

El Nuevo Testamento

Mazateco de Ayautla



La Liga Bíblica
Las Sagradas Escrituras para Todos

El Nuevo Testamento
en el mazateco de Ayautla

La Liga Bíblica 3C primera edición 2009 [vmy]
La Liga Bíblica versión electrónica 2009

Publicado por

© La Liga Bíblica 2009

Se permite copiar, distribuir y comunicar públicamente esta obra bajo las siguientes condiciones:

- Reconocimiento. Reconozca a la Liga Bíblica los derechos que tiene en la impresión o distribución de esta obra, deslindándola de responsabilidad alguna por cualquier uso que se le de a la presente publicación.
- No comercial. No puede utilizar esta obra para fines lucrativos.
- Sin obras modificadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra a partir de ésta.

PRÓLOGO

El Nuevo Testamento forma parte de las Sagradas Escrituras, mejor conocidas como la Biblia. Consta de veintisiete libros distintos, cada uno de los cuales es proveedor de ricas bendiciones al que lo lee. Fue escrito originalmente en el idioma griego, pero a través de casi dos mil años se ha traducido en más de mil quinientos idiomas. En la actualidad, millones de personas de miles de pueblos pueden leerlo en su propio idioma.

El vocabulario y la gramática del idioma mazateco son muy distintos a los del griego, y también a los del español; sin embargo, el mazateco posee abundantes formas gramaticales y retóricas que pueden expresar a fondo el significado del griego original.

Índice

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	59
SAN LUCAS.....	95
SAN JUAN	156
HECHOS	199
ROMANOS.....	258
1 CORINTIOS.....	284
2 CORINTIOS.....	308
GÁLATAS.....	324
EFESIOS.....	333
FILIPENSES.....	342
COLOSENSES.....	348
1 TESALONICENSES	354
2 TESALONICENSES	359
1 TIMOTEO.....	362
2 TIMOTEO.....	369
TITO	374
FILEMÓN	377
HEBREOS.....	379
SANTIAGO.....	397
1 PEDRO.....	403
2 PEDRO.....	410
1 JUAN	415
2 JUAN	422
3 JUAN	423
JUDAS	425
APOCALIPSIS.....	427

En nda ngat'a tse'e Jesucristo jotsa'en kitsi'indu

SAN MATEO

Xuta chingare Jesucristo

1 Kui= xujunbi xi ndibat'a ja'enre xuta chingare Jesucristo. Jesucristo ja'eni ntjere David xi ja'ba je ja'eni ntjere Abraham.

²Abraham, kui xi kuán na'enre Isaac. 'Ba Isaac, kui xi kuán ngani na'enre Jacob. 'Ba Jacob, kui xi kuán na'enre Judá ko nts'e. ³Judá, kui xi kuán ngani na'enre Fares ko Zara 'ba Tamar xi kuán nare. 'Ba Fares, kui xi kuán na'enre Esrom. 'Ba Esrom, kui xi kuán na'enre Aram. ⁴'Ba Aram, kui xi kuán na'enre Aminadab. 'Ba Aminadab, kui xi kuán na'enre Naasón. 'Ba Naasón, kui xi kuán na'enre Salmón. ⁵Salmón, kui xi kuán na'enre Booz 'ba Rahab xi kuán nare. Booz, kui xi kuán na'enre Obed 'ba Rut xi kuán nare. 'Ba Obed, kui xi kuán na'enre Isaí. ⁶'Ba Isaí, kui xi kuán na'enre rey David. 'Ba David, kui xi kuán na'enre Salomón 'ba nare kui xi kuán chjunre Urías tsakaiñu.

⁷'Ba Salomón, kui xi kuán na'enre Roboam. 'Ba Roboam, kui xi kuán na'enre Abías. 'Ba Abías,

kui xi kuán na'enre Asa. ⁸'Ba Asa, kui xi kuán na'enre Josafat. 'Ba Josafat, kui xi kuán na'enre Joram. 'Ba Joram, kui xi kuán na'enre Uzías. ⁹'Ba Uzías, kui xi kuán na'enre Jotam. 'Ba Jotam, kui xi kuán na'enre Acaz. 'Ba Acaz, kui xi kuán na'enre Ezequías. ¹⁰'Ba Ezequías, kui xi kuán na'enre Manasés. 'Ba Manasés, kui xi kuán na'enre Amón. 'Ba Amón, kui xi kuán na'enre Josías. ¹¹'Ba Josías, kui xi kuán na'enre Jeconías ko nts'e, kui xi tjindu nixtjin nga xuta Israel kichani nangi Babilonia nga tjindu'ñu.

¹²'Ba jaskan nga je xuta Israel je kichani nga tjindu'ñu nangi Babilonia, Jeconías kuán na'enre Salatiel. 'Ba Salatiel, kui xi kuán na'enre Zorobabel. ¹³'Ba Zorobabel, kui xi kuán na'enre Abiud. 'Ba Abiud, kui xi kuán na'enre Eliaquim. 'Ba Eliaquim, kui xi kuán na'enre Azor. ¹⁴'Ba Azor, kui xi kuán na'enre Sadoc. 'Ba Sadoc, kui xi kuán na'enre Aquim. 'Ba Aquim, kui xi kuán na'enre Eliud. ¹⁵'Ba Eliud, kui xi kuán na'enre Eleazar. 'Ba Eleazar, kui xi kuán na'enre Matán.

'Ba Matán, kui xi kuán na'enre Jacob. ¹⁶'Ba Jacob, kui xi kuán na'enre Kuse. 'Ba Kuse, kui xi kuán xi'inre María xi kuán nare Jesús xi Cristo 'mi.

¹⁷'Ba 'batsa'en teñujun ka'a xuta chinga ja'a jendibani Abraham ka'nda David. 'Ba jaskan 'ba nde teñujun ka'a xuta chinga ja'a jendibani David ka'nda nga kichani nga tjindu'ñu xuta Israel nangi Babilonia. 'Ba jaskan nga je kichani nga tjindu'ñu xuta Israel nangi Babilonia, 'ba nde ngiteñujun ka'a xuta chinga ja'a ngani ka'nda nga kitsin Cristo.

Jotsa'en kitsin Jesucristo

¹⁸'Bi= kuán nga kitsin Jesucristo: María xi kuán nare Jesús xi tjñangire kjua Kuse nga kuixanko. Tunga kionga kje tjindukojín xinkjin, María kis'eya'more ki'ndi, ki'ndi xi kitsjare Isennixtjintsjere Na'enchana. ¹⁹'Ba Kuse xi xi'inre kuan, jngu xuta xi tsje tjña animare. Ngat'a bi mejénre sik'axki chjunre, tusa kuamejénre nga tafi sik'ejña ngani. ²⁰'Ba kionga je 'bitsa'en kitsikja'etsjen Kuse, jngu ankjere Na'enchana kuatsejenre ngaya nijñare 'ba kitsure:

—Kuse xi ntjere David, bi kuin nga kuenikue María chjunri. Ngat'a ki'ndi xi kui tjia'more, kui xi kitsjare Isennixtjintsjere Na'enchana. ²¹'Ba s'ere jngu ki'ndi xi'in, 'ba Jesús k'uin_{ri} ki'ndiu. Ngat'a kui= xi sik'angi naxinandare ngat'are jere.

²²'Ba kuán ngayéje kibi, tuxi k'uetjusunni ngayéje xi kitsu Na'enchana nga kitsikincha nchja chinga profeta:

²³Chjun xungu s'eya'more jngu ki'ndi,
jngu ki'ndi xi'in s'ere,
'ba Emanuel k'uin ki'ndiu.

Ja'en xi tsunire: Na'enchana tjña ngajinna.

²⁴'Ba kionga je ja'are Kuse nga kitsa'e chinire, 'ba kitsa'en jo kitsure ankjere Na'enchana 'ba tsik'ejñako chjunre. ²⁵Tunga bi kitsiko ka'nda nga kitsin ki'ndiu, 'ba Jesús kitsure ja'enre.

Nga nchja chjine fa'ekutsejenre ki'ndi chi Jesús

2 Jesús kitsin Belén, naxinanda chi xi tjña ngajinre nangi Judea, nixtjin nga rey Herodes tjinre xa. 'Ba kui nixtjinbiu ja'e naxinanda Jerusalén nchja chjine xi kut'aya ngat'are niñu xi jendibani ngituts'ian. ²'Ba tsiningiya: —¿Ñá=ñu tjña reyre xuta judío xi je kitsin? Ngat'a ka'nda nanginí ña tju tsu'biu, kji'yee niñure 'ba kjua'enichji_{ri} ki'ndiu.

³'Ba kionga rey Herodes kjint'e kibi, 'ñu kuafore ko ngatsi'i xuta naxinanda Jerusalén ngayeje. ⁴'Ba 'batsa'en rey Herodes kinchjare ngatsi'i xi ngakure na'mi ko nchja chjine tse'e kjuatexumo, 'ba tsiningiyare ñá tsin Cristo. ⁵'Ba nchjabiu kitsure:

—Ngajin Belén, naxinanda chi xi tjña ngajinre nangi Judea. Ngat'a xuta chinga profeta 'ba=tsa'en kitsi'indu enre Na'enchana:

⁶'Ba ji Belén,
naxinanda chi xi tjña ngajinre nangire xuta Judá,
bi ichi tetsju ngisai
ngajinre naxinanda ya'e xi tse'e
xutaxare xuta Judá.

Ngat'a ngajinri k'uetjujin jngu
xutaxa,
xi sikuenda xutana xi tse'e
Israel.

⁷Ba 'batsa'en Herodes
kinchjat'axinre nchja chjinebiu 'ba
tsiningiyare mé fa nixtjin kuatsejen
niñu. ⁸Ba kionga je jako, kitsikasen
Belén 'ba kitsure:

—Tangiun 'ba nda tinyisjo ki'ndiu.
'Ba kionga je kuasjainu, ndek'enu
nijmi, tuxi ko an kuitsichjini_řa.

⁹Ba kionga nchja chjinebiu
je yasen ñojon en xi kitsure rey
Herodes, kitsa'en ngani ndiya.
'Ba niñu xi tsabe nangire ña tju
tsu'biu, xi janda tjentitjunre ka'nda
nga tsakasen'ñu kixire ña kjijña
ki'ndiu. ¹⁰Ba kionga nchjabiu tsabe
kui niñubiu, 'ñu kuatsjare. ¹¹Ba
'batsa'en ja'as'en ni'yo 'ba tsabe
ki'ndiu ko María xi nare mani.
Tsikinyakunch'int'are ki'ndiu nga
kitsichjire, 'ba kiskjex'a kaxare nga
kitsjare kjuatjo ki'ndiu. Kitsjare
oro ko tjingusja xi 'ñu chjire 'ba ko
ngijngu tsajmi xi nda jen xi mirra
'mi. ¹²Ba ngat'a गया nijñare je
kik'inyatitjunre nga bi nde kjua'ani
ña tijña Herodes, kui kjua kja'e
ndiya kiskjebeni nchja chjinebiu
nga kiji ngani nangire.

Nga xichare Jesús fiko nangi Egipto

¹³Ba kionga je kiji nchja
chjinebiu, jngu ankjere Na'enchana
kuatsejenre Kuse गया nijñare 'ba
kitsure:

—Tisetjen 'ba chjube ki'ndiu ko
nare 'ba tiyukue nangi Egipto. 'Ba
kio teni ka'nda nga an xin nganira
nga kjuendibai, ngat'a Herodes
kuangisjai ki'ndiu, tuxi sik'enni.

¹⁴Ba 'batsa'en Kuse tisetjen,
kiskjebe ki'ndiu ko nare, 'ba
ngajñu 'etjuko nga kiji nangi Egipto.
¹⁵Ba kio tsik'ejña ka'nda nga k'en
Herodes.

'Ba kuán tuxi k'uetjusunni enre
Na'enchana xi kitsu nga kitsikinchja
xuta chinga profeta: “Nangi Egipto
kinchjani_řa Ki'ndina.”

Nga Herodes tsik'en ki'ndi xi'in

¹⁶Kionga Herodes tsabe nga nchja
chjinebiu 'ejñure, 'ñu kuastire 'ba
kitsja kjuañu nga kjuinik'en ngats'i
ki'ndi xi'in xi tjin Belén ko xi tjin
ngandai naxinando. Kitsik'en
ngats'i xi tjinre ka'nda jó nu, ngat'a
'exki nixtjin xi kitsu nchja chjinebiu
nga tsabe niñu. ¹⁷Ba 'ba=tsa'en
'etjusunni enre Na'enchana xi
kitsi'indu xuta chinga profeta
Jeremías nga kitsu:

¹⁸Kjinu'yare nangi Ramá jndare
jngu chjun,

xi tikji'ndaya 'ba 'ñu titsine.

Raquel= xi tikji'ndat'a ki'ndi
nistire,

'ba bi nde mejénnire nga kjuinije
kakun,
ngat'a je jesun ki'ndi nistire.

**Xichare Jesús fiko
naxinanda Nazaret**

¹⁹Ba kionga je k'en Herodes, jngu
ankjere Na'enchana kuatsejenre
Kuse गया nijñare nangi Egipto 'ba
kitsure:

²⁰—Tisetjen, chjube ki'ndiu ko
nare 'ba t'inko ngani nangire xuta
Israel, ngat'a je jesun nchja xi
mejénre sik'en ki'ndiu.

²¹Ba 'batsa'en Kuse tisetjen,
kiskjebe ki'ndiu ko nare, 'ba jendiba

ngani nangire xuta Israel. ²²Tunga kionga Kuse kjint'e en nga Arquelao tibatexuma nangi Judea nga'ndere Herodes xi na'enre mani, kitsakjun nga kuaje kio. Tunga kitsa'e chini titjúnre nga kik'inyare nga kuaje nangi Galilea. ²³'Ba 'batsa'en kik'ejña naxinanda xi Nazaret 'mi. 'Ba kuán tuxi k'uetjusunni enre Na'enchana xi kinchja nchja chinga profeta, nga Jesús xi k'uin xuta tse'e Nazaret.

Nga Juan Bautista be'etitjun nijmi ngat'are Jesús

3 'Ba kui nixtjinbiu, Juan Bautista ja'etsikja'axtiuya enre Na'enchana nga'nde t'axin xi tjin Judea. ²'Ba kitsu:

—Tik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba ndiba ngañu ngixkun Na'enchana, ngat'a je tjimatiña nixtjin kionga kui kuatexuma.

³Ngat'are Juan kinchja xuta chinga profeta Isaías nga 'bitsa'en kitsi'indu:

Tjinu'yare jndare jngu xuta xi 'ñu nchja nga'nde t'axin:

“T'enda_ru 'ba kixi chju'i_ru ndiyare Na'enchana.”

⁴'Ba Juan yaja najñu xi kuandakoni ntsjare chakameyu 'ba ko jngu tjiuxinjnde tikjakonire. 'Ba naxkajndi ko ntsjenre tjiuchusera xi tjin ngijña kjine. ⁵'Ba 'etju xutare naxinanda Jerusalén ko ngatsi'i xuta xi tjin nangi Judea 'ba ko ngatsi'i xuta xi tjin ngandai ndaje Jordán nga ja'ekasen ñojonre Juan. ⁶'Ba kisatenda ngajin ndaje Jordán, kionga je ye'e nijmi je xi tjinre.

⁷Tunga kionga Juan tsabe nga ne nkjin xuta fariseo ko nchja saduceo

inyafa'e nga mejénre nga satenda, kitsure:

—Jun ntjere tjiuye, ¿yá= xi 'ba kitsunu nga kuiyu ngat'are kjuastire Na'enchana xi je tijña tiña? ⁸Tusa ngat'are xi s'on takutsijion nga je kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba nga je ja'e ngañu ngixkun Na'enchana. ⁹Bi yojonu 'bejñujin_ru nga kuixiun: “Ña= xi ntjere Abraham.” Ngat'a 'ba xinkixi_nuu nga ka'nda kui ndiojobi Na'enchana kuanre sa'en ntjere Abraham. ¹⁰Je tijñanda hachare Na'enchana nga kuate jamare yo. Meni ngayéje ya xi bi nda tu tsja, stisun 'ba xanikja'ajin ndi'u. ¹¹An ko nanda batenda_nuu tuxi xianire nga je kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba nga je jendiba ngañu ngixkun Na'enchana. Tunga xi ndiba jaskanre an, kui= xi ngisa tjinre kjuañu, ka'nda an bi bakinnā kua'atuntsjaā jndere. Kui ko Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko ndi'i kuatendaninu. ¹²Kui jo=ni xuta xi tsitsje trigo. Kitjunre ntsja tsajmi xi basen ntjokoni, tuxi k'uejñat'axinni trigo 'ba k'uejñat'axin xtjere. 'Ba 'batsa'en kuinyatjo trigo ni'yare ña minyatjo, 'ba kuaka xtjere ngajin ndi'i xi bi 'boya —kitsu Juan.

Nga satenda Jesús

¹³'Ba 'batsa'en Jesús 'etju nangi Galilea 'ba ja'ekun Juan ndaje Jordán, tuxi kui kuatendani.

¹⁴Tunga Juan bi kitsikjain nga titjunre 'ba kitsure:

—An= xi ji kuatendanaā tsakaiñu. ¿Jótsa'en nga an tendibachunnaā nga kuatendarā?

¹⁵'Ba Jesús kitsingojore:

—Tu 'bara ngat'e nganda'e, ngat'a nda= tjin nga sik'etjusan ngayéje xi mejénre Na'enchana.

'Ba 'batsa'en kitsikjain Juan.

¹⁶Kionga je kisatenda Jesús, nga 'etjujin nando, kitju'li ngank'a 'ba tsabe Isennixtjintsjere Na'enchana joni jngu nise tiba nga jendibajennere. ¹⁷'Ba kjinu'yare jngu jnda ngank'a xi kitsu:

—Kui=bi xi Ki'ndina xi 'ñu tsimijian, xi 'ñu tsja mana ngat'are.

Nga chut'ayako Jesús

4 'Ba jaskan Isennixtjintsjere Na'enchana kiko Jesús nga'nde t'axin, tuxi xut'ayakoni ngat'are chanayiu.

²'Ba kio tsik'ejña kjindia yachan nixtjin 'ba yachan nistjen, 'ba jaskan kuabojore. ³'Ba 'batsa'en chanayiu ja'ekut'ayako 'ba kitsure:

—Tsa kjuakixi nga Ki'ndire Na'enchana kuáin, 'ba sji nga ndiojobi ngatjama niñuxtila.

⁴Tunga Jesús kitsure:

—'Ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi tu niñuxtila xi k'uendukunnire xuta, tusa ngayéje enre Na'enchana.”

⁵'Ba 'batsa'en chanayiu kiko Jesús naxinanda tsje Jerusalén 'ba kitsikasensun nga'ndere ningu ña ngisa nk'a. ⁶'Ba kitsure:

—Tsa kjuakixi nga Ki'ndire Na'enchana kuáin, tikintjaingi yojori nga'e. Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Na'enchana k'uexare ankjelere nga sikuendari.

Ko ntsja subanginiri, tuxi nijnguú ndiojo satengini ndsakui.

⁷'Ba Jesús kitsure:

—'Ba nde tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi chut'ayakuai Na'enchana xi Nairi.”

⁸'Ba 'batsa'en chanayiu kiko ngani ngijñacha xi 'ñu nk'a. Kio yakure ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio 'ba kjuaje xi tjinre nga jngu jngu naxinando. ⁹'Ba kitsure:

—Sja yejera kibi tsa kuisenkunch'int'anaa nga sichjinaa.

¹⁰Tunga Jesús kitsure:

—Tisent'axinna, Satanás, ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tichji ri Na'enchana xi Nairi, 'ba tu kui tajngu ti'axat'a ri.”

¹¹'Ba 'batsa'en chanayiu tsakasent'axinre Jesús. 'Ba ja'e ankjelere Na'enchana nga ja'ekatesinre kui.

Nga b'etuts'inre xare Jesús

¹²Kionga Jesús kjint'e nga Juan kjiya nduya, kiji ngani nangi Galilea. ¹³'Ba Nazaret 'etjuni nga kik'ejña Capernaum, naxinanda xi tijñandai ndachikun ña tsik'endu xuta xi ntjere Zabulón ko xi ntjere Neftalí. ¹⁴'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana xi kitsi'indu xuta chinga profeta Isaías:

¹⁵Nangire xuta xi ntjere Zabulón, ko nangire xuta xi ntjere Neftalí, nangi xi tiñare ngandai ndachikun, xi tijña xingunda ndaje Jordán, nangi Galilea, ña 'ba nde tjindu xuta xi bi tse'e Israel.

¹⁶Xi tjindu ña jñu, kui= xi je tsabe jngu ndi'i je. Xi tjindungi nk'ianre kjuabeya,

kui= xi je kuatsejenre jngu ndi'i.

¹⁷'Ba tsaka'anire kui nixtjinbiu Jesús kitsikja'axtiuya enre Na'enchana. 'Ba kitsu nga jako xuta: —Tik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba ndiba ngañu ngixkun Na'enchana, ngat'a je tjimatiña nixtjin kionga Kui kuatexuma.

Kionga Jesús nchjare xutare xi tjun

¹⁸Kionga Jesús tsu'ba ndai ndachikun Galilea, tsabe jó nchja xi nts'e mani, kui xi Simón xi 'ba nde Pedro 'mi 'ba ko Andrés. Xi inyakanikja'a na'ya tire ngajin nando, ngat'a kui tsuba tjiuti. ¹⁹'Ba Jesús kitsure:

—Jun na'en, ndetjennginu 'ba an sa'en nuu nchja xi 'beku xuta. ²⁰'Ba ndekuini chubabiu nchjabiu 'endu na'ya tire 'ba kitjenngi Jesús. ²¹'Ba ngubachire Jesús tsabe ngani jó nchja xi 'ba nde nts'e mani xi Santiago ko Juan xi ki'ndire Zebedeo. Tjinduyako ngaya barku na'enre nga inyakjuya na'ya tire. 'Ba Jesús kinchjare nchjabiu. ²²'Ba ndekuini chubabiu nchjabiu 'ejña barku ko na'enre 'ba kitjenngifani Jesús.

Nga Jesús bakuya 'ba tsinda nkjin xuta

²³'Ba Jesús tsak'ajme ngayéje naxinanda xi tjin nangi Galilea. Yakuya ngaya ni'ya sinagoga xi tjin kio, 'ba kitsikja'axtiuya en ndare Na'enchana nga Na'enchana xi batexuma, 'ba kitsinda ngayéje chi'in xi kunre xuta ko ña kjinere. ²⁴'Ba 'batsa'en kjint'e en ngat'are Jesús ngatsi'i xuta xi tjin nangi Siria. 'Ba ja'eko ngatsi'i xuta xi

inyafesun ngajinre, xi sefesun ngat'are nkjin kuya chi'in, xi kjine yojore, xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda, xi inyafatse, 'ba ko xi bi ma fi. 'Ba Jesús kitsinda ngatsi'i xutabiu. ²⁵'Ba kitjenngi Jesús nkjin xuta xi jendibani nangi Galilea, nangi Decápolis, naxinanda Jerusalén, nangi Judea, 'ba ko nangi xi tjin xingunda ndaje Jordán.

Nga bakuya Jesús ngijñacha

5 Kionga Jesús tsabe nga tjiamañajan nkjin xuta, tsijin jngu ngijñacha 'ba kio tsek'ejña tuxi kuakuyanire. 'Ba kuañajant'are xutare. ²'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nga yakuyare:

³—Ndaxure xuta xi x'an mare yojore, ngat'a ña batexuma Na'enchana kui= tse'e kuan. ⁴Ndaxure xuta xi kji'nda, ngat'a kui= xi sakure kjuaje kakun.

⁵Ndaxure xuta xi nima 'baxje yojore, ngat'a kui= tse'e kuan ngasan'ndio.

⁶Ndaxure xuta xi 'ñu mejénre nga kixi kuan ngixkun Na'enchana joni tsa bojore 'ba xindare, ngat'a kui= xi kuaski.

⁷Ndaxure xuta xi fa'animare xuta xi kja'ere, ngat'a kui= xi 'ba nde xanima kakun.

⁸Ndaxure xuta xi tsje tijña inimare, ngat'a kui= xi skue Na'enchana.

⁹Ndaxure xuta xi baseko nga s'ere kjuaxiu ña tjin kjuachan, ngat'a kui= xi ki'ndire Na'enchana k'uinre.

¹⁰Ndaxure xuta xi tsjengicha tu kjuare nga kixi tjin xi inyatsa'en, ngat'a ña batexuma Na'enchana kui= tse'e kuan.

¹¹Ndaxunu jun kionga ch'o kuetsunu xuta 'ba tsjengikenu 'ba kuetsujun kuetsut'anu en ndesu nga tu kjuana= nini. ¹²Tusa tsja ngatjas'enu 'ba 'ñu titsja_ru yojonu, ngat'a ne je chji xi xuntsjo ngank'aa. Ngat'a 'ba=nde kuata'en nchja chinga profeta xi tjun kis'e nga kuanre jun.

Nga Jesús 'ejña chubá naxa ko ndi'u

¹³Jun jo=ni naxare ngasun'ndio. Tunga tsa xaja jndare naxo, ¿jót'sa'en kuaxtia ngani? Ngu je kuan tsajmi xi tume chjire. Tu ngandetsian xanikja'a ngisa 'ba kio kuinyane xuta.

¹⁴Jun jo=ni ndi'ire ngasun'ndio. Jngu naxinanda xi tijñasun jngu tjengi, bi ma s'ejña'mo. ¹⁵'Ba kionga baka ndi'i xuta, bi ngi kaxa 'bejñangi. Tusa 'bejñank'a, tuxi tsitsejennire ndi'u xuta xi tjindu ngaya ni'yo. ¹⁶'Ba jun, 'ba tsa'en ngatatsitsejen ndi'inu ngixkun xuta, tuxi skueni mé= xi nda teño'on 'ba sichjire Na'enu xi tijña ngank'aa.

Nga bakuya Jesús ngat'are kjuatexumare Na'enchana

¹⁷Bi nikja'etsjion tsa an ja'ek'ejñat'axian kjuatexumo ko xi yakuya nchja chinga profeta. Bi ja'ek'ejñat'axian, tusa ja'etsik'etjusaan. ¹⁸Ngat'a 'ba xinkixi_nuu. Yejerañu tjin ngisa ngank'aa ko t'anganiu nijnguú letra 'ba nijnguú punto xi kua'indut'a kjuatexumo xja'axinre ka'nda nga kuajngu yeje. ¹⁹'Ba mani, tsa tjin xi bi sik'etjusun ninga tu jngu kjuatexumachi xi kua'indut'a kjuatexumo 'ba tsa 'ba tsa'en

kuakuyare xuta xi yak'a ngayeje, kui= xi 'ba nde ngisa ichi kuan ña batexuma Na'enchana. Tunga tsa tjin xi sa'en jo tsu kjuatexumo 'ba tsa 'ba tsa'en kuakuyare xuta xi yak'a ngayeje, kui= xi 'ba nde je kuan ña batexuma Na'enchana. ²⁰Ngat'a 'ba texin_nuu. Tjinnere nga ngisa nda sik'etjusun ngiso mé= xi Na'enchana mejénre nga ko mare chjine kjuatexuma ko xuta fariseo. Tsa bi 'ba si'on, niñajanni kjuitjas'ion ña batexuma Na'enchana.

Nga bakuya Jesús nga kunni tsa ch'o k'uin_ra xingia

²¹Je kjinu'yo nga 'bi kik'inre xuta xi kis'e nixtjin kuatse jan: “Bi nik'en. 'Ba tsa tjin xi sik'en xuta, kui= xi si'anre kjua.” ²²Tunga an 'ba texin_nuu nga tu'yañu xi kuastike nts'e, kui= xi si'anre kjua. 'Ba tu'yañu xi ch'o kuetsure nts'e, kui= xi si'anre kjua ngixkun xutaxa. 'Ba tu'yañu xi “chikun” kuetsure nts'e, kui= xi 'bakore kjua'a kjuanima nga'nde ña ndi'i bi 'boya.

²³'Ba mani, tsa chjeri teba'e altare Na'enchana 'ba tsa kio kjua'etsjenri nga tjinre kjua nts'é ngat'a tsiji, ²⁴t'ejñe chjeri ngankjain alto 'ba titjunfara tik'endakuai kjua nts'é. 'Ba 'batsa'en ndeka'e ngani chjeri ya'a.

²⁵Ta'a fani t'endakuai kjua xi tifik'endakori kjua yejerañu nga tjenko ngisai ngaya ndiyo, tuxi bi singantsjaniri ngaya ntsja juez. Ngat'a tsa singantsjari ngaya ntsja juez, xi juez singantsja nganiri ngaya ntsja xi tsikuenda nduyo 'ba kui xi kuayari nduyo. ²⁶Kjuakixi=

xi texinra. Bi k'uetji kio ka'nda nga k'uechji ngayéje ton xi tjenri.

**Nga bakuya Jesús
ngat'are kjuachajngi**

²⁷ Je kjinu'yo nga kik'inre xuta nixtjin kuatse jan: “Bi ñe'en kjuachajngi.” ²⁸ Tunga an xin_nuu nga tu'yañu xi skutsejen'a jngu chjun 'ba sikja'etsjen nga sisinre inimare, kui= xi je kitsa'enko kjuachajngi chjunbiu ngajin inimare.

²⁹ Ba mani tsa xkuin xi kixi xi titsa'en nga si'en je, tusa 'naxje 'ba chanikja'at'axin. Ngat'a ngisa= nda ni ngat'ari tsa chaja jngu ka'a yojori, tu 'ba= ni tsa ngayéje yojori xanikja'ajin ngajin ndi'i nga'nde ña fa'a kjuanima xuta. ³⁰ Ba tsa ndsai xi kixi xi titsa'en nga si'en je, tusa tichatjin 'ba chanikja'at'axin. Ngat'a ngisa= nda ni ngat'ari tsa chaja jngu ka'a yojori, tu 'ba= ni ni tsa ngayéje yojori xanikja'ajin ngajin ndi'i nga'nde ña fa'a kjuanima xuta.

³¹ Ba 'ba nde kik'inre xuta ngayeje nixtjin kuatse jan: “Xuta xi sik'ejña chjunre tjinnere nga sjare jngu xujun xi kuetsu nga je kitsikjet'a kjuabixanre.” ³² Tunga an xin_nuu. Tsa jngu xuta sik'ejña chjunre 'ba tsa chjunre bi kitsa'en kjuachajngi, kui= tsa'en nga sa'en kjuachajngi chjunre. 'Ba tsa kja'e xuta kuixanko ngani chjun xi kitsik'ejña xi'inre, kui xutabiu 'ba nde tsa'en kjuachajngi.

**Nga bakuya Jesús nga kun ni nga
nik'axki ngat'are Na'enchana**

³³ Ba 'ba nde je kjinu'yo nga kik'inre xuta xi kis'e nixtjin

kuatse jan: “Bi tu chuba nik'axki ngat'a tse'e Na'enchana 'ba tusa kuiyunengai en xi k'uin_ri. Tusa tik'etjusun mé= xi k'uin_ri Na'enchana.” ³⁴ Tunga an xin_nuu niñajanni nik'axki ngat'are Na'enchana. Ninga bi nik'axki ngat'are ngank'aa, ngat'a kio= yaxile ña batexuma kui. ³⁵ Ba ninga bi nik'axki ngat'are t'anangiu, ngat'a kio= ña sejñasun ndsaku. 'Ba ninga bi nik'axki ngat'are naxinanda Jerusalén, ngat'a kio= ña naxinandare Rey xi 'ñu je. ³⁶ Ninga bi nik'axki ngat'are nindakú, ngat'a nijnguú ntsja ku manu nijmo asa nitibo. ³⁷ Ba nga xiubo, “jun” tixun tsa 'ba tjin, 'ba “junjun” tixun tsa bi 'ba tjin. Ngat'a en xi s'ejun s'et'a, kui= xi ndibanire chanayiu.

**Nga bakuya Jesús nga kun ni
nga si'onngojo nganire xuta**

³⁸ Ba nde je kjinu'yo nga kik'inre xuta nixtjin kuatse jan: “Tsa tjin xi si'onre xinkjin, kui= xi si'anngojo nganire, jngu tuxkun tsa jngu tuxkun 'ba jngu nde'ñu tsa jngu nde'ñu.” ³⁹ Tunga an xin_nuu nga ta'e'nde_ru xi ch'o sikonu. Tsa tjin xi ko'ot'are tsa kixiri, ta'endefa_ri ngate'ere xi skjun ngayeje. ⁴⁰ Tsa tjin xi mejénre nga ko kjua kjua'ari chingari, ta'e_ri ko chingantsjari ngayeje. ⁴¹ Tsa tjin xi k'ueneri nga jngu kilómetro k'uikue ch'are, tusa jó kilómetro t'ikue. ⁴² Ta'e_ri tsa tjin xi skui'ari tsajmiri, 'ba xi skueyari tsajmiri, bi 'bechja'nde_ri.

**Nga bakuya Jesús nga tjinnere
nga simijáan xuta xi yak'a**

⁴³ Ba= nde je kjinu'yo nga kik'inre xuta xi kis'e nixtjin

kuatse jan: “Timején amiguri, 'ba ngatamastiche xi stikeri.” ⁴⁴Tunga an xin_nuu nga tusa timijon ka'nda xi stikenu. Chja'a_ru Na'enchana nga ngatatsichikunta'en ngat'are xi nchjabojonu, nda tiko xi stikenu, 'ba chja'a_ru Na'enchana ngat'are xi ch'o tsikonu 'ba xi tjenngikenu. ⁴⁵Ba ti'on tuxi kuanñu ki'ndire Na'ennu xi tijña ngank'aa. Ngat'a kui= xi tsikasenre tsu'bire ngats'i'i xuta ninga tsa nda xuta asa bi nda xuta. 'Ba tsika'are tsi ngats'i'i xuta ninga tsa kixi asa bi kixi. ⁴⁶Ngat'a tsa tu kui sa simijón xi tsimejénnu, òngu mé= xi kuejennu? Ka'nda xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma 'ba tsa'en. ⁴⁷Ba tsa tu amigunu sa site'nda_ru, òngu mé= xi teña'ani_ru? Ka'nda xuta xi tu tjin 'ba tsa'en. ⁴⁸Niki xuta kixi fani ngatjamo, jotsa'en kixi Na'ennu xi tijña ngank'aa.

**Nga bakuya Jesús ngat'are
nga nda kuetsuba**

6 Chutsejen_ru yojonu jo teño'on ngixkun Na'enchana. Bi tu ngixkun xuta nda ño'on, tsa tuxi skueninu. Ngat'a tsa 'ba si'on, tume chji sjanu Na'ennu xi tijña ngank'aa. ²Ba mani, kionga kuisekue xuta xi na'en chunre, bi nijmi 'be ngat'are kibiu jotsa'en tsa'en xuta jó nkjain xi tjun tsikjane tjio ngaya ni'ya sinagoga 'ba ngaya ndiyo, tuxi nda skueni xuta. Kjuakixi= xi xin_nuu nga kui je kisakure chjire. ³Tunga ji, kionga temisekue xuta xi na'en chunre, bi ngatjabe ndsai skjun mé= xi titsa'en ndsai kixi. ⁴Tusa tiseko'mai. 'Ba Na'enri xi be ngayéje

xi teña'an'mai, kui sjangojo nganiri chjiri.

⁵Ba kionga xuko Na'enchana, bi 'ba ño'on joni xuta jó nkjain xi matsjare minya nduju ngaya ni'ya sinagoga 'ba ko ña bakjanki ndiyo kionga fako Na'enchana, tuxi skueni xuta. Kjuakixi= xi xin_nuu nga kui je kisakure chjire. ⁶Tunga ji, kionga xukuai Na'enchana, tja'sen ña 'mo chun 'ba t'echje xuntjari, 'ba chuko'mai Na'enri. 'Ba Na'enri xi be mé= xi teña'an'mai, kui sjangojo nganiri chjiri.

⁷Ba kionga xukuai Na'enchana, bi nichjen ndekui nde mani en xi tsajain ndiyare jotsa'en xuta xi bi judío xi tsikja'etsjen nga 'batsa'en ngisa nda kjuint'e naire tu ngat'are nga 'ñu tsé nchja. ⁸Ngu bi 'ba ño'on jun jotsa'en xutabiu. Ngat'a Na'ennu je kui tjun be mé= xi machjennu kionga kje chja'ájín_ru. ⁹Ba mani, 'bitsa'en chuko Na'enchana:

Na'enni xi teni ngank'aa,
ngatja'yakun ja'enri.

¹⁰Ngatjama nga'e jngu nga'nde xi batexumai.

Ngatjama ngasun t'anangiu
jotsa'en ji mejénri,
jo tjima ngank'aa.

¹¹Ta'eniñ niñu xi machjenniñ kui nixtjinbi.

¹²Tichat'aniñ je xi teñe'een,
jotsa'en jin nichat'a_ri xi ch'o tsikonñ.

¹³Bi ba'e'nde nga xut'ayakonñ.
Tusa t'eñnat'axinniñ xi ch'o.
Ngat'a ji xi batexumai,
'ba ji xi tjinri kjuañu,
'ba ji xi tjinri kjuaje xi bi kjuet'a.
'Ba ngatjama.

¹⁴Ngat'a tsa sichat'a_ru xuta xi ch'o tsikonu, 'ba=nde tsa'en sichat'anu Na'ennu xi tijña ngank'aa. ¹⁵Tunga tsa bi sichat'a_ru xuta xi ch'o tsikonu, 'ba=nde bi sichat'anu jenu Na'ennu.

¹⁶Ba kionga kuetsuba kjindio, bi si 'bio nkjon jotsa'en xuta jó nkjain. Ngat'a kui= xi ch'o be'e nkjain, tuxi skueni xuta nga tjindu kjindia. Kjuakixi= xi xin_nuu nga je kisakure chjire. ¹⁷Tunga ji, kionga kueni kjindie, tusa tsja tsa'en t'ejen 'ba nda chunkjain, ¹⁸tuxi bi skueni xuta nga teni kjindie. Tu Na'enri sani skue, xi tijña ña 'ma. 'Ba Na'enri xi be mé= xi teña'an'mai, kui sjangojo nganiri chjiri.

Nga bakuya Jesús ngat'are kjuanyino

¹⁹Bi 'bejñatjo tsajmi xi sinyinanu nga'e t'angiu, ña tsikjetsun tjiuxabi 'ba ña tjuxa tsajmi 'ba ña chacheje bakjanngi ni'ya 'ba fikocheje. ²⁰Tusa ngank'aa t'ejñatjo xi sinyinanu, kioña bi tsikjetsun tjiuxabi 'ba bi tjuxa tsajmi 'ba ña chacheje bi bakjanngi ni'ya 'ba fikocheje. ²¹Ngat'a ña tijña kjuanyinari, 'ba=nde kio tijña inimari.

²²'Ba tuxkuin jo=ni jngu ndi'i xi tsitsejenre yojori. 'Ba mani, tsa tuxkuin nda, ngayéje yojori matsejenre. ²³Tunga tsa tuxkuin bi nda, ngayéje yojori tijña jñu. Ngu tsa ndi'i xi tjin ngajinri jñu, ine 'ñu jñu ña teni!

²⁴Nijnгуú chu'nda ma tsa'exat'are jó nai. Ngat'a jngu xi kuastike 'ba xi ngijngu simején, asa jngu xi kixi sa'exat'are 'ba xi ngijngu siton. Kui kjuañu bi kuan si'axat'ani_ru Na'enchana ko kjuanyino.

Nga bakuya Jesús nga

Na'enchana tsikuenda ki'ndire

²⁵Kui kjuañu 'ba xin_nuu nga bi nikjo ngat'are mé= xi machjennu nga kuetsubakun nga'e ngasun'ndebe, mé= xi xino asa mé= xi s'iu. 'Ba nde bi nikjo ngat'are mé= xi machjenre yojonu, mé= najñu xi xojo. Ngat'a kjuabenichunnu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare xichine. 'Ba yojonu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare najñu. ²⁶Chutsejen'o tjiunise xi tutjen ngank'aa. Kui bi 'bentje, ninga bi 'beku ntje, ninga bi minyaku ntje ngaya ni'yare. Tunga Na'ennu xi tijña ngank'aa tsikjén. 'Ba jun, ¿a bi ngisa chji_ru nga ko mare tjiunise? ²⁷Ninga 'ñu sikjo ngat'anu, bi kuannu k'uetjun_ru ngijngu hora ngisa kjuabenichunnu.

²⁸'Ba ¿ánñu mafoninu ngat'are najñunu? Chutsejen'o jótsa'en manka naxu ngi ngijño. Bi tsa'exa 'ba bi tsinda nachjun. ²⁹Tunga an xin_nuu nga ninga rey Salomón xi 'ñu nyina kuán nixtjin kuatse jan, bi 'ba kun najñu tsakaja joni naxu. ³⁰Tsa Na'enchana tsja tsikun ngijña xi tjin nganda'e 'ba xi nyujunni kuiti, ¿a bi ngisa sjanu najñu xi xojo jun xi ngisa 'ñu chji_ru nga ko mare naxu? ¡Jun xi chuba makjainnu! ³¹'Ba mani, bi nikjo tsa kuixun: “¿Mé= xi xina?”, “¿mé= xi s'ia?” asa “¿mé= najñu xi xaja nganda'e?” ³²Ngat'a ngayéje kibi, kui= xi mangisjai xuta xi bi judó, 'ba Na'ennu xi tijña ngank'aa je be nga machjennu ngayéje tsajmibi. ³³Tunga titjun tinyisjo nga si'on jotsa'en mejénre Na'enchana ña batexuma 'ba xi kixi tjin ngixkun,

'ba sakunu ngayéje tsajmibi ya'a.
³⁴'Ba 'batsa'en, bi nikjo_ru yojonu mé= xi kuan nyujunni, ngat'a nyujunni saku'nde nganinu nga sikjo. Ngayéje nixtjin tjinre kjuastire.

**Nga bakuya Jesús nga kun ni
 nga ña'an_ra kjua xingia**

7 Bi nika'anijiun je xuta xi yak'a, tuxi bi skaninejeninu Na'enchana. ²Ngat'a jotsa'en sika'anijiun je xuta xi yak'a, 'ba=nde tsa'en skaninejenu Na'enchana. 'Ba chubā xi sichjon nga k'uechubo, ndekui sichubakoninu Na'enchana. ³¿Áññu ji techut'ani xtje xi kjingi xkun nts'é 'ba bi yachisu xi kjingi tsiji techut'ai? ⁴Tsa yachisu xi kjingi tuxkuin, ¿jó tsa'en kuan k'uin ri nts'é: “Ta'endena nga k'uaxjengia xtje xi kjingi tuxkuin”? ⁵!Xuta jó nkjain! Tji'naxjengifari yachisu xi kjingi tuxkuin, tuxi nda kuatsejenniri nga kjui'naxjengi xtje xi kjingi tuxkun nts'é.

⁶Bi ba'e_ru tjiunaño tsajmi xi tsje, 'ba bi chanikjo'o ngixkun tjiuchingo ndiojo tsjakun xi ñu chji, tuxi bi kuasneni tjiuba ndiojonu xi tsjakun, 'ba tuxi bi siku'beni 'ba skjankonu tjiubabiu.

**Nga bakuya Jesús nga xja'a_ra
 Na'enchana mé= xi nda**

⁷Chjo'o, 'ba Na'enchana sjanu. Tinyisjo, 'ba kuasjainu. Tikjanio xuntjo, 'ba stju'inu. ⁸Ngat'a ngatsi'i xuta xi mi'a, kui= xi xuntsja. 'Ba xi mangisjai, kui= xi masjaire. 'Ba xi tsikjane xuntjo, kui= xi tju'ire.

⁹¿A tjin ngajinnu xi tu ndiojo= tsjare ki'ndire, kionga mi'are niñuxtila? ¹⁰'Ba tsa tjiuti skui'are, ¿a tu tjiuye tsjare? ¹¹Ka'nda jun xi ch'okun manu ba'e_ru xi nda ki'ndinu. 'Ba jó fani Na'ennu xi tjiña ngank'aa, ¿a bi ngisa sjare mé= xi nda xuta xi skui'are?

¹²'Ba mani tsu'ba, jotsa'en nga jun mejénnu sikonu xuta, 'ba=nde tsa'en tiko jun ngayeje. Ngat'a kio tjinnu kjuatexumo 'ba ko xi yakuya nchja chinga profeta.

**Nga 'bejña kusun Jesús
 ngat'are xuntja xkju**

¹³Tjas'ion xuntja xkju. Ngat'a teya= xuntja 'ba mate'nde= ndiya xi fi ña chaja xuta, 'ba= ne nkjin xi kio fa'as'en. ¹⁴Tunga xkju= xuntja 'ba nt'e= ndiya xi fi ña k'uendukun xuta, 'ba ne chuba xi masjaire xuntjabiu.

¹⁵Tikuendo yojonu ngat'are profeta ndesu. Kui xi fa'ekunnu nga tsimaña yojore joni chutsanga xi bi ts'en, tunga ngajin inimare ts'en= joni tjiundsejen xi ma tsixinu.

¹⁶Xiañu jó kun nchjabiu kionga xio mé= xi sa'en. Ngat'a mé= xi tsa'en xuta, kui jo=ni tu xi bajare jngu yantje. ¿A ngijña na'ya xi bajare uva? ¿A yana'ya xi bajare tu higo?

¹⁷Ngayéje ya xi nda, kui= xi bajare tu xi nda. 'Ba ya xi bi nda, kui= xi bajare tu xi bi nda. ¹⁸Jngu ya xi nda, bi ma bajare tu xi bi nda. 'Ba jngu ya xi bi nda, bi ma bajare tu xi nda. ¹⁹'Ba ngayéje ya xi bi bajare tu xi nda, kui= xi stisun 'ba xanikja'ajin ndi'u. ²⁰'Ba mani, xiañu profeta ndesu kionga xio ture.

²¹Bi ngatsi'i xuta xi tsuna: “Ji Na'en, ji Na'en”, kju'a'as'en ña batexuma Na'enchana. Tu kui sani xi tsik'etjusun jotsa'en mejénre Na'enna xi tijnã ngank'aa, kui= xi kju'a'as'en kio.

²²Kionga je kju'a'e nixtjinbiu, ne nkjin xi kuetsuna: “Ji Na'en, ji Na'en, kik'e_nii nijmi ngat'are ja'enri joni nchja chinga profeta, 'ba ko ja'enri kji'naxjee isennixtjin xi bi nda, 'ba nga ko ja'enri kjiñe'een ne nkjin kjuakun.” ²³Tunga an singojo_řa xutabiu: “Niñajanni tsa'bexkun_nuu. Tusa tinyant'axinnu jun xi ch'o kjiñ'on.”

Nga 'bejnã kusun Jesús ngat'are jó nchja xi kitsinda ndaba

²⁴'Ba mani, ngatsi'i xuta xi inyant'e enbi 'ba sik'etjusun, kui= xi singusunkuaa joni xuta nkjin kakun xi kitsinda ndaba ngasun naxi. ²⁵'Ba 'batsa'en tsa'a tsiu, 'ba kuaje ndajio, 'ba ntjo ye'ere ni'yo nga mejénre skanits'in. Tunga bi kiskanits'in ngat'a ngasun naxi= kuanda. ²⁶Tunga ngatsi'i xuta xi inyant'e enbi 'ba bi sik'etjusun, kui= xi singusunkuaa joni xuta xi tsajainre kjuafa'etsjen xi kitsinnendasun ndaba ngasun tsumi.

²⁷'Ba 'batsa'en tsa'a tsiu, 'ba kuaje ndajio, 'ba ntjo ye'ere ni'yo nga mejénre skanits'in. 'Ba kiskanits'in 'ba jekjua yeje ni'yabiu.

²⁸'Ba kionga Jesús je kinchja yeje enbi, ñu kuakunre ngatsi'i xuta ngat'are jotsa'en yakuya. ²⁹Ngat'a yakuya joni tsa xa nk'a tjinre. 'Ba bi 'batsa'en yakuya joni chjine kjuatexumo.

Jesús tsinda jngu xuta xi chi'in fe'ndujun kunre

8

Kionga Jesús jendejen ngani ngijñacho, ne nkjin xuta

jendetjenngi. ²'Ba kio ja'ekun Jesús jngu xuta xi chi'in fe'ndujun kunre 'ba tsakasenkunch'int'are 'ba kitsure:

—Ji na'en, tsa mejénri, kuan sitsjenaã nga xja'axinnaã chi'in xi kunna.

³'Ba Jesús kitsu nga yanere ntsja xi tji'mio:

—Mejénna. Ngatamatsje ngani.

'Ba ndekui ni chubabiu kuanda chi'in fe'ndujun xi kunre xutabiu.

⁴'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:

—Tu'yá 'be_ri nijmi. Tusa t'ikaku_ri yojori na'miu 'ba ta'e chje jotsa'en yatexuma Moisés, tuxi 'ba tsa'en skuekixini xuta nga je kuandai.

Nga tsinda Jesús jngu chu'ndare xi ngakure chasoldadu

⁵Kionga ja'as'en Jesús naxinanda Capernaum, ja'ekun jngu ngakure chasoldadu nga ja'ekets'are jngu kjuanda. ⁶'Ba kitsure:

—Ji na'en, chu'ndana tji'me nga kjiñã ni'yana. Bi nde ma fini 'ba ne 'ñu onre.

⁷'Ba Jesús kitsure:

—An= kjuitsindaã.

⁸Tunga xi ngakure chasoldadu kitsu:

—Na'en, bi bakinna nga ni'yana kuitjas'en. Tu t'exasai 'ba chu'ndana kuanda. ⁹Ngat'a 'ba=nde an, tjin= xi batexumana 'ba 'ba=nde tjinna chasoldadu xi batexuma_řa. Kionga jngu xin_řa: “T'in”, ngu fi. 'Ba kionga kja'ere xin_řa “Jabi”, ngu ndiba. 'Ba tsa jngu chu'ndana xin_řa: “Ti'en tsajmibi”, ngu tsa'en.

¹⁰'Ba kionga Jesús kjint'e en xi kitsu xutabiu, tu 'ba= kuánre 'ba kitsure xuta xi tjenko:

—Kjuakixi= xi xin_nuu. Nisajnguú xuta xi tse'e Israel 'biã xi 'bitsa'en

makjainre jotsa'en makjainre xutabi.

¹¹'Ba xin_nuu nga ne nkjin xuta kjuendibani tuña nga'ndeñu nga k'uendut'ako yamixa nga ñatjen kuakjenko Abraham ko Isaac 'ba ko Jacob ña batexuma Na'enchana.

¹²Tunga xuta xi tjinni nga tse'e kuan ña batexuma Na'enchana, kui= xi satetsojo ngandetsian ñá jñu chun, nga'nde ña ski'nda xuta 'ba ña kuajnga nde'ñu.

¹³'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nganire xi ngakure chasoldadu:

—T'in ngani ni'yari, 'ba 'ba ngatjama jotsa'en mankjainri.

'Ba ndekuini chubabiu kuanda chu'ndare chasoldadu.

**Nga tsinda Jesús nachi'yare Pedro
'ba ko nkjin xuta xi sefesun**

¹⁴'Ba kionga Jesús ja'as'en ndaba Pedro, tsabe nga nachi'yare Pedro tikjijñasun nachan nga kunre chi'in nt'ai. ¹⁵'Ba 'batsa'en kitsiko ntsja chjunbiu, 'ba kitjuxinre chi'inre, 'ba tsisetjen 'ba 'eyare xichine xuta xi echukun.

¹⁶'Ba kionga je kua'ña, ja'echanit'are Jesús nkjin xuta xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda. 'Ba tu kui en xi kitsu kui ts'axje isennixtjin xi bi nda, 'ba kitsinda ngatsi'i xuta xi sefesun. ¹⁷'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana xi kitsu profeta Isaías: “Kui= xi kiko chi'inna 'ba ja'axin ña kjinena.”

**Nga fako Jesús nchja xi
mejénre kuetjenngi**

¹⁸Kionga Jesús tsabe nga nkjin xuta kitsendaire, 'batsa'en 'exa nga kjua'axtiu xingunda ndachikun.

¹⁹'Ba 'batsa'en kitsitiñat'are jngu chjine kjuatexuma 'ba kitsure:

—Maestru, an kjuitjenngira nituña ña k'uin.

²⁰'Ba Jesús kitsure:

—Tjiuba xi tjin ngi ngijño tjinre ngijo ña fik'enduya, 'ba tjiunise xi tutjen ngank'aa tjinre ndaba. Tunga Ki'ndire Xuta xi'iun, tsajainre nga'nde ña tsikja'aya.

²¹'Ba ngijngu xutare Jesús kitsu ngani:

—Na'en, ta'e'ndena nga titjunfara kuik'eyanijian na'enna.

²²'Ba Jesús kitsingojore:

—Ndetjenngina. Te'jñe mik'ion nga kui ngat'eyanijin mik'en xinkjin.

Jesús tsik'exiu ntjo'ñu ko ndachikun

²³'Ba 'batsa'en Jesús ja'as'en barku, 'ba ko xutare ngayeje. ²⁴'Ba kionga tjenjin ndachikun ta'a jendiba jngu ntjo'ñu, ka'nda tsindiure nando niki ya'mo barku. Tunga Jesús kjijñafe.

²⁵'Ba 'batsa'en kint'e xutare nga kitsikja'are 'ba kitsure:

—iNa'en, tik'angini! iJe tetiungijndia!

²⁶'Ba Jesús kitsingojore:

—¿Ánñu tekunñu? iÁ tsa'en chuba makjainninu!

'Ba 'batsa'en Jesús tsisetjen 'ba jatiko ntjo ko ndachikun, 'ba kis'exiu. ²⁷'Ba nchjabiu kuakunre 'ba kitsure xinkjin:

—¿Yá= tsé xutabi nga ka'nda ntjo 'ba ko ndachikun tsik'etjusunnire?

**Jesús tsinda jó nchja xi tjindujinre
isennixtjin xi bi nda**

²⁸'Ba kionga Jesús echu xingunda ndachikun, nangire xuta tse'e Gadara, kio kitsitiñat'are Jesús jó nchja xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda. Kui tjindu ngajin tsju 'ba

ne ts'en ngayeje, kui kjua tu'yá nde manikakun fa'a ndiyabiu. ²⁹'Ba nchjabiu kitsu nga kiskji'ndaya:

—Ji Jesús, Ki'ndire Na'enchana, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsajain? ¿A tjen ja'enikja'anií kjuanima kionga kje fechujín nixtjin?

³⁰'Ba ngubare nkjin tjiuchinga inyakjine xka ngijña. ³¹'Ba isennixtjinbiu 'ets'are Jesús nga kitsu:

—Tsa kui'naxjeyinnii nga'e, tusa ta'e'ndenii nga kuitjas'enjin_ri tjiuchingo.

³²'Ba Jesús kitsure:

—Tangiu.

'Ba 'batsa'en isennixtjinbiu 'etju ngajinre nchjabiu 'ba ja'as'enjinre tjiuchingabiu. 'Ba tu mangatsanga ngatsi'i tjiuchingo nga kitsikintjai yojore ña nk'a chun ngandai ndachikun, 'ba kio jesun ngajin nando.

³³'Ba nchja xi inyatsikuenda tjiuchingo, tsanga. 'Ba kionga echu ngajin naxinando, ye'e yeje nijmi mé xi kuán 'ba mé xi kuánre nchja xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda tsakaiñu. ³⁴'Ba 'batsa'en ngatsi'i xutare naxinando kikun Jesús. 'Ba kionga je ja'ekun, 'ets'are nga ngat'etjujin ngani nangibiu.

Nga tsinda Jesús jngu xuta xi bi ma fi

9 'Ba 'batsa'en Jesús ja'as'en jngu barku nga ja'axtiu ndachikun, 'ba echu ngani naxinandare. ²'Ba kio ja'ekun Jesús nchja xi ya'ank'angi jngu xuta xi bi ma fi, xi kjiyare kuxta. 'Ba kionga Jesús tsabe kjuamakjainre nchjabiu, kitsure xi tji'mio:

—Titsja_ri takuin, ki'ndina. Je kuachat'ari jeri.

³'Ba yak'a chjine kjuatexuma 'bitsa'en kitsikja'etsjen: “¿Jótsa'en ma kakun xutabi nga bi bekun Na'enchana nga 'bitsa'en tinchja?”

⁴Tunga Jesús be= mé= xi inyatsikja'etsjen nchjabiu 'ba kitsure:

—¿Áññu 'bi ch'o tsa'en tenikja'etsjenñu? ⁵¿Ñáre xi ngojó enbi bi na'en tjinre nga xian? ¿A kio=nga xian: “Je kuachat'ari jeri?” ¿Asa kio=nga xian: “Tisetjen 'ba titjajme”? ⁶Tunga mejéñna nga xio nga Ki'ndire Xuta xi'iun tjinre kjua'ñu nga'e ngasun'ndebe, nga kuan sichat'are jere xuta.

'Ba 'batsa'en kitsure xuta xi bi ma fi: —Tisetjen, chjube kuxtari 'ba t'in ngani ni'yari.

⁷'Ba 'batsa'en xi tji'mio tsisetjen 'ba kiji ngani ndaba. ⁸'Ba kionga xutankjiun tsabe kibi, kitsakjun 'ba kitsichjire Na'enchana, ngat'a kitsikasen ngajinre xuta jngu xi tjinre kjua'ñu xi 'batsa'en je.

Nga Jesús nchjare Mateo

⁹'Ba kionga Jesús je 'etjuni kio, tsabe jngu xuta xi Mateo 'mi, xi tijña nga'nde ña tjubechjintjai tsajmi, 'ba kitsure:

—Ndetjengina.

'Ba 'batsa'en Mateo tsisetjen 'ba kitjenggi Jesús.

¹⁰'Ba 'bi kuán kionga Jesús tikjen ndaba, nkjin nchja xi kjebechjintjai tsajmi ko xuta je ja'e. Kui xi ñatjen tsik'endut'ako Jesús ko xutare t'a yamixo. ¹¹'Ba kionga xuta fariseo tsabe kibi, kitsure xutare Jesús:

—¿Áññu maestrunu kjenkoni nchja xi kjebechjintjai tsajmi ko xuta je?

¹²Tunga kionga Jesús kjint'e kibi, kitsure:

—Xuta xi nda bi chjineki machjenre, tu kui sani xi sefesun.
¹³Tanginchut'ayo 'ba ngatjamanu jó tsunire enre Na'enchana xi 'bitsa'en kua'indut'a: “Kjuanima kakun xi mejéna, bi chje.” Ngat'a bi ja'ekinchja_ra xuta xi kixi, tu xuta je sani.

**Nga tsuya Jesús kjia'añu
 k'uendu kjindia xutare**

¹⁴'Ba 'batsa'en xutare Juan ja'ekun Jesús 'ba tsiningiyare:

—¿Áññu jin ko xuta fariseo ne kjit'a betsuba kjindiani 'ba xutari bi 'bendu kjindia?

¹⁵'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A ma ba s'ere xuta xi tjindu ngajin kjuabixan kionga tijñajin ngisare xi xi'iun? Tunga kjuale nixtjin nga xja'axinre xi xi'iun, 'ba kio=nga k'uendu kjindia.

¹⁶'Ba ni'yá 'bextiuyakoni jngu najñu chingá ko ichi najñu xatse xi kje fa'ekujín. Ngat'a najñu xatsio fa'eku 'ba 'betijnda najñu chingó, 'ba 'ba=tsa'en ngisa tse tijnda. ¹⁷'Ba nde ni'yá minya binu xatse ngaya jngu chitsa tjiuxin chinga. Ngat'a tsa 'ba sa'en, stijnda= chitsa tjiuxinbiu 'ba tisten binu 'ba kjuekjuakjin chitsa tjiuxinbiu. Kui kjuañu chitsa tjiuxin xatse xinyani binu xatse, 'ba 'batsa'en nda xinyatjo ngojó tsajmibiu.

**Nga Jesús tsinda jngu ki'ndi
 chjun ko jngu chjun**

¹⁸Yejerañu 'ba titsu Jesús, tukjia'a ja'e jngu xutaxa xi tsakasenkunch'int'are 'ba kitsure:

—Ki'ndi chjunna sa'e fa k'en. Tunga tsa k'uikjane_ri ndsai, k'uejñakun ngani.

¹⁹'Ba 'batsa'en Jesús tsisetjen 'ba kiko xutare nga kitjenngi xutabiu.

²⁰'Ba kio= kitsitiña ngastun Jesús jngu chjun xi kuatejó nu tjinre nga 'bakjanre jin 'ba kitsiko ndai najñu xi yaja. ²¹Ngat'a ja'ba je 'bitsa'en kitsikja'etsjen ngajinre: “Tsa tu ichifani ndai najñure sikuá, kuanda=ngaña.” ²²Tunga Jesús kitsiku'be 'ba kiskutsejen'a chjunbiu 'ba kitsure:

—Tsja t'e_ri takuin, ki'ndina. Kjuamakjainri je kitsindari.

'Ba ndekuini chubabiu kuanda chjunbiu.

²³'Ba kionga Jesús echu ndaba xutaxabiu, tsabe nchja xi inyatsikjane tjio ko xutankjiun xi si'a inyatsa'en nga inyakji'nda. ²⁴'Ba Jesús kitsure:

—Tinyat'axiun. Ngat'a bi kijñak'en ki'ndi chjunbi. Tu tikijñafe sani.

'Ba xuta xi kuañajan kio tu tsejnuke=. ²⁵'Ba kionga je kjinaxje xuta, Jesús ja'as'en ña kjijña ki'ndi chjunbiu. Kiskjebe ntsja 'ba ki'ndi chjunbiu tsisetjen ngani. ²⁶'Ba ngatsi'i xuta xi tjin nangibiu kjint'e en ngat'are xi kuán.

Nga tsinda Jesús jó xuta ka

²⁷Kionga Jesús ti'betju kio, kitsjenngire jó xuta ka xi kiskji'ndaya tjenngi 'ba kitsure: —Ji ntjere David, chanima kakunni.

²⁸'Ba kionga Jesús ja'as'en ndaba, kio ja'ekun xuta kabiu. 'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿A makjainnu nga kuanna sa'aan mé= xi mejénnú?

'Ba nchjabiu kitsu:

—Jun, na'en.

²⁹'Ba 'batsa'en Jesús kitsiko tuxkun nchjabiu 'ba kitsure: —Ngatjama tsu'ba jotsa'en jun makjainnu.

³⁰'Ba nchjabiu kuatsejen nganire. 'Ba 'batsa'en Jesús 'ñu 'enere nga kitsure:

—Tu'yá 'be_ru nijmi kibi.

³¹Tunga kionga nchjabiu 'etju, ye'e tsi're nijmi xuta xi tjin nangibiu ngat'are Jesús.

Nga tsinda Jesús jngu xuta xi bi ma nchja

³²Kionga inya'betju nga'ndebiu xuta xi ka tsakaiñu, ja'e xuta xi ja'ekanire Jesús jngu xuta xi bi ma nchja ngat'a tijñajinre isennixtjin xi bi nda. ³³'Ba kionga Jesús ts'axje isennixtjin xi bi nda, kinchja ngani xuta nimo.

'Ba xutankjiun kuakunre 'ba kitsure xinkjin:

—Nisañajanni 'yare ngajinre xuta Israel jngu tsajmi xi 'ba kji'i.

³⁴Tunga xuta fariseo kitsu: —Kui xutabi ma 'baxje isennixtjin xi bi nda ngat'a xi ngakure isennixtjin xi bi nda kitsjare kjua'ñu.

Nga fa'animare xuta Jesús

³⁵'Ba Jesús tsak'ajme ngayéje naxinanda ya'e ko naxinanda chi xi kio tjin 'ba yakuya ngaya ni'ya sinagogare. 'Ba kitsikja'axtiuya en nda xi tsuyana nga Na'enchana xi batexuma, 'ba kitsinda ngayéje kuya chi'in xi kunre xuta ko ña kjinere. ³⁶'Ba kionga Jesús tsabe xutankjiun, ja'animare, ngat'a kjimafore 'ba kjinikumare joni

chutsanga xi tsajainre xi tsikuenda.

³⁷'Ba kio kitsure xutare:

—Xuta xi tjin, jo=ni jngu tsujmi ntje xi 'ñu tse, tunga chuba mani chu'nda. ³⁸'Ba 'batsa'en tsu'ba chja'a_ru xi tse'e tsujmintjio, nga ngatatsikasen ngisa chu'nda tuxi k'ueñajanni.

Nga tsja xare Jesús apóstol xi tejó

10 'Ba meni Jesús kinchjare xutare xi tejó 'ba kitsjare kjua'ñu tuxi k'uaxjeni isennixtjin xi bi nda 'ba tuxi sindani ngayéje kuya chi'in xi kunre xuta ko ña kjinere.

²'Bi kik'in nchja chinga apóstol xi tejó: xi titjun Simón xi 'ba nde kji'yaxkunre Pedro, 'ba ko Andrés xi nts'e mani; Santiago ko Juan xi ki'ndire Zebedeo; ³Felipe ko Bartolomé; Tomás, Mateo xi kiskjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma; Santiago ki'ndire Alfeo, 'ba ko Tadeo; ⁴Simón xi mako nchja cananista 'ba ko Judas Iscariote xi jaskan kitsingantsja Jesús.

Nga Jesús tsuyare nchja chinga apóstol jótsa'en sikja'axtiuya enre Na'enchana

⁵'Ba 'batsa'en Jesús kitsikasen nchja xi tejó 'ba kitsuyare mé= xi tjinnere nga sa'en. Kitsure:

—Bi mangiun nangi ña tsajain xuta xi tse'e Israel. 'Ba nijnguú naxinanda xi tse'e Samaria bitjas'ion. ⁶Tusa tangiun ña tjindu xuta xi tse'e Israel xi kichaja joni chutsanga xi kit'axin tajngu. ⁷Tangiun 'ba t'e_ru nijmi nga je tjimatiña nixtjin kionga Na'enchana kuatexuma. ⁸Tindo xuta xi inyafesun, tikja'aya_ru xuta xi je

jesun, titsjio xuta xi kunre chi'in fe'ndujun, 'ba 'naxio isennixtjin xi bi nda xi tjindujinre xuta. Xi tu kika'ekjuatjonu, 'ba=nde tsa'en ta'e kjuatjo ngani_ru xuta xi yak'a.

⁹Bi ch'o ton xi oro ni ninga xi plata ninga kja'e ngisa ton ngaya chitsanu. ¹⁰'Ba bi ch'o chitsa nga kuangiun, ninga jó nga najñu, ninga jnde, ninga yanise. Ngat'a xi tsa'exa tjinre ndiyare nga kua'ere mé= xi machjenre.

¹¹'Ba kionga kjuachu nituñare naxinandañu, tijnyisjo jngu xuta xi nda xuta 'ba tetsubo ndaba ka'nda nga k'uetju ngañu naxinandabiu.

¹²'Ba kionga kuitjas'ion ni'yo, 'bitsa'en tite'ndo: "Ngatjas'enu kjuaxiu." ¹³'Ba tsa nda xuta xi kio tjindu, kui sakure kjuate'ndanu xi tse'e kjuaxiu. Tunga tsa bi nda xuta, ku'be=nganinu kjuate'ndanu xi tse'e kjuaxiu. ¹⁴'Ba tsa tjin xi bi skjebetjonu asa bi kuinya ñojon ennu, tusa t'etju ni'yabiu asa naxinandabiu, 'ba t'etsujmio chojo ndsakú. ¹⁵'Ba xinkixi_nuu, kionga kju'a'e nixtjin nga kuanre kju'a ngasun'ndio, kui naxinandabiu ngisa= tse kjuanima kju'a nga ko mare naxinanda Sodoma ko naxinanda Gomorra.

Nga tsuya Jesús nga sjengicha nchja chinga apóstol

¹⁶Tenijin kakun. An tetsikasen_nuu joni chutsanga ngajinre tjiundsejen. Ngu nkjinkakun ngatjamo tsu'ba joni tjiuye, 'ba indakjua ngatjamo joni tjiunise xi paloma 'mi.

¹⁷Tikuendantsjo vojono, ngat'a tjin= xi singantsjanu ngaya ntsja xutaxa 'ba kuajanu ngaya ni'ya sinagogare.

¹⁸'Ba tu ngat'ana= nini kuekonu ngixkun chikun 'ba ngixkun rey, tuxi sikixiyñu ngat'a tsa'an ngixkun nchjabiu 'ba ngixkun xuta xi bi Israel tse'e. ¹⁹Tunga kionga kuangantsjo, bi nikjo ngat'are mé= en xi kuixun asa jótsa'en kjuinukjuo. Ngat'a kui chubabiu kua'enu en xi kjuinukjuo. ²⁰Ngat'a bi jun fa xi kjuinukjuo, tusa Isennixtjintsjere Na'enu xi kuinchjantjainu.

²¹Xuta xi tjin nts'e singantsja nts'e nga kjuinik'en, 'ba xi na'en ma singantsja ki'ndire, 'ba xi ki'ndi ma ndekui skjankoni xichare 'ba sa'en nga kjuinik'en. ²²'Ba tu ngat'ana= nini kuastike tsi'inu xuta. Tunga xi xukjuakore ka'nda nga kjuet'a, kui= xi k'uangi. ²³'Ba kionga xuta xi tjin jngu naxinanda sjenngikenu, tusa tiyu 'ba tangiun kja'e naxinanda. Ngat'a xinkixi_nuu. Nde kje fet'aninu nga tetsumo ngayéje naxinanda xi tjin nangire xuta xi Israel tse'e kionga kju'a'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iu.

²⁴Jngu xuta xi kut'aya bi ngisa nk'a ngisa nga ko mare xi bakuyare, 'ba jngu chu'nda bi ngisa nk'a ngisa nga ko mare naire. ²⁵Nda= tjin tsa xi kut'aya kuanire kuan joni xi bakuyare. 'Ba nda= tjin tsa chu'ndo kuanire kuan joni naire. Tsa na'enre ki'ndiu chanayi Beelzebú kik'inre, ça bi ngisa ch'o k'uinre ki'ndire?

Nga tsuya Jesús 'yá= xi tjinnere nga kjuikuncha

²⁶'Ba mani, bi kun_ru xutabiu. Ngat'a tsajain tsajmi xi tijñatjo xi bi xiare, 'ba tsajain tsajmi xi tijña'mo xi bi se'jñatsejen. ²⁷Xi texin_nuu ña jñu, ña tsejen t'e ngañu nijmi. 'Ba

ensen xi tenu'yo nga tenchjaa, kui xi ngatsja ni'ya tinyo nga t'etsi'i_ru nijmi xuta. ²⁸'Ba bi kun_ru xi tu yojo mare nik'en, tunga inima bi mare nik'en. Tusa kui tikuncho xi kuanre sikasen inimanu ko yojonu ngajin ndi'i xi bi 'boya.

²⁹¿A bi sateña jó tjiunise ki'ndi nga tu chubā ton xkua? Tunga nijnguú tjiunise kujejen t'anangiu, tsa Na'ennu bi mejénre. ³⁰'Ba ka'nda ngayéje ntsja ku tjixkire Kui. ³¹Kui kjuañu bi kunñu, ngat'a jun ngisa= chji_ru nga ko mare nkjin tjiunise.

³²'Ba mani, ngats'i'i xi kuetsu ngixkun xuta nga tsa'an, 'ba=nde xian ngixkun Na'enna xi tijña ngank'aa nga tsa'an gayeje.

³³Tunga tu'yañu xi kuetsu ngixkun xuta nga bi tsa'an, 'ba=nde xian ngixkun Na'enna xi tijña ngank'aa nga bi tsa'an gayeje.

Nga tsuya Jesús nga tu ngat'are kui kuakjanya xuta

³⁴Bi 'batsa'en nikja'etsjion, tsa kjuaxiu ja'ek'ejñaa ngasun'ndebi. Bi kjuaxiu ja'ek'ejñaa, tusa kjuabixkjan.

³⁵Ngat'a ja'eña tuxi kuakjanyani xuta, jngu xi ki'ndi xi'in ma kuastike na'enre, 'ba jngu xi ki'ndi chjun ma kuastike nare, 'ba xi kja'nda ma kuastike nachiyare.

³⁶'Ba ndekui ni xi s'endu ngaya jngu ni'ya kuastike xinkjin.

³⁷Xi ngisa 'ñu tsimején na'enre asa nare nga ko mare an, bi bakinre nga xutana kuan. 'Ba xi ngisa 'ñu tsimején nistire nga ko mare an, bi bakinre nga xutana kuan. ³⁸'Ba xi bi kua'a krure 'ba kjuendetjenngina, bi bakinre nga xutana kuan. ³⁹Xi sichjire

kjuabenichunre nga'e ngasun'ndebi, bi sakure kjuabenichun xi kjuakixi. Tunga xi ngisa sichjina nga ko mare kjuabenichunre nga'e ngasun'ndebi, sakure kjuabenichun xi kjuakixi.

Nga tsuya Jesús ngat'are chji xi kua'ere xuta

⁴⁰Xuta xi kjebetjonu, an xi kjebetjona. 'Ba xi kjebetjona, 'ba=nde kjebetjo xi kitsikasenna.

⁴¹Xi skjebetjo jngu profeta tu ngat'are nga jngu profeta kuán xutabiu, kui= xi kua'ere chjire joni jngu profeta. 'Ba xi skjebetjo jngu xuta kixi tu ngat'are nga kixi xutabiu, kui= xi kua'ere chjire joni jngu xuta kixi. ⁴²'Ba tu'ya xi sjare jngu vaso nanda nch'an tuñare xutabi tu ngat'are nga xutana, 'ba xinkixi_nuu nga kua'ere chjire xutabiu.

Nga fako Jesús xutare Juan Bautista

11 'Ba kionga Jesús je jet'are nga kitsuyare xutare xi tejó mé= xi tjinnere nga sa'en, 'ba 'batsa'en kikakuya 'ba kitsikja'axtiuya enre Na'enchana ngajin naxinanda xi tjin nga'ndebiu.

²'Ba Juan kjint'e en ngaya nduyo ngat'are mé= xi titsa'en Cristo. 'Ba 'batsa'en kitsikasen yak'a xutare, ³tuxi skuiningiyani:

—¿A ji= ni xi techuya_ri? ¿Asa kja'e= xi xuya_ri?

⁴'Ba Jesús kitsingojore:

—Tangiun 'ba tik'in_ru Juan mé= xi tenu'yo 'ba te'yo nga'e. ⁵Xuta ka inyamatsen nganire. Xi bi ma fi ma fi ngani. Xi chi'in fe'ndujun kunre inyamatsen ngani ngat'are chi'inre. Xi xtaya inyant'e=ngani.

Xi je jesun inyafa'aya nganire. Xuta xi nima inyafa'axtiuyare en ndare Na'enchana. ⁶iNdaxure xuta xi bi s'ejñujinre ngat'ana' ba kuasent'axin!

**Nga nchja Jesús ngat'are
Juan Bautista**

⁷Ba kionga je inyafi ngani xutare Juan, Jesús 'etuts'inre nga kinchja ngat'are Juan, 'ba kitsure xutankjiun:

—¿Mé= xi tsanginchutsejen_ru nga'nde t'axin? ¿A jngu yanaxu xi titsiteya ntjo? ⁸Tsa bi kui, ngu, ¿mé= xi tsanginchutsejen_ru? ¿A jngu xuta xi yaja najñu xi tsja kji'i? Tunga xi baja najñu xi tsja kun, kui= xi tjindu ndaba rey.

⁹Tunga, ¿mé= xa 'etjuñu? ¿Asa tsanginchutsejen_ru jngu profeta? Jun, kui. 'Ba xin_nuu nga Juan xi ngisa je ngisa nga ko mare nchja chinga profeta xi yak'a.

¹⁰Ngat'are Juan nga 'bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

An tetsikasentitjunra xi ya'a enna.

Kui xi k'uendatitjun ndiyari.

¹¹Kjuakixi= xi xin_nuu. Nijngu xuta xi tjin ngasun'ndebi ngisa je ngisa nga ko mare Juan Bautista. Tunga kui xi ngisa ichi 'yare ña batexuma Na'enchana ngisa= je ngisa nga ko mare Juan.

¹²Nda ni nga ye'e nijmi Juan Bautista enre Na'enchana ka'nda nganda'e ñu timixkjanya ña batexuma Na'enchana, 'ba xuta xi fa'a ko kjuañu, kui= xi inyatsitse'e kio. ¹³Ngayéje xi yakuya nchja chinga profeta ko xi kua'indut'a kjuatexumo, kui= xi kitsutitjun

ngat'a tse'e nixtjin kionga kuatexuma Na'enchana ka'nda nga 'etuts'inre nga ye'e nijmi Juan. ¹⁴Ba tsa mejénnú kuakjainnu ion, Juan= xi Elías xi tjinnere nga kjuae. ¹⁵Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

¹⁶¿Tunga mé= xi singusunkua xuta xi tjin nganda'e? Jo=ni nchja nisti xi 'bendu ndetsin 'ba tsure xinkjin nga kji'ndaya: ¹⁷“Kjinikjaneri son xi nda tsu, 'ba bi kjicho. 'Ba kijndari son xi ba tsu, 'ba bi kichi'ndo.” ¹⁸Ngat'a kionga ja'e Juan, 'echjonre yojore nga tsakjen 'ba nga kits'i binu, 'ba xuta kitsu: “Isennixtjin xi bi nda tijñajinre.” ¹⁹Ba jaskan ja'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iu, kui xi nda kjen 'ba 'bi binu, 'ba xuta 'bi kitsu nganire: “Kui xutabi tse kjen 'ba 'ñu 'bi binu, jngu xuta xi nda ya'a nchja xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma ko xuta je.” Tunga kjuankjin kakunre Na'enchana makixiya ngat'are mé= xi tsa'en —kitsu Jesús.

**Nga bakuya Jesús ngat'are
xuta xi bi kjint'e enre**

²⁰Ba 'batsa'en Jesús 'etuts'inre nga jatiko xuta xi tjindu naxinanda ña je ngisa ñu kitsa'en kjuakun, ngat'a xutabiu bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre nga ja'e ngani ngixkun Na'enchana. 'Ba kitsure:

²¹—iNimaxuni ngat'anu jun, xuta xi tse'e Corazin! iNimaxuni ngat'anu jun, xuta xi tse'e Betsaida! Ngat'a tsa xuta xi tse'e Tiro ko xi tse'e Sidón tsabe kjuakun xi kuán ngajinnu, jeru nda'e kitsik'antjaiyani kjuafa'etsjenre nga ja'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba tsakaja

najñu kjué 'ba 'e'a chojo nindaku. ²²Tunga an xin_nuü. Nixtjin nga kuanre kjuá ngasun'ndio, ngisa= tse kjuanima xjo'o nga ko mare xuta xi tse'e naxinanda Tiro ko xi tse'e naxinanda Sidón. ²³Ba jun xuta xi tse'e Capernaum, tsa manu nga stunitjion ka'nda ngank'a, tusa Na'enchana sik'etukajennu ka'nda nga'nde ña kjuá'a kjuanima xuta 'ba ña bi 'boya ndi'i. Ngat'a tsa naxinanda Sodoma tsabe kjuakun xi kuán ngajinnu, tojo tijñaru 'nda nganda'e tsakaiñu. ²⁴Tunga an xin_nuü. Kionga kjuá'e nixtjin nga kuanre kjuá ngasun'ndio, ngisa= tse kjuanima xjo'o nga ko mare xuta tse'e Sodoma —kitsu Jesús.

Nga nchjare Jesús xuta nga kjuá'ekun

²⁵Ba kui nixtjinbiu 'bi kitsu Jesús: —An tetsjarā kjuanda, Na'en xi tse'e ngank'aa 'ba ko t'anangiu. Ngat'a kik'ejñatsejen_ri xuta xi bi mare xujun mé= xi kik'ejña'mo_ri xuta nkjin kakun 'ba xi mankjinnre mé= xi tjin. ²⁶Jun Na'en, ngat'a 'ba=tsa'en kuatsjari.

²⁷Ngayéje xi tjin je kitsingantsjana Na'enna. 'Ba tu'yá bexxun Ki'ndiu, tu Na'en sani xi bexxun. 'Ba nde ni'yá bexxun xi Na'en, tu Ki'ndiu sani xi bexxun. 'Ba xuta xi mejénre kuakutsejenre Ki'ndiu 'yá= xi Na'en, kui xi skuexkun Na'en. ²⁸Ndechunnu ngatsi'u xi tifejndanu nga teña'axo 'ba xi kich'anijiun ch'a, 'ba an sikja'ejndanu. ²⁹Ngisa ngi'nde teko yojonu ngat'ana 'ba ngatjamo xutana, ngat'a tszejndaña 'ba nima= kjiya kakuān, 'ba kuasjainu nga'nde ña sikja'aya inimanu. ³⁰Ngat'a

bi na'en tjinre nga ngi'nde kueko yojonu ngat'ana 'ba nga xutana kuon, 'ba ch'a xi sika'anu kijna —kitsu Jesús.

Nga nchja Jesús ngat'are nixtjin nga nikja'aya

12 Kui nixtjinbiu kionga nixtjin nga xutu, Jesús ko xutare ja'ajin nga'nde ña kji'i tsujmi ntje. 'Ba 'batsa'en xutare kuabojore 'ba 'etuts'inre nga kiskjet'o xujmare trigo 'ba kiskine. ²Ba yak'a xuta fariseo nga tsabe mé= xi inyatsa'en nchjabiu, 'bi kitsure Jesús: —Chutsejen. Xutari inyatsa'en mé= xi bi ma ña'an nixtjin nga nikja'aya.

³Ba Jesús kitsure: —¿A kje 'bexkiyajñun ña kua'indut'a mé= xi kitsa'en David, kionga kui 'ba ko xi tjenko kuabojore? ⁴Ngu ja'as'en nga'nde tsjere Na'enchana 'ba kiskine niñuxtila tsje xi tjindu kio, niñuxtila xi bi tixa'ndere nga kui skine ninga nchja xi tjenko, xi tu na'miu ma kjine. ⁵¿Ba a kje 'bexkiyajñun ña kua'indut'a xujun kjuatexumo ngat'are na'mi xi tjinre xa ngaya ningu? Kui xi tsa'exa nixtjin nga nikja'aya 'ba tume je tjinre. ⁶Ba xin_nuü nga nga'e tijña ngajinnu jngu xi ngisa je ngisa nga ko mare ningu. ⁷Tunga kje mankjinnu enre Na'enchana xi 'bitsa'en kua'indut'a: “Kjuanima kakun xi mejénna, bi chje.” Tsa mankjinnu ion, bi tu chubā xanineje_ru xi tsajainre je. ⁸Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun batexumare ka'nda nixtjin nga nikja'aya —kitsu Jesús.

**Nga tsinda Jesús jngu
xuta xi ja'eku ntsja**

⁹Ba 'batsa'en Jesús ja'as'en ni'ya sinagogare nchjabiu. ¹⁰Ba kio= tijña jngu xuta xi ja'eku ntsja. 'Ba 'batsa'en nchjabiu tsiningiyare Jesús, tuxi kuan kuangini:

—¿A tixa'nde nga sindai nixtjin nga nikja'aya?

¹¹'Ba Jesús kitsingojore:

—Tu'yani jun xi ngututu mani chutsangare, 'ba tsa tjiubabiu kuintjaiya ngaya jngu ngojo nixtjin nga nikja'aya, ¿a bi fi 'ba 'baxje?

¹²Ngu ¿a bi ngisa chjire jngu xuta nga ko mare jngu chutsanga? 'Bamani, tixa'nde nga ña'an mé= xi nda tjin nixtjin nga nikja'aya.

¹³'Ba 'batsa'en Jesús kitsure xuta xi ja'eku ntsja:

—Tjente ndsai.

'Ba kui yejente ntsja, 'ba kuanda joni ntsja xi ngijngu. ¹⁴Tunga kionga xuta fariseo 'etju nga'ndebiu kuañajant'axin 'ba joyare jótsa'en kuan sik'enni Jesús.

**Nga tsinda Jesús nkjin xuta
ngandai ndachikun**

¹⁵Tunga Jesús je be mé= xi mejénre sa'en nchjabiu, kui kjua 'etjuni nga'ndebiu. 'Ba nkjin xuta kitjenggi, 'ba kitsinda ngatsi'i xi sefesun. ¹⁶'Ba tsi'are xuta nga tu'yá ngate'ere nijmi ngat'are kui. ¹⁷Kitsu kibi tuxi k'uetjusunni enre Na'enchana xi kitsu xuta chinga profeta Isaías, kionga kitsu:

¹⁸Kui=bi xi chu'ndaná xi je ja'ajian, xi tsimijaan 'ba xi tsja mare inimaná ngat'are.

Kui xi sja_{ra} Isennixtjinna, 'ba sikja'axtiuyare xi bi judío, ngat'are xi kixi tjin.

¹⁹Bi skjosi 'ba ninga bi ski'ndaya, 'ba ni'yá kjuint'e jndare ngaya ndiyo.

²⁰Bi skjet'o jngu yanaxu xi je kits'okja, 'ba bi sik'oya ndi'i xi tu titju'ndisa, ka'nda nga sijngu xi kixi tjin.

²¹'Ba xuta xi bi judío skunre ngat'are kui.

**Nga nchja Jesús ngat'are
chanayi Beelzebú**

²²'Ba 'batsa'en ja'ekun Jesús xuta xi ja'eko jngu xuta xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda xi ka 'ba bi ma nchja. 'Ba Jesús kitsinda xutabiu, 'ba kuatsejenre 'ba kuán kinchja ngani. ²³'Ba xutankjiun kuakunre 'ba kitsure xinkjin:

—¿A kui= tsé xutabi xi Ntjere David xi techuya_{ra}?

²⁴'Ba kionga xuta fariseo kjint'e mé= xi inyatsu xuta, kitsu:

—Kui xutabi 'baxje isennixtjin xi bi nda ko kjuañure chanayi Beelzebú, xi ngakure isennixtjin xi bi nda.

²⁵Tunga Jesús be= mé= xi inyatsikja'etsjen nchjabiu, kui kjua kitsunire:

—Joni nituñare nangi ña batexuma jngu rey. Tsa skjanko xinkjin xuta xi tjin kio, ndekui sikixuyani xinkjin. 'Ba tsa ngayéje naxinanda asa xuta xi tjin ngaya jngu ni'ya kuastike xinkjin, ngu bi tsé kuanre. ²⁶'Ba nde 'ba= tsa'enni ngat'are chanayiu. Tsa ndekui Satanás k'uaxjeni yojore,

ndekui tikjankoni vojore. 'Ba tsa 'ba sa'en, ¿jótša'en xukjuanire nga kuatexuma? ²⁷'Ba tsa ngat'are kjua'ñure chanayi Beelzebú te'baxjeña isennixtjin xi bi nda, ngu ¿'yá= tse'e kjua'ñu xi 'baxjekoni isennixtjin xi bi nda xi tjennginu? Ngu ndekui nchjabiu bakutsejenni nga bi kixi tetsubo. ²⁸Tunga tsa ko Isennixtjintsjere Na'enchana te'baxjekuaa isennixtjin xi bi nda, kui xi tsunire nga je ngajinnu tijnā kjua'ñure Na'enchana nga tibatexuma.

²⁹¿A tjin= xi kuan kjua'as'en ndaba jngu xuta xi 'ñu taja 'ba kjua'are tsajmi xi tjinre? Tjinnere nga tjun kue'ñu nga kuan kjua'are mé= xi tjinre ndaba xuto.

³⁰Xi bi an makona, kui= xi 'bejñana kjuana'en. 'Ba xi bi minyakona, kui= xi tsitsojoba.

³¹Kui kjua xin_nuu nga kuachat'are xuta ngayéje jere ko ngayéje en ch'o tsu xi kuinchja. Tunga bi kuachat'are xi ch'o tsa'en kuinchja ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana. ³²'Ba xi kuinchjakjanta'en Ki'ndire Xuta xi'iun, kui= xi 'ba nde kuachat'are. Tunga xi ch'o tsa'en kuinchja ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana, kui xi bi kuachat'are ninga nixtjin nganda'e ninga xi sa'e ndiba.

³³Tsa ture yo nda, tjinnere nga kuixun nga nda yo ngayeje. 'Ba tsa ture bi nda, tjinnere nga kuixun nga bi nda yo ngayeje. Ngat'a ture bakutsejen jó kun yo. ³⁴Jun ntjere tjiuye, ¿jótša'en kuan kuixun xi nda tsa ndejun ch'okunñu? Ngat'a xi tjin ngajin inimare xuta, kui= xi 'betju

ts'a. ³⁵Jngu xuta xi nda 'baxje en xi nda ngajinre kjunda xi tijnatjo ngajin inimare. 'Ba jngu xuta xi ch'okun 'baxje en xi ch'o ngajinre kjuach'okun xi tijnatjo ngajin inimare. ³⁶'Ba an xin_nuu. Kionga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio, kio= sja kuenda xuta ngat'are nga jngu jngu en xi tume chjire xi kinchja nga'e ngasun'ndebi. ³⁷Ngat'a ndekui ni en xi kjinukjuai sa'enri kjua, tsa tjinri je asa bi tjinri je —kitsu Jesús.

Nga nchja Jesús ngat'are xuta xi mejénre skue kjuakun

³⁸'Ba 'batsa'en yak'a chjine kjuatexuma ko xuta fariseo kitsure Jesús:

—Ji maestru, mejénri xie jngu kjuakun xi ji si'en, xi kuakutsejen nga Na'enchana kitsikasenri.

³⁹Tunga Jesús kitsure:

—iÁ tsa'en ch'okunni 'ba bi kixi inya ngixkun Na'enchana xuta xi tjin nganda'e! Xi inyami'a nga skue jngu kjuakun, tunga tu kui= xi kuata'en xuta chinga profeta Jonás nixtjin kuatse jan, tu kui sani kjuakunbiu xi s'ejñatsejenre. ⁴⁰Ngat'a jotsa'en ján nixtjin 'ba ján nistjen tsik'ejñaya Jonás ngaya ngats'a tjiuti jio, 'ba=nde tsa'en ján nixtjin 'ba ján nistjen s'eyanijin Ki'ndire Xuta xi'iun. ⁴¹Xuta xi tsik'endu Nínive kuisetjenko xuta xi tjin nganda'e, kionga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio. 'Ba kui= xi skanineje xuta xi tjin nganda'e, ngat'a kui= xi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba jendiba ngani ngixkun Na'enchana kionga Jonás kitsikja'axtiuyare enre

Na'enchana. Tunga xi tijña nga'e ngisa= je ngisa nga ko mare Jonás. ⁴²Ba reina xi yatexuma nangi Sabá 'ba=nde kuisetjenko xuta xi tjin nganda'e, kionga kjuale nixtjin nga kuanre kjuale ngasun'ndio. 'Ba kui= xi skanineje xuta xi tjin nganda'e, ngat'a kui= xi 'ñu kjin jendibani nga ja'ekasen ñojon kjuafa'etsjenre Salomón. Tunga xi tijña nga'e ngisa= je ngisa nga ko mare Salomón.

⁴³Kionga jngu isennixtjin xi bi nda 'betukajinre jngu xuta, 'bajmesun nga'nde kixi nga mangisjai nga'nde ña kuan sikja'aya 'ba bi masjare. ⁴⁴'Ba kio tsu: "Tusa kjui ngaña ni'yaná ña 'etjaa." 'Ba kionga fa'e ngani, je kjitiya ndaba nga fa'as'en ngani, 'ba kis'echa 'ba je nda chun. ⁴⁵'Ba kio fikja'atu yatu ngisa isennixtjin xi bi nda xi ngisa ch'okun ngisa nga ko mare kui, 'ba ngatsi'i fa'as'enjinre xuto. 'Ba xutabiu ngisa ch'okun ma nga ko mare ngatitjunre. 'Ba 'ba=nde kuanre xuta ch'okun xi tjin nganda'e ngayeje —kitsu Jesús.

Nga tsuya Jesús 'yá= xi nare 'ba 'yá= xi nts'e

⁴⁶'Ba kionga Jesús tifako ngisa xutankjiun, kio ja'e nare ko nts'e 'ba tsikinya ngandetsin nga mejénre kjuako tsakaiñu. ⁴⁷'Ba tjin xi kitsure Jesús:

—Nari ko nts'é inya ngandetsian. Mejénxure kjuakori.

⁴⁸—¿Yá= xi nana 'ba 'yá= xi nts'ia? —kitsure xuta xi echukore ion.

⁴⁹'Ba kio yaku ko ntsja xutare 'ba kitsu:

—Kui=bi xi nana 'ba xi nts'ia. ⁵⁰Ngat'a tu'yañu xi sik'etjusun jotsa'en mejénre Na'enna xi tijña ngank'aa, kui= xi nts'ia, xi ndichjaa 'ba xi nana —kitsu Jesús.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi kjejndi xujma

13 'Ba ndekuini nixtjinbiu Jesús 'etju ni'yare 'ba kik'ejña ngandai ndachikun, ²'ba ne nkjin xuta kuañajant'are. Kui kjuale kik'ejñayanire jngu barku, 'ba ngatsi'i xutankjiun tsikinya ndai nando ña kixi chun. ³'Ba nga ko kjuakusun 'ejñare nga yakuyare nkjin kuya tsajmi, 'ba kitsu:

—Jngu xuta kiji nga kikjejndi xujma. ⁴'Ba kionga je tikjejndi xujma, masen xujmare tsixu ndai ndiyo. 'Ba ja'e tjiunisio 'ba kiskine. ⁵'Ba ngimasen xujmare tsixujin ndiojo ña bi tse nangi tjin. 'Ba ta'a jesu xujmo, ngat'a bi 'ñu nanga nangiu. ⁶Tunga kionga 'etju tsu'biu, kitsichjanre 'ba kixi, ngat'a bi 'ñu nanga kiji jamare. ⁷'Ba ngijngu ka'a xujma tsixu ngajin na'ya. 'Ba na'yo kuank'a 'ba bi kitsja'ndere nga nda kuacha xujmabiu. ⁸Tunga ngijngu ka'a tsixu ña nda nangi 'ba nda chan kitsja. Tjin xujmo xi kitsja jngu sientu, 'ba tjin xi kitsja yachute ko te, 'ba tjin xi kitsja kate. ⁹Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon — kitsu Jesús.

Nga tsu Jesús áññu kjuakusun 'bejñani

¹⁰'Ba kio xutare kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsure:

—¿Áññu kjuakusun nichjenni kionga chukue xuta?

¹¹'Ba Jesús kitsingojore:
—Jun je kitsa'e'ndenu nga
kuankjinnu mé= xi 'mo tijña
ngat'are ña balexuma Na'enchana.
Tunga xuta xi yak'ba bi kitsa'e'ndere
nga kuankjinre kibiu. ¹²Ngat'a xi
tjinre, ngisa= tse kua'e ngisare 'ba
ngisa tse s'ere. Tunga xi tsajainre,
kui= xi stukja'axinre ka'nda xi
tjinchire. ¹³Kui= kjuua kjuakusun
tsichjenña kionga fakuā xutabiu.
Ngat'a ninga inyakutsejen'a mé=
xi tsa'an, bi machuyare. 'Ba ninga
inyant'e mé= xi xiān, bi basen
ñojon nī mankjinjínre. ¹⁴Ngat'a nga
'ba tsa'en xutabiu 'betjusun enre
Na'enchana xi kitsu xuta chinga
profeta Isaías:

Ninga nda kuinya ñojon, bi
kuankjinnu,
'ba ninga nda xutsijon, bi
kuachuyanu.

¹⁵Ngat'a je kuataja inimare xutabi,
'ba kuaxtaya 'ba 'echja tuxkun,
tuxi bi skueni 'ba bi kuint'eni,
'ba tuxi bi kuankjinnire,
tsa chjen sik'antjaiya inimare
'ba an sindaḡ.

¹⁶Tunga jun, indaxure xkún ko
ñojón! Ngat'a xkún be= 'ba ñojón
nt'e=. ¹⁷Kjuakixi= xi xin_nuu nga
nkjin profeta ko xuta kixi xi kis'e
nixtjin kuatse jan kuamejénre tsabe
mé= xi te'yo nganda'e, tunga bi
tsabe. 'Ba kuamejénre yasen ñojon
mé= xi tenu'yo nganda'e, tunga bi
kjin'te.

**Nga tsuya Jesús mé= xi
tsunire kjuakusun ngat'a tse'e
xuta xi kjejndi xujma**

¹⁸Bamani tsu'ba, tasen ñojon
jó tsunire kjuakusun ngat'a tse'e

xuta xi kjejndi xujma. ¹⁹Kionga
tjin xi nt'e 'ba bi mankjínre enre
Na'enchana xi tsuya nga kui=
xi balexuma, 'batsa'en ndiba
chanayiu 'ba fa'axin en xi je
kis'entjejin inimare. Kui jo=ni
xujma xi tsixu ndai ndiyo. ²⁰'Ba
xujma xi tsixu ngajin ndiojo, kui
joni xuta xi nt'e ion 'ba ta'a tsja
tsa'en kjebe. ²¹Tunga ngat'a bi 'ñu
tjinre jama ngajin inimare, bi kixi
minya. 'Ba kionga tu kjuare ion
nini fa'a kjuanima 'ba tsjenggicha
ngutjunfani tsichaja kjuamakjainre.
²²'Ba xujma xi tsixu ngajin na'yo,
kui joni xuta xi kjebe ion, tunga
tsajmi xi tjin ngasun'ndebe 'ñu
tsikjo 'ba kjuanyino 'bonachare.
'Ba 'batsa'en bi tixa'ndere nga nda
kuacha ion ngajin inimare xutabiu
'ba bi tsja chan ya'a. ²³Tunga
xujma xi tsixu ngajin nangi ña nda
chun, kui joni xuta xi nt'e ion 'ba
mankjínre 'ba nda chan tsja. Tjin
xi tsja jngu sientu, 'ba tjin xi tsja
yachute ko te, 'ba tjin xi tsja kate —
kitsu Jesús.

**Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a
tse'e trigo ko ngijña xi bi nda**

²⁴'Ba 'batsa'en Jesús 'ejña ngani
kjuakusunbi:

—Ña balexuma Na'enchana nde
'ba=nire joni jngu xuta xi nda
xujma 'entje ngijñare. ²⁵Tunga
kionga kjiyufe xuta, kio ja'e xuta xi
stike 'ba 'entje ngajin trigore ngijña
xi bi nda 'ba sa'e kiji ngani. ²⁶'Ba
kionga kuank'a trigo 'ba kis'ere
tu, 'ba nde kio kji'yare ngijña xi bi
ndo ngayeje. ²⁷'Ba kio chu'ndare
xi naire trigo ja'e 'ba kitsure:
“Na'en, ça bi xujma nda xi kik'entje

ngijñari? Ngu, čňá jendibanire ngijña xi bi nda?” ²⁸'Ba xi naire kitsure: “Jngu xuta xi stikena xi 'ba kitsa'en.” 'Ba chu'ndare kitsu nganire: “¿A mejénri nga kuechjune?” ²⁹Tunga kui kitsure: “Janjain, ngat'a tsa xjunio ngijña xi bi ndo, tu ko jamare trigo stjuneja. ³⁰Tusa janda ñatjen ngatamacha 'nda nga kjuechu chanre. Kui nixtjinbiu xin_rā xi kuekja'a tsujmi ntjio nga tjun ngatafuneya ngijña xi bi ndo 'ba kua'ñu tuxi kuakani. 'Ba sa'e ngataminyatjo trigo गया ni'yanā.”

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xujma mostaza ko na'yu sanre niñuxtila

³¹'Ba 'batsa'en ngijngu kjuakusun 'ejña ngani Jesús, 'ba kitsu:

—Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu xujma mostaza xi kiskjebe jngu xuta 'ba 'entje ngijñare. ³²'Ba kui xujmabi ngisa= ichi ngisa nga ko mare ngayéje xujma xi tjin. Tunga kionga je manka, kui= xi ngisa je ma ngisa nga ko mare ngayéje tsujmi ntje xi kis'entje. Ka'nda jngu ya mani ya'a, 'ba ka'nda tjiunisio ma fa'etsinda ndaba nga'a tjiare.

³³'Ba nde 'ejña ngani kjuakusunbi: —Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu chjun xi kiskjebe ichi na'yu san 'ba kitsik'atjijinko 'ñu tsé na'yu. 'Ba 'batsa'en tsijin ngayéje na'yu —kitsu Jesús.

¿Ánñu kjuakusun tsichjenni Jesús?

³⁴'Ba= tsa'en jako Jesús xutankjiun. Ngayéje en xi yakuyare ko kjuakusun kitsichjen, 'ba bi

yakuyare tsa bi ko kjuakusun 'ejñare. ³⁵'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana xi kitsu nchja chinga profeta nga kitsu:

Ko kjuakusun kuinchjaña, 'ba xian mé= xi 'mo tjindu, 'nda nga kuanda ngasun'ndio.

Jó tsunire kjuakusun ngat'a tse'e trigo ko ngijña xi bi nda

³⁶'Ba kionga Jesús je kitsikixant'a xutankjiun, ja's'en ndaba, 'ba kio xutare kitsitiñat'are 'ba kitsure:

—T'inyachini jó tsunire kjuakusun ngat'a tse'e ngijña xi bi nda xi kis'e ngajin trigo.

³⁷'Ba Jesús kitsingojore:

—Xuta xi 'bentje xujma xi ndo, kui= Ki'ndire Xuta xi'iun.

³⁸'Ba nga'nde ña s'entje, kui ngasun'ndebi. 'Ba xujma xi ndo, kui= xuta xi tse'e ña batexuma Na'enchana. 'Ba ngijña xi bi ndo, kui= xuta xi tse'e chanayiu. ³⁹'Ba xuta stike xi 'entje ngijña xi bi nda, kui chanayiu. 'Ba nixtjinre chon, kui nixtjin kionga kjue ngasun'ndio. 'Ba xuta xi kuekja'a tsujmintjio, kui= ankjele. ⁴⁰'Ba joni ko ngijña xi bi nda s'eku 'ba s'etsojojin ndi'i, 'ba=nde kuan kionga kjue ngasun'ndio.

⁴¹'Ba Ki'ndire Xuta xi'iun sikasen ankjelere ña batexuma 'ba skja'axin ngayéje xi tsikajngije ko ngatsi'i xi bi nt'e enre Na'enchana.

⁴²'Ba k'uetsojojin ña 'ñu tjima ndi'i, kioña xuta ski'nda 'ba ña kuajngaya nde'ñu. ⁴³'Ba 'batsa'en xuta xi kixi kua'na= joni tsu'biu kioña batexuma Na'enre. Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

**Nga Jesús 'bejnã kjuakusun
ngat'a tse'e jngu tsajmi xi
'ñu chjire xi tijnã'mo**

⁴⁴Ñã batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu tsajmi xi 'ñu chjire xi tijnã'mo jngu nga'nde. Xi kuasjaire jngu xuta, 'ba nde kio= 'ejnã'mo ngani. 'Ba 'ñu tsja kis'ere ngat'are kibiu 'ba kicateña yeje xi tjinre 'ba ko tonbiu tsatse nga'ndebiu.

**Nga Jesús 'bejnã kjuakusun
ngat'a tse'e ndiojo xi tsja kji'i**

⁴⁵'Ba nde ñã batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu xuta xi bateña tsajmi xi timangisjai ndiojo xi tsja kun. ⁴⁶'Ba kionga je kuasjaire jngu xi 'ñu chjire, kicateña ngayéje xi tjinre 'ba ko tonbiu tsatse ndiojobiu.

**Nga Jesús 'bejnã kjuakusun
ngat'a tse'e na'ya ti**

⁴⁷'Ba nde ñã batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu na'ya ti xi kichanikja'ajin ndachikun 'ba kiskaya ngayéje kuya ti xi tjin. ⁴⁸'Ba kionga je kitse na'yo, meni xi tsuba tjiuti 'baxjejin ngandai nando, kioña 'bendu 'ba kja'ajin xi nda 'ba minya nisin 'ba 'betsojo xi bi nda. ⁴⁹'Ba=nde kuan kionga kjue ngasun'ndio ngayeje. Kjua'e ankjele nga sik'endut'axinre xuta ch'okun ko xi kixi. ⁵⁰'Ba 'batsa'en xi ch'okun k'uetsojodin ñã 'ñu tjima ndi'i, kioña xuta ski'nda 'ba kuajngaya nde'ñu.

⁵¹¿A je kuankjinnu ngayéje kibi? —kitsure Jesús nga tsiningiyare.

—Jun —kitsu xutare.

⁵²'Ba Jesús kitsure:

—'Bamani nga jngu jngu chjine kjuatexuma xi kisakuyare ngat'are ñã batexuma Na'enchana, nde 'ba=nire joni jngu xuta xi tjinre jngu ni'ya je, ñã tjindutjore tsajmi xi 'ñu chjire. 'Ba ngajin tsajmibiu 'baxje xi xatse ko xi chinga.

Nga bakuya Jesús naxinanda Nazaret

⁵³'Ba kionga Jesús je jet'are nga yakuya kjuakusun, 'etju nga'ndebiu.

⁵⁴'Ba kionga je echu ngani ñã nangire, 'etuts'inre nga yakuya ngaya ni'ya sinagogare xuta xi tjin kio. 'Ba xuta tu kuakunre, 'ba tsure xinkjin:

—¿Ñá kikja'anire xutabi kjuankjinkakun? ¿Ñá= sakunire kjua'ñu tuxi tsa'enni kjuakun?

⁵⁵¿A bi tsa ki'ndire chjine yo kibi? ¿A bi nare xi María 'mi? ¿A bi nts'e mani Santiago ko Kuse ko Simón 'ba ko Judas? ⁵⁶¿A bi nga'e tjindujinna ndichja ngayeje? Ngu, ¿ñá= kikja'anire kjuankjinkakun ko kjua'ñubiu?

⁵⁷Kui kjua kuach'onire ngat'are kui. Tunga Jesús kitsure:

—Tuñañu 'yakun jngu profeta, tunga ñã nangire fa 'ba ñã ndaba, tu'yá bekun.

⁵⁸'Ba bi nkjin kjuakun kitsa'en Jesús kio, ngat'a bi kuakjainre ngat'are kui xuta xi tjin kio.

Jotsa'en k'en Juan Bautista

14 'Ba kui nixtjinbiu Herodes xi tjinre xa nangi Galilea 'ba nde kjint'e ngat'are mé= xi titsa'en Jesús. ²'Ba kitsure nchja xi tsa'exat'are:

—Juan Bautista= kibiu. Je ja'aya nganire ngajinre mik'en, kui= kjua tjinnire kjua'ñu nga tsa'en kjuakun.

³Ngat'a Herodes ja'ba je 'exa nga kjinduba Juan 'ba kis'e'ñu 'ba kis'eya nduya. Tu kjuare Herodia = nini nga 'ba kitsa'en. Kui xi chjunre Felipe, xi nts'e mani Herodes.

⁴Ngat'a Juan 'bi tsure Herodes:

—Bi tixa'nderi nga kuenikue chjunre nts'é.

⁵Ba Herodes kuamejénre nga sik'en Juan tsakaiñu, tunga tsakjun nga 'ba sa'en, ngat'a naxinando tsu nga Juan jngu profeta. ⁶Tunga kionga ts'axje s'ire Herodes nga kichu nu, ki'ndire Herodia kite ngixkun ngatsi'i xi ja'e s'ibiu, 'ba Herodes 'ñu tsja kuánre. ⁷Kui kjuañu kitsik'axkini ngat'are Na'enchana nga sjare ki'ndi chjunbiu tumeñu xi skui'are. ⁸Ba ja'ba je tjun inya'a nare nga kitsure:

—Ngaya jngu tiba t'eyana nindaku Juan Bautista 'ba ta'ena.

⁹Ba 'batsa'en rey Herodes kuabare, tunga ngat'a je kitsik'axki ngat'are Na'enchana ngixkun ngatsi'i nchja xi tsik'endut'ako yamixo, kui kjua 'exani nga kua'ere ki'ndi chjunbiu mé = xi tjimi'a.

¹⁰Ngu kitisin Juan Bautista gaya nduyo. ¹¹Ba gaya jngu tiba kis'eya nindaku Juan 'ba kitsa'ere ki'ndi chjunbiu, 'ba kui kitsja nganire nare.

¹²Ba xutare Juan ja'ekja'a yojore 'ba kik'eyanijin, 'ba jaskan kike'ere nijmi Jesús mé xi kuán.

Nga Jesús tsikjén ón mi xuta

¹³Ba kionga Jesús kjint'e mé xi kuán, tsik'eñayare jngu barku 'ba kiji tajngu jngu nga'nde t'axin 'ba ña kjin. Tunga kionga naxinando kjint'e nga je tifi Jesús, 'batsa'en

'etju nangibiu 'ba kiji ndsakuni nga kitjenngi. ¹⁴Ba kionga Jesús 'etukajen barku, tsabe xutankjiun 'ba ja'animare 'ba kitsinda xi inyafesun. ¹⁵Ba kionga je tjima'ña, xutare Jesús kitsitiñat'are 'ba kitsure:

—Ne t'axin nga'e, 'ba je ne ngxun ngayeje. Tusa tikixant'ai xutankjiun 'ba ngatji naxinanda xi tjindu tiña nga'e, tuxi kuatseni xi skine.

¹⁶Tunga Jesús kitsingojore:

—Bi machjen nga kuaje. Tusa jun ta'e ru xi skine.

¹⁷Ba xutare kitsu nganire: —Tunga tu ón chi ma sani niñuxtila xi kich'ee 'ba jó tjiuti.

¹⁸Ba Jesús kitsu:

—Ndekonu nga'e.

¹⁹Ba kio kitsure xutankjiun nga ngat'endujin xka ngijño, 'ba kiskjebe nga ón niñuxtilo 'ba ngojó tjiuti. 'Ba kiskutsejennk'a 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana, 'ba sa'e kitsixkua niñuxtilo 'ba kitsjare xutare, tuxi sika'bisunnire xutankjiun. ²⁰Ba ngatsi'i tsakjen ka'nda nga nda kitsere. 'Ba kio 'eku xi xi ts'angiu, 'ba tejó nisin kuán ngisa. ²¹Ba ónru mi kuán xuta xi'in xi kiskine niñuxtilo, kja'ere yanchjin 'ba ko ki'ndi nisti.

Nga tsu'basun Jesús ndachikun

²²Ba ta'a Jesús 'exare xutare nga kuijin gaya barku tuxi kuajetitjinni xingunda ndachikun, yejerañu titsikixant'a xutankjiun. ²³Ba kionga Jesús je kitsikixant'a xuta, tsijin jngu nindu tuxi kuikjako tajnguni Na'enchana. 'Ba tojo kio tijña tajngu nga kuajñu. ²⁴Ba kui chubabiu, jeru masen ndachikun

tjejin barku. 'Ba tsindiure nando titsiteya, ngat'a ntjo 'batsa'en tibe'e jotsa'en inyafi. ²⁵'Ba kionga je tjis'e isen, Jesús tsu'basun ndachikun nga kint'e xutare. ²⁶'Ba kionga xutare tsabe nga ndibasun ndachikun, 'ñu kitsakjun, 'ba 'bi kitsu nga kiski'ndayakun:

—iJngu isennixtjin ndiba kio!

²⁷Tunga ta'a Jesús kitsure:

—iTí'ñu kakún! iAn= ña! iBi kun!

²⁸'Ba 'batsa'en Pedro kitsure:

—Tsa kjuakixi nga ji, Na'en, t'exanaa nga kjuisaan nando nga kjuint'era.

²⁹—Jabi, tsu'ba —kitsu Jesús.

'Ba 'batsa'en Pedro 'etukajen ngaya barku 'ba kisun nando nga kint'e Jesús. ³⁰Tunga kionga tsabe nga 'ñu tjima ntjo, kitsakjun. 'Ba kionga je titiungijndiu, 'bi kitsu nga kiski'ndaya:

—iNa'en, tik'anginaa!

³¹'Ba ta'a Jesús kitsuba ntsja Pedro, 'ba kitsure:

—iÁ tsa'en chuba makjainniri! ¿Áññu jó ján kikjani inimari?

³²'Ba kionga ja'as'en ngaya barku, kis'exiu ntjo. ³³'Ba xi tjinduya barku tsikinyakunch'int'are Jesús 'ba kitsure:

—Kjuakixi= nga ji xi Ki'ndire Na'enchana.

Nga tsinda Jesús xuta xi sefesun xi tjin nangi Genesaret

³⁴'Ba kionga je ja'axtiu ndachikun, echu nangi Genesaret. ³⁵'Ba xuta xi kio tse'e tsabexkun Jesús, 'ba nde ye'e tsi'ire nijmi naxinanda xi kio tjindundaire 'ba ja'ekore ngats'i'i xi inyafesun. ³⁶'Ba 'ets'are tsa sja'ndere

nga siko tetjun najñure. 'Ba ngats'i'i xi kitsiko najñure Jesús kuanda.

Nga bakuya Jesús ngat'are mé= xi tsjindire xuta ngixkun Na'enchana

15 'Ba 'batsa'en yak'a xuta fariseo ko chjine kjuatexuma xi jendibani naxinanda Jerusalén kitsitiñat'are Jesús, 'ba 'bi kitsure nga tsiningiyare:

²—¿Áññu bi tsik'etjusunni xutari kjuachinga xi yakuyana xuta chingana? Ngat'a bi titjun banejun ntsja nga kjen.

³'Ba Jesús kitsingojore: —'Ba jun, ¿ánñu bi nik'etjusunñu

kjuatexumare Na'enchana, nga tusa kjuachingare xuta chinganu nik'etjusun? ⁴Ngat'a enre Na'enchana 'bitsa'en kua'indut'a: “Chakuin na'enri ko nari”, 'ba “Xi ch'o kuetsure na'enre asa nare, kui xi tjinnere nga kjuinik'en.”

⁵Tunga jun mixun nga tsa tjin xi kuetsure na'enre asa nare: “Bi kuan kuasekora, ngat'a ngayéje xi tjinnā xi kuan kuasekonira tsakaiñu, je 'ejñat'axiān tuxi sjani ra Na'enchana”, ⁶tša tjin xi 'ba kuetsu, bi nde tjinnenire nga kuaseko na'enre asa nare. 'Ba 'ba=tsa'en miyunio kjuatexumare Na'enchana tu ngat'are kjuachinganu. ⁷iXuta jó nkjain! Xuta chinga profeta Isaías kixi= kinchja ngat'a tsojon kionga kitsu:

⁸Kui xutabi tu ts'a bekunnina, tunga inimare kjin tjindu ngat'a tsa'an.

⁹Tumé chjinire chje xi tsjana, ngat'a tu kjuatexumare xuta= bakuya.

¹⁰'Ba 'batsa'en Jesús kinchjare xutankjiun 'ba kitsure:

—Tasen ñojon 'ba ngatamankjinnu.

¹¹Bi kui xi fa'as'en nga'a ts'a xuta xi tsjindire ngixkun Na'enchana, tusa xi 'betjuni ts'a, kui= xi tsjindire.

¹²'Ba 'batsa'en xutare kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsure:

—¿A 'yani nga xuta fariseo kuach'ore ngat'are en xi kisji?

¹³'Ba Jesús kitsingojore:

—Ngayéje tsujmi ntje xi bi kis'entje ngat'are Na'enna xi tijña ngank'aa, stjune ka'nda ko jamare. ¹⁴Ngu bi nisin ru nchjabiu. Tu xuta ka= kui= xi baku ndiyare xuta ka. 'Ba tsa jngu xuta ka kuaku ndiyare ngijngu xuta ka, ¿a bi tu jngu ngojo kuixuya ngojó?

¹⁵'Ba Pedro kitsu:

—'Ba t'innij jó tsunire kionga kisji nga bi kui xi fa'as'en nga'a ts'a xuta xi tsjindire ngixkun Na'enchana.

¹⁶'Ba Jesús kitsure:

—¿A tojo kje mankjiiñnu jun ngayeje? ¹⁷¿A bi 'yo nga ngayéje xi fa'as'en nga'a ts'a xuta, kui xi fi ngaye ngats'a 'ba sa'e 'betju ngani? ¹⁸Tunga xi 'betju ts'a xuta, kui= xi ndibani ngajin inimare, 'ba kui= xi tsjindire xuta ngixkun Na'enchana. ¹⁹Ngat'a ngajin inimare xuta= ndibanire nga ch'otsa'en tsikja'etsjen, 'ba nga tsik'en xinkjin, nga tsa'en chajngi, nga tsiskako yojore, nga tsa'en cheje, nga nchja en ndesu, 'ba nga ch'o tsure xinkjin. ²⁰Kui= xi tsjindire xuta ngixkun Na'enchana. Tunga tsa kuakjen ninga bi kuanejun ntsja, bi kui xi tsjindire xuta ngixkun Na'enchana.

Nga Jesús tsinda ki'ndi chjunre jngu chjun xi bi tse'e Israel

²¹Nga Jesús 'etju kio, kijit'axin nangi ña batexumare naxinanda

Tiro ko nangi ña batexumare naxinanda Sidón. ²²'Ba jngu chjun xi kio tijña, xi ntjere xuta xi jendibani nangi Canaán, kitsitiñat'are 'ba 'bi kitsu nga kiski'ndaya:

—iJi na'en, ntjere David, ngatjas'eri kjuanima kakun ngat'ana! iKi'ndi chjunna ne 'ñu ti'benere jngu isennixtjin xi bi nda!

²³Tunga Jesús nijnguú en kitsingojore. 'Ba 'batsa'en xutare kitsitiñat'are 'ba kitsure:

—Tusa 'ba t'in ri chjunbiu nga ngatji, ngat'a tikji'ndaya tjenngina.

²⁴'Ba Jesús kitsingojore:

—Kitsikasenna Na'enchana nga tu kui sa kjuikuan xuta xi tjin ngajinre xuta tse'e Israel, xuta xi kichaja joni chutsanga xi tsakasant'axin tajngu.

²⁵'Ba 'batsa'en ja'e chjunbiu 'ba tsakasenkunch'int'are Jesús 'ba kitsu:

—iNa'en, tisekochina!

²⁶'Ba Jesús kitsu:

—Bi nda tjin tsa xja'are niñuxtilare ki'ndiu 'ba kua'ere tjiunaño.

²⁷'Ba chjunbiu kitsu:

—Jun na'en, tunga ka'nda tjiunaño kjine xi xi bixungi ngi yamixare naire.

²⁸'Ba 'batsa'en Jesús kitsingojore 'ba kitsu:

—iÁ tsa'en 'ñu makjainniri, na! 'Ba ngatjama jotsa'en nga ji mejénri.

'Ba ndekuini chubabiu kuanda ki'ndi chjunre chjunbiu.

Nga tsinda Jesús nkjin xuta xi sefesun

²⁹'Ba Jesús 'etju nga'ndebiu 'ba echu ndai ndachikun Galilea, 'ba 'batsa'en tsijin jngu nindu 'ba kio

tsik'ejña. ³⁰Ba nkjin xuta ja'ekun Jesús xi ja'eko xuta xi kututjun kun ndsaku, xi ka, xi nímá, xi kututjun ntsja, 'ba ko nkjin ngisa xi inyafesun. 'Ba 'endut'a tiñare Jesús, 'ba kui kitsinda ngats'i. ³¹'Ba kui= kjuá kuakunnire xutankjiun, nga tsabe nga ma inyanchja xuta xi nímá, nga inyamanda xi kututjun kun ntsja, nga ma inyafi xi kututjun kun ndsaku, 'ba nga inyamatsejen nganire xuta xi ka. 'Ba xutankjiun kitsikixiya nga tjinre kjuaje Na'enre xuta Israel.

Nga Jesús tsikjén ñujun mi xuta

³²'Ba Jesús kinchjare xutare 'ba kitsure:

—Fa'anima=na xutabi, ngat'a je ján nixtjin tjinre nga tjindukona nga'e 'ba je bi nde tjinnire xichine. 'Ba bi mejénnā nga k'uete kjindia, ngat'a tsa chjen ngaya ndiyó kueyaya.

³³Tunga xutare kitsingojore:

—¿Joni nga'nde kibi kioña tu'yá tjin, ñá=ñu sakuna xi chine 'ba kua'era 'ba tuku kji'i xuta?

³⁴'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿Jó tjin niñuxtila kich'o?

'Ba xutare kitsingojo:

—Yatu 'ba jó ján tjiuti.

³⁵'Ba meni Jesús 'exa nga

xutankjiun ngat'endu t'anangiu.

³⁶'Ba kiskjebe nga yatu niñuxtilo 'ba ko tjiuti, 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana, 'ba sa'e kitsixkua 'ba kitsjare xutare, 'ba xutare kitsjare xutankjiun. ³⁷'Ba kiskine tsi'i ka'nda nga nda kitsere. 'Ba kionga je kiskja'añajan xkua xi ts'angi, yatu nisinya kitsere. ³⁸'Ba xi kiskine niñuxtilo ñujun mi xuta xi'in, 'ba

kja'ere yanchjin ko nisti ki'ndi.

³⁹'Ba kionga Jesús je kitsikixant'a xutankjiun, ja'as'en ngani ngaya barku 'ba kiji nangi Magdala.

Nga xuta fariseo ko xuta saduceo mi'a jngu kjuakun

16 'Ba xuta fariseo ko xuta saduceo ja'e tuxi skut'ayakoni Jesús. 'Ba tsi'are nga sa'en jngu kjuakun xi kuakutsejen nga Na'enchana kitsikasen.

²Tunga Jesús kitsingojore:

—Kionga mangixun, mixun:

“Nda= chun kuan, ngat'a chun tsjetsje ngank'aa.” ³'Ba nga tajñu, mixun ngañu: “Ch'o chun kuan nganda'e, ngat'a yufi inya ngank'aa.” Mankjinnu mé= xi matsejen ngank'aa, tunga, ¿ánñu bi kjimankjinninu xi tis'ejñatsejen nganda'e? ⁴Xuta xi tjin nganda'e inyami'a nga mejénre skue jngu kjuakun, ngat'a ch'okun 'ba bi kixi inya ngixkun Na'enchana. Tunga tume kuakure tu kui sani xi kuata'en profeta Jonás nixtjin kuatse jan, kui kjuakunbiu xi s'ejñatsejenre —kitsu Jesús 'ba tsakasant'axinre xutabiu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e na'yu sanre xuta fariseo ko xuta saduceo

⁵'Ba kionga xutare ja'axtiu xingunda ndachikun, kichiyajinre nga tsaka'a niñuxtila. ⁶'Ba Jesús kitsure:

—Chutsijon 'ba tikuendo yojonu ngat'are na'yu sanre xuta fariseo ko xuta saduceo.

⁷'Ba xutare jonijmiko xinkjin 'ba kitsu:

—Ngat'a kichiyajinna nga kich'a niñuxtila kui= kjuá 'ba titsuni.

⁸'Ba Jesús tsabe mé= xi inyatsure xinkjin 'ba kitsure:

—¿Ánñu te'mini_ru xingiu nga bi kich'o niñuxtila? ¡Á tsa'en chuba makjainninu! ⁹¿A tojo kje mankjinnu? ¿A bi fa'etsjennu nga ón niñuxtila yakjanyaá ngajinre ón mi xuta 'ba jó tjin nisin kjinitsio xkuare? ¹⁰¿'Ba a bi fa'etsjennu nga yatu niñuxtila yakjanyaá ngajinre ñujun mi xuta 'ba jó tjin nisinya kjinitsio xkuare? ¹¹¿Jó tjinire nga bi mankjinnu nga bi ngat'are niñuxtila nga tenchjaa? Tunga chutsejen_ru yojonu na'yu sanre xuta fariseo ko xuta saduceo — kitsu Jesús.

¹²'Ba 'batsa'en xutare kuankjinre xi Jesús titsu, nga bi ngat'are na'yu sanre niñuxtila xi tjinnere nga sikuenda yojore, tu kui xi bakuya xuta fariseo ko xuta saduceo.

Nga tsu Pedro nga Jesús= xi Cristo

¹³'Ba kionga Jesús echu nangi xi tijñandaire Cesarea, ña tjinre xa Filipos, tsiningiyare xutare:

—¿Jó tsu xuta, 'yá= xi Ki'ndire Xuta xi'iun?

¹⁴'Ba xutare kitsingojore:

—Tjin xi tsu nga Juan Bautista= 'ba tjin xi tsu nga Elías. 'Ba tjin yak'a xi tsu nga Jeremías asa kja'e ngjingu profeta.

¹⁵'Ba Jesús kitsu nganire:

—'Ba jun, ¿jó mixun nga 'yá=niñā an?

¹⁶'Ba 'batsa'en Simón Pedro kitsingojore:

—Ji= ni xi Cristo, Ki'ndire Na'enchana xi tijñakun.

¹⁷'Ba Jesús kitsure:

—iNdaxuri, Simón, ki'ndire Jonás! Ngat'a bi xuta ngasun'ndebi 'ejñatsejenri kibiú, tu Na'enna xi tijña ngank'aa. ¹⁸'Ba an xinra nga k'uinri Pedro, 'ba ngasun ndiojobiu sindaa ninguna; 'ba nga'ñure kjuabeyo bi kuan sa'enre xuta xi tsa'an. ¹⁹'Ba sjarā llavere ña batexuma Na'enchana. 'Ba ngayéje xi k'uechja'nde nga'e ngasun'ndebi, 'ba=nde s'echja'nde ngank'aa. 'Ba ngayéje xi kua'e'nde nga'e ngasun'ndebi, 'ba=nde kua'e'nde ngank'aa.

²⁰'Ba kio Jesús 'ñu 'enere xutare nga tu'yá ngate'ere nijmi nga kui xi Cristo.

Nga be'e nijmi Jesús nga kueya

²¹'Ba ka'nda kui nixtjinbiu tsaka'anire Jesús nga ye'ekixire nijmi xutare nga tjinnere nga kuaje Jerusalén, 'ba nga ne tse kjuanima kju'a'axtiu ngaya ntsja nchja chingare naxinando ko xi ngakure na'mi 'ba ko chjine kjuatexuma, 'ba nga kjuinik'en, 'ba nga xi majánni nixtjin kju'a'aya nganire ngajinre mik'en. ²²'Ba kio Pedro kikot'axin Jesús 'ba 'etuts'inre nga jatiko 'ba kitsure:

—iNa'en, Na'enchana ngat'ejñat'axin ngayéje kibiú! iTumé kuanri!

²³Tunga Jesús kitsiku'beya 'ba kitsure Pedro:

—iTisent'axinnaá, Satanás! Ji xi te'bejñanaá kjuana'en. Ngat'a bi nikja'etsjen mé= xi tse'e Na'enchana, tusa mé= xi tse'e xuta ngasun'ndebi.

²⁴'Ba 'batsa'en kitsure xutare:

—Tsa tjin xi mejénre sjenngina, ngatatsichiyajin yojore ko mé= xi mejénre 'ba ngata'anijin krure 'ba ngatjandetjenngina. ²⁵Ngat'a xi mejénre sik'angi tajngu yojore nga k'uejñakun, kui= xi tusa kueya. Tunga xi kueya tu kjuana ni, kui= xi tusa sakure kjuabenichun. ²⁶Ngat'a, ímé= xi sa'enire xuta tsa sa'en ngayéje xi tjin ngasun'ndio, 'ba tsa sichaja inimare? íBa jó tjin kuan k'uechjintjai inimare xuta? ²⁷Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun kju'eko kjuajere Na'enre 'ba kju'eko ankjelere, 'ba kio k'uechjire xuta mé= xi kitsa'en nga jngu jngu. ²⁸Kjuakixi= xi texin_nuḡ. Nga yak'a xi inya nga'e bi kueya ka'nda nga skue nga kju'ekatexuma Ki'ndire Xuta xi'iun.

Nga Jesús 'bantjaiya isenre

17 Kionga je ja'a jon nixtjin, Jesús kikit'axin Pedro ko Santiago 'ba ko Juan xi nts'e mani Santiago 'ba tsijin jngu nindu nk'a. ²'Ba kio ngixkun nchjabiu, Jesús ts'antjaiya isenre. Nkjain tsa'na joni tsu'biu, 'ba najñure tiba xu xu kuán joni ndi'i. ³'Ba kio nchjabiu tsabe nga Moisés ko Elías inyafako nijmi Jesús. ⁴'Ba 'batsa'en Pedro kitsure Jesús: —Na'en, ía ndani nga nga'e tetsuba! Tsa mejénri, sindaa ján ni'ya ki'ndi nga'e, jngu xi tsiji ko jngu xi tse'e Moisés 'ba ko jngu xi tse'e Elías. ⁵'Ba yejerañu tinchja Pedro, jngu yufi xi 'na ja'etsink'ianre nchjabiu, 'ba ngajin yufibiu 'etjujin jngu jnda xi kitsu: —Kui=bi xi Ki'ndina xi 'ñu tsimijaan 'ba xi tsja tjinna ngat'a tse'e. Tasen ñojon_ru kui.

⁶'Ba kionga kjint'ere jndabiu xutare, kitsikindi nkjain 'nda t'anangu 'ba 'ñu kitsakjun. ⁷'Ba 'batsa'en Jesús kitsitiñat'are 'ba kitsiko, 'ba kitsure:

—Tisetjion 'ba bi kun.

⁸'Ba kionga kiskjenitjen ngani nkjain nchjabiu, tu'yá nde tsabeni. Tu Jesús tajngu sejña ya'a.

⁹'Ba kionga je inyandibajen ngani nindu, Jesús 'enere nchjabiu, 'ba kitsure:

—Tu'yá 'be_ru nijmi mé= xi kji'yo, ka'nda nga Ki'ndire Xuta xi'iun kju'aya nganire ngajinre mik'en.

¹⁰'Ba xutare Jesús tsiningiyare: —ÍÁññu chjine kjuatexuma tsuni nga Elías tjinnere nga tjun kju'e?

¹¹'Ba Jesús kitsingojore: —Kjuakixi= nga Elías tjun kju'e 'ba nga kui k'uenda ngayéje.

¹²Tunga an xin_nuḡ nga Elías je ja'e, tunga xuta bi tsabexkun, tusa kitsiko jotsa'en kui kuamejénre. 'Ba 'ba=nde tsa'en Ki'ndire Xuta xi'iun kju'a kjuanima ngaya ntsja xutabiu.

¹³'Ba 'batsa'en xutare kuankjinre nga ngat'are Juan Bautista= kinchja nga 'ba kitsu.

Nga tsinda Jesús jngu chana'en xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda

¹⁴'Ba kionga ja'e ngani ña inya xutankjiun, jngu xuta kitsitiñat'are Jesús 'ba tsakasenkunch'int'are, 'ba kitsure:

¹⁵—Na'en, ngatja'animachiri ki'ndina, ngat'a tjin= nixtjin nga 'mexkjuen 'ba fatse 'ba ne 'ñu fa'a kjuanima. 'Ba nkjin ndiya kajin ndi'i asa nanda. ¹⁶'Ba ja'eko_ṛa xutari, tunga bi kuánre kjininda.

¹⁷'Ba meni Jesús kitsingoyo:

—iXuta xi tjin nganda'e tsajainre kjuamakjain 'ba xtan koni! ¿Kjia'á= 'nda kuatejñajin_nuu? ¿Kjia'á= 'nda xukjuako_nuu? Ndekonu ki'ndibiu nga'e.

¹⁸'Ba Jesús jatiko isennixtjin xi bi ndo, 'ba 'etjukajinre ki'ndibiu. 'Ba ndekuini chubabiu kuanda.

¹⁹'Ba 'batsa'en xutare Jesús kitsitiñat'are 'ba tsiningiyat'axinre: —¿Ánñu bi kuán kjinaxjení jin isennixtjinbiu?

²⁰'Ba Jesús kitsure: —Ngat'a ne chuba makjainnu, 'ba xinkixi_nuu, tsa tjinchinu kjuamakjain ninga tu ichisa joni xujma mostaza, kuan k'uin_ru nindubi: “Texin nga'e 'ba kja'e ngande t'in”, 'ba nindu kuetukaxin. 'Ba tume na'en kuannu tsa 'ba tsa'en kuakjainnu. ²¹Tunga isennixtjin joni kibi bi tu chuba 'betju. Kio=nga chukua Na'enchana 'ba nga betsuba kjindia, kio=nga 'betju.

Nga be'e ngani nijmi Jesús nga kueya

²²'Ba kionga Jesús tsu'bako xutare nangi Galilea, kitsure:

—Ki'ndire Xuta xi'iun kuangantsja ngaya ntsja xuta, ²³'ba kjuinik'en. Tunga xi majánni nixtjin kjuaya nganire ngajinre mik'en.

'Ba xutare 'ñu kuabare nga 'ba kitsu Jesús.

Nga Jesús 'bechjintjai ningu

²⁴'Ba kionga Jesús ko xutare echu naxinanda Capernaum, xuta xi kjebechjintjai ningu xi kjijña naxinanda Jerusalén kitsitiñat'are Pedro, 'ba tsiningiyare:

—¿A bi 'bechjintjai ningu maestruri?

²⁵'Ba Pedro kitsingojo:

—Jun, 'bechjintjai.

'Ba kionga Pedro ja'as'en ni'ya ña tijña Jesús, Jesús tjun kitsure:

—¿Jó sji ji, Simón? Rey xi tjin ngasun'ndebe, ¿yá= xi tsik'echjintjai? ¿A xi tujngu naxinandare, asa xuta xi kja'ere?

²⁶'Ba Pedro kitsingojore:

—Xuta xi kja'ere.

'Ba Jesús kitsu ngani:

—Ngu, xi tujngu naxinandare tume 'bechji, tsu'ba. ²⁷Tunga tuxi bi ch'o kuanire nchjabiu, tusa t'in ngandai ndachikun 'ba chanikja'ajin tsitin. Tjiuti xi tjun skat'a, chju'i ts'a. 'Ba kio kuasjairi jngu ton xi kuan k'uechjintjaini jó xuta. Chjube tonbiu 'ba t'ik'echjintjai ngat'ari 'ba ngat'ana.

Nga tsu Jesús 'yá= xi ngisa chjire ña batexuma Na'enchana

18 'Ba ndekuini nixtjinbiu xutare Jesús kitsitiñat'are 'ba tsiningiyare:

—¿'Yá= xi ngisa chjire ña batexuma Na'enchana?

²'Ba Jesús kinchjare jngu ki'ndi chi 'ba kitsikasen ngamasenre xutabiu, ³'ba kitsure:

—Kjuakixi= xi xin_nuu. Tsa bi si'indo inimanu 'ba sik'antjaiyo yojonu joni jngu chi'ndi chi, bi kuitjas'ion ña batexuma Na'enchana. ⁴Kui kjuañu, tu'yañu xi k'uaxjenima yojore joni chi'ndi chibi, kui= xi ngisa chjire ña batexuma Na'enchana. ⁵'Ba xi skjebetjo ngat'ana jngu chi'ndi chi joni kibi, kui xi an tikjebetjona.

**Nga bakuya Jesús ngat'are xuta
xi tsikajngi je xuta xi kja'ere**

⁶Ba tu'yañu xi sikajngi je jngu chi'ndi chi joni kibi xi makjainre ngat'ana, tusa ngisa ndani ngat'are tsa s'et'a ngisin jngu ndiojo tse 'ba xanikja'ajin ña nanga ndachikun. ⁷iNimaxuni xuta xi tjin ngasun'ndebi, ngat'a tjin= mé= xi tsikajngi je! Ngat'a s'entsjai mé= xi sikajngi je xuta. Tunga, inimaxuni xuta xi sikajngi je xuta xi kja'ere!

⁸Ba mani, tsa ndsai asa ndsakui tsikajngijeri, tusa tichatjin 'ba chanikja'at'axin. Ngat'a ngisa= ndani ngat'ari tsa kutu ntsja asa kutu ndsaku tetsji nga kuitjas'en ña k'uendukunntsjai xuta, 'ba bi ngojó ndsai asa ngojó ndsakui xanikja'ajinri ngajin ndi'i ña bi 'boya. ⁹Ba tsa tuxkuin xi tsikajngijeri, tusa 'naxje 'ba chanikja'at'axin. Ngat'a ngisa= ndani ngat'ari tsa tu jngusa tuxkuin kuitjas'en ña k'uendukunntsjai xuta, 'ba bi ngojó tuxkuin xanikja'ajinri ngajin ndi'i ña bi 'boya.

**Nga 'bejña kusun Jesús ngat'are
chutsanga xi kichaja**

¹⁰T'ejin kakún. Bi 'naxjengiu jngu chi'ndi chi joni kibi. Ngu xin_nuu nga ankjelere ki'ndibiu xi tjindu ngank'aa, kui= xi tjinduntsjai ngixkun Na'enna xi tijña ngank'aa. ¹¹Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun ja'etsik'angi xi je kichaja tsakaiñu.

¹²¿Jó mixun jun? Tsa jngu xuta tjinre jngu sientu chutsanga, 'ba tsa jngu chajare, ¿a bi sik'endu xi yachute ko yachan ñajan ngajin ngijño 'ba kuekangisjai xi kichajo?

¹³Kjuakixi= xi xin_nuu. Tsa kuasjaire xi kichajo, ngisa= tsja kuanre ngat'are kui, nga ko mare xi yachute ko yachan ñajan xi bi kichajo. ¹⁴Ba nde tsa'en bi mejénre Na'ennu xi tijña ngank'aa nga nijnguú ki'ndi chi joni kibi xaja.

**Nga bakuya Jesús ngat'are
kjuanichat'a**

¹⁵Ba tsa nts'é ch'o tsikori, t'ichin 'ba chuko nijmi tajngui 'ba 'ba t'in_ri nga bi nda tjin mé= xi titsa'en. 'Ba tsa kjuint'e enri, je nda kich'a ngani nts'é. ¹⁶Tunga tsa bi kjuint'e enri, t'ikue jngu asa jó xuta xi kja'ere, tuxi 'batsa'en s'eni jó asa ján xi sikixiya mé= xi kuan. ¹⁷Tunga tsa 'ba nde bi kjuint'e enre xutabiu, t'e_ri nijmi ngatsi'i xi mañajan ningu. 'Ba tsa 'ba nde bi kjuint'e enre xi mañajan ningu, tu ngatja'yani joni xuta xi bi tse'e Israel asa xi kjebechjintjai tsajmi.

¹⁸Ba xinkixi_nuu, mé= xi k'uechja'ndio nga'e ngasun'ndebi, 'ba=nde s'echja'nde ngank'aa. 'Ba xi kua'e'ndio nga'e ngasun'ndebi, 'ba=nde kua'e'nde ngank'aa.

¹⁹Ba 'ba nde xin_nuu. Tsa jó kuon xi tujngu kjiyuju kakún nga'e ngasun'ndebi ngat'are mé= xi mejénnú 'ba xja'a_ru Na'enna xi tijña ngank'aa, kui= xi sjanu mé= xi xjo'o. ²⁰Ngat'a ña jó asa ján xuta kuañajan ngat'are ja'enna, kio= tesiaan ngamasenre xutabiu —kitsu Jesús.

²¹'Ba 'batsa'en Pedro kitsitiñat'are Jesús 'ba tsiningiyare:

—Na'en, ¿jó tjin ndiya sichat'a_ra nts'ia, tsa ch'o sikona? ¿A ka'nda yatu ndiya?

²²Ba Jesús kitsingojore:

—Bi texinra tsa yatu ndiya, tusa yachute ko kan ndiya xi yatu.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'are chu'nda xi bi kitsichat'are xi tu jngu chu'nda ma

²³Ba Jesús kitsu:

—'Ba mani, ña batexuma

Na'enchana, ningusunkoña joni jngu rey xi kuamejénre kitsa'enko kuenda chu'ndare. ²⁴Ba kionga je ti'betuts'inre nga titsa'en xki, ja'enikasen ngixkun jngu xi 'ñu tsé tjenje tse'e. ²⁵Tunga xutabiu tsajainre ton xi k'uechjini xi tjenje. 'Ba 'batsa'en xi naire 'exa nga sateña xutabiu, chjunre, ko ki'ndire, 'ba ko ngayéje xi tjinre, tuxi 'batsa'en kuachjini xi tjenje. ²⁶Ba 'batsa'en chu'ndabiu tsakaskunch'in ngixkun naire 'ba 'ets'are: “Na'en, ngatjas'echiri kjuaje kakun ngat'ana. K'uechji yejera tonri”, kitsure.

²⁷Ba rey ja'animare chu'ndare 'ba kitsure: “Je bi nde tjenniri tsa'an.” 'Ba kitsik'ejñandai. ²⁸Tunga kionga 'etju chu'ndabiu nga'ndebiu, kio

kisatejin kja'e chu'nda xi tu jngu chu'nda ma xi tjenchire tse'e. Xi yastisin 'ba kiskanijndusin 'ba kitsure: “iT'echji tonna xi tjenri!”

²⁹Ba 'batsa'en tsakaskunch'int'are chu'nda xi tu jngu chu'nda ma, 'ba 'ets'are: “Ngatjas'echiri kjuaje kakun ngat'ana. K'uechjiyejera tonri”, kitsure. ³⁰Tunga xi ngijngu bi kuakjainre. Tusa nduya 'ete ka'nda nga k'uechji ngayéje xi tjenje. ³¹Ba kionga chu'nda xi yak'a tsabe kibi, 'ñu on kuán kakun 'ba ye'ere nijmi naire mé xi kuán. ³²Ba 'batsa'en kinchja nganire naire chu'ndabiu

'ba 'bi kitsure: “Chu'nda ch'okun, an nimé kiskjebechjira ton xi tjenri tsa'an, tu ngat'are nga kik'ets'anaa. ³³Ngu, ¿a bi 'ba nde tjinnere nga ja'animari tsakaiñu chu'nda xi tu jngu chu'nda mo, jotsa'en ja'animara ji?” ³⁴Ba 'ñu sti kuánre naire. 'Ba kitsingantsja chu'ndabiu ngaya ntsja nchja xi tsikuenda nduya, ka'nda nga k'uechji ngayéje ton xi tjenje.

³⁵Ba Jesús kitsu ngisa:

—'Ba=nde sikonu Na'enna xi tijña ngank'aa, tsa bi ko ngayéje inimanu sichat'a_ru nts'io nga ch'o sikonu.

Nga bakuya Jesús ngat'are nga tsik'endu xinkjin xuta

19 Kionga je 'ba kitsu Jesús, 'etju nangi Galilea 'ba kiji nga'nde xi tjin nangi Judea, 'ba echu xingunda ndaje Jordán. ²'Ba 'ñu nkjin xuta kitjenggi, 'ba kio kitsinda xi inyafesun.

³Ba yak'a xuta fariseo kitsitiñat'are Jesús, 'ba tsiningiyare tuxi skut'ayakoni, 'ba kitsure:

—¿A ma jngu xuta tsik'ejña chjunre tume kjuañu?

⁴Ba Jesús kitsure:

—¿A kje 'bexkiyajfun enre Na'enchana ña kua'indut'a jotsa'en Na'enchana kitsinda xuta ka'nda nga tuts'inre? 'Bi tsa'en kua'indut'a: “Xí'in ko chjun kitsinda.” ⁵Ba nde kua'indut'a ña kitsu: “Kui= kjuañu jngu xuta k'uejñani na'enre ko nare 'ba k'uejñako chjunre. 'Ba ngojó tu jngu sani kuan.” ⁶Ba bi nde jó mani ya'a, tu jngu sani. 'Bamani, xi Na'enchana je 'e'ñu, bi xuta ngasun'ndebi ngatakjejnada.

⁷Ba xutabiu tsiningiya ngani:

—Tunga tsa 'batsa'en tijña, ¿ánñu Moisés kitsja'ndeni nga jngu xuta

kuan skjenitjenni jngu xujun xi tsu nga kitsikjet'a kjuabixanre, 'ba 'batsa'en kuan sik'ejña chjunre?

⁸'Ba Jesús kitsure:

—Ngat'a taja= inimanu, kui= kjuañu Moisés kitsijo'oni nga kuan sik'ejño chjunnu. Tunga bi 'ba tsa'en kis'enda ka'nda nga tuts'inre. ⁹Ngu an xin_nuu. Tsa jngu xuta sik'ejña chjunre 'ba tsa chjunre bi chajngi kitsa'ent'are, 'ba kja'e chjun k'uejñako ngani, kui= xi kjuachajngi titsa'ent'are chjunre. 'Ba tsa kja'e xuta kuixanko ngani chjun xi kitsik'ejña xi'inre, kui xutabiu xi 'ba nde kjuachajngi titsa'en.

¹⁰'Ba xutare kitsure:

—Tsa 'batjin ngat'are xuta xi tjinre chjun, tusa nda tjin tsa bi kuixanko.

¹¹'Ba Jesús kitsure:

—Bi ngatsi'i xuta mankjnre kibi, tu kui sani xi Na'enchana je kitsjare nga kuan kjuankjinre. ¹²Ngat'a tjin= xuta xi je 'batsa'en kitsin nga bi kuan kuixan. 'Ba tjin= xi xuta 'ba kitsiko. 'Ba tjin= xi 'bechja'ndere yojore tu ngat'are ña batexuma Na'enchana. Xi kuan kjuankjinre kibi, ngatamankjinre.

Nga Jesús tsichikunta'en ki'ndi nisti

¹³'Ba 'batsa'en ja'eko ki'ndire xuta, tuxi Jesús kuanenire ntsja 'ba kjuako Na'enchana ngat'are kui, tunga xutare Jesús jatiko xuta xi inyafa'eko ki'ndire. ¹⁴'Ba 'batsa'en Jesús kitsu:

—Ta'e'nde_ru nisti ki'ndiu nga ngatjendekunna, 'ba bi 'bechja'nde_ru. Ngat'a xuta xi 'ba kun joni ki'ndi nisti, kui= xi tse'e ña batexuma Na'enchana.

¹⁵'Ba kionga Jesús je yanere ntsja ki'ndi nistiu, 'etju nga'ndebiu.

**Nga fako nijmi Jesús
jngu chana'en nyina**

¹⁶'Ba 'batsa'en jngu chana'en kitsitiñat'are Jesús, 'ba kitsure:

—Maestru, ñmé= xi tjinnere nga nda sa'aan, tuxi kuan s'enina kjuabenichun xi bi fet'a?

¹⁷'Ba Jesús kitsingojore:

—¿Áññu an techjaningiyaninaa ngat'are xi nda? Xi nda tu jngu ma sani. Tunga tsa mejénri s'eri kjuabenichun xi bi fet'a, tik'etjusin xi kua'indut'a kjuatexumo.

¹⁸—¿Ñáre ñu? —kitsu chana'enbiu.

'Ba Jesús kitsure:

—Bi nik'en. Bi ñe'en kjuachajngi. Bi cheje ñe'en. Bi nukjuai en ndesu ngat'are xuta xi kja'ere. ¹⁹Chakuin na'enri ko nari. 'Ba timején xingi jofatsa'en nimején yojori.

²⁰—Ngayéjebiu je kitsik'etjusaan —kitsu chana'enbiu—. ñMé= xi chaja ngisana?

²¹'Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa mejénri kuan jotsa'en mejénre Na'enchana, t'in 'ba tateñe ngayéje xi tjinri 'ba ta'e_ri xuta nima, 'ba 'batsa'en s'eri kjuanyina ngank'aa. 'Ba sa'e ndetjenngina.

²²Tunga kionga chana'enbiu kjint'e enbiu, tu ndusin kis'ere nga kiji, ngat'a ne nyina.

²³'Ba 'batsa'en Jesús kitsure xutare:

—Kjuakixi= xi xin_nuu. Ne na'en tjinre tsa jngu xuta nyina kjuas'sen ña batexuma Na'enchana. ²⁴'Ba xin ngani_nuu nga tusa bi na'en tjinre nga jngu chakameyu kjuas'sen nts'anre nindu, nga jngu xuta nyina kjuas'sen ña batexuma Na'enchana.

²⁵'Ba kionga xutare kjint'e kibiú, niki 'ñu= kuakunre, 'ba kitsu:

—Tsa 'batjin, ¿yá= xi kuanre kjuinik'angi tsu'ba?

²⁶'Ba Jesús kiskutsejen'a xutabiu, 'ba kitsure:

—Xuta niñajanni kuanre 'ba sa'en, tunga Na'enchana tumeñu mare ña'an.

²⁷'Ba 'batsa'en Pedro kitsure:

—Jin je kik'eñña yejee xi tjinni 'ba tjenngiri nganda'e. Ngu, ¿mé= xi sakuni?

²⁸'Ba Jesús kitsingojore:

—Kjuakixi= xi xin_nuu. Tu'yañu xi tjenkonā nganda'e, kionga kju'a'e nixtjin nga kuaxatse ngayéje xi tjin 'ba nga kuakutsejen Ki'ndire Xuta xi'iun kjuajere nga k'uejña nga'nde ña sa'enre kju'a xuta, 'ba nde kui nixtjinbiu kuetsubo nga'nde xi tejó mani nga si'an_ru kju'a ntjere xuta tse'e Israel xi tejó ka'a mani.

²⁹'Ba tu'yañu xi tu ngat'anā 'ejña a ndaba= a nts'e= a ndichja= a na'enre= a nare= a ki'ndire asa nangi xi tjinre, kui xutabiu ngijngu sientu ka'a ngisa xi 'ejña kua'ere, 'ba 'ba nde sakure kjuabenichun xi bi fet'a. ³⁰Tunga nkjin= xuta xi tjun ma nganda'e, kui= xi fet'ani kuan. 'Ba nkjin= xuta xi fet'ani nganda'e, kui= xi tjun kuan.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'a tse'e nchja xi kitsa'exa ngajin ña tintje uva

20 'Ba Jesús kitsu: —Ngat'a ña batexuma Na'enchana, nde 'ba=nire joni jngu xuta xi tse nangi tjinre. Xi tajñu 'etju, nga kikajngi chu'nda, tuxi sa'exajinni ña tintjere uva. ²'Ba kionga je kis'endakore chu'nda nga

k'uechjire jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin, kitsikasen ña tintjere uva.

³'Ba mejen chuba ñajan nga tajñu, xutabiu kiji ngani ña ma ndetsin 'ba tsabe kja'e xuta xi kio inya, xi tsajainre xajín. ⁴'Ba kitsure: “Tusa tangin ña'axo ngajin ña tintjena uva ngayeje, 'ba nda tjin k'uechji_nuu”, kitsure nchjabiu. 'Ba kui kiji. ⁵'Ba nde kiji ngani xutabiu mejen nga nyusen, 'ba mejen chuba ján nga kuangixun, 'ba nde 'ba= kitsa'en ngani. ⁶'Ba je mejen chuba ón nga kuangixun kiji ngani ña ma ndetsin, 'ba kio tsabe kja'e xuta xi tsajainre xajín. 'Ba kitsure: “Jun na'en, ¿ánñu i kafa'añu nixtjin nga bi kaña'axo?”

⁷'Ba nchjabiu kitsu: “Ngat'a tu'yá titsja xani.” 'Ba kui kitsure: “Tusa tangin ña'axo ngajin ña tintjena uva ngayeje.” ⁸'Ba kionga je kuajñu, xi naire uva jako xuta xi kutsejenre chu'ndo 'ba kitsure: “Nukjua_ri chu'ndo 'ba t'echji_ri nixtjin xi katsa'exa. T'etuts'inni_ri xi jaskan kafa'as'en 'ba tikjet'ani xi tjun kafa'as'en.” ⁹'Ba ja'e chu'nda xi ja'as'en je mejen chuba ón nga kuangixun 'ba kuachjire nga jngu jngu jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin. ¹⁰'Ba kionga ja'e chu'nda xi tjun ja'as'en, kitsikja'etsjen nga ngisa tse kua'ere. Tunga jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin kika'ere nga jngu jngu ngayeje. ¹¹'Ba kionga je kiskjebchji, josiko xi naire uva. ¹²'Ba kitsure: “Nchjabi xi kafet'ani nga kafa'as'en, tu jngu hora= katsa'exasa. Tunga nde ngusun tjin kik'echjini_ri joni jin xi tsa'a nixtjin kachukjuakoni xa ko ndaba.” ¹³Tunga xi naire xo 'bitsa'en kitsingojore chu'nda xi 'ba

titsure: “Amigu, tumé tekja'ara. ¿A bi 'batsa'en kas'endanina nga 'batjin k'uechjira jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin? ¹⁴Ngu chjube tonri 'ba t'in. Mején=na nde 'batjin k'uechjini_ra xi jaskan kafa'as'en jotjin te'bechjira ji. ¹⁵¿A bi tjinna ndiyare nga sikua tonna jotsa'en mejénna? ¿Asa maxinri ngat'a nda= ña xuta?” ¹⁶Ngu xi fet'ani ma nganda'e, kui xi tjun kuan. 'Ba xi tjun ma nganda'e, kui= xi fet'ani kuan ngani —kitsu Jesús.

Nga Jesús be'e nijmi xi majánni ndiya nga kueya

¹⁷'Ba kionga Jesús tjenja ndiya xi fini naxinanda Jerusalén, kinchjat'axinre xutare xi tejó, 'ba kitsure:

¹⁸—Tasen ñojon. Jun je te'yo nga mangian naxinanda Jerusalén ña Ki'ndire Xuta xi'iun kuangantsja ngaya ntsja xi ngakure na'mi ko nchja chjine kjuatexuma. Kui= xi k'uxa nga kjuinik'en ¹⁹'ba singantsjare xuta xi bi tse'e Israel, xi sisubare, kuajare 'ba kuat'a kru. Tunga xi majánni nixtjin kjuaya nganire ngajinre mik'en.

Nga nare Santiago ko Juan mi'are jngu kjuanda Jesús

²⁰'Ba kio kitsitiñat'are Jesús nare ki'ndire Zebedeo 'ba tjenko nchja nistire, 'ba tsakaskunch'int'are Jesús tuxi skui'anire jngu kjuanda.

²¹'Ba Jesús kitsure:

—¿Mé= xi mejénri?

'Ba chjunbiu kitsu:

—Kionga kuatexumai, ta'ende nga jngu ki'ndina ngat'ejña ngate kixiri 'ba jngu ngate skjunri.

²²'Ba Jesús kitsingojore:

—Jun bi 'yo mé= xi chjo'o. ¿A kuannu kuitjaxtiu kjuanima xi an kjuaxtia?

'Ba nchjabiu kitsingojo:

—Jun. Kuanni.

²³'Ba Jesús kitsure:

—Kjuakixi= nga kuitjaxtiu kjuanima xi an kjuaxtia. Tunga tsa ngate kixina asa ngate skjunna kuetsubo, bi an 'bakona nga sja_nuu, tu kui= xuta xi Na'enna je 'endare nga'ndebiu kua'ere.

²⁴'Ba kionga xutare xi ngitio kjint'e kibi, kuastike xuta xi jó.

²⁵Tunga Jesús kinchjare 'ba kitsure:

—Jotsa'en jun je 'yo nga xi ngakure xuta xi bi Judío 'ñu mejenre xutare, 'ba xi batexuma ko kjuañure tsa'en nga kjuinik'etjusun enre. ²⁶Tunga ngajinnu bi 'ba kuan. Tusa xi mejénre nga xiakun ngajinnu, tjinnere kuatesinre xi yak'a. ²⁷'Ba xi mejénre nga tjun kuan ngajinnu, tjinnere kuan chu'ndare xi yak'a.

²⁸Ngat'a ninga Ki'ndire Xuta xi'iun bi ja'e tuxi satesinnire. Tusa ja'ekatesinre xuta 'ba tuxi sjani yojore nga k'uechjintjai nkjin xuta.

Nga tsinda Jesús jó xuta ka

²⁹Nga inya'betju Jericó Jesús ko xutare, 'ñu nkjin xuta kitjenggi.

³⁰'Ba jó xuta ka xi tjindu ndai ndiyo, nga kjint'e nga Jesús tifa'a kio, kiski'ndaya:

—iNa'en, ntjere David, ngatja'animari ngat'ani!

³¹'Ba xutankjiun jatiko, tuxi xiu k'uenduni, tunga ngisa= 'ñu kiski'ndaya ngisa:

—iNa'en, ntjere David, ngatja'animari ngat'ani!

³²Ba 'batsa'en Jesús tsakasen'ñu 'ba kinchjare nchjabiu, 'ba kitsure: —¿Mé= xi mejénnú nga sa'aan ngat'anú?

³³Ba nchjabiu kitsingojore: —Na'en, mejénni nga kuatsejen nganini.

³⁴Ba Jesús ja'animare nchjabiu 'ba kitsiko tuxkun. 'Ba ndekuini chubabiu kuatsejenre 'ba kitjenngi Jesús.

Nga Jesús fa'as'en naxinanda Jerusalén

21 'Ba kionga je inyatsitiñat'are naxinanda Jerusalén 'ba echu Betfagé, nga'nde xi tjindut'are tjenngi ya Olivo, 'ba kio Jesús kitsikasen jó xutare, ²'ba kitsure:

—Tangiun naxinanda chi xi tijña nguba kio. Kio xio jngu naburra xi kjit'añu ko ki'ndi burru. Chjundo 'ba ndekonu nga'e. ³Ba tsa 'yá= xi jo kuetsunu, 'bi t'in_ru: “Na'ennaxu sichjen, 'ba ta'a sja ngani.”

⁴Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana ña xuta profeta 'bi kitsu:

⁵Ba t'in_ru naxinanda Sión: “Chutsijon, je ndibakunnu Reynu, xi inda kjiya inimare 'ba tijñakjare jngu chaburru, jngu ki'ndi burru, ki'ndire tjiunaxin xi ba'anijin ch'a.”

⁶Ba 'batsa'en ngojó xutare kiji 'ba kitsa'en mé= xi kitsure Jesús. ⁷Ba 'batsa'en ja'eko naburra ko ki'ndi burru, 'ba yanere najñure 'ba tsik'eñakjare Jesús. ⁸Ba nkjin xuta inyabayujuya ndiyo najñure, 'ba tjin xi tsate tjiare ya 'ba yayuju gaya

ndiyo. ⁹Ba ngatsi'i xuta xi tjen titjun ko xi tjenngi, kiski'ndaya: —iNgatjas'ere kjuaje ntjere David! iNgatatsichikunta'en Na'enchana xi ndibani ngat'are ja'enre! iNgatjas'e kjuaje ngank'aa!

¹⁰Ba kionga Jesús ja'as'en naxinanda Jerusalén, kuakunre ngatsi'i naxinando, 'ba kitsu: —¿Yá= tsé kibi?

¹¹Ba xutankjin xi tjenko Jesús kitsu:

—Xuta chinga profeta Jesús, xuta xi tse'e Nazaret.

Nga 'baxje Jesús xuta xi inyabateña tsajmi ndetsinre ningu

¹²Ba Jesús ja'as'en ndetsinre ningu 'ba ts'axje ngatsi'i xi kio inyabateña ko xi inyabatse, 'ba tso'otsakjan yamixare nchja xi inyatsik'antjaiya ton ko yaxilere xi inyabateña paloma. ¹³Ba kitsure: —Bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Ni'yanā, kui= xi kuan ni'ya ña xuta ma fakona.” Tunga jun, ngijore chacheje kjiño'on.

¹⁴Ba kitsitiñat'are Jesús ndetsinre ningu xuta ka ko xi bi ma fi, 'ba kui kitsinda. ¹⁵Tunga xi ngakure na'miu ko nchja chjine kjuatexuma kuastire nga tsabe kjuakun xi kitsa'en Jesús 'ba nga kjint'e jndare nisti ki'ndi xi inyakji'ndaya ndetsinre ningu nga inyatsu: “iNgatjas'ere kjuaje ntjere David!”

¹⁶Ba nchjabiu kitsure Jesús: —¿A tenu'ya=ni mé= xi inyatsuri nisti ki'ndiyo?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Jun, tent'eña. 'Ba ça kje 'bexkiyajjün enre Na'enchana

ña kua'indut'a kibi? 'Bi tsa'en
kua'indut'a:

Son xi 'betju ts'a nisti ki'ndi ko
ki'ndixu,

kui son xi 'endare Na'enchana
tuxi sichjinire.

¹⁷'Ba 'batsa'en Jesús
tsakasent'axinre 'ba 'etjujin
naxinando 'ba kiji Betania ña ja'are
nistjen.

**Nga Jesús ch'o tsure ya
higuera xi tsajainre tu**

¹⁸'Ba nga tajñu kionga Jesús tifi
ngani ngajin naxinando, kuabojore.

¹⁹'Ba nga tsabe jngu ya higuera xi
sejña ndai ndiyo, kiji ña sejña, tumé
tu kuasjai'are, tu suba xka= yajare.

'Ba 'batsa'en kitsure ya higuera:

—iNiñajan nde ngatjas'eniri tu!

'Ba ta'a kixi yabiu. ²⁰'Ba kionga
xutare tsabe mé xi kuán, tu
kuakunre, 'ba tsiningiyare Jesús:
—¿Jó kuánnire nga ta'a kixi ya
higuera?

²¹'Ba Jesús kitsingojore:

—Kjuakixi= xi xin_nuu. Tsa
makjainnu 'ba bi jó ján kjuo kakún,
bi tu kibi xi kitsikuaa ya higuera
kuanu si'aan, ka'nda kui nindubi
kuan k'uin_ru: “Texin kio 'ba
chanikja'ajin yojori ndachikun”, 'ba
'ba= kuan ya'a. ²²Tsa makjainnu,
sakunu tumeñu xi xja'a_ru
Na'enchana kionga xuko.

**Nga miningiyare xuta xa Jesús
'yá= xi kitsjare kjua'ñu**

²³'Ba Jesús ja'as'en ngani
ndetsinre ningu, 'ba kionga
tibakuya kio, kitsitiñat'are xi
ngakure na'miu ko nchja chingare
naxinando, 'ba kitsure:

—¿Mé= kjua'ñu xi tjinri nga ma
'ba teñe'en? 'Ba ¿'yá= xi kitsjari
kjua'ñubiu?

²⁴'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba nde an skuiningiya_nuu jngu
tsajmi, 'ba tsa singojonu, 'ba nde an
xin_nuu 'yá xi kitsjana kjua'ñu nga
'bi tsa'aan. ²⁵¿'Yá= xi kitsikasen
Juan Bautista nga ja'ekatenda
xuta? ¿A Na'enchana, asa xuta
ngasun'nde?

'Ba 'batsa'en joyare nchjabiu kibi,
'ba kitsure xinkjin:

—Tsa kuixan nga Na'enchana
kitsikasen, ngu kui kuetsu=na:
“¿'Ba áññu bi kuakjainninu xi kitsu
Juan?” ²⁶'Ba tsa kuixan nga xuta
kitsikasen, ngu kjuendene tsi'ina
naxinando, ngat'a ngats'i tsu= nga
Juan jngu profeta.

²⁷'Ba 'bitsa'en kitsingojore Jesús:

—Bi 'yee.

'Ba nde Jesús kitsingojore:

—Ninga an bi 'ba xin_nuu 'yá= xi
kitsjana kjua'ñu nga 'bi tsa'aan.

**Nga 'bejña kusun Jesús ngat'a
tse'e xuta xi tjinre jó ki'ndi xi'in**

²⁸'Ba Jesús tsiningiya ngisare:

—¿Jó mixun jun ngat'are kibi?
Jngu xuta kis'ere jó ki'ndi xi'in.
'Ba kitsitiñat'are xi titjun, 'ba
kitsure: “Na'enna, t'iña'axai ña
tjintjena uva nganda'e.” ²⁹'Ba
ki'ndire kitsingojore: “Bi mejenna
kjuia.” Tunga jaskan kitsik'antjaiya
kjuafa'etsjenre 'ba kiji. ³⁰'Ba
kitsitiñat'a nganire ki'ndire xi
ngijngu 'ba nde 'ba= kitsu nganire
jo kitsure xi titjun. Tunga kui
kitsu: “Jo'o na'en, sa'e kjuia.” Tunga
bi kijini. ³¹'Bamani, ¿ñáre ngojó
kitsa'en xi mejenre na'enre?

'Ba nchjabiu kitsu:

—Xi tjun.

'Ba Jesús kitsure:

—Kjuakixi= xi xin_nuu nga nchja xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma ko yanchjin ska, kui tjun kjuas'en ña batexuma Na'enchana nga ko mare jun. ³²Ngat'a Juan Bautista ja'ekakuyanu mé= xi kixi tjin, 'ba jun bi kuakjainnu. Tunga nchja xi kjebechjintjai tsajmi ko yanchjin sko, tusa kui kuakjainre. 'Ba jun, ninga kji'yo ngayéje kibiu, bi kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba kuakjainnu.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'a tse'e nchja xi tsa'exako uva

³³Ba Jesús kitsu:

—Tasen ñojon ngijngu kjuakusun: Jngu xuta nyina 'entje uva, 'ba 'ench'are, 'ba kiskju'ngi jngu nga'nde ña sits'iungi uva, 'ba kiskjenitjen jngu torre, tuxi kuan sikuenda yejenu nga'ndebiu.

'Ba sa'e kitsikeyare nga'ndio nchja xi mare tsa'exako uva 'ba kui kjin kiji. ³⁴Ba kionga je echu chanre, xutabiu kitsikasen chu'ndare, tuxi skui'anire nchja xi tsa'exako uvare chan xi 'bakore. ³⁵Tunga nchjabiu kitsuba nchja chu'ndare xutabiu. Jngu xi ye'ere, 'ba jngu kitsik'en, 'ba jngu ye'ere ndiojo. ³⁶Ba ngisa nkjin chu'ndare xutabiu kitsikasen ngani nga ko mare nga tuts'inre, tunga nde 'ba= kitsiko ngani nchjabiu.

³⁷Ngu xi kuánñu kitsikasen ki'ndire xutabiu, 'ba 'bitsa'en kitsikja'etsjen: “Skuekun nchjabiu ki'ndina.” ³⁸Tunga kionga nchjabiu tsabe nga titsitiñat'are ki'ndire xutabiu, 'bi kitsure xinkjin: “Kui=bi

xi xuntsja yeje xi tjinre na'enre. Tusa sik'ian, tuxi tsajan kuanni xi xuntsja.” ³⁹'Ba 'batsa'en kitsuba nchjabiu ki'ndire xutabiu 'ba kikit'axin nga'nde ña tintje uva 'ba kitsik'en.

⁴⁰'Ba mani, kionga kjuas'e xi naire ña tjintje uva, ¿mé= xi siko xuta xi tsa'exako uva? —kitsu Jesús.

⁴¹'Ba kui kitsingojore:

—Bi kjuas'animare nga sik'en nchja ch'okunbiu. 'Ba kja'e xuta sikeya nganire nga'nde ña tintjere uva, xi sjare chan xi 'bakore kionga kjuechu chanre.

⁴²'Ba Jesús kitsure:

—¿A kje 'bexkiyajfun enbi xi kua'indut'a enre Na'enchana? Ngu 'bi tsu:

Ndiojo xi nchja chjinexjo ts'axjengi, kui= xi je kuán ndiojo titjun.

Na'enchana xi 'ba kitsa'en,

'ba tu makun=na nga 'yaña.

⁴³Kui= kjuañu 'ba texinni_nuu. Xja'anu ña batexuma Na'enchana, 'ba kua'e=re nga'ndebiu xuta xi kja'ere xi sja tu.

⁴⁴'Ba ngat'are ndiojo xi nchja enre Na'enchana, tsa tjin xi skasun ndiojobiu, niki kuaxkua. 'Ba xi kujejenero ndiojobiu, niki kuaxi —kitsu Jesús.

⁴⁵'Ba kionga xi ngakure na'miu ko xuta fariseo kjint'e kjuakusun xi kitsu Jesús, kuankjinre nga ngat'are kui tinchja. ⁴⁶'Ba kuamejénre kitsuba tsakaiñu, tunga kitsakjunke xutankjiun, ngat'a xutankjiun tsu nga Jesús jngu profeta.

Nga Jesús tsu kjuakusun ngat'a tse'e jngu s'i kjuabixan

22 'Ba 'batsa'en kinchja ngani Jesús nga 'ejñare kjuakusun xuta, 'ba kitsure:

²—Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu rey xi ts'axje jngu s'i kionga tsixan ki'ndire. ³'Ba 'batsa'en kitsikasen chu'ndare nga kuekinchjare xuta xi kitsikjint'e. Tunga xutabiu bi kuakjainre jendiba. ⁴'Ba nde kja'e chu'ndare kitsikasen ngani, 'ba kitsure: “Ba t'in_ru xuta xi je kitsikjint'ia, nga je tijñandana xi chine 'ba nga je kafesun tjiundija ya'enā 'ba ko ki'ndi ndijana xi je nda kun. Je tijñanda yeje. 'Ba t'in_ru nga ngatjendiba s'iu.” ⁵Tunga xi kjinikjint'e bi kuenda kitsa'en. Jngu xi tu ngijña= kiji, 'ba xi ngijngu tu tsajmi= kikatseya, ⁶'ba tjin xi tu chu'ndare rey kitsuba 'ba kitsi'onre 'ba kitsik'en. ⁷Kionga kjint'e rey mé xi kuán, ñu kuastire 'ba 'exare chasoldadure nga kitsik'en xuta xi 'ba kitsa'en 'ba yaka naxinandare. ⁸'Ba 'batsa'en kitsure rey chu'ndare: “Je tijñanda s'i tse'e kjuabixan, tunga xi kitsikjint'ia bi 'bakore nga kjua'e. ⁹'Bamani tsu'ba, tangiun ña bakjanki ndiyo 'ba tu'ya xi skajiun 'ba t'in_ru ngatjendiba s'iu.” ¹⁰'Ba 'batsa'en kiji chu'ndabiu ña bakjanki ndiyo. 'Ba kikotsi'i xi kisatejin, xi nda ninga xi bi nda. 'Ba 'batsa'en kitsitse xuta nga'nde ña tji'betju s'i kjuabixon.

¹¹'Ba kionga ja's'en rey tuxi skueni xuta xi kjinikjint'e, kio tsabe jngu xuta xi bi yaja najñu tse'e kjuabixan. ¹²'Ba kitsure: “Ji na'en, ¿jó tsa'en tsitjas'enni nga'e tsa bi kicheje najñu tse'e kjuabixan?” Tunga kui tu xiu= tsik'eña.

¹³'Ba 'batsa'en rey kitsure nchja xi inyabatesin yamixo: “T'e'ñu ndsaku ko ntsja xutabiu 'ba chanikjo'o

ngandetsian ña jñu chun, nga'nde ña ski'nda xuta 'ba ña kuajnga nde'ñu.” ¹⁴Ngat'a nkjin= mani xi nikjint'e, tunga tu chuba mani xi tukja'ajin.

Nga bakuya Jesús 'yá= xi tjinere nga s'echjire

¹⁵'Ba 'batsa'en xuta fariseo kik'endako xinkjin, tuxi sa'enni nga kuinchja Jesús jngu en xi kuan kuangi.

¹⁶'Ba kitsikasen xuta xi tse'e nchjabiu ko yak'a xutare Herodes xi 'bi ja'etsure:

—Maestru, 'ya=ni nga kjuakixi= xi sji 'ba nga ko kjuakixi bakuye ndiyare Na'enchana 'ba nga bi kuenda ñe'en mé= xi tsu xuta, ngat'a bi tu isenre xuta 'mini_ri. ¹⁷Kui kjua 'ba t'inni, ¿jó sji? ¿A tixa'nde nga k'uechjintjai_ra xuta ngaku romano asa bi tixa'nde?

¹⁸Tunga Jesús je be mé= kjuafa'etsjen ch'o xi ya'a nchjabiu, 'ba kitsure:

—Xuta jó nkjain, ¿ánñu an techut'ayakoninu? ¹⁹Takunu jngu ton xi machjintjaini tsajmi.

'Ba 'batsa'en ja'ekore nchjabiu jngu ton denario. ²⁰'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿Yá= tse'e isen xi kjit'a nga'e 'ba 'yá= tse'e ja'en xi kua'indut'a?

²¹'Ba nchjabiu kitsure:

—Tse'e xuta ngaku romano.

'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:

—Ngu, ta'e_ru xuta ngaku romano xi kui tse'e, 'ba ta'e_ru Na'enchana xi tse'e kui.

²²'Ba kionga nchjabiu kjint'e kibi, tu kuakunre 'ba kiji.

Nga bakuya Jesús ngat'a tse'e kjuafa'aya

²³'Ba ndekuini nixtjinbiu, yak'a xuta saduceo ja'ekun Jesús. Kui=

nchjabiu tsu nga mik'en bi nde fa'ayanire. 'Ba 'bitsa'en tsiningiyare:

²⁴—Ji na'en, Moisés 'bi kitsu nixtjin kuatse jan: “Tsa tjin xi kueya 'ba bi s'ekore ki'ndi chjunre, nts'e= tjinnere nga k'uejñako ngani chjun k'anbiu, tuxi sjanire ki'ndi nts'e xi k'ion.” ²⁵Ngu kis'e nga'e ngajinni yatu nchja xi nts'e mani. Xi titjun tsixan 'ba k'en. Ngat'a bi kis'ere ki'ndi, chjun k'anre tsik'ejñako ngani nts'e. ²⁶Tunga nde k'en ngani nts'e xi majóni, xi majánni ngayeje, ka'nda xi mayatuni. ²⁷'Ba jaskan k'en chjunbiu ngayeje. ²⁸Ngu, nixtjin nga k'ua'aya nganire xuta ngajinre mik'en, ñáre nga yatu nchjabiu kuan xi'inre chjunbiu? Ngat'a ngatsi'i tsik'enduko.

²⁹'Ba Jesús kitsingojore:

—Tjijñunu, ngat'a bi 'yo mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana ninga k'ua'ñure kui. ³⁰Ngat'a kionga k'ua'aya nganire xuta ngajinre mik'en, bi nde kuixanni ninga bi nde sikixanni ki'ndire ngayeje. Ngu joni ankjele xi tjindu ngank'aa kuan. ³¹Tunga ngat'are nga k'ua'aya nganire xuta ngajinre mik'en, ña kje 'bexkiyajfun mé= xi tsu enre Na'enchana? Nga kitsu: ³²“An= ña Na'enre Abraham, Na'enre Isaac 'ba Na'enre Jacob.” 'Ba Na'enchana bi Na'enre mik'en kuán, tu tse'e sani xi tjindukun.

³³'Ba kionga xutankjiun kjint'e kibi, tu kuakunre jotsa'en yakuya Jesús.

**Nga bakuya Jesús ñáre
kjuatexuma xi ngisa tjun tijña**

³⁴'Ba 'batsa'en kuañajanko xinkjin xuta fariseo nga kjint'e nga tu xiu=

kitsik'endu nchja saduceo Jesús.

³⁵'Ba jngu xi ndekuini nchjabiu, xi 'ñu be kjuatexuma, tsiningiyare Jesús tuxi skut'ayakoni, 'ba 'bitsa'en tsiningiyare:

³⁶—Maestru, ñáre kjuatexuma xi ngisa tjun tijña ngajinre ngayéje kjuatexuma?

³⁷'Ba Jesús kitsingojore:

—“Timején Na'enchana xi Na'enri ko ngayéje inimari, ko ngayéje yojori, 'ba ko ngayéje kjuafa'etsjenri.” ³⁸Kui= kjuatexumabi xi ngisa tjun tijña. ³⁹'Ba xi majóni nde 'ba=tsa'en tjun tijñani, xi tsu: “Timején xingí jotsa'en nimején yojori.” ⁴⁰Ngoj kjuatexumabi, kio= ndibanire ngayéje xi tsu kjuatexumo ko xi kitsi'indu nchja chinga profeta.

**Nga miningiya Jesús 'yá=
ntje ndibanire Cristo**

⁴¹'Ba kionga nchja fariseo inya ngisa, ⁴²Jesús tsiningiyare: —¿Jó mixun jun ngat'are Cristo? ¿'Yá= ntje ndibanire?

'Ba nchjabiu kitsingojore:

—Ntjere David.

⁴³'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:

—Ngu, ¿ánñu David kitsuni nga Cristo xi Na'enre mani, nga kitsikincha Isennixtjintsjere Na'enchana? Ngat'a David kitsu:

⁴⁴Na'enchana kitsure Na'enna:

“Teni ngate kixina,

ka'nda nga xi bi nda ya'ari ngi ndsakui sik'enda.”

⁴⁵Ngu, ¿jót'sa'en ntjere David kjuendibani Cristo nga ndekui David Na'enna tsure?

⁴⁶'Ba ni'yá kuán kitsingojore Jesús. 'Ba tsaka'anire kui nixtjinbiu ni'yá

nde kuánni kakun nga tsiningiya ngisare Jesús.

Nga baneje Jesús xuta fariseo ko chjine kjuatexumo

23 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure xutankjiun ko xutare: ²—Chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, kui= xi tjinre xa nganda'e joni Moisés nixtjin kuatse jan, ngat'a kui= xi tsuya kjuatexumo. ³Bamani tsu'ba, tik'etjusun 'ba ti'on ngayéje xi kuetsunu. Tunga bi 'ba ño'on jotsa'en kui, ngat'a bi tsik'etjusun mé= xi tsu. ⁴'Ba ba'ñu ch'a xi na'enre nga kana, xi bi ma ch'anijin tajngua, 'ba basun tjiare xuta. Tunga kui ñi 'bi=tjin ntsja tsik'akore. ⁵Tusa tsa'en yeje tsajmi tuxi xuta skueni jotsa'en bekun Na'enchana. 'Bamani tsiteya ngisa kaxa ña bayuya xujun xi kua'indut'a enre Na'enchana 'ba 'bet'a stjén ko tjiare, 'ba tsinduju ngisa ntsja'are najñure. ⁶'Ba matsjare 'bendu nga'nde xi ngisa nda ña tjima jngu s'i 'ba matsjare 'bendusun yaxile xi inyatitjun ni'ya sinagoga. ⁷'Ba matsjare nga nda nite'ndare ngajin ndetsin 'ba nga maestru k'uinre ngayeje.

⁸Tunga jun, bi ba'e'ndio nga maestru kuetsunu xuta, ngat'a tu jngu ma sani maestrunu, 'ba nts'io chubo ngatsi'u. ⁹'Ba tu'yá na'en 'mi_ru nga'e t'anangiu, ngat'a tu jngu ma sani Na'ennu, xi tijña ngank'aa. ¹⁰Ninga bi ba'e'ndio nga nai kuetsunu xuta, ngat'a tu jngu ma sani nainu, xi Cristo. ¹¹Xi mejénre nga xiakun ngajinnu, kui= xi tjinnere nga sa'exat'are xi yak'a. ¹²Ngat'a xi tu kui tajngu nk'a 'baxje

vojore, kui= xi kjui'naxjenima. 'Ba xi k'uaxjenima vojore, kui= xi sakure kjuaje.

¹³iNimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon! Ngat'a 'bechja'ndeñu tuxi xuta bi kjua'as'enni ña batexuma Na'enchana. 'Ba ninga jun bi bitjas'ion, 'ba ninga bi ba'ende_ru xuta xi mejénre kjua'as'en.

¹⁴iNimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon! Ngat'a chja'a_ru ni'yare yanchjin k'on 'ba tuxi k'ue'mota'enñu yojonu ñu tsé chuko Na'enchana. Tu kjuare kibiu ñu tsé kjuanima kuitjaxtiu.

¹⁵iNimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon! Ngat'a fenu nga betsumo ngasun'ndio ko ndachikun nga minyisjo xuta xi kuan kuakjainre jotsa'en makjainnu. 'Ba kionga je masjaijngunu, ño'on nga kui xutabiu ngisa ñu sa'en ngisa mé= xi tse'e chanayiu nga ko mare jun.

¹⁶iNimaxuni ngat'anu, jun xuta ka xi baku ndiya_ru xuta! Xi mixun: “Tsa tjin xi sik'axki ngat'are ningu, bi tjinnere nga sik'etjusun enre. Tunga xi sik'axki ngat'are ton xi oro ni xi tjin ngaya ningu, kui= xi tjinnere nga sik'etjusun enre.”

¹⁷Jun xuta chikun 'ba ka. ¿Ñáre xi ngisa chjire? ¿A ton xi oro ni=, asa ningu ña tijña Na'enchana xi tsichikunta'en ton xi oro ni? ¹⁸'Ba nde mixun: “Tsa tjin xi sik'axki ngat'are altar, kui bi tjinnere nga sik'etjusun enre. Tunga xi sik'axki ngat'are chje xi tijñasun altar, kui= xi tjinnere nga sik'etjusun enre.”

¹⁹Jun xi xuta ka kuon. ¿Ñáre xi

ngisa chjire? ¿A chje=, asa altar ña Na'enchana tsichikunta'en chje=?

²⁰Bamani tsu'ba, xi tsik'axki ngat'are altar, kui= xi je titsik'axki ngat'are altar ko xi kio tjindusun.

²¹Ba xi tsik'axki ngat'are ningu, kui= xi je titsik'axki ngat'are ningu ko Na'enchana xi kio tijña. ²²Ba xi tsik'axki ngat'are ngank'aa, kui= xi titsik'axki ng'nde ña tsa'en kjuua Na'enchana ko Na'enchana xi kio tijña.

²³iNimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon! Ngat'a ba'e_ru Na'enchana jngu ka'a tsujmi ntje xi tsjare jnda xi chine joni menta, anis, 'ba ko comino jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo; tunga nichiyajinñu xi ngisa chjire xi 'ba nde bakuya kjuatexumo: nga kixi kuon ngixkun Na'enchana, nga s'enu kjuanima kakun, 'ba nga kixi kuakjainnu enre Na'enchana. Ki=bi xi tjinnere kjiño'on tsakaiñu, 'ba bi kjinichiyajiun nga si'on xi kja'ere. ²⁴Xuta ka xi baku ndiya_ru xuta. Xi nika'angiu tjiunatse 'ba tusa chakameyu tjujion.

²⁵iNimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon! Ngat'a jun jo=ni tasa ko tiba xi tu ngandetsinre jejun, tunga ngajin kjuafa'etsjennu kitse kjuacheje 'ba ko nga bi 'bechja'nde_ru mé= xi mejénre yojonu. ²⁶Xuta fariseo ka, titjun taneye gaya taso, 'ba 'batsa'en kuatsje ngastun ngayeje.

²⁷iNimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon! Ngat'a jun jo=ni tsju xi tiba kjinik'iya, xi tsja tsa'en 'yare ngasunnk'are, tunga ngayare kitse

nindare mik'en ko ngayéje xi jndi.

²⁸Jun= xi 'ba kun, xi ngixkun xuta tsje minyo, tunga ngajin inimanu kitse kjuajonkjain ko kjuach'okun.

²⁹iNimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon! Xi nindo tsjure profeta 'ba nindachun tsjure xuta kixi xi kis'e nixtjin kuatse jan. ³⁰Ba sa'e mixun: "Tsa ñara siketsuba nixtjin nga tsik'endu xuta chingana, biru ña kuáan xuta xi tsikinyako nga kitsik'en nchja chinga profeta."

³¹Nga 'ba mixun, nde jun= 'beta'enñu nijmi yojonu nga jun xi ntjere xuta xi kitsik'en nchja chinga profeta. ³²Ngu, tusa tikjet'o mé= xi nchja chinganu 'etuts'inre.

³³iJun tjiuye ko ntjere tjiuye! ¿Jótsa'en kuan kuiyuñu nga bi kuangiun ngajin ndi'i xi bi 'boya?

³⁴Kui kjuañu, an sikasenni_nuu nchja chinga profeta ko nchja nkjikakun ko chjine kjuatexuma. Tunga yak'a sik'ion 'ba k'uet'o kru, 'ba yak'a kjua_ru gaya ni'ya sinagoganu 'ba sjengicho xki naxinanda ña kui kuaje. ³⁵Tuxi jun x'anijinñu jinre xuta kixi xi je kitisten ngasun t'anganiu. Ch'anira jinre Abel, ka'nda tse'e Zacarías ki'ndire Berequías, xi jun kjinik'ion t'a altar xi kjiñña ngankjain ningu. ³⁶'Ba xinkixi_nuu, nga ngayéje kibi skane=re xuta xi tjin nganda'e.

Nga Jesús kji'nda ngat'are Jerusalén

³⁷iJun xuta tse'e Jerusalén, xi nik'ion nchja chinga profeta 'ba 'be_ru ndiojo xuta xi nikasennu! iA tu nkjin ndiya kuamejénna nga sik'enduku_nuu jotsa'en tjiuxa'ndo nga 'bundungits'u ki'ndire, tunga

bi kuakjainnu! ³⁸Ngu nganda'e, je kjuinikumare ni'yanu. ³⁹Ngat'a 'ba xin_nuu nga ba'anire nganda'e, bi nde xianinu ka'nda nga kuixun: “Ngatjatsichikunta'en Na'enchana xi ndiba ngat'are ja'enre.”

Nga be'e nijmi Jesús mé= xi kuan nga kjue ngasun'ndio

24 Nga Jesús 'etju ningu, 'ba kionga je tifi, xutare kitsitiñat'are 'ba yakure xjore ningu. ²'Ba Jesús kitsure:

—¿A te'yañu ngayéje kibi? Ngu 'ba xinkixi_nuu nga nijnguú ndiojo s'ejñasunre ngijngu ndiojo. Kuixuya yeje.

³'Ba kionga Jesús tijña tjenngi ya Olivo, xutare kitsitiñat'are tuxi skuiningiya t'axinnire 'ba kitsure:

—'Ba t'innij kjia'añu nga 'ba kuan 'ba mé= chuba xi s'ë nga kjua'e=, 'ba nga kjue ngasun'ndio.

⁴'Ba Jesús kitsure:

—Chutsejen_ru vojonu nga tu'yá ngat'ejñunu. ⁵Ngat'a ne nkjin xi ya'a ja'ennā kjua'e 'ba kuetsu: “An=ñā xi Cristo”, 'ba ne nkjin xuta k'uejñure. ⁶'Ba kjuinu'yañu en nga i nga jaan tjin kjuachan 'ba nga xuta kue'e nijmi ngat'are kjuachan xi tjima, tunga bi kun. Ngu tjinne=re nga 'ba kuan, tunga kje kjuejin ngasun'ndio ya'a. ⁷Ngat'a naxinanda skjanko kja'e naxinanda, 'ba chikun skjanko kja'e chikun. 'Ba tuchuña=nga'nde s'ë kjindia ko chon. ⁸Tunga ngayéje kibi tu kui= xi sa'e 'betuts'inre kjuanima xi s'ë.

⁹'Ba kuangantsjañu tuxi si'onninu 'ba sik'ennu, 'ba tu kjuanna= nini nga ngatsi'i xuta ngasun'ndio kuastikenu. ¹⁰'Ba kui nixtjinbiu

ne nkjin xi sichaja kjuamakjainre, 'ba singantsja 'ba kuastike xinkjin ngayeje. ¹¹'Ba nde s'ë nkjin profeta ndesu xi k'uejñure nkjin xuta. ¹²'Ba nkjin xuta bi nde simejénni xinkjin, ngat'a ngisa= 'ñu s'e xi kjuach'o. ¹³Tunga xi xukjuakore ka'nda nga kjuet'a, kui= xi k'uangi. ¹⁴'Ba en ndare Na'enchana kjua'axtiuya ngayéje ngasun'ndio, meni ngatsi'i naxinanda xi tjin skueni nga Na'enchana xi batexuma, 'ba kio kjue ngasun'ndio ya'a.

¹⁵'Bamani kionga xio nga sasen nga'nde tsjere Na'enchana tsajmi xi ch'otjin 'ba xi sikjekjua jo kitsu xuta chinga profeta Daniel (xi ti'bexkiya enbi, ngatamankjinre), ¹⁶ngu kui nixtjinbiu, ngatsi'i xi tjindu nangi Judea ngatanga ña tjin nindu. ¹⁷'Ba xi tjindu ngatsja ndaba, bi ngat'etukajen tuxi kjua'ek'axjeni tsajmire. ¹⁸'Ba xi ngijña titsa'exa, bi nde ngatjendibani ndaba tuxi kjua'ekja'ani najñure. ¹⁹'Ba inimaxuni yanchjin xi titsuya'more ki'ndi asa xi tjinre ki'ndi xi sa'e baki kui nixtjinbiu! ²⁰Chja'a_ru Na'enchana jun nga bi nixtjinre nch'an ninga bi nixtjin nga nikja'aya nga 'ba ngatjama. ²¹Ngat'a 'ñu tsé kjuanima s'ë kui nixtjinbiu joni xi kje nisa jngu ndiyajín s'e ka'nda nga Na'enchana kitsinda ngasun'ndio ka'nda nganda'e, 'ba xi niñaja nde s'eni. ²²'Ba tsa Na'enchana bi sichuba kui nixtjinbiu, tu'yá k'uangi. Tunga je kitsichuba tu kjunda tse'e xuta xi je kiskja'ajin.

²³'Ba tsa tjin xi kuetsunu kui nixtjinbiu: “Chutsijon, nga'e tijña Cristo”, asa kuetsunu: “Ngajaan tijña”, bi ngatamakjainnu. ²⁴Ngat'a

nkjin= kju'a'e xi cristo 'ba xi profeta kuetsure yojore tunga bi kui ni. 'Ba sa'en nkjin kuya chuba ko kjuakun tuxi k'uejñunire xuta, 'ba ka'nda xuta xi Na'enchana je ja'ajin tsa kuan. ²⁵Jun je 'ba texintitjun nuu mé= xi kuan. ²⁶Ngu, tsa 'bi k'uinu: "Ngajaan tijnã Cristo nga'nde t'axin", bi mangiun. 'Ba tsa k'uinu: "Nga'e tijnã ngaya ni'yo", bi ngatamakjainnu. ²⁷Ngat'a jo ma nga ba'na 'nda ngituts'ian 'ba matsejen ka'nda ña ntjai tsu'biu, 'ba= kuan nga kju'a'e Ki'ndire Xuta xi'iun. ²⁸Ña kjiñã mik'en, kio= mañajan tjiunike.

Nga kju'a'e Ki'ndire Xuta xi'iun

²⁹Tunga ta'a kionga je kju'a'a nixtjin tse'e kjuanima, tsu'biu s'ejñu, 'ba so bi nde sjani ndi'ire, 'ba niñu kuixungi ngank'aa, 'ba ngañu xi tjin ngank'aa kjuatse. ³⁰'Ba meni kuatsejen ngank'aa mé= xi kuakutsejen nga je tjindiba Ki'ndire Xuta xi'iun, 'ba kio= ski'ndayakun ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio, 'ba skue Ki'ndire Xuta xi'iun nga tjindibajin yufi ko 'ñu tsé kju'añu ko kjuaje. ³¹'Ba sikasen ankjelere kionga 'ñu kjuane tjio, tuxi sikinyakuni xuta xi je kiskja'ajin xi tjindu nitu ñañu, ka'nda nga'nyukjinre ngasun'ndebi 'ba ka'nda nga'nyukjinre ngank'aa.

³²Ngatjamanu kjuakusun ngat'a tse'e ya higo. Kionga je 'betju nganire nts'en tjiare yo 'ba kja'e xka 'betju nganire, je 'yo nga nixtjinre chundaba matiña. ³³'Ba nde 'ba tsa'enni kionga je xio nga 'ba tjima, ngatja'yo nga Ki'ndire Xuta xi'iun je sejñaxtiu xuntja ni'ya. ³⁴'Ba

xinkixi_nuu nga 'ba= kuan ngayéje xi texian kionga kje fesunjin xuta xi tjin nganda'e. ³⁵Ngank'aa 'ba ko t'anangiu kjuet'a, tunga enna bi kjuet'a.

³⁶Tunga mé= nixtjin 'ba mé= chuba nga 'ba kuan, tu'yá be, ninga ankjele xi tjindu ngank'aa 'ba ninga Ki'ndire Na'enchana. Tu Na'enchana sani xi be.

³⁷Jó kuán nixtjin nga tsik'ejña Noé, 'ba= kuan nga kju'a'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun. ³⁸Ngat'a kui nixtjinbiu, kionga kje ba'ajin tsiñu xi kitsikjesun xuta, tu inyakjen 'ba inya'bi 'ba inyabixan 'ba inyatsikixan ki'ndire xuta, ka'nda nga Noé ja'as'en barku. ³⁹Bi tsabe xuta mé= xi kuan ka'nda nga tsa'a tsiñu 'ba kio kitsikje ngatsi'i. 'Ba 'ba=nde kuan kionga kju'a'e Ki'ndire Xuta xi'iun. ⁴⁰'Ba kui nixtjinbiu jó xuta xi inyatsa'exa ngijñã, jngu stjube 'ba jngu s'ejña. ⁴¹'Ba jó yanchjin xi tu jngu natsi inya'bo, jngu stjube 'ba jngu s'ejña.

⁴²Tetsubachun tsu'ba, ngat'a bi 'yo kjia'añu kju'a'e Na'ennu.

⁴³Ngatja'yo kibi: Tsa jngu xuta be jófa chun nga jñu kju'a'e chacheje ndaba, k'uejñakun 'ba bi sja'nde tsa chacheje kuakjangi ndaba. ⁴⁴'Ba kui kjuañu, tetsubando jun ngayeje, ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun kju'a'e kionga jun bi techuya_ru.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi kixi 'ba ko xi bi kixi fiko xare

⁴⁵¿'Yá= chu'nda xi kixi fiko xare 'ba xi nkjikakun, kui= xi naire kitsike'nda nga kui xi sjare xichine chu'nda xi yak'a nga chubare fa?

46 iNdaxure chu'nda xi 'ba titsa'en kionga kju'a'e xi naire! 47 'Ba xinkixi_nuu nga naire sik'enda ngayéje xi tjinre. 48 Tunga tsa chu'nda ch'okun, 'ba tsikja'etsjen nga naire k'uandaya ngisare nga kju'a'e, 49 'ba sa'e kuajare chu'nda xi yak'a, 'ba skine 'ba k'uiko xuta ch'i; 50 'ba nixtjin nga bi skuyare 'ba chuba xi bi be, kju'a'e naire chu'ndabiu. 51 'Ba naire 'ñu sikja'a kjuanima 'ba ngusun siko joni xuta jó nkjain. 'Ba kio ski'nda 'ba kuajnga nde'ñu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e yanchjin xungu xi te mani

25 'Ba kui nixtjinbiu nga kuatexuma Na'enchana nde 'ba= kuanni joni yanchjin xungu xi te xi kiskjebe ndi'ire xi machjenre aseti nga kikuyare xi'in xi kuixan. 2 Ón xi chikun, 'ba ón xi nkjikakun. 3 Xi chikun nga kiskjebe ndi'ire, bi tsaka'a ngisa aseti. 4 Tunga xi nkjikakun, tsaka'a ngisa aseti nga kiskjebe ndi'ire, tuxi kuinya ngisanire ndi'ire. 5 'Ba ngat'a xi xi'iun tji'bandayare, kui kju'a ngats'i kuanijñanire 'ba tsakjayufe. 6 'Ba jeru mején masen nistjen, tjin xi kiski'ndaya nga kitsu: "iJe ndiba xi xi'iun! iT'etju nga xjubetjo!" 7 'Ba 'batsa'en tsisetjen yanchjin xungubiu 'ba 'endunda ndi'ire. 8 'Ba xi chikun kitsure xi nkjikakun: "Ta'echinij asetinu, ngat'a je tji'bo ndi'ini." 9 Tunga xi nkjikakun kitsure: "Janjain, ngat'a tsa chjen, bi kuannini_ninga jun ngayeje. Tusa tanginkinda_ru yojonu ña sateña." 10 'Ba kionga xi chikun inyafikatse aseti, tukjia'a ja'e sani xi xi'iun. 'Ba xi tjindunda ja'as'enko ña tjima s'i

tse'e kjuabixan, 'ba kis'echja xuntja ni'yo. 11 'Ba jaskan ja'e yanchjin xungu xi ngi ón, 'ba kitsu: "iNa'en, Na'en, chju'iniij xuntjo!" 12 Tunga xi xi'iun kitsure: "Kjuakixi= xi xin_nuu nga bi 'bexkun_nuu."

13 'Bamani tetsubachun tsu'ba, ngat'a bi 'yo mé= nixtjin 'ba mé= chuba nga kju'a'e Ki'ndire Xuta xi'iun.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi kjinike'nda ton

14 'Ba 'ba nde kuan nga kuatexuma Na'enchana, jo=ni jngu xuta xi je mejen kuaje kja'e nangi, 'ba kinchjare chu'ndare 'ba kitsike'nda ton xi tjinre kui.

15 Jngu xi kitsingantsja ón mi ton, 'ba jngu kitsingantsja jó mi, 'ba jngu kitsingantsja jngu mi. Kitsingantsja nga jngu jngu jotsa'en nga kuanre sa'exako tonre. 'Ba 'batsa'en kui kjin kiji. 16 Chu'nda xi kjiningantsja ón mi ton kitsa'exako tonbiu 'ba ngijngu ka'a 'bakji'i kejesunre. 17 'Ba xi jó mi kjiningantsja 'ba nde jó mi kitsa'ensun ngisa. 18 Tunga xi jngu mi kjiningantsja kiskju'ngi nanguiu 'ba 'eyanijin tonre naire.

19 'Ba kionga je ja'a nkjin nixtjin, ja'e ngani naire chu'ndabiu 'ba kitsa'enko kuenda. 20 Xi ón mi ton kjiningantsja kui tjun ja'e, 'ba ngi ón kitsjasun ngisare naire 'ba kitsure: "Na'en, ón mi ton kjinike'ndanaa, 'ba nga'e tijña ngi'ón xi kitsa'ensun ngisa." 21 'Ba meni naire kitsure: "Nda tjin, jngu=ni chu'nda xi nda 'ba xi kixi fiko xare. Kixi= k'ikue xachi xi kitsjare, kui kjuañu nganda'e ngisa= tse sike'ndara. Tjas'en 'ba titsjai joni

nairi.” ²²Ba 'ba nde jaskan ja'e xi kjingingantsja jó mi ton 'ba kitsu: “Na'en, jó mi ton kjinike'ndanaa, 'ba nga'e tijña ngijó xi kitsa'ensun ngisaa.” ²³Ba naire kitsure: “Nda tjin, jnguni chu'nda xi nda 'ba xi kixi fiko xare. Kixi= k'ikue xachi xi kitsjare, kui kjuañu nganda'e ngisa= tse sike'ndara. Tjas'en 'ba titsjai joni nairi.” ²⁴Tunga 'ba nde ja'e xi jngu mi ton kjingingantsja 'ba kitsu: “Na'en, beñā nga jnguni xi 'ñu mejenre xuta, 'ba nga ji michja'e chan xi bi ji kik'entje 'ba 'bekui ña bi ji kichjundi. ²⁵Kui kjuañu kitsakjunña 'ba kik'eyanijian tonri ngajin nangu. Tunga nga'e tijña xi tsiji.” ²⁶Ba naire kitsure: “Jngu= ni chu'nda ch'okun 'ba xi tse'é. Tsa 'ye nga fikja'aa chan xi bi an 'bentjia 'ba nga 'bekua ña bi an kjejndia, ²⁷tsa tusa k'ikori tonna nchja xi tse'e banco. Meni kionga ja'aa, kixuntsjaa tonna 'ba ko ki'ndire tsakaiñu.” ²⁸Ba meni kitsure xutabiu nchja xi kio inya: “Chja'a_ru tonre xi jngu mi, 'ba ta'e_ru xi te mi mani tse'e. ²⁹Ngat'a xi tjinre ngisa= tse kua'e ngisare 'ba ngisa tse s'ere. Tunga xi tsajainre, tusa stjukja'are ka'nda xi ichi tjinre. ³⁰Ba chu'ndabi xi tumé chjire, chanikjo'o ngandetsian ña jñu chun, ña ski'nda xuta 'ba ña kuajnga nde'ñu.”

**Nga Jesús tsuya jótsa'en
si'anre kjuua xuta**

³¹Ba kionga Ki'ndire Xuta xi'iun kjuua'e, kjuua'e ko kjuajere ko ngatsi'i ankjelere 'ba kio k'uejñasun nga'nde ña kuakutsejen kjuajere. ³²Ba ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio kuañajan ngxikun

kui, 'ba sikinyat'axinre xinkjin jotsa'en xi tsikuenda chutsanga nga tsikinyat'axinre natendsu. ³³Ba ngate kixire sikinya chutsango 'ba ngate skjunre sikinya natendsu. ³⁴Ba rey kuetsure xi inya ngate kixire: “Jabiu jun, xi je kitsichikunta'ennu Na'enchana. Ngataxuntsjo nga'nde ña kui batexuma, nga'nde xi kis'endanu 'ndani nga ngasun'ndio kitsa'en. ³⁵Ngat'a nga kuabojona, kitsa'enuu xi chine. Nga kuaxindana, kitsa'enuu nanda. Nga tsu'basaan nanginu, kichjubetjonuu ni'yanu. ³⁶Ba nga tsajainna najñu, kitsa'enuu najñu xi tsakajaa. Nga tebeyaa, ja'eketsuba'ndanuu. 'Ba nga kis'eyaa nduya, tsangichutsejennuu.” ³⁷Ba kio xuta kixi kuetsu: “Na'en, ðkjia'áñu kji'yari nga kuabojori 'ba kitsa'eri xi chine, asa nga kuaxindari 'ba kitsa'eri nanda? ³⁸Ba ðkjia'áñu kji'yari nga nangin tsutjasin 'ba kichjubetjori ni'yanu, asa nga tsajainri najñu 'ba kitsa'eri najñu xi xeje? ³⁹Ba ðkjia'áñu kji'yari nga tebeye asa nga kis'eye nduya 'ba tsangichutsejenri?” ⁴⁰Ba rey singojore: “Kjuakixi= xi xin_nuu. Jotsa'en nda kjiniko tu'ya nts'ia xi tjindu nga'e, an xi 'ba kjinikonuu.” ⁴¹Ba 'batsa'en rey kuetsu nganire xi tjindu ngate skjunre: “Tinyat'axinnuu, xi 'bakore kjuach'o xi tsikasennu Na'enchana. Tangiun nga'nde ña bi 'boya ndi'i ña kis'endare chanayiu ko ankjelere. ⁴²Ngat'a nga kuabojona, bi kitsa'enuu xi chine. 'Ba nga kuaxindana, bi kitsa'enuu nanda. ⁴³Nga tsu'basaan nanginu, bi kichjubetjonuu ni'yanu. 'Ba nga

tsajainna najñu, bi kitsa'enuu najñu xi kuajaa. 'Ba nga tebeyaa 'ba nga kis'eyaa nduya, bi tsangichutsejennuu."

⁴⁴'Ba 'batsa'en kui 'ba nde kuetsure: "Na'en, ¿kjaia'áñu kji'yari nga kuabojori, nga kuaxindari, nga tsutjasin nangini, nga tsajainri najñu, nga tebeye, asa nga kis'eye nduya, 'ba bi tsikisekori?"

⁴⁵'Ba 'batsa'en rey singojo nganire: "Kjuakixi= xi xin_nuu. Jotsa'en bi nda kjiniko tu'yañu ngajinre xutabi, ninga aán 'ba kjinikonuu."

⁴⁶'Ba kui xutabiu kuaje ña kjua'antsjai kjuanima xuta, tunga xuta kixi sakure kjuabenichun xi bi fet'a.

Nga xutaxo foyare nga suba Jesús

26 Kionga Jesús je yakuya ngayéje kibiu, 'bi kitsure xutare:

²—Je 'yo nga jó nixtjin chaja ngisa nga k'uetju s'i pascua, 'ba Ki'ndire Xuta xi'iun kuangantsja tuxi s'et'ani kru.

³'Ba kui nixtjinbiu na'mi titjun ko nchja chingare naxinando kuañajan ngantja ndaba na'mi titjun Caifás.

⁴'Ba kio joyare jótsa'en k'uejñure Jesús tuxi kuan skaninejeni 'ba sik'en. ⁵Tunga 'bi kitsure xinkjin:

—Bi ngajin s'iu kjuinduba, tuxi bi si'a sa'enni naxinando.

Nga Jesús s'estejunre nanda xi ixi jen

⁶'Ba kionga Jesús tijña naxinanda Betania ndaba Simón xi xuta fe'ndujun 'mire, ⁷kitsitiñat'are jngu chjun xi ya'a jngu lameta xi alabastro nini xi kitse nanda xi ixi jen 'ba xi 'ñu chji. 'Ba yejerañu

nga Jesús tijñat'a yamixo, chjunbiu 'estejunre nindaku nandabiu.

⁸'Ba nga xutare Jesús tsabe kibiu, kuakjanre 'ba kitsu:

—¿Áññu kitistentonni nandabiu?

⁹Ngat'a kuáan 'ñu chji kich'ani tsakaiñu tsa kisateña 'ba kuan kua'ere xuta nima tonre.

¹⁰Tunga Jesús tsabe mé= xi inyatsu, 'ba kitsure:

—¿Áññu jun tenistini_ru chjunbi? Nda= tjin xi kitsikona. ¹¹Ngat'a xuta nima tu i= k'uendujinnts Jainu, tunga an bi nga'e kuatejñajinntsai_nuu. ¹²Ngat'a nga 'estejunna nanda xi ixi jen chjunbi, je 'ejñanda yojona, tuxi s'eyanijinña. ¹³'Ba xinkixi_nuu nga nituña nga'ndere ngasun'ndio ña kjua'axtiuya en ndare Na'enchana, 'ba=nde kjuinukjua mé= xi kitsa'en chjunbi 'ba 'ba=tsa'en kjuinikja'etsjenya.

Nga Judas tsingantsja Jesús

¹⁴'Ba jngu xutare Jesús xi tejó, xi Judas Iscariote 'mi, kikun na'mi titjun ¹⁵'ba kitsure:

—¿Mé= xi kua'enuu tsa singantsja_nuu Jesús?

'Ba nchjabiu 'endako xinkjin 'ba kitsjare kate ton xi plata ni. ¹⁶'Ba tsaka'anire kui nixtjinbiu nga Judas tsangisjai ndiya jófatsa'en kuan singantsjani Jesús.

Nga kjenko xutare Jesús

¹⁷Nixtjin nga 'betuts'inre s'i pascua, nga chine niñuxtila xi tsajainre na'yu san, xutare Jesús kitsitiñat'are 'ba kitsure:

—¿Ñá=ñu mejénri nga kuek'endai xi xina s'i pascua?

¹⁸'Ba kui kitsure:

—Tangiun ngajin naxinando 'ba tangiun ndaba kui xutabiu 'ba 'bi t'in_ru: “Maestru tsu: Je t'jimatña chubana, 'ba ni'yari kjuik'axjia s'i pascua nga ko xutana.”

¹⁹'Ba xutare kitsa'en xi kitsure, 'ba 'enda xi skine s'i pascua.

²⁰'Ba nga je kuajñu, Jesús tsik'eñat'ako yamixo ko xutare xi tejó. ²¹'Ba kionga je inyakjen, 'bi kitsure:

—'Ba fa xinkixi_nuu nga jnguñu jun xi singantsjana.

²²'Ba xutare ñu kuafore 'ba 'etuts'inre nga tsiningiyare nga jngu jngu:

—Na'en, ¿a an ña?

²³'Ba Jesús kitsingojore:

—Jngu xi ndekui tiba tsika'nyijinni niñuxtilare ko an, kui= xi singantsjana. ²⁴Ngat'a 'ba= kuanre Ki'ndire Xuta xi'iun jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ngat'are kui. Tunga, inimaxuni xuta xi singantsja! Tusa ngisa nda kuánre tsa bi kitsin tsakaiñu.

²⁵'Ba Judas xi singantsja, tsiningiyare:

—¿A an= ña, maestru?

—Ji xi je 'ba kisji —kitsure Jesús.

²⁶'Ba nga inyakjen, Jesús kiskjebe niñuxtilo 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsjоя 'ba kitsjare xutare, 'ba kitsure:

—Chjubio 'ba chino, kui=bi xi vojona.

²⁷'Ba kiskjebe=ni jngu chutsin 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsjare xutare, 'ba kitsu:

—T'iu ngatsi'iu xi inya chutsinbi.

²⁸Ngat'a kui=bi xi jinna, xi tse'e kjuaxatse xi ti'bendakoni

Na'enchana ko xutare. Kui xi tistenntjaire nkjin xuta, tuxi kuachat'anire jere. ²⁹'Ba an xin_nuu nga bi nde k'uiña binu, ka'nda nga kjuae nixtjin nga k'ui ngañaq ko jun binu xatse ña batexuma Na'enna.

Nga Jesús tsuyatitjun nga Pedro kuetsu nga bi xutare kuán kui

³⁰'Ba kionga je kise jngu son xi tse'e Na'enchana, kiji tjengi tse'e ya Olivo.

³¹'Ba Jesús kitsure xutare:

—Kui nistjenbi ngatsi'u sichajañu kjuamakjainnu ngat'a tsa'an. Ngat'a 'bi=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Sik'en=ña xi tsikuenda chutsango, 'ba kui tuchuña= k'uetsumaba.” ³²Tunga nga kjuaya'ana ngajinre mik'en, kjuititjun_nuu nangi Galilea.

³³'Ba Pedro kitsure:

—Nisi ngatsi'i sichaja kjuamakjainre ngat'ari, an niñajanni sichajaq.

³⁴'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba fa xinkixira nga ndekuini nistjenbi, kionga kje kji'ndajin chaxicho, ji je ján ndiya kisji nga bi xutana kuáin.

³⁵'Ba Pedro kitsu ngani:

—Bi xian nga bi xutari kuán, nisi tjinnere nga kueyakora.

'Ba ngusun kitsu ngatsi'i xutare.

Nga Jesús fako Na'enchana jngu nga'nde ña Getsemaní 'mi

³⁶'Ba Jesús echu ko xutare jngu nga'nde ña Getsemaní 'mi, 'ba kitsure:

—Tetsubo nga'e yejerañu tefikjakuaq Na'enchana kio yo.

³⁷'Ba kiko Pedro ko ngojó ki'ndire Zebedeo, 'ba 'etuts'inre nga 'ñu ba kis'ere 'ba kuafore. ³⁸'Ba kitsure xutare:

—Kjuaba kitsejin inimana joni tsa kui xi je sik'enna. Tetsubo nga'e 'ba tetsubachunkonu.

³⁹'Ba 'batsa'en Jesús kiji ngubachire 'ba kio yejen tsindi nkjain 'nda t'anangiu, 'ba kitsu nga jako Na'enchana:

—Na'en, tsa kuan k'uejñat'axinnaa kui kjuanimabi, t'ejñat'axinnaa. Tunga bi ngatjama xi an mejénna, tusa xi ji mejénri.

⁴⁰'Ba jaskan Jesús jendiba ngani ña tjindu xutare, 'ba kjiyufe nga echu. 'Ba kitsure Pedro:

—¿A nijnguú chuba kichukjuanu nga tsiketsubachunkonu?

⁴¹Tetsubachun 'ba chuko Na'enchana, tuxi bi xut'ayakoninú. Inimanu je tijñanda, tunga yojonu inda ngisa.

⁴²'Ba Jesús kiji ngani xi majóni ndiya, 'ba 'bitsa'en jako Na'enchana:

—Na'en, tsa bi kuan stukja'axinna nga kjua'axtia kjuanimabi, ngatjama jotsa'en ji mejénri.

⁴³'Ba nga ja'e ngani ña tjindu xutare, nde kiyufe=ngani, ngat'a nijño inya'bechja tuxkun. ⁴⁴'Ba kui kitsik'endu 'ba kikjako ngani Na'enchana xi majánni ndiya, 'ba ndekuini en kinchja ngani. ⁴⁵'Ba 'batsa'en jendiba ngani ña tjindu xutare, 'ba kitsure:

—¿A tojo tetsjújñafe=ñu 'ba tenikja'aya=ñu? Je ja'e chuba nga Ki'ndire Xuta xi'iu kuangantsja ngayatsja xuta je. ⁴⁶Tisetjion, tangian nde. Chutsijon, je ndiba tiña xi tisingantsjana.

Nga nduba Jesús

⁴⁷'Ba nde sa'e= tinchja=ni Jesús kionga ja'e Judas, jngu xutare xi tejó. 'Ba tjenko nkjin xuta xi ya'a kicha ko ya. Xi kitsikasen na'mi titjun ko nchja chingare naxinando. ⁴⁸'Ba Judas inya'atitjun nchjabiu 'ba kitsure:

—Xi k'uendsu'aa nga site'nda_{ra}, kui=biu 'ba ndubo.

⁴⁹'Ba ta'a kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsure:

—'Nda na'en, maestru.

'Ba 'endsu'a. ⁵⁰'Ba Jesús kitsingojore:

—Amigu, tijngui xa xi ja'eni.

'Ba kio nchja xi yak'a kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsuba.

⁵¹Tunga jngu xuta xi tjenko Jesús ts'axje kichare, 'ba tsatet'a ñojon chu'ndare na'mi titjun. ⁵²'Ba Jesús kitsure:

—Ch'atjai kichari nga'ndere. Ngat'a ngatsi'i xi kicha kjanni, 'ba=nde kicha kueyani. ⁵³¿A bi 'ye nga kuan skui'a_{ra} Na'enna nkjin mi ankje, 'ba kui sikasenfani nganda'e? ⁵⁴Tunga tsa 'ba sa'aan, ¿jót'sa'en k'uetjusunni xi kua'indut'a enre Na'enchana? Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a nga tjinnere nga 'ba kuan.

⁵⁵'Ba Jesús tsiningiyare nchjabiu: —¿Áññu ko kicha ko ya kich'añu nga ja'echja'anuu, joni tsa jngu chacheje kuán? Nyujun, nyujun tsakatejñajinntsja_{nuu} nga yakuya ndetsinre ningu, 'ba bi kjindubanu_u. ⁵⁶Tunga ngayéje kibi tjima, tuxi k'uetjusunni enre Na'enchana xi kitsi'indu nchja chinga profeta.

'Ba 'batsa'en tsanga ngatsi'i xutare Jesús 'ba kitsik'ejña tajngu.

**Nga ña'anre kjua Jesús
ngixkun xutaxa titjun judío**

⁵⁷'Ba nchja xi kitsuba Jesús ndaba Caifás kiko xi na'mi titjun. Ña je kuañajan chjine tse'e kjuatexuma ko nchja chingare naxinando. ⁵⁸'Ba Pedro kjin kitjenngi Jesús ka'nda nga echu ngandetsin ndaba na'mi titjun. Ja'as'en 'ba kio tsik'ejñajinre nchja xi kio tsikuenda, tuxi skueni mé= xi kuan.

⁵⁹'Ba na'mi titjun ko ngatsi'i xutaxa tsangisjai jngu xuta xi kuinchja en ndesu ngat'are mé= xi kitsa'en Jesús, tuxi kuan si'annire kjua 'ba kjuinik'en. ⁶⁰Tunga bi kuasjaire, ninga ja'e nkjin xuta xi kinchja en ndesu ngat'are kui. Tunga tuchan ja'e jó ⁶¹xi 'bi kitsu:

—Kui xutabi kitsu: “An kuan=na sikixuyaa ningure Na'enchana 'ba ján nixtjin skjenitjen ngañaq.”

⁶²'Ba 'batsa'en na'mi titjun tsisetjen 'ba tsiningiyare Jesús:
—¿A tumé singuaje ngat'are mé= xi inyabanejeri?

⁶³Tunga Jesús xiu tsik'ejña. 'Ba na'mi titjun kitsure:

—Ngat'are Na'enchana xi tijñakun te'benera nga sji xi kjuakixi. 'Ba t'inni j tsa ji xi Cristo xi Ki'ndire Na'enchana.

⁶⁴'Ba Jesús kitsure:

—Ji xi je 'ba kisji. 'Ba an xin_nuy nga 'ndani nganda'e xiañu Ki'ndire Xuta xi'iun nga k'uejña ngate kixire Na'enchana xi tjinre kjua'ñu 'ba nga yufi kjuendejinni ngank'aa.

⁶⁵'Ba kio na'mi titjun 'ejnda najñu xi yaja tuxi kji'yanire nga 'ñu ch'o kis'ere inimare, 'ba kitsu:

—iJe ch'o kitsure Na'enchana xutabi! ¿Jótsa'en kuachjen ngisana

xi skaninejere? Jun je kjinu'yo nga ch'o kitsu ngat'a tse'e Na'enchana nga 'ba kitsu. ⁶⁶¿Jó mixun jun?

'Ba nchjabiu kitsingojo:

—Tjin=re je 'ba kjuabeya machjenre.

⁶⁷'Ba 'batsa'en 'etiajun nkjain Jesús 'ba ye'ere, 'ba tjin xi tso'ojin nkjain. ⁶⁸'Ba nga inyatsure:

—Ji xi Cristo, tsa profeta kuáin, 'ba t'inni 'yá= xi ye'eri.

**Nga Pedro tsu ngani nga
bi xutare Jesús kuán**

⁶⁹'Ba yejerañu nga Pedro tijña ngandetsin ndaba na'mi titjun, kio kitsitiñat'are jngu chjun chu'ndare 'ba kitsure:

—Ko tsé ji tsutjakuai Jesús xi tse'e Galilea.

⁷⁰Tunga Pedro 'e'mota'en yojore ngixkun ngatsi'i xi kio tjindu 'ba kitsu:
—Bi 'biq mé= xi te'mi ri.

⁷¹'Ba kiji ngani ña tijña xuntja ngandetsian, ña kja'e chjun chu'nda tsabe ngani 'ba ye'ere nijmi xi yak'a:
—Ko xutabiu tsak'ajmeko Jesús tse'e Nazaret.

⁷²'Ba nde 'e'mota'en ngani yojore Pedro, ka'nda kitsik'axki= ngat'are Na'enchana nga kitsu:

—iBi 'bexkuan xutabiu!

⁷³'Ba sangutjun, xuta xi kio tjindu kitsitiñat'are Pedro 'ba kitsure:

—Kjuakixi jngu=ni xi kui nchjabiu. Ngat'a jotsa'en nukjuai kui baku nga kui= ni.

⁷⁴'Ba 'batsa'en Pedro 'etuts'inre nga ch'o kitsu nga kitsik'axki ngat'are Na'enchana 'ba kitsu:

—iBi 'bexkuan xuta xi te'mi_ru!

'Ba ndekuini chubabiu kiski'nda chaxicho. ⁷⁵'Ba kio Pedro ja'etsjenre

mé= xi Jesús kitsure: “Kionga kje kji'ndajín chaxicho, ji je ján ndiya kisji nga bi xutana kuáin.” 'Ba kui 'etju nga'ndebiu, 'ba 'ñu kiski'nda.

Nga Pilato ningantsjare Jesús

27 'Ba kionga je kis'e isen, ngatsi'i xi ngakure na'mi ko nchja chingare naxinando joyare jótsa'en kuan kjuinik'enni Jesús. ²'Ba tji'ñure nga kiko 'ba kitsingantsjare Pilato, xuta ngaku Romano.

Nga tsik'en yojore Judas

³'Ba Judas, xi kitsingantsja Jesús, nga tsabe nga 'exa xutaxo nga kjuinik'en, 'ñu on kuánre 'ba kikani nganire xi ngakure na'miu ko nchja chingare naxinando nga kate tonbiu xi plata ni. ⁴'Ba kitsure:

—Je kiskjejiá ngat'a kitsingantsjaña jngu xuta xi tsajainre je nga kjuinik'en.

Tunga nchjabiu kitsingojore:

—'Ba jin, ímé= kuendani kibiú? Tu kuenda tsiji.

⁵'Ba kio Judas 'etsojoya ton गया ningu 'ba kiji nga kiskaniyndusin yojore.

⁶'Ba xi ngakure na'miu 'eñajan tonbiu, 'ba kitsure xinkjin:

—Kui tonbi jinre xuta= kis'engini, 'ba kjuatexumo bi tsja'nde nga k'ueya kaxa tse'e ton chje.

⁷'Ba 'endako xinkjin nchjabiu nga ko kui tonbiu kuatse jngu nangi xi xu'bare xuta xi Tsinda Tiji 'mi, tuxi kio s'eyanijinni xuta xi xin ndibani. ⁸Kui kjuañu Nga'nde Jin 'mini nangibiu ka'nda nganda'e. ⁹'Ba 'batsa'en 'etjusun enre Na'enchana xi kitsu profeta Jeremías: “Kiskjebe

nchjabiu nga kate ton xi plata ni, chji xi 'enda nchja xi tse'e Israel nga 'ba tjin chjire xutabiu. ¹⁰'Ba ko kui tonbiu tsatseni xu'bare xuta xi Tsinda Tiji 'mi, jofatsa'en kitsuna Na'enchana.”

Nga Jesús ña'anre kjua ngixkun Pilato

¹¹Ngu Jesús sejña ngixkun xuta titjun Pilato, 'ba kui 'bitsa'en tsiningiyare:

—¿A ji= ni reyre xuta judío?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Ji xi je 'ba kisji.

¹²'Ba kionga xi ngakure na'miu ko nchja chingare naxinando inyabaneje, Jesús nijnguú en kinchja. ¹³'Ba kio Pilato kitsure: —¿A bi tenu'ye mé= xi inyatsu ngat'ari?

¹⁴Tunga Jesús nijnguú en kitsingojore. Kui kjua tu 'ba= kuánkjinire xuta titjun.

¹⁵'Ba xuta titjun je ngare nga ngajin xki s'i pascua tsik'eñandai jngu xuta nduya xi naxinando skui'a. ¹⁶'Ba kui nixtjinbiu tijnã nduya jngu xuta xi bexkun tsi'i xuta ngat'a ch'o kitsa'en, xi Barrabás 'mi.

¹⁷'Bamani, kionga je kuañajanni xuta, Pilato tsiningiyare:

—¿Yá= xi mejénnú nga sik'eñandai_nuú? ¿A Barrabás=, asa Jesús xi Cristo 'mi=?

¹⁸Ngat'a Pilato kuankjinre nga tu kjuaxinkakun= nga kjiningantsjare Jesús.

¹⁹'Ba nga Pilato tijnãsun nga'nde ña tsa'en kjua, ja'ek'inre en xi kitsikasen chjunre: “Bi ji nungijin kjua yojori ngat'are xutabiu xi tumé je tjinre. Ngat'a sa'e ngajñu ne

ch'otsa'en kaba'e chinina ngat'are kui.”

²⁰Tunga xi ngakure na'miu ko nchja chingare naxinando, inya'a xuta xi kio kuañajan, nga skui'a nga kjuinik'ejñandai=re Barrabás, 'ba nga kjuinik'en Jesús.

²¹'Ba xuta titjun tsiningiya nganire:

—¿Ñäre ngojó nchjabi mejénnú nga sik'ejñandaq?

'Ba xutankjiun kitsu:

—Barrabás.

²²'Ba Pilato tsiningiya nganire:

—¿'Ba mé= xi sikuá Jesús xi

Cristo 'mi?

'Ba ngatsi'i kitsu:

—iKru tjat'ai!

²³Tunga Pilato kitsu nganire:

—Ngu, ¿mé= kjua xi ch'o tjin xi kitsa'en kui?

Tunga xutankjiun ngisa 'ñu kiski'ndaya 'ba kitsu:

—iKru tjat'ai!

²⁴'Ba Pilato tsabe nga tumé tisaku ndiyare, nga tusa 'ñu inyakji'ndaya ngisa xutankjiun nga inyamakjanre. Kui kjuañu kiskjebeni nanda 'ba yanejun ntsja ngxikun xutankjiun 'ba kitsu:

—Bi kuenda tsa'an ngat'are jinre xutabi, tu kuenda tsojon.

²⁵'Ba ngatsi'i xuta kitsingojo:

—Jin ko ki'ndin_i ngatamajen_i ngat'are jinre xutabi.

²⁶'Ba 'batsa'en Pilato

kitsik'ejñandaire Barrabás, 'ba sa'e 'exa nga s'ere Jesús, 'ba kitsingantsja tuxi s'et'ani kru.

²⁷'Ba meni chasoldadure xuta titjun kiko Jesús ni'ya masen xi pretorio 'mi, 'ba sa'e kinchja tsi'ire chasoldadu xinkjin nga tsikinyandai

tsi'ire. ²⁸'Ba ts'axjere najñure Jesús 'ba kitsik'ejñaxte jngu najñu ini.

²⁹'Ba kitsinda jngu corona xi na'ya ni 'ba 'esun nindaku, 'ba ntsja kixi kitsika'a jngu vant'e joni yanise. 'Ba tsinyakunch'in ngxikun 'ba tsejnuke nga kitsure:

—'Nda na'en, reyre xuta judío.

³⁰'Ba nde 'etiajunre, 'ba ndekuini ya xi ya'a tso'ontjai nindaku. ³¹'Ba jaskan nga je 'batsa'en tsejnuke, ja'axinre najñu ini xi kitsik'ejñaxte, 'ba kitsikaja ngani xi najñure fa Jesús. 'Ba 'etjuko tuxi kuat'ani kru.

Nga s'et'a kru Jesús

³²'Ba kionga je 'etju kio, kisatejin jngu xuta xi Simón 'mi xi nangi Cirene tse'e. Xi chasoldadu kitsika'akjua'ñu krure Jesús.

³³'Ba meni echu nga'nde xi Gólgota 'mi. (En xi tsunire: nga'ndere nindaku mik'en.) ³⁴'Ba Jesús kitsa'ere binu xi ko tsajmi sja ts'atjijin, tunga kionga je kiskut'a, bi kits'ini.

³⁵'Ba kionga Jesús je yat'a kru, chasoldadu kitsiskaya najñure Jesús tuxi skueni ñäre xi k'uakore 'ba kitsik'abire xinkjin. ³⁶'Ba sa'e kio tsik'endu tuxi sikuendani. ³⁷'Ba ngasun nindaku kis'et'a jngu yate ña kua'indut'a mé= kjua tjinik'enni. 'Ba 'bitsa'en kua'indut'a yatio: “Kibi= xi Jesús xi reyre xuta judío.”

³⁸'Ba ñatjen kis'et'ako kru Jesús jó chacheje, jngu ngate kixire 'ba jngu ngate skjunre. ³⁹'Ba xuta xi kio inyafa'a ch'o inyatsure Jesús nga inyatsik'atji nindaku:

⁴⁰—Ji xi sikjekjuai ningu 'ba nga ján nixtjin xjunitjen ngani tsakaiñu, ngu tsa Ki'ndire Na'enchana kuáin, tik'angi yojori 'ba 'etukajent'ai kru.

⁴¹'Ba 'ba=nde tsa'en inyabejnuke xi ngakure na'miu ko chjine kjuatexuma 'ba ko nchja chingare naxinando nga inyatsure xinkjin:

⁴²—Kui xutabi kitsik'angi= kja'e xuta, tunga bi mare nik'angi tajngu yojore. Ngat'etukajent'a kru nganda'e tsa kui xi reyre xuta tse'e Israel, tuxi 'batsa'en kjuakjainnina ngat'are kui. ⁴³Ñu makjainre ngat'are Na'enchana, ngu iNa'enchana ngatatsik'angi nganda'e tsa kjuakixi nga 'ñu tsimején! Ngat'a 'ba= kitsuna nga kui xi Ki'ndire Na'enchana.

⁴⁴'Ba chacheje xi ñatjen kis'et'ako kru, 'ba nde ch'o inyatsure.

Nga 'me Jesús

⁴⁵'Ba 'nda nga nyusen 'ba ka'nda chubā ján nga kuangixun, ngayéje ngasun'ndio kis'ejñu. ⁴⁶'Ba nga je mején chubā ján Jesús 'ñu kiski'ndaya, 'ba kitsu:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? (En xi tsunire: Ji Na'en, ji Na'en, ¿ánñu kjinikumana?)

⁴⁷'Ba yak'a xuta xi kio inya kjint'ere 'ba kitsure xinkjin:

—Profeta Elías tinchjare kui.

⁴⁸'Ba ta'a, jngu xuta xi kio sejña tsangatsanga nga kitsika'nyi jngu tsanga ko binu san. 'Ba jngu yanaxu 'eku 'ba kitsitiñat'are Jesús tuxi k'uini tsakaiñu. ⁴⁹Tunga xi yak'a kitsu:

—¿Mé= ña'anni? Xutsijan tsa Elías kjuak'ajent'a kru.

⁵⁰'Ba Jesús, 'ñu kiski'ndaya ngani 'ba k'en. ⁵¹'Ba jó ya kuán najñu xi kitjenchja nga'nde xi 'ñu tsje tse'e ningungu, jendibajenni 'nda ngank'are ka'nda ngi'ndere nga kitijndajen.

'Ba nangu jatse, 'ba naxi tsakjan.

⁵²'Ba tsjure mik'en kitju'i, 'ba nkjin xuta xi kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana ja'aya nganire. ⁵³'Ba 'etju tsjure, kionga je ja'aya nganire Jesús, 'ba ja'as'en naxinanda tsje Jerusalén ña nkjin xuta yakure yojore.

⁵⁴'Ba kionga xi ngakure chasoldadu 'ba ko xi ñatjen inya nga inyatsikuenda Jesús tsabe nga jatse nangu 'ba ko ngayéje xi kuán, 'ñu kitsakjun 'ba kitsu:

—Kjuakixi=nini nga kui xutabi Ki'ndire Na'enchana.

⁵⁵'Ba kio inya nkjin yanchjin xi kjin inyaktusejen xi 'nda nangi Galilea jendetjengini Jesús nga tsikinyako. ⁵⁶'Ba xi inya ngajinre yanchjinbiu María Magdalena, María nare Santiago ko Kuse, 'ba ko nare ki'ndire Zebedeo.

Nga s'eyanijin Jesús

⁵⁷'Ba kionga je tjima'ña, ja'e jngu xuta nyina xi Kuse 'mi xi tse'e nangi Arimatea. Xi 'ba nde xutare Jesús kuán. ⁵⁸'Ba meni Kuse kikun Pilato 'ba tsi'are yojore Jesús. 'Ba Pilato 'exa nga kua'ere.

⁵⁹'Ba Kuse kiskjebe yojo, 'ba jngu najñu xi tjibe kji'i 'ba xi tsjekoni yaxtejun. ⁶⁰'Ba kio jngu tsju xatse xi kui tse'e yajñaya, xi kiskju'ngit'a naxiu. 'Ba kionga je kiskanitikja jngu ndiojo tse xi 'echjaxtiukoni tsju, kiji. ⁶¹'Ba María Magdalena 'ba ko María xi ngijngu ngankjain tsju tsik'endu.

Nga chasoldadu inyatsikuenda ngatja tsju

⁶²'Ba nga kuanyujun, kionga je ja'a nixtjin nga s'enda mé= xi

machjen s'i pascua, xi ngakure na'miu ko nchja fariseo kikon Pilato, ⁶³'ba kitsure:

—Na'en, fa'etsjenni nga 'bi kitsu xuta ndesubiu nga tijña ngisa: “Nga je kjue ján nixtjin, kjua'aya nganina ngajinre mik'en.” ⁶⁴'Bamani tsu'ba, t'exai nga nda ngatamakuenda tsju ka'nda nga kjue nixtjin xi majánni. Tsa chjen ngajñu kjua'e xutare 'ba kuekocheje yojore, 'ba sa'e kuetsure xuta nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en. Tsa 'ba sa'en nchjabiu, en ndesu xi jaskan ngisa= ch'o ngisa nga ko mare xi tjun.

⁶⁵'Ba Pilato kitsure:

—Teko chasoldadu 'ba nda tikuendo tsju jotsa'en nga ngisa nda kuannu.

⁶⁶'Ba meni nchjabiu kiji 'ba 'enere sello ndiojo xi tjichjakoni tsju 'ba kio kitsikinyaxtiu chasoldadu.

Nga Jesús fa'aya nganire ngajinre mik'en

28 'Ba kionga ja'a nixtjin nga nikja'aya, nga tjs'e isen 'betus'inre semana, María Magdalena ko María xi ngijngu kikutsejen tsju. ²'Ba tukjia'a kuán jngu chon xi 'ñu, ngat'a jngu ankjere Na'enchana jendejenni ngank'aa nga ja'ekja'axin ndiojo xi tixtiuchjákoni tsju 'ba kio tsik'ejñasun. ³'Ba ankjebiu 'ñu 'na chu'a joni ndi'i nga ba'na, 'ba najñure tiba xu xu kji'i joni nch'an. ⁴'Ba chasoldadu 'ñu kitsakjun nga tsabe ankjebiu. Se jatse= 'ba joni xi jesun tsa'en kis'endu. ⁵'Ba meni ankjebiu kitsure yanchjinbiu:

—Bi kun. 'Beña nga Jesús xi kiset'a kru teminyisjo. ⁶Bi nde nga'e tijñani,

je ja'aya nganire ngajinre mik'en jotsa'en nga kitsu. Ndechutsijon nga'nde ña kis'ejña. ⁷Tunga tanginfañu 'ba 'bi tik'in ru xutare: “Je ja'aya nganire ngajinre mik'en, 'ba kui tikititjunn nangi Galilea. 'Ba kio xio.” Je kixin_nuu en xi tjinni nga 'ba xin_nuu.

⁸'Ba ta'afani 'etju yanchjinbiu ña tijña tsju, inyatsakjukoni 'ba nde 'ñu tsja titsubakonire ngayeje. 'Ba tu mangatsanga nga kike'ere nijmi xutare Jesús. ⁹'Ba nga inyafi, kio kisatejin Jesús 'ba kitsite'ndare. 'Ba kitsitiñat'are 'ba kitsubakja ndsaku nga kitsichjire.

¹⁰'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:

—Bi kun, 'ba tik'in ru nts'ia nga ngatji nangi Galilea, 'ba kio skuena.

Nga chasoldadu be'e nijmi mé xi kuán

¹¹'Ba yejerañu nga inyafi yanchjinbiu, yak'a chasoldadu kiji ngajin naxinando nga kike'ere nijmi xi ngakure na'miu ngayéje xi kuán.

¹²'Ba xi ngakure na'miu kuañajanko nchja chingare naxinando 'ba 'endako xinkjin. 'Ba tse ton kitsjare chasoldadu ¹³'ba 'bi kitsure:

—'Bi tixun: “Sa'e ngajñu nga tetsjujñafee, xutare Jesús kafa'e 'ba kafikocheje yojore.” ¹⁴'Ba tsa xuta titjun kjuint'e kibiu, jin= 'yee jotsa'en xuko nijmi kui. 'Ba bi kjua skajiu.

¹⁵'Ba meni chasoldadu kiskjebe ton 'ba 'ba kitsa'en jotsa'en kik'inre. 'Ba kui enbi xi tojo chuba nijmi ngisa ngajinre xuta judío ka'nda nixtjin nganda'e.

Nga Jesús tsja xare xutare

¹⁶'Ba meni xutare xi tejngu kiji nangi Galilea, nindu ña Jesús

kitsure. ¹⁷'Ba nga tsabe Jesús,
kitsichjire, ninga tjin xi jó ján
kjiyuju kakun tsa kui. ¹⁸'Ba Jesús
kitsitiñat'are 'ba kitsure:

—Na'enchana je kitsjanā kjua'ñu
nga kuatexuma yejiā ngank'aa 'ba
ko t'anangiu. ¹⁹'Bamani tsu'ba,
tangiun 'ba ti'on xutanā ngatsi'i

naxinanda xi tjin ngasun'ndio.
Tatendo nga ko ja'enre
Na'enchana, ko Ki'ndiu 'ba ko
Isennixtjintsjere Na'enchana. ²⁰'Ba
takuya_ru nga ngatatsik'etjusun
ngayéje xi je 'ene_nuu. 'Ba
kuatejñakontsjai_nuu ka'nda nga
kjue ngasun'ndio.

Ennda ngat'a tse'e Jesucristo jotsa'en kitsi'indu

SAN MARCOS

Juan Bautista tsuya nga kju'a'e Jesucristo

1 'Bitsa'en 'betuts'inre en nda xi ngat'a tse'e Jesucristo, Ki'ndire Na'enchana.

²'Bitsa'en kua'indut'a xujunre xuta chinga profeta Isaías:

An tetsikasentitjunra xutana xi be'eya nijmi.

Kui xi k'uejñandatitjun ndiyari.

³Jndare xuta xi ñu nchja nga'nde t'axin:

“T'enda ru 'ba kixi chju'i ru ndiyare Na'enchana.”

⁴'Ba kui = kjuañu ja'eni Juan Bautista nga'nde t'axin tuxi yatendani xuta 'ba tuxi ye'eyanire nijmi xuta nga tjinnere sik'antjaiya kjuafa'tsjenje 'ba satenda, meni nga kuachat'anire jere. ⁵'Ba 'etju ngatsi'i xuta xi tjin nangi Judea ko ngatsi'i xutare naxinanda Jerusalén nga ja'ekasen ñojonre Juan. 'Ba kionga je ye'e nijmi ngat'are je xi tjinre, Juan yatenda ngajin ndaje Jordán.

⁶'Ba najñu xi yaja Juan ntsjare chakameyu kuandakoni, 'ba ko jngu tjiuxinjnde tikjakonire. 'Ba

naxkajndi ko ntsjenje tjiuchusera xi tjin ngijña kjine. ⁷'Ba kionga be'eyare nijmi, tsu:

—Jaskanre an ndiba jngu xuta xi ngisa tjinre kjuañu tu'bani ko an xi ka'nda an bi bakinna nga sikindia 'ba skjendaa na'ñu jndere.

⁸An tebatenda nuu ko nanda; tunga kui ko Isennixtjintsjere Na'enchana kuatendanu.

Jesús satenda 'ba chanayiu kut'ayako

⁹'Ba 'bi kuán kui nixtjinbiu nga Jesús 'etjuni naxinanda Nazaret, naxinanda xi tijñajin nangi Galilea, 'ba echu ña tijña Juan. 'Ba Juan yatenda ngajin ndaje Jordán. ¹⁰'Ba kionga ti'betukajin nando, Jesús tsabe nga kitju'i ngank'aa, 'ba nga Isennixtjintsjere Na'enchana ti'betukajennere joni jngu tjiunise tiba. ¹¹'Ba jngu jnda kjinu'yanire ngank'aa xi tsu:

—Ji= ni xi ki'ndina xi tsimijaan. Ne tsja tjinna ngat'a tsiji.

¹²'Ba jaskan, Isennixtjintsjere Na'enchana kiko nga'nde t'axin.

¹³'Ba kio tsik'ejña yachan nixtjin ngajinre tjiuba ts'en, 'ba chanayiu kiskut'ayako. 'Ba ankjere Na'enchana ja'ekatesinre Jesús.

Jesús 'betuts'inre xare nangi Galilea

¹⁴'Ba jaskan nga Juan kis'eya nduya, Jesús echu nangi Galilea, 'ba kio kitsikja'axtiuya en ndare Na'enchana.

¹⁵—Nixtjinbi xi kik'innu je kuajngu 'ba kjuatexumare Na'enchana je tijña tiña. Tik'antjaiyo kjuafa'etsjennu, 'ba ngatamakjainnu ngat'a tse'e en ndare Na'enchana —kitsure Jesús.

**Jesús nchjare ñujun
xuta xi tsuba tjiuti**

¹⁶'Ba tifa'a Jesús ngandai ndachikunre Galilea, kionga tsabe Simón 'ba ko nts'e xi Andrés 'mi. 'Ba na'ya tire inyakanikja'ajin nando, ngat'a kui nchjabiu xi ti= tsuba.

¹⁷'Ba Jesús kitsure:

—Jun na'en, ndetjennginu. An sa'en_nuu nchja xi 'beku xuta.

¹⁸'Ba ndekuini chubabiu nchjabiu 'endu na'ya tire 'ba kitjenngi.

¹⁹'Ba kio nguba chire Jesús tsabe Santiago 'ba ko nts'e Juan, ki'ndire Zebedeo, xi tjinduya barku nga inya'bundunda na'ya tire. ²⁰'Ba tukjuan kinchja=re, 'ba nchjabiu kitsik'ejña na'enre xi Zebedeo 'mi ngaya barku ko chu'ndare 'ba kitjenngi Jesús.

**Jesús tsinda jngu xuta xi tijñajinre
jngu isennixtjin xi bi nda**

²¹'Ba jaskan Jesús ko xutare ja'e naxinanda Capernaum. 'Ba kionga nixtjin nga nikja'aya, Jesús ja'as'en ni'ya sinagoga 'ba 'etuts'inre nga yakuya. ²²'Ba tu kuakun=re xuta jotsa'en yakuyare joni tsa xa nk'a tjinre, 'ba bi joni nchja

chjine kjuatexuma. ²³'Ba ngaya ni'ya sinagoga tijña jngu xuta xi isennixtjin xi bi nda tijñajinre, xi kitsu nga kiski'ndaya:

²⁴—Ji Jesús tse'e Nazaret, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsajain? ¿A ja'enikjekjuanii? 'Be=ña 'yá= ni ji. Ji= ni xuta tsjere Na'enchana.

²⁵Tunga Jesús jatiko isennixtjinbiu 'ba kitsure:
—iXiu teni 'ba t'etukajin_ri xutabi!

²⁶'Ba isennixtjinbiu xi bi nda se 'etsujmeyare xutabiu, 'ba niki 'ñu= kiski'ndaya nga 'etukajinre. ²⁷'Ba ngatsi'i xuta tu kuakun=re, 'ba tsiningiyare xinkjin:

—¿Mé= kibi? Kja'e tsa'en bakuya xutabi, joni tsa xa nk'a tjinre.

iKa'nda isennixtjin xi bi nda 'bexa=re 'ba tsik'etjusunre!

²⁸'Ba ne xati kji'yare ngat'a tse'e Jesús ngayéje nangi Galilea.

**Jesús tsinda nachi'yare Simón Pedro
'ba ko ne nkjin xuta xi sefesun**

²⁹'Ba kionga 'etju ni'ya sinagoga, Jesús kiji ko Santiago 'ba ko Juan ndaba Simón ko Andrés. ³⁰'Ba nachi'yare Simón nachan tikijñasun nga nt'ai kunre. 'Ba ta'a kik'ere nijmi Jesús. ³¹'Ba kui kitsitiñat'are 'ba kiskjebe ntsja nga kitsikisetjen. 'Ba ndekuini chubabiu kitukja'axinre chi'in nt'aire chjunbiu. 'Ba sa'e kitsikjén xuta xi echukun.

³²'Ba kionga je tjima'ña, kionga je kintjai tsu'biu, echuchanire Jesús ngatsi'i xuta xi sefesun ko xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda. ³³'Ba nkjin xuta xi tjindu Capernaum ja'e 'ba kuañajanxtiu xuntja ni'yo. ³⁴'Ba Jesús ne nkjin xuta kitsinda xi kja'e kjuanga chi'in

kunre, 'ba ne nkjin isennixtjin xi bi nda ts'axjejin. 'Ba ngat'a isennixtjinbiu bexkun 'yá=ñu kui, kui= kjuañu Jesús bi kitsja'ndenire nga kinchja.

**Jesús 'betju nga fitsikja'axtiuya
enre Na'enchana**

³⁵Kionga je tjis'e isen, kionga jñu chun ngisa, tsiisetjen Jesús 'ba 'etju nga kiji jngu nga'nde t'axin nga kikjako Na'enchana. ³⁶'Ba kio Simón 'ba ko nchja xinkjin kikangisjai Jesús. ³⁷'Ba kionga kuasjaire nde, kitsure:

—Ngatsi'i xuta inyamangisjairi.

³⁸Tunga Jesús kitsingojore:

—Tangian kja'e nga'nde xi tjindu tiña, tuxi 'ba nde kio sikja'axtiuyani ra enre Na'enchana; ngat'a tu kui xa 'etjuña.

³⁹'Ba kiji ngayéje ni'ya sinagoga xi tu tjin nangi Galilea, nga titsikja'axtiuya enre Na'enchana, 'ba ne nkjin isennixtjin xi bi nda ti'baxje.

**Jesús tsinda jngu xuta xi
chi'in fe'ndujun kunre**

⁴⁰'Ba kio jngu xuta xi chi'in fe'ndujun kunre ja'etsitiñat'are Jesús 'ba tsakaskunch'int'are 'ba 'ets'are:

—Tsa mejénri kuan sitsjenaḡ nga xja'axinnaḡ chi'in xi kunḡa.

⁴¹'Ba Jesús ja'animare xutabiu, 'ba kitsure nga yanere ntsja:

—Mejénḡa. Ngatamandai.

⁴²'Ba ndekuini chubabiu, kitukja'axinre chi'inre, 'ba kuanda.

⁴³'Ba ta'a kitsikixant'a Jesús xutabiu, 'ba 'ñu 'enere nga kitsure:

⁴⁴—Tu'yá 'be_ri nijmi; tu t'in 'ba tikaku_ri yojori na'miu. 'Ba t'ikue

kjuatjo xi baku nga je kuatsjejin jotsa'en kitsu Moisés, tuxi 'batsa'en skuekixini xuta nga je kuanda ngani.

⁴⁵Tunga kionga kui xutabiu kiji, 'etuts'inre nga ye'ere nijmi ngatsi'i xuta mé xi tu kuán. 'Ba kui= kjuañu Jesús bi nde nda kuán ja'as'enni naxinando, tu kioña tsajain xuta 'bejña. Tunga 'etjuni xuta xi kja'e kjuanga nangi tse'e nga ja'ekutsejenre.

Jesús tsinda jngu xuta xi bi ma fi

2 'Ba jaskan, kionga je ja'a jó ján nixtjin, Jesús ja'e ngani naxinanda Capernaum; 'ba kjint'e xuta nga je tijña ngani ndaba. ²'Ba tukjia'a ne nkjin xuta kuañajan, ka'nda ngantja ni'yo bi nde kis'eni nga'nde; 'ba Jesús yakuyare enre Na'enchana. ³'Ba kio, ja'e ñujun xuta xi yank'angi jngu xuta xi bi ma fi. ⁴Tunga bi kuán echukat'are Jesús, ngat'a ne nkjin xuta tjin. Kui kjuañu ngatsja ni'ya ña tijña Jesús kiskje'ikjani, 'ba kio ts'ajenni xuta xi tji'mio nga kjiya kuxta. ⁵'Ba kionga Jesús tsabe kjuamakjain xi tjinre nchjabiu, kio kitsure xuta xi tji'mio:

—Ji ki'nding, je kuachat'ari jeri.

⁶Tunga yak'a chjine kjuatexuma xi tjindu kio, 'bitsa'en kitsikja'etsjen: ⁷“¿Jótsa'en ma kakun xutabi nga 'bitsa'en tinchja? Bi tji bekun Na'enchana, ngat'a tu Na'enchana sani xi mare tsichat'a je.” ⁸Tunga ta'a fani kuankjinre Jesús mé xi inyatsikja'etsjen nchjabiu, 'ba tsiningiyare:

—¿Ánñu 'batsa'en tenikja'etsjenñu? ⁹¿Méñu xi ngisa bi na'enre nga

xin_ṛa xuta xi bi ma fiu? ¿A nga xin_ṛa: “Je kuachat'ari jeri”, asa nga xin_ṛa: “Tisetjen, chjube kuxta xi tetsjujñaye 'ba titjajme”? ¹⁰Tunga mejénna nga xio nga Ki'ndire Xuta xi'iun tjinre kjua'ñu kui ngasun'ndebi nga sichat'a je.

'Ba kio kitsure xuta xi bi ma fiu:

¹¹—Ji xinṛa, tisetjen, chjube kuxtari 'ba t'in ni'yari.

¹²'Ba xuta xi tji'mio ta'a tsisetjen, 'ba kiskjebe kuxtare nga 'etjuni kio ngixkun ngatsi'i xuta. 'Ba ngatsi'i tu kiskutsejen'akun= 'ba kitsichjire Na'enchana nga kui xi tjinre kjua'ñu. 'Ba inyatsure xinkjin:

—Kje nisa jngu ndiyajín 'ya tsajmi joni kibi.

Jesús nchjare Leví

¹³'Ba jaskan Jesús 'etju ngani nga kiji ngandai ndachikun; 'ba ne nkjin xuta ja'ekun, 'ba 'etuts'inre nga yakuyare. ¹⁴'Ba kionga Jesús tifa'a kio, tsabe Leví xi ki'ndire Alfeo, nga tijná nga'nde ña tjubechjintjai tsajmi, 'ba kitsure:

—Ndetjenngina.

'Ba Leví tsisetjen 'ba kitjenngi.

¹⁵'Ba 'ba kuán nga Jesús tikjen ndaba Leví, ne nkjin xuta xi kjebechjintjai tsajmi ko xuta je tjindut'ako yamixa Jesús 'ba ko xutare; ngat'a ne nkjin mani xuta xi tjenngire. ¹⁶'Ba chjine kjuatexuma xi tse'e nchja fariseo tsabe kionga Jesús inyakjenko xuta je 'ba ko xuta xi kjebechjintjai tsajmi. 'Ba jako xutare Jesús, 'ba tsiningiyare:

—¿Áññu nchja xi kjebechjintjai tsajmi 'ba ko xuta je tikjenkoni chamaestrunu?

¹⁷'Ba Jesús kjint'ere, 'ba kitsure:

—Xuta xi nda bi chjine ki machjenre, tu kui sani xi sefesun. Bi xuta xi kixi ja'ekinchja_ṛa, tu kui sani xuta xi tjinre je.

Jesús tsuya kjia'añu nga ma beni kjindia

¹⁸'Ba jngu ndiya, kionga xuta xi tjenngire Juan 'ba ko nchja fariseo tjindu kjindia, yak'a xuta ja'ekjeningiyare Jesús:

—Ji na'en, xuta xi tjenngire Juan 'ba ko nchja fariseo tjindu kjindia. ¿Áññu xutari bi 'bendu kjindianini?

¹⁹—¿A ma 'bendu kjindia xuta xi kjinikjint'e jngu kjuabixan, tsa xi xi'un kio tijñako ngisa? —kitsingojore Jesús—. Yejerañu xi xi'un tijñako, bi kuan k'uendu kjindia. ²⁰Tunga kjua'e jngu nixtjin kionga stukja'are xi'un; kionga kjua'e nixtjinbiu kio= k'uendu kjindia.

²¹'Ba ni'yá 'bendayanda jngu xutji chinga ko chuba najñu xatse; ngat'a najñu xatsio kje fa'ekujín 'ba 'betijnda xutji chingó, 'ba ngisa= tse tijnda. ²²'Ba nde ni'yá 'beya binu xatse jngu chitsa xi tjiuxin ni xi chinga; ngat'a binu xatsio k'uetijnda, 'ba ne tse binu tisten 'ba kjuerkjua= chitsa tjiuxinbiu ngayeje. 'Ba kui= kjuañu chitsa tjiuxin xatse k'ueyaña binu xatse —kitsu Jesús.

Jesús bakuya ngat'a tse'e nixtjin nga nikja'aya

²³'Ba jngu nixtjin nga nikja'aya Jesús 'ba ko xutare setsuma ngajin ña kjil'i tsujmi ntje. 'Ba kionga ja'a kio, xutare 'etuts'inre nga tsate xujmare trigo. ²⁴'Ba nchja fariseo tsiningiyare:

—¿Ánñu xutari inyatsa'enni mé xi bi tixa'nde nga ma nixtjin nga nikja'aya?

²⁵Tunga Jesús kitsure:

—¿A kje 'bexkiyajün mé= xi kitsa'en David jngu nixtjin nga kui 'ba ko xuta xi tjenko kuana'enre 'ba kuabojore? ²⁶'Ba kui nixtjinbiu nga Abiatar na'mi titjun kuán, David ja'as'en nga'nde tsjere Na'enchana, 'ba kiskine niñuxtila tsje, xi tu na'miu ma kjine; 'ba kitsjare xuta xi tjenko ngayeje.

²⁷'Ba kitsu ngisare Jesús:

—Nixtjin nga nikja'aya tu kjuanda tse'e= xuta nga kis'endare, bi tsa nixtjiun kis'endare xuta. ²⁸'Ba kui= kjuañu Ki'ndire Xuta xi'iun batexumanire ka'nda nixtjin nga nikja'aya.

Jesús tsinda jngu xuta xi ja'eku ntsja

3 'Ba kio Jesús ja'as'en ngani ni'ya sinagoga; 'ba kio tijña jngu xuta xi ja'eku ntsja. ²'Ba nchjabiu inyakutsejenre Jesús tuxi skueni tsa sinda xutabiu nga nixtjin nga nikja'aya, 'ba tuxi kuan kuangini. ³'Ba Jesús kitsure xuta xi ja'eku ntsja:

—Tisetjen 'ba tisen ngamasenre kio.

⁴'Ba jaskan tsiningiyare nchja xi yak'a:

—¿Mé xi tixa'nde nga ña'an nga nixtjin nga nikja'aya, a tsajmi xi nda= asa xi ch'o? ¿A sik'angiña jngu xuta, asa sik'enña?

Tunga nchjabiu xiu tsik'endu. ⁵'Ba Jesús ko kjuasti kiskutsejen'a nchja xi inyandaire, 'ba ba kis'ere ngat'a tse'e nga titsujñu ngisare.

—Tjente ndsai —kitsure xuta xi ja'eku ntsja.

'Ba xutabiu yejente ntsja, 'ba kuanda. ⁶Tunga ta'a 'etju nchja fariseo 'ba kuañajant'are nchja tse'e Herodes nga tsangisjai ndiya jotsa'en kuan sik'enni Jesús.

Jesús tsinda nkjin xuta ngandai ndachikun

⁷'Ba jaskan Jesús kikit'axin xutare ndai ndachikun, 'ba ne nkjin xuta xi jendibani nangi Galilea kitjenngi. ⁸'Ba kionga kjint'e mé xi tu titsa'en Jesús, ne nkjin xuta xi tse'e nangi Judea, tse'e naxinanda Jerusalén, tse'e nangi Idumea, tse'e xingunda ndaje Jordán 'ba ko tse'e ngandaire naxinanda Tiro ko naxinanda Sidón ja'ekutsejenre. ⁹'Ba kui= kjuañu Jesús 'exare xutare nga ngat'eññandare jngu barku, tuxi bi kuastinnenire xutankjiun xi kuañajan kio. ¹⁰Ngat'a ne nkjin xuta je kitsinda, kui kjuañu xi sefesun se inyakanikja'ane= re yojore tuxi kuan sikoni. ¹¹'Ba kionga isennixtjinnkjin xi bi nda tsabe Jesús, tsikinyakunch'int'are 'ba tsu nga kji'ndaya:

—iJi= ni xi Ki'ndire Na'enchana!

¹²Tunga Jesús jatiko isennixtjinbiu nga bi kuetsu nga kui xi Ki'ndire Na'enchana.

Jesús kja'ajin xutare xi tejó

¹³'Ba jaskan Jesús kiji jngu ngijñacha, 'ba kinchjare nchja xi nda kiasenre. 'Ba kionga kuañajan nchjabiu, ¹⁴Jesús kiskja'ajin tejó nchja tuxi k'uajmekoni, 'ba tuxi sikasenni nga sikja'axtiuya enre Na'enchana. Jesús kitsjaja'enre nchjabiu nga kui xi k'uin

apóstoles; ¹⁵'ba kitsjare kjua'ñu tuxi k'uaxjejinni isennixtjin xi bi nda ngajinre xuta. ¹⁶Kui nga tejó nchjabiu xi kiskja'ajin Jesús: Simón, xi kitsjaja'enre nga kui xi k'uin Pedro; ¹⁷Santiago 'ba ko nts'e Juan, ki'ndire Zebedeo, xi kitsjaja'enre Boanerges (ja'en xi tsunire: Ki'ndire Cho'on); ¹⁸'ba ko Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Santiago xi ki'ndire Alfeo; Tadeo, ko Simón, xi mako nchja cananista, ¹⁹'ba ko Judas Iscariote, xi jaskan kitsingantsja Jesús.

**Jesús nchja ngat'a tse'e
chanayi Beelzebú**

'Ba jaskan, Jesús ja's'en ni'ya ña ti'bejña, ²⁰'ba ne nkjin xuta kuañajanne nganire, ka'nda bi kuán kiskine chi niñu. ²¹'Ba kionga kjint'e xinkjin Jesús, ja'ekja'a, ngat'a kitsu xuta xi yak'a nga Jesús skare.

²²'Ba chjine kjuatexuma xi jendibani naxinanda Jerusalén kitsu nga chanayi Beelzebú, ngakure isennixtjin xi bi nda, tijñajinre Jesús 'ba nga kui kitsjare kjua'ñu tuxi k'uaxjejinni isennixtjin xi bi nda. ²³'Ba kio Jesús kinchjare nchjabiu, 'ba 'ejñare kui kjuakusunbi:

—¿Jótsa'en ndekuini chanayiu kuan k'uaxjejinni yojore? ²⁴'Ba tsa xuta xi tjindu jngu naxinanda ña batexuma jngu rey ndekui jóya tjinnire yojore, bi tsé kuanre nga k'uendu. ²⁵'Ba tsa xuta xi tjindu ngaya jngu ni'ya ndekui jó ya tjinnire yojore, bi tsé kuanre nga k'uendu xuta xi tjinduya. ²⁶'Ba nde tsa chanayiu kuakjanya yojore, 'ba tsa ndekui skjankoni yojore, bi tsé

kuanre nga k'uejña. Je echukjet'a nixtjinre.

²⁷'Ba tu'yá kuan kjua's'en ndaba jngu xuta xi taja 'ba skjebecheje tsajmire, tsa bi fara tjun kueta'ñu; 'ba tu 'ba= tsa'en sa nga kuan skja'achejere tsajmire.

²⁸'Ba fa xinkixi nuu, nga Na'enchana sichat'a yejere jere 'ba tume en ch'o xi kuetsure Na'enchana xuta; ²⁹tunga xi ch'o kuetsure Isennixtjintsjere Na'enchana, niñajanni kuachat'are. Tu je= xuta je ngantsjai nixtjin — kitsu Jesús.

³⁰Ngat'a nchjabiu kitsu nga kui xi tijñajinre jngu isennixtjin xi bi nda.

**Jesús tsuya 'yá= xi nare
'ba 'yá= xi nts'e**

³¹'Ba kio ja'e nare 'ba ko nts'e Jesús 'ba ngandetsiun tsikinya 'ba tu 'exa nga kjuinukjuare Jesús.

³²'Ba xuta xi tjindundaire Jesús kitsure:

—Nari ko nts'é 'ba ko ndichjai ngandetsian inya 'ba inyamangisjairi.

³³—¿'Yá= xi nana 'ba 'yá= xi nts'ia? —kitsu Jesús.

³⁴'Ba kio kiskutsejen'a xuta xi tjindundaire 'ba kitsu:

—Kui ngatsi'i xutabi xi nana 'ba ko xi nts'ia. ³⁵Ngat'a tu'yañu xi tsik'etjusun enre Na'enchana, kui xi nts'ia xi ndichjaa 'ba xi nana.

**Jesús bakuya jngu kjuakusun
ngat'a tse'e xuta xi kjejndi xujma**

4 'Ba kio 'etuts'in nganire Jesús nga yakuyare xuta ndai ndachikun, 'ba ne nkjin xuta kuañajant'are. 'Ba kui=

kjuañu, tsijinni barku xi tikijñajin ndachikun 'ba tsik'ejnayare, 'ba ngatsi'i xutankjiun ngandai ña kixí chun tsikinya. ²'Ba nga 'ejñare kjuakusun; 'etuts'inre nga yakuyare ne nkjin tsajmi. 'Bi tsa'en yakuyare:

³—Tasen ñojon enbi: Jngu xuta kiji nga kikjejndi xujma. ⁴'Ba kionga je tikjejndi xujma, masen xujmare tsixu ndai ndiyo; 'ba ja'e tjiunisio 'ba kiskine. ⁵'Ba ngimasen xujmare tsixujin ndiojo, ña bi tse nangi tjin; 'ba ta'a jesu ngat'a bi 'ñu nanga nangiu. ⁶Tunga kionga 'etju tsu'biu, yaka 'ba kitsixí ngat'a bi 'ñu nanga kiji jamare. ⁷'Ba ngijngu ka'a xujma tsixu ngajin na'ya, 'ba kuank'a na'yo 'ba bi kitsja'ndere nga nda kuacha xujmabiu, 'ba nimé tu kitsja. ⁸Tunga ngijngu ka'a xujmabiu tsixu ña nda nangi. 'Ba jesu xujmabiu 'ba kuacha, 'ba ne nda chan kitsja; 'ba tjin xujmabiu xi kitsja kate tu, tjin xi yachute ko te, 'ba tjin xi jngu sientu tu kitsja.

⁹'Ba kitsu ngisa Jesús:

—Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

**Jesús tsuya áññu
kjuakusun bakuyani**

¹⁰'Ba jaskan, kionga Jesús tsik'ejña tajngu ko xuta xi tsikinyat'a tiñare 'ba ko nga tejó xutare, nechjabiu tsiningiyare mé xi tsunire kjuakusunbiu. ¹¹'Ba Jesús kitsingojore:

—Jun, kitsa'e'ndenu nga kuankjinnu mé xi tji'mo ngat'are ña batexuma Na'enchana; tunga kja'e xuta xi tjindu ngandetsin, ko kjuakusun sakuyanire; ¹²tuxi nisi nda skutsejen, bi skueni, 'ba tsa ninga nda kuasen ñojon, bi

kuankjinre, tuxi 'ba tsa'en bi k'uantjaiyani kjuafa'etsjenre 'ba bi kuachat'are jere.

**Jesús tsuya mé xi tsunire kjuakusun
tse'e xuta xi kjejndi xujma**

¹³Jun, ¿a bi mankjinnu jó tsunire kjuakusunbiu? Tsa bi mankjinnu jun, ¿jót'sa'en kuankjinninu ngayéje kjuakusun xi yak'a? — kitsure Jesús—. ¹⁴Xuta xi kjejndi xujma xuta xi tsikja'axtiuya enre Na'enchana tsinguyanire. ¹⁵Tjin xuta xi joni xujma xi tsixu ngandai ndiyo: ngu nt'e enbi, tunga ta'a ndiba chanayi 'ba kja'axin en xi je kis'entjejin inimare. ¹⁶'Ba yak'a xuta xi joni xujma xi tsixujin ndiojo: ngu nt'e enbi 'ba ta'a tsja s'ere nga makjainre, ¹⁷tunga bi nanga kiji jamare ngajin inimare 'ba bi tsé kixi minya; kui= kjuañu, nga tu ngat'are ion fa'axtiuni kjuanima 'ba tsjenngire xuta 'ba ngutjun fani tsichaja kjuamakjainre. ¹⁸'Ba tjin xuta xi joni xujma xi tsixujin na'ya: ngu nt'e enbi, ¹⁹tunga ne 'ñu tsikja'etsjen ngat'are tsajmi xi tjinre ngasun'ndebi, 'ba kjuanyino 'bejñure 'ba tu kui s'e' yejere tsajmi xi mejénre. 'Ba ngayejebi inimare fa'as'enjin 'ba bi tsja'ndere nga nda kuacha enbi ngajin inimare, 'ba bi tsja tu. ²⁰Tunga tjin yak'a xuta xi joni xujma xi tsixu ña nda nangi: ngu kui xutabi nt'e enbi 'ba makjainre, 'ba ne nda chan tsja. Tjin xi kate, xi yachute ko te, 'ba xi jngu sientu tu tsja nga jngu jngu.

**Jesús bakuya kjuakusun
ngat'a tse'e ndi'i**

²¹'Ba Jesús kitsure ngayeje:

—¿A tjin= xi baka jngu ndi'i tuxi ngi'ndere jngu kaxa k'uejñayani asa ngi'ndere jngu nachan? ¿A bi tsa nga nk'a chun s'ejña ndi'i tuxi nda sitsejenni? ²²Ngat'a ngayéje xi tijña'mo nganda'e k'jua'e nixtjin nga s'ejñatsejen; 'ba xi bi matsejen nganda'e k'jua'e nixtjinre nga k'uetukatsejen. ²³Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

²⁴Ba Jesús kitsu nganire:

—Ñu nda tasen ñojon ru mé xi tenu'yo. Ngat'a chubá xi sichjon nga k'uechubo k'ja'e xuta, 'ba=nde kui xi sichubako nganinu Na'enchana; 'ba ngisa= tse k'uesunnu. ²⁵Ngat'a xi tjinre, ngisa= tse kua'e ngisare; tunga xi tsajainre, ka'nda stukja'are xi ichi tjinre.

**Jesús bakuya kjuakusun
nga mank'a xujma**

²⁶Nga ko ña batexuma Na'enchana —kitsu Jesús— nde 'ba=nire joni xuta xi 'bentje xujma ngajin nangiu; ²⁷ngu nde 'ba=nire tsa tikijñafe asa tijñakun, a ngajñu= asa nga nixtjin=, xujmo fesu 'ba mank'a, nisi bi tjibe jót'sa'en tjimank'a. ²⁸Ngat'a nangiu tsja tajngu chan; titjun xka chi'ndere, 'ba jaskan nts'enre, 'ba xi fet'ani s'ere tu xujmo; ²⁹'ba kionga je kichji ture, kio xutabiu 'beñajan, ngat'a je= ja'e nixtjinre chan.

**Jesús bakuya kjuakusun
ngat'a tse'e xujma mostaza**

³⁰Ba kitsu ngisare:

—¿Mé xi mangusun ña batexuma Na'enchana, asa mé kjuakusun sikjjan an tuxi kuan singusunña?

³¹Kui jo=ni jngu xujma tse'e

mostaza xi s'entjejin nangiu. Ninga ngisa ichi kun tu'bani ko ngayéje xujma xi tjin ngasun'ndebi; ³²tunga, kionga je kis'entje, mank'a 'ba ngisa 'ñu je ma tu'bani ko ngayéje ya xi 'bentje xuta, 'ba ne ya'e= ma tjiaire ka'nda tjiunise xi setsuma ngank'aa ma tsinda ndaba ngi'ndere nk'ianre yabiu —kitsu Jesús.

³³'Ba ne nkjin kjuakusun joni kibi kitsichjen Jesús nga yakuyare xuta. Yakuyare jotsa'en kuan ngisa nda kuankjinre. ³⁴Bi fako tsa bi ko jngu kjuakusun, ninga xin tsuyanire xutare jó tsunire kjuakusunbiu.

Jesús tsik'exiu ntjo ko ndachikun

³⁵'Ba ndekuini nixtjinbiu, kionga je tjima'ña, Jesús kitsure xutare: —Tjian xingunda jan.

³⁶'Ba 'batsa'en kitsik'endu xutankjiun 'ba xutare kiko Jesús ngaya barku xi je tjinduya, 'ba=nde tjenngi ngisare k'ja'e barku xi ñatjen tjen. ³⁷'Ba kio kuán jngu ntjo 'ñu xi niki kjenitjen= nando 'ba tsindiure nando niki kitsiteya barku, 'ba ja'sa'enntjai nanda, 'ba je mején kitse. ³⁸Tunga Jesús ngastun barku tsakjajñafe, nga jngu najñu ngiku tikijñã nga ku; 'ba xutare kitsikja'are 'ba kitsure:

—iNa'en! ¿ÁÑñu bi kuenda teña'anni ninga tetiungijndia?

³⁹'Ba Jesús tsisetjen 'ba jatiko ntjo 'ba ndachikun kitsure:

—iXiu teni!

'Ba kis'exiu ntjo 'ba jña kuachun.

⁴⁰'Ba jaskan Jesús kitsure xutare: —¿ÁÑñu ne tekunñu? ¿A tojo kje chunnuu?

⁴¹'Ba se kitsakjun= nchjabiu, 'ba miningiyare xinkjin:

—¿Yá= tsé xutabi, nga ka'nda ntjo 'ba ko ndachikun tsik'etjusunnire?

**Jesús tsinda jngu xuta xi
tijñajinre isennixtjin xi bi nda**

5 'Ba 'batsa'en echu nangire xuta Gerasa, xi tijña xingunda ndachikun. ²'Ba kionga Jesús 'etjukajen barku, tukjia'a kitsitiñat'are jngu xuta xi 'etukajinni tsju xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda. ³Ngat'a tsju 'bejñajin 'ba ni'yá ma tsik'ejña'ñu, nisi ko na'ñu kicha s'e'ñukoni. ⁴Ngat'a je ne nkjin ndiya kiset'a'ñukoni na'ñu kicha ndsaku 'ba ko ntsja, tunga batejntsu na'ñu kicha xi tji'ñuni ntsja, 'ba kitsixi na'ñu kicha xi tji'ñukoni ndsaku, 'ba ni'yá tsa'enre. ⁵'Ba nga nixtjin ko nga nistjen 'bajmejnin tsju 'ba ko ngajin ngijña, nga kji'ndaya 'ba nga ko ndiojo tsi'onkonire yojore. ⁶Tunga nde sa'e= kjin tsabeni Jesús, mangatsanga kiji 'ba tsakasenkunch'int'are, ⁷'ba 'ñu kiski'ndaya nga kitsure:

—Ji Jesús, Ki'ndire Na'enchana xi tijña ngank'aa, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsa'an? 'Bets'arā nga bi kjuanima ba'enaā.

⁸'Ba 'ba tsa'en kinchja ngat'a Jesús ja'ba je 'bi kitsure:

—iJi isennixtjin xi bi ndai, t'etukajin_ri xutabi!

⁹'Ba kio Jesús tsiningiyare:

—¿Jó 'miri?

—Legión 'mina, ngat'a ne nkjin mani —kitsu isennixtjin xi bi ndo.

¹⁰'Ba xutabiu 'ñu 'ets'are Jesús nga bi kja'e nangi xi kjin sik'ete isennixtjin xi bi ndo. ¹¹'Ba 'batsa'en tiñare nindu 'ñu nkjin tjiuchinga inyakjen, ¹²'ba isennixtjin xi bi ndabiu tsi'are Jesús:

—Tikasenniñ ña tjindu tjiuchinga, 'ba ta'e'ndenii nga kuitjas'enjin_ri.

¹³'Ba Jesús kitsja'ndere isennixtjinbiu, 'ba 'etukajinre xutabiu 'ba tjiuchingabiu ja'as'enjinre. Jóru mi mani tjiuchingabiu, 'ba tsangatsanga janya ka'nda ña tijña ndachikun, 'ba kio jesunjin.

¹⁴'Ba nchja xi inyatsikuenda tjiuchingabiu tsangatsanga nga kike'ere nijmi xuta xi tjin naxinando 'ba xi tjindundai ngandaire. 'Ba xuta ja'ekutsejen tuxi skueni mé= xi kuán. ¹⁵'Ba kionga xutankjin ja'e ña tijña Jesús, tsabe xutabiu xi kis'ejñajinre isennixtjin xi bi nda xi Legión 'mi, nga je xiu tijña, 'ba nga je yaja najñure 'ba nga je nda tjinre; 'ba xutankjiun kitsakjun. ¹⁶'Ba nchja xi tsabe mé= xi kuánre xutabiu xi kis'ejñajinre isennixtjin xi bi nda 'ba ko tjiuchingo ye'ere nijmi xuta xi yak'a. ¹⁷'Ba 'batsa'en xutankjiun 'ets'are nga Jesús ngatetukajin kui nangibiu.

¹⁸'Ba kionga Jesús tifa'as'en ngani barku, xutabiu xi kis'ejñajinre isennixtjin xi bi nda 'ets'are nga ngatatsja'ndere nga kuetjenngi.

¹⁹Tunga Jesús bi kitsja'ndere.

—Tusa ni'yari t'in, ko xingi, 'ba t'e_ri nijmi mé= xi kitsa'en ngat'a tsiji Na'enchana, 'ba jótsa'en ja'aniamari —kitsure Jesús xutabiu.

²⁰'Ba 'batsa'en kiji xutabiu, 'ba 'etuts'inre nga ye'e nijmi naxinanda xi tjin nangi Decápolis mé= xi kitsa'en Jesús ngat'a tse'e; 'ba ngatsi'i xuta xi tjin kio tu kuakunre.

**Jesús tsinda ki'ndi chjunre Jairo
'ba ko chjun xi kitsiko najñure**

²¹'Ba kionga Jesús jendibaya ngani barku xingunda ndachikun,

kui ngando tsik'ejña, 'ba kio ne nkjin xuta kuañajant'are. ²²'Ba kio ja'e jngu xuta xi Jairo 'mi xi jngu ngaku tse'e ni'ya sinagoga; kionga tsabe Jesús, tsakaskunch'int'are ²³'ba 'ñu 'ets'are, nga kitsure:

—Na'en, ki'ndi chjunna je mején kueya; ndekjane_ri ndsai ki'ndina, tuxi kuandani 'ba k'uejñakunni.

²⁴'Ba kio kiko Jesús; 'ba ne nkjin xuta kitjenngi, se inya'be'nyu'ñundaire. ²⁵'Ba ngajinre xutankjiun tjenjinre jngu chjun xi kuatejó nu tjinre nga 'bakjanre jin. ²⁶Xi je ne tsé kjuanima ja'axtiu ngaya ntsja nkjin chjineki, 'ba je kitsikje ngayéje xi tjinre; 'ba ni'bi= tjin tsakaseko, tusa ngisa 'ñu ma chi'inre. ²⁷'Ba kionga chjunbi kjint'e en ngat'are Jesús, ja'etjenngi ngajinre xutankjiun 'ba ngastun kitsitiñat'anire, 'ba tu najñure kitsiko sa. ²⁸Ngat'a 'bitsa'en kitsikja'etsjen: “Nisi tu najñure sikosaa, kuanda=ña.” ²⁹'Ba tukjia'a, kitikjayare jinre; 'ba se tsejen kuánre yojore nga je kuanda chi'inre. ³⁰Tunga Jesús ta'a tsabe nga nga'ñu 'etukajin yojore, 'ba kitsiku'be ngajinre xutankjiun 'ba tsiningiya:

—¿Yá= xi kitsiko najñuna?

³¹—Te'yani nga xutankjiun ti'be'yu'ñuri, ¿ánñu “Yá= xi kitsiko najñuna” tesjini? —kitsure xutare.

³²Tunga Jesús tojo tikutsejen ngandaire tuxi skueni 'yá= xi kitsiko. ³³'Ba kio chjunbiu, kionga je tsabe mé= xi kuánre, se tifatsekun= nga kikasenkunch'int'are Jesús, 'ba ye'ekixire nijmi mé= xi kuán. ³⁴'Ba Jesús kitsure:

—Ji, ki'ndina, tu ngat'are kjuamakjainri nga je kuandai. Ngatjas'eri kjuaxiu nga t'in, 'ba ngatamandai ngat'are chi'inri.

³⁵'Ba nde sa'e= tinchjani Jesús, nga tukjia'a ja'e yak'a nchja xi jendibani ndaba xuta ngakure ni'ya sinagoga.

—Je k'en ki'ndi chjunri. Bi nde minyasiyani_ri maestru —kitsure.

³⁶Tunga Jesús bi kitsisinre nchjabiu, 'ba kitsure xuta xi ngakure ni'ya sinagoga:

—Bi kuin; tu ngatamakjain saniri.

³⁷'Ba bi kitsja'nde Jesús nga nkjin xuta kuetjenngi, tu Pedro=, Santiago, 'ba ko Juan xi nts'e Santiago sa. ³⁸'Ba kionga echu ndaba xuta xi ngakure ni'ya sinagoga, tsabe nga ne si'a inyatsa'en xuta nga inyakji'nda 'ba nga 'ñu inyakji'ndaya. ³⁹Jesús ja'sa'en 'ba kitsu:

—¿Ánñu 'ba tuku kji'i si'a teña'anñu 'ba techi'ndayakoñu? Ki'ndi chjunbi bi k'en, tu tikijñafe sani.

⁴⁰'Ba kio xuta xi tjindu kio tsejnuke Jesús. Tunga kui ts'axje tsi'i xutabiu, 'ba tu na'enre= ko nare 'ba ko xuta xi tjeko sa xi ja'sa'en ña tikijña ki'ndi chjunbiu.

⁴¹'Ba kio kiskjebe ntsja 'ba kitsure:

—Talita cum. (En xi tsunire: ki'ndi chjun, ji texinra, tisetjen.)

⁴²'Ba ndekuini chubabiu ki'ndi chjun, xi tejó nu tjinre, tsisetjen 'ba tsak'ajme. 'Ba xuta xi tjindu kio tu kuakun=re. ⁴³Tunga Jesús 'ñu 'enere nga tu'yá kue'ere nijmi mé= xi kuán, 'ba nde kitsu nga kua'ere xi chine ki'ndi chjunbiu.

Jesús kiji naxinanda Nazaret

6 'Ba Jesús 'etjuni kio 'ba kiji nangire, 'ba kitjenngi

xutare. ²'Ba kionga ja'e nixtjin nga nikja'aya, Jesús 'etuts'inre nga yakuya ni'ya sinagoga. 'Ba nkjin xuta kjint'ere Jesús, 'ba tu miningiyakun=re xinkjin:

—¿Náñu kikja'anire xutabi ngayéje tsajmi xi bakuya? ¿Mé= kjuankjinkakun xi kitsa'ere, 'ba ko kjuakun xi tsa'en? ³¿A bi tsa chjine yo kibi, ki'ndire Marío, xi nts'e mani Sandio, Kusio, ko Judo, 'ba ko Simón? ¿A bi tsa nde i tjindujinnina ndichja ngayeje?

Kui= kjuañu ch'o kuánnire ngat'a tse'e 'ba bi kuamejénre nga kuakjainre. ⁴Tunga Jesús kitsure:

—Ngayéje nga'nde 'yaxuta= jngu xuta profeta, tunga ña nangire, ngajinre xinkjin 'ba ninga ña ni'yare bi 'yakunre.

⁵'Ba bi kuán kitsa'en jngu kjuakun kio, tu chuba xuta xi yanere ntsja xi inyafesun 'ba kitsinda. ⁶'Ba Jesús tu kutsejenkuun nga xutabiu bi kuamejénre nga kuakjainre ngat'a tse'e kui. 'Ba Jesús fikakuya nga'nde xi tjindundai kio.

Jesús tsikasen nga tejó xutare

⁷'Ba Jesús kinchjare nga tejó xutare, 'ba 'etuts'inre nga jo jó kitsikasen, 'ba kitsjare kjuañu nga k'uaxje isennixtjin xi bi nda. ⁸'Ba kitsure nga tumé kua'a ngaya ndiyo, tu jngu sa yanise. 'Ba nga bi kuan kuego niñuxtila, chitsa, 'ba ninga ton. ⁹'Ba nga kuan kuaya jndere, tunga bi kuan kua'a ngijngu nga najñure. ¹⁰'Ba kitsure:

—'Ba tuñañu nga kuitjas'ion jngu ni'ya, tetsubo kio ka'nda nga k'uetjuñu nga'ndebiu. ¹¹'Ba tsa jngu nga'nde bi stukja'atjo ninga bi

kuasen ñojonnu xuta xi tjindu kio, tusa t'etju nga'ndebiu 'ba t'etsujmio chojore ndsakú, joni jngu chuba nga kui xutabiu tjinre je.

¹²'Ba kio 'etju xutare, 'ba ye'eyare nijmi xuta nga ngatatsik'antjaiya kjuafa'etsjenre. ¹³'Ba nkjin isennixtjin xi bi nda ts'axjejinre xuta, 'ba nkjin xuta xi inyafesun kitsinda nga kitsikajunre aseti.

Mé xi kuán kionga k'en Juan Bautista

¹⁴'Ba xuta ngaku xi titjun Herodes 'ba nde kjint'e en ngat'a tse'e Jesús, ngat'a ne nkjin nga'nde nda 'yare ja'enre Jesús. 'Ba yak'a xuta kitsu:

—Kui Juan Bautista xi je ja'aya nganire, 'ba kui= kjuañu tjinnire ngañu nga titsa'en ngani kjuakun.

¹⁵'Ba kja'e xuta kitsu:

—Kui Elías.

'Ba xuta xi yak'a kitsu:

—Kui jngu xuta profeta joni ngasa'e.

¹⁶Tunga Herodes, kionga kjint'e kui enbi, kitsu:

—Kui Juan. An 'exa nga kitisin, 'ba nganda'e je ja'aya nganire.

¹⁷'Ba tu kjuare chjun Herodia= nini, nga Herodes 'exa nga kjinduba Juan, e'ñu, 'ba kiskanis'en nduya. Chjun Herodia, chjunre Felipe kuán tsakaiñu, xi nts'e Herodes, tunga Herodes tsixanko ngani chjunbiu.

¹⁸Ngat'a Juan ja'ba je kitsure Herodes:

—Kjuatexumo tsu nga bi kuan chjunre nts'é kuenikue.

¹⁹'Ba tu kjuabiu= nini nga chjun Herodia kuastike Juan 'ba kuamejénre kitsik'en tsakaiñu, tunga bi kuán jó kitsa'ennire;

²⁰ngat'a Herodes be= nga Juan

jngu xuta kixi, tsje ko ni. Kui= kjua kitsakjunkeni 'ba tsikuenda. 'Ba kionga Herodes nt'ere Juan, ka'nda bi be mé= xi sa'en, tunga tsja mare nga basen ñojonre. ²¹Tunga tuchan ja'e nixtjin nga chjun Herodia kisaku ndiyare kionga kichu nu Herodes. Kui= nixtjinbiu ts'axje jngu s'i 'ba tsakjenko xutaxare ngatsi'i ngakure chasoldadu ngayeje 'ba ko xuta nyina xi 'ñu 'yaxkunre nangi Galilea. ²²'Ba ki'ndi chjunre chjun Herodia ja's'en nga'nde ña inyakjen 'ba kite. 'Ñu kuatsjare Herodes 'ba ko xi tjindut'a yamixo jotsa'en kite. 'Ba Herodes kitsure ki'ndi chjunbiu:
—Chja'ana tume xi mejénri, 'ba sjara.

²³'Ba kitsja'enre nga sjare tume xi skui'are, nisi masen naxinanda ña batexuma. ²⁴'Ba kui ki'ndi chjunbiu 'etju, 'ba tsiningiyare nare:

—¿Mé= xi skui'a_rã?

'Ba nare kitsingojore:

—Nindaku Juan Bautista chja'a_ri.

²⁵'Ba ki'ndi chjunbiu tukjuan ja's'en ngani ña tijña xuta ngaku xi titjun, 'ba kitsure:

—Nganda'e fani nga mejénna nga kua'enaã nindaku Juan Bautista ngaye jngu tiba.

²⁶'Ba Herodes ne ba kis'ere; tunga ngat'a ja'ba je kitsja enre ngixkun xi tu kitsikjint'e, tjinnere kitsjare xi tsi'a. ²⁷'Ba tukjuan 'exare jngu chasoldadu nga kuekatesin Juan. ²⁸'Ba chasoldadu kiji nduyo, tsatesin Juan, 'ba jngu tiba 'eya nindaku. 'Ba kitsjare ki'ndi chjunbiu, 'ba kui kitsja nganire nare.

²⁹'Ba kionga xutare Juan kjint'e nga je k'en, ja'ekja'a vojore 'ba kik'eyanijin.

Jesús tsikjén ón mi xuta

³⁰'Ba jaskan, kuañajan ngani nga tejó xutare kioña tijña Jesús 'ba ye'ere nijmi mé= xi tu kitsa'en, 'ba xi yakuya. ³¹'Ba Jesús kitsure:

—Jabiu, tjintaja jngu nga'nde ña jña chun, tuxi sikja'ayachiña.

Ngat'a ne nkjin xuta i fi i ndiba tsa'enni, ka'nda kui bi saku'ndere nga kjen. ³²'Ba 'batsa'en Jesús ko xutare ja's'en jngu barku 'ba kiji jngu nga'nde t'axin. ³³Tunga 'ñu nkjin xuta tsabexkun Jesús, 'ba tsabe ña kiji. 'Ba kio ne nkjin xuta 'etjuni nga'nde xi tjindu kio, 'ba tsangatsanga kiji ña tifi Jesús. 'Ba xutankjiun tu kui tjun echuni tu'bani ko Jesús. ³⁴'Ba kionga Jesús 'etukajenni barkubiu, tsabe xutankjiun 'ba ja'animare, ngat'a 'ba tsa'en tjindu joni chutsanga xi tsajainjinre nai. 'Ba Jesús 'etuts'inre nga yakuyare nkjin tsajmi.

³⁵'Ba kionga kuangixun, xutare kitsitiñat'are 'ba kitsure:

—Na'en, je kuangixun, 'ba nga'e ne t'axin. ³⁶Tikaxant'ai xutankjinbi, tuxi ngatjikatseni mé= xi skine nga'nde xi tjindundai nga'e.

³⁷Tunga Jesús kitsure:

—Ta'e_ru jun xi skine.

'Ba kui kitsingojo:

—¿A mejénri nga kuekindai niñuxtila xi ngusun tjin chjire chjina nga jó sientu nixtjin ña'axa, tuxi kua'eni_ra xi chine?

³⁸—¿Jótjin niñuxtila tjinnu? Tangichtsejen_ru —kitsu Jesús.

'Ba kionga je tsabe, kitsure:

—Ón niñuxtila 'ba jó tjiuti.

³⁹'Ba Jesús 'exare nga kuetsik'enduku xutankjiun

ngajin ndiji xkjuion; ⁴⁰'ba tjin xi jngu sientu 'ba tjin xi yachute kitsik'enduku nini. ⁴¹'Ba jaskan Jesús kiskjebe nga ón niñuxtilo 'ba ngojó tjiutiu. 'Ba kiskutsejen ngank'aa 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana, 'ba kitsixkua niñuxtilo 'ba kitsjare nga jngu xutare, tuxi sika'binire ngatsi'i xutankjiun. 'Ba nde kitsika'bire ngojó tjiutiu ngayeje. ⁴²'Ba ngatsi'i tsakjen ka'nda nga kitsere; ⁴³'ba kiskja'añajan xie xi ts'angi tse'e tjiutiu ko niñuxtilo 'ba tejó nisin kitse ngisare. ⁴⁴'Ba ón mi kuán xuta xi'in xi tsakjen.

Jesús tsu'basun nanda

⁴⁵'Ba ta'a, Jesús 'exa nga xutare ngatja'as'en barku 'ba nga tjun ngatji xingunda ndachikun ña tijña naxinanda Betsaida, yejerañu kui titsikixant'a xutankjiun. ⁴⁶'Ba kionga je kitsikixant'a xutankjiun, Jesús tsijin jngu nindu nga kikjako Na'enchana. ⁴⁷'Ba kionga je kuajñu, nga je masen ndachikun tjensun barku, Jesús, xi tsik'ejña tajngu ña kixi chun, ⁴⁸tsabe nga na'en inyatsunginiña barku, ngat'a 'ñu tibe'ere ntjo. Kionga je tjis'e isen, Jesús tifisun ndachikun nga kitjenggi xutare. 'Ba je mejénre nga tu kjua'at'are tsakaiñu, ⁴⁹kionga tsabe xutare nga ndachikun tsu'basun Jesús. 'Ba kitsikja'etsjen nga jngu=ru isen xi tsabe 'ba kiski'ndaya; ⁵⁰ngat'a ngatsi'i tsabe 'ba kitsakjun. Tunga ta'a jako 'ba kitsure:

—iJún, na'en, ngatama'ñu kakún; an= ña, bi kun!

⁵¹'Ba kio Jesús ja'as'en barku, 'ba kis'e xiu ntjo. 'Ba tu kuakunre

xutare ⁵²ngat'a kje mankjinjínre kjuakun xi kitsa'en Jesús ngat'a tse'e niñuxtilo, ngat'a tojo titsujñu ngisare.

Jesús tsinda xuta xi sefesun nga'nde xi Genesaret 'mi

⁵³'Ba kionga Jesús 'ba ko xutare je ja'axtiunda ndachikun, echu nga'nde xi Genesaret 'mi, 'ba barkure ngandai ndachikun 'et'a'ñu. ⁵⁴'Ba kionga je 'etukajen barku, ta'a fani tsabexkun xuta nga Jesús= xi 'etukajen. ⁵⁵'Ba kio tsangatsanga nga kiji ngayéje nga'nde xi tjin kionga ye'ere nijmi xuta ña tijña Jesús. 'Ba kionga kjint'e, xutabiu 'etuts'inre nga ja'eko xi sefesun xi kjiyuya nijña. ⁵⁶'Ba tu ñañu nga fa'as'en Jesús, a naxinanda chi=, a naxinanda je= asa ngijña=, tuchuba tsikayuju xinkjin xi inyafesun kioña tsa'en ndetsin. 'Ba 'bets'are Jesús nga nisi tu tetjun najñure siko sa; 'ba manda ngatsi'i xi tu tsiko najñure.

Jesús bakuya mé= xi tsijndire xuta ngixkun Na'enchana

7 'Ba kio nchja fariseo 'ba yak'a chjine kjuatexuma xi jendibani naxinanda Jerusalén kitsitiñat'are Jesús. ²'Ba nchjabiu tsabe nga yak'a xutare Jesús bi banejun ntsja nga kjen. Ngu tsunire nga bi inyatsik'etjusun kjuachingare tse'e judío nga banejun ntsja nga kjen. ³(Ngat'a nchja fariseo 'ba ngatsi'i xuta judío tsik'etjusun kjuachingare nga tjunfara nda banejun ntsja 'ba sa'e kjen. ⁴'Ba kionga je fa'eni ndetsin, bi kjen kio 'nda nga je tsik'etjusun kjuachingare nga

banejun ntsja. 'Ba nkjin kjuachinga tjin ngisare xi tsik'etjusun, joni nga banejun chutsinre, tijire, ko tikure xi kicha ni 'ba ko nachanre.) ⁵'Ba kui= kjuañu, nchja fariseo 'ba ko chjine kjuatexuma tsiningiyare Jesús:

—Na'en, ¿ánñu xutari bi tsik'etjusunni kjuachingare xuta chingana, nga bi banejun ntsja nga kjen?

⁶'Ba Jesús kitsingojore:

—Jun, ixuta xi jó nkjon tjin! Kjuakixi= xi kitsu xuta chinga profeta Isaías ngat'a tsojon, kionga 'bitsa'en kitsi'indu:

Kui= xutabi tu ts'a bekunnina, tunga inimare kjin tjindu ngat'a tsa'an.

⁷Tumé chjinire nga bekunnina, ngat'a tu kjuatexumare xuta= bakuya.

⁸Ngat'a jun xin 'bejño kjuatexumare Na'enchana tuxi kjuachingare xuta kuetjenngiñu.

⁹'Ba Jesús kitsure ngayeje:

—Tuxi sik'ejñakunñu kjuachinganu, 'bejñat'axinñu kjuatexumare Na'enchana. ¹⁰Ngu Moisés kitsu: “Chakuin na'enri 'ba ko nari”, 'ba “Xi ch'o kuetsure na'enre asa nare, kjuinik'en”. ¹¹Tunga jun bixun=ñu nga jngu xuta kuan kuetsure na'enre asa nare: “Bi kuan kuasekora, ngat'a ngayéje xi tjinnā Corbán kuán” (en xi tsunire: tsajmi xi je tse'e Na'enchana joni chje); ¹²'ba tsa tjin xi 'ba kuetsu, bi nde ba'enдени_ru nga kuaseko na'enre asa nare. ¹³'Ba= tsa'en, jun miyuniu enre Na'enchana ngat'are kjuachinga xi kis'ejñanu 'ba xi

nikja'axtiuya ngani_ru xingiu. 'Ba nkjin tsajmi joni kibi ña'an ngiso.

¹⁴'Ba jaskan Jesús kinchja nganire xutankjiun, 'ba kitsure:

—Tasen ñojonnu ngatsi'u, 'ba ngatamankjinnu: ¹⁵Tumé xi ndibani ngandetsian xi fa'as'ejin yojore xuta xi tsjindire ngixkun Na'enchana. Tu kui sani xi 'betukajin inimare xi tsjindire. ¹⁶Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

¹⁷'Ba kionga Jesús kitsik'endu xuta 'ba ja'as'en ndaba, xutare tsiningiyare ngat'a tse'e en xi yakuya. ¹⁸'Ba Jesús kitsure:

—¿A 'ba=nde jun bi mankjinnu ngayeje? ¿A bi 'yo nga tumé xi ndibani ngandetsian xi fa'as'enjin yojore xuta xi tsjindire ngixkun Na'enchana? ¹⁹Ngat'a bi ngajin inimare fa'as'en, tu ngaya ngats'a sani, 'ba jaskan 'betukajin ngani yojore.

Nga ko enbi kitsuni nga tsajain xi ma chine xi ma tsjindire xuta ngixkun Na'enchana. ²⁰'Ba kitsu ngayeje:

—Tu kui xi 'betukajin inimare xuta xi tsjindire ngixkun Na'enchana. ²¹Ngat'a inimare xuta= 'betukajinni: kjuafa'etsjen xi bi nda, kjuachajngi xi tse'e xi'in ko jngu chjun xi kje bixanjín, kjuacheje, nga tsikjesun xuta, ²²kjuachajngi, xi tsimején yeje tsajmi, kjuach'okun, kjuab'bejñu, xi mangisjai kjuatsjare yojore, kjuaxinkakun, kjuandesun, kjuank'atakun, 'ba ko xi bi tsikja'etsjen titjun mé= xi tsa'en. ²³Ngayéje kjuach'obi inimare= 'betukajinni, 'ba kui= xi tsjindire xuta ngixkun Na'enchana.

**Jesús tsinda jngu chjun
xi bi tse'e Israel**

²⁴'Ba Jesús 'etjuni kio 'ba kiji nga'nde xi Tiro 'mi 'ba ja's'en jngu ni'ya. 'Ba bi kuamejénre nga tjin xi skue nga kio tijná; tunga bi kuán tsik'ejña'mo. ²⁵Ta'a kjint'e ngat'are Jesús jngu chjun xi tjinre jngu ki'ndi chjun xi tjinre jngu isennixtjin xi bi nda; 'ba kui kikasenkunch'int'are Jesús. ²⁶'Ba chjunbiu bi tse'e Israel, nangi xi Sirofenicia 'mi kitsin. 'Ba 'ets'are Jesús nga ngato'oxjejinre isennixtjin xi bi nda ki'ndire. ²⁷Tunga Jesús kitsure:

—Ta'e'nde_ri nisti ki'ndiu nga nda fara ngatatsere, ngat'a bi nda tjin nga xja'are niñuxtilare tu 'bani nga ki'ndi naña kua'ere.

²⁸Tunga chjunbiu kitsingojore:
—Jo'o, na'en; tunga ka'nda tjiunaño kjine t'ia xi tsikixungi nisti ki'ndiu ngi yamixo.

²⁹'Ba Jesús kitsure:
—T'inrandai, tu ngat'are nga 'ba tsa'en kjinukjuai, isennixtjin xi bi nda je 'etukajinre ki'ndi chjunri.

³⁰'Ba kionga chjunbiu echu ngani ndaba, tsabe ki'ndire ngasun nachanre, tunga bi nde tijnajinnire isennixtjin xi bi nda.

**Jesús tsinda jngu xuta
xi xtaya 'ba tsakjan**

³¹'Ba jaskan Jesús 'etju ngani nangi xi Tiro 'mi, 'ba ja'axtiu nangi Sidón 'ba echu ndachikun Galilea ko nangi xi Decápolis 'mi. ³²'Ba kio ja'echanire jngu xuta xi xtaya 'ba xi tsakjankoni, 'ba kichja'are nga ngatanere ntsja. ³³'Ba Jesús

kikot'axin kioña tjindu xutankjiun, 'ba kiskanis'en najma ndsa ñojon xuta xtayabiu. 'Ba ko ndatiare Jesús kitsiko najenre xuta tsakjon. ³⁴'Ba jaskan Jesús kiskutsejen ngank'aa 'ba ja'atsere, 'ba kitsure xutabiu:
—Efata. (En xi tsunire:
iNgatatju'!)

³⁵'Ba ndekuini chubabiu ñojon xuta xtayo tsix'a, 'ba najenre kuanda 'ba nda kinchja. ³⁶'Ba Jesús kitsure xuta nga tu'yá ngate'ere nijmi mé= xi kuán; tunga ngisa= tu kitsa'en, ngisa= 'ñu ye'e nijmi. ³⁷'Ba xuta niki 'ñu= kuakunre, 'ba tsure xinkjin:

—Kui ngayéje nda tsa'en 'ba ka'nda tsa'en nga xi xtaya ma nt'e 'ba xi tsakjan ma nda nchja.

Jesús tsikjén ñujun mi xuta

8 Jngu nixtjin kionga 'ñu nkjin xuta kuañajan ngani 'ba tumé tjinre mé= xi skine, Jesús kinchjare xutare 'ba kitsure:

²—Ne fa'animanā xutankjinbi, ngat'a je ján nixtjin nga tjindukonā nga'e 'ba bi nde tjinnire mé= xi skine. ³'Ba tsa k'uete kjindia ndaba, kuanre tsa kua'inda ngaya ndiyo, ngu ne kjin jendiba yak'ani.

⁴'Ba xutare kitsingojore:
—¿Tunga ñá kuechja'aña xi chine xi kuanire xutankjiun nga jngu nga'nde t'axin joni nga'e nga tu'yá tjindu?

⁵'Ba Jesús tsiningiyare:
—¿Jótjin niñuxtila tjinnu?
—Yatu mani —kitsingoyo xutare.

⁶'Ba Jesús 'exa nga xutankjiun ngat'endu t'a nangu. Kiskjebe niñuxtila xi yatu 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana,

kitsixkua 'ba kitsjare xutare, 'ba kui kitsika'bisunre xutankjiun. ⁷'Ba nde tjinjóre tjiuti ngayeje. 'Ba Jesús kitsjare kjuanda Na'enchana ngat'a tse'e tjiuti, 'ba 'exa nga ngatatsika'bisunre xutankjiun ngayeje. ⁸'Ba ngatsi'i tsakjen ka'nda nga kitsere, 'ba kionga kiskja'añajan xkua xi ts'angi, yatu nisin kuán. ⁹'Ba je mején ñujun mi mani xuta xi tsakjen. 'Ba jaskan Jesús kitsikixant'a xutankjiun ¹⁰'ba ja'as'en jngu barku ko xutare 'ba kiji jngu nga'nde xi Dalmanuta 'mi.

**Nchja fariseo mi'are Jesús
nga sa'en jngu chubá**

¹¹'Ba ja'e nchja fariseo 'ba 'etuts'inre nga josiko Jesús. 'Ba tuxi skut'ayakoni, ts'are nga sa'en jngu chubá tuxi kuakuchuyani nga ngat'are Na'enchana jendibani. ¹²'Ba Jesús 'ñu ja'atsere 'ba kitsu: —¿Ánñu xuta xi tjin nganda'e jngu chubá mi'ani? 'Ba xinkixi_nuu nga bi kua'ere xuta xi tjin nganda'e jngu chubá.

¹³'Ba 'batsa'en kitsik'endu kui xutabiu, 'ba ja'as'en ngani barku 'ba xingunda ndachikun kiji.

**Jesús 'bejña jngu kjuakusun ngat'a
tse'e na'yu sanre nchja fariseo**

¹⁴'Ba xutare Jesús kichiyajinre nga tsaka'a niñuxtila; tu jnguchi niñuxtila ya'a ngaya barku. ¹⁵'Ba Jesús kitsure:

—Chutsijon, 'ba tikuendo yojonu ngat'are na'yu sanre nchja fariseo 'ba ko tse'e Herodes.

¹⁶'Ba xutare inyafako nijmi xinkjin ngat'a kuankjinre nga kui kjua nga tsajainre niñuxtila.

¹⁷'Ba Jesús kuankjinre xi inyatsure xinkjin xutare, 'ba kitsure:

—¿Ánñu techuba nijmiñu nga tsajainnu niñuxtilajín? ¿A kje machu'yajínnu 'ba a ninga kje mankjínjínnu? ¿A ne tijñunu? ¹⁸Tjin= xkún. ¿A bi machu'yanu? 'Ba tjin= ñojón. ¿A bi nu'yo? ¿A bi nde fa'etsjenninu? ¹⁹Kionga kitsika'biá ón niñuxtila ngajinre ón mi xuta, ¿jótjin nisin kjinitsio ko xkuare xi ts'angi?

'Ba xutare kitsingojo:

—Tejó nisin.

²⁰—'Ba kionga kitsika'biá yatu niñuxtila ngajinre ñujun mi xuta, ¿jótjin nisin kjinitsio ko xkuare xi ts'angi?

—Yatu nisin —kitsingojo.

²¹'Ba 'batsa'en Jesús kitsure: —¿A kje mankjínjínnu?

**Jesús tsinda jngu xuta ka
naxinanda Betsaida**

²²'Ba jaskan Jesús ko xutare echu naxinanda Betsaida; 'ba kio ja'echanire jngu xuta ka, 'ba kis'ets'are nga ngatatsiko. ²³'Ba Jesús kiskjebe ntsja xuta ko, 'ba 'etukajinko naxinando. 'Ba kitsika'nyi xkun ko ndatiare 'ba yanere ntsja 'ba tsiningiyare:

—¿A je matsejenri tsajmi?

²⁴'Ba xuta ko kiskutsejenndaire, 'ba kitsu:

—Je 'biá xuta, tunga joni ya xi setsuma matsejenñá.

²⁵'Ba Jesús yane nganire ntsja xkun, 'ba xutabiu nda kiskutsejen, 'ba kuanda, 'ba je ne nda kuatsejen yejere. ²⁶'Ba 'batsa'en Jesús 'ete ndaba, 'ba kitsure:

—Bi nde bitjas'enjinni naxinando nganda'e.

Pedro tsu nga Jesús xi Mesías

²⁷'Ba jaskan Jesús ko xutare kiji nga'nde xi tjin Cesarea ña batexuma Felipe. 'Ba kionga tjenja ndiyo, Jesús tsiningiyare xutare:

—¿Jó tsu xuta nga 'yá=niña an?

²⁸'Ba kui kitsingojo:

—Tjin xi tsu nga ji= ni Juan Bautista, 'ba tjin xi tsu nga ji= ni Elías, 'ba yak'a xi tsu nga jngu ni profeta.

²⁹'Ba Jesús tsiningiyare:

—Tunga jun, ¿jó mixun nga 'yá=niña an?

'Ba Pedro kitsingojo:

—Ji= ni Mesías.

³⁰'Ba Jesús 'ñu 'enere nga tu'yá ngate'ere nijmi kibi.

**Jesús be'e nijmi nga kueya
'ba nga kju'a'aya nganire**

³¹'Ba Jesús 'etuts'inre nga ye'ere nijmi xutare nga Ki'ndire Xuta xi'iun ne tse kjuanima kju'a'axtiu, 'ba nga k'uaxjengi xuta chingare naxinando, xi ngakure na'mi 'ba xuta chjine kjuatexuma. Kitsure nga kjuinik'en, tunga nga kju'a'aya nganire xi majánni nixtjin. ³²Kibi nda kitsuyare. 'Ba kio Pedro kikit'axin Jesús 'ba 'etuts'inre nga jatiko. ³³Tunga Jesús kitsiku'beya 'ba kiskutsejen'a xutare, 'ba jatiko Pedro nga kitsure:

—iTisent'axin ngat'ana chanayil!, ngat'a bi ninkjin_ri takuin tsajmi xi tse'e Na'enchana, tu xi tse'e xuta ngasun'ndebi=.

³⁴'Ba jaskan Jesús kinchjare xutare 'ba ko xutankjiun xi tjengire, 'ba kitsure:

—Tsa 'yáñu xi mejénre kuan xutana, ngatatsichiyajin yojore 'ba ngata'anijin krure 'ba ngatjandetjenggina. ³⁵Ngat'a xi mejénre sik'angi yojore, sichaja; tunga xi sichaja yojore ngat'ana an 'ba ngat'are en nda xi tsik'angi, kui= xi sik'angi. ³⁶¿Jótsa'en kuachjenre xuta tsa sa'en ngayéje ngasun'ndio 'ba tsa sichaja kjuabenichunre? ³⁷'Ba nde ¿jótjin k'uechji ngat'are kjuabenichunre xuta? ³⁸'Ba tsa tjin xi masubare ngat'ana 'ba ko ngat'are enna ngixkun xuta xi tjin nganda'e, xuta xi bi nt'ere Na'enchana 'ba xi xuta je, 'ba=nde Ki'ndire Xuta xi'iun kuasubare ngat'a tse'e kui xutabiu kionga kju'a'e ngani nga ko kjuajere Na'enre 'ba ko ankjele tsjere.

9 Jesús 'ba nde kitsure:
—'Ba xinkixi nuu, nga yak'a xuta xi tjindu i bi kjuesun 'nda nga skue nga kju'a'e ña batexuma Na'enchana ko kju'a'ñu.

Kionga ts'antjaiya isenre Jesús

²'Ba jon nixtjin jaskan nde, Jesús tsijun jngu nindu nk'a nga tu Pedro, Santiago 'ba ko Juan kiko sa. 'Ba ngixkun kui, Jesús ts'antjaiya isenre. ³'Ba se 'na kis'e najñure 'ba ngisa 'ñu tiba kis'e nga ninga nkjin ndiya kjue bi 'ba s'e. ⁴'Ba tsabe Elías ko Moisés, nga inyafako nijmi Jesús. ⁵'Ba Pedro kitsure Jesús:
—Na'en, iá nda ni nga nga'e tetsuba! Ján ni'ya sindai: jngu xi tsiji, 'ba jngu xi tse'e Moisés 'ba jngu xi tse'e Elías.

⁶Ngat'a xutare inyatsakjun, 'ba Pedro bi be mé= xi kuetsu. ⁷'Ba kio kuatsejen jngu yufi 'ba kitsink'ianre,

'ba ngajin yufibiu 'etju jngu jnda xi kitsu:

—Kui=bi xi ki'ndina xi 'ñu mejéna; tasen ñojon ru kui.

⁸'Ba ndekuini chubabiu, kionga kiskutsejenndaire, tu'yá nde tsabekoni Jesús, tu kui tajngu sejña ngisa.

⁹'Ba yejerañu nga inya'betukajen nindu, Jesús kitsure xutare nga tu'yá ngate'ere nijmi mé= xi tsabe ka'nda nga Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'aya nganire ngajinre mik'en.

¹⁰'Bamani xutare 'ejin kakun suba kjua'mobiu, nisi miningiyare xinkjin mé= xi tsunire nga kjua'aya nganire ngajinre mik'en. ¹¹'Ba tsiningiyare Jesús:

—¿Áññu tsuni chjine kjuatexuma nga tjinnere Elías tjun kjua'e?

¹²'Ba kui kitsingojore:

—Kjuakixi= nga Elías tjun kjua'e, 'ba nga kui k'uejñanda yeje. Tunga ¿a bi 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana nga Ki'ndire Xuta xi'iun tse kjuanima kjua'a 'ba xiaton?

¹³Tunga an xin_nuu nga je ja'e Elías, 'ba nga xuta kitsiko jotsa'en nga kuamejénre, jo tsu enre Na'enchana ngat'are kui.

Jesús tsinda jngu chana'en xi tjinre jngu isennixtjin xi bi nda

¹⁴'Ba kionga ja'e ngani ña tjindu xutare xi yak'a, tsabe nga 'ñu nkjin xuta kitsendaire; 'ba yak'a chjine tse'e kjuatexuma inyafosiko. ¹⁵'Ba kionga xutankjiun tsabe nga je ja'e Jesús, ngatsi'i 'ñu kuakunre 'ba mangatsanga kiji nga kitsite'ndare.

¹⁶'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿Mé= xi techubasiko kui?

¹⁷'Ba jngu xi kio sejñajinre xutankjiun kitsu:

—Ji na'en, nga'e ja'ekora ki'ndina, ngu jngu isennixtjin tijñajinre xi bi tsja'ndere nga nchja. ¹⁸'Ba nitu ñañu isennixtjinbiu kjebe, kanikja'at'a t'anangiu, 'ba ndaxu 'baxje ts'a, 'ba majngaya nde'ñu 'ba s'ejñataja. 'Ba je tsi'a ra xutari nga ngat'axjejinre isennixtjinbiu, tunga bi kuánre.

¹⁹'Ba Jesús kitsingojo:

—iXuta xi tjin nganda'e xi tsajainre kjuamakjain! ¿Kjia'á=ñu 'nda kuatejñako_nuu? ¿Kjia'á=ñu 'nda xukjuako_nuu? Ndekonu nga'e chana'enbiu.

²⁰'Ba 'batsa'en kichanire chana'enbiu ngixkun Jesús. Tunga kionga isennixtjinbiu tsabe Jesús, ta'a kitsa'en nga 'etsujmeyare chana'enbiu 'ba kiska t'anangiu, 'betikjakoni 'ba 'etju ndaxu ts'a.

²¹'Ba Jesús tsiningiyare na'enre chana'enbiu:

—¿Kjia'á=ñu 'nda 'ba manire?

'Ba na'enre kitsingojo:

—'Ndani nga ki'ndi; ²²'ba nkjin ndiya isennixtjinbiu kanikja'ajin ndi'i 'ba ko nanda, tuxi sik'enni. Tunga tsa kuan xi si'en, ngatja'animari ngat'aní 'ba tisekoni.

²³'Ba Jesús kitsure:

—¿Jótsa'en tsa “kuan xi si'en”? Ngayéje ma ngat'are kui xi makjainre.

²⁴'Ba tukjia'a kiski'ndaya na'enre chana'enbiu:

—iMakjainna an; tisekona nga ngatamakjain ngisana!

²⁵'Ba kionga tsabe Jesús nga 'ñu nkjin xuta inyamañajan, jatiko isennixtjin xi bi nda, 'ba kitsure:

—Ji isennixtjin xi bi ba'e'nde_ri nga nchja 'ba xi kitsixtaya, an xinra t'etukajin yojore chana'enbi, 'ba bi nde bitjas'enjinni_ri.

²⁶'Ba isennixtjinbiu kiski'ndaya, 'ba kitsa'en nga 'ñu 'etsujmeya nganire chana'enbiu 'ba 'etukajin yojore. 'Ba kitsik'ejña chana'enbiu joni xi je k'en, 'ba nkjin xuta kitsu nga je k'en. ²⁷Tunga Jesús kiskjebe ntsja, 'ba kiskjenitjen; 'ba chana'enbiu tsakasen nduju.

²⁸'Ba jaskan Jesús ja'as'en jngu ni'ya, 'ba xutare tsiningiyat'axinre Jesús:

—¿Ánñu jin bi kuán kji'naxjenij isennixtjinbiu?

²⁹'Ba Jesús kitsingojore:

—Jngu isennixtjin joni kibi bi tu chubá 'betju, tu kio=nga chukua Na'enchana.

Jesús be'e ngani nijmi nga kueya

³⁰'Ba kionga je kijini kio, ja'axtiu nangi Galilea. 'Ba Jesús bi kuamejénre nga tjin xi skue,

³¹ngat'a tibakuyare xutare. Tsure: —Ki'ndire Xuta xi'iun kuangantsja xuta, 'ba sik'en; tunga xi majánni nixtjin, kjua'ayare.

³²Tunga xutare bi mankinjire mé= xi tsure, 'ba tsakjun nga miningiyare.

Jesús bakuya 'yá= xi tjun sejña ña batexuma Na'enchana

³³'Ba echu naxinanda Capernaum. 'Ba kionga je tjinduya ni'ya, Jesús tsiningiyare xutare:

—¿Mé= xi techubasini_ru गया ndiyo?

³⁴Tunga tu xiu= tsik'endu, ngat'a गया ndiyo inyafosi nga 'yá= xi

tjun sejña ngajinre. ³⁵'Ba Jesús tsik'ejña 'ba kinchjare nga tejó xutare, 'ba kitsure:

—Tsa tjin xi mejénre tjun kuan ngajinnu, tusa ngataxjenima yojore, 'ba chu'ndare ngatsi'i ngatjama.

³⁶'Ba jaskan kiskjebe jngu ki'ndi 'ba kitsikasen ngajinre kui, 'ba tsakank'a 'ba kitsure xutare:

³⁷—Kui xi kjebetjo ngat'ana jngu ki'ndi joni kibi, an kjebetjona; 'ba kui xi kjebetjona an, bi tu an kjebetjona, 'ba=nde kjebetjo kui xi kitsikasenna.

Jesús bakuya nga 'yá= xi bi stikena ña, tijñakona

³⁸'Ba Juan kitsure:

—Na'en, je kji'yee jngu xuta xi 'baxje isennixtjin xi bi nda nga tsichjen ja'enri 'ba jin kik'echja'nde_ri, ngat'a bi ña tjenkona.

³⁹Tunga Jesús kitsingojo:

—Bi 'bechja'nde_ru; ngat'a tsajain xi sa'en jngu kjuakun nga tsichjen ja'enna, xi jaskan kuan ch'o tsa'en kuinchja ngat'ana an. ⁴⁰Kui= xi bi stikena, ko ña tijñakona. ⁴¹'Ba tu'yañu xi sjanu ninga tu jngu vaso nanda ngat'a xutana= ñu, 'ba xinkixi_nuu nga sakure chjire.

Jesús bakuya ngat'are xuta xi tsikajngije xuta xi yak'a

⁴²'Ba tu'yañu xi sikajngije jngu ki'ndi chibi xi makjainre ngat'ana, ngisa= nda kuanre nga xanikja'ajin ndachikun ko jngu ndiojo tse xi tji'ñut'a ngisin. ⁴³'Ba tsa ndsai sikajngijeri, tusa tichatjin; ngisa= nda ni kutu ntsja tetsji nga kuitjas'en ngank'aa, 'ba tu'bani tsa tjinri ngojó ndsai 'ba tsa k'uikisen nga'nde ña

fa'a kjuanima xuta, kioña bi 'boya ndi'i. ⁴⁴Kioña bi fesun tjiuchindu 'ba nga bi 'boya ndi'i. ⁴⁵Ba tsa ndsakui sikajngijeri, tusa tichatjin; ngisa= ndani kutu ndsaku tetsji nga kuitjas'en ngank'aa, 'ba tu'bani tsa tjinri ngojó ndsakui 'ba tsa nga'nde ña fa'a kjuanima xuta xanikja'ajinri. ⁴⁶Kioña bi fesun tjiuchindu 'ba nga bi 'boya ndi'i. ⁴⁷Ba tsa xkuin sikajngijeri, tusa 'naxje; ngisa= nda ni nga kat'a tetsji nga kuitjas'en ña batexuma Na'enchana tu'bani tsa tjin ngojó tuxkuin 'ba tsa nga'nde ña fa'a kjuanima xuta xanikja'ajinri, ⁴⁸kioña bi fesun tjiuchindu 'ba nga bi 'boya ndi'i.

⁴⁹Ngat'a ngatsi'i kuatsje ko ndi'i jotsa'en matsje yojo nga maxtiani. ⁵⁰'Ba naxo nda; tunga tsa bi nde xtiani, ¿jótsa'en kuaxtia ngani? 'Ba ngatjas'e ngajinnu naxa nga jngu jnguu, 'ba ko kjuaxiu tetsubako xingiu.

Jesús bakuya ngat'are kjuabixon

10 'Ba jaskan Jesús 'etju naxinanda Capernaum, 'ba kiji nangi xi Judea 'mi 'ba ko nangi xi tjin xingunda ndaje Jordán. 'Ba kio kuañajant'a nganire xutankjiun, 'ba 'etuts'inre nga yakuya nganire xuta jotsa'en ngantsjai. ²'Ba yak'a xuta fariseo kitsitiñat'are Jesús tuxi skut'ayakoni, 'ba tsiningiyare: —¿A ba'e'ndere jngu xuta xi'in sik'ejña chjunre?

³'Ba Jesús kitsure:

—¿Mé= xi kitsunu Moisés nga si'on?

⁴'Ba kitsingojo:

—Moisés kitsja'nde nga kuan sik'ejña chjunre kionga jngu xujun xi je kitsikjet'a kjuabixanbiu sjare.

⁵Tunga Jesús kitsure:

—Moisés kitsi'indu kjuatexumabi ngat'a ne taja tjindu inimanu.

⁶Tunga kionga Na'enchana kitsa'en ngasun'ndebi, “xi'in 'ba chjun kitsa'en”. ⁷“Kui kjuañu xi xi'un sik'ejñani na'enre 'ba ko nare 'ba k'uejñako chjunre, ⁸'ba ngojó tu jngu sani xuta kuan.” Bi nde jó mani ya'a, tu jngu sani xuta. ⁹'Ba kui kjuañu xi Na'enchana je 'e'ñu, bi xuta ngasun'ndebi sikixuya.

¹⁰'Ba kionga je tjinduya ngani ndaba, xutare tsiningiya nganire ngat'are kjuabi. ¹¹'Ba Jesús kitsure: —Xi sik'ejña chjunre 'ba kja'e kuixanko, kjuachajngi tsa'en ngat'are chjun tjunre; ¹²'ba tsa xi chjun sik'ejña xi'inre 'ba kja'e kuixanko, 'ba=nde kjuachajngi tsa'en ngat'are xi'inre.

Jesús tsichikunta'en ki'ndi nisti

¹³'Ba ja'echanire Jesús ki'ndi nisti, tuxi sichikunta'enni nga kuanere ntsja; tunga xutare jatiko xi inyafa'eko. ¹⁴'Ba kionga Jesús tsabe kibi, kuastire 'ba kitsure xutare:

—Ta'e'ndio nga nisti ki'ndiu kjua'ekunna, bi 'bechja'nde ru, ngat'a ña batexuma Na'enchana kui xi joni nisti tse'e. ¹⁵Kjuakixi= xi xin_nuu, xi bi skjebetjo nga Na'enchana nga kui= xi batexuma jotsa'en jngu ki'ndi kjetbetjo mé= xi ba'ere, niñajanni kuan kjua'as'en kio.

¹⁶'Ba Jesús tsakank'a nisti ki'ndiu 'ba kitsichikunta'en, nga yanere ntsja.

Jesús fakoya chana'en xi nyina

¹⁷'Ba kionga Jesús 'etjuni kio, nga tifiya ndiyu, mangatsanga ja'e jngu

chana'en xi tsakaskunch'int'are
Jesús 'ba tsiningiyare:

—Ji maestru xi ndai, ímé= xi
sa'aan tuxi s'enina kjuabenichun xi
bi fet'a?

¹⁸'Ba Jesús kitsingojo:

—ÍÁnñu xuta nda 'mininaa?

Tsajainjin xuta xi nda, tu Na'enchana
sani. ¹⁹Je 'ye mé= xi tsu kjuatexumo:
“Bi sik'en; bi si'en kjuachajngi; bi
si'en cheje; bi en ndesu kjuinukjuai
ngat'are xi yak'a; 'ba bi k'uejñi; 'ba
chakuin na'enri ko nari.”

²⁰—Na'en, je kitsik'etjusaan
ngayéjebiu ka'ndani nga ki'ndia —
kitsu chana'enbiu.

²¹'Ba Jesús kiskutsejen'a ko
kjuanimejen, 'ba kitsingojore:

—Ngijngu tsajmi chaja ngisari:
t'ikateñe ngayéje xi tjinri 'ba xuta
xi nima ta'e ri, 'ba 'batsa'en s'eri
kjuanyina ngank'aa; 'ba jaskan
ndibai, 'ba ndetjenngina.

²²'Ba chana'enbiu kuabare nga
kjint'e kibi, 'ba ba kis'ere nga kiji,
ngat'a ne ñu nyina.

²³'Ba Jesús kiskutsejenndaire, 'ba
kitsure xutare:

—ÍÁ tsa'en na'en kuanire xuta xi
nyina nga kjuas'en ña batexuma
Na'enchana!

²⁴'Ba xutare tu kitsik'etsubakun=
en xi kitsu Jesús; tunga kui kitsu
nganire:

—Jun ki'ndina, ía tsa'en na'ennire
nga bitjas'ian ña batexuma
Na'enchana! ²⁵Ngisa= bi na'en
kuanre nga jngu chakameyu
kjuas'en nts'are nindu, tsa jngu
xuta nyina kjuas'en ña batexuma
Na'enchana.

²⁶'Ba ngisa ñu kitsik'etsubakun
xutare, 'ba miningiyare xinkjin:

—Ngu íyá xi kuanre kjuinik'angi
tsu'ba?

²⁷'Ba Jesús kiskutsejen'a, 'ba
kitsingojore:

—Bi mare tsik'angi yojore xuta,
tunga Na'enchana mare; ngat'a ma
yejere Na'enchana.

²⁸'Ba kio Pedro kitsure:

—Jin kjinik'ejña yejení mé= xi
tjinni, 'ba tsetjennhiri.

²⁹'Ba Jesús kitsu:

—Kjuakixi= xi xin_nuu, tsa
'yáñu xi tu kjuana 'ba ko en ndare
Na'enchana 'ejñani ndaba, a nts'e, a
ndichja, a nare, a na'enre, a ki'ndi
nistire, asa nangire, ³⁰nganda'e
kui ngasun'ndebi jngu sientu ngisa
ni'ya, nts'e, ndichja, na, ki'ndi ko
nangi sakure. 'Ba nde sjenngicha.
'Ba nixtjin xi ndiba kjuabenichun xi
bi fet'a sakure. ³¹Tunga nkjin xuta
xi titjun ma nganda'e, xi fet'ani=
kuan; 'ba nkjin xuta xi fet'ani ma
nganda'e, kui xi titjun kuan.

Jesús tsuya ngani nga kueya 'ba nga kjuas'aya nganire

³²Kionga inyafi ndiya naxinanda
Jerusalén, tjun Jesús tjen. 'Ba
xutare kiskutsejenkun, 'ba xuta
xi yak'a ko kjuakun tjenngire. 'Ba
Jesús kinchjat'axin nganire nga
tejó xutare, 'ba 'etuts'inre nga
ye'ere nijmi mé= xi kuata'en. ³³'Ba
kitsure:

—Tasen ñojón, naxinanda
Jerusalén temangian, kioña
Ki'ndire Xuta xi'ñun kuangantsja
ngat'are xuta ngakure na'mi 'ba
ko xuta chjine tse'e kjuatexuma,
kui xi k'uexa nga kjuinik'en 'ba
singantsjare xuta xi bi tse'e Israel.
³⁴Kui= xi kuejnuke, k'uetiajunre,

kuajare 'ba sik'en; tunga kionga
kjué ján nixtjin, kju'a'aya nganire.

**Santiago ko Juan mi'are
jngu kjuanda Jesús**

³⁵'Ba Santiago ko Juan, ki'ndire
Zebedeo, kitsitiñat'are Jesús 'ba
kitsure:

—Maestru, mejénni nga
sik'etjusunni kjuanda xi xja'ari.

³⁶'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿Mé= xi mejénnú nga sa'aan
ngat'a tsojon?

³⁷'Ba kitsingojore:

—Kionga je kuatexumai ko kjuaje,
ta'e'ndenii nga jngu xi k'uejña ngate_ri
xi kixi 'ba jngu xi k'uejña ngate_ri
xi skjun.

³⁸Tunga Jesús kitsure:

—Bi 'yo jun mé= xi chjo'o. ¿A
kuanu s'iu nda sja xi k'uiá an?
¿Asa kuanu satendo ko kjuanima
jotsa'en satendaá an?

³⁹—Kuan=ni —kitsingojo ngojó.

'Ba Jesús kitsure:

—S'iu nda sja xi k'uiá an, 'ba
satendo ko kjuanima jotsa'en
satendaá; ⁴⁰tunga tsa ngate kixina
asa ngate skjunná kuetsubo, bi an
'bakoná nga sja_nuu, tu kui= xuta
xi je kis'endare nga'ndebiu kua'ere.

⁴¹'Ba kionga xi ngite xutare kjint'e
enbi, kuastike Santiago 'ba ko Juan.

⁴²Tunga Jesús kinchjare, 'ba kitsure:

—Jun 'yo nga xi ngakure xuta xi
bi tse'e Israel 'ñu mejenre xutare,
'ba xi batexuma ko kjuañure
tsa'en nga kjuinik'etjusun enre.

⁴³Tunga ngajinnu jun bi 'ba kuan.

Tusa, xi mejénre nga titjun kuan
ngajinnu, tjinnere kui kuatesinre
xi yak'a; ⁴⁴'ba xi mejénre nga titjun
kuan ngajinnu, tjinnere kui kuan

chu'ndare xi yak'a. ⁴⁵Ngat'a Ki'ndire
Xuta xi'iun bi ja'e nga satesinre,
tusa kui ja'ekatesinre xuta, 'ba tuxi
sjani yojore nga k'uechjintjai nkjin
xuta.

Jesús tsinda xuta ka xi Bartimeo 'mi

⁴⁶'Ba echu naxinanda Jericó. 'Ba
jaskan kionga Jesús ko xutare
inya'betjuni kio, nkjin xuta tjenngire.
'Ba jngu xuta ka xi Bartimeo 'mi,
ki'ndire Timeo, ngandai ndiyo tijña
nga tjimi'a ton chje. ⁴⁷'Ba kionga
kjint'e nga je ndiba tiña Jesús tse'e
Nazaret, 'etuts'inre nga kiski'ndaya:
—iJi Jesús, ntjere David, chanima
kakunnaa!

⁴⁸'Ba nkjin xuta jatiko tuxi
k'uejñaxiuni, tunga tu ngisa= 'ñu
kiski'ndaya:

—iJi, ntjere David, chanima
kakunnaa!

⁴⁹'Ba kio Jesús tsakasen'ñu, 'ba
kitsure:

—Nukjua ru.

'Ba kjinukjuare xuta ko 'ba kik'inre:
—Titsja_ri yojori, 'ba tisetjen,
ngat'a tinchja=ri.

⁵⁰'Ba xuta ko kiskanikja'a
tjiutsanga chajare, 'ba jngu fani
kiskjink'a nga kitsitiñat'are Jesús.

⁵¹'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿Mé= xi mejénri nga sa'aan
ngat'a tsiji?

'Ba xuta ko kitsingojo:

—Na'en, mejénná kuatsejen
nganina.

⁵²'Ba Jesús kitsure:

—Kuan k'uin; tu ngat'are
kjuamakjainri, je kuandai.

Ndekuini chubabiu xuta ko
kuatsejenre, 'ba kitjenngi Jesús
ngaya ndiyo.

Jesús fa'as'en naxinanda Jerusalén

11 Kionga je matiñare naxinanda Jerusalén, echu ña tjindu Betfagé ko Betania, nga'nde xi tjindut'are tjenngi tse'e Ya Olivo. 'Ba jaskan Jesús kitsikasen jó xutare. ²'Ba kitsure:

—Tangiun nga'nde xi tijña nguba kio, 'ba kionga kuitjas'ion, xiañu jngu ki'ndi burru xi tjita'ñu, xi kje nisa 'yajín 'bejñakjare. Chjundo 'ba ndeko. ³'Ba tsa 'yá xi skuiningiyanu ánñu 'ba teña'anñu, “Na'ennaxu sichjen 'ba ta'axu sja nganiri”, t'in ru.

⁴'Ba kiji xutare nde, 'ba tsabe jngu ki'ndi burru xi sejñaya ndiyo, tjita'ñut'a jngu xuntja ni'ya, 'ba kiskjenda.

⁵'Ba yak'a xi tjindu kio tsiningiyare:

—¿Mé= xi teño'on? ¿Ánñu ki'ndi burru techjundañú?

⁶'Ba kui kitsingojo jotsa'en kitsure Jesús; 'ba kitsa'endere nga kiko. ⁷'Ba 'batsa'en ja'ekore Jesús ki'ndi burru, 'ba yasunre tjiutsanga chajare 'ba Jesús tsak'ejñakjare.

⁸'Ba 'ñu nkjin xuta bayuju tjiutsanga chajare ngaya ndiyo, 'ba yak'a xi tsatet'a tjiare ngijña 'ba yayuju ndiyo.

⁹'Ba 'ñu kiski'ndaya xuta xi tjentitjun, 'ba ko xi tjenngire, nga inyatsu:

—iNgatjas'e kjuaje!
iNgatatsichikunta'en Na'enchana kui xi ndibani ngat'are ja'enre! ¹⁰iNgatatsichikunta'en kjuatexumare xi ndiba, kjuatexuma tse'e xuta chingana David!
iNgatjas'e kjuaje ngank'aa!

¹¹'Ba Jesús ja'e naxinanda Jerusalén, 'ba ja'as'en ña ma ndetsin ningú; 'ba kionga je kiskutsejenntaire ngayéje xi tjin, 'etju ngani, ngat'a je kuangixun. 'Ba kiji Betania ko ngatejó xutare.

Jesús ch'o tsure ya higo xi tsajainre tu

¹²'Ba kionga kuanyujun, kionga je 'etjuni Betania, Jesús kuabojoje.

¹³'Ba kjin tsabe jngu ya higo xi tjinre xka; 'ba kitsitiñat'are tuxi skueni tsa tjinre tu. Tunga kionga echu ña sejña yabiu, tumé kisakure, tu suba xka= ngat'a bi nixtjinre tu higo ya'a. ¹⁴'Ba 'batsa'en kitsure ya higobiu:

—Niñajan nde ngatakjineni turi xuta.

'Ba xutare kjint'e mé= xi kitsu.

Jesús 'baxje xuta xi inyabateña tsajmi ña ma ndetsinre ningú

¹⁵'Ba kionga ja'e naxinanda Jerusalén, Jesús ja'as'en ña ma ndetsinre ningú 'ba 'etuts'inre nga ts'axje xi inyabateña tsajmi kio 'ba ko xi inyabatse. Tso'otsakjan yamixare xi tsik'antjaiyare ton xuta, 'ba ko xi inyabateña nise xi paloma 'mi; ¹⁶'ba ni'yá nde kitsja'ndenire nga kjua'axtiu ko tsajmi ña ma ndetsinre ningú. ¹⁷'Ba yakuya, nga kitsu:

—Enre Na'enchana tsu: “Ni'yaná kui= xi kuan ni'ya kioña xuta xi tjin ngasun'ndebi ma fakona”, tunga ngijore chacheje kjiño'on jun nga'ndebi.

¹⁸'Ba kionga kjint'e enbi, ngakure na'miu 'ba ko xuta chjine kjuatexuma tsangisjai jótsa'en

kuan sik'enni Jesús, ngat'a ne inyatsakjunre. Ngu ngatsi'i xuta kutsejenkun jotsa'en bakuya kui. ¹⁹'Ba kionga je kuajñu, Jesús ko xutare 'etjuni naxinanda Jerusalén.

Kixi ya higo xi ch'o kitsure Jesús

²⁰'Ba nga tajñu nga kuan yujun, ja'at'a tiñare ya higobiu 'ba tsabe nga je kixi ka'nda jamare. ²¹'Ba kio Pedro ja'etsjenre mé= xi kuán, 'ba kitsure Jesús:

—Na'en, chutsejen, je kixi ya higo xi ch'o kik'in_ri.

²²'Ba Jesús kitsingojo:

—Ngatamakjainnu ngat'a tse'e Na'enchana. ²³Kjuakixi= xi texin_nuu, nga tu'yañu xi kuetsure nindubi: “Chjunitjen yojori, 'ba chanikja'ajin yojori ndachikun”, kuan jotsa'en nga kuetsure tsa bi jó ján kuaja inimare nga makjainre nga kuan jotsa'en nga titsu. ²⁴Kui kjuañu 'ba xinni_nuu nga ngayéje xi jun xjo'o nga xuko Na'enchana, ngatamakjainnu nga je kisakunnu, 'ba sakunu. ²⁵'Ba kionga techuko Na'enchana, tichat'a_ru xingiu tsa mé= xi tjinnu ko kui, tuxi Na'enchana xi tijña ngank'aa 'ba nde sichat'aninu jenu ngayeje. ²⁶Tunga tsa bi sichat'a_ru xuta xi ch'o tsikonu, 'ba=nde bi sichat'anu jenu Na'ennu.

Chjaningiyare Jesús 'yá= xi kitsjare kjuañu

²⁷'Ba jaskan Jesús ko xutare ja'e ngani naxinanda Jerusalén. Yejerañu Jesús tsu'ba ña ma ndetsinre ningu, kitsitiña ngakure na'miu, ko xuta chjine kjuatexuma 'ba ko xuta chingare naxinando, ²⁸'ba tsiningiyare:

—¿Mé= kjuañu xi tjinri nga 'bi teñe'en? 'Ba ¿'yá xi kitsjari kjuañu nga ma 'bi teñe'en?

²⁹'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba nde skuiningiya_nuu tu jngusa tsajmi ngayeje; tingojonu, 'ba an 'ba xin_nuu mé= kjuañu tjinnā nga 'bi tsa'aan. ³⁰¿'Yá= xi kitsikasen Juan Bautista nga ja'ekatenda, a Na'enchana asa xuta=? Tingojonu.

³¹'Ba kui jonijmiko xinkjin:

—Tsa “Na'enchana kitsikasen” kuixan, kui kuetsu=na “¿'Ba aññu bi kuakjainninu ngat'a tse'e?” ³²'Ba ¿jó kuixan tsa xuta kitsikasen?

Ngat'a kitsakjunke xuta naxinando, ngu ngatsi'i kuakjainre nga Juan kuán jngu profeta. ³³'Ba 'bitsa'en kitsingojore Jesús:

—Bi 'yee.

'Ba 'batsa'en Jesús kitsingojo:

—'Ba ninga an bi 'ba xin_nuu mé kjuañu tjinnā nga 'bi tsa'aan.

Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e nchja ch'okun xi tsa'exako uva

12 'Ba Jesús 'etuts'inre nga 'ejña kjuakusun:

—Jngu xuta 'entje tsujmi ntje xi uva 'mi, 'ba 'ench'are; 'ba kiskju'ngi jngu nga'nde ña sits'iungi uva, 'ba kiskjenitjen jngu torre nk'a tuxi sikuenda yejeni.

'Ba jaskan kitsikeyare nangui nchja xi mare tsa'exako uva, 'ba kui xin kiji. ²'Ba kionga echu chanre tu, kui kitsikasen jngu chu'ndare tuxi kueki'anire nchjabiu chan xi 'bakore. ³Tunga nchjabiu kitsuba chu'ndabiu 'ba ye'ere, 'ba tu tjejen ntsja nga kitsikasen. ⁴'Ba kio xi naire nangui kitsikasen ngani

ngijngu chu'ndare; tunga nchjabiu kitsi'onre nindaku chu'ndabiu, 'ba ch'o kitsure. ⁵'Ba kja'e kitsikasen ngani, 'ba kibi kjinik'en. 'Ba jaskan nkjin chu'ndare kitsikasen; tjin xi kitsatere 'ba yak'a xi kjinikjesun.

⁶'Ba tu ngijngu xuta tijña ngisare, kui xi ki'ndire fa, xi 'ñu mejénre. 'Ba xi fet'ani kui kitsikasen, nga kitsikja'etsjen: “Nchjabiu skuekun= ki'ndina.” ⁷Tunga nchja xi tsa'exako uva kitsure xinkjin: “Kibi= xi saku yejere tsajmi xi tjinre na'enre; tusa sik'ian, tuxi tsajan kuanni mé= xi sakure.” ⁸'Ba 'batsa'en kitsuba, 'ba kitsik'en 'ba kiskanikja'a t'axin vojore ña tjintje tsujmi ntje uvabiu.

⁹'Ba, ¿jó mixun jun? ¿Mé= xi sa'en xi naire nangiu? Ngu kjua'etsikjesun nchjabiu, 'ba kja'e xuta sikeyare nangiu.

¹⁰¿A kje 'bexkiyajfun enre Na'enchana? Nga tsu:

Ndiojo xi chjine xjo ts'axjengi, kui= xi je kuánni ndiojo titjun.

¹¹Na'enchana xi 'bi kitsa'en, 'ba tu makun=na ña nga 'ya.

¹²'Ba kio xuta titjun kuamejénre kitsuba Jesús, ngat'a be= nga Jesús 'ejña kjuakusunbi ngat'a tse'e kui. Tunga tsakjunke xutankjiun, 'ba kitsik'ejña tajngu Jesús 'ba kiji.

**Jesús bakuya ngat'a tse'e
kjua'bechjintjai**

¹³'Ba kjinikasen ña tijña Jesús yak'a nchja fariseo 'ba ko xutare Herodes, tuxi sikinchjani Jesús en xi kuan kuangini. ¹⁴'Ba kui nchjabiu ja'etsure:

—Ji na'en, jin 'ya=ni nga kjuakixi= xi sji nga bi tu enre xuta 'mini_ri 'ba nga bi tu isenre xuta

'mini_ri ngayeje, ngat'a bakuye nga ko kjuakixi ndiyare Na'enchana. ¿A tixa'nde asa bi tixa'nde nga k'uechjintjai_ri ña xuta ngakure Romano? ¿A k'uechji=ña, asa bi k'uechja?

¹⁵Tunga Jesús be=ni kjuajó nkjainre nchjabiu, 'ba kitsure: —¿Ánñu chen te'bejñaninuú? Jngu ton ndenario ndekonu, tuxi skutsejenni_ri.

¹⁶'Ba ja'echanire jngu ton, 'ba Jesús kitsure:

—¿'Yá= tse'e isen xi kjit'a nga'e, 'ba 'yá= tse'e ja'en xi kua'indut'a? 'Ba nchjabiu kitsingojo:

—Tse'e xuta ngaku Romano=.

¹⁷'Ba kio Jesús kitsure:

—Ngu ta'e_ru xuta ngaku Romano xi kui tse'e, 'ba ta'e_ru Na'enchana xi tse'e kui.

'Ba tu kiskutsejenkun= nchjabiu jotsa'en kitsingojo ngani Jesús.

**Jesús bakuyare xuta
ngat'a tse'e kjuafa'aya**

¹⁸'Ba kio yak'a nchja saduceo ja'ekun Jesús. Kui= nchjabiu tsu nga mik'en bi nde fa'ayanire; 'ba tsiningiyare Jesús:

¹⁹—Ji na'en, 'ba tsa'en kitsi'indu xujunna Moisés: “Tsa jngu xi'in xi je tsixanko chjun kueya, 'ba tsa bi kis'ekore ki'ndi, jngu nts'e xuta xi k'ion kuixanko ngani chjun k'anbiu tuxi sjanire ki'ndi nts'e xi k'ion.” ²⁰Ngu jngu ndiya kis'e yatu nchja xi nts'e mani. Xi ma titjun tsixan, tunga k'en 'ba bi kis'ere ki'ndi. ²¹'Ba kio xi majóni tsixanko ngani chjunbiu, tunga 'ba nde k'en ngani ngayeje 'ba bi kis'e nganire ki'ndi; 'ba nde 'ba=nde kuán ngani

ko xi majánni. ²²'Ba nga yatu 'ba= kuán tsi'ire, nijnguú kis'ere ki'ndi. 'Ba jaskan 'ba nde k'en chjunbiu ngayeje. ²³Ngu, nixtjin nga kjua'aya nganire xuta, ¿'yá= tse'e kuan chjunbi ngat'a ngayatu tsixanko?

²⁴'Ba Jesús kitsingojore:

—Jun tjiñunu, ngat'a bi 'yo mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana ninga kjuañure Na'enchana.

²⁵Kionga mik'ion kjua'ayare, bi nde kuixanni ninga bi nde sikixanni ki'ndi nistire, ngu joni ankjele xi tjindu ngank'aa kuan. ²⁶Tunga ngat'are nga kjua'aya nganire xuta, ¿a kje 'bexkiyajún xujun xi kitsi'indu Moisés ngat'a tse'e ya na'ya xi tjitijin ndi'i? Kionga Na'enchana kitsure Moisés: “An= ña na'enre Abraham, na'enre Isaac 'ba ko tse'e Jacob.” ²⁷'Ba Na'enchana bi na'enre mik'en kuán, tu tse'e sani xi tjindukun; 'ba kui= kjuañu ne 'ñu titsujñuninu —kitsu Jesús.

**Jesús bakuya ñáre kjuatexuma
xi ngisa tjun tijña**

²⁸'Ba ja'e jngu chjine kjuatexuma, 'ba kjint'e nga nchjabiu inyafoyanire xinkjin, 'ba kionga je tsabe nga Jesús nda kitsingojore, kitsitiñat'are Jesús 'ba tsiningiyare:

—Ngajinre ngayéje kjuatexuma, ¿ñáre kjuatexuma xi ngisa tjun tijña?

²⁹'Ba Jesús kitsingojore:

—Kjuatexuma xi tijña titjun yejere ngayéje, kui xi tsu: “Tasen ñojon, xuta naxinanda Israel, xi Naina kui xi Na'enchana mani xi tu jngututu ma sani. ³⁰Timején Na'enchana xi Na'enri ko ngayéje inimari, ko ngayéje yojori, ko ngayéje

kjuafa'etsjenri 'ba ko ngayéje ngañuri.” ³¹'Ba kjuatexumabi kui= xi majóni: “Timején xingi jotsa'en nimején yojori.” Tsajain kja'e kjuatexuma xi ngisa tjun tijña tu'bani nga ko kibi.

³²'Ba chjine kjuatexuma kitsure:

—Jun nde, na'en, 'ba= tjin.

Kjuakixi= xi sji, nga tu jngututu mani Na'enchana, 'ba nga nde tsajainni xi kja'ere. ³³'Ba nga ña simijfan Na'enchana ko ngayéje inimana, ko ngayéje kjuafa'etsjenna, 'ba ko ngayéje ngañuna, 'ba nga simijfan xingia jotsa'en nimijfan yojona, kui= xi ngisa chjire tu'bani ko ngayéje kjuatjo xi ngasun altar ti.

³⁴'Ba kionga Jesús tsabe nga chingabiu nda kitsingojo, kitsure:

—Bi kjin teni_ri ña batexuma Na'enchana.

'Ba ni'yá nde manikakun nga miningiya ngisare.

**Jesús miningiya 'yá ntje
ndibanire Cristo**

³⁵'Ba kionga tibakuya Jesús ngajin ndetsinre ningu, tsiningiya:

—¿Áññu chjine kjuatexuma tsuni nga ntjere David ndibani Cristo?

³⁶Ngu ndekuini David kitsu, kionga Isennixtjintsjere Na'enchana kitsikinchja:

Na'enchana kitsure Na'enna an:

“Teni ngate kixina,

ka'nda nga xi bi nda ya'ari ngi ndsakui sik'enda.”

³⁷'Ba ¿jotsa'en Cristo ntjere David kjuendibani, nga ndekuini David na'enna tsure?

'Ba xutankjiun tsja tjinre nga inyabasen ñojonre Jesús.

Jesús baneje chjine kjuatexuma

³⁸'Ba Jesús kitsu ngisa nga yakuya:

—Chutsejen_ru yojonu ngat'a tse'e chjine kjuatexuma, ngu matsjare 'betsuma ko najñu nduju 'ba matsjare nga ko kjuaxuta nikja'ayare ngajin ndetsin. ³⁹'Ba matsjare nga 'bendusun yaxile xi tjun inya ni'ya sinagoga 'ba nga'nde xi ngisa nda chun kja'ajin nga jngu s'i, ⁴⁰'ba kui xi kja'are ni'yare yanchjin k'an 'ba, tuxi k'ue'mota'en yojore, ñu tsé fako Na'enchana. Kui kjua ne tsé kjuanima kjua'axtiuni.

Jesús bakuya ngat'a tse'e ton chje

⁴¹Jngu ndiya Jesús tsek'eñña ngankjain nkjin kaxa ña xinya ton chje nga tikutsejen jótsa'en inyaminya tonre xuta kio. 'Ba 'ñu tsé ton inyaminya nkjin xuta nyina. ⁴²'Ba kio ja'e jngu chjun k'an xi nima 'ba 'eya ngaya jngu kaxabiu jó ton xkua xi chuba kjiya. ⁴³'Ba kio Jesús kinchjare xutare 'ba kitsure:

—'Ba xinkixi_nuu nga kui chjun k'an nimabi ngisa= tsé kitsja tu'bani ko ngats'i xi 'eya ton kaxa ton chjebi. ⁴⁴Ngu ngats'i tu kui xi 'bangire tsja, tunga chjunbi, ngajin kjuanimare, je kitsja yeje xi machjenre nga k'uejñakun.

Jesús be'e nijmi nga kuixuya ningu

13 'Ba kionga Jesús 'etjuni ngajin ndetsinre ningu, jngu xutare kitsure:

—iNa'en, chutsejen, á tuku kunni ni'ya ya'ebi 'ba ko ndiojo ya'e xi kuandani!

²'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A techutsejen'a=ni ni'ya ya'e xi 'bi kun? Ngu nijnguú ndiojo nde s'enduxjonenire xinkjin. kuixungi yeje.

Jesús bakuya mé= xi tjun kuan kionga kjue ngasun'ndio

³'Ba jaskan kiji tjenngi tse'e Ya Olivo, xi tijña ngubare ningu. 'Ba Jesús tsik'eñña, 'ba Pedro, Santiago, Juan, 'ba ko Andrés tsiningiyat'axinre:

⁴—'Ba t'innii, ¿kja'á nga 'bi kuan, 'ba mé= chuba xi s'e kionga je k'uetjusun yeje kibi?

⁵'Ba Jesús 'etuts'inre nga kitsure: —Chutsejen_ru yojonu, nga tu'yá ngat'eññunu. ⁶Ngat'a ne nkjin xi kju'a'e ko ja'enna 'ba kuetsu: “An= ña xi Cristo”; 'ba nkjin xuta k'uejñure.

⁷'Ba kionga jun kjuinu'yo nga i nga jaan tjin kjuachan, 'ba kionga xuta kue'e nijmi kjuachan xi tjima, bi kun, ngat'a tjinne= re nga 'ba kuan; tunga kje kjuejin ngasun'ndebi ya'a. ⁸Ngat'a naxinanda skjanko kja'e naxinanda, 'ba chikun skjanko kja'e chikun; 'ba ne nkjin nga'nde s'e chon, 'ba ko kjindia. Ngayéjebi tu kui= xi sa'e 'betuts'inre kjuanima xi s'e.

⁹'Nde jun chutsejenni_ru yojonu; ngat'a ngixkun xutaxa= kuinikasennu, 'ba kuajanu ngaya ni'ya sinagoga. 'Ba nga tu ngat'a tsa'an= nini ngixkun chikun 'ba ngixkun rey kuekision, tuxi sikixiñu ngat'a tsa'an. ¹⁰Ngu tjinnere kjuinikja'axtiuya farani titjunre enre Na'enchana ngats'i naxinanda xi tjin. ¹¹'Ba kionga xuta kju'a'ekja'anu 'ba nga ngixkun

xutaxa singantsjanu, bi nikjo mé= en xi kuixun. Tusa tixun mé= en xi kua'enu kui chubabiu; ngat'a bi jun kjuinukjuo, tu Isennixtjintsjere Na'enchana xi kuinchja. ¹² Ba xi nts'e fo singantsja nts'e nga kjuinik'en, 'ba xi na'en ma singantsja ki'ndire; 'ba xi ki'ndi ma ndekui skjankoni xichare 'ba sa'en nga kjuinik'en. ¹³ Ba tu ngat'ana= nini kuastike tsi'inu xuta; tunga xi xukjuakore ka'nda nga kjuet'a, kui xi k'uangi.

¹⁴ Kjuae xi ch'otjin xi sa'en nga tu jaan xiare nga'ndetsjere Na'enchana, 'ba xio nga sejña ña bi 'bakore nga sasen ¿'ba xi ti'bexkiya kui enbi ngatamankjinre?, kui nixtjinbiu ngats'i xi tjindu nangi Judea ngatanga ña tjin nindu. ¹⁵ Ba ngats'i xi tjindu ngatsja ndaba, bi ngat'etukajen nga kjuas'as'en ndaba tuxi kjuae'ekja'ani mé= xi tjinre; ¹⁶ 'ba xi ngijña titsa'exa, bi ngatjendiba ndaba tuxi kjuae'ekja'ani najñure. ¹⁷ iNimaxunini yanchjin xi titsuya'more asa inyatsikaki ki'ndire kui nixtjinbiu! ¹⁸ Chja'a_ru jun Na'enchana nga bi nixtjinre nch'an nga 'ba ngatjama; ¹⁹ ngat'a 'ñu tsé kjuanima s'e kui nixtjinbiu joni xi kje nisañajanni 'yare, 'ndani nga Na'enchana kitsinda kui ngasun'ndebi ka'nda nganda'e, 'ba xi niñajani nde s'eni. ²⁰ Ba tsa Na'enchana bi sichuba kui nixtjinbiu, tu'yá k'uangi; tunga je kitsichuba nixtjinbiu Na'enchana nga tu kjuanda tse'e xuta xi je kiskja'ajin.

²¹ Kui nixtjinbiu tsa tjin xi kuetsunu: “Chutsijon, nga'e tijña Cristo”, asa kuetsunu: “Chutsijon,

ngajaan tijña”, bi ngatamakjainnu. ²² Ngat'a nkjin= kjuae xi Cristo kuetsure yojore tunga bi kui ni. 'Ba kjuae xi profeta kuetsure yojore tunga bi kui ni; 'ba kui sa'en nkjin chubá ko kjuakun tuxi k'uejñunire xuta, 'ba tsa kuan, ka'nda xi je Na'enchana kiskja'ajin. ²³ Tunga chutsejen_ru yojonu jun ngat'a je 'ba texintitjun_nuu gayejebi.

Nixtjin nga kjuae ngani Ki'ndire Xuta xi'iun

²⁴ Tunga kui nixtjinbiu, kionga je kjuae kjuanimabiu, s'e jñu tsu'biu, 'ba na'enso bi nde sjani ndi'ire, ²⁵ 'ba niñu kuixungini ngank'aa, 'ba nga'ñu xi tjin ngank'aa kjuatse. ²⁶ Ba kio xiare Ki'ndire Xuta xi'iun, nga tjindibajin yufi ko 'ñu tsé kjuañu 'ba ko kjuaje. ²⁷ Ba kio sikasen ankjelere, nga sikinyaku xuta xi je kiskja'ajin gayéje ngasun'ndio, ka'nda nga'nyukjinre ngasun'ndebi 'ba ka'nda nga'nyukjinre ngank'aa.

²⁸ Ngatjamanu kjuakusun ngat'a tse'e ya higo: Kionga je 'betju nganire nts'en tjiare yo, 'ba kja'e xka 'betju nganire, je 'yo nga nixtjinre chundaba matiña. ²⁹ Ba nde 'ba= tsa'ennire, kionga je xio nga 'ba tjima, ngatja'yo nga Ki'ndire Xuta xi'iun je sejñaxtiu xuntja ni'ya. ³⁰ Ba xinkixi_nuu, nga k'uetjusun yeje mé= xi texiñ kionga kje fesunjin xuta xi tjin nganda'e. ³¹ Ngank'aa 'ba ko t'anangiu kjuet'a, tunga enna bi kjuet'a.

³² Tunga mé= nixtjin 'ba mé= chuba nga 'ba kuan, tu'yá be, ninga ankjele xi tjindu ngank'aa, 'ba ninga Ki'ndire Na'enchana. Tu Na'enchana sani xi be.

³³Ba kui= kjuañu, tetsubachunñu, 'ba nda tikuendo yojonu, ngat'a bi 'yo kja'á=ñu nga 'bi kuan. ³⁴Joni jngu xuta xi je mejen kuaje kja'e naxinanda, 'ba kionga 'betju ndaba tsike'nda xuta chu'ndare nga ngatatsikuenda ndaba, 'ba nga jngu jngu chu'ndare jngu xa tsjare, 'ba tsure chu'ndare xi tsikuenda xuntja ni'yo nga ngat'ejñakun. ³⁵Ba kui= kjuañu tetsubachunñu, ngat'a bi 'yo kja'á= nga kju'e xi naire ni'yo, a nga tjima'ña=, a nga masen nistjen=, a kio=nga kji'nda chaxicha, asa kio=nga je tjis'e isen. ³⁶Tetsubachun, tuxi bi tetsujñafeñu kionga tukja'a kju'e xi naire. ³⁷Mé xi texin_nuu jun, 'ba= xin tsi'i_ra: Tetsubachun —kitsu Jesús.

Kionga chubayare nga kjuinduba Jesús

14 'Ba tu ngijó= nixtjin chaja ngisa nga s'eya s'i pascua kionga chine niñuxtila xi tsajainre na'yu san. 'Ba ngakure na'mi 'ba ko chjine kjuatexuma inyamangisjai ndiyare jót'sa'en kuan suba'moni Jesús, 'ba sik'en. ²Ngü tsure xinkjin: —Bi ngajinre s'iu kjuinduba, tuxi bi sisi'ani xutankjiun.

Jngu chjun 'bestenjunre nanda xi ixi jen Jesús

³Ba kionga Jesús tijña naxinanda Betania, nga ndaba Simón, xi xuta chi'in fe'ndujun 'mire; yejerañu Jesús tijñat'a yamixo, ja'e jngu chjun xi ya'a jngu lameta xi alabastro nini. Kui= lametabiu kjitse nanda xi suba naxu nardo 'bejunire 'ba xi ne chjire. 'Ba chjunbiu yakjan lameto 'ba kio

'estenjunre nindaku Jesús nandabiu.

⁴Ba yak'a xuta xi tjindu kio kuakjanre, 'ba kitsure xinkjin: —¿Áññu tu 'ba tsa'en kitistentonni nandabi? ⁵Kui kju'a nga ts'axtiu ján sientu ton denario chjire tsa kisateña tsakaiñu, 'ba kuán kitsa'ere xuta nima tonbiu tsakaiñu.

'Ba jatiko chjunbiu.

⁶Tunga Jesús kitsu:

—Bi 'ba 'mi_ru; ¿ánñu

tenistini_ru? Nda= tjin mé= xi kitsikona. ⁷Ngat'a xuta nima tu i= tjindujinntsja'ine, 'ba kuan kuiseko tu kja'a'ña nga mejénnú; tunga an bi nga'e kuatejñajinntsja'ine_nuu.

⁸Kui= chjunbiu kitsa'en= mé= xi kuán xi kitsa'en; nde nganda'e=ni je kitsikja'ajnda ixi titjun yojona ngat'a s'eyanijin=ña. ⁹Ba fa texinkixi_nuu, nitu ñañu nga'ndere ngasun'ndio ña kju'a'axtiuya en ndare Na'enchana, 'ba=nde kjuinukjua mé= xi kitsa'en chjunbi, 'ba 'batsa'en kjuinikja'etsjenya —kitsu Jesús.

Judas tsingantsja Jesús

¹⁰Ba Judas Iscariote, jngu xutare xi tejó, kikun ngakure na'miu tuxi singantsjanire Jesús. ¹¹Ba kionga na'miu kjint'ere, se kuatsja=re, 'ba kitsure nga sjare ton. 'Ba Judas 'etuts'inre nga tsangisjai mé= fa chubá xi ngisa nda nga singantsja Jesús.

Jesús kjen ko xutare

¹²Nixtjin nga 'etuts'inre s'i pascua kionga chine niñuxtila xi tsajainre na'yu san 'ba nga nik'en chutsanga tse'e s'iu, xutare Jesús tsiningiyare: —¿Ñañu mejénri nga kuek'endai xi xina nga s'i pascua?

¹³'Ba kio Jesús kitsikasen jó xutare 'ba kitsure:

—Tangiun naxinanda jan. 'Ba kio skajiun jngu xuta xi jngu nisa nanda ya'a. Kui= tangintjenngiu.

¹⁴'Ba kioña kjuas'en, 'ba t'in ru xi naire ni'yo: “Bi titsu Naini: ¿Náre nga'ndeñu nga kuakjenkuá xutana kionga kuechjijñii s'i pascua?” ¹⁵'Ba kio kui kuakunu jngu nga'nde teya xi je tijñanda 'ba xi ngank'are ni'yo tijña. Kio t'endo xi xina.

¹⁶'Ba xutare 'etju 'ba kiji naxinanda jan. 'Ba 'ba fa tsa'en kuasjaire jotsa'en ja'ba je kitsure Jesús. 'Ba kio 'enda xi skinejñu s'i pascua.

¹⁷'Ba kionga je tjima'ña, Jesús 'ba ko nga tejó xutare ja'e nga'ndebiu.

¹⁸'Ba yejerañu kionga inyakjent'a yamixo, Jesús kitsu:

—'Ba fa xinkixi nuu nga jngu ñu jun xi ñatjen tikjenkona, kui= xi singantsjana.

¹⁹'Ba xutare kuabare, 'ba 'etuts'inre nga tsiningiyare nga jngu jngu:

—¿A an= ñá?

²⁰—Jngu xi tejó mañu, kui= xi ndekuini tiba titsika'nyijinni niñuxtilare nga ko an — kitsingojore Jesús—. ²¹Ngat'a tjinnere 'ba kuanre Ki'ndire Xuta xi'iun jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ngat'are kui. Tunga nimaxuni xi singantsja kui. Tusa ngisa nda kuánre tsa bi kitsin.

²²'Ba yejerañu inyakjenjñu, Jesús kiskjebe niñuxtilo 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsijoya 'ba kitsjare xutare nga titsu:

—Chjubio. Yojoná=bi.

²³'Ba jaskan kiskjebe=ni jngu chutsin. 'Ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsjare xutare ngayeje. 'Ba ngatsi'i kits'i. ²⁴'Ba Jesús kitsure:

—Kibi= xi jinna xi tse'e kjua xatse xi ti'bendakoni Na'enchana ko xutare. Kui= xi ne nkjin xuta tistenntjainire. ²⁵'Ba fa xinkixi nuu nga bi nde binu k'uiña ka'nda nixtjin nga binu xatse k'uiá ña batexuma Na'enchana.

Jesús be'e nijmi nga Pedro kuetsu nga bi xutare kuán

²⁶'Ba kionga je kise jngu son xi tse'e Na'enchana, kiji tjenngi tse'e Ya Olivo. ²⁷'Ba Jesús kitsure xutare:

—Ngatsi'u sichajañu kjuamakjainnu ngat'a tsa'an; ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enna: “Sik'ían xi tsikuenda chutsango, 'ba kui tuchuña k'uetsumaba.” ²⁸Tunga kionga kjua'ayana an, kjuititjun nuu nangi Galilea.

²⁹'Ba Pedro kitsure:

—Nisi ngatsi'i sichaja kjuamakjainre, an bi sichajaa.

³⁰'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba fa xinkixira nga ndekuini nistjenbi, kionga kje kji'ndajín chaxicha xi majóni ndiya, ji je ján ndiya kisji nga bi xutana kuáin.

³¹Tunga Pedro tojo 'ba= kitsu ngisa:

—Nisi tsa kueyakora, bi xian tsa bi xutari kuán.

'Ba 'ba= kitsu ngatsi'i xutare ngayeje.

Jesús fako Na'enna ña Getsemaní 'mi

³²'Ba jaskan echu jngu nga'nde xi Getsemaní 'mi.

—Tetsubo nga'e yejerañu an tefikjakuaa Na'enchana —kitsure Jesús xutare.

³³Ba Jesús kiko Pedro, Santiago 'ba ko Juan, 'ba 'etuts'inre nga 'ñu ba kis'ere 'ba 'ñu kuafore. ³⁴Ba kitsure xutare:

—Kjuaba kitsejin inimana joni tsa kui xi je sik'enna. Tetsubo nga'e, 'ba tetsubachun.

³⁵Ba 'batsa'en Jesús kiji ngubare, 'ba kio tsak'ejña tsindi 'nda t'anangiu, 'ba tsi'are Na'enchana tsa kuan kjuat'axinre chuba nga kju'a kjuanima. ³⁶Kionga Jesús tifako Na'enchana tsu:

—Abbá Na'en, ji xi mari ña'an yeje tsajmi; tik'ejñat'axinna kjuanimabi, tunga ngatjama jotsa'en mejénri ji, 'ba bi jotsa'en mejénna an.

³⁷Ba jaskan Jesús jendiba ngani ña tjinu xutare, 'ba kjiyufe nga echu; 'ba kitsure Pedro:

—Simón, ¿a tetsujñafe=ni? ¿A nijnguú chuba kichukjuari nga tsikenichin? ³⁸Tetsubachun 'ba chja'a ru kjuanda Na'enchana, tuxi bi xut'ayakoninú. Inimanu je tijñanda=, tunga yojonu inda ngisa.

³⁹Ba kio Jesús kikjako ngani Na'enchana, 'ba ndekuini en kinchja ngani. ⁴⁰Ba kionga jendiba ngani nde, je kjiyufe ngani xutare ngat'a nijño inya'bechja tuxkun. 'Ba bi nde beni mé= xi singojore. ⁴¹Ba 'batsa'en, ja'e ngani Jesús xi majánni ndiya, 'ba kitsure:

—¿A tojo tetsujñafe=ñu 'ba tenikja'aya=ñu? Ngat'e nde, je ja'e chuba nga Ki'ndire Xuta xi'iun kuan gantsjare xuta je. ⁴²Tisetjion, tangian nde. Chutsijon, je ndiba tiña xi singantsjana an.

Kionga fa'echja'a Jesús

⁴³Ba nde sa'e= tinchjani Jesús kionga tukjia'a ja'e Judas, jngu xutare xi tejó, 'ba ja'e ne nkjin xuta xi kitsikasen nchja ngakure na'miu, ko chjine kjuatexuma 'ba ko xuta chinga. 'Ba xutankjiun kicha= ko ya= ya'a nga ja'e. ⁴⁴Ba Judas ja'ba je inya'a titjun nchjabiu nga kitsure: —Kui xi k'uendsu'aa, kui=biu; nda tjinu dubo nga kueko.

⁴⁵Ba kionga ja'e, tu Jesús fani kitsitiñat'are.

—Na'en —kitsure 'ba 'endsu'a.

⁴⁶Ba kio xutankjiun kitsuba'ñu Jesús.

⁴⁷Tunga jngu xutare Jesús xi sejña kio ts'axje kichare 'ba tsatet'a ñojon chu'ndare na'mi titjun. ⁴⁸Ba Jesús tsiningiyare xutankjiun:

—¿Áññu ko kicha ko ya kich'añu nga ja'echja'anuu, joni tsa jngu chacheje kuáan? ⁴⁹Nyujun nyujun tsakatejñajinntsjai nuu nga yakuya ngajin ndetsinre ningun, 'ba niñajanni kjindubanu. Tunga 'bi tjima tuxi k'uetjusunni jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana.

⁵⁰Ba ngatsi'i xutare Jesús tsanga 'ba kitsik'ejña tajngu.

⁵¹Tunga jngu chana'en xi tjenngire, tu jngu najñu ts'atjijunre yojore, 'ba kui xi kitsuba nchjabiu; ⁵²tunga chana'enbiu kitsuntjin najñure, 'ba tu tsanga kjisti=.

Jesús ngixkun xuta xa titjun Judío

⁵³Ba 'batsa'en kichani Jesús ngixkun na'mi titjun; 'ba kio kuañajan ngatsi'i ngakure na'miu, tse'e xuta chingo 'ba ko tse'e chjine kjuatexumo. ⁵⁴Ba Pedro kjin

kitjennigini Jesús ka'nda ngandetsin ndaba na'mi titjun, 'ba nchja xi tsikuenda kio tsik'ejnainre. 'Ba kio kitsi'isure yojore t'a ndi'u.

⁵⁵'Ba kiongakure na'miu 'ba ngatsi'i xuta xo tsangisjai jngu xuta xi skaninejere Jesús, tuxi sjani en nga kjuinik'en; tunga bi kuasjaire. ⁵⁶Ngat'a ninga nkjin xi inyakaninere en ndesu Jesús, bi kjimangusun enre. ⁵⁷'Ba yak'a tsikinya nduju 'ba kiskaninere en ndesu, nga inyatsu:

⁵⁸—Jin kjinu'ya ri nga kitsu xutabi: “An sikixuya=ña ningubi xi tu xuta kitsinda, 'ba ján nixtjin skjenitjen ngaña jngu xi bi xuta tsinda.”

⁵⁹Tunga ninga 'ba= tsa'en kjimangusun enre.

⁶⁰'Ba kio na'mi titjun tsisetjen ngamasenre ngatsi'i, 'ba tsiningiyare Jesús:

—¿A tumé singuaje ngat'are mé= xi inyakaninejeri?

⁶¹Tunga Jesús xiu tsik'ejnã, 'ba nijnguú en kitsingojo. 'Ba na'mi titjun tsiningiya nganire:

—¿A ji= ni Cristo, xi Ki'ndire Na'enchana?

⁶²'Ba Jesús kitsingojo:

—Jun, an= ñã. 'Ba xia=ñu Ki'ndire Xuta xi'iun nga tijña ngate kixire Na'enchana xi tjinre kjua'ñu, 'ba nga yufi kjuendibajinni ngank'aa.

⁶³'Ba kio na'mi titjun 'ejnda najñure tuxi kj'iyanire nga 'ñu ch'o kis'ere inimare, 'ba kitsu:

—¿Jótsa'en kuachjen ngisana xi skaninejere? ⁶⁴Je kjinu'yo nga ch'o kitsu ngat'a tse'e Na'enchana xutabi; ¿jó mixun?

'Ba ngatsi'i kuangusun enre nga Jesús tjinre je 'ba nga tjinnere kueya.

⁶⁵'Ba yak'a nchjabiu 'etuts'inre nga 'etiajunre Jesús, 'ba 'e'mo nkjain 'ba ye'ere.

—Ji xi profeta 'mi_ri yojori, 'ba t'inni, ¿'yá= xi ye'eri nganda'e nde? —kitsure.

'Ba nchja xi tsikuenda kio nkjain Jesús tso'ojin.

Pedro tsu nga bi xutare Jesús kuán

⁶⁶'Ba nga Pedro tijña ngi ni'yo, ja'e jngu chjun chu'ndare na'mi titjun; ⁶⁷'ba kionga chjunbiu tsabe Pedro nga t'a ndi'u tijña nga titsi'isure yojore, kitsure nga kiskutsejen'a:

—Ji 'ba=nde Jesús tse'e Nazaret tsikitjajmekue ngayeje.

⁶⁸Tunga Pedro 'e'mota'en yojore, nga kitsu:

—Junjun. Bi 'bexkuã, 'ba bi mankjinnã mé= xi tesji.

'Ba Pedro 'etjuuni kio 'ba kiji ñã tijña xuntja ngandetsin. 'Ba kio kiski'nda jngu chaxicha. ⁶⁹'Ba chjun chu'ndabiu tsabe ngani Pedro 'ba 'etuts'inre nga ye'ere nijmi xuta xi yak'a:

—Kui xutabi jngu xi tsak'ajmeko jmibiu.

⁷⁰Tunga Pedro nde 'e'mota'en ngani yojore. 'Ba sangutjun, xuta xi tjindu kio nde 'ba= kitsu nganire:

—Kjuakixi= nga Jesús tsikitjajmetjenni_ri, ngat'a Galilea tsiji ngayeje.

⁷¹'Ba 'batsa'en Pedro 'etuts'inre nga ch'o kitsu, nga kitsik'axki ngat'are Na'enchana:

—Bi 'bexkuan xuta xi te'mi_ru
—kitsu.

⁷²'Ba ndekuini chubabiu kiski'nda ngani xi majóni ndiya chaxicho. 'Ba kio Pedro ja'etsjenre mé= xi ja'ba je kitsu'inre Jesús nga kitsure: “Kionga kje kji'ndajín chaxicha xi majóni ndiya, ji je ján ndiya kisji nga bi xutana kuáin.” 'Ba kionga Pedro ja'etsjenre enbi, kiski'nda.

Jesús chaninejere ngixkun Pilato

15 Kionga je kis'e isen, kionga je joyare nga kuañajant'are xinkjin ngakure na'miu ko xuta chingare naxinando, ko chjine kjuatexuma 'ba ko ngats'i xuta xa xi yak'a, tjitañure nga kiko Jesús 'ba kitsingantsjare Pilato. ²'Ba Pilato tsiningiyare Jesús:

—¿A ji= ni reyre xuta judío?

—Ji je 'ba kisji —kitsingojore Jesús.

³'Ba ne nkjin tsajmi kiskaninejere ngakure na'miu. ⁴'Ba kui= kjuañu Pilato tsiningiya nganire:

—¿A bi singuaje? ¿Jó sji ngat'a tse'e nga 'ba tuku kji'i tsajmi xi inyabangiri?

⁵Tunga Jesús nijnguú en kitsingojo ngisa; 'ba kui= kjuañu Pilato tu 'ba= kuánnire.

⁶'Ba xki nu xki nu nga s'i pascua, Pilato tsik'eñandai jngu xuta xi kjiyuya nduya, xi skui'a xuta naxinanda. ⁷'Ba kui nixtjinbiu jngu xuta xi Barrabás 'mi kjiya nduya ko nchja xi ñatjen kiskjanko Roma 'ba kitsik'en xuta. ⁸'Ba kio ja'e xutankjiun 'ba 'etuts'inre nga tsi'are Pilato nga ngatatsa'en jotsa'en ngantsjai nga s'i pascua. ⁹'Ba Pilato kitsingojore:

—¿A mejénnú nga reyre xuta judío sik'eñandai_nuu?

¹⁰'Ba 'ba kitsu Pilato ngat'a kuankjinre nga ngakure na'miu tu kjuaxin kakun= nini nga kitsingantsja Jesús. ¹¹Tunga ngakure na'miu ja'ba je inya'a xutankjiun nga tusa Barrabás skui'are nga sik'eñandaire. ¹²'Ba Pilato kitsingojore:

—¿Mé= xi mejénnú nga sikua xuta xi reyre xuta judío 'mi_ru?

¹³—iKru tjat'ai! —kitsu nga inyakji'ndaya xutankjiun.

¹⁴—Tunga ¿mé= kjua xi ch'otjin xi kitsa'en kui? —kitsingojo Pilato.

Tunga xutankjiun ngisa 'ñu kiski'ndaya 'ba kitsu:

—iTjat'ai kru!

¹⁵'Ba Pilato mejénre nga tsja s'ere xutankjiun, kui= kjuañu Barrabás kitsik'eñandainire; 'ba jaskan 'exa nga s'ere Jesús 'ba kitsingantsja nga set'a kru.

¹⁶'Ba kio chasoldadu kiko Jesús ngajin ndetsinre ni'ya masen xi ni'ya pretorio 'mi, 'ba kinchjare xinkjin xi yak'a. ¹⁷'Ba ngats'i kitsikaja Jesús jngu najñu nduju kuán, 'ba kitsinda corona xi na'ya nini xi 'esunre nindaku. ¹⁸'Ba jaskan 'etuts'inre nga kitsite'ndare:

—i'Nda na'en, xi reyre xuta judío!

¹⁹'Ba ko jngu yanaxu tso'ontjainire nindaku Jesús, 'ba 'etiajunre 'ba tsikinyaku'nchin joni tsa bekun. ²⁰'Ba jaskan nga je 'batsa'en tsejnuke Jesús, ts'axje nganire najñu kuánbiu 'ba nde najñure= kitsikaja ngani. 'Ba 'etjuko tuxi kuat'ani kru.

Jesús s'et'a kru

²¹'Ba jngu xuta xi tse'e Sirene xi Simón 'mi, xi na'enre Alejandro ko

Rufo, jendibani ngijña; 'ba kionga tifa'a kio, kitsa'ene k'jua'ñure tuxi k'uanijinkoni krure Jesús.

²²'Ba kio kiko Jesús jngu nga'nde ña Gólgota 'mi. (En xi tsunire: nga'ndere nindaku mik'en.) ²³'Ba kitsa'ere binu xi ko mirra ts'atjijin nga k'ui tsakaiñu, tunga Jesús bi kits'i. ²⁴'Ba 'batsa'en kiset'a kru. 'Ba chasoldadu kitsiskayani najñure Jesús, tuxi skueni ñäre xi k'uakore. 'Ba 'batsa'en kitsika'bire xinkjin najñure Jesús.

²⁵'Ba chubā ñajan nga tajñu nga kiset'a kru. ²⁶'Ba jngu yate kua'indut'a mé= k'jua kjinik'enni. "Reyre xuta judío" tsu xi kua'indut'a yatebiu. ²⁷'Ba jó chacheje ñatjen kiset'ako kru Jesús, jngu ngate kixire 'ba jngu ngate skjunre. ²⁸'Ba kuajngu enre Na'enchana xi tsu: "Batsa'en xiakun joni xuta xi bi nda tsa'en."

²⁹'Ba xuta xi inyafa'a kio ch'o inyatsure Jesús nga inyatsik'atji nindaku:

—¿A ji= ni xi sikjekjue ningu 'ba nga ján nixtjin xjunitjen ngani?

³⁰Tik'angi yojori 'ba t'etukajent'ai kru —kitsure.

³¹'Ba 'ba=nde tsa'en tsejnuke ngakure na'miu 'ba ko chjine kjuatexumo ngayeje, nga inyatsure xinkjin:

—Kui kitsik'angi kja'e xuta, tunga bi mare tsik'angi yojore.

³²Ngat'etukajent'a kru nganda'e tsa kui xi Cristo, 'ba tsa kui xi reyre xuta tse'e Israel tuxi xiaña 'ba kuakjainnina.

'Ba nchja xi kjiyut'ako kru Jesús 'ba=nde ch'o kitsure.

Jotsa'en k'en Jesús

³³'Ba kionga kuanyusen, kuajñu ngayéje ngasun'ndio ka'nda nga chuba ján nga kuangixun. ³⁴'Ba ndekuini chubabiu 'ñu kiski'ndaya Jesús:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? — kitsu. (En xi tsunire: Ji Na'en, ji Na'en, ¿ánñu kjinikumaninaa?)

³⁵'Ba yak'a xuta xi inya kio, kjint'e 'ba kitsure xinkjin:

—Tasen ñojón, profeta Elías tinchjare.

³⁶'Ba 'batsa'en tsangatsanga jngu xuta xi sejña kio, 'ba jngu tsanga kitsika'nyini ko binu xi je san, 'ba jngu yanaxu 'eku 'ba kitsitiñat'are Jesús tuxi k'uini, nga kitsu:

—Tejño; xutsijan tsa Elías k'jua'ek'ajent'a kru.

³⁷Tunga Jesús 'ñu kiski'ndaya, 'ba k'en. ³⁸'Ba jó ya kuán najñu xi kitjenchja nga'nde xi 'ñu tsje tse'e ningu, jendibajenni 'nda ngank'are ka'nda ngi'ndere nga kitijndajen.

³⁹'Ba ngakure chasoldadu xi ngankjain Jesús sejña, kionga tsabe jotsa'en k'en, kitsu:

—Kjuakixi= nini nga kui xutabi Ki'ndire Na'enchana.

⁴⁰'Ba=nde kio inya yak'a yanchjin xi kjin inyakutsejenni; 'ba xi inya ngajinre yanchjinbiu María Magdalena=, María nare Kuse ko Santiago xi ma ki'ndiu, 'ba ko Salomé. ⁴¹Kui= yanchjinbi kitjenngi Jesús 'ba tsikinyako kui, kionga tijña nangi Galilea. 'Ba=nde inya ngisa nkjin yanchjin kio xi ñatjen ja'eko Jesús naxinanda Jerusalén.

Kionga kis'eyanijin Jesús

⁴²'Ba kui nixtjinbiu nga s'endunda tsajmi xi machjen s'iu, ngat'a je matiña nixtjin nga nikja'aya. 'Ba kionga je tjima ngixun, ⁴³ja'e Kuse tse'e Arimatea. Kui= jngu ngakure xuta xa xi 'ba nde tikuyare nixtjin kionga kuatexuma Na'enchana. 'Ba kui 'enere yojore nga kikun Pilato 'ba ts'are yojore Jesús. ⁴⁴'Ba tu 'ba= kuánre Pilato nga ngutjun fani k'en Jesús, 'ba kinchjare ngakure chasoldadu 'ba tsiningiyare tsa je k'en. ⁴⁵'Ba kionga je ngakure chasoldadu ye'ere nijmi nga je k'en, Pilato kitsingantsjare yojore Jesús Kuse. ⁴⁶'Ba kio Kuse tsatse jngu najñu tjibe, 'ba ko najñubiu kitsik'atjijunni yojore Jesús kionga je ts'ajent'a kru. 'Ba jaskan kik'eyanijin jngu tsju xi tixa xi kuandat'a naxiu, 'ba kiskanitikja jngu ndiojo tse xi 'extiuchjakoni tsju. ⁴⁷'Ba María Magdalena, 'ba ko María, nare Kuse nde, inyakutsejen ña kis'ejña yojore Jesús.

Jesús fa'ayare ngajinre mik'en

16 'Ba kionga je ja'a nixtjin nga nikja'aya, María Magdalena, ko María nare Santiago, 'ba ko Salomé, tsatse nanda xi ixi jen tuxi kuetsikajunni yojore Jesús. ²'Ba nixtjin xi 'betuts'innire semana, kionga 'ñu tajñu ngisa, kiji ña tijña tsjure Jesús, nde sa'e= 'etjuni tsu'biu.

³—¿Yá= tsé xi skja'axinna ndiojobi xi tijñaxtiuchja tsjure? — inyatsure xinkjin.

⁴Tunga kionga kiskutsejen, tsabe nga kui ndiojobiu xi ne 'ñu tse je

tijñat'axin. ⁵'Ba kionga ja'as'en tsjure Jesús, ngate kixire tsju tsabe jngu chana'en xi yaja najñu nduju xi tiba kji'i; 'ba yanchjinbiu kitsakjun.

⁶Tunga chana'enbiu kitsure:

—Bi kun; Jesús tse'e Nazaret xi teminyisjo xi kiset'a kru, bi nga'e tijña. Je ja'ayare. Chutsijon nga'nde ña kjinikajña. ⁷Tunga tangik'e ru nijmi xutare, 'ba ko Pedro: “Kui= tiftitjunnunangi Galilea; 'ba kio xio kui jotsa'en nga ja'ba je kitsunu Jesús.”

⁸'Ba kio mangatsanga 'etju yanchjinbiu tsju, ngat'a se inyafatsekun=. 'Ba tu'yá ye'ere nijmi ngat'a inyatsakjun.

Jesús matsejenre María Magdalena

⁹'Ba jaskan nga ja'ayare Jesús, kionga tajñu nixtjin xi 'betuts'inre semana, titjun María Magdalena kuatsejenre, xi ts'oxjejinre yatu isennixtjin xi bi nda. ¹⁰'Ba María Magdalena kike'ere nijmi xuta xi ñatjen tsik'etsumako Jesús, xi ba tjindu 'ba inyakji'nda. ¹¹Tunga kionga kjint'e xutabiu nga Jesús tijñakun, 'ba nga chjunbiu kitsitsejenre yojore, bi kuakjainre.

Jesús tsitsejenre yojore jó xutare

¹²'Ba jaskan kja'e tsa'en, kitsitsejenre yojore Jesús jó xutare xi ngijña inyafi. ¹³'Ba kui ja'eke'e nganire nijmi xuta xi yak'a; tunga kui bi kuakjain nganire ngayeje.

Jesús 'bexare xutare

¹⁴'Ba jaskan tuchan Jesús kitsitsejen nganire yojore ngatejngu xutare, yejerañu tjindut'a yamixo; 'ba Jesús jatiko ngat'a bi kuakjainre

'ba titsujñu ngisare, ngat'a bi kuakjainre mé= xi ye'ere nijmi xuta xi ja'ba je tsabe nga ja'ayare kui. ¹⁵Ba Jesús kitsure:

—Tangiun ngayéje ngasun'ndio, 'ba t'e_ru nijmi en ndare Na'enchana ngats'i xuta xi tjin. ¹⁶Xi kuakjainre 'ba satenda, kui= xi k'uangi; tunga xi bi kuakjainre, kui= xi xaninejere. ¹⁷Ba xi kuakjainre sa'en= kjuakunbi: Nga ko ja'enna k'uaxje isennixtjin xi bi nda; 'ba kja'e en kuinchja ngayeje; ¹⁸'ba subaya ntsja tjiuye, 'ba tsa k'ui

tsajmi xi sik'enre, tumé sikore; 'ba kuanere ntsja xuta xi sefesun 'ba kuanda —kitsu Jesús.

Jesús mijin ngank'aa

¹⁹'Ba jaskan nga Na'enna Jesús jako xutare, tsijin ngank'aa, 'ba ngate kixire Na'enchana tsik'ejña. ²⁰'Ba xutare Jesús 'etju, nga kitsikja'axtiuya en ndare Na'enchana jo kji'i ngasun'ndio. 'Ba Na'enna tsakaseko, 'ba kitsa'en kjuakun, tuxi xianire nga kjuakixi= en xi inyatsu xutare.

En nda ngat'a tse'e Jesucristo jotsa'en kitsi'indu

SAN LUCAS

Lucas tsi'indure Teófilo

1 Ngu 'ñu nkjin xuta kuamejénre tsja fani tsa'en si'indu mé= xi Na'enna kitsa'en ngajinni, ²jo fa tsa'en yakuyani xi 'ndani nga tuts'inre ko fa tuxkun tsabenii 'ba xi kitsa'exare nga kitsikja'axtiuya enre Na'enna. ³Ba jaskan nga je nda tsiningiya yajaa jó fa kuán 'ndani nga tuts'inre, nda= tjin ngat'ana ngayeje nga tsja fani tsa'en si'indura kui tsajmibi ji xuta chinga Teófilo, ⁴tuxi nda xiani ngat'are kjuakixi xi je kisakuyari.

Nga s'eya nijmi nga Juan Bautista tsin

⁵Nixtjin nga Herodes reyre nangi Judea kuán, 'ba nde kio tijña jngu na'mi xi Zacarías 'mi, xi tu jngu xutare Abías. 'Ba chjunre Elisabet 'mi, jngu xi ntjere Aarón. ⁶'Ba ngojó 'ñu nda kixi ngixkun Na'enchana, 'ba tsajain xi kiskaninejere, ngat'a 'ñu nda tsik'etjusun yeje enre ko kjuatexumare Na'enchana. ⁷Tunga bi tjindre ki'ndi, ngat'a Elisabet 'ndi=; 'ba je ne chinga koni ngojó ngayeje.

⁸Ngu jngu nixtjin nga Zacarías ko xi ñatjen tsa'exa ts'akore nga sa'exa joni na'mi ngixkun Na'enchana, ⁹'ba jotsa'en je ngare na'mi, tu Zacarías fa ts'akore nga kui xi kjua'as'en nga'nde tsjere ningu nga kuakare tjingusja Na'enchana. ¹⁰'Ba yejerañu titi tjingusja, ngatsi'i xutankjiun inya ngandetsin ningu nga inyafako Na'enchana. ¹¹'Ba kio, Zacarías kuatsejenre jngu ankjere Na'enchana, xi sejña nduju ngate kixire yamixa ña tisun tjingusja. ¹²'Ba Zacarías tu 'ba= kuánre nga tsabe ankje, 'ba 'ñu kitsakjun. ¹³Tunga ankje kitsure:

—Zacarías, bi kuin, ngat'a Na'enchana je kjint'e nga kichukue, 'ba chjunri Elisabet s'ere jngu ki'ndi xi'in xi tsiji xi Juan k'uin_{ri}. ¹⁴'Ba 'ñu tsja kuanri, 'ba nde 'ñu nkjin xuta kuatsjare ngayeje nga tsin, ¹⁵ngat'a ki'ndiri 'ñu je kuan ngixkun Na'enchana. Bi k'ui binu ninga xan 'ba tse Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre kui kionga kje tsinjín. ¹⁶'Ba sa'en nga 'ñu nkjin xuta xi naxinanda Israel tse'e kjua'e ngani ngixkun Na'enchana xi Naire mani. ¹⁷'Ba kui sejñajinre isennixtjinre

'ba ko kjuañure profeta Elías. Kui kuajetitjunre Na'enna, 'ba sa'en nga xi xicha ma ko xi ki'ndi ma nda kua'a ngani xinkjin, 'ba nga xi xtan sik'antjaiya kjuafa'etsjenre tuxi kuanire sik'etjusun. 'Ba 'bitsa'en sik'ejñanda naxinando nga skjebetjo Na'enna —kitsu ankje.

¹⁸'Ba Zacarías tsiningiyare ankjebiu: —¿Jótsa'en skuekixiña kibi? Ngat'a je ne chingaa, 'ba chjunna ngayeje.

¹⁹'Ba ankjebiu kitsingojore: —An Gabriel= ña, 'ba ngixkun Na'enchana tejña; 'ba kui kitsikasenna nga kjuakora ji 'ba xinra en xi nda. ²⁰Enna k'uetjusun nixtjin nga tjinnere nga 'ba kuan. Tunga ngat'a bi kuakjainri en xi kixinra, kuanima=ni 'ba bi kuan kuinukjuai 'nda nga kuan yeje kibi.

²¹'Ba yejerañu, xutankjiun inya ngandetsin ningu nga inyakuyare Zacarías 'ba tu 'ba= kjimare nga tji'bandayare nga tji'betju. ²²Tunga kionga tukjia'a 'etju, 'ba bi ma fako xuta xi kio tjindu; 'ba 'batsa'en kuankjinre nga tjin xi kuatsejenre ngaya nga'nde tsjere ningu, ngu tu chuba= tsa'enre ko ntsja nga fako. 'Ba tojo bi kuán kinchja.

²³'Ba nga Zacarías je kitsijngu xare joni na'mi, kiji ngani ndaba. ²⁴'Ba bi ñu nkjin nixtjin ja'a, 'ba Elisabet xi chjunre kis'eya'more ki'ndi, 'ba ón sa bi 'etju ndaba. 'Ba kitsu: ²⁵“Na'enna 'bi kitsa'en ngat'ana nga ja'animara, tuxi kjuaxinni kjuasuba xi tjin'inna ngat'are xi yak'a.”

Nga jngu ankje be'e nijmi nga tsin Jesucristo

²⁶Kionga je ja'a jon sa, Na'enchana kitsikasen ankje Gabriel

jngu naxinandare nangi Galilea xi Nazaret 'mi. ²⁷'Ba kui kikun jngu chjun xungu xi María 'mi xi je tijñangi kjua nga kuixanko jngu xuta xi Kuse 'mi, xi ntjere rey David. ²⁸'Ba ankje ja'sa'en nga'nde ña María tijña, 'ba kitsure:

—Tsiten'ndara ji xi je kisakuri kjuandare Na'enchana. Kui= tijñakori. iNdari ji ngajinre ngats'i' yanchjin!

²⁹'Ba nga María tsabe ankjebiu 'ba kjint'e enre, kuakunre 'ba miningiyare yojore mé= xi tsunire kjuate'ndabiu. ³⁰'Ba meni ankjebiu kitsu nganire:

—María, bi kuin. Ngu je kisakuri kjuanda ngixkun Na'enchana. ³¹Nganda'e nde ki'ndi s'eya'mori: s'e=ri jngu ki'ndi xi'in, 'ba Jesús k'uin_ri ja'enre. ³²Kui jngu xuta xi 'ñu je kuan, 'ba Ki'ndire Na'enchana xi tijña ngank'aa k'uinre. Na'enchana sa'en nga kui rey kuan joni rey David xi xuta chingare. ³³'Ba kuatexumantsjaire naxinandare Jacob, 'ba kjuatexumare bi kjuet'a —kitsu ankjebiu.

³⁴'Ba María tsiningiyare ankjebiu: —¿Jótsa'en kuanni kibi? Ngu bi tjinna xi'in.

³⁵'Ba ankjebiu kitsingojore: —Isennixtjintsjere Na'enchana kjuendejenneri, 'ba kjuañure Na'enchana xi tijña ngank'a kue'mori ko nk'ianre. Kui kjuañu ki'ndi xi tsin tsje kuanni, 'ba Ki'ndire Na'enchana k'uin. ³⁶'Ba nde Elisabet, xi xingi, s'ere jngu ki'ndi ngayeje, ninga je chinga. Kui xi 'ndi kik'inre tsakaiñu je jon sa nga kui tji'yamore ki'ndi. ³⁷Ngat'a tumé na'enre ngat'are Na'enchana.

³⁸Ba 'batsa'en María kitsu:
—An chu'ndare Na'enchana= ña.
Ngatjama ngat'ana jotsa'en ji je
kik'innaa.
'Ba kionga je 'bi kitsu María,
ankjebiu kiji ngani.

Nga María fikun Elisabet

³⁹Kui nixtjinbiu, María
tsik'ejñanda 'ba 'ñu kitsa kiji
jngu naxinandare nangi Judea xi
tijñajin ngijñacha. ⁴⁰Ba ja'as'en
ndaba Zacarías 'ba kitsite'ndare
Elisabet. ⁴¹'Ba nga Elisabet kjint'e
kjuate'ndare María, ki'ndiu
kitsiteya ngaya ngats'a, 'ba kui
kitse Isennixtjintsjere Na'enchana
ngajinre. ⁴²'Ba meni ko jngu jnda xi
'ñu, kitsu:

—iNa'enchana ngisa 'ñu
kitsichikunta'enri ko mare
ngats'i yanchjin xi yak'a, 'ba
kitsichikunta'en ki'ndi xi s'eri!

⁴³Tunga, ¿'yá= ninā an, nga
nare Xuta chingana kjuatekunna?

⁴⁴Ngat'a nga kjint'ia kjuate'ndari,
ta'a ki'ndina kitsiteya ko kjuatsja
ngajinna. ⁴⁵iÁ ndaniri ji xi
kuakjainri nga kuajngu en xi
Na'enchana kitsuri!

⁴⁶'Ba meni María kitsu:

Nga ko fani inimana tsichji_ra
Na'enchana,

⁴⁷'ba tsitsjaa ngat'a tse'e
Na'enchana xi tsik'angina.

⁴⁸Ngat'a je ja'animara, an xi
chu'nda nimare kuán,
'ba 'ndani nganda'e xuta
kuetsuntsjaina:

“Á ndaniri ji.”

⁴⁹Ngat'a xi 'ñu tjinre kjuañu 'ba
xi tsje je kitsa'en tsajmi ya'e
ngat'ana.

⁵⁰Kui fa'animare xuta xi bekun,
xi kis'e ko xi tjin ko xi s'e.

⁵¹Yakutsejen kjuañure nga
kitsa'en tsajmi ya'e,
'ba kitsitsojoya xuta xi nk'a
'baxje yojore.

⁵²Ja'axinre kjuañure xi rey,
'ba nk'a kitsik'endu xi nima.

⁵³Ko xi nda kitsitsere xi tsajainre
xi chine,
'ba xi nyina tu tjejen ntsja nga
'ete.

⁵⁴Tsakaseko naxinanda Israel, xi
xuta chu'ndare,
'ba bi kichiyajinre nga
kjua'animare

⁵⁵jotsa'en kitsuyatitjunre xuta
chingana
Abraham ko ntje xi jaskan s'ere
kitsu María.

⁵⁶'Ba María jánru sa tsik'ejñako
Elisabet, 'ba jaskan kiji ngani ndaba.

Nga tsin Juan Bautista

⁵⁷Kionga je echu nixtjin nga
Elisabet s'ere ki'ndi, kis'ere jngu
ki'ndi xi'in. ⁵⁸'Ba kionga xi ndai
ni'yare ko xi xinkjin kjint'e nga
Na'enchana ja'animare Elisabet, 'ba
nde kitsitsjako. ⁵⁹'Ba xi majinni
nixtjin, kuañajan tsi'i nga kitsa'en
circuncidar ki'ndiu, 'ba kuamejénre
nga ja'enre na'enre kua'a, nga
Zacarías k'uin. ⁶⁰Tunga nare kitsu:
—Junjun. Juan k'uin.

⁶¹'Ba kik'inre:

—Tunga ni'yá xi xingi 'ba 'mi.

⁶²'Ba 'batsa'en tu chuba=
kitsa'enre nga tsiningiyare na'enre
ki'ndiu, tuxi skueni mé= ja'en sjare.
⁶³'Ba Zacarías tsi'a jngu yate chi
tuxi si'induni 'ba 'bitsa'en kitsi'indu:
“Juan k'uin.” 'Ba ngats'i xi kio inya

tu 'ba= kuánre. ⁶⁴'Ba ndekuini chubabiu Zacarías kuán kinchja ngani 'ba 'etuts'inre nga kitsichjire Na'enchana. ⁶⁵'Ba ngatsi'i xi tjindu tiña ndaba kuakunre, 'ba ngayéje nga'nde tse'e Judea kji'yare mé= xi kuán. ⁶⁶'Ba ngatsi'i xi nt'ere enbi 'ejin kakun, 'ba 'bitsa'en miningiyare yojore: “¿Yá= tsé kuan ki'ndibi kionga kuachinga? Ngat'a kjua'ñure Na'enchana tijña ngajinre.”

Xi se Zacarías

⁶⁷'Ba Zacarías, xi na'enre ki'ndiu, kitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana xi kitsikinchja joni jngu profeta nga tsu:

⁶⁸Ngatjanichjire Na'enchana, Na'enre xutare Israel, ngat'a je ja'etsindai naxinandare.

⁶⁹Je kitsikasenna jngu xi tjinre kjua'ñu nga sik'angina, jngu xi ntjere David xi kitsa'exat'are kui.

⁷⁰Jo kitsu nixtjin kuatse jan nga kitsikinchja profeta tsjere

⁷¹nga sik'angina ngat'are xi tjenngikena 'ba ngat'are kjua'ñure ngatsi'i xi stikena,

⁷²nga kjua'animare xuta chingana, 'ba nga bi sichiyajin 'entsje xi je 'endako.

⁷³'Ba kui=bi xi kitsu nga kitsjare ts'a Abraham xi xuta chingana,

⁷⁴nga sindaina ngat'are xi tjenngikena, tuxi bi kjuikunña nga si'axat'a_ra,

⁷⁵nga ko kjuatsje 'ba ko kjuakixi kuetsuba ngixkun kui jotjin nixtjin kika'ena.

⁷⁶'Ba ji, ki'ndi china, profetare Na'enchana xi tijña ngank'aa k'uinri.

Ngat'a ji k'uintitjun_ri Na'enna nga k'uendai ndiyare.

⁷⁷K'ue_ri nijmi naxinandare 'yá xi sik'angi, kionga kuachat'are jere.

⁷⁸Ngat'are kjuanima kakun jere Na'enchana, titsikasenjena ngank'aa jngu ndi'i xi sitsejena.

⁷⁹Sitsejena xi tetsuba ña jñu chun, ngi nk'ianre kjuabeyo, 'ba sikasen ndiyana nga sakuna kjuaxiu kitsu Zacarías.

⁸⁰'Ba ki'ndiu ngisa machinga 'ba ngisa kis'ere kjua'ñu inimare. 'Ba nangi t'axin tsik'ejña 'nda nixtjin nga yakure yojore naxinandare Israel.

Nga tsin Jesucristo

2 'Ba kui nixtjinbiu xuta ngaku César Augusto 'exa nga ngatukja'aya xki ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio. ²Kui= xkibi xi tjun kitukja'aya kionga Cirenio xuta titjunre nangi Siria kuán. ³'Ba ngatsi'i xuta kiji nangire tuxi kuet'ani xujun yojore.

⁴Tu kjuare kibi, Kuse 'etju Nazaret, naxinanda chire nangi Galilea, 'ba kiji Belén, naxinanda xi tijña ngajinre nangi Judea. Ngat'a rey David kio kitsin, 'ba Kuse ntjere David=. ⁵'Ba kio kik'et'a xujun yojore, ñatjen ko María, chjun xi tijñangire kjua nga kuixanko. 'Ba María je tji'yamore ki'ndi. ⁶'Ba 'ba kuán kionga je tjindu Belén, echu

nixtjin nga María s'ere ki'ndi. ⁷'Ba kitsin ki'ndire xi titjun, 'ba 'extejin ko najñu 'ba kitsikajña ña kjen tjiuba, ngat'a bi kisakure nga'nde ngaya ni'ya ña ma nikja'aya.

**Nga fa'ekun ki'ndi chi Jesús
nchja xi tsikuenda chutsanga**

⁸'Ba ngajin ngijña xi tiñare Belén tjindu xuta xi inyatsikuenda jñu chutsangare. ⁹'Ba tukjia'a kuatsejenre jngu ankjere Na'enchana, 'ba kjuajere Na'enchana tsa'nandaire; 'ba 'ñu kitsakjun.

¹⁰Tunga ankjebiu kitsure:

—Bi kun, ngat'a ja'ekonu jngu en xi nda, xi 'ñu kuatsjare ngatsi'i xuta.

¹¹Ngat'a kjuanda tsojon nga katsin nangire David jngu xi sik'angi xuta. Kui xi Cristo xi Na'enna. ¹²'Ba joni jngu chuba 'bitsa'en xio ki'ndiu: kuasjainu nga kjiختهjin najñu 'ba kjiñña ña kjen tjiuba —kitsu ankjebiu.

¹³'Ba ndekuini chubabiu 'ñu nkjin ankje xi jendibani ngank'aa kuatsejent'are ankjebiu xi inyatsichjire Na'enchana nga inyatsu:

¹⁴iNgatjas'ere kjuaje Na'enchana xi tijña ngank'aa!

i'Ba nga'e t'anangu ngatjas'ere kjuaxiu ngajinre

xuta xi tsitsja kjuandare kui!

¹⁵'Ba nga ankjele je kiji ngani ngank'aa, xi tsikuenda chutsanga kitsure xinkjin:

—Tjian Belén, tsu'ba.

Tangichutsejen_ra xi kuán, xi Na'enchana je kitsuyana.

¹⁶'Ba ta'a kiji, 'ba kuasjaire nga'nde ña tjindu María ko Kuse 'ba ko ki'ndiu xi tikijña ña kjen tjiuba.

¹⁷'Ba kionga je tsabe, ye'ere nijmi mé= xi kik'inre ngat'are ki'ndiu.

¹⁸'Ba ngatsi'i xi kjint'ere kuakunre ngat'are xi kitsu xi tsikuenda chutsanga. ¹⁹Tunga María 'bejñatjo ngayéje kibi ngajin inimare, 'ba nda tjinjin kakunre. ²⁰'Ba jendiba ngani xi tsikuenda chutsanga nga je inya'baxje Na'enchana 'ba inyasekonire ngat'are ngayéje xi tsabe 'ba xi kjint'e. Ngu 'ba fa kuán jotsa'en kik'inre.

**Nga fichani ki'ndi chi Jesús
ningure naxinanda Jerusalén**

²¹Xi majinni nixtjin, kuán circuncidar ki'ndiu, 'ba Jesús kik'in ja'enre, ndekuini ja'en xi ankjebiu kitsu kionga kje s'eya'mojín ngats'a nare.

²²'Ba kionga je kuajngu nixtjin nga tjinnere nga tsitsje yojore jo tsu kjuatexumare Moisés, kiko ki'ndiu naxinanda Jerusalén, tuxi kuakunire ngixkun Na'enchana. ²³'Bi kitsa'en ngat'a kjuatexumare Na'enchana 'bitsa'en kua'indut'a: “Ngatsi'i ki'ndi xi'in xi titjun tsin tse'e= Na'enchana kuan.” ²⁴'Ba kiko chje jo tsu kjuatexumare Na'enchana, ngat'a 'bitsa'en kua'indut'a: “Jngu nga tiu'u asa jó tuniña ki'ndi.”

²⁵'Ba kui nixtjinbiu naxinanda Jerusalén tijña jngu xuta xi Simeón 'mi. Jngu xuta xi kixi 'ba nda bekun Na'enchana xi kuyare xi sindai naxinanda Israel. 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana tijñajinre kui. ²⁶'Ba ja'ba je ye'ere nijmi nga bi kueya tsa kje bejín Cristo xi Na'enchana sikasen. ²⁷'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana

kitsikasen Simeón ningu. 'Ba kionga xichare ki'ndi Jesús ja'eko ningu tuxi kuakunire ngixkun Na'enchana jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo, ²⁸Simeón kiskjebe ki'ndiu ngaya ntsja 'ba kitsichjire Na'enchana 'ba kitsu:

²⁹Na'en, nganda'e an xi chu'ndari tu 'ba fa nda ma kueya, ngu je kjinik'etjusin mé= xi ja'ba je kik'inna,

³⁰ngat'a ko tuxkuaan je tsa'biā xi sik'angi xuta,

³¹xi kik'endai ngixkun ngatsi'i xuta t'anangiu.

³²Kui jo=ni ndi'i xi sitsejenre xuta xi bi Israel tse'e,

'ba ngat'are kui s'ere kjuaje xutari xi Israel tse'e.

³³'Ba xichare Jesús tu kuakun=re nga kjint'e xi Simeón tsu ngat'a tse'e ki'ndiu. ³⁴'Ba 'batsa'en Simeón kitsichikunta'en, 'ba kitsure María, nare Jesús:

—Kui ki'ndibi je kitukja'ajin tuxi skjenitjenni 'ba sikixuni nkjin xuta xi Israel tse'e. Kuakutsejen ndiyare Na'enchana 'ba nkjin xuta kuach'oke enre, ³⁵meni nga s'ejñatsejenni kjuafa'etsjen xi ndibajin inimare nga jngu jngu xuta. 'Ba ngayéje kibiu kuan ngat'ari joni jngu kicha nduju xi kju'aaxtiukja inimari — kitsu Simeón.

³⁶'Ba nde kio tijña jngu profetisa xi Ana 'mi, ki'ndire Fanuel, xi ntjere Aser. Jngu chjun xi je ne chinga. Ki'ndi nga tsixan, 'ba yatu nu tsik'ejñako xi'inre, ³⁷'ba je tjinre yachute ko kateñujun nu nga tijña k'an. Niñajanni 'betju ningu. 'Ba

nga nixtjin nga nistjen tsichjire Na'enchana nga 'bechjonre inimare nga fako kui. ³⁸'Ba ndekuini chubabiu ja'e Ana 'ba 'etuts'inre nga kitsjare kjuanda Na'enchana, 'ba jako ngat'a tse'e ki'ndi Jesús ngatsi'i xi inyakyare kjuandaire naxinanda Jerusalén.

³⁹'Ba jaskan nga je kitsik'etjusun ngayéje xi kua'indut'a kjuatexumare Na'enchana, xichare Jesús kiji ngani Nazaret, ña naxinandare fa xi tijñajin nangi Galilea. ⁴⁰'Ba ki'ndiu machinga 'ba ngisa s'ere nga'ñu, 'ba ngisa mankjin kakun ngayeje, 'ba kjuandare Na'enchana tijñako kui.

Nga ki'ndi Jesús fako chjine kjuatexumo ngaya ningu

⁴¹'Ba xki nu, xki nu xichare Jesús fi naxinanda Jerusalén, nga 'betju s'i pascua. ⁴²'Ba kionga Jesús je tjinre tejó nu, ngatsi'i kiji Jerusalén jotsa'en fintsjai xuta judío kui s'ibiu. ⁴³'Ba kionga je jet'a s'ibiu, jendiba ngani ndaba, tunga ki'ndi Jesús tsik'ejña Jerusalén, ninga bi tsabe xichare nga 'ba kitsa'en. ⁴⁴Ngu inyatsikja'etsjen nga Jesús fi ngajinre xuta xi yak'a, 'ba jngu nixtjin je semaya ndiyo. Tunga kionga tsangisjai ngajinre xinkjin ko xi bexkun, ⁴⁵bi kuasjaire. 'Ba 'batsa'en kiji ngani Jerusalén nga kikangisjai.

⁴⁶'Ba xi majánni nixtjin kuasjaire ndetsinre ningu. Kio tijñajinre chjine kjuatexumo nga tibasen ñojonre 'ba tjiminingiyare tsajmi. ⁴⁷'Ba ngatsi'i xi nt'ere kiskutsejenkun=re ngat'are kjuankjinkakunre 'ba jótsa'en tsingojo kui. ⁴⁸'Ba kionga xichare tsabe, kuakunre. 'Ba nare kitsure:

—Na'enna, ¿ánñu 'bi kjinikoninij?
Na'enri ko an ne 'ñu tjomafonij nga
teminyisjairi.

⁴⁹'Ba Jesús kitsure:

—¿Áññu minyisjaininuu? ¿A bi
je 'yo nga xare Na'enna tjinni nga
sa'aan?

⁵⁰Tunga kui bi kuankjinre xi
kitsure.

⁵¹'Ba 'batsa'en jendeko ngani
xichare Nazaret, ña kitsik'etjusun
yejere xichare. 'Ba nare 'bejñatjo
ngayéje kibi ngajin inimare. ⁵²'Ba
Jesús janda machinga nga mankjín
kakun 'ba nga tjomank'a, 'ba
ngisa tsitsja ngat'are kjuandare
Na'enchana 'ba ngat'are xuta.

Nga Juan Bautista tsikja'axtiyu enre Na'enchana nga'nde t'axin

3 'Ba je tjo'on nu nga
tibatexuma xuta ngaku
Tiberio César, 'ba Poncio Pilato
xuta titjunre nangi Judea kuán.
'Ba Herodes xuta titjunre nangi
Galilea kuán, 'ba nts'e xi Felipe 'mi
xuta titjunre nangi Iturea ko nangi
Traconite kuán, 'ba Lisania xuta
titjunre nangi Abilinia kuán, ²'ba
Anás ko Caifás kui xi na'mi titjunre
xuta xi Israel tse'e. Kui nixtjinbiu
Na'enchana jako Juan, ki'ndire
Zacaría, nga'nde t'axin. ³'Ba
'batsa'en Juan ja'a ngayéje nga'nde xi
tjindu tiñare ndaje Jordán, titsure
xuta nga tjinnere nga sik'antjaiya
kjuafa'etsjenre 'ba kju'a'e ngani
ngixkun Na'enchana 'ba satenda,
tuxi kui sichat'anire jere. ⁴'Ba kuán
jotsa'en profeta Isaías kitsi'indut'a
enre Na'enchana ña tsu:

Jndare xuta xi 'ñu nchja nga'nde
t'axin:

"T'enda_ru 'ba kixi chju'i ru
ndiyare Na'enchana.

⁵Ngayéje kunga tse'nyu,
'ba ngayéje nindu 'ba xkundu
kuakjansun, tuxi sjengusunni.
'Ba ndiya tsitin s'e kixi,
'ba singasun ndiya xi nk'ajun
nk'at'a chun.

⁶'Ba ngatsi'i xuta skue
xi Na'enchana tsikasen nga
sik'angina"
kitsu Isaías.

⁷'Ba Juan tsure xutankjiun xi
inyafa'e nga mejénre nga satenda:
—iJún ntjere tjiuye! ¿'Yá= xi 'ba
kitsunu nga kuiyu ngat'are kjuastire
Na'enchana xi je tijña tiña? ⁸Tusa
ti'on mé= xi kuakutsejen nga je
kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu
'ba nga je ja'e ngañu ngixkun
Na'enchana. Bi 'bitsa'en nikja'etsjion
ngajin inimanu: "Ña= xi ntjere
Abraham." Ngat'a 'ba xinkixi_nuu
nga ka'nda kui ndiojobi Na'enchana
kuanre sa'en ntjere Abraham.

⁹Hachare Na'enchana je tijñandare
nga kuate jamare yo. Meni ngayéje
ya xi bi nda tu tsja, stisun 'ba
xanikja'ajin ndi'u.

¹⁰'Ba 'batsa'en xutankjiun
tsiningiyare Juan:

—¿Mé= xi tjinnere nga si'e'en
ya'a?
¹¹'Ba Juan kitsingojore:
—Xi tjinnere jó chinga, jngu
ngatatsjare xi nimé tjinnere. 'Ba xi
tjinnere xichine, 'ba nde ngatatsjare xi
tsajainre.

¹²'Ba nde kitsitiña yak'a xi
kjebechjintjai tsajmi ngat'a
tse'e Roma, tuxi satendani, 'ba
tsiningiyare Juan:

—Maestru, ¿mé= xi si'e'en jin?

¹³'Ba Juan kitsure:

—Ti'on xi kjuakixi. Bi ngisa tse chjubechjiu jotjin xjubechjiu.

¹⁴'Ba nde yak'a chasoldadu tsiningiyare:

—'Ba jin, ÷mé= xi si'een?

'Ba Juan kitsingojore:

—Bi chja'a_ru tonre xuta ninga bi fangiu tsajmi xi bi kitsa'en tsa tuxi 'batsa'en sakuninu tonre; tusa ngatjamaninu jotjin machjinu.

¹⁵'Ba ngatsi'i xuta 'ñu mejénre skue Cristo 'ba tsikja'etsjen nga ta'a kju'a'e, 'ba 'batsa'en miningiyare yojore tsa Juan xi kui. ¹⁶Tunga Juan kitsingojore ngatsi'i:

—An ko nanda batenda_nuu, tunga xi kju'a'e, ngisa tjinre kju'a'ñu nga ko mare an, xi bi bakinna nga skjendaq na'ñu jndere. Kui ko Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko ndi'i kuatendaninu. ¹⁷Kui jo=ni xuta xi tsitsje trigo. Kitjunre ntsja yare xi 'beku xtje, tuxi k'uejñat'axinni trigo 'ba k'uejñat'axin xtjere. 'Ba 'batsa'en kuinyatjo trigo ni'yare ña minyatjo, 'ba kuaka xtjere ngajin ndi'i xi bi 'boya.

¹⁸'Bi tsa'en Juan fakoya xuta 'ba kitsjare nkjin ngisa kja'e kjuatexuma nga tsikja'axtiuya en ndare Na'enchana. ¹⁹'Ba nde jatiko xuta titjun Herodes ngat'a tijñako Herodia, chjunre nts'e xi Felipe 'mi, 'ba ngat'are ngayéje xi ch'o xi je kitsa'en. ²⁰'Ba Herodes kitsa'en ngisa kjuach'obi xi ngisa ch'o nga ko mare xi je kitsa'en nga Juan kiskanis'en nduya.

Nga satenda Jesús

²¹'Ba 'ba kuán kionga Juan tibatenda ngatsi'i, 'ba nde Jesús

kisatenda. 'Ba yejerañu Jesús tifako Na'enchana, kitju'i ngank'aa.

²²'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana jendibajennere joni jngu nise tiba. 'Ba jngu jnda kjinu'yanire ngank'aa xi tsu:

—Ji ni ki'ndina xi tsimijaan. Ne tsja tjinna ngat'a tsiji.

Xuta chingare Jesucristo

²³Jesús tjinrure kate nu kionga 'etuts'inre xare. Jotsa'en kji'yare nga ki'ndire Kuse kuán. 'Ba Kuse ki'ndire Elí kuán. ²⁴'Ba Elí ki'ndire Matat kuán. 'Ba Matat ki'ndire Leví kuán. 'Ba Leví ki'ndire Melqui kuán. 'Ba Melqui ki'ndire Jana kuán. 'Ba Jana ki'ndire Kuse kuán. ²⁵'Ba Kuse ki'ndire Matatías kuán. 'Ba Matatías ki'ndire Amós kuán. 'Ba Amós ki'ndire Nahum kuán. 'Ba Nahum ki'ndire Esli kuán. 'Ba Esli ki'ndire Nagai kuán. ²⁶'Ba Nagai ki'ndire Maat kuán. 'Ba Maat ki'ndire Matatías kuán. 'Ba Matatías ki'ndire Semei kuán. 'Ba Semei ki'ndire José kuán. 'Ba José ki'ndire Judá kuán. ²⁷'Ba Judá ki'ndire Johanán kuán. 'Ba Johanán ki'ndire Resa kuán. 'Ba Resa ki'ndire Zorobabel kuán. 'Ba Zorobabel ki'ndire Salatiel kuán. 'Ba Salatiel ki'ndire Neri kuán. ²⁸'Ba Neri ki'ndire Melqui kuán. 'Ba Melqui ki'ndire Adi kuán. 'Ba Adi ki'ndire Cosam kuán. 'Ba Cosam ki'ndire Elmodam kuán. ²⁹'Ba Er ki'ndire Jesús kuán. 'Ba Jesús ki'ndire Eliezer kuán. 'Ba Eliezer ki'ndire Jorim kuán. 'Ba Jorim ki'ndire Matat kuán. ³⁰'Ba Matat ki'ndire Leví kuán. 'Ba Leví ki'ndire Simeón kuán. 'Ba Simeón ki'ndire

Judá kuán. 'Ba Judá ki'ndire Kuse kuán. 'Ba Kuse ki'ndire Jonán kuán. 'Ba Jonán ki'ndire Eliaquim kuán. ³¹'Ba Eliaquim ki'ndire Melea kuán. 'Ba Melea ki'ndire Mainán kuán. 'Ba Mainán ki'ndire Matata kuán. 'Ba Matata ki'ndire Natán kuán. ³²'Ba Natán ki'ndire David kuán. 'Ba David ki'ndire Isaí kuán. 'Ba Isaí ki'ndire Obed kuán. 'Ba Obed ki'ndire Booz kuán. 'Ba Booz ki'ndire Sélah kuán. 'Ba Sélah ki'ndire Nahasón kuán. ³³'Ba Nahasón ki'ndire Aminadab kuán. 'Ba Aminadab ki'ndire Admín kuán. 'Ba Admín ki'ndire Arní kuán. 'Ba Arní ki'ndire Hesrón kuán. 'Ba Hesrón ki'ndire Fares kuán. 'Ba Fares ki'ndire Judá kuán. ³⁴'Ba Judá ki'ndire Jacob kuán. 'Ba Jacob ki'ndire Isaac kuán. 'Ba Isaac ki'ndire Abraham kuán. 'Ba Abraham ki'ndire Téráh kuán. 'Ba Téráh ki'ndire Nahor kuán. ³⁵'Ba Nahor ki'ndire Serug kuán. 'Ba Serug ki'ndire Ragau kuán. 'Ba Ragau ki'ndire Péleg kuán. 'Ba Péleg ki'ndire Éber kuán. 'Ba Éber ki'ndire Sélah kuán. ³⁶'Ba Sélah ki'ndire Cainán kuán. 'Ba Cainán ki'ndire Arfaxad kuán. 'Ba Arfaxad ki'ndire Sem kuán. 'Ba Sem ki'ndire Noé kuán. 'Ba Noé ki'ndire Lámeç kuán. ³⁷'Ba Lámeç ki'ndire Matusalén kuán. 'Ba Matusalén ki'ndire Henoc kuán. 'Ba Henoc ki'ndire Jéred kuán. 'Ba Jéred ki'ndire Mahalaleel kuán. 'Ba Mahalaleel ki'ndire Cainán kuán. ³⁸'Ba Cainán ki'ndire Enós kuán. 'Ba Enós ki'ndire Set kuán. 'Ba Set ki'ndire Adán kuán. 'Ba Adán ki'ndire Na'enchana kuán.

Nga chut'ayako Jesús

4 'Ba Jesús, kitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana, 'etjujin ndaje Jordán, 'ba Isennixtjintsjio kiko nga'nde t'axin. ²'Ba kio tsik'ejña yachan nixtjin, 'ba chanayiu kiskut'ayako. 'Ba nimé kiskine kui nixtjinbiu ngayeje, 'ba jaskan kuabojore. ³'Ba 'batsa'en chanayiu kitsure:

—Tsa kjuakixi nga Ki'ndire Na'enchana kuáin, 'ba sji nga kui ndiojobi ngatjama niñuxtla.

⁴'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi tu niñuxtla xi k'uendukunnire xuta, tusa machjenre ngayéje enre Na'enchana.”

⁵'Ba 'batsa'en chanayiu kiko ngani jngu nindu nk'a, 'ba ngutjun fani yakure ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio. ⁶'Ba kitsure:

—Sja'ndera nga kuatexumari ngayéje naxinandabi ko ngayéje kjuachan xi tjinre. Ngat'a an je kitsa'ena 'ba kuan sja_rā tu'ya xi mejénna. ⁷Tsa kuisenkunch'int'anaa nga sichjinaa, tsiji kuan ngayéje tsajmibiu —kitsu chanayiu.

⁸'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tichji_ri Na'enchana xi Nairi, 'ba tu kui tajngu ti'axat'a_ri.”

⁹'Ba 'batsa'en chanayiu kiko Jesús naxinanda Jerusalén 'ba kiko nga'ndere ningu ña ngisa nk'a. 'Ba kitsure:

—Tsa kjuakixi nga Ki'ndire Na'enchana kuáin, tikintjaingi

yojori nga'e. ¹⁰Ngat'a 'ba=tsa'en
kua'indut'a enre Na'enchana:

Na'enchana k'uehare ankjelere
nga sikuendari.

¹¹Ko ntsja subanginiri,
tuxi nijnguú ndiojo satengini
ndsakui.

¹²Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba nde tsa'en tsu ña kua'indut'a
enre Na'enchana: “Bi chut'ayakuai
Na'enchana, xi Nairi.”

¹³Ba kionga chanayiu bi nde
kuasjainire jót'sa'en skut'ayako ngisa
Jesús, tsakasent'axinre ka'nda nga
kuan skut'ayako ngani.

Nga 'betuts'inre xare Jesús

¹⁴Ba Jesús ja'e ngani nangi
Galilea nga kitse ko kjuañure
Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba
ngats'i xuta xi tjindu tiñare kio
nchja nijmi ngat'a tse'e. ¹⁵Ba Jesús
bakuya xki ni'ya sinagoga xi kio
tjin, 'ba ngats'i nk'a kitsik'ejña.

Nga tijña Jesús naxinanda Nazaret

¹⁶Ba Jesús ja'e ngani naxinanda
Nazaret ña kuachinga. 'Ba jotsa'en
ntsjai nga xutu ja'as'en ni'ya
sinagoga, 'ba tsakasen nduju
nga 'exkiya enre Na'enchana.

¹⁷Ba kika'ere nga 'exkiya enre
Na'enchana xi kitsi'indu profeta
Isaías. 'Ba nga je kiskjendaya,
kuasjaire nga'nde ña tsu:

¹⁸Isennixtjintsjere Na'enchana
tijña ngajinna,
ngat'a je 'ejña't'axinna
tuxi xi nima sikja'axtiuyani_ra
en xi nda.

Na'enchana je kitsikasenna,
tuxi kue'eni_ra nijmi xuta xi
tjindu'ñu nga kuandai,

'ba nga skjex'angia tuxkun xi ka,
'ba nga sik'ejñanda xi tji'yaton;

¹⁹'ba nga k'ueya nijmi_ra xuta
nga nganda'e kuakutsejen
Na'enchana kjuandare.

²⁰Ba kui kitsik'atjijun ngani xujun
'ba kitsjare xi tsikuenda xujunre
ni'ya sinagoga 'ba tsik'ejña ngani.

'Ba ngats'i xi kio tjindu tu kui fa ni
kiskutsejen'a. ²¹Ba Jesús 'etuts'inre
nga kinchja 'ba kitsure:

—Nganda'e fa je kuajngu enre
Na'enchana kionga teminya ñojon.

²²Ba ngats'i nda nchja ngat'a
tse'e Jesús 'ba tu inyakutsejenkun
ngat'are en nda xi 'betju ts'a, 'ba
tsure xinkjin:

—¿A bi tsa xutabi xi ki'ndire Kuse?

²³Ba Jesús kitsure:

—'Ba kuan tsa k'uinnu jo tsu en
chingabi xi tsu xuta: “Chjineki,
tinda tajngui yojori”, 'ba 'ba nde:
“Ti'en nga'e xi nangiri fa ngayéje xi
kjinu'yee nga kjiñe'en Capernaum.”

²⁴Ba Jesús kitsu ngisa:

—'Ba xinkixi_nuu nga nijnguú
profeta nda chjubetjo ña nangire fa.
²⁵Ba kjuakixi nga 'ñu nkjin yanchjin
k'an tjin naxinanda Israel nixtjinre
profeta Elías, kionga kis'echja
ngank'aa 'ba ján nu masen bi tsa'a
'ba 'ñu tsé kjindia kis'e ngayéje
nangire Israel ngayeje. ²⁶Ninga 'ba
kuán, Elías bi kjinikasen ngat'are
yanchjin k'anbiu xi tse'e naxinanda
Israel, tusa kjinikasen ngat'are jngu
xi tse'e Sarepta, naxinanda xi tijña
tiñare naxinanda Sidón. ²⁷Ba nde
nixtjinre profeta Eliseo, 'ñu nkjin
xi sefe'ndujun tjin naxinanda Israel
ngayeje. Tunga nijnguú kuanda
ngat'are kui, tu Naamán sani, xi tse'e
nangi Siria —kitsu Jesús.

²⁸'Ba kionga kjint'e enbi, ngatsi'i xi tjinduya ni'ya sinagoga, 'ñu kuastire. ²⁹'Ba tsisetjen 'ba tso'oxjejin naxinando Jesús, 'ba kiko 'nda ña tjenjen chun nindu ña kuandasun naxinandare, tuxi kio sikintjaingini. ³⁰Tunga Jesús ja'ajin masenre xutankjiun 'ba kiji.

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi tijñajinre jngu isennixtjin xi bi nda

³¹'Ba Jesús kiji Capernaum, naxinanda xi tijñajinre nangi Galilea. 'Ba nga nixtjin nga nikja'aya yakuyare xuta enre Na'enchana. ³²'Ba tu kuakunre xuta jotsa'en yakuyare, ngat'a en xi nchja tjinre kjuañu.

³³'Ba ngaya ni'ya sinagoga tijña jngu xuta xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda xi kitsu nga kiski'ndaya:

³⁴—Ji Jesús tse'e Nazaret, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsajain? ¿A ja'enikixuya=ni? 'Beña 'ya= ni ji. Ji= ni xuta tsjere Na'enchana.

³⁵Tunga Jesús jatiko isennixtjinbiu 'ba kitsure:
—iXiu teni, 'ba t'etukajin_ri xutabi!
'Ba 'batsa'en isennixtjiun kiskanikja'a t'anangu xutabiu ngamasenre ngatsi'i xi yak'a, 'ba bi kitsi'onre nga 'etju ngajinre. ³⁶'Ba ngatsi'i xuta tu kuakun=re 'ba tsure xinkjin:
—¿Mé= en kibi? Xutabi tjinre kjuañu ko ngañu nga 'bexare isennixtjin xi bi nda nga k'uetju, 'ba 'betju.

³⁷'Ba kji'yare ngat'a tse'e Jesús ngayéje nga'nde xi tjindundai kio.

Nga Jesús tsinda nanyi'yare Simón Pedro 'ba ko ne nkjin xuta xi sefesun

³⁸'Ba Jesús tsisetjen 'ba 'etju ni'ya sinagoga 'ba kiji ndaba Simón. 'Ba

nanyi'yare Simón 'ñu tji'me nga kunre chi'in nt'ai, 'ba kichja'are Jesús nga kuaseko. ³⁹'Ba Jesús tsik'ejña tsindinere chjunbiu 'ba jatiko chi'in nt'o, 'ba kitjuxinre, 'ba ta'a fani tsisetjen 'ba kitsikjén xuta xi echukun.

⁴⁰'Ba kionga je kintjai tsu'biu, ngatsi'i xuta xi tjinre xi inyafesun xi kunre kja'e kjuanga chi'in, ja'ekore Jesús. 'Ba Jesús yanere ntsja nga jngu jngu xi inyafesun, 'ba kitsinda. ⁴¹'Ba nde nkjin xuta xi 'etjujinre isennixtjin xi bi nda xi kitsu nga kiski'ndaya:

—iJi= ni xi Ki'ndire Na'enchana!

Tunga Jesús fatiko 'ba bi kitsja'ndere nga kuinchja, ngat'a be= nga kui xi Cristo.

Nga Jesús fi kja'e naxinanda nga fitsikja'axtiuya enre Na'enchana

⁴²'Ba nga je kis'e isen, Jesús 'etjujin naxinando, 'ba kiji jngu nga'nde t'axin. 'Ba xutankjiun tsangisjai. 'Ba kionga echu ña kui tijña, kuamejénre sik'ejña'ñu, tuxi bi kuajeni. ⁴³Tunga Jesús kitsure:

—'Ba=nde tjinnere nga sikja'axtiuya_řa kja'e naxinanda en nda xi tsu nga Na'enchana je kuatexuma nganda'e. Ngat'a tu kui xa kjinikasennina.

⁴⁴'Ba 'batsa'en Jesús kiji nga kitsikja'axtiuya enre Na'enchana xki ni'ya sinagoga xi tjin nangire xuta Judío.

Nga Jesús nchjare Pedro ko nchja xi tjenko

5 'Bi kuán kionga Jesús sejñandai ndachikun tse'e Genesaret, xutankjiun ti'be'nyu'ñu

kui tuxi kjuint'eni enre Na'enchana.

²'Ba Jesús tsabe jó barku xi kjiyundai ndachikun, 'ba xi tsuba tjiuti kio 'etukajenni nga yane na'ya tire. ³'Ba Jesús ja'as'en jngu barkubiu, xi tse'e Simón, 'ba tsi'are nga ngatatsikjinchire ngando. 'Ba tsik'ejña ngaya barku, 'ba 'nda kio yakuyanire xuta. ⁴'Ba kionga je jet'are nga yakuya, kitsure Simón:

—T'inkue barku ña ngisa nanga nando, 'ba kio chanikja'ajiun na'ya tinu tuxi sakuninu tjiuti.

⁵'Ba Simón kitsingojore:

—Na'en, je kaña'axai tsa'a nistjen 'ba nijnguú kaxuntsjai. Tunga mé ji 'ba te'minaa, skanikja'ajinfara na'yo.

⁶'Ba kionga nchjabiu je 'ba kitsa'en, 'ñu nkjin tjiuti kixuntsja ka'nda na'yo je mejen kitijnda.

⁷'Ba 'batsa'en tu chuba= kitsa'enre nchja xinkjin xi tjinduya barku xi ngijngu, tuxi kjua'ekasekoni. 'Ba nchjabiu jendiba, 'ba 'ñu kitsitse ngojó barkubiu 'ba tu ngichuba kichaja ngisare nga stiungjndiu.

⁸Nga tsabe kibi, Simón Pedro tsakaskunch'in ngixkun Jesús, 'ba kitsure:

—Tisent'axinnaa Na'en, ngat'a jngu= ña xuta je.

⁹'Bi kitsu Simón ngat'a kui ko ngats'i xi tjenko kuakunre tu kjuare nga 'ñu nkjin tjiuti kitsuba.

¹⁰'Ba nde kjimare Santiago ko Juan, ki'ndire Zebedeo, xi ñatjen tsa'exa Simón. Tunga Jesús kitsure Simón:

—Bi kuin. 'Ndani nganda'e bi tjiuti k'uekui, tusa xuta k'uekui xi ngat'a tsa'an.

¹¹'Ba kionga je ja'eko barku ña je nangi, 'endu yeje xi tjinre 'ba kitjengni Jesús.

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi kunre chi'in fe'ndujun

¹²'Ba kionga Jesús tijña jngu naxinanda chi, ja'e jngu xuta xi 'ñu kunre chi'in fe'ndujun. 'Ba nga tsabe Jesús, kitsikindi 'nda t'anangui 'ba 'ets'are:

—Ji na'en, tsa mejénri, kuan sitsejunnaa nga xja'axinnaa chi'in xi kunna.

¹³'Ba meni Jesús kitsure nga yanere ntsja xi tji'mio:

—Mejénna. Ngatamatsje ngani.

'Ba ndekuini chubabiu kitjuxinre chi'in fe'ndujun xi kunre xutabiu.

¹⁴'Ba Jesús 'enere xutabiu:

—Tu'yá 'be_ri nijmi. Tu t'in sani 'ba tikaku_ri yojori na'miu. 'Ba t'ikue kjuatjo xi baku nga je kuatsjejin jotsa'en kitsu Moisés, tuxi 'batsa'en skuekixini xuta nga je kuanda ngani.

¹⁵Tunga ngisa 'ñu nu'yare ngat'a tse'e Jesús, 'ba 'ñu nkjin xuta mañajan tuxi kuasen ñojonnire 'ba tuxi kui sindani chi'in xi kunre.

¹⁶Tunga Jesús fi nga fikjako Na'enchana nga'nde t'axin.

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi bi ma fi

¹⁷'Ba jngu nixtjin nga Jesús tibakuya, 'ba nde kio tjindu yak'a nchja fariseo ko yak'a chjine kjuatexumo xi jendibani ngayéje naxinanda chi tse'e Galilea, xi tse'e Judea, 'ba ko naxinanda Jerusalén. 'Ba kjua'ñure Na'enchana kis'ejñatsejen ngajinre Jesús nga tsinda xi sefesun. ¹⁸'Ba kio ja'e yak'a xuta xi kjiyare kuxta jngu xi bi ma fi. 'Ba mejénre kjua'as'enko ni'yo tsakai 'ba sikajña ngixkun

Jesús. ¹⁹Tunga bi masjare jótša'en kjuas'as'enni, tu kjuare xutankjiun. 'Ba 'batsa'en tsjin ngasun nk'a ni'yo, 'ba ts'axjextiu jngu ka'a ña kisate ni'yo, 'ba kio ts'ajenni ko kuxtare xi tji'mio ngamasenre xutankjiun 'ba kitsikajña ngixkun Jesús. ²⁰'Ba kionga Jesús tsabe kjuamakjainre nchjabiu, kitsure xi tji'mio:

—Je kuachat'ari jeri amiguna.

²¹'Ba 'batsa'en chjine kjuatexumo 'ba ko xuta fariseo 'etuts'inre nga 'bitsa'en kitsikja'etsjen: “¿Yá= kibi xi bi bekun Na'enchana nga 'batsa'en tinchja? Tu Na'enchana sa xi mare nichat'are jere xuta.”

²²Tunga Jesús tsabe mé= xi inyatsikja'etsjen, 'ba tsiningiyare:

—¿Áññu 'batsa'en nikja'etsjenñu jun? ²³Ñare xi ngisa bi na'enre kuixan: ¿A nga kuixan: “Je kuachat'ari jeri”? ¿Asa nga kuixan: “Tisetjen 'ba titjajme”? ²⁴Tunga mejéñña nga xio nga Ki'ndire Xuta xi'iun tjinre kjuañu kui ngasun'ndebi nga sichat'a je.

'Ba 'batsa'en kitsure xi bi ma fiu:

—Ji xinra, tisetjen, chjube kuxtari 'ba t'in ni'yari.

²⁵'Ba ngixkun xutankjiun ta'a tsisetjen xi tji'mio 'ba kiskjebe kuxta xi kijjñayaq tsakai, 'ba titsichjire Na'enchana nga kiji ngani ndaba. ²⁶'Ba ngats'i kuakunre 'ba kitsichjire Na'enchana, 'ba niki inyatsakjun= nga 'bi kitsure xinkjin:

—Kjuakun xi kjuakixi= kji'ya nganda'e.

Nga Jesús nchjare Leví

²⁷Jaskan nga je kuán kibi, Jesús 'etju 'ba tsabe jngu xuta

xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma xi Leví 'mi. Tijña nga'nde ña tjubechjintjai tsajmi. 'Ba Jesús kinchjare 'ba kitsure:

—Ndetjenngina.

²⁸'Ba 'batsa'en Leví tsisetjen, 'ejña yeje xi tjinre 'ba kitjenngi Jesús.

²⁹'Ba ts'axje jngu s'i je ndaba ngat'are Jesús; 'ba ko 'ñu nkjin xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma, ñatjen ko kja'e ngisa xuta, tjindut'ako yamixo. ³⁰Tunga xuta fariseo ko chjine kjuatexumo xi tujngu mako xinkjin josiko xutare Jesús, 'ba kitsure:

—¿Áññu ko xuta xi tjinre je 'ba ko xi kjebechjintjai tsajmi ñatjen ninchjakoniñu 'ba 'yukoñu?

³¹'Ba Jesús kitsingojore:

—Xi nda bi chjineki machjenre, tu kui sani xi sefesun. ³²Bi xuta xi kixi ja'ekinchja_ra, tu kui sani xi tjinre je, tuxi sik'antjaiyani kjuafa'etsjenre 'ba kjuae ngani ngixkun Na'enchana.

Nga Jesús chjaningiyare ngat'are nga beni kjindia

³³'Ba 'batsa'en nchjabiu kitsure Jesús:

—Xutare Juan 'ba ko xi tse'e nchja fariseo ne kjit'a 'bendu kjindia 'ba fako Na'enchana, tunga xi tsiji tu kjenntsjai 'ba 'bintsjai.

³⁴'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A kuan jun sik'endu kjindio xuta xi kjinikjint'e jngu s'i kjuabixan yejerañu xi xi'iun tijñajin ngisare?

³⁵Tunga kjuae jngu nixtjin kionga stukja'are xi xi'iun, 'ba kionga kjuae nixtjinbiu, kio= nga k'uendu kjindia.

³⁶'Ba nde 'ejñare kui kjuakusunbi: —Ni'yá batet'achi jngu xutji xatse tuxi k'uextiuyani jngu xutji chinga.

Ngat'a tsa 'ba sa'en, tsikjekjua= xutji xatsio; 'ba nde najñu xatse chu bi nda fa'akjare ko xi chingo. ³⁷'Ba nde ni'yá minya binu xatse jngu tjiuxin chinga. Ngat'a binu xatsio k'uetijnda tjiuxin chingó, 'ba binu titsen 'ba kjuerkjua tjiuxiun ngayeje. ³⁸'Ba kui= kjuañu binu xatse xinyani tjiuxin xatse. ³⁹'Ba tsajain xi 'bi binu xi je chinga 'ba sa'e jaskan kuamejénre xi xatse, ngat'a tsu: "Xi je chinga ngisa nda 'yu."

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e nixtjin nga nikja'aya

6 'Ba 'bi kuán jngu nixtjin nga xutu, kionga Jesús tifa'ajin nga'nde ña kji'i tsujmi ntje, xutare tsate natinre trigo 'ba kitsufeya ntsja 'ba kiskine xujmare. ²'Ba yak'a nchja fariseo kitsure: —¿Ánñu ña'anñu jun mé= xi bi tixa'nde nga si'an nixtjin nga nikja'aya?

³'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A kje 'bexkiyajún jun ña kua'indut'a mé= xi kitsa'en David jngu ndiya kionga kui 'ba ko xi tjenko kuabojore? ⁴Ngu ja'as'en nga'nde tsjere Na'enchana 'ba kiskjebe niñuxtila tsje xi tjindu kio, 'ba kiskine, 'ba kitsjare nchja xi tjenko ngayeje. Ninga bi tixa'ndere nga kui skine, ngat'a tu na'miu ma kjine kui niñuxtilabiu.

⁵'Ba Jesús kitsu ngisare:

—Ki'ndire Xuta xi'iun batexumare ka'nda nixtjin nga nikja'aya.

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi ja'eku ntsja

⁶'Ba 'bi kuán nga kja'e nixtjin xutu ngani, Jesús ja'as'en ni'ya

sinagoga 'ba yakuya. 'Ba kio tijná jngu xuta xi ja'eku ntsja kixi. ⁷'Ba chjine kjuatexumo 'ba ko nchja fariseo inyakutsejen'more Jesús, tuxi skueni tsa sinda xutabiu nga nixtjin nga nikja'aya 'ba 'batsa'en kuan kuangini. ⁸Tunga Jesús be= mé= xi inyatsikja'etsjen nchjabiu, 'ba kitsure xuta xi ja'eku ntsja:

—Tisetjen 'ba tisen ngamasenre kio.

'Ba xutabiu tsisetjen 'ba tsakasen ngamasenre. ⁹'Ba Jesús kitsure xi yak'a:

—Jngu en skuiningiya nuu, ¿Mé= xi tixa'nde nga ña'an nga nixtjin nga nikja'aya, a xi nda= asa xi ch'o? ¿A sik'angiña jngu xuta, asa sik'enña?

¹⁰'Ba sa'e kiskutsejen'a xi inyandaire, 'ba kitsure xuta xi ja'eku ntsja:

—Tjente ndsai.

'Ba 'ba kitsa'en xutabiu, 'ba kuanda ngani ntsja. ¹¹Tunga xi yak'a 'ñu kuastire 'ba joyare jó siko Jesús.

Nga Jesús fa'ajin nga tejó apóstoles

¹²'Ba nga je ja'a kui nixtjinbiu, Jesús kiji jngu nindu nga kikjako Na'enchana. 'Ba tsa'a nistjen jako. ¹³'Ba kionga je kis'e isen, kinchjare xutare, 'ba tejó ja'ajin xi apóstoles kitsure. ¹⁴Kibi= ja'enre xi tejó: Simón xi 'ba nde Pedro kitsure, Andrés xi nts'e Simón, Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵Mateo, Tomás, Santiago xi ki'ndire Alfeo, Simón xi mako nchja xi mejénre sindai naxinanda Israel, ¹⁶ko Judas xi ki'ndire Santiago, 'ba ko Judas Iscariote xi jaskan kitsingantsja Jesús.

Nga Jesús bakuyare 'ba tsinda 'ñu nkjin xuta

¹⁷'Ba Jesús jendibajen ngani nindu ko nchjabiu, 'ba tsakasen'ñu

jngu nga'nde ngasun. 'Ba kio kuañajan 'ñu nkjin xi 'betsuma tjenggi 'ba ko 'ñu nkjin xi jendibani ngayéje nga'nde xi tse'e nangi Judea ko nga'nde xi tjin ngandaire naxinanda Jerusalén 'ba ko nga'nde xi tjindu tiñare naxinanda Tiro ko naxinanda Sidón. Kui xutabiu ja'ekinya ñojonre Jesús 'ba tuxi kuandani ngat'are chi'in xi kunre. ¹⁸'Ba xi inyafa'a kjuanima ngat'are isennixtjin xi bi nda, 'ba nde manda ngayeje. ¹⁹'Ba ngatsi'i xuta mejénre siko Jesús, ngat'a kjuañu xi 'betju ngajinre kui tsinda ngatsi'i.

Nga Jesús bakuya 'yá= xi ndare ngixkun Na'enchana

²⁰'Ba Jesús kiskutsejen'a xutare, 'ba kitsure:

—Ndaxunu jun xi nimo, ngu tsojon ña batexuma Na'enchana.

²¹Ndaxunu jun xi nganda'e bojonu, ngu jaskan tsenu.

Ndaxunu jun xi nganda'e chi'ndo, ngu jaskan kuejnu.

²²Ndaxunu jun kionga xuta kuastikenu, 'ba ko'oxjenu, 'ba ch'o kuetsunu 'ba k'uaxjengi ja'enu joni jngu xuta ts'en, tu kjuare Ki'ndire Xuta xi'iun= nini. ²³Kionga 'ba kuan, 'ñu titsjo, 'ñu ngatjas'enu kjuatsja, ngat'a jun sakunu tsajmi xi 'ñu chjire ngank'aa. Ngu xuta chingare xutabiu 'ba nde tsa'en ch'o kitsiko nchja chinga profeta nixtjin kuatse jan.

²⁴Tunga inimaxuñu jun xi nyino, ngu je kika'enu kjuatsjanu!

²⁵iNimaxuñu jun xi nganda'e kitsenu, ngu jaskan kuabojonu!

iNimaxuñu jun xi nganda'e bejnu, ngu jaskan kuabanu 'ba xi'ndo!

²⁶iNimaxuñu jun kionga ngatsi'i nda kuinchja ngat'anu, ngu xuta chingare xutabiu 'ba=nde nda kinchja ngat'are nchja chinga profeta ndesu xi kis'e nixtjin kuatse jan!

Nga Jesús bakuya nga simijáan xi stikena

²⁷Tunga jun xi minya ñojon xin_nuu: Timijón xi stikenu 'ba nda tiko xi betonnu. ²⁸Chja'a_ru Na'enchana nga ngatatsichikunta'en xi ch'o tsunu, 'ba t'ets'antjo xi ch'o tsikonu. ²⁹Tsa 'yáñu xi ko'ot'a jngu tsari, ta'e_ri xi ngijngu ngayeje. 'Ba tsa 'yáñu xi kjua'ari chingantsjari, ta'e'nde_ri nga ngatjiko ko chingari. ³⁰Tu'yáñu xi skui'ari tsajmi xi tsiji, ta'e_ri. 'Ba xi skja'ari xi tsiji, tojo 'mi_ri. ³¹'Ba jotsa'en mejénnu nga sikonu xuta, 'ba nde tiko kui ngayeje.

³²Ngu tsa nimijón tu kui sa xi tsimejénnu jun, ¿mé= xi kuejennu? Ka'nda xuta xi tjinre je 'ba nde tsa'en ngayeje. ³³'Ba tsa nda niko tu kui sa xi nda tsikonu, ¿mé= xi kuejennu? Ka'nda xuta xi tjinre je 'ba nde tsa'en ngayeje. ³⁴'Ba tsa nikeya_ru tu kui sa xi bere kakun nga sja nganinu, ¿mé= xi kuejennu? Ka'nda xuta xi tjinre je tsikeyare xinkjin, tuxi sākunire ngijngu ka'a 'ba kj'i' ngani. ³⁵Tunga jun, timijon xi stikenu 'ba nda tiko, 'ba tikeya_ru 'ba bi chuyo nga sja nganinu. 'Ba 'batsa'en ngisa tse kuejennu, 'ba ki'ndire Na'enchana xi tijña ngank'aa kuon. Ngat'a kui tjinre kjuanda ngat'a tse'e xi bi tsja kjuanda 'ba xi ch'okun. ³⁶Kui kjuanda ngatja'animaninu xuta xi yak'a, jotsa'en Na'ennu fa'animare.

**Nga Jesús bakuya nga bi
si'an_ra kjuua xi yak'a**

³⁷Bi ña'an_ru kjuua xuta xi yak'a, meni Na'enchana bi sa'enninu kjuua ngayeje. Bi chanineje_ru xuta xi yak'a, meni Na'enchana bi sikaninejeninu ngayeje.

Tichat'a_ru xuta, meni 'ba nde Na'enchana sichat'aninu ngayeje.

³⁸Ta'e_ru xi yaka, 'ba 'ba nde Na'enchana sjanu ngayeje. Nda sitse chitsanu nga sjanu, sitse tsjan tsjan, xi k'uetsujmeyare, 'ba xi niki tistenntjai. Ngat'a chuba xi sichjon nga k'uechubo, ndekui sichubakoninu Na'enchana.

³⁹'Ba 'ba nde 'ejñare kui kjuakusunbi:

—¿A kuan jngu xi ka kuaku ndiyare ngijngu xi ka? ¿A bi tu jngu ngojo kuixuya ngojó? ⁴⁰Jngu xuta xi kut'aya bi ngisa nk'a ngisa nga ko mare chjine xujunre, tunga nga je kjuet'are ngayéje kjuachjinere, 'ba=nde kuangusun joni chjine xujunre.

⁴¹¿Áññu ji techut'ani xtje xi kjingi xkun nts'é 'ba bi yachisu xi kjingi tsiji techut'ai? ⁴²Tsa bi te'ye yachisu xi kjingi tsiji, ¿jótsa'en kuan k'uin_ri nts'é: “Nts'ia, ta'endena nga k'uaxjengia xtje xi kjingi tuxkuin”? iXuta jó nkjain! Ti'naxjengifari yachisu xi kjingi tuxkuin, tuxi nda kuatsejenniri nga kjui'naxjengi xtje xi kjingi tuxkun nts'é.

**Nga Jesús bakuya nga nga jngu
jngu kuya ya 'yare ngat'are ture**

⁴³Jngu ya xi nda, bi bajare tu xi bi nda. 'Ba jngu ya xi bi nda, bi bajare tu xi nda. ⁴⁴Nga jngu kuya

ya 'yare ngat'are tu xi bajare. Ngat'a bi ngajin ngijña na'ya s'e tu higo, 'ba ninga ngajin na'ya ntsje s'e uva.

⁴⁵Jngu xuta xi nda 'baxje en xi nda ngajinre kjuanda xi tijñatjo ngajin inimare. 'Ba jngu xuta xi ch'okun 'baxje en xi ch'o ngajinre kjuach'okun xi tijñatjo ngajin inimare. Ngat'a mé= xi kitsejin inimare xuta, kui xi 'betju ts'a.

**Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a
tse'e jó nchja xi kitsinda ndaba**

⁴⁶¿Áññu 'mininu: “Na'en, Na'en,” 'ba bi nik'etjusun enna? ⁴⁷'Ba xin_nuu 'yá= xi mangusun xuta xi ndiba ngat'ana 'ba nt'e enna 'ba tsik'etjusun. ⁴⁸Kui jo=ni jngu xuta xi tsinda ndaba, xi 'ñu nanga titjun yakjan 'ba ngasun ndiojo kitsindasun tuts'in. 'Ba kionga kuaje ndajio, 'ñu ja'esatet'are ni'yo. Tunga bi kitsiteya, ngat'a nda= kuanda ni'yo. ⁴⁹Tunga kui xi nt'e enna 'ba bi tsik'etjusun mangusun= joni jngu xuta xi tu ngasun t'anangiu tsindasun ndaba nga bi kiskjennitjen tuts'in. 'Ba kionga ndajio 'ñu ja'esatet'are, ta'a tsixuya 'ba niki jekjuakjin —kitsu Jesús.

**Nga Jesús tsinda chu'ndare
jngu ngakure chasoldadu**

7 Kionga Jesús jet'are nga tifako xutankjiun, kiji naxinanda Capernaum. ²'Ba kio tijña jngu ngakure chasoldadu xi tse'e Roma xi tjinre jngu chu'nda xi 'ñu tsimején. Kui chu'ndabiu tji'me 'ba mejen kueya. ³'Ba kionga ngakure chasoldadu kjint'e ngat'a tse'e Jesús, kitsikasen yak'a nchja chingare naxinanda judío, tuxi k'uets'anire

Jesús nga kuetsinda chu'ndare. ⁴'Ba 'batsa'en kui echukun Jesús 'ba 'ñu 'ets'are ngat'are chasoldadu, 'ba kitsure:

—Xutabiu bakin=re nga kuisekue.

⁵Ngat'a tsimejénna xi judío kuáan 'ba ka'nda kui suba kitsindana ni'ya sinagoga nga'e naxinandani.

⁶'Ba Jesús kiko nchjabiu. Tunga kionga je tiña echu ndaba, chasoldadu kitsikasen yak'a xi nda ya'a, tuxi kuetsunire Jesús:

—Na'en, bi nisti_ri yojori, ngat'a bi bakinna nga ni'yana kuitjas'en.

⁷Kui kjuañu bi kuánni takuaan nga ja'ekun subara. Tu t'exasai 'ba chu'ndana kuanda. ⁸Ngat'a 'ba=nde an, tjin= xi batexumana 'ba 'ba=nde tjinna chasoldadu xi batexuma_ra. Kionga jngu xin_ra: “T'in”, ngu fi. 'Ba kionga kja'ere xin_ra: “Jabi”, ngu ndiba. 'Ba tsa jngu chu'ndana xin_ra: “Ti'en tsajmibi”, ngu tsa'en.

⁹'Ba kionga Jesús kjint'e kibi, tu 'ba= kuánre 'ba kitsiku'beya nga jako xutankjiun xi tjenngire, 'ba kitsure:

—Kjuakixi= xi xin_nuu. Nisa jngukjinjin xuta xi tse'e Israel 'biá xi 'bitsa'en makjainre jotsa'en makjainre xutabi.

¹⁰'Ba kionga ja'e ngani xi kjinikasen, tu je nda ngani chu'ndo nga tsabe.

Nga Jesús tsikja'ayare ki'ndire jngu chjun k'an

¹¹'Ba jaskan kibi, Jesús kiji jngu naxinanda chi xi Naín 'mi. Tjenko xutare 'ba ko 'ñu nkjin xuta. ¹²'Ba kionga je echu tiñare xuntjare naxinanda chu, tsabe

nga inyafik'eyanijin jngu mik'en xi ki'ndi jngututture jngu chjun k'an. 'Ba 'ñu nkjin xuta xi kio tse'e tjenko chjunbiu.

¹³'Ba kionga Na'enna Jesucristo tsabe chjunbiu, ja'animare 'ba kitsure:

—Bi chi'ndai.

¹⁴'Ba kitsitiñat'are kaxo 'ba yanere ntsja. 'Ba xi yank'angi tsikinya'ñu. 'Ba Jesús kitsure mik'ion:

—Chi'ndi, ji texinra. iTisetjen!

¹⁵'Ba 'batsa'en xi je mik'en tsakaiñu tsik'ejña kixi 'ba 'etuts'inre nga kinchja, 'ba Jesús kitsingantsjare nare. ¹⁶'Ba ngats'i xuta kitsakjun 'ba kitsichjire Na'enchana nga kitsure xinkjin: —Jngu profeta je je kuatsejen ngajinna.

'Ba 'ba nde kitsu:

—Na'enchana je ja'ekaseko naxinandare.

¹⁷'Ba kjinu'yare mé= xi Jesús kitsa'en jo kji'i nangi Judea 'ba jo kji'i nangi xi tjindundaire.

Nga Jesús fako xutare Juan Bautista

¹⁸'Ba 'ba nde Juan kjint'e ngayéje kibi, ngat'a xutare ye'ere nijmi. 'Ba 'batsa'en kinchjare jó xi xutare ¹⁹'ba kitsikasen ña tijña Jesús, tuxi skuiningiyani: “¿A ji= ni Cristo xi tjinnere nga kjua'e? ¿Asa kja'e xi xuya_ri?” ²⁰'Ba kionga nchjabiu ja'e ña tijña Jesús, kitsure:

—Juan Bautista katsikasenni nga xjaningiyari: “¿A jixu Cristo xi tjinnere nga kjua'e? ¿Asa kja'exu xuya_ri?”

²¹'Ba ndekuini chubabiu Jesús kitsinda 'ñu nkjin xuta xi kunre chi'in 'ba xi inyafa'a kjuanima 'ba xi

tjindujinre isennixtjin xi bi nda, 'ba nkjin xi ka kitsitsejenre. ²²'Ba Jesús kitsure:

—Tangink'in_ru Juan mé= xi je kji'yo 'ba xi je kjinu'yo nga'e. T'e_ru nijmi nga xi ka be=, 'ba xi bi ma fi ma fi ngani, 'ba xi sefe'ndujun matsjejun chi'inre. Xi xtaya nt'e, xi mik'en fa'aya nganire, 'ba xi nima nikja'axtiuyare en ndare Na'enchana. ²³'Ba ndaxure xuta xi bi sichaja kjuamakjainre ngat'ana!

²⁴'Ba kionga xutare Juan je kiji, Jesús 'etuts'inre nga kinchja ngat'a tse'e Juan 'ba kitsure xutankjiun:

—¿Mé= xi tsanginchutsejen_ru nga'nde t'axin? ¿A jngu ndaje xi titsiteya ntjo? ²⁵Tsa bi kui, ngu, ¿mé= xi tsanginchutsejen_ru? ¿A jngu xuta xi yaja najñu xi tsja kji'i? Tunga xi baja najñu xi tsja kun 'ba xi tsja tsa'en tjindu, kui xi tjindu ndaba rey. ²⁶Ngu, ¿mé= xi tsanginchutsejen_ru? ¿A jngu profeta? Jun, kui. 'Ba xin_nuu nga Juan xi ngisa je ngisa nga ko mare jngu profeta. ²⁷Ngat'are Juan= nga 'bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

An tetsikasentitjunra xi ya'a enna.

Kui xi k'uendatitjun ndiyari.

²⁸'Ba xin_nuu. Nijngu xuta xi tjin ngasun'ndebi ngisa je ngisa nga ko mare Juan. Tunga kui xi ngisa ichi 'yare ña batexuma Na'enchana ngisa= je ngisa nga ko mare Juan —kitsu Jesús.

²⁹'Ba kionga xutankjiun kjint'ere kibi, ka'nda ko xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma kitsikixiya nga Na'enchana kixi tsa'en kjuu. Ngat'a je kizatenda kionga Juan

yatenda xuta. ³⁰Tunga nchja fariseo 'ba ko chjine kjuatexumo bi kizatenda ngat'are Juan, 'ba 'bitsa'en 'echjonre yojore kjuanda xi kua'ere ngat'are Na'enchana tsakaiñu.

³¹'Ba Jesús kitsu ngani:

—Ngu, ¿mé= xi singusunkuaa xuta xi tjin nganda'e? ¿'Yá=ñu joni kui? ³²Kui jo=ni nchja nisti xi 'bendu ndetsin 'ba tsure xinkjin nga kji'ndaya: “Kjinikjaneri son xi nda tsu, 'ba bi kjiicho. 'Ba kijndari son xi ba tsu, 'ba bi kichi'ndo.” ³³Ngat'a kionga ja'e Juan Bautista, 'echjonre yojore nga kiskine niñuxtila 'ba nga kits'i binu, 'ba jun mixun: “Isennixtjin xi bi nda tijñajinre.”

³⁴'Ba jaskan ja'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun, xi nda kjen 'ba 'bi binu, 'ba tusa mixun=ngo: “Kui xutabi tse kjen 'ba ñu 'bi binu, jngu xuta xi nda ya'a nchja xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma ko xuta xi tjinre je.” ³⁵Tunga kjuankjin kakunre Na'enchana makixiya ngat'are 'yá= xi kjetbetjo —kitsu Jesús.

Nga Jesús fi ndaba jngu xuta fariseo

³⁶'Ba jngu xuta fariseo kitsikjint'e Jesús nga kuekjineko niñu, 'ba Jesús kuakjainre 'ba kiji ndaba 'ba tsik'ejñat'a yamixo. ³⁷'Ba ndekuini naxinandabiu tijña jngu chjun xi tse je tjinre. 'Ba kionga kjint'e nga Jesús kuakjen ndaba xuta fariseo, ja'eko jngu lameta xi alabastro kuandakoni xi kjitse nanda xi nda jen. ³⁸'Ba kitsitiñat'are ngastun Jesús 'ba ja'ek'ejñat'a ndsaku, nga tikji'nda. 'Ba 'etuts'inre nga yanejunkoni ndaxkun. 'Ba ndekuini ntsja ku kitsixijunkoni ndsaku Jesús,

'ba 'b'endsu'a, 'ba tso'ojunre nanda xi nda jen. ³⁹'Ba kionga xuta fariseo xi kitsikjint'e Jesús tsabe kibi, 'bitsa'en kitsikja'etsjen: "Tsa kjuakixi nga kui xutabi jngu profeta, skue=ru 'yá= xi 'ba titsiko 'ba 'yá= chjun kuán kui, ngat'a kui chjunbi 'ñu tsé je tjinre." ⁴⁰'Ba 'batsa'en Jesús kitsure xuta fariseo:

—Simón, tjin= jngu en xi xinra.

'Ba xutabiu kitsingojore:

—'Ba t'ínna, na'en.

⁴¹'Ba Jesús kitsu:

—Jó xuta kitjenre tonre jngu xuta xi tsikeya. Jngu xi kitjenre ón ciento denario, 'ba xi ngijngu yachute. ⁴²'Ba kionga bi kuán 'echji nganire ngat'a tsajainre ton, 'batsa'en kitsichat'are ngojó mé= xi tjenre. Ngu 'ba t'ínna, zñáre ngojóbi xi ngisa 'ñu tsimején xi tsikeya?

⁴³'Ba Simón kitsingojore:

—Kui=ru xuta xi ngisa tse kitsichat'are.

'Ba Jesús kitsure:

—'Ba=tjin xi sji.

⁴⁴'Ba 'batsa'en Jesús kiskutsejen'a chjunbiu, 'ba kitsure Simón:

—¿A te'yani chjunbi? An ja'as'ian ni'yari 'ba bi kika'enā nanda xi kuanejunñā ndsakua. Tunga chjunbi, ndaxkun yanejunkoni 'ba ntsja ku kitsixijunkoni. ⁴⁵Bi kik'endsu'anaa nga kjinite'ndanaa kionga ja'as'ian ni'yari, tunga chjunbi ka'nda nga ja'as'ian bi tifet'are nga ti'bendsu'á ndsakua. ⁴⁶Bi tsichjunnaa aseti nindakua, tunga chjunbi nanda xi nda jen tso'ojunre ndsakua. ⁴⁷Kui kjuaxinnira nga 'ñu tsé jere je kuachat'are, ngat'a 'ñu tsé kjuanimejen yaku. Tunga xuta xi chuba nichat'are, chuba kjuanimejen baku.

⁴⁸'Ba jaskan kitsure chjunbiu:

—Je kuachat'ari jeri.

⁴⁹'Ba xi tsik'endut'ako yamixo

'etuts'inre nga 'bi kitsure xinkjin:

—¿Yá= xutabi, nga ka'nda je tsichat'a?

⁵⁰'Ba Jesús kitsu ngisare chjunbiu:

—Ngat'are kjuamakjainri je ts'angi.

Ngatjas'eri kjuaxiu. T'inrandai.

Nga Jesús bakuya jngu kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi kjejni xujma

8 'Ba jaskan kibi, Jesús tsak'ajme ngayéje naxinanda ya'e ko naxinanda chi xi kio tjin, 'ba kitsikja'axtiuya en nda xi tsuya jótsa'en batexuma Na'enchana. 'Ba tjenko nga tejó apóstoles ²'ba ko yak'a yanchjin ngayeje xi kitsinda ngat'are chi'in xi kunre 'ba ko xi ts'axjejinre isennixtjin xi bi nda. Tjenjinre yanchjinbiu María xi 'ba nde Magdalena 'mi, xi 'etukajinre yatu isennixtjin xi bi nda, ³ko Juana, chjunre Chuza, xuta xi tsa'exat'are rey Herodes, ko Susana 'ba ko nkjin ngisa yanchjin xi tsakaseko nga kitsja mé= xi tjinre.

⁴'Ba 'ñu nkjin xuta jendibani kja'e kjuanga naxinanda tuxi ja'ekinya ñojonnire Jesús. 'Ba Jesús yakuyare jngu kjuakusun 'ba kitsu:

⁵—Jngu xuta kiji nga kikjejni xujmare. 'Ba kionga tikjejni, masen tsixundai ndiyo. 'Ba tsikisenne. 'Ba ja'e tjiunisio 'ba kiskine xujmabiu. ⁶'Ba ngimasen xujmare tsixujin ndiojo ña bi tse nangi tjin. 'Ba kionga xujmabiu kiska, kixi tu kjuare nga bi 'nyi'nde. ⁷'Ba ngijngu ka'a xujma tsixu ngajin na'ya. 'Ba na'yo xi ñatjen kuantjeko bi kitsja'ndere nga nda kuacha

xujmabiu. ⁸Tunga ngijngu ka'a tsixu ña nda nangi 'ba kuantje 'ba nda chan kitsja, ka'nda jngu ciento xujma nga jngu tu.

Kibi kitsu Jesús, 'ba kitsu ngisa ko jnda xi 'ñu:

—Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

Nga Jesús tsuya ánñu tu ko kjuakusun bakuyani

⁹Ba kionga xutare tsiningiyare jó tsunire kjuakusunbiu, ¹⁰Jesús kitsure:

—Jun je kitsa'e'ndenu nga kyanjinnu mé= xi 'mo tijña ngat'are ña batexuma Na'enchana. Tunga xuta xi yak'a, fakoña nga ko kjuakusun, meni ninga skutsejen bi skue, 'ba ninga kuasen ñojon bi kyanjinre.

Nga Jesús tsuya jó tsunire kjuakusun ngat'a tse'e xi kjejndi xujma

¹¹Ba Jesús kitsu:

—'Bi= tsunire kjuakusunbiu.

Xujmo, jo=ni enre Na'enchana.

¹²Xujma xi tsixundai ndiyo, jo=ni xuta xi nt'e ion tunga ndiba chanayiu nga kja'axin en xi je tijñajin inimare xutabiu, tuxi bi kyanjainnire 'ba k'uangi. ¹³Ba xujma xi tsixu ngajin ndiojo, jo=ni xuta xi nt'e ion 'ba tsja tsa'en kjebe. Tunga bi 'ñu tjinre jama. Tu chuba nixtjin makjainre, 'ba kionga chut'ayako, tsichaja kjuamakjainre 'ba basent'axin. ¹⁴Ba xujma xi tsixu ngajin na'yo, jo=ni xuta xi nt'e ion, tunga jotsa'en tifa'a nixtjiun, 'ñu tsikja'etsjen ngat'are tsajmi xi tjinre ngasun'ndebi 'ba mejénre kjuanyino ko kjuatsja xi tjinre. 'Ba ngayéje kibi bi tsja'nde nga nda kuacha ion

ngajin inimare xutabiu, 'ba bi tsja chan ya'a. ¹⁵Tunga xujma xi tsixu ña nda nangi, jo=ni xuta xi nda 'ba kixi tijña inimare. Nt'e enre Na'enchana 'ba 'bejñatjo ngajin inimare. Ko kjuatsejnda tsja chan xi nda, ngat'a kixi sejña.

Nga Jesús bakuya kjuakusun ngat'a tse'e ndi'u

¹⁶Ba Jesús kitsure ngayeje:

—Tsajain xi baka jngu ndi'i 'ba 'benere jngu tsajmi asa ngi'ndere jngu nachan 'bejña. Tusa nga nk'a chun 'bejña, tuxi matsejennire xuta xi fa'as'en ni'yo. ¹⁷Ngat'a ngayéje xi tijña'mo nganda'e, kju'a'e nixtjin nga k'uetukatsejen. 'Ba ngayéje xi bi matsejen nganda'e, kju'a'e nixtjin nga xiare 'ba s'ejñatsejen. ¹⁸Ba meni, nda tjinu'yo. Ngat'a xi tjinre, ngisa= tse kua'ere. Tunga xi tsajainre, ka'nda mé= xi tse'e tsure stukja'are.

Nga Jesús tsu 'yá= xi nare ko nts'e

¹⁹Ba kio nare ko nts'e Jesús ja'ekun, tunga bi kuán echu ka'nda ña kui tijña, ngat'a kitse xutankjiun.

²⁰Ba tu nijmi= kik'ere Jesús:

—Nari ko nts'é ngandetsian inya 'ba mejéxure skueri.

²¹Tunga Jesús kitsingojo:

—Tu'yañu xi basen ñojon enre Na'enchana 'ba tsik'etjusun, kui= xi nana ko xi nts'ia.

Nga Jesús tsik'exiu tsi'ñu

²²Jngu nixtjin Jesús kitsure xutare:

—Tjian xingunda ndachikun.

'Ba 'batsa'en ja'as'en jngu barku 'ba kiji. ²³Ba yejerañu nga

inyafa'axtiunda, Jesús kis'efe. 'Ba kio kuanjin ndachikun jngu ntjo'ñu, 'ba nando tifa'as'enttjai barku. 'Ba je stiungijndiu tsakaiñu. ²⁴'Ba 'batsa'en kitsikja'are Jesús, 'ba kitsure:

—iNa'en, na'en! iJe tetiungijndia!

'Ba Jesús tsisetjen 'ba jatiko ntjo ko tsindiure ndachikun. 'Ba kis'exiu ntjo 'ba jña kuachun. ²⁵'Ba Jesús kitsure xutare:

—¿Áññu bi chunni nuu?

'Ba xutare kitsakjun 'ba kuakunre 'ba tsiningiyare xinkjin:

—¿Yá= tsé xutabi nga ka'nda ntjo ko ndachikun tsik'etjusunre nga fako?

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda

²⁶'Ba kio echu nangire xuta Gerasa. Kui nangibi tijña xingunda ndachikun, ngankjain nangi Galilea. ²⁷'Ba kionga Jesús 'etukajen barku, kitsitiñat'are jngu xuta xi kio tse'e 'ba xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda. Xi je nda'e bi nde bajani najñu ninga bi nde 'bejñayani ni'ya. Tusa ngajin tsju 'bejña. ²⁸'Ba kionga tsabe Jesús, tsakaskunch'int'are nga 'ñu kiski'ndaya, 'ba kitsu:

—Ji Jesús, Ki'ndire Na'enchana xi tijña ngank'aa, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsa'an? Te'bets'ara nga bi ba'enañ kjuanima.

²⁹'Ba kitsu isennixtjin xi bi nda, ngat'a Jesús je 'exare nga ngat'etukajinre xutabiu. Je nkjin ndiya isennixtjin xi bi nda batexuma ngajin vojore xutabiu, 'ba nisi s'e'ñu tsjan tsjan ndsaku ko ntsja 'ba xuta tsikuenda, tunga xutabiu kjejttsu mé= xi s'e'ñukonij,

'ba isennixtjin xi bi nda fiko nga'nde t'axin. ³⁰'Ba kio Jesús tsiningiyare:

—¿Jó 'miri?

'Ba kui kitsingojo:

—Legión 'mina.

'Bi kitsu ngat'a 'ñu nkjin isennixtjin xi bi nda tjindujinre. ³¹'Ba isennixtjin xi bi nda 'ets'are Jesús nga bi ngatatsikasen nga'nde ña ba'entsjaire kjuanima. ³²'Ba kio tiñare mindu 'ñu nkjin tjiuchinga inyakjen ngijña. 'Ba 'batsa'en isennixtjin xi bi nda 'ets'are Jesús nga ngatatsja'ndere nga ngatja'as'en ngajinre kui, 'ba Jesús kitsja'ndere. ³³'Ba isennixtjin xi bi nda 'etukajinre xutabiu 'ba ja'as'enjinre tjiuchingo. 'Ba tjiuchingo tsangatsanga jnya ka'nda ndachikun 'ba kio kitiungijndiu.

³⁴'Ba kionga xi inyatsikuenda tjiuchingo tsabe mé= xi kuán, tsanga 'ba kike'ere nijmi xuta xi tjin naxinando ko xi tjindundai ngandaire. ³⁵'Ba xuta kikutsejenre mé= xi kuán. 'Ba kionga echu ña tijña Jesús, tsabe xuta xi 'etjujinre isennixtjin xi bi nda nga tijñat'a ndsaku Jesús nga je yaja ngani najñure 'ba nga je nda tjin nganire. 'Ba kio kitsakjun. ³⁶'Ba xi tsabe mé= xi kuán, ye'ere nijmi xuta xi yak'a jótsa'en kuanda xuta xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda tsakaiñu. ³⁷'Ba ngats'i xuta xi tse'e nangi Gerasa 'ets'are Jesús nga ngatji kio, ngat'a 'ñu kitsakjun. 'Ba 'batsa'en Jesús ja'as'en barku 'ba kiji ngani xingunda ndachikun. ³⁸'Ba xuta xi je 'etjujinre isennixtjin xi bi nda 'ets'are nga kuetjenngi Jesús. Tunga Jesús bi kitsja'ndere 'ba kitsure:

³⁹—Tusa t'in ngani ni'yari 'ba t'e nijmi ngayéje xi Na'enchana je kitsa'en ngat'a tsiji.

'Ba 'batsa'en xutabiu kiji 'ba ye'e yejere nijmi ngatsi'i xi tjindu ngajin naxinando mé= xi kitsa'en Jesús ngat'a tse'e.

Nga Jesús tsinda ki'ndire Jairo ko jngu chjun xi tji'me

⁴⁰Kionga Jesús je ja'e ngani xingunda ndachikun, xutankjiun tsja tsa'en kiskjebetjo, ngat'a ngatsi'i inyakuyare. ⁴¹'Ba kio ja'e jngu xuta xi Jairo 'mi, xi ngakure ni'ya sinagoga. Kui xutabi tsakaskunch'int'a ndsaku Jesús 'ba 'ets'are nga ngatji ndaba, ⁴²ngat'a ki'ndi chjun ngututute xi tjinre tejó nu je mejen kueya.

'Ba yejerañu Jesús tifi, xutankjiun xi tjenngire 'ñu inya'be'nyu'ñundaire. ⁴³'Ba ngajinre xutankjiun tjenjinre jngu chjun xi kuatejé nu 'bakjanre jin. 'Ba je kitsikjeya ngat'are chjineki ngayéje xi tjinre, 'ba nijnguú kuánre kitsinda. ⁴⁴Kui chjunbiu kitsitiñat'a ngastun Jesús 'ba kitsiko ndai najñure, 'ba ta'a kitikjayare jiu.

⁴⁵'Ba Jesús tsiningiya:

—¿'Yá= xi kitsikona?

'Ba kionga tu'yá kitsikixiya, Pedro kitsure:

—Na'en, xutankjiun inya'be'nyu'ñuri 'ba inyatsunginiñari.

⁴⁶Tunga Jesús kitsu ngani:

—Tjin= xi kitsikona, ngat'a tsejen kuánna nga 'etjujin kjua'ñu ngajinna.

⁴⁷'Ba kionga chjunbiu tsabe nga bi kuan k'uejña'mo, niki 'ñu= titsakjun nga ja'ekaskunch'int'are Jesús. 'Ba ngixkun ngatsi'i xuta kitsuya mé= kjua kitsikoni najñure

Jesús 'ba jótsa'en ta'a kuanda. ⁴⁸'Ba Jesús kitsure:

—Ji, ki'ndina, tu ngat'are kjuamakjainri nga je kuandai. Ngatjas'eri kjuaxiu. T'inrandai.

⁴⁹'Ba kionga Jesús tinchja ngisa, ja'e jngu xuta xi jendibani ndaba xi ngakure ni'ya sinagoga 'ba 'bi kitsure:

—Je k'en ki'ndiri. Bi nde minyasiyani_ri maestru.

⁵⁰Tunga kionga Jesús kjint'e enbiu, kitsure xi ngaku:

—Bi kuin. Tu ngatamakjain saniri ngat'are Na'enchana 'ba kuanda ki'ndiri.

⁵¹'Ba kionga echu ndaba xi ngaku, Jesús bi kitsja'nde nga kja'e kjua'as'enko ngisa ngaya ni'yo, tu Pedro sani ko Juan ko Santiago ko na'enre 'ba ko nare ki'ndi chjunbiu. ⁵²Ngatsi'i xuta xi kuañajan kio inyakji'nda 'ba kjima'onre ngat'are ki'ndi chjunbiu. Tunga Jesús kitsure:

—Bi chi'ndo. Ni'ndichiu bi kjijñak'en; tu tikijñafe sani.

⁵³'Ba ngatsi'i tu tsejnuke=, ngat'a be= nga je kjijñak'en. ⁵⁴'Ba 'batsa'en Jesús kitsuba ntsja ki'ndi chjunbiu 'ba 'ñu kinchja nga kitsure:

—Ni'ndichi, tisetjen.

⁵⁵'Ba kui ja'aya nganire 'ba ta'a tsetjen. 'Ba Jesús 'exa nga ngata'ere xichine. ⁵⁶'Ba xichare ki'ndi chjunbiu niki kuakunre, tunga Jesús 'exa nga ni'yá ngate'ere nijmi mé= xi kuán.

Nga Jesús tsikasen xutare xi tejó nga sikja'axtiuya enre Na'enchana

9 'Ba kio Jesús 'eku xutare xi tejó 'ba kitsjare nga'ñu ko kjua'ñu tuxi kuan ko'oxjeni ngayéje

kuya isennixtjin xi bi nda 'ba tuxi sindani chi'in xi kunre xuta. ²Kitsikasen nga kuele'e nijmi jót'sa'en Na'enchana kuatexuma 'ba nga sinda xi inyafesun. ³'Ba kitsure: —Tumé ch'o ngaya ndiyo: ninga yanise, ninga chitsa, ninga niñuxtila, ninga ton, ninga jó nga najñu. ⁴'Ba nituñare ni'ya xi kuitjas'ion, kio tetsubo ka'nda nga k'uetju ngañu nangibiu. ⁵'Ba tsa tjin nangi ña bi stukja'atjo, tusa t'etju kio 'ba t'etsujmio chojore ndsakú, joni jngu chubá nga tjinre je xuta xi tjinđu kio —kitsu Jesús.

⁶'Ba 'batsa'en nchjabiu 'etju 'ba kiji ngayéje naxinanda ki'ndi xi tjin kio. Inyatsikja'axtiuya en ndare Na'enchana 'ba inyatsinda xi inyafesun.

Nga nt'e Herodes ngat'a tse'e Jesús

⁷'Ba xutaxa Herodes kjint'e ngayéje xi titsa'en Jesús, 'ba bi be mé= xi sikja'etsjen. Ngat'a yak'a kitsu nga Juan je ja'aya nganire ngajinre mik'en, ⁸'ba yak'a kitsu nga profeta Elías je ja'e ngani, 'ba yak'a kitsu nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en jngu profeta xi tsik'ejña nixtjin kuatse jan. ⁹Tunga Herodes kitsu:

—An 'exa nga kitisin Juan. Tunga, ¿'yá= kibi xi nt'ia en ngat'a tse'e? — kitsu Herodes 'ba kuamejénre skue Jesús.

Nga Jesús tsikjén ón mi xuta

¹⁰'Ba kionga je ja'e ngani nchja chinga apóstol, ye'e yejere nijmi Jesús mé= xi kitsa'en. 'Ba Jesús kikit'axin suba nchjabiu jngu nga'nde xi tiñare naxinanda xi

Betsaida 'mi. ¹¹Tunga kionga xuta tsabe ña kiji, kitjenngi. 'Ba Jesús nda kiskjebetjo xutabiu 'ba yakuyare ngat'are jót'sa'en batexuma Na'enchana 'ba kitsinda xi inyafesun.

¹²'Ba kionga je tjimangixun, xutare xi tejó kitsitiñat'are 'ba kitsure:

—Tusa tikixant'ai xuta, meni ngatafitsikja'aya 'ba ngatafikangisjai xichine naxinanda ki'ndi ko nga'nde xi tjinđundai nga'e, ngat'a kui nga'ndebi tumé tjin.

¹³Tunga Jesús kitsure:

—Tusa ta'e ru jun xi skine.

'Ba kui kitsingojo:

—Tunga tu ón chi niñuxtila kich'ee 'ba jó chi tjiuti. ¿Asa mejénri nga kuekindai xichine ngat'are ngats'i xutankjiun?

¹⁴Ngu ónru mi mani nchja xi inya kio. Tunga Jesús kitsure xutare:

—'Ba t'in ru nga ngat'endustin xki yachute.

¹⁵'Ba xutare kitsik'etjusun 'ba kitsik'endu ngats'i. ¹⁶'Ba 'batsa'en Jesús kiskjebe nga ón niñuxtila ko ngojó tjiuti. 'Ba kiskutsejen ngank'aa 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana ngat'are kui, 'ba kitsixkua 'ba kitsjare xutare, tuxi kui sika'bisunnire xuta. ¹⁷'Ba ngats'i kiskine ka'nda nga nda kitsere. 'Ba 'eku xkuare niñuxtila xi ts'angi, 'ba tejó nisin kuán.

Nga Pedro tsu nga Jesús xi Cristo

¹⁸Jngu nixtjin kionga Jesús tifakot'axin Na'enchana, 'ba xutare tjinđu, 'ba 'batsa'en tsiningiyare: —¿Jó tsu xuta nga 'yá= ña an?

¹⁹'Ba xutare kitsingojo:

—Tjin xi tsu nga Juan Bautista= ni. 'Ba yak'a tsu nga Elías= ni, 'ba yak'a tsu nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en jngu profeta xi tsik'ejña nixtjin kuatse jan.

²⁰'Ba Jesús tsiningiyare:

—'Ba jun, ¿jó mixun nga 'yá= ña an?

'Ba Pedro kitsingojore:

—Ji= ni Cristo xi tse'e Na'enchana.

Nga Jesús tsuyatitjun nga kueya

²¹Tunga Jesús 'ñu 'enere xutare nga ni'yá ngate'ere nijmi kibi. ²²'Ba kitsure xutare:

—Ki'ndire Xuta xi'iun tjinnere nga ne tse kjuanima kjuaxtiu. 'Ba kjui'naxjengi ngat'are xuta chingare naxinando, ko xi ngakure na'mi 'ba ko chjine kjuatexuma, 'ba kjuinik'en, tunga xi majánni nixtjin kjuaya nganire ngajinre mik'en.

²³'Ba kio jako ngatsi'i xuta, 'ba kitsure:

—Tsa tjin xi mejénre kuan xutana, ngatatsichiyajin yojore 'ba nyujun nyujun ngatja'anijin krure 'ba ngatjandetjenngina. ²⁴Ngat'a xi mejénre sik'angi yojore, sichaja; tunga xi sichaja yojore tu kjuana ni, kui= xi sik'angi. ²⁵Ngat'a, ¿mé= xi sa'enire xuta tsa sa'en ngayéje xi tjin ngasun'ndio, 'ba tsa sikjekjua asa sichaja yojore? ²⁶Ngat'a tsa tjin xi kuasubare ngat'anā 'ba ko ngat'are enna, 'ba=nde Ki'ndire Xuta xi'iun kuasubare ngat'a tse'e kui xutabiu kionga kjuae ngani ko kjuajere, ko kjuaje xi tse'e Na'enchana ko xi tse'e ankjele tsje. ²⁷'Ba xinkixi_nuú nga yak'a xi inya nga'e bi kjuesun 'nda nga skue jótša'en batexuma Na'enchana.

Nga Jesús 'bantjaiya isenre

²⁸Jinru nixtjin jaskan nga je 'batsa'en jako, Jesús kikit'axin Pedro ko Juan 'ba ko Santiago 'ba tsijin jngu nindu nga kikjako Na'enchana.

²⁹'Ba yejerañu tifako Na'enchana, isenre nkjain Jesús ts'antjaiya 'ba se 'na kis'e najñure 'ba 'ñu tiba kuán. ³⁰'Ba jó xuta kuatsejen xi inyafako nijmi Jesús, Moisés ko Elías. ³¹'Ba kitse ngandaire kjuajere Na'enchana 'ba inyafu nijmi ngat'are kjuabeya xi Jesús tjinnere nga sijngu naxinanda Jerusalén. ³²'Ba Pedro 'ba ko xinkjin 'ñu nijnare, tunga tsik'endukun 'ba tsabe kjuajere Jesús 'ba ngojó xuta xi inya ko kui. ³³'Ba kionga ngojó xutabi je inyaminyat'axinre Jesús, Pedro kitsure:

—Na'en, iá ndani nga nga'e tetsuba! Tusa sindai ján ni'ya chi, jngu xi tsiji, jngu xi tse'e Moisés 'ba jngu xi tse'e Elías.

Tunga Pedro bi be mé= xi titsu. ³⁴'Ba yejerañu tinchja Pedro, jngu yufi ja'etsink'ianre kui ko nchja xi inyako, 'ba kitsakjun kionga ja'anere yufibiu. ³⁵'Ba ngajin yufibiu kjinu'yare jngu jnda xi kitsu:

—Kui=bi xi ki'ndina xi kiskja'ajian. Tasen ñojon ru kui.

³⁶'Ba kionga je kjinu'yare jndabiu, tsabe nga Jesús tsik'ejña tajngu. 'Ba xiu tsik'endu nchjabiu ngat'are kibiu, 'ba kui nixtjinbiu ni'yá ye'ere nijmi ngat'are mé= xi tsabe.

Nga Jesús tsinda jngu chana'en xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda

³⁷'Ba kuanjuyun, kionga jendejen nindu, 'ñu nkjin xuta ja'ekja'aya ndiya Jesús. ³⁸'Ba kio jngu xuta xi

tjenjinre xutankjiun 'ñu kinchja 'ba kitsure Jesús:

—Maestru, 'bets'arā nga chutsejen'achi ki'ndina. Ngat'a tu kui jngututu ki'ndi xi tjinna. ³⁹Jngu isennixtjin xi bi nda kjebere 'ba tsa'en nga kji'ndaya 'ba 'betsujmeyare ka'nda nga 'betju ndaxu tsa. 'Ñu ch'o tsiko 'ba bi mejénre suntjin. ⁴⁰'Ba je ka'bets'a_rā xutari nga k'uaxje isennixtjin xi bi ndo, tunga bi kuánre.

⁴¹'Ba Jesús kitsingojo:

—iXuta xi tjin nganda'e tsajainre kjuamakjainjín 'ba xtankoni! ¿Kjia'á= 'nda tjinnere nga kuatejñajin_nuu 'ba xukjuako_nuu? Ndekona ki'ndiri nga'e.

⁴²'Ba kionga chana'enbiu titsitiñat'are Jesús, isennixtjin xi bi ndo kiskanikja'at'a t'anangiu 'ba se 'etsujmeya=re. Tunga Jesús jatiko isennixtjin xi bi ndo 'ba kitsinda chana'enbiu 'ba kitsja nganire na'enre. ⁴³'Ba ngatsi'i niki kuakunre kjuajere Na'enchana.

Nga Jesús tsu ngani nga tjinnere nga kueya

'Ba yejerañu ngatsi'i xuta inyamakunre mé= xi Jesús tsa'en, 'bi kitsure xutare:

⁴⁴—Nda tasen ñojon mé= xi xin_nuu. Ki'ndire Xuta xi'iun kuangantsja xuta.

⁴⁵Tunga xutare bi kuankjinre mé= xi sure, ngat'a bi kitsa'e'ndere nga kuankjinre. 'Ba tsakjun nga mi'are Jesús nga ngatatsuyare kibi.

Nga Jesús tsu 'yá= xi ngisa nk'a

⁴⁶'Ba kio xutare 'etuts'inre nga josiko xinkjin 'ba jonijmi ngat'are

'yá= xi ngisa nk'a kuan ngajinre.

⁴⁷Tunga Jesús kuankjinre mé= xi inyatsikja'etsjen inimare nchjabiu, 'ba kiskjebe jngu ki'ndi chi 'ba kitsik'ejñat'are yojore. ⁴⁸'Ba kitsure:

—Xi skjebetjo ki'ndibi ngat'a tsa'an, an kjebetjona. 'Ba xi skjebetjona an, 'ba=nde kjebetjo xi kitsikasenna. Kui kjuañu xi ngisa tumé chjire manu, kui= xi ngisa nk'a.

⁴⁹'Ba Juan kitsure:

—Maestru, kji'yee jngu xi 'baxje isennixtjin xi bi nda nga ko ja'enri. Tunga kik'echja'nde_ri, ngat'a bi jngu xi tjenkona ña.

⁵⁰'Ba Jesús kitsingojore:

—Bi 'bechja'nde_ru, ngat'a xi bi stikena, ña= basekona.

Nga Jesús tsuyare Santiago 'ba ko Juan

⁵¹'Ba kionga je matiña nixtjin nga Jesús tjinnere nga kuenijin ngani ngank'aa, 'ñu ye'e kakun nga kiji naxinanda Jerusalén. ⁵²'Ba kitsikasentitjun yak'a nchja xi tjenngire. 'Ba nchjabiu kiji jngu naxinanda chi xi tijñajinre nangi Samaria, tuxi kikajnginire nga'nde ña kuan sikja'aya Jesús. ⁵³Tunga xuta xi tjin kio, bi kiskjebetjo, ngat'a be= nga Jesús 'ñu mejénre kuaje naxinanda Jerusalén. ⁵⁴'Ba kionga xutare Santiago 'ba ko Juan kjint'e ngat'are kibi, kitsure Jesús:

—Na'en, ¿a mejénri nga kuixiijn nga ngat'etukajen ndi'i ngank'aa, tuxi sikjeni xutabi?

⁵⁵Tunga Jesús kitsiku'beya 'ba kitsuyare nchjabiu. ⁵⁶'Ba sa'e kiji kja'e naxinanda chi.

**Nga Jesús fako nchja xi
mejénre kuetjenngi**

⁵⁷Yejerañu inyafi ndiyo, jngu xuta kitsure Jesús:

—Na'en, an kjuitjenngirā nituña nga k'uin.

⁵⁸Ba Jesús kitsure:

—Tjiuba xi tjin ngi ngijño tjinre ngijo ña fikinyatjo, 'ba tjiunise xi tutjen ngank'aa tjinre ndaba. Tunga Ki'ndire Xuta xi'iun, tsajainre nga'nde ña kuan sikja'aya nindaku.

⁵⁹Ba 'batsa'en kitsu nganire ngijngu xuta:

—Ndetjenngina.

Tunga xutabiu kitsingojore:

—Na'en, ta'endena nga titjunfara kuik'eyanijian na'enna.

⁶⁰Ba Jesús kitsingojore:

—T'ejñe mik'ion nga kui ngat'eyanijin mik'en xinkjin. Tunga ji t'in, 'ba t'e nijmi nga je tibatexuma Na'enchana.

⁶¹Ba ngijngu kitsure:

—Na'en, kuitjenngirā, tunga titjunfara ta'endena nga kuitsikixant'aq xi tjindu ni'yanā.

⁶²Ba Jesús kitsingojore:

—Xi titsuba kicha xi bakjan nangu 'ba kutsejen ngastun, tumé chjire ña batexuma Na'enchana.

**Nga Jesús tsikasen xi
yachute ko kan jó**

10 'Ba jaskan kibi, Na'enna ja'ajin ngiyachute ko kan jó xuta xi kja'ere ngayeje, 'ba jojó jojó kitsikasentitjun ngayéje naxinanda 'ba nga'nde ña tjinnere kuaje kui.

²Ba kitsure nchjabiu:

—Xuta xi tjin, jo=ni jngu tsujmi ntje xi ñu tse, tunga chuba mani

chu'nda. 'Ba 'batsa'en tsu'ba chja'a_ru xi tse'e tsujmi ntjio, nga ngatatsikasen ngisa chu'nda tuxi k'ueñajanni. ³Tangiun jun 'ba tenijin kakun nga an tetsikasen_nuu joni chutsanga ngajinre tjiundsejen. ⁴Bi ch'o ton, ninga chitsa, ninga jnde. 'Ba bi bisen'ñu nga site'nda_ru xuta ngaya ndiyo. ⁵'Ba kionga kuitjas'ion jngu ni'ya, tite'ndatitjun 'ba tixun: “Ngatjas'e kjuaxiu ni'yabi.” ⁶'Ba tsa tjin kio xuta xi bakinre nga s'ere kjuaxiu, kui sakure kjuaxiu xi tebo'o. Tunga tsa bi bakinre, ku'beya nganinu kjuaxiu xi tebo'o. ⁷'Ba janda tetsubo kui ni'yabiu, 'ba chino 'ba t'iu mé= xi kua'enu. Ngu xi tsa'exa bakin=re nga sakure chjire. Bi xki ni'ya mangiun. ⁸'Ba kionga kuitjas'ion jngu naxinanda, tsa tjin kio xuta xi nda skjebetjonu, chino mé= xi k'ueyanu. ⁹'Ba tindo xuta xi inyafesun kio 'ba 'ba t'in_ru: “Je tijña tiñanu jun ña batexuma Na'enchana.” ¹⁰Tunga tsa kuitjas'ion jngu naxinanda 'ba xuta xi tjin kio bi nda skjebetjonu, tangiun ngaya ndiyo 'ba t'in_ru: ¹¹“Ka'nda chojore naxinandanu xi je tsakajun ndsakui, 'betsujmee joni jngu chubā ngat'a tsojon. Tunga ngatja'yo kibi, nga je tijña tiña ña batexuma Na'enchana.” ¹²'Ba xin_nuu. Kionga kju'a'e nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio, kui naxinandabiu ngisa= tse kjuanima kjua'axtiu nga ko mare naxinanda Sodoma.

**Nga Jesús nchja ngat'a tse'e
xuta xi bi nt'e enre**

¹³iNimaxuni ngat'anu jun, xi Corazín tsojon! 'Ba nimaxuni ngat'anu jun, xi Betsaida tsojon!

Ngat'a tsa xuta xi tse'e Tiro ko xi tse'e Sidón tsabe kjuakun xi kuán ngajinnu, jeru nda'e kitsik'antjaiyani kjuafa'etsjenre 'ba ja'e ngani ngixkun Na'enchana. 'Ba tsakaja najñu kjué 'ba tsik'endujin chojo nga'i tuxi kuakuni nga ba tjinre ngajin inimare. ¹⁴Tunga nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio, ngisa= tse kjuanima kuitjaxtiu nga ko mare xuta xi tse'e naxinanda Tiro ko xi tse'e naxinanda Sidón. ¹⁵Ba jun xi Capernaum tsojon, tsa manu nga stjunitjion ka'nda ngank'aa, tusa Na'enchana sik'etukajennu ka'nda nga'nde ña kjua'a kjuanima xuta 'ba ña bi 'boya ndi'i.

¹⁶Ba kitsu nganire xutare:

—Xuta xi basen ñojonnu, an basen ñojonna. 'Ba xi tsikasent'axinnu, an tsikasent'axinna. 'Ba xi tsikasent'axinna, tsikasent'axiin xi kitsikasenna.

Nga fa'e ngani xi yachute ko kan jó

¹⁷Ba 'ñu tsja inyamare nchja xi yachute ko kan jó nga ja'e ngani. 'Ba kitsure Jesús:

—Na'en, ka'nda isennixtjin xi bi nda tsik'etjusunni kionga nukjuai ja'enri.

¹⁸Ba Jesús kitsure:

—Jun. Ngu tsa'biá nga chanayi Satanás kiska joni ndi'i cho'on nga jendibani ngank'aa. ¹⁹An je kitsjanu kjua'ñu xi ngisa 'ñu tu 'bani ko xi tjinre xi stikenu. Kuan kuiyunio tjiuye ko chanuya, 'ba tumé kuan si'onnu. ²⁰Tunga bi ngatjamatsjanu tsa isennixtjin xi bi ndo tsik'etjusunnu. Tusa ngatjamatsjanu nga je ja'ennu kua'indut'a ngank'aa.

Nga tsitsja Jesús

²¹'Ba ndekuini chubabiu Jesús kitsejinre kjuatsja xi jendibani ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba kitsu:

—An tetsjara kjuanda, Na'en, Na'en xi tse'e ngank'aa 'ba ko t'anangiu. Ngat'a kik'eññatsejen_ri xuta xi bi mare xujun mé= xi kik'eñña'mo_ri xuta nkjin kakun 'ba xi mankjinnre mé= xi tjin. Jun, Na'en, ngat'a 'ba=tse'en kuatsjari.

²²Ngayéje xi tjin je kitsingantsjana Na'enna. 'Ba tu'yá be 'yá= ni Ki'ndiu, tu Na'en sani xi be. 'Ba tu'yá be 'yá= ni Na'en, tu Ki'ndiu sani xi be. 'Ba xuta xi mejénre kuakutsejenre Ki'ndiu 'yá= xi Na'en, kui= xi skuexkun Na'en.

²³'Ba kio Jesús kitsiku'beya 'ba kiskutsejen'a xutare 'ba 'bi kitsut'axinre:

—Ndaxure xi be mé= xi jun te'yo.

²⁴Ngu an xin_nuu nga 'ñu nkjin profeta ko rey xi kis'e nixtjin kuatse jan kuamejénre tsabe mé= xi te'yo nganda'e, tunga bi tsabe. 'Ba kuamejénre yasen ñojon mé= xi tenu'yo nganda'e, tunga bi kjint'e.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi tse'e Samaria xi nda xuta

²⁵Jngu nixtjin jngu chjine kjuatexuma tsisetjen tuxi skut'ayakoni Jesús, 'ba tsiningiyare: —Maestru, ¿mé= xi tjinnere nga sa'aan tuxi s'enna kjuabenichun xi bi fet'a?

²⁶'Ba Jesús kitsingojore: —¿Mé= xi kua'indut'a kjuatexuma? ¿Mé= xi 'bexkiye?

²⁷Ba chjine kjuatexuma kitsingojo:

—“Timején Na'enchana xi Na'enri ko ngayéje inimari, ko ngayéje yojori, ko ngayéje nga'nuri 'ba ko ngayéje kjuafa'etsjenri.” 'Ba: “Timején xingi jotsa'en nimején yojori.”

²⁸'Ba Jesús kitsure:

—Je nda kjiniguaje. Tsa si'en kibi, s'e=ri kjuabenichun.

²⁹Tunga chjine kjuatexuma mejénre yaku nga kixi sejña ngixkun Na'enchana, 'ba tsiningiya nganire Jesús:

—'Ba ¿'yá= xi xingia?

³⁰'Ba 'batsa'en Jesús kitsingojo:

—Jngu xuta 'etju naxinanda Jerusalén nga tifijanya ndiya xi fi Jericó. 'Ba yak'a nchja cheje kisatejin, 'ba kui kiskjebe ka'nda najñu xi yaja 'ba ye'ere ka'nda nga kitsik'enya, 'ba kiji. ³¹'Ba tu kio fa, jngu na'mi jendibajen ndiyabiu ngayeje, tunga kionga tsabe xuta xi kio tikijña, ja'a xi ngijngu ngatere ndiyo. ³²'Ba nde ja'e nga'ndebiu jngu xuta levita ngayeje. 'Ba kionga tsabe xuta xi kio tikijña, ja'a xi ngijngu ngatere ndiyo. ³³Tunga jngu xuta xi tse'e Samaria xi tifa'andiyabiu ja'e ña tikijña kui, 'ba kionga tsabe, ja'animare.

³⁴'Ba kitsitiñat'are 'ba kitsikire ña onre ko aseti 'ba ko binu, 'ba yaxtejun najñu. 'Ba kitsik'eñakjare tjiunaxin xi tjenko 'ba kiko ni'ya ña tsikja'aya xuta xi xin inyafi, 'ba kio kuakuenda. ³⁵Nga kuanujun, kionga je tifi xuta xi tse'e Samaria, ts'axje jó ton denario 'ba kitsjare xuta xi tse'e ni'yo, 'ba kitsure: “Tikuendachi xutabi. 'Ba ngayéje xi

sikjeya ngisai, kionga kjua'e ngañaa k'uechjira.” ³⁶Nda tjin tsu'ba —kitsu Jesús—. ¿Ñäre ngaján nchjabi mari ji nga xinkjin xuta xi kisatejin chacheje?

³⁷'Ba kui kitsu:

—Xuta xi ja'animare kui.

'Ba Jesús kitsu ngani:

—T'in 'ba 'ba nde ti'en ngayeje.

Nga Jesús fikun Marta ko María

³⁸'Ba Jesús janda kiji 'ba echu jngu naxinanda chi. 'Ba kio jngu chjun xi Marta 'mi kiskjebetjo ngaya ndaba. ³⁹'Ba Marta tjin jngu ndichja xi María 'mi, xi tsik'eñat'a ndsaku Jesús nga tibasen ñojonre mé= xi titsu. ⁴⁰Tunga Marta, bi tjima'are ngat'are xa xi tjin i tjin janre. 'Ba kitsitiñat'are Jesús, 'ba kitsure:

—Na'en, ¿a bi techutsejen nga ndichja¿ ti'bene tajngunā ngayéje xo? 'Ba t'in_ri nga ngatasekochina.

⁴¹Tunga Jesús kitsingojo:

—Marta, tjimafo=ri 'ba tjiemandusinri ngat'are ñu nkjin tsajmi xi teñe'en. ⁴²Tunga tu jngu sani xi 'ñu machjen, 'ba María ja'ajin kui, 'ba tu'yá kjua'are.

Nga Jesús bakuya jotsa'en chukua Na'enchana

11 Jngu nixtjin Jesús tifako Na'enchana jngu nga'nde; 'ba kionga je jet'are, jngu xutare kitsure:

—Na'en, takuyani jotsa'en chukua Na'enchana, jotsa'en Juan yakuyare xutare.

²'Ba Jesús kitsure:

—Kionga xuko Na'enchana, tixun:

Na'en, ngatja'yakun ja'enri.

Ngatjama nga'e jngu nga'nde xi
batexumai.

³Ta'enij niñu xi nyujun nyujun
machjenni.

⁴Tichat'anij jeni,
ngat'a jin 'ba nde nichat'a_ri
ngatsi'i xi ch'o tsikonj.

'Ba bi ba'e'nde nga xut'áyakoni.

⁵'Ba Jesús 'ba nde kitsu ngisa
ngayeje:

—Tsa tjin ngajinnu jngu xi
ngamasen nistjen kju'a'ekun
amigure 'ba 'bi kuetsure: “Amigu,
tikeyana ján niñuxtila, ⁶ngat'a
ja'ekunna jngu amiguna xi kjin
jendibani 'ba tsajainna xi sja_ri
xi skine.” ⁷Tsa 'ba sa'en, xuta
xi ngijngu xi tijña ngaya ndaba
singojore: “Bi nistinaa. Je tichja
xuntjo, 'ba an ko ki'ndina je tetsju
yijji. Bi nde ma bisetjenña nga sjara
mé= xi techja'anaa.” ⁸An xin_nuu,
ninga tsa bi kuisetjen nga sjare
mé= xi timi'are xutabiu ngat'a
amigure mani, tunga kuisetjen=
ngat'a 'ñu si'a tita'sa'en xutabiu, 'ba
sjare ngayéje xi machjenre. ⁹'Ba
an 'ba nde xin_nuu ngayeje: Chjo'o,
'ba Na'enchana sjanu. Tinyisjo, 'ba
kuasjainu. Tikjanio xuntjo 'ba
stju'ínu. ¹⁰Ngat'a ngatsi'i xi mi'a,
kui= xi xuntsja. 'Ba xi mangisjai,
kui= xi masjaire. 'Ba xi tsikjane
xuntjo, kui= xi tju'ire.

¹¹¿A tjin ngajinnu jngu na'en
xi tu tjiuye sjare ki'ndire, kionga
skui'are tjiuti? ¹²'Ba tsa chjo
skui'are, ¿a tu chanuya sjare? ¹³Tsa
ka'nda jun xi ch'okun manu ba'e_ru
xi nda ki'ndinu, jófa ni Na'ennu
xi tijña ngank'aa ngisa sjare
Isennixtjintsjere xuta xi skui'are —
kitsu Jesús.

**Nga Jesús nchja ngat'a
tse'e chanayi Beelzebú**

¹⁴'Ba jngu nixtjin Jesús ti'baxje
jngu isennixtjin xi bi nda xi
kitsinimá jngu xuta, 'ba kionga
isennixtjin xi bi ndo je 'etjukajinre
xutabiu, kuán kinchja ngani. 'Ba
xutankjiun 'ñu kuakunre. ¹⁵Tunga
tjin yak'a xi 'bi kitsu:

—Xutabi ma 'baxje isennixtjin xi
bi nda ngat'a Beelzebú xi ngakure
isennixtjin xi bi ndo kitsjare kju'a'ñu.

¹⁶'Ba tuxi skut'ayakoni Jesús, kja'e
xuta tsi'are nga sa'en jngu kjuakun
xi kuakutsejen nga Na'enchana
kitsikasen. ¹⁷Tunga Jesús be= mé=
xi inyatsikja'etsjen nchjabiu, kui
kju'a kitsunire:

—Joni nituñare nangi ña
batexuma jngu rey. Tsa skjanko
xinkjin xuta xi tjin kio, ndekui
sikjekjuani mé= xi tjin nangire.
'Ba tsa xuta xi tjin ngaya jngu
ni'ya kuastike xinkjin, ngu bi tsé
kuanre. ¹⁸'Ba nde 'ba= tsa'enni
ngat'are chanayiu. Tsa ndekuini
Satanás k'uaxjeni yojore, ¿jót'sa'en
tsé xukjuanire nga kuatexuma? 'Ba
texian, ngat'a temixun=ñu nga
chanayi Beelzebú kitsjana kju'a'ñu
tuxi ma 'baxjeña isennixtjin xi bi
nda. ¹⁹'Ba tsa kju'a'ñure chanayi
Beelzebú te'baxjekoña isennixtjin
xi bi nda, jotsa'en nga temixun,
¿'yá= tse'e kju'a'ñu xi 'baxjekoni
isennixtjin xi bi nda xi tjennginu?
Ngu ndekui nchjabiu bakutsejenni
nga bi kixi tetsubo. ²⁰Tunga tsa
kju'a'ñure Na'enchana te'baxjekoña
isennixtjin xi bi nda, kui xi tsunire
nga je ngajinnu tijña kju'a'ñure
Na'enchana nga tibatexuma.

²¹'Ba kionga jngu xuta xi 'ñu taja tjindare yojore ko kicha nga titsikuenda ndaba, ngu, tu'yá kuan siko mé= xi tjinre. ²²Tunga tsa ngijngu xi ngisa 'ñu taja nga ko mare kui kju'a'e 'ba sa'enre, kju'a'are kicha xi tjima'ñut'a kakun xutabiu, 'ba kuekja'a mé= xi tjin gaya ndaba, 'ba kuakjanya.

²³Xi bi an makona, kui= xi stikena. 'Ba xi bi minyakona, kui= xi 'betsojoba.

**Nga isennixtjin xi bi nda
fa'e ngani nga'ndere**

²⁴'Ba kionga jngu isennixtjin xi bi nda 'betukajinre jngu xuta, 'bajmesun nga'nde kixi nga mangisjai nga'nde ña kuan sikja'aya. 'Ba kionga bi masjaire, tsu: "Tusa kju'i ngaña ni'yaná ña 'etjuña." ²⁵'Ba kionga fa'e ngani, be nga je kis'echa 'ba je nda chun nga fa's'en ngani. ²⁶'Ba kio fikja'a ngiyatu isennixtjin xi bi nda xi ngisa ch'okun ngisa nga ko mare kui, 'ba ngatsi'i fa's'enjinre xutabiu. 'Ba xutabiu ngisa ch'okun ma nga ko mare ngatitjunre.

²⁷Yejerañu Jesús titsu kibi, jngu chjun xi s'eññajinre xutankjiun kitsu nga kiski'ndaya:

—iNdaxure chjun xi kitsjari kjuabenichun 'ba kitsikakiri!

²⁸'Ba Jesús kitsingojore:

—Tusa, indaxure xi basen ñojon enre Na'enchana 'ba tsik'etjusun!

**Nga Jesús nchja ngat'a tse'e
xuta xi mejénre skue kjuakun**

²⁹'Ba kionga je ngisa 'ñu inyamañajan ngisa xuta, Jesús 'etuts'inre nga kitsu:

—Xuta xi tjin nganda'e ch'okun. Inyami'a nga skue jngu kjuakun,

tunga tu kui= xi kuánre xuta chinga profeta Jonás nixtjin kuatsejan, tu kui sani kjuakunbiu xi s'eññatsejenre. ³⁰Ngat'a jotsa'en kuánre Jonás kis'eññatsejen kju'a'ñure Na'enchana ngajinre naxinanda Nínive, 'ba=nde mé= xi kuanre Ki'ndire Xuta xi'iun s'eññatsejen kju'a'ñure Na'enchana ngajinre xuta xi tjin nganda'e ngayeje. ³¹'Ba reina xi yatexuma nangi Sabá 'ba=nde kuisetjen ko xuta xi tjin nganda'e, kionga kju'a'e nixtjin nga kuanre kju'a ngasun'ndio. 'Ba kui= xi skanineje xuta xi tjin nganda'e, ngat'a 'ñu= kjin jendibani nga ja'ekasen ñojon kjuafa'etsjenre Salomón. Tunga xi tijña nga'e ngisa= je ngisa nga ko mare Salomón. ³²'Ba xuta xi tsik'endu Nínive kuisetjen ko xuta xi tjin nganda'e, kionga kju'a'e nixtjin nga kuanre kju'a ngasun'ndio. 'Ba kui= xi skanineje xuta xi tjin nganda'e, ngat'a kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ja'e ngani ngixkun Na'enchana kionga Jonás kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana. Tunga xi tijña nga'e ngisa= je ngisa nga ko mare Jonás.

**Nga Jesús nchja ngat'a tse'e
ndi'i xi tsitsejenre yojona**

³³Tsajain xi baka jngu ndi'i 'ba 'bejña'mo asa 'bejñangi jngu kaxa. Tusa 'bejña nk'a, tuxi kuatsejennire xuta xi kju'a's'en ni'yo. ³⁴'Ba tuxkuin jo=ni jngu ndi'i xi tsitsejenre yojori. 'Ba mani, tsa tuxkuin nda, ngayéje yojori matsejenre. Tunga tsa tuxkuin bi nda, ngayéje yojori tjijñu=re. ³⁵Chutsejen_ri nga ndi'i xi tjin ngajinri bi xi jñu ngatjama.

³⁶'Bamani, tsa ngayéje yojori tjinre ndi'i 'ba nimé xi jñu tjin, kuatsejenntsjai joni jngu ndi'i xi 'ñu ti nga tsitsejenri —kitsu Jesús.

Nga Jesús bangi xuta fariseo ko chjine kjuatexuma

³⁷'Ba kionga Jesús je jet'are nga kinchja, jngu xuta fariseo kitsikjint'e nga kuekakjenko ndaba. 'Ba Jesús ja'as'en ndaba xutabiu 'ba tsik'ejñat'a yamixo. ³⁸'Ba xuta fariseo tu 'ba= kuánre, kionga tsabe nga Jesús bi yanejun titjun ntsja nga kuakjen jo tsu kjuachingare. ³⁹'Ba Na'enna Jesucristo kitsure:

—Jun xi xuta fariseo kuon, jun jo=ni tasa ko tiba xi tu ngasun nk'are jejun, tunga kitse ngajin kjuafa'etsjennu kjuacheje ko kjuach'okun. ⁴⁰iXuta xtan! ¿A bi 'yo nga xi kitsa'en ngandetsiun, ndekui kitsa'enni ngaya? ⁴¹Tunga ta'e kjuatjo_ru xuta nima xi tjin ngajin inimanu, 'ba 'batsa'en kuatsjekjinñu ngixkun Na'enchana.

⁴²iNimaxuni ngat'anu xuta fariseo! Ngat'a ninga ba'e_ru Na'enchana diezmore ngayéje kuya tsujmi ntje xi tsjare jnda xi chine joni menta ko ruda, tunga nichiyajinñu nga kixi kuon ngixkun Na'enchana 'ba nga s'enu kjuanimejenre Na'enchana. Ki=bi xi tjinnere si'on tsakaiñu, 'ba bi sichiyajiun nga si'on xi yak'a.

⁴³iNimaxuni ngat'anu xuta fariseo! Ngat'a 'ñu matsjanu nga 'betsubasun yaxile xi inyatitjun ni'ya sinagoga, 'ba 'ñu matsjanu nga nda nite'ndanu ngajin ndetsin ngayeje.

⁴⁴iNimaxuni ngat'anu! Ngat'a jun jo=ni tsju xi bi 'yare, xi xuta minyane ninga bi be —kitsu Jesús.

⁴⁵'Ba 'batsa'en jngu chjine kjuatexuma kitsure:
—Na'en, nga 'ba sji, 'ba=nde ch'o mani jin ngayeje.

⁴⁶'Ba Jesús kitsu:
—iNimaxuni ngat'anu jun ngayeje chjine kjuatexuma! Ngat'a nika'anijinñu xuta ch'a xi bi xukjuakore. Tunga jun, nijnguú najma ndso niko.

⁴⁷iNimaxuni ngat'anu! Ngat'a jun nindo tsjure nchja chinga profeta xi xuta chinganu kitsik'en. ⁴⁸'Ba 'batsa'en bakukixiu nga tjijngu kakún jo kitsa'en xuta chinganu. Ngat'a kui kitsik'en nchja chinga profeta 'ba jun nindo tsjure.

⁴⁹Kui kjuañu Na'enchana xi mankjire ngayéje xi tjin 'bi kitsuni: “Sikasen_rã nchja chinga profeta ko apóstol xutabiu, 'ba yak'a xi sik'en 'ba yak'a xi sjenngike.” ⁵⁰'Ba Na'enchana sijere kuenda xuta xi tjin nganda'e ngat'are jin xi 'esten ngatsi'i nchja chinga profeta ka'nda nga kuanda ngasun'ndio 'ba ka'nda nganda'e. ⁵¹Ch'anira jinre Abel, ka'nda tse'e Zacarías xi kjinik'en ngamasen ndetsin 'nda ña tijña altar ko ningu. Kui kjuaxinni_nuu nga sijere kuenda xuta xi tjin nganda'e ngat'are ngayéje kibiu.

⁵²iNimaxuni ngat'anu jun chjine kjuatexuma! Ngat'a je kjinitsojon llave xi kje'ikoni xuntja ña tijña kjuafa'etsjen. Tunga ni jun bitjas'ion ninga bi ba'ende_ru xuta xi mejénre kjua'as'en —kitsu Jesús.

⁵³'Ba kionga Jesús kitsu kibi, 'ñu kuastire chjine kjuatexumo ko xuta

fariseo. 'Ba tsaka'anire nixtjinbiu nga 'et'asire Jesús 'ba tsiningiyare ngat'are nkjin kuya tsajmi. ⁵⁴'Ba kiskutsejenxinre tsa Jesús kuinchja jngu en xi bi 'batjin, tuxi kuan kuangini.

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e kjuajó nkjain

12 'Ba kionga 'ñu nkjin mi xuta je kuañajan ka'nda inya'be'nyu'ñu xinkjin, Jesús 'etuts'inre nga xutare tjun jako, 'ba kitsure:

—Tikuendo yojonu ngat'a tse'e kjuajó nkjainre xuta fariseo. Bi 'ba ngatjamo jo ma na'yu san nga tsisan xinkjin kionga 'batjijinre. ²Ngat'a tsajain xi 'mo tijña xi bi xiare, 'ba tsajain xi tijña'mo xi bi s'ejñatsejen. ³Kui kjuañu, ngayéje xi tsixun ña jñu, nga nixtjin kjuinu'yare. 'Ba ensen xi kik'in ru xingiu, ka'nda ngatsja ni'ya xi'ndaya nga kjuinu'yare.

Nga Jesús bakuya 'yá ngat'a tse'e kjuikuncha

⁴'Ba jun amiguna, xin_nuu nga bi kun_ru xi tu yojo mare tsik'en, 'ba jaskan tumé nde tsiko ngisani. ⁵Tusa xin_nuu 'yá= xi kjuikuncho. Tjikuncho xi jaskan nga tsik'en yojo, tjinre kjuañu nga tsikasen nga'nde ña fa'a kjuanima xuta 'ba ña bi 'boya ndi'u. Jun, kui= xi tjikuncho.

⁶¿A bi sateña ón tjiunise ki'ndi nga tu jó sa ton xkua? Tunga Na'enchana nijnguú tjiunisebiu chiyajinre. ⁷'Ba ka'nda ngayéje ntsjare nindakú tjixkire kui. Kui kjuañu bi kunñu, ngat'a jun ngisa= chji_ru nga ko mare nkjin tjiunise.

⁸'Ba xin_nuu, ngatsi'i xi sikixiya ngixkun xuta nga tsa'an, 'ba=nde Ki'ndire Xuta xi'iun sikixiya ngixkun ankjelere Na'enchana nga tse'e ngayeje. ⁹Tunga tsa tjin xi bi sikixiya ngixkun xuta nga tsa'an, 'ba=nde bi sikixiyaa ngixkun ankjelere Na'enchana nga tsa'an ngayeje.

¹⁰'Ba ngatsi'i xi ch'o kuetsure Ki'ndire Xuta xi'iun, kuachat'are. Tunga xi ch'o kuetsure Isennixtjintsjere Na'enchana, bi nde kuachat'anire.

¹¹'Ba kionga kuechaninu nga kuannu kjuia ni'ya sinagoga asa ngixkun chikun asa ngixkun xutaxa, bi nikjo ngat'are jótsa'en kjuinukjuantjo yojonu asa mé= en xi kuixun. ¹²Ngat'a kui chubabiu Isennixtjintsjere Na'enchana kuakuyanu mé= en xi machjen nga kuixun —kitsu Jesús.

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e xuta xi 'ñu mejénre kjuanyina

¹³'Ba kio jngu xuta xi seññajinre xutankjiun kitsure:

—Maestru, 'ba t'in_ri nts'ia nga ngatakjanyakona mé= xi 'ejña na'enni.

¹⁴Tunga Jesús kitsure:

—Na'en, ¿yá= xi kitsja xana nga juez kuan ngajinnu, asa jngu xuta xi kuakjanya mé= xi tjinnu?

¹⁵'Ba kitsu ngisare xuta xi kio inya:

—Chutsijon 'ba tikuendo yojonu. Bi nimijion mé= xi tjinre xuta xi yak'a. Nisi 'ñu nkjin tsajmi tjinre jngu xuta, bi tsajmire xi sik'ejñakunre.

¹⁶'Ba Jesús 'ejñare jngu kjuakusun, 'ba kitsu:

—Kis'e jngu xuta nyina xi 'ñu nda chan kitsja nangire. ¹⁷'Ba 'bitsa'en kitsikja'etsjen: “¿Mé= xi sa'aan? Ngat'a tsajainna nga'nde ña k'uejñatjaa chan xi kisakuna.” ¹⁸'Ba 'batsa'en xutabiu kitsu: “Kui=bi xi sa'aan. Sikixuyaa ni'ya ña minyatjaa chan, 'ba kja'e xi ngisa= 'ñu ya'e sinda ngaña. 'Ba kio kuinyatjaa channa 'ba ko ngayéje xi tjinna. ¹⁹'Ba sa'e xin_ra yojona: Ne tsé tsajmi inyatjona, 'ba nkjin= nu kuanre. Sikja'aya 'ba kuechia 'ba s'ia 'ba sitsjakua ngasun'ndio.” ²⁰Tunga Na'enchana kitsure: “Xuta xtan, kui nistjenbi kueye. 'Ba xi inyatjori, ¿yá= tse'e kuan?” ²¹'Ba= mare xuta xi nga'e ngasun'ndio 'bendutjo kjuanyina, tunga nima= nini ngixkun Na'enchana —kitsu Jesús.

**Nga Jesús bakuya nga
Na'enchana tsikuenda ki'ndire**

²²'Ba sa'e kitsure xutare:

—Kui kjuañu 'ba xin_nuu nga bi nikjo ngat'are mé= xi machjennu nga kuetsubachun nga'e ngasun'ndebi, mé= xi xino. 'Ba nde bi nikjo ngat'are mé= xi machjenre yojonu, mé= najñu xi xojo. ²³Ngat'a kjuabenichunnu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare xichine. 'Ba yojonu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare najñu. ²⁴Chutsejen_ru kjuakusun ngat'a tse'e tjiundia. Kui bi 'bentje, ninga bi minyaku chan, 'ba nde tsajainre ni'ya ña minyatjo xichinere. Tunga Na'enchana tsikjén. 'Ba jun, ¿a bi ngisa chji_ru nga ko mare tjiunisio? ²⁵'Ba ninga tsa 'ñu sikjo ngat'anu, bi kuanu k'uetjun_ru ngijngu nda ngisa kjuabenichunnu. ²⁶Ngu tsa bi manu

ña'an mé= xi ichi, ¿ánñu mafoninu ngat'are tsajmi xi yak'a?

²⁷Chutsejen_ru kjuakusun ngat'a tse'e jotsa'en manka' naxu. Bi tsa'exa 'ba bi tsinda nachjun. Tunga an xin_nuu nga ninga rey Salomón xi ngisa 'ñu nyina kuán nixtjin kuate se jan, bi 'ba kun najñu tsakaja joni naxu. ²⁸Tsa Na'enchana tsja tsikun naxu xi tjin nganda'e ngijña 'ba xi nyujunni kuiti, ¿a bi ngisa sjanu najñu xi xojo jun xi ngisa 'ñu chji_ru nga ko mare naxu? iJun xi chuba makjainnu! ²⁹'Ba mani, bi nikjo nga kuinyisjo mé= xi xino asa mé= xi s'iu. ³⁰Ngat'a ngats'i'i xuta xi tjin ngasun'ndio mangisjai tsajmibi, 'ba Na'ennu je be nga machjennu tsajmibiu. ³¹Tusa tinyisjo nga si'on jotsa'en mejénre Na'enchana ña batexuma, 'ba sakunu ngayéje tsajmibi ya'aniñu.

**Nga Jesús bakuya ngat'a
tse'e kjuanyino**

³²'Ba Jesús kitsure:

—Jun xi ki'ndi chutsangana xin_nuu, bi kun. Ngat'a Na'ennu tsja tjinre nga tsja'nde nga kuatexumako ña tibatexuma. ³³Tateño mé= xi tjinnu 'ba ta'e_ru xuta nima. Tsa 'ba si'on, sakunu chitsa xi bi machinga, 'ba ko kjuanyina xi bi fet'a ngank'aa, ña chacheje bi ma fechu ninga tjiuxabi bi ma tsikjekjua. ³⁴Ngat'a ña tijña kjuanyinanu, 'ba=nde kio tijña inimanu.

³⁵Chojo najñunu tuxi tetsubandañu 'ba nda titikoni ndi'inu. ³⁶'Ba ngatjamo joni chu'nda xi inyakuyare xi naire xi ndaba kjuabixan kafi, meni kionga xi naire kjuae ngani ndaba 'ba sikjane

xuntja ni'ya, chu'ndabiu ta'a skje'ire. ³⁷Ndaxure chu'nda xi tjindukun kionga kju'a'e xi naire. Kjuakixi= xi xin_nuu nga xi naire k'uekungi najñu tjiare 'ba sik'endut'a yamixare nga k'ueyare xichine. ³⁸Ndaxure chu'ndabiu, tsa tjindukun kionga kju'a'e xi naire, ninga tsa masen nistjen asa tsa je tjis'e isen. ³⁹Ngatja'yo kibi: Tsa xuta xi tse'e ni'yo be jó fa chun kju'a'e chacheje ndaba, bi sja'ndere nga chachoyo kuakjanngi ndaba. ⁴⁰Ba=nde tetsubandantsjo jun ngayeje, ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun kju'a'e kionga jun bi techuya_ru.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi kixi fiko xare

⁴¹'Ba Simón Pedro tsiningiyare Jesús:
—Na'en, kjuakusunbi xi te'bejñani, ¿a tu jin= kik'inni, asa ngats'i xuta?
⁴²'Ba Na'enna Jesucristo kitsure:
—¿'Yá= ngakure chu'nda xi kixi fiko xare 'ba xi nkjin kakun, kui= xi naire sik'enda nga kui xi sjare xichine chu'nda xi yak'a nga chubare fa? ⁴³iNdaxure chu'nda xi 'ba titsa'en kionga kju'a'e naire!
⁴⁴'Ba xinkixi_nuu nga naire sik'enda ngayeje xi tjinre. ⁴⁵Tunga tsa chu'ndabiu 'bitsa'en sika'etsjen: “Nainā k'uandaya=ngisare nga kju'a'e”, 'ba sa'e kuajare chu'nda ko yanchjin chu'nda xi yak'a, 'ba kuakjen 'ba k'ui 'ba kuach'i; ⁴⁶'ba nixtjin nga bi skuyare 'ba chubā xi bi be, kju'a'e ngani naire chu'ndabiu. 'Ba naire 'ñu sikja'a kjuanima 'ba ngusun siko joni xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana.

⁴⁷'Ba chu'ndabiu xi be mé= xi mejénre xi naire tunga bi 'bejñanda ninga bi tsik'etjusun mé= xi mejénre xi naire, nkjin ndiya s'ere. ⁴⁸Tunga chu'nda xi bi be mé= xi mejénre xi naire 'ba kitsa'en mé= xi machjen nga kuanre kju'a, kui= xi chuba ndiya s'ere. Kui xi tse kitsa'ere, tse xja'are; 'ba nde kui xi tse kuangantsja, 'ba=nde ngisa tse xja'are.

Nga Jesús tsu nga xuta tsakjanya ngat'are kui

⁴⁹An ja'ek'ets'ia ndi'i xi tsitsje ngasun'ndio 'ba 'ñu mejénna nga kuiti tsakaiñu —kitsu Jesús—.
⁵⁰Tunga tjinnere nga kju'a'axtia jngu kjuanima xi ne 'ñu, 'ba 'ñu tjimafona ka'nda nga kju'a'e nixtjin nga k'uetjusun kibi. ⁵¹¿A nikja'etsjenñu nga kjuaxiu ja'ek'ejñaa ngasun'ndebe? Xin_nuu nga junjun, tusa ja'ekakjanyaā xuta. ⁵²Ngat'a ch'anira nganda'e tsa ón mani xuta xi tjinduya ngaya jngu ni'ya, kuakjanya: xi ján mani skjanko xi jó mani, 'ba xi jó mani skjanko xi ján mani. ⁵³Jó ya s'ē. Xi na'en ma kuastike ki'ndi xi'inre; 'ba xi ki'ndi xi'in ma kuastike na'enre; xi na ma kuastike ki'ndi chjunre; xi ki'ndi chjun ma kuastike nare; xi nachi'ya ma kuastike kja'ndare; 'ba xi kja'nda ma kuastike nachi'yare.
⁵⁴'Ba Jesús 'ba nde kitsure xutankjiun:
—Kionga 'yo nga ndiba yufi, mixun: “Kua'a tsi”, 'ba 'ba ma. ⁵⁵'Ba kionga tsejen manu jngu ntjo sje, mixun: “Kuasje”, 'ba 'ba ma. ⁵⁶iXuta xi jó nkjon! Mankjinnu mé= xi matsejen ngank'aa ko t'anangiu.

Tunga, ¿ánñu bi kjimankjinninu xi tis'ejñatsejen nixtjin nga tetsuba?

⁵⁷Bi machjen nga jngu juez kuetsunu mé= xi kixi ngixkun Na'enchana —kitsu ngisa Jesús—.

⁵⁸Kionga ji ko xi tibangiri temangiu ngixkun xutaxa, t'endakue kjua yejerañu nga tjenko ngisai ngaya ndiyo, tuxi bi kuekoniri ngixkun juez. Ngat'a tsa ngixkun juez kuekori, xi juez singantsja nganiri ngaya ntsja xi tsikuenda nduyo 'ba kui kuayari nduyo. ⁵⁹'Ba xinra nga bi k'uetji kio ka'nda nga k'uechji ngayéje ton xi tjenri.

Nga Jesús bakuya nga xuta tjinnere sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjuae ngani ngixkun Na'enchana

13 'Ba kui nixtjinbiu kio inya xi ye'ere nijmi Jesús mé= xi kuata'en yak'a xuta xi tse'e Galilea. Xutabiu inyatsa'en tjiuba xi kjuatjo tse'e Na'enchana. 'Ba Pilato 'exa nga kjinik'en xutabiu. 'Ba kio ts'atjijinre jinre tjiuba ko xi tse'e xutabiu.

²'Ba Jesús kitsu:

—¿A nikja'etsjenñu nga 'ba kuata'en xutabiu kui kjua ngisa tse je tjinnire nga ko mare ngatsi'i xuta xi yak'a xi tse'e Galilea?

³An xin_nuu nga junjun —kitsu Jesús—. 'Ba jun, tsa bi sik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba kjuae ngañu ngixkun Na'enchana, 'ba=nde tsa'en kueyo ngatsi'u ngayeje. ⁴'Ba ngat'a tse'e xi tjio'on ján jesun kionga torre tse'e Siloé kiskanere, ¿a nikja'etsjenñu nga 'ba kuánre xutabiu kui kjua ngisa tse je tjinnire nga ko mare ngatsi'i xuta xi yak'a xi tse'e naxinanda Jerusalén?

⁵An xin_nuu nga junjun. 'Ba jun, tsa bi sik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba kjuae ngañu ngixkun Na'enchana, 'ba=nde tsa'en kueyo ngatsi'u ngayeje.

⁶'Ba Jesús 'ejña kjuakusunbi, 'ba kitsu:

—Jngu xuta tjintjejinre jngu ya higo ngajin ña tjintjere uva, 'ba kikutsejenre tsa yabiu je yajare tu higo, tunga nijnguú kuasjaire. ⁷'Ba meni jako xuta xi tsikuenda ña tjintjere uva, 'ba kitsure: “Je ján nu tjinre nga fa'ekangisjaa ture ya higobi, 'ba nijnguú masjainá. Tichasin, ngat'a tu kjuatjo= titsikjengi ngañure nangiu.”

⁸'Ba xi tsikuenda ña tjintjere uva kitsingojore: “Na'en, ta'e'ndena nga ngataseen ngisa nubi. Kuakjanndai_ra tuts'in 'ba kuinyangi_ra nangi jma. ⁹'Ba tsa sja tu nu xi ndiba, nda tjin. Tunga tsa bi sja, kuan stisun.”

Nga Jesús tsinda jngu chjun nixtjin nga nikja'aya

¹⁰Jngu nixtjin nga nikja'aya, Jesús tibakuya enre Na'enchana ngaya jngu ni'ya sinagoga. ¹¹'Ba kio tijña jngu chjun xi kuantjo'on ján nu tjinre nga tji'me. Jngu isennixtjin xi bi nda kitsitsitinre 'ba bi nde ma basen kixini. ¹²'Ba kionga Jesús tsabe chjunbiu, kinchjare 'ba kitsure: —Na, je kuandai ngat'are chi'in xi kunri.

¹³'Ba Jesús yanere ntsja chjunbiu, 'ba ndekuini chubabiu tsakaskixi ngani 'ba 'etuts'inre nga kitsichjire Na'enchana. ¹⁴Tunga xi ngakure ni'ya sinagoga kuastire, ngat'a Jesús kitsinda chjunbiu nga nixtjin nga nikja'aya. 'Bi kitsu nga jako xuta:

—Jon nixtjin tjin nga ma ña'axa.
Ngu kui nixtjinbiu ndibo nga
kuando, 'ba bi nixtjin nga nikja'aya.

¹⁵'Ba Jesús kitsingojore:

—iXuta xi jó nkjon! ¿A bi chjundo
tjiuba xi tjinnu nga nixtjin nga
nikja'aya, nga menik'iu nanda?

¹⁶'Ba chjunbi xi ntjere Abraham
kuán, xi je tjio'on ján nu tjinre nga
chanayi Satanás tjita'ñure nga kitsja
chi'inre, ¿a bi machjen nga xjunda
ninga tsa nixtjin nga nikja'aya?

¹⁷'Ba kionga Jesús je kitsu kibi,
kuasubare ngats'i xuta xi stike.
Tunga ngats'i xutankjiun kuatsja
yeje kjuakun xi Jesús tsa'en.

**Nga Jesús 'bejña kjuakusun
ngat'a tse'e xujma mostaza
ko na'yu sanre niñuxtila**

¹⁸'Ba kio Jesús kitsu:

—¿Mé= xi mangusun ña
batexuma Na'enchana? 'Ba ¿mé= xi
singusunkuaa? ¹⁹Jo=ni ngu xujma
mostaza xi kiskjebe jngu xuta 'ba
'entje ngijñare. 'Ba kuank'a xujmo
'ba jngu ya kuán, 'ba tjiunise xi
tutjen ngank'aa ja'etsinda'a ndaba
tjiare yo.

²⁰'Ba Jesús kitsu ngani:

—¿Mé= xi singusunkuaa ña
batexuma Na'enchana? ²¹Jo=ni
na'yu sanre niñuxtila xi kiskjebe
jngu chjun 'ba kitsik'atjijinko 'ñu tsé
na'yu. 'Batsa'en tsijin ngayéje na'yu.

**Nga Jesús 'bejña kjuakusun
ngat'a tse'e xuntja xi xkju**

²²'Ba kionga Jesús tifi naxinanda
Jerusalén, ja'axtiu naxinanda ya'e
ko naxinanda chi nga tibakuya
enre Na'enchana. ²³'Ba jngu xuta
tsiningiyare:

—Na'en, ¿a chuba mani xi k'uangi?

²⁴'Ba Jesús kitsure:

—T'e_ru kakún nga kuitjas'ion
xuntja xkju. Ngat'a xinkixi_nuu
nga ne nkjin mani xi kuamejénre
kjua'as'en kio, tunga bi kuanre.
²⁵'Ba kionga xi naire ni'yo kuisetjen
'ba k'uechja xuntjo, jun xi tenyo
ngandetsian sikjanio xuntjo, 'ba
kuixun: “Na'en, chju'iniñ xuntjo.”
Tunga kui kuetsunu: “Bi 'bexkun_
nuu. Bi 'biã ñá tsojon.” ²⁶'Ba kio
kuixun: “Ñatjen kjininchja 'ba kji'ya,
'ba ngaya ndiyani kikakuye enre
Na'enchana.” ²⁷Tunga 'bi kuetsunu:
“Je 'ba kixin_nuu nga bi 'bexkun_nuu
'ba bi 'biã ñá tsojon. Tinyat'axiun
ngatsi'u, jun xi ch'o kjiñ'o'on.” ²⁸Kio
xi'ndo 'ba kuijndo nde'ñú nga xio
Abraham ko Isaac ko Jacob 'ba ko
ngatsi'i nchja chinga profeta xi
tjindu ña batexuma Na'enchana.
'Ba jun, xin kjuinik'endunu. ²⁹'Ba
kjuendibani xuta nituña nga'ndeñu
'ba k'uendut'a yamixa xi kjiñña
ña batexuma Na'enchana. ³⁰'Ba
chutsijon, tjin xuta xi jaskan ma
nganda'e xi tjun kuan, 'ba tjin xuta
xi tjun ma nganda'e xi jaskan kuan.

**Nga Jesús kji'nda ngat'are
naxinanda Jerusalén**

³¹'Ba ndekuini chubabiu yak'a
xuta fariseo ja'ekun Jesús, 'ba
kitsure:

—T'etji nga'e 'ba xin t'in, ngat'a
Herodes mejénre sik'enri.

³²'Ba Jesús kitsure:

—'Bi tangink'in_ru xuta mañabiu:
“Chutsejen, nganda'e 'ba nyujunni
k'uaxjiã isennixtjin xi bi nda 'ba
sindaã xuta, 'ba xi majánni nixtjin
kjuet'ana.” ³³Tunga tjinnere nga

janda kjuia nganda'e ko nyujunni 'ba ko jngini, nga tefia naxinanda Jerusalén. Ngat'a bi kuan kueya xin naxinanda jngu profeta.

³⁴iJun xuta tse'e Jerusalén, xi nik'ion nchja chinga profeta 'ba 'be_ru ndiojo xuta xi nikasennu! iA tu nkjin ndiya kuamejéna nga sik'enduku_nuu jotsa'en tjiuxa'ndo nga 'bendungits'u ki'ndire, tunga bi kuamejénu! ³⁵Ngu nganda'e, je kjuinikumare ni'yanu. 'Ba an 'ba xin_nuu nga bi nde xianinu ka'nda nga kuixun: “iNgatjatsichikunta'en Na'enchana xi ndiba ngat'are ja'enre!”

**Nga Jesús kjen ndaba
jngu xuta fariseo**

14 'Ba 'ba kuán jngu nixtjin nga nikja'aya, Jesús kikakjen ndaba jngu ngakure xuta fariseo, 'ba xutabiu nda inyakutsejen'a. ²'Ba 'ba nde kio tijña ngixkun Jesús jngu xuta xi tjinre chi'in ske. ³'Ba 'batsa'en Jesús jako chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, 'ba tsiningiyare:

—¿A tixa'nde nga ninda xuta xi tji'me nixtjin nga nikja'aya, asa bi tixa'nde?

⁴Tunga nchjabiu xiu tsik'endu. 'Ba meni Jesús yanere ntsja xi tji'mio 'ba kitsinda 'ba kitsikasen ngani ndaba. ⁵'Ba jako ngani nchjabiu, 'ba kitsure:

—Tsa ki'ndinu asa tjiundijanu kuintjaiya ngaya jngu ngojo nixtjin nga nikja'aya, ¿a bi ta'a me'naxjo?

⁶'Ba nchjabiu bi kitsingojore, ngat'a bi be jó= kuetsu.

⁷'Ba kionga Jesús tsabe jotsa'en xuta xi kuañajan kio

inyafa'ajin yaxile xi inyatitjun nga inya'bendut'a yamixo, 'bitsa'en jakoya:

⁸—Tsa tjin xi sikjint'eri jngu s'ire kjuabixan, bi benisin yaxile xi sejña titjun. Ngat'a kuanre kjuae ngijngu xi kjinikjint'e, xi ngisa 'ñu titjun nga ko mare ji, ⁹'ba xi kitsikjint'eri kjua'etsuri: “Ta'e_ri nga'nderi xutabi.” 'Ba 'batsa'en kuasuba=ri nga k'uikeni nga'nde xi fet'ani. ¹⁰Tusa kionga kjuinikjint'eri jngu s'i, teni nga'nde xi fet'ani, tuxi kionga skueri xi kitsikjint'eri, kjua'etsuri: “Amigu, teni jngu nga'nde xi tijñatitjun.” 'Ba 'batsa'en sakuri kjuaje ngixkun ngats'i xi k'uendut'akori yamixo. ¹¹Ngat'a tu'yañu xi tu kui tajngu nk'a 'baxje yojore, kui= xi kjui'naxjenima. 'Ba xi 'baxjenima yojore, kui= xi sakure kjuaje —kitsu Jesús.

¹²'Ba Jesús 'ba nde jako xi kitsikjint'e, 'ba kitsure:

—Kionga sikint'e xuta nga kuechikue nga nyusen asa ngajñu, bi nikjint'e nchja xi nda ya'ari ninga nts'é ninga xingi ninga xuta nyina xi tjindut'a tiñari. Ngat'a tsa 'ba s'i'en, kui nchjabiu sikjint'e nganiri 'ba 'batsa'en k'uetjusun mé= xi kitsa'e_ri. ¹³Tusa kionga kjui'naxje jngu s'i, tikjint'e xuta nima ko xuta xi tsajain ntsja ko xuta xi bi ma fi 'ba ko xuta ka, ¹⁴'ba 'batsa'en nda s'eri. Ngat'a xutabi bi kuanre sja nganiri mé= xi kua'eri, tunga kuachjiri nixtjin kionga kjua'aya nganire ngajinre mik'en xuta xi kixi kitsa'en nga tsik'endu —kitsu Jesús.

**Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a
tse'e s'i je xi ts'axje jngu xuta**

¹⁵'Ba kionga jngu xuta xi 'ba nde tijñat'ako Jesús yamixo kjint'e kibi, kitsure:

—iNdaxure xuta xi kuakjen ña batexuma Na'enchana!

¹⁶Ba meni Jesús jako xutabiu, 'ba kitsure:

—Jngu nixtjin jngu xuta ts'axje jngu s'i je 'ba ne nkjin xuta kitsikjint'e. ¹⁷Ba kionga je echu chuba nga kuakjen, xutabiu kitsikasen jngu chu'ndare tuxi kuetsunire xi kitsikjint'e: “Jabiu, ngat'a je tijnanda ngayéje xichine.” ¹⁸Tunga ngatsi'i kitsije kakunre. Xi tjun kitsure: “Biru kuan kjuia. Sa'e fa tsatsia jngu nangi 'ba tjinnere nga kjuikutsejen ra. Te'bets'ara nga tije kakunnaa.” ¹⁹Ba kja'e xuta kitsure: “Biru kuan kjuia. Sa'e fa tsatsia ón nga tjiundija xi bakjan nangi 'ba tefikut'ayakofa ra. Te'bets'ara nga tije kakunnaa.” ²⁰Ba ngijngu kitsure: “Biru kuan kjuia ngat'a sa'e fa tsixan.” ²¹Ba chu'ndabiu jendiba ngani 'ba ye'e yejere nijmi naire kibi. 'Ba 'batsa'en xi naire ni'yo kuastire, 'ba kitsure: “Kitsa t'in ngajin naxinando 'ba ngayéje ndiya xi tjinre, 'ba ndekue nga'e xuta nima ko xuta xi tsajainre ntsja ko xuta ka 'ba ko xi bi ma fi.” ²²Ba jaskan chu'ndabiu kitsure: “Na'en, je kitsik'etjusaan jotsa'en kisji, tunga tjin= ngisa nga'nde.” ²³Ba 'batsa'en xi naire kitsu nganire chu'ndare: “T'in ngaya ndiyant'io 'ba nga'nde ki'ndi xi tjindundai nga'e 'ba t'ene_ri xuta nga ngatja'as'en nga'e, tuxi tzeni ni'yaná. ²⁴Ngat'a an xin_nuu nga nijnguú xi tjun kjinikjint'e skine xichinena.”

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e chji xi s'engire xi kuetjenggi

²⁵Ba nkjin xuta tjenngire Jesús, 'ba kui kitsiku'beya nga kitsure:

²⁶—Tsa tjin xi mejénre kjuendetjenngina tjinnere nga ngisa simejénna nga ko mare na'enre ko nare, chjunre ko ki'ndire, nts'e ko ndichja asa yojore ngayeje. Tsa tsajain, bi kuan xutana kuan. ²⁷Ba ngatsi'i xi bi kua'anijin krure 'ba kuendetjenngina, bi kuan xutana kuan. ²⁸Tsa jngu xi tijná ngajinnu mejénre sinda jngu torre, ça bi tjun k'uejña nga sa'en xki jó tjin kjueyare, tuxi skueni tsa tjinre ton xi machjenre nga sijngu torrebui? ²⁹Ngat'a tsá sinda tuts'in xjo 'ba jaskan bi kuanre sijngu torrebui, ngu ngatsi'i xuta xi skue nga 'ba sa'en, k'uejnuke. ³⁰Ba kuetsure xinkjin: “Kui xutabiu 'etuts'inre kui xabi, tunga bi kuánre kitsijngu.” ³¹Ba tsa jngu rey xi tjinre te mi chasoldadu mejénre kuekjanko kja'e rey, ça bi tjun k'uejña nga sikja'etsjen tsa xukjuakore nga skjanko rey xi ngijngu xi ndeko kan mi chasoldadu? ³²Ba tsa bere kakun nga bi xukjuakore, ngu sikasen xuta xi ya'a en nga k'uets'are kjuaxiu rey xi ngijngu, kionga kjin tjen ngisa. ³³Bamani, tu'yañu xi tijná ngajinnu xi bi k'uejña ngayéje xi tjinre, bi kuan xutana kuan.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e naxo

³⁴Ba naxo nda, tunga tsa chaja xi xtiare, ¿jó tsa'en kuachjen ngisa? ³⁵Ngu je kuan tsajmi xi tumé chjire. Bi nde kuachjennire nangi, ninga ña s'entje ntje. Tu xanikja'a ngisa. Xi tjin ñojon, ngatinya ñojon —kitsu Jesús.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chutsanga xi kichaja

15 'Ba nkjin xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma ko

xuta xi tjinre je kikinyat'a tiñare Jesús nga kikasen ñojonre. ²Tunga xuta fariseo ko chjine kjuatexuma kinchjastita'en Jesús, 'ba tsure xinkjin:

—Kui xutabi kjebetjo xuta xi tjinre je 'ba kjenko.

³Ba meni Jesús 'ejña kjuakusunbi, 'ba kitsure:

⁴—Tsa tjiña ngajinnu jngu xi tjinre jngu sientu chutsanga, 'ba tsa jngu sichaja, ¿a bi sik'endu xi yachute ko yachan ñajan ngajin ngijño 'ba kuekangisjai xi kichaja ka'nda nga kuasjaire? ⁵Ba kionga kuasjaire, tsja s'ere nga kuasun tjiare. ⁶Ba nga kjuachu ndaba, kuinchjare nga kuañajan nchja xi nda ya'a 'ba ko xi tjindut'a tiñare, 'ba kuetsure: “Titsjakonu, ngat'a je kuasjai nganina chutsanga xi kichajana.” ⁷Ba xin_nuu nga 'ba nde tsa'en ngisa s'e ngisa kjuatsja ngank'aa ngat'are jngu xuta xi tjinre je xi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ja'e ngani ngixkun Na'enchana nga ko mare yachute ko yachan ñajan xuta kixi xi bi tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjuae ngani ngixkun Na'enchana.

**Nga Jesús 'bejña kjuakusun
ngat'a tse'e ton xi kichaja**

⁸Ba tsa jngu chjun tjinre te ton xi plata nini 'ba tsa jngu chajare, ¿a bi kuaka jngu ndi'i 'ba k'uecha ndaba, 'ba tafi tafi kuangisjai ka'nda nga kuasjai nganire tonre? ⁹Ba kionga kuasjaire, kuinchjare nga kuañajan yanchjin xi nda ya'a 'ba ko yanchjin xi tjindut'a tiñare, 'ba kuetsure: “Titsjakonu, ngat'a je kuasjai nganina ton xi kichajana.” ¹⁰Ba xin_nuu nga

'ba nde tsa'en s'e kjuatsja ngajinre ankjelere Na'enchana ngat'are jngu xuta xi tjinre je xi tsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba fa'e ngani ngixkun Na'enchana.

**Nga Jesús 'bejña kjuakusun
ngat'a tse'e ki'ndi xi kitsikje
mé= xi kitsa'ere**

¹¹Ba Jesús kitsu ngisa:
—Jngu xuta kis'ere jó ki'ndi xi'in. ¹²Ba xi ngisa ki'ndiu kitsure na'enre: “Na'en, ta'ena mé= xi 'bakona.” 'Ba xutabiu yakjanyare ki'ndire mé= xi tjinre. ¹³Ba kionga je ja'a jó ján nixtjin, xi ngisa ki'ndiu yateña yeje xi kitsa'ere. 'Ba ko ton xi kisakure kiji jngu nangi t'axin xi kjin. Kio kitsikjeya yeje tonre nga kitsa'enjun kitsa'ent'a. ¹⁴Ba kionga je kitsikje yeje tonre, kio nangibiu kis'e jngu kjindia xi ne 'ñu, 'ba kuana'enre kui ngayeje. ¹⁵Ba kio kikajngit'are xa jngu xuta xi tjiña nangibiu, 'ba xutabiu kitsikasen ña inya tjiuchingare, tuxi sikjenni. ¹⁶Ba kuamejénre nga sitse ngats'a ko xi inyakjine tjiuchingo, tunga tu'yá kitsjare. ¹⁷Tuchan kitsikja'etsjen: “iA tu nkjin mani nchja xi tsa'exa ndaba na'enna xi 'bangire xichine, 'ba an nga'e tebeyaa kjindia! ¹⁸Tusa kjuikun ngaña na'enna 'ba 'bi xin_raq: Na'en, je tsajngijia ngixkun Na'enchana 'ba ngixkuin. ¹⁹Je bi nde 'ba k'innina nga ki'ndiri k'uin ngisanaa. Tusa tu tikona joni jngu chu'ndari.” ²⁰Ba 'batsa'en 'etju nga kikun ngani na'enre.

'Ba kionga kjin ndiba ngisa, na'enre tsabe 'ba ja'animare 'ba tsangatsanga nga kitsubakja

ki'ndire 'ba 'endsu'a. ²¹'Ba kio kitsure na'enre: "Na'en, je tsajngijia ngixkun Na'enchana 'ba ngixkuin. Je bi nde 'ba k'ininna nga ki'ndiri k'uin ngisanaa." ²²Tunga na'enre jako chu'ndare, 'ba 'bi kitsure: "Kitsa ndeko najñu xi ngisa nda 'ba tikajo ki'ndina, 'ba nde t'eya ru najma ntsja jngu xtungu, 'ba tjaya ru jnde ngayeje. ²³'Ba ndeko ki'ndi ndija xi nda kji'i 'ba tik'ion. 'Ba sinchja 'ba kjuinaxjia s'i. ²⁴Ngat'a ki'ndina kibi joni tsa k'en 'ba je ja'aya nganire. Kui kichaja tsakaiñu 'ba je kuasjai ngani." 'Ba 'etuts'inre nga kitsa'en kjuatsja.

²⁵Yejerañu ki'ndi xi ngisa chingó ngijña tsu'ba kui. 'Ba kionga jendiba 'ba ja'e tiña ndaba, kjint'ere nga tifane son 'ba nga inyate xuta. ²⁶'Ba kio kinchjare jngu chu'nda 'ba tsiningiyare mé= xi tjima. ²⁷'Ba chu'ndo kitsure: "Nts'é= kafa'e ngani, 'ba na'enri ka'bexa nga kanik'en ki'ndi ndija xi nda kji'iu, ngat'a nda kji'i nga kakjebetjo ngani ki'ndire." ²⁸'Ba kuastire ki'ndi xi ngisa chingó, 'ba bi kuamejénre ja'as'en ndaba. 'Ba meni na'enre 'etju nga kikets'are tuxi kjuas'as'enni. ²⁹Tunga kui kitsure na'enre: "Je 'ye jó kuatjin nu tetsa'exat'ara, 'ba ngantsjai tsik'etjusaan enri, 'ba nisa ñajanni ba'ena jngu natendsu chi tuxi sitsjakoña nchja xi nda ya'ana. ³⁰Tunga nga kafa'e ki'ndiri kibi, xi kitsikjeyako yanchjin ska mé= xi kitsa'e_ri, kanik'en_ri ki'ndi ndija xi nda kji'iu." ³¹'Ba na'enre kitsingojore: "Ki'ndina, ngantsjai tenikonaa ji, 'ba ngayéje xi tjinna tsiji. ³²Tunga nganda'e tjinnere nga kjuinaxjia s'i 'ba sitsja, ngat'a nts'é

jo=ni tsa k'en 'ba je ja'aya nganire. Kui kichaja tsakaiñu 'ba je kuasjai ngani."

Nga Jesús 'bejña kjuakusun
ngat'a tse'e ngakure chu'nda
xi bi kixi kiko xare

16 'Ba Jesús jako xutare 'ba 'bi kitsure:

—Tsik'ejña jngu xuta nyina xi kis'ere jngu ngakure chu'nda xi tsikuenda tsajmire. 'Ba kik'inre nga chu'ndabiu titsikje mé= xi tjinre. ²'Ba meni kinchjare chu'ndabiu 'ba kitsure: "¿Áññu 'ba tsuni en xi tent'ia ngat'ari? Tikasenna kuendare xa xi teñe'en, ngat'a bi nde ji sikuendani mé= xi tjinna." ³'Ba 'bitsa'en kitsikja'etsjen chu'ndabiu: "¿Mé= xi sa'aan nganda'e nde? Ngat'a naina tikja'ana xana. Bi xukjuakona tsa kuakjaan nangiu, 'ba kuasuba=na tsa ton skui'asaan. ⁴Je 'bi mé= xi sa'aan, tuxi s'enina amigu xi skjebetjona ndaba, kionga xja'ana xana." ⁵'Ba meni kinchjare nga jngu jngu nchja xi tjenre tse'e naire. 'Ba tsiningiyare xi tjun ja'e: "¿Jó tjin tjenri tse'e naina?" ⁶'Ba xutabiu kitsingojore: "Jngu sientu barril aseti." 'Ba chu'ndabiu kitsure: "Jun'ún xujun xi kua'indut'a xkire mé= xi tjenri 'ba tenifani 'ba tu yachute t'et'asai." ⁷'Ba sa'e 'bi kitsu nganire kja'ere: "Ba ji, ¿jó tjin tjenri?" 'Ba xutabiu kitsu: "Jngu sientu kuxta trigo." 'Ba chu'ndabiu kitsu ngani: "Jun'ún xujunbi xi kua'indut'a xkire mé= xi tjenri. Tusa tu yachute ko kate t'et'asai." ⁸'Ba xi naire tsabexkun nga chu'nda ch'okunbiu tjinre kjuamaña nga 'ba kitsa'en. Ngat'a xuta xi bi xutare

Na'enchana ngisa= tse kjuamaña tjinre nga 'bendako kjuaxinkjin nga ko mare xutare Na'enchana.

⁹Ba an xin_nuu —kitsu

Jesús—. Tichjon kjuanyina xi tjin ngasun'ndebe, tuxi ngatjas'eninu xuta xi nda kua'anu. 'Ba 'batsa'en, kionga kjue kjuanyino, s'e xi skjebetjonu nga'nde xi bi fet'a.

¹⁰Xi kixi fiko nga tsik'etjusun mé= xi ichi, kui= xi 'ba nde kixi fiko nga tsik'etjusun mé= xi tse. 'Ba xi bi kixi fiko nga tsik'etjusun mé= xi ichi, kui= xi 'ba nde bi kixi fiko nga tsik'etjusun mé= xi tse. ¹¹Bamani, tsa bi kixi kueko nga sikuendo kjuanyina xi tjin ngasun'ndebe, ¿yá= xi sja'ndenu nga sikuendo kjuanyina xi kjuakixikjin? ¹²'Ba tsa bi kixi kueko nga sikuendo xi kja'e tse'e xuta, ¿yá= xi sjanu xi tsojon kuan?

¹³Nijngu chu'nda ma tsa'exat'are jó nai. Ngat'a jngu xi kuastike 'ba xi ngijngu simején, asa jngu xi kixi sa'exat'are 'ba xi ngijngu siton. Kui kjuañu bi kuan si'axat'ani_ru Na'enchana ko kjuanyino.

¹⁴Tunga xuta fariseo, xi 'ñu mejénre ton, tsejnuke Jesús kionga kjint'e ngayéje kibi. ¹⁵'Ba kio Jesús jako xuta fariseo, 'ba kitsure:

—Jún= xi nda 'naxjio yojonu ngixkun xuta, tunga Na'enchana be= jotsa'en tjindu inimanu. Ngat'a xi nda 'baxje xuta, kui= xi 'baxjengi Na'enchana.

¹⁶Mé xi kua'indut'a kjuatexumo ko mé= xi yakuya nchja chinga profeta yatexuma ka'nda nixtjin nga ja'e Juan Bautista. 'Ba ch'anire kui nixtjinbiu tis'eya nijmi nga Na'enchana xi tibatexuma, 'ba

ngatsi'i xuta inya'benere yojore nga mejénre kjuas'en ña batexuma.

¹⁷Tunga ngisa bi na'en tjin nga xaja nangibi ko ngank'aa nga ko mare nga xaja jngu letrachi tse'e kjuatexuma.

¹⁸Tu'yañu xi sik'ejña chjunre 'ba k'uejñako kja'e chjun, kui= xi tsa'ent'are kjuachajngi chjunre. 'Ba xi k'uejñako ngani chjun xi kitsik'ejña xi'inre, kui= xi 'ba nde tsa'ent'are kjuachajngi.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuta nyino ko Lázaro

¹⁹Tsik'ejña jngu xuta nyina xi baja najñu xi 'ñu chji ko najñu xi tsjakun, 'ba nyujun nyujun 'baxje s'i xi 'ñu nda ma —kitsu Jesús—. ²⁰'Ba nde kio tsik'ejña jngu xuta nima xi Lázaro 'mi, xi kitsejunre tse 'ba xi fajñaxtiu xuntja ndaba xuta nyino. ²¹Kui xuta nimabi 'ñu kitsu kakun nga skine t'ia xi bixungi ngi yamixare xuta nyino, 'ba ka'nda tjiunaño fa'ekumajun tsere. ²²'Ba 'ba kuan nga k'en xuta nimo 'ba ankjele kiko nga'nde ña tijña Abraham. 'Ba 'ba nde k'en xuta nyino ngayeje 'ba kis'eyanijin. ²³'Ba kionga xuta nyino tifa'a kjuanima nga'nde ña fa'axtiu kjuanima xuta 'ba ña bi 'boya ndi'i, kiskutsejennk'a 'ba kjin tsabe Abraham 'ba nga Lázaro tijñat'are. ²⁴'Ba meni 'ñu kinchja, 'ba kitsure Abraham: “Ji na'en Abraham, ngatja'animari ngat'ana. T'ikasen Lázaro nga ngatatsika'nyi tjunchi najma ntsja 'ba ngatja'etsika'nyi najenna, ngat'a ne 'ñu fefa'a kjuanima nga'e ngajin ndi'ibi.” ²⁵Tunga Abraham 'bi kitsure: “Ki'ndina, tikja'etsjen

nga tsa tsa'en tsikeni ngasun'ndio, 'ba Lázaro ja'a kjuanima. Tunga nganda'e tisakure kjuafañukakun nga'e, 'ba ji temitjaxti kjuanima. ²⁶'Ba ndaire kibi, jngu xanga jñu xi 'ñu je tikijña ngamasenna. 'Ba meni xi tjindu nga'e xi mejénre kuaje jan bi ma fa'axtiu. 'Ba nde xi tjindu jan bi ma fa'axtiu nga kjuafañe nga'e ngayeje."

²⁷'Ba sa'e xuta nyino kitsu nganire: "Ngu, te'bets'ara, na'en, nga tikasenchi Lázaro ndaba na'enna, ²⁸ngat'a ón mani nts'ia. Ngatjike'ere nijmi, tuxi bi ko kui kjuafañe nga'nde kibi ña fa'axtiu kjuanima xuta." ²⁹Tunga Abraham kitsure: "Nts'é tjinre kjuatexumare Moisés ko xujun xi kitsi'indu nchja chinga profeta. Kui ngatate sinre." ³⁰'Ba xuta nyino kitsu nganire: "Junjun, na'en Abraham. Tunga tsa tjin xi kjuafañe nganire ngajinre mik'en 'ba kuekun nts'ia, sik'antjaiya kjuafañe'etsjenre 'ba kjuafañe ngani ngixkun Na'enchana." ³¹Tunga Abraham kitsingojore: "Tsa bi inyabatesinre mé= xi kitsi'indu Moisés ko nchja chinga profeta, 'ba nde bi kuakjainre nisi tjin xi kjuafañe nganire ngajinre mik'en."

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e xuta xi tsa'en nga xuta xi yak'a majngije

17 'Ba kio Jesús jako xutare, 'ba kitsure: —'Ba s'entsjai mé= xi sa'en nga xuta majngije, tunga inimaxuni xi sa'en nga xuta xi yak'a kuajngije! ²Ngisa= nda kuanre xi 'ba sa'en tsa sjen'bangit'a ngisin jngu ndiojo tse 'ba xanikja'ajin ndachikun, kionga kje tsa'enjín nga kuajngije

jngu ki'ndi chi joni kibi. ³Tikuendo yojonu.

Tsa nts'é timajngije ngat'ari, chukoye nga bi nda titsa'en. 'Ba tsa sik'antjaiya kjuafañe'etsjenre 'ba kjuafañe ngani ngixkun Na'enchana, tichat'a ri. ⁴Tsa yatu ndiya ch'o sikori nga jngu nixtjin 'ba yatu ndiya kjuafañe'etsuri: "Sik'antjaiyaña kjuafañe'etsjenna. Tichat'anaa", tsa 'ba kuetsuri, tichat'a ri —kitsu Jesús.

⁵'Ba apóstoles kitsure Jesús: —Tisekonij tuxi ngisa kuakjain ngisanini.

⁶'Ba Na'enna Jesucristo kitsure: —Tsa tjinchinu kjuamakjain ninga tu ichi sa joni xujma mostaza, kuan k'uin ru yabi: "Chjuneye yojori nga'e 'ba t'ik'entjéjin yojori ndachikun", 'ba yabiu sik'etjusunnu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi tsik'etjusun xare

⁷'Ba Jesús kitsu ngisare xutare: —Tsa jngu ngajinnu tjinre jngu chu'nda xi kafikakjan nangiu asa tjiuba kafitsikuenda, 'ba kionga je fa'eni ngijña chu'ndabiu, ¿a tsu=re: "Ndekenit'ai yamixo"? ⁸Junjun. Tusa tsure: "T'endai xi skinaa 'ba t'ekungi chinga tjiari nga t'eyana xichine ko nanda xi k'uia, 'ba jaskan kuan sinchje 'ba s'i ji." ⁹'Ba ninga bi tsjare kjuanda chu'ndare kionga je kitsik'etjusun xa xi 'exare. ¹⁰'Ba nde tsa'en ko jun, kionga je kjinik'etjusun ngayéje xa xi 'exanu Na'enchana, tixun: "Ña= chu'nda xi tumé chjire, ngat'a tu kui kjinik'etjusan mé= xi kis'enena."

Nga Jesús tsinda te nchja xi kunre chi'in fe'ndujun

¹¹'Ba kionga tifi Jesús naxinanda Jerusalén, ja'ajin masenre nangi

Samaria ko nangi Galilea. ¹²'Ba kionga je kuatiñat'a jngu naxinanda chi, kisatejin te nchja xi kunre chi'in fe'ndujun xi kjint'a tsikinya ¹³nga kiski'ndaya, 'ba kitsure:

—Ji Jesús, maestru, ngatja'animari ngat'a tsajain.

¹⁴'Ba kionga Jesús tsabe nchjabiu, kitsure:

—Tanginkaku_ru yojonu na'miu.

'Ba kionga inyafi nchjabiu, kuatsje chi'in xi kunre. ¹⁵'Ba jngu xuta xi tjenjinre nchja xi te, kionga tsabe nga je kuanda, jendiba ngani 'ba 'ñu kiski'ndaya nga kitsichjire Na'enchana. ¹⁶'Ba ja'ekasenkunch'int'are Jesús nga kitsikindi 'nda t'anangiu 'ba kitsjare kjuanda. Kui xutabiu tse'e Samaria.

¹⁷'Ba Jesús tsiningiya:

—¿A bi tsa te mani nchja xi kuanda chi'in xi kunre? ¿Ñá kiji xi ngiñajan? ¹⁸¿Áññu tu kui tajngu xutabi xi bi tse'e Israel jendibani nga ja'etsichjire Na'enchana?

¹⁹'Ba jako xutabiu, 'ba kitsure:

—Tisetjen 'ba t'in. Ngat'a kuakjainri, kui= kjua kuandani.

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e nixtjin nga kuatexuma Na'enchana

²⁰'Ba xuta fariseo tsiningiyare Jesús:

—¿Kjia'áñu kjua'e nixtjin nga kuatexuma Na'enchana?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Kionga kuatexuma Na'enchana, bi tsejen xiare. ²¹Ninga bi kuetsu xuta: “Nga'e tijña”, asa: “Jaan tijña.” Ngat'a je tibatexuma Na'enchana ngajinnu.

²²'Ba kitsure xutare:

—Kjua'e= nixtjin nga kuamejénnu xio ninga tu jngu sa nixtjin kionga kuatexuma Ki'ndire Xuta xi'iun, tunga bi xio. ²³'Ba tjin= xi kuetsunu: “Nga'e tijña”, asa: “Jaan tijña”, tunga bi mangiun 'ba ninga bi mangintjenngiu. ²⁴Ngat'a jotsa'en matsejen ndi'i cho'on ngank'aa nga ba'na, nga matsejen 'nda ngituts'ian ka'nda ña ntjai tsu'biu, 'ba=tsa'en kuatsejen Ki'ndire Xuta xi'iun nixtjin kionga kjua'e ngani. ²⁵Tunga tjinnere nga tjun tse kjuanima kjua'a, 'ba xuta xi tjin nganda'e skueton. ²⁶Jó kuán nixtjin nga tsik'ejña Noé, 'ba= kuan nixtjin kionga kjua'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun. ²⁷Kui nixtjinbiu inyakjen 'ba inya'bi xuta 'ba inyabixan 'ba inyatsikixan ki'ndire xuta. 'Ba inyatsa'en ka'nda nga ja'e nixtjin nga ja'sa'en Noé barku, 'ba tsa'a tsi'ñu 'ba jesunjin nanda ngats'i'i xuta. ²⁸'Ba 'ba nde jo kuán nixtjin nga tsik'ejña Lot, inyakjen 'ba inya'bi xuta, inyabatsé tsajmi 'ba inyabateña tsajmi, inya'bentje 'ba inyatsinda ni'ya. ²⁹Tunga nixtjin nga 'etju Lot naxinanda Sodoma, jendibajen ngank'aa ndi'i ko asufre 'ba tsixu t'anangiu, 'ba jesun ngats'i'i xuta. ³⁰'Ba 'ba= kuan nixtjin kionga kuatsejen Ki'ndire Xuta xi'iun.

³¹Kui nixtjinbiu, xi tjindu ngatsja ndaba bi ngat'etukajen tuxi kjua'ek'axjeni mé= xi tjindu ngaya ndaba. 'Ba xi ngijña tita'sexa, bi nde ngatjendibani ndaba. ³²Tikja'etsjion mé= xi kuata'en chjunre Lot.

³³Tu'yañu xi kuangisjai nga sik'angi yojore, kui= xi tusa sichaja yojore.

Tunga xi sichaja vojore, kui= xi tusa sik'angi vojore.

³⁴'Ba an xin_nuu. Kui nistjenbiu jó xuta xi kjiyusun ndekuini nachan, jngu xi stjube 'ba xi ngijngu s'ejña.

³⁵'Ba jó yanchjin xi ñatjen inya'bo, jngu xi stjube 'ba xi ngijngu s'ejña.

³⁶'Ba jó nchja xi sema ngijña, jngu xi stjube 'ba xi ngijngu s'ejña — kitsu Jesús.

³⁷'Ba nchjabiu tsiningiyare Jesús:

—Na'en, ñña=ñu 'ba kuan?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Ña kijña tjiuba mik'en, kio= mañajan tjiunike.

**Nga Jesús 'bejña kjuakusun
ngat'a tse'e chjun k'on ko juez**

18 'Ba Jesús 'ejñare kui kjuakusunbi xutare, tuxi kuakuyanire nga tjinnere kjuakontsjai Na'enchana, 'ba nga bi sikjere kakun. ²'Ba kitsure:

—Kis'e jngu naxinanda ña tsik'ejña jngu juez xi ninga bi bekun Na'enchana 'ba ninga bi ndusinre ngat'a tse'e xuta. ³'Ba ndekuini naxinanda tsik'ejña jngu chjun k'an xi tjinre kjua ko ngijngu xuta. 'Ba chjunbiu fikun juez nga tsure: “Kixi t'endai kjua xi tjinkona xuta xi stikena.” ⁴Nkjin nixtjin ja'a nga bi 'endare kjua chjunbiu. Tunga jaskan kitsikja'etsjen: “Ninga bi 'bekuan Na'enchana 'ba ninga bi ndusinna ngat'a tse'e xuta, ⁵tunga chjun k'anbi janda titsistinga. Kui kjua tusa kixi k'uendani ra kjua, tuxi bi sikjeni kjuaje kakuan nga kju'ekunntsaina.”

⁶'Ba Na'enna Jesucristo kitsu ngisare:

—Ngu, tasen ñojon mé= xi kitsu juez xi tsajainre kjuakixi. ⁷Ngu,

ña bi 'ba nde Na'enchana kixi k'uendare kjua xuta xi ja'ajin, xi nga nixtjin nga nistjen mi'are kjuanda? ñA sik'andaya= nga kuaseko? ⁸'Ba xin_nuu nga ta'a k'uendare kjua xuta xi tse'e. Tunga kionga kju'ae ngani Ki'ndire Xuta xi'iun, ña saku ngisare ngasun'ndio xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana?

**Nga Jesús 'bejña kjuakusun
ngat'a tse'e xuta fariseo ko xuta xi
kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma**

⁹'Ba Jesús 'ba nde ye'ere nijmi kjuakusunbi yak'a xuta xi kixi tsure vojore 'ba 'baxjengi xi yak'a. ¹⁰'Ba kitsu:

—Jó nchja kikjako Na'enchana ningu, jngu xuta fariseo ko jngu xuta xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma. ¹¹'Ba xuta fariseo xin tsakasen nduju nga 'bitsa'en jako Na'enchana: “Na'en, tsjara kjuanda, ngat'a bi 'ba kuaan an jotsa'en xuta xi yak'a, xi cheje tsa'en, xi ch'okun, xi kjuachajngi tsa'ent'are chjunre. 'Ba ninga bi 'ba kuaan joni xutabiu xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma. ¹²An batejña kjindia jó ndiya xki semana, 'ba tsjara diezmo ngayéje xi jenna”, kitsu xuta fariseo. ¹³Tunga xuta xi kjebechjintjai tsajmi kjin tsakasen nduju 'ba ka'nda bi kuán kakun tsa ngank'aa skutsejennijin. Tusa tso'ot'a nisinre nga 'bi kitsu: “Na'en, ngatja'animari ngat'ana xi xuta je kuáan.” ¹⁴An xin_nuu —kitsu Jesús—, kionga xutabi kiji ngani ndaba, je kuachat'are jere, tunga bi xuta fariseo. Ngat'a xi tu kui tajngu nk'a 'baxje vojore, kui= xi kjui'naxjenima. 'Ba xi k'uaxjenima vojore, kui= xi sakure kjuaje.

Nga Jesús tsichikunta'en ki'ndi nisti

¹⁵'Ba nde ja'echanire Jesús ki'ndi nisti, tuxi sichikunta'enni nga kuanere ntsja; tunga xutare jatiko xi inyafa'eko. ¹⁶Tunga Jesús kinchjare ki'ndi nistiu 'ba kitsure nchjabiu:

—Ta'e'ndio nga ki'ndi nistiu kjua'ekunna, bi 'bechja'nde_ru, ngat'a ña batexuma Na'enchana kui= xi joni nisti tse'e. ¹⁷Ngat'a jngu ki'ndi ta'a kjebe mé= xi ba'ere. 'Ba kjuakixi= xi xin_nuu, tu'yañu xi bi 'ba tsa'en skjebe kjuandare Na'enchana nga kuakjainre nga kui xi batexuma, niñajanni kuan kjua'as'en ña batexuma= Na'enchana.

Nga Jesús fako nijmi jngu xuta nyina

¹⁸'Ba jngu xuta ngaku tsiningiyare Jesús:

—Ji Maestru xi ndai, ¿mé= xi sa'aan, tuxi s'enina kjuabenichun xi bi fet'a?

¹⁹'Ba Jesús kitsure:

—¿Áññu xuta nda 'mininaa? Tsajainjín xuta xi nda, tu Na'enchana sani. ²⁰Je 'ye mé= xi tsu kjuatexumo: “Bi si'en kjuachajngi; bi sik'en; bi cheje si'en; bi en ndesu kjuinukjuai ngat'are xi yak'a; chakuin na'enri ko nari.”

²¹'Ba xutabiu kitsu:

—Ngayéje kibiu tetsik'etjusaan 'ndani nga kindia.

²²'Ba kionga Jesús kjint'e kibi, kitsure:

—Ngijngu tsajmi chaja ngisari: t'ikateñe ngayéje xi tjinri 'ba xuta xi nima ta'e_ri, 'ba 'batsa'en

s'eri kjuanyina ngank'aa; 'ba ndetjenngina.

²³Tunga kionga xutabiu kjint'e ion, 'ñu kuabare, ngat'a ne 'ñu nyina. ²⁴'Ba kionga Jesús tsabe nga kuabare xutabiu, kitsure:

—iÁ tsa'en na'en kuanire xuta xi nyina nga kjua'as'en ña batexuma Na'enchana! ²⁵Ngisa= bi na'en kuanre nga jngu chakameyu kjua'as'en nts'are nindu, tsa jngu xuta nyina kjua'as'en ña batexuma Na'enchana.

²⁶'Ba xuta xi kjint'ere tsiningiyare: —Ngu, ¿yá= xi kuanre kjuinik'angi tsu'ba?

²⁷'Ba Jesús kitsingojore:

—Mé xi bi mare tsa'en xuta, kui= xi mare tsa'en Na'enchana.

²⁸'Ba Pedro kitsure:

—Na'en, jin kjinik'ejña yejenij mé= xi tjinni, 'ba tsetjennhiri.

²⁹'Ba Jesús kitsure:

—Kjuakixi= xi xin_nuu, tsa 'yáñu xi 'ejña ndaba, chjunre, nts'e, xichare, asa ki'ndire, tuxi sja'ndeni nga Na'enchana kuatexumare, ³⁰kui xi ts'axtiu kua'ere ngasun'ndebi, 'ba nixtjin xi sa'e ndiba s'ere kjuabenichun xi bi fet'a.

Nga Jesús tsu ngani nga kueya

³¹'Ba Jesús jakot'axin xutare xi tejó, 'ba kitsure:

—Tasen ñojon. Temangin=ña naxinanda Jerusalén ña kuajngu yeje xi kitsi'indu nchja chinga profeta ngat'a tse'e Ki'ndire Xuta xi'iun. ³²Ngat'a kuangantsjare xuta xi bi tse'e Israel, 'ba kui kuejnuke, ch'o siko, k'uetiajunre, ³³kuajare 'ba jaskan sik'en. Tunga xi majánni

nixtjin kju'a'aya nganire ngajinre mik'en.

³⁴Tunga xutare nimé kuankjinre, 'ba ninga bi be mé= ngat'a tse'e xi titsu Jesús, ngat'a kis'ejña'more kibiu.

**Nga Jesús tsinda jngu xuta
ka naxinanda Jericó**

³⁵Ba kionga Jesús tifechutiña naxinanda Jericó, jngu xuta ka tijnandai ndiyo nga tjimi'a ton chje.

³⁶Ba kionga xutabiu kjint'e nga nkjin xuta inyafa'a, tsiningiya mé= xi tjima. ³⁷Ba kik'inre nga Jesús xi tse'e Nazaret tifa'a kio. ³⁸Ba meni kiski'ndaya nga kitsu:

—iJi Jesús, ntjere David, chanima kakunnaq!

³⁹Ba xuta xi tjentitjun jatiko, tuxi k'uejñaxiuni, tunga tu ngisa= 'ñu kiski'ndaya nga kitsu:

—iJi ntjere David, chanima kakunnaq!

⁴⁰Ba kio Jesús tsakasen'ñu, 'ba 'exa nga kuechja'a xuta ko. 'Ba kionga je ja'e, Jesús tsiningiyare:

⁴¹—¿Mé= xi mejénri nga sa'aan ngat'a tsiji?

'Ba xuta ko kitsure:

—Na'en, mejénna kuatsejen nganina.

⁴²Ba Jesús kitsure:

—Ngatjamatsejenri. Ngat'a kuakjainri, kui kju'a kuandani.

⁴³Ba ndekuini chubabiu xuta ko kuatsejen nganire 'ba kitjenni Jesús nga kitsichjire Na'enchana. 'Ba ngatsi'i xuta xi tsabe kibi, 'ba nde kitsichjire Na'enchana ngayeje.

Nga Jesús fa'as'en ndaba Zaqueo

19 'Ba Jesús ja'as'en naxinanda Jericó 'ba 'etuts'inre nga

ja'ajin naxinando. ²'Ba kio tijná jngu xuta nyina xi Zaqueo 'mi, xi jngu ngakure nchja xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma. ³Kui mejénre skuexkun tsakaiñu 'yá= ni Jesús, tunga bi kuán tsabe, ngat'a nkjin mani xuta, 'ba Zaqueo ne xtuba.

⁴'Ba meni tsangatsanga titjunre xutankjiun 'ba tsijun jngu ya xi sicómoro 'mi, tuxi skueni Jesús, ngat'a tjinnere nga kio kju'a'a.

⁵'Ba kionga Jesús je tifa'a kio, kiskutsejennk'a ña kji'a xutabiu, 'ba kitsure:

—Zaqueo, tetukajenfani, ngat'a ni'yari tjinnere nga sikja'ayaa nganda'e.

⁶'Ba Zaqueo ta'a 'etukajen 'ba 'ñu tsja tjinre nga kiskjebetjo Jesús ndaba. ⁷Tunga kionga xuta tsabe kibi, ngatsi'i 'etuts'inre nga kitsik'axki Jesús, 'ba kitsure xinkjin:

—Nga ndaba jngu xuta je kitsikja'aya.

⁸Tunga Zaqueo tsakasen nduju nga jako Na'enna, 'ba kitsure:

—Na'en. Masen sja ra xuta nima mé= xi tjinna. 'Ba tsa tjin xi je kitsa'ent'a ra cheje, ñujun ka'a xi 'ba kji'i sja ngani ra.

⁹'Ba Jesús kitsure:

—Xi naire ni'yabi je 'etukajin jere nganda'e ngat'a je 'yare nga ntjere Abraham. ¹⁰Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun ja'ekangisjai 'ba ja'etsik'angi xi je kichaja tsakaiñu.

**Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a
tse'e chu'nda xi kitsa'ere ton**

¹¹'Ba kionga xuta inyaminya ñojon mé= xi tinchja Jesús, inyatsikja'etsjen nga je mején kuatsejen jót'sa'en Na'enchana

kuatexuma; ngat'a Jesús je tifechu tiña naxinanda Jerusalén. Kui kjuañu, kui 'ejñani kjuakusunbi.

¹²Ba kitsu:

—Tsik'ejña jngu xuta xi ntjere rey xi kjin kiji kja'e nangi, tuxi rey s'ianni 'ba jaskan kju'a'e ngani.

¹³Ba nga kje fijín, kinchjare te chu'ndare 'ba tse ton kitsingantsja nga jngu jngu nchjabiu, 'ba kitsure: “Ti'axako tonbi ka'nda nga kju'a'e ngañaq.” ¹⁴Tunga xuta xi tse'e nangire kuastike xutabiu 'ba kitsikasentjenngi nchja xi ya'a en xi 'bi kuetsu: “Bi mejénni tsa kui xutabi xi reyni kuan.”

¹⁵Tunga rey kjiña'an 'ba jendiba ngani nangire. 'Ba kionga je ja'e, 'exa nga kjuinukjuare chu'nda xi kitsingantsja ton, tuxi skueni jó tjin kejensunre nga jngu jngu. ¹⁶'Ba ja'e xi titjun, 'ba kitsure: “Na'en, tonri ngite ka'a je kitsikejensun ki'ndire.” ¹⁷'Ba xi rey kitsure: “Nda tjin, jngu ni chu'nda xi nda. Ngat'a kixi= k'ikue xachi xi kitsjare, kui kju'a sja'ndeira nga kuatexumari te naxinanda.” ¹⁸'Ba kio ja'e chu'nda xi majóni, 'ba kitsu: “Na'en, tonri ngi'ón ka'a je kitsikejensun ki'ndire.” ¹⁹'Ba xi rey kitsure: “Ji xi kuatexumari ón naxinanda.”

²⁰'Ba kio ja'e ngijngu xi kitsu: “Na'en, nga'e tijña ton xi kjingingantsjanaq. Nda= 'ejñatja ngajin jngu najñu; ²¹ngat'a kitsakjunña ngat'ari. Ngat'a ji jngu= ni xuta xi 'ñu tjenje, 'ba chjube mé= xi bi ji kik'ejñe, 'ba 'bekui chan xi bi ji kik'entje.” ²²'Ba xi rey kitsure: “Ji chu'nda ch'okun. Ko fani enre ndsu'bai sa'enra kju'a. Je 'ye nga an jngu= ña xuta xi 'ñu tjenje,

'ba kjebia mé= xi bi an 'ejñaq, 'ba 'bekua chan xi bi an 'entjía. ²³Kui kjuañu éánñu bi kjinikja'as'enni tonna ngaya banco? Ngat'a tsa 'ba kjiñe'en, kionga ja'aa, kixuntsjaa tonna 'ba ko ki'ndire tsakaiñu.”

²⁴'Ba xi rey kitsure nchja xi kio inya: “Chja'á ru tonre xutabi 'ba ta'e ru xi te mani tse'e.” ²⁵'Ba nchjabiu kitsure: “Na'en, tunga kui xutabiu je te ka'a ton tjinre.” ²⁶'Ba xi rey kitsu: “An 'ba xin_nuu. Ngatsi'i xi tjinre ngisa= tse kua'e ngisare, tunga xi tsajainre, tusa stjukkja'are ka'nda xi tjinchire. ²⁷'Ba ngat'a tse'e xi stikena, xi bi mejénre nga kuatexuma_ra, ndekonou nga'e 'ba ngixkuan tik'ion.”

Nga Jesús fa'as'en naxinanda Jerusalén

²⁸'Ba kionga Jesús je 'ba kitsu, kijitjunre xutare nga janda kiji naxinanda Jerusalén. ²⁹'Ba kionga je kuatiñat'are naxinanda Betfagé ko Betania, echu tjenje xi Ya Olivo 'mi. 'Ba kio kitsikasen jó xutare.

³⁰'Ba kitsure:

—Tangiun naxinanda chi xi tijña nguba kio, 'ba kionga kuitjas'ion, xio jngu ki'ndi burru xi tjitañu, xi kje nisa 'yajín 'bejñakjare. Chjundo 'ba ndeko nga'e. ³¹'Ba tsa tjin xi skuiningianu: “ÉÁññu techjundañú tjiubo?”, 'bi t'in_ru: “Na'ennaxu machjenre.”

³²'Ba kiji xi kjinikasen, 'ba tsabe ki'ndi burru jofatsa'en nga je kitsu Jesús. ³³'Ba yejerañu inyakjenda ki'ndi burru, xi naire tsiningiyare: —ÉÁññu techjundañú ki'ndi burru?

³⁴'Ba kui kitsingojore:

—Na'ennaxu machjenre.

³⁵Ba 'batsa'en ja'ekore Jesús ki'ndi burru, 'ba yasunre tjiutsanga chajare 'ba kitsik'ejñakjare. ³⁶Ba jotsa'en Jesús tifi, xuta inyabayuju tjiutsanga chajare ngaya ndiyo.

³⁷Ba kionga je inyafechu ña fijenya tjenngi Ya Olivo, ngatsi'i xi tjenngire Jesús 'etuts'inre nga kiski'ndaya nga tsja titsubare 'ba nga inyatsichjire Na'enchana ngat'are ngayéje kjuakun xi tu tsabe. ³⁸Ba inyatsu:

—iNgatatsichikunta'en Na'enchana rey xi ndibani ngat'are ja'enre! iNgatjas'e kjuaxiu ngank'aa, 'ba ngatjanichjire Na'enchana ngank'aa!

³⁹Tunga yak'a xuta fariseo xi tjenjinre xutankjiun kitsure:

—Maestru, chjutikue xutari.

⁴⁰Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba xin_nuu tsa xutabi xiu k'uendu, 'ba=nde ndiojo ski'ndaya.

⁴¹Ba kionga Jesús je echu tiñare naxinanda Jerusalén, kiski'ndantjai nga tsabe naxinandabiu. ⁴²Ba kitsu:

—iJún, xuta Jerusalén, tsa kuirá nixtjinbi kyankjinnu mé= xi tsja_nuu kjuaxiu! Tunga nganda'e tijña'monu. ⁴³Ngu kjuá'e nixtjin kionga xi stikenu k'uetinstundainu ko xjo nga k'uechjanu, 'ba bi sja'ndenu tsa kuiyu. ⁴⁴Ba niki sikjekjuakjinnu 'ba sik'en xuta xi tse'e nanginu. 'Ba nijnguí ndiojo nde s'enduxjonenire xinkjin. Ngat'a bi kji'yo nixtjin nga Na'enchana ja'etsik'anginu.

Nga Jesús 'baxje xi inyabateña tsajmi ña ma ndetsinre ningú

⁴⁵Ba kio Jesús ja'sa'en ña ma ndetsinre ningú 'ba 'etuts'inre nga

ts'axje xi inyabateña tsajmi. ⁴⁶Ba kitsure:

—'Bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Ni'yaná, kui= xi kuan ni'ya ña xuta ma fakona.” Tunga jun, ngijore chacheje kjiño'on.

⁴⁷Ba nyujun nyujun Jesús yakuya ña ma ndetsinre ningú. 'Ba xi ngakure na'miu ko chjine kjuatexuma 'ba ko xuta chingare naxinando tsangisjai jótsa'en kuan sik'enni Jesús. ⁴⁸Tunga bi kisakure jó sa'enire, ngat'a ngatsi'i xuta 'ñu nda inyaminya ñojonntsjai mé= xi Jesús titsu.

Nga chjaningiyare Jesús 'yá xi kitsjare kjuáñu

20 Jngu nixtjin yejerañu Jesús tibakuya ña ma ndetsinre ningú 'ba titsikja'axtiuyare xuta en ndare Na'enchana, kitsitiñat'are xi ngakure na'miu ko chjine kjuatexuma 'ba ko xuta chingare naxinando, ²'ba kitsure:

—'Ba t'innij. ¿Mé= kjuáñu xi tjinri nga 'bi teñe'en? 'Ba ¿'yá xi kitsjari kjuáñu nga ma 'bi teñe'en?

³Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba nde an skuiningiya_nuu jngu tsajmi. 'Ba tingojonu. ⁴¿'Yá= xi kitsikasen Juan Bautista nga ja'ekatenda, a Na'enchana, asa xuta=?

⁵Ba nchjabiu jonijmiko xinkjin nga 'bi kitsu:

—Tsa kuixan nga Na'enchana kitsikasen, kui kuetsu=na: “Ngu, ¿ánñu bi kuakjainninu mé= xi kitsu Juan?” ⁶Ba tsa kuixan nga xuta kitsikasen, ngu ngatsi'i xuta kue'ena ndiojo nga sik'enna, ngat'a makjainre nga Juan jngu profeta kuán.

⁷Ba 'bitsa'en kitsingojore Jesús:
—Bi 'yee 'yá= xi kitsikasen.

⁸Ba 'batsa'en Jesús kitsu nganire:
—Ba ninga an bi 'ba xin_nuu mé
kjua'ñu xi tjinna nga 'bi tsa'aan.

**Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a
tse'e nchja ch'okun xi tsa'exako uva**

⁹Ba Jesús 'etuts'inre nga 'ejñare
jngu kjuakusun xutankjiun, 'ba
kitsu:

—Jngu xuta 'entje uva. 'Ba
kitsikayare nangui nchja xi mare
tsa'exako uva 'ba kui kjin kiji, 'ba
'ñu tsé ts'andayare. ¹⁰Ba kionga
echu chanre tu, xi naire nangui
kitsikasen jngu chu'ndare, tuxi
kueki'anire nchjabiu nga sjare tu
xi 'bakore. Tunga nchjabiu ye'ere
chu'ndabiu 'ba tu tjejen ntsja nga
kitsikasen. ¹¹Ba kio xi naire nangui
kitsikasen ngani ngijngu chu'ndare;
tunga nchjabiu 'ba nde ye'e nganire
chu'ndabiu, 'ba ch'o kitsiko 'ba tu
tjejen ntsja nga kitsikasen. ¹²Ba
xi naire nangui kitsikasen ngani
ngijngu chu'ndare, tunga nchjabiu
'ba nde kitsi'on nganire chu'ndabiu
'ba ts'axje.

¹³Tuchan xi naire nangui 'bi kitsu:
“¿Mé= xi sa'aan? Tusa sikasian
ki'ndi xi 'ñu tjonā. 'Ba kuan kionga
nchjabiu skue ki'ndina, skuekun.”

¹⁴Tunga kionga nchjabiu tsabe
nga titsitiñat'are ki'ndire xi naire
nangui, 'bi kitsure xinkjin: “Kui=bi
xi xuntsja yeje xi tjinre na'enre.
Tusa sik'ian, tuxi tsajan kuanni mé=
xi xuntsja.” ¹⁵Ba meni nchjabiu
kikot'axin nga'nde ña tjintje uva
ki'ndire xi naire nangui 'ba kitsik'en.

'Ba mani, xi naire nangui,
¿Mé= xi siko nchjabiu? ¹⁶Ngu

kjua'etsikjesun nchjabiu 'ba kja'e
xuta sikeya nganire nga'nde ña
tjintje uva —kitsu Jesús.

'Ba kionga xuta xi inya kio kjint'e
kibi, kitsu:

—iNiñajanni 'ba ngatjama!

¹⁷Tunga Jesús kiskutsejen'a
nchjabiu 'ba kitsure:

—Ngu, ¿jó tsunire en xi
kua'indut'a enre Na'enchana?
Ngat'a 'bitsa'en kua'indut'a: “Ndiojo
xi nchja chjine xjo ts'axjengi,
kui= xi je kuánni ndiojo titjun.”

¹⁸Ba tu'yañu xi skasun ndiojobiu,
niki kuaxkua. 'Ba xi kuijennere
ndiojobiu, niki kuaxi —kitsu Jesús.

**Nga Jesús bakuya ngat'a
tse'e kjua'bechjintjai**

¹⁹Ba ndekuini chubabiu xi ngakure
na'miu 'ba ko chjine kjuatexuma
kuamejénre kitsuba Jesús, ngat'a be=
nga Jesús 'ejña kjuakusunbi ngat'a
tse'e kui, tunga kitsakjunke xutankjiun.

²⁰Ba kjinikasen ña tijnā Jesús yak'a
nchja, tuxi kiskutsejen'monire. Kui xi
kitsimaña yojore nga nda xuta kitsu,
tuxi sa'enni nga Jesús kuetsu jngu
en xi bi 'ba tjin, 'ba 'batsa'en kuan
singantsjare gobernador tse'e Roma.

²¹Ba kui nchjabiu kitsure:

—Maestru, 'ya=ni jin nga kjuakixi=
xi sji ko xi bakuye 'ba nga bi kabi ñe'en
kjua xuta. Tusa ko kjuakixi bakuye
ndiyare Na'enchana. ²²¿A tixa'nde asa
bi tixa'nde nga k'uechjintjai_ñā xuta
ngakure Romano? ¿A k'uechji=ñā, asa
bi k'uechja?

²³Tunga Jesús be= kjuamañare
nchjabiu, 'ba kitsure:

²⁴—Takunu jngu ton denario.
¿'Yá= tse'e isen xi kjit'a nga'e, 'ba
'yá= tse'e ja'en xi kua'indut'a tonbi?

'Ba nchjabiu kitsingojo:
—Tse'e xuta titjun César.

²⁵'Ba Jesús kitsure:

—Ngu, ta'e_ru César mé= xi kui tse'e, 'ba ta'e_ru Na'enchana mé= xi tse'e kui.

²⁶'Ba nchjabiu bi kuán kitsa'en nga Jesús kuetsu jngu en xi bi 'ba tjin ngixkun xutankjiun. Tusa kuakunre en xi kitsingojo Jesús 'ba xiu tsik'endu.

Nga Jesús bakuya nga kju'a'aya nganire xuta

²⁷'Ba kio yak'a nchja saduceo ja'ekun Jesús. Kui nchjabiu tsu nga mik'en bi nde fa'ayanire; 'ba ja'ekiningiyare Jesús, 'ba kitsure:

²⁸—Maestru, 'bitsa'en kitsi'indu xujunna Moisés: “Tsa jngu xi'in xi je tsixanko chjun kueya, 'ba tsa bi kis'ekore ki'ndi, jngu nts'e xuta xi k'ion kuixanko ngani chjun k'anbiu tuxi sjanire ki'ndi nts'e xi k'ion.”

²⁹Ngu, tsik'endu yatu nchja xi nts'e mani. Xi matitjun tsixan; tunga k'en, 'ba bi kis'ere ki'ndi. ³⁰'Ba chjunbiu tsixanko ngani xi majóni, xi 'ba nde k'en, 'ba bi kis'ere ki'ndi ngayeje.

³¹'Ba chjunbiu tsixanko ngani xi majánni ngayeje, 'ba 'ba kitsa'en ngatsi'i xi yak'a. Ngayatu jesun, 'ba bi kis'ere ki'ndi. ³²'Ba jaskan 'ba nde k'en chjunbiu ngayeje. ³³'Bamani, nixtjin nga kju'a'aya nganire xuta ngajinre mik'en, ¿'yá= tse'e kuan chjunbi? Ngat'a ngayatu tsixanko.

³⁴'Ba Jesús kitsure:

—Xuta xi tjin nixtjin nganda'e bixan 'ba tsikixan ki'ndire. ³⁵Tunga xuta xi Na'enchana sa'enre kju'a nga 'bakore nga k'uendukun nixtjin xi sa'e ndiba, xi kju'a'aya

nganire ngajinre mik'en, kui= xi bi nde kuixanni 'ba bi nde sikixanni ki'ndire, ³⁶ngat'a bi nde kuan kueyani. Tusa k'uendu jotsa'en tjindu ankjele, 'ba ki'ndire Na'enchana kuan, ngat'a ja'aya nganire ngajinre mik'en. ³⁷Tunga ngat'a tse'e nga kju'a'aya nganire xuta, ka'nda Moisés 'ba nde 'ejñatsejen nga kju'a'aya nganire xuta ngajinre mik'en, kionga kitsi'indu ngat'a tse'e ya na'ya xi titijin ndi'i. Ngat'a 'bitsa'en kitsure Na'enchana: “Na'enre Abraham ko Na'enre Isaac 'ba ko Na'enre Jacob.” ³⁸'Ba Na'enchana bi na'enre mik'en kuán, tu tse'e sani xi tjindukun. Ngat'a ngixkun Na'enchana tjindukun= ngatsi'i xuta.

³⁹'Ba kio yak'a chjine kjuatexuma kitsu:

—'Ba= tjin mé= xi sji, maestru.

⁴⁰'Ba bi nde mani kakun nga miningiya ngisare Jesús.

Nga Jesús miningiya 'yá ntje ndibanire Cristo

⁴¹'Ba 'batsa'en Jesús tsiningiyare: —¿Áññu tsuni xuta nga ntjere David ndibani Cristo? ⁴²Ngat'a ndekuini David 'bitsa'en kitsi'indut'a xujun Salmos:

Na'enchana kitsure Xuta chingana:

“Teni ngate kixina

⁴³ka'nda nga xi stikeri ngi ndsakui sik'endaa.”

⁴⁴Ngu, ¿jót'sa'en Cristo ntjere David kjuendibani, nga ndekuini David “Xuta chingana” tsure?

⁴⁵'Ba yejerañu ngatsi'i xuta inyaminya ñojon, Jesús jako xutare, 'ba kitsure:

⁴⁶—Tikuendo yojonu ngat'a tse'e chjine kjuatexuma. Ngu, matsjare 'betsuma nga baja najñu nduju 'ba matsjare nga ko 'ñu tsé kjuaxuta nikja'ayare ngajin ndetsin. 'Ba matsjare nga 'bendusun yaxile xi tjun inya ni'ya sinagoga 'ba nga'nde xi ngisa nda kja'ajin nga jngu s'i. ⁴⁷'Ba kui xi kja'are ni'yare yanchjin k'an, 'ba sa'e 'ñu tsé fako Na'enchana meni xuta xi kja'ere kuetsuni: “Ne nda xuta.” Kui kjuañu xutabiu ne tsé kjuanima kjuaxtiuni.

**Nga Jesús bakuya ngat'a
tse'e ton chje**

21 'Ba kionga Jesús kiskutsejen, tsabe xuta nyina xi inyamina tonre ngaya kaxa xi tse'e ton chje. ²'Ba nde tsabe jngu chjun k'an nima xi 'eya kaxa tse'e ton chje jó ton xkua xi chuba kjiya. ³'Ba Jesús kitsu: —Kjuakixi= xi xin_nuu nga kui chjun k'an nimabi ngisa= tse kitsja tu'bani ko ngatsi'i xi yak'a. ⁴Ngu ngatsi'i xi yak'a tu kui xi 'bangire kitsja, tunga chjunbi, ngajin kjuanimare, je kitsja yeje xi machjenre nga k'ueñakun.

**Nga Jesús tsu mé= xi kuakutsejen
nga kjué ngasun'ndio**

⁵'Ba yak'a xutare inyanchja ngat'a tse'e ningu, jótsa'en tsjatsa'en kjiña'axako ndiojo xi tsjakun, 'ba nde ko tsajmi tsjakun xi tiba'e kjuatjore Na'enchana. Tunga Jesús kitsu: ⁶—Kjua'e= nixtjin nga ngayéje kibi xi jun techutsejen'o kjuékjua. Kuixungi yeje 'ba nijnguú nde ndiojo s'enduxjonenire xinkjin.

⁷'Ba 'batsa'en nchjabiu tsiningiyare:

—Maestru, ¿kja'á nga 'bi kuan? 'Ba ¿mé= chuba xi s'e kionga je k'uetjusun yeje kibi?

⁸'Ba Jesús kitsu:

—Tikuendo yojonu nga tu'yá ngat'eñunu. Ngat'a ne nkjin xuta kjua'e xi ja'enna sichjen, 'ba kuetsu: “An= ña xi Cristo”, 'ba: “Nixtjinbiu je matiña ya'a.” Tunga bi mangintjenngiu kui. ⁹'Ba kionga jun kjuinu'yo nga tjín kjuachan 'ba nga tsajain kjuaxiu ngajinre naxinanda xi tjín, bi kun, ngat'a tjinne=re nga tjún 'ba kuan, tunga kje fa'ejín nixtjin nga kjué ngasun'ndebi ya'a.

¹⁰'Ba Jesús kitsu ngisare:

—Naxinanda skjanko kja'e naxinanda, 'ba chikun skjanko kja'e chikun. ¹¹'Ba nga i nga jaan s'e chon xi ne 'ñu ko kjindia 'ba ko chi'in xi 'ñu. 'Ba kuatsejen ngank'aa chuba ya'e 'ba ko mé= xi kuinyakunre xuta.

¹²Tunga kionga kje majín ngayéje kibi, jun titjun subanu xuta 'ba sjengikenu. Singantsjanu ngaya ntsja xi ngakure ni'ya sinagoga 'ba sikja'as'ennu nduya. 'Ba tu ngat'a tsa'an= nini kuekonu ngixkun rey 'ba ngixkun gobernador. ¹³'Ba kionga 'ba kuato'on, saku'ndenu nga k'ue_ru nijmi nchjabiu ngat'a tsa'an. ¹⁴'Bi tsa'en tikja'etsjion nga bi tjinnere nga k'uendatitjun jó kuixun tuxi kuinyakoñu yojonu. ¹⁵Ngat'a an sja_nuu en ko kjuankjin kakun jótsa'en kjuinukjuo meni nga xuta xi stikenu bi sa'ennu kionga xuko. ¹⁶'Ba ka'nda xichanu ko nts'io ko xingiu 'ba ko xuta xi

nda ya'anu singantsjanu 'ba yak'a xi tjin ngajinu kjuinik'en. ¹⁷'Ba tu ngat'ana= nini kuastike tsi'inu xuta. ¹⁸Tunga nijnguú ntsja ku chaja. ¹⁹iKixi tino 'ba bi nikje_ru kakún, tuxi k'uangiñu!

²⁰'Ba kionga xio nga chasoldadu k'uetinstunndaire naxinanda Jerusalén, ngatja'yo nga je kuatiña nixtjin nga kjuékjua. ²¹'Ba kui nixtjinbiu, xi tjindu nangi Judea ngatanga ña tjin nindu, 'ba xi tjindu ngajin naxinanda Jerusalén ngat'etju naxinando, 'ba xi tjindu ngijña, bi nde ngatjendiba ngisani ngajin naxinando. ²²Ngat'a kui nixtjinbiu sakure chjire xuta ngat'are mé= xi bi nda kitsa'en, tuxi 'batsa'en kuajngu yejeni xi kua'indut'a enre Na'enchana. ²³iNimaxunini yanchjin xi kui nixtjinbiu tji'yamore ki'ndi 'ba xi inyatsikaki ki'ndire! Ngat'a tse kjuanima xi s'e ngasun'ndio, 'ba kjuastire Na'enchana kju'a'enere naxinandabi. ²⁴'Ba tjin xi kjuinuñare kicha, 'ba yak'a tji'ñu nga kuechani ngayéje nangi xi tjin. 'Ba xuta xi bi tse'e Israel kuinyane naxinanda Jerusalén 'nda nga kuajngu nixtjin xi kika'e'ndere nga kuatexuma.

Kionga kju'a'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun

²⁵'Ba s'ere chubá tsu'biu, so 'ba ko niñu. 'Ba nga'e, t'anangiu, ngayéje naxinanda 'ñu sákjun 'ba bi skue mé= xi sikja'etsjen ngat'a tse'e jotsa'en 'ñu kjuane ndachikun 'ba jotsa'en 'ñu kuaje nk'a tsindiure nando. ²⁶'Ba xuta kueyaya nga sákjun kionga skue

mé= xi kuata'en ngasun'ndio, ngu ka'nda nga'ñu xi tjin ngank'aa steya. ²⁷'Ba kio xiare Ki'ndire Xuta xi'iun, nga tjindibajin yufi ko 'ñu tsé kju'a'ñu 'ba ko kjuaje. ²⁸'Ba kionga k'uetuts'inre nga 'ba kuan, tino 'ba chutsijon ngank'aa, ngat'a je matiña nixtjin nga kuando —kitsu Jesús.

²⁹'Ba Jesús 'ba nde 'ejña jngu kjuakusun, 'ba kitsu:

—Chutsejen'o ya higo ko nituñare ya xi tjin. ³⁰Kionga je 'betuts'inre nga 'betjure nts'en, je 'yo nga nixtjinre chundaba matiña. ³¹'Ba nde 'ba= tsa'ennire kionga xio nga je 'ba tjima, ngatja'yo nga je matiña nixtjin nga kuatexuma Na'enchana.

³²Kjuakixi= xi xin nuu nga kuajngu yeje kibi kionga kje fesunjín xuta xi tjin nganda'e.

³³Ngank'aa 'ba ko t'anangiu kjuet'a, tunga enna bi kjuet'a.

³⁴Tikuendo yojonu, 'ba bi ba'e'ndio tsa sitajajin inimanu mé= xi ch'otjin joni kjuach'i ko kjuamafo ngat'a tse'e mé= xi mejénre yojonu asa mé= xi tjin ngasun'ndio. Ngat'a tsa 'ba si'on, kionga kju'a'e nixtjinbiu, ta'a skanenu joni jngu chen. ³⁵'Ba= tsa'en kui nixtjinbiu kjuendibanere ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio.

³⁶Kui kju'a tetsubandañu jun, 'ba chukontsjo Na'enchana, meni nga s'eninu nga'ñu nga kuiyu ngayéje kjuanima xi kuan, 'ba nga kixi kuinyo ngixkun Ki'ndire Xuta xi'iun —kitsu Jesús.

³⁷'Ba nyujun nyujun Jesús yakuya ña ma ndetsin ninggu, 'ba nga majñu fitsikja'aya tjenngi xi Ya Olivo 'mi.

³⁸'Ba ngatsi'i xuta tajñu tajñu ja'e ña ma ndetsin ninggu nga fa'ekasen ñojonre Jesús.

Nga xutaxa foyare nga suba Jesús

22 'Ba je matiña s'i pascua, kionga xuta judío kjine niñuxtila xi tsajainre na'yu san. ²'Ba xi ngakure na'miu 'ba ko chjine kjuatexuma inyamangisjai ndiya jótša'en kuan sik'en Jesús, ngat'a tsakjunke xutankjiun.

³'Ba chanayi Satanás ja'as'enjin inimare Judas xi 'ba nde Iscariote 'mi, jngu xi tejó xutare Jesús. ⁴'Ba kui kikun xi ngakure na'miu ko xi ngakure chasoldadu xi tsikuenda ningu, 'ba jonijmiko nchjabiu ngat'are jótša'en kuan singantsjare Jesús. ⁵'Ba nchjabiu kuatsjare 'ba 'endako Judas nga sjare ton. ⁶'Ba Judas kuakjainre 'ba 'etuts'inre nga tsangisjai mé= fa chubá xi ngisa nda nga singantsja Jesús kionga bi skue xutankjiun.

Nga kjenko xutare Jesús

⁷'Ba je ja'e nixtjin nga xuta judío kjine niñuxtila xi tsajainre na'yu san, 'ba nga tsik'en chutsanga tse'e s'i pascua. ⁸'Ba Jesús kitsikasen Pedro ko Juan, 'ba kitsure:

—Tangink'endo xichine tse'e s'i pascua, meni nga ñatjen sinchjaña.

⁹'Ba nchjabiu tsiningiyare:

—¿Ña=ñu mejénri nga kuek'endai xi xina?

¹⁰'Ba Jesús kitsure:

—Kionga kuitjas'ion ngajin naxinando, kio skajiun jngu xuta xi jngu nisa nanda ya'a. Tangintjengiu 'nda ni'ya ña kui kjua'as'en, ¹¹'ba 'bi t'in_ru xi naire ni'yo: “Maestru tsuri: ¿Ñäre nga'ndeñu nga kuakjenkuá xutana kionga kuechji jñij s'i pascua?” ¹²'Ba kio kui

kuakunu jngu nga'nde teya xi je tijñanda 'ba xi ngank'are ni'yo tijña. Kio t'endo xi xina.

¹³'Ba xutare kiji 'ba 'ba fa tša'en kuasjare jotsa'en ja'ba je kitsure Jesús. 'Ba kio 'enda xi skine jñu s'i pascua.

¹⁴'Ba kionga je echu chubá nga kuakjen, Jesús ko apóstoles tsik'endut'a yamixo. ¹⁵'Ba Jesús kitsure:

—iA tu ñu= mejénna nga ñatjen skinaa ko jun xichine tse'e s'i pascuabi, kionga kje fa'axtiuján kjuanima! ¹⁶Ngat'a 'ba xin_nuy nga bi nde skineña xi tse'e s'i pascua 'nda nga kuajngu jó tsunire s'iu ña batexuma Na'enchana.

¹⁷'Ba 'batsa'en kiskjebe chutsinbiu 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsu:

—Chjubio kibi 'ba tika'bisun_ru xingiu. ¹⁸Ngat'a xin_nuy nga bi nde binu k'uiña ka'nda nixtjin nga kuatexuma Na'enchana.

¹⁹'Ba jaskan kiskjebe niñuxtilo 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsijoya 'ba kitsjare xutare, nga titsu:

—Kui=bi xi yojona, xi singantsja nga kueya nga tu kjuanda tsojon. 'Ba ti'on, tuxi kjua'etsjenninu ngat'a ts'a'an.

²⁰'Ba kionga je tsakjen, 'ba nde kiskjebe chutsinbiu, nga titsu:

—Kui chutsinbi xi baktusejen kjua xatse xi ti'bendakoni Na'enchana ko xutare ngat'are jinna xi titsen nga tu kjuanda tsojon nga s'enda kjuo.

²¹Tunga nganda'e, xuta xi singantsjana 'ba nde tijñat'akona yamixabi. ²²Ngat'a 'ba= kuanre Ki'ndire Xuta xi'iun jotsa'en kis'enda

ngat'are kui, tunga inimaxuni xuta xi singantsja kui! —kitsu Jesús.

²³'Ba 'batsa'en xutare 'etuts'inre nga tsiningiyare xinkjin 'yá= xi singantsja.

Nga Jesús tsu 'yá= xi ngisa tjun tijña

²⁴'Ba kio xutare josiko xinkjin ngat'are 'yá= xi ngisa tjun tijña ngajinre. ²⁵Tunga Jesús kitsure:

—Rey xi batexuma naxinanda xi bi judío ñu batexumare xutare.

'Ba nchja xi tjinre xa mejénre nga xuta kuetsure nga nda inyatsa'en.

²⁶Tunga ngajinnu bi 'ba kuan.

Tusa xi ngisa tjun tijña ngajinnu ngatatsa'en vojore joni tsa kui

xi ngisa ki'ndi. 'Ba xi batexuma ngatatsa'en vojore joni tsa kui xi

chu'ndare xi yak'a. ²⁷Ngu, ¿'yá= xi ngisa tjun tijña? ¿A xi 'bejñat'a

yamixo nga kjine=, asa chu'nda xi 'beya xichine=? ¿A bi tsa xi

'bejñat'a yamixo? Tunga an tejñajin_nuu joni chu'ndanu.

²⁸Jun bi kjinikumanuu kionga kichut'ayakona. ²⁹Kui kjua

sjani_nuu kjua'ñu nga kuatexumo, jotsa'en kitsjana Na'enna, ³⁰tuxi

sinchjañu 'ba s'iuñu t'a yamixana ña kuatexuma, 'ba kuetsubasun

yaxile ña si'an_ru kjua ntjere xuta Israel xi tejó ka'a mani.

Nga Jesús tsutitjun nga Pedro kuetsu nga bi xutare kuán

³¹'Ba Jesús kitsu:

—Simón, chanayi Satanás tsi'akjua nga k'uetsumeyanu joni ko trigo.

³²Tunga an je 'etsa_rã Na'enchana ngat'a tsiji, tuxi bi sichajani

kjuamakjainri. 'Ba kionga kjua'e

ngani ngixkuan, tisekue nts'é tuxi kixi kuinnyantsjaini.

³³'Ba Simón kitsure:

—Na'en, tjjjngu takuan nga kjuikora nduya 'ba ka'nda kueyakora.

³⁴'Ba Jesús kitsure:

—Pedro, an xinra, kionga kje kji'ndajín chaxicha nixtjin nganda'e, ji je ján ndiya kisji nga bi xutana kuáin.

³⁵'Ba sa'e tsiningiyare xutare:

—Kionga kitsikasen_nuu 'ba kixin_nuu nga bi x'o chitsa, ninga ton ninga jnde, ¿a tjin= xi kichajanu?

'Ba nchjabiu kitsure:

—Tumé kichajani.

³⁶'Ba Jesús kitsu nganire:

—Tunga nganda'e, xi tjinre chitsa, ngataba'a. 'Ba nde ngataba'a tonre.

'Ba xi tsajainre kicha, ngatateña najñu ndujure 'ba ngatatsejngu.

³⁷Ngu 'ba xin_nuu, nga tjinnere nga k'uetjusun enbi xi kua'indut'a enre

Na'enchana ngat'a tsa'an: “Ba kui xi 'ba nde kis'exkijinre xuta ch'okun.”

Ngat'a ngayéje xi kua'indut'a ngat'ana tjinnere nga k'uetjusun.

³⁸'Ba nchjabiu kitsure:

—iNa'en, nga'e tjindu jó kicha!

'Ba Jesús kitsu ngani:

—Je kuán nde.

Nga Jesús fako Na'enchana

³⁹'Ba sa'e Jesús 'etju 'ba kiji tjenngi Ya Olivo jotsa'en ntsjai. 'Ba nde xutare kitjenngi ngayeje. ⁴⁰'Ba kionga je echu kio, Jesús kitsure:

—Chja'a_ru kjuanda Na'enchana, tuxi bi xut'ayakoninú.

⁴¹'Ba kitsikjint'are jo kji'i ma chanikja'a jngu ndiojo. 'Ba

kio tsakaskench'in 'ba jako Na'enchana, ⁴²'ba kitsure:

—Na'en, tsa mejénri k'uejñat'axinnaa kui kjuanimabi, t'ejñat'axinnaa. Tunga bi ngatjama jotsa'en an mejénna, tusa jotsa'en ji mejénri.

⁴³'Ba kuatsejen jngu ankje xi jendibajenni ngank'aa nga ja'etsjare nga'ñu. ⁴⁴'Ba kionga ne tse kjuanima tifa'axtiu Jesús, ngisa 'ñu jako Na'enchana, 'ba nandubare tsixu t'anangui joni tinre jin xi tsiña.

⁴⁵'Ba kionga je jet'are nga tifako Na'enchana, tsetsetjen 'ba jendiba ngani ña tjindu xutare. 'Ba kjiyufe nga echu ngat'a je kitsikjejdare kjuabo. ⁴⁶'Ba Jesús kitsure:

—¿Ánñu tetsjujñafeñu? Tisetjion 'ba chja'a ru kjuanda Na'enchana, tuxi bi xut'ayakoninú.

Nga fa'enduba Jesús

⁴⁷'Ba yejerañu tinchja Jesús, nkjin xuta ja'e. 'Ba Judas xi jngu xutare Jesús xi tejó tjentitjunre xutankjinbiu. Kui kitsitiñat'are Jesús 'ba 'endsu'a. ⁴⁸'Ba Jesús kitsure:

—Judas, ¿a ningantsjani Ki'ndire Xuta xi'iun ko jngu ndsu'a?

⁴⁹'Ba kionga xutare xi inyandaire Jesús tsabe mé= xi tjima, tsiningiyare:

—Na'en, ¿a kicha= kuixkjankoni?

⁵⁰'Ba jngu xutare xi s'ejña kio jajare chu'ndare na'mi titjun, 'ba tsatet'a ñojon kixi. ⁵¹Tunga Jesús kitsu:

—Je kuán nde. Bi 'ba ño'on.

'Ba kitsiko ñojon chu'ndabiu, 'ba kitsinda. ⁵²'Ba sa'e Jesús jako xi

ngakure na'miu ko xi ngakure chasoldadure ningu 'ba ko nchja chingare naxinando xi ja'etsuba, 'ba kitsure:

—¿Ánñu ko kicha ko ya kich'añu nga ja'echja'anuu, joni tsa jngu chacheje kuáan? ⁵³Nyujun nyujun tsakatejñajinntsai nuu nga yakuya ña ma ndetsinre ningu, 'ba niñajanni kjindubanu. Tunga tsojon horabi, kionga xi jñu batexuma.

Nga Pedro tsu nga bi xutare Jesús kuán

⁵⁴'Ba sa'e nchjabiu kitsuba Jesús 'ba kiko ndaba na'mi titjun. 'Ba Pedro kjin tjenngire.

⁵⁵'Ba ngamasenre ngandetsin ni'yabiu nchjabiu 'etse ndi'i 'ba tsik'endundaire, 'ba Pedro 'ba nde tsik'ejñajinre ngayeje. ⁵⁶'Ba kio jngu chjun chu'nda tsabe kui nga tijñat'a ndi'u, 'ba nda kiskutsejen'a, 'ba kitsu:

—Kui xutabi 'ba=nde tsak'ajmeko Jesús.

⁵⁷Tunga Pedro 'e'mota'en yojore nga kitsu:

—Na, bi 'bexkuñ xutabiu.

⁵⁸'Ba sangutjun, ngijngu xuta tsabe ngani, 'ba kitsure:

—Ji 'ba=nde makue nchjabiu ngayeje.

Tunga Pedro kitsu:

—Junjun, na'en, bi makua.

⁵⁹'Baru tsa jngu hora jaskan ngani, ngijngu xuta 'ñu si kitsu:

—Kjuakixi= nga Jesús tsak'ajmetjenngi, ngat'a 'ba=nde Galilea tse'e ngayeje.

⁶⁰Tunga Pedro kitsu ngani:

—Na'en, bi 'biá mé= xi te'mi_ri.

'Ba ndekuini chubabiu, yejerañu Pedro tinchja, ta'a kiski'nda jngu chaxicha. ⁶¹'Ba 'batsa'en Na'enna Jesucristo kitsiku'be 'ba kiskutsejen'a Pedro, 'ba kio Pedro ja'etsjenre en xi ja'ba je kitsure: "Kionga kje kji'ndajín chaxicha nixtjin nganda'e, ji je ján ndiya kisji nga bi xutana kuáin." ⁶²'Ba sa'e Pedro 'etju nga'ndebiu, 'ba 'ñu kiski'nda.

Nga nisubare Jesús

⁶³'Ba xi inyatsikuenda Jesús inyabejnuke 'ba inyabajare. ⁶⁴'Ba 'e'mo tuxkun, 'ba miningiyare: —Ji xi profeta 'mi_ri yojori, 'ba t'innij, ¿'yá= xi yajari nganda'e nde?

⁶⁵'Ba kitsure nkjin kuya en ch'otsu.

Nga Jesús ña'anre kjua ngixkun xutaxa judío

⁶⁶'Ba kionga je kis'e isen, kuañajan nchja chingare naxinando ko xi ngakure na'miu 'ba ko chjine kjuatexuma, 'ba kiko Jesús ña mañajan ngatsi'i xutaxa judío. 'Ba kio tsiningiyare:

⁶⁷—'Ba t'innij, ¿a ji= ni xi Cristo? Tunga Jesús kitsure:

—Tsa xin_nuu nga kui= ña, bi kuakjainnu. ⁶⁸'Ba tsa skuiningiya_nuu, bi singojonuu ninga bi kjuinuntjinnuu. ⁶⁹Tunga ba'anire nganda'e Ki'ndire Xuta xi'iun k'uejña ngate kixire Na'enchana xi 'ñu tse kjua'ñu tjinre.

⁷⁰'Ba sa'e ngatsi'i tsiningiyare: —¿A jixu xi Ki'ndire Na'enchana kuáin?

'Ba kui kitsure:

—Jún= suba je 'ba temixun.

⁷¹'Ba meni nchjabiu kitsu:

—¿A machjen ngisana xuta xi kuetsu mé= xi kitsa'en? Ña= suba je kjinu'ya en xi kitsu.

Nga Jesús ña'anre kjua ngixkun Pilato

23 'Ba ngatsi'i xutaxa tsisetjen 'ba kiko Jesús ngixkun Pilato, gobernador tse'e Roma. ²'Ba nga je tjindu ngixkun, 'etuts'inre nga kiskaninejere, 'ba kitsu: —Kui xutabi kja'e ndiya tifiko naxinandani. Titsu nga tichja'nde nga s'echjire xuta titjun César mé= xi machjintjai, 'ba nde titsu nga kui xi Cristo, jngu rey ngayeje.

³'Ba Pilato tsiningiyare Jesús:

—¿A ji= ni reyre xuta judío?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Ji je 'ba kisji.

⁴'Ba kio Pilato jako xi ngakure na'miu ko xutankjiun, 'ba kitsure: —Nime je sakuna ngat'are xutabi.

⁵Tunga nchjabiu a tu si kitsu:

—Jotsa'en kui tibakuya timinyasiyare xutankjiun ngayéje nga'nde xi tjin nangi Judea. 'Etuts'inre nangi Galilea 'ba ka'nda nga'e je ja'e nga 'ba tita'en.

⁶'Ba kionga Pilato kjint'e kibi, tsiningiya tsa Jesús jngu xuta tse'e Galilea kuán. ⁷'Ba kionga kik'inre nga Jesús ndibani nangi Galilea, ña batexuma Herodes, 'batsa'en kitsikasen Jesús ngixkun Herodes, xi 'ba nde tijña naxinanda Jerusalén kui nixtjinbiu. ⁸'Ba kionga Herodes tsabe Jesús, 'ñu tsja kuánre, ngat'a je nda'e mejénire skue. Ngat'a nkjin ndiya kjint'e ngat'a tse'e Jesús, 'ba mejénre skue nga kui sa'en

jngu kjuakun. ⁹Ba tsé tsiningiyare, tunga nijnguú en kitsingojo Jesús.

¹⁰Ba 'ba nde kio inya xi ngakure na'miu ko chjine kjuatexuma nga 'ñu inyakaninejere Jesús. ¹¹'Ba 'batsa'en Herodes ko chasoldadure joni tsajmi xi tumé chjire kitsiko Jesús. 'Ba tsejnuke nga kitsikaja jngu najñu xi tsja kji'i joni xi baja rey, 'ba kitsikasen nganire Pilato. ¹²'Ba kui nixtjinbiu Herodes ko Pilato, xi nganda'eñu stike xinkjin tsakaiñu, 'etuts'inre nga nda tsaka'a xinkjin.

Nga Pilato 'bexa nga kjuinik'en Jesús

¹³'Ba meni Pilato 'eñajan xi ngakure na'miu ko xutaxa 'ba ko xutankjiun, ¹⁴'ba kitsure:

—Jun ja'ekonuú xutabi. Temixun nga timinyasiyare xutankjiun. 'Ba ngixkún je tsiningiya ra, 'ba bi kisakuna tsa tjinre je xutabi ngat'are ngayéje xi tefangiu.

¹⁵Ninga Herodes bi kisakut'are je. Kui kjua kitsikasen nganina xutabi. Ngu, je te'yo nga tumé kitsa'en xutabi xi 'bakore nga kueya.

¹⁶'Bamani, k'uexaa nga s'ere 'ba sa'e suntjjan.

¹⁷'Ba xki nu xki nu nga s'i pascua, Pilato tjinnere nga tsik'eñandai jngu xuta xi kjiyuya nduya. ¹⁸Tunga tu jngu kitsa'en jndare xutankjiun nga kiski'ndaya, 'ba kitsu:

—iNgatjanik'en xutabiu!
i'Tik'eñandainij Barrabás!

¹⁹Barrabás kis'eya nduya, ngat'a ngajin naxinanda Jerusalén kiskjanko nchja xi tse'e Roma, 'ba kitsik'en jngu xuta. ²⁰'Ba Pilato mejénre nga sik'eñandai Jesús, kui kjua jako ngani xutankjiun.

²¹Tunga xutankjiun ngisa 'ñu kiski'ndaya, 'ba kitsu:

—iTjat'ai kru xutabiu! iTjat'ai kru xutabiu!

²²'Ba xi majánni ndiya Pilato jako ngani, 'ba kitsure:

—Ngu, ¿mé= kjua xi ch'otjin kitsa'en xutabi? Nimé tisakuna xi 'bakore nga kueya. 'Bamani, k'uexaa nga s'ere 'ba sa'e suntjjan.

²³Tunga xutankjiun ngisa 'ñu si kitsa'en nga tsi'are Pilato nga k'uet'a kru Jesús, ka'nda nga kjinisinre.

²⁴Kui kjua Pilato kitsjani enre nga k'uetjusunre mé= xi inyami'a.

²⁵'Ba meni kitsik'eñandai xuta xi xutankjiun ja'ajin, xuta xi kjiya nduya ngat'a kiskjanko nchja xi tse'e Roma 'ba kitsik'en jngu xuta. 'Ba kitsingantsja Jesús, tuxi sikoni jotsa'en mejénre xutankjiun.

Nga s'et'a kru Jesús

²⁶'Ba kionga Jesús inyafikat'a kru, kitsuba jngu xuta xi tse'e nangi Cirene, xi Simón 'mi, xi ngijña tjindibani. Kui xi kitsika'anijin kru, 'ba kitjenngi Jesús.

²⁷'Ba nde nkjin xuta tjenngire ko yanchjin xi inyakji'ndantjai Jesús ngat'a kjima'onre. ²⁸Tunga kitsiku'be Jesús 'ba kiskutsejen'a yanchjinbiu, 'ba kitsure:

—Jun yanchjin Jerusalén, bi an chi'ndantjainuú. Tusa chi'ndo ngat'a tsojon 'ba ngat'a tse'e ki'ndinu.

²⁹Ngat'a kjua'e= nixtjin nga 'bi kuetsu xuta: “Ndaxure yanchjin xi 'ndi, xi niñajanni kis'eya'more ninga bi kitsikaki ki'ndi.” ³⁰'Ba kio kuetsure nindu: “Tixuneni.” 'Ba kuetsure tjengiu: “T'e'moni.”

³¹Ngat'a tsa 'bi mata'en ya xkjuen,

ngisa= tu kuata'en kionga je kixi
—kitsu Jesús.

³²'Ba tjenko nchjabiu jó nchja
ch'okun xi 'ba nde k'uet'ako kru
Jesús. ³³'Ba kionga je echu nga'nde
xi Nindaku Mik'en 'mi, kio yat'a kru
Jesús ko ngojó nchja ch'okunbiu.
Jngu ngate kixire 'ba jngu ngate
skjunre. ³⁴'Ba Jesús kitsu:

—Na'en, tichat'a_ri, ngat'a bi be
mé= xi inyatsa'en.

'Ba chasoldadu kitsiskaya najñure
Jesús, tuxi xianire 'yá= xi k'uakore
'ba sika'bire xinkjin. ³⁵'Ba kio inya
xutankjiun nga inyakutsejen'a. 'Ba
ka'nda xutaxa inyatsisubare Jesús,
'ba kitsu:

—Kui xutabi kitsik'angi xuta xi
kja'ere. Ngatatsik'angi tajngu yojore
nganda'e tsa kjuakixi nga kui xi
Cristo xi Na'enchana ja'ajin.

³⁶'Ba chasoldadu 'ba nde
inyatsisubare Jesús ngayeje.
Kitsitiñat'are 'ba kitsjare binu san.

³⁷'Ba inyatsure:

—Tsa ji xi reyre xuta judío,
tik'angi tajngui yojori.

³⁸'Ba nde kis'et'a ngasun nk'a ku
Jesús jngu yate xi tsu: “Kui=bi xi
reyre xuta judío.”

³⁹'Ba jngu xuta ch'okun xi ñatjen
kjit'ako kru Jesús, 'bitsa'en ch'o
kitsure:

—Tsa ji xi Cristo, tik'angi tajngui
yojori 'ba 'ba nde tik'angini_jin.

⁴⁰Tunga xi ngijngu jatiko xutabiu,
'ba kitsure:

—¿A bi kunye Na'enchana, ninga
ndekuini kjuanima temitja'axtiuni?

⁴¹'Ba tjin= ndiyare nga temitja'axtia
kjuanima ña, ngat'a 'ba fa ni tsa'en
te'bechja jo kjiña'an. Tunga kui
xutabi tumé xi ch'otjin kitsa'en.

⁴²'Ba sa'e jako Jesús, 'ba kitsure:
—Jesús, tikja'etsjen ngat'a tsa'an
kionga je kuatexumai.

⁴³'Ba Jesús kitsure:
—Kjuakixi= xi xinra, nga
nganda'e kuenikonaa ngank'aa,
nga'nde ña nda chun.

Nga 'me Jesús

⁴⁴'Ba kionga je mején nyusen
nixtjinbiu, kuajñu ngayéje
ngasun'ndio ka'nda nga chuba ján
nga kuangixun. ⁴⁵'Ba tsu'biu bi nde
kji'yanire. 'Ba masen kitjindajen
najñu xi kitjenchja nga'nde xi 'ñu
tsje tse'e ningu. ⁴⁶'Ba Jesús 'ñu
kiski'ndaya, 'ba kitsu:

—Na'en, ngaya ndsai te'bejña
inimana.

'Ba nga je 'ba kitsu, k'en.

⁴⁷'Ba kionga xi ngakure
chasoldadu Romano tsabe mé= xi
kuán, kitsichjire Na'enchana, 'ba
kitsu:

—Kjuakixi= nini nga kui xutabi
jngu xuta xi kixi.

⁴⁸'Ba kionga ngats'i xutankjiun
xi kio kuañajan nga inyakutsejen'a,
tsabe mé= xi kuán, 'ñu kjimabare
nga kiji ngani ndaba. ⁴⁹Tunga
ngats'i xuta xi bekkun Jesús kjin
inya nga inyakutsejen mé= xi tjima.
'Ba 'ba nde kio inyajinre yanchjin
xi jendetjenggi 'nda nga 'etju nangi
Galilea.

Nga s'eyanijin Jesús

⁵⁰'Ba kio tijña jngu xutaxa xi Kuse
'mi xi Arimatea tse'e, naxinanda xi
tijña ngajinre nangi Judea. Xi nda
xuta 'ba kixi fiko yojore ngixkun
Na'enchana. ⁵¹Xi 'ba nde tikuyare
nixtjin nga kuatexuma Na'enchana

'ba xi bi tijngu kakun jo tsa'en joyare xutaxa xi yak'a 'ba nga jo kitsa'en. ⁵²'Ba kui kikutse Pilato 'ba tsi'are yojore Jesús. ⁵³'Ba kionga je ts'ajent'a kru, yaxtejun jngu najñu tjibe 'ba yajñaya jngu tsju xi kitju'ngi jngu naxi, ña nisa'yajín s'eyanjín. ⁵⁴Kui nixtjinbiu xuta judío inya'benda xi skine s'i pascua, 'ba je ti'betuts'inre nixtjin nga nikja'aya. ⁵⁵'Ba yanchjin xi tjenko Jesús 'nda nangi Galilea kiji 'ba tsabe tsju, 'ba kiskutsejen jótsa'en kis'ejña yojore Jesús. ⁵⁶'Ba jendiba ngani ndaba 'ba 'enda nanda xi ixi jen ko tsajmi xi nda jen. 'Ba yanchjinbiu kitsikja'aya nixtjin nga nikja'aya, jotsa'en tsu kjuatexumo.

Nga fa'ayare Jesús ngajinre mik'en

24 'Ba 'ñu tajñu nixtjin xi 'betuts'inre semana, yanchjinbiu kiji ngani ña tijña tsju 'ba ja'eko tsajmi xi nda jen xi 'enda. ²'Ba kionga ja'e, tsabe nga je kitukja'axin ndiojo xi kis'extiuchjani tsju. ³'Ba ja'as'en, tunga bi kuasjare yojore Na'enna Jesús. ⁴'Ba nga bi be mé= xi sikja'etsjen ngat'are kibi, tukjia'a inyat'are jó nchja xi 'na kun najñu yaja. ⁵'Ba 'ñu kitsakjun yanchjinbiu 'ba kitsikindi 'nda t'anangiu. Tunga nchjabiu kitsure: —¿Áñu ngajinre mik'en teminyisjainu xi tijñakun? ⁶Bi nga'e tijña. Je ja'ayare ngajinre mik'en. Tikja'etsjen_ru yojonu mé= xi kitsunu kionga tsik'ejña nangi Galilea: ⁷“Ki'ndire Xuta xi'iun tjinnere nga kuangantsja ngaya ntsja xuta xi tjinre je, 'ba s'et'a kru, 'ba xi majánni nixtjin kju'a'aya nganire ngajinre mik'en.”

⁸'Ba kio ja'etsjenre yanchjinbiu mé= xi kitsu Jesús. ⁹'Ba kionga je ja'eni tsju ye'ere nijmi ngayéje kibi xutare xi tejngu ko ngats'i xuta xi yak'a. ¹⁰María Magdalena ko Juana ko María xi nare Santiago 'ba ko yanchjin xi yak'a xi tjenko, kui xi ja'eke'ere nijmi nchja chinga apóstol. ¹¹Tunga nchja chinga apóstol tu kjuaska kuánre en xi inyabe'ere nijmi yanchjinbiu, 'ba bi kuakjainre. ¹²Tunga Pedro tsisetjen 'ba tsangatsanga nga kiji tsju. 'Ba kionga kiskutsejenya tsju, tu najñu xi kis'extejun yojore= tsabe. 'Ba jendiba ngani ndaba nga tjimaku=re mé= xi kuán.

Nga Jesús fako nijmi jó xutare xi inyafi Emaús

¹³'Ba ndekuini nixtjinbiu jó xutare Jesús inyafi naxinanda chi xi Emaús 'mi, naxinanda xi tejnguru kilómetro mare naxinanda Jerusalén. ¹⁴'Ba nga inyafi, inyafako nijmi xinkjin ngat'are ngayéje xi kuán. ¹⁵'Ba yejerañu inyafo nijmi, ndekui fani Jesús kitsitiñat'are 'ba ñatjen kijiko ngaya ndiyo. ¹⁶Tunga nchjabiu bi be 'yá= ni kui, ngat'a Na'enchana 'echja'ndere nga skuexkun. ¹⁷'Ba Jesús tsiningiyare: —¿Mé= xi techuba nijmiko xingiu nga temangiun ndiyo?

'Ba nchjabiu ba tjinre nga tsikinya'ñu. ¹⁸'Ba kio xuta xi Cleofas 'mi kitsure:

—¿A tu ji sani xi ja'ekitjajme naxinanda Jerusalén xi bi be mé= xi kuán sa'e fa tiña nganda'e?

¹⁹'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿Mé= xi kuán?

'Ba nchjabiu kitsure:

—Ngat'are xi kuata'en Jesús tse'e Nazaret. Kui xi kuán jngu profeta xi kitsa'en kjuakun ya'e, 'ba ko en xi kis'ere kjuañu yakuya ngixkun Na'enchana ko ngatsi'i xutankjiun. ²⁰Tunga xi ngakure na'miu ko xutaxa ni kitsingantsja, tuxi kjuinik'enni, 'ba kis'et'a kru. ²¹'Ba jin kjinikja'etsjeen tsakañu nga kui= xi sindai naxinanda Israel. Tunga je kuaján nixtjin nga 'ba kuán. ²²'Ba nde yak'a yanchjin xi tjin ngajinni kaminyakunni. Ngu sa'e tajña kafi tsju, ²³tunga bi kamasjare yojore Jesús. 'Ba kafa'etsuni nga ankjele kamatsejenre 'ba nga kui katsure nga tijñakun Jesús. ²⁴'Ba jaskan yak'a nchja xi tjin ngajinni 'ba nde kafi tsju 'ba 'ba fa tsa'en kabe jofa katsu yanchjinbiu, tunga bi kabe Jesús.

²⁵'Ba Jesús kitsure:

—iÁ chikunñu 'ba taja koni inimanu nga bi nda makjainnu ngayéje xi kitsu nchja chinga profeta! ²⁶¿A bi tjinnere nga kjuaxtiu kjuanima xi Cristo 'mi, kionga kje sakujínre kjuajere?

²⁷'Ba sa'e Jesús kitsuyare nchjabiu jó tsunire ngayéje xujun enre Na'enchana nga tinchja ngat'are kui. 'Etuts'innire xujun xi kitsi'indu Moisés ka'nda nga kitsikjet'a ngayéje xujun xi kitsi'indu nchja chinga profeta.

²⁸'Ba kionga je kuatiñare naxinanda chi ña inyafi nchjabiu, Jesús kitsa'en joni tsa kuaje ndiya. ²⁹Tunga nchjabiu 'enere nga k'uejñako, 'ba kitsure:

—Tenikonij nga'e, ngat'a je kuangixun 'ba je tjima'ña.

Kui kjua Jesús kikoni, 'ba tsik'ejñako nchjabiu. ³⁰'Ba kionga je tjindut'a yamixo, Jesús kiskjebe niñuxtilo 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana. 'Ba yakjanya 'ba kitsjare nchjabiu. ³¹'Ba tukjia'a kitju'ingi xkun nchjabiu, 'ba tsabexkun Jesús. 'Ba ndekuini chubabiu Jesús kichajajin isen ngixkun nchjabiu. ³²'Ba kitsure xinkjin:

—Kuiru kjua tsja kuánnire inimana kionga tifakona ngaya ndiyo, 'ba kionga titsuyana jó tsunire mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana.

³³'Ba ndekuini chubabiu tsisetjen 'ba kiji ngani naxinanda Jerusalén, 'ba kio tsabe nga kuañajan xutare xi tejngu ko nchja xi tjinduko. ³⁴'Ba nga echu, kik'inre:

—Kjuakixi= nini nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en Na'enna 'ba je kuatsejenre Simón.

³⁵'Ba sa'e ngojó nchjabiu ye'ere nijmi mé= xi kuánre ngaya ndiyo 'ba jótsa'en tsabexkun Jesús nga yakjanya niñuxtilo.

Nga Jesús matsejenre xutare

³⁶'Ba yejerañu inyafu nijmi xutare ngat'are kibi, Jesús ja'ekasenjin masenre, 'ba kitsure:

—Ngatjas'enu kjuaxiu.

³⁷Tunga xutare ñu kitsakjun, 'ba kitsikja'etsjen nga inyabe jngu isennixtjin. ³⁸'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿Áñu tekunñu? ¿Áñu jó ján tefañu inimanu nga 'batsa'en tenikja'etsjon? ³⁹Kui= ña. Chutsejen'o ndsaq ko ndsakuq. Tikonuu 'ba chutsijon. Jngu isennixtjin tsajainre yojo ko ninda jotsa'en jun te'yo nga tjinnq an.

⁴⁰'Ba kionga je 'ba kitsure, yakure ntsja ko ndsaku. ⁴¹Tu kjuare nga 'ñu tsja kjimare nchjabiu 'ba inyamakunkonire, kui kjuua bi inyamakjainre. 'Ba meni Jesús tsiningiyare:

—¿A tjinchinu xichina nga'e?

⁴²'Ba 'batsa'en kitsjachire tjiuti tsju, ⁴³'ba Jesús kiskjebe 'ba kiskine ngixkun nchjabiu. ⁴⁴'Ba sa'e kitsure:

—Mé= xi kuata'aan, kui= xi kixin_nuu kionga tsakatejñajin_nuu. Kixin_nuu nga tjinnere nga k'uetjusun ngayéje xi kua'indut'a ngat'a tsa'an xujun kjuatexumare Moisés ko xujunre nchja chinga profeta 'ba ko xujun Salmos.

⁴⁵'Ba Jesús ju'i'ndere kjuafa'etsjenre nchjabiu, tuxi kuankjinnire mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana. ⁴⁶'Ba kitsure:

—'Bitsa'en kua'indut'a, nga xi Cristo tjinnere nga kjuaxtiu kjuanima, 'ba xi majánni nixtjin kjuaya nganire ngajinre mik'en, ⁴⁷'ba nga ko kjuañure kjuaxtiuya

ngat'a tse'e kui ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio. X'ianre naxinanda Jerusalén nga k'uere nijmi xuta nga tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjuae ngani ngixkun Na'enchana, tuxi kuachat'anire jere. ⁴⁸Jun xi kji'ya yojo kibi, 'ba jun= k'uiio nijmi ngat'are kibi. ⁴⁹'Ba an sikasen_nuu mé= xi kitsutitjun Na'enna nga sjanu. Tunga tetsubo nga'e naxinanda Jerusalén ka'nda nga xuntsjo kjuañu xi kjua'eni ngank'aa.

Nga Jesús mijin ngank'aa

⁵⁰'Ba sa'e Jesús 'etjujinko xutare naxinando, 'ba kiko ka'nda naxinanda Betania. 'Ba kiskjenitjen ntsja 'ba kitsichikunta'en. ⁵¹'Ba yejerañu titsichikunta'en, kitsikjinre nga kitjunitjen ngank'aa. ⁵²'Ba kionga xutare je kitsichjire Jesús, jendiba ngani naxinanda Jerusalén, 'ba 'ñu tsja inyamare ngajin inimare. ⁵³'Ba nyujun nyujun fa'entsjai ningu nga tsichjire Na'enchana.

Ennda ngat'a tse'e Jesucristo jotsa'en kitsi'indu

SAN JUAN

En xi kuán yojo

1 Nga tuts'inre tsajmi je tijña Ion, 'ba Ion Na'enchana tsek'ejñako, 'ba Ion kui= xi Na'enchana.

²Kui=bi xi tsek'ejñako Na'enchana 'ndani nga tuts'inre tsajmi. ³Tu ngat'are kui kuanda ngayéje xi tjin, 'ba tumé tsajmi kuanda tsa bira ngat'are. ⁴Ngajinre kui tjin kjuabenichun, 'ba kio ndibanire kjuabenichun xi tsitsejenre xuta. ⁵Ba'na= ña jñu ndi'u xi tsitsejenre xuta, 'ba xi jñu bi chukjuakore nga tsik'o ndi'u.

⁶Ja'e jngu xuta xi Juan 'mi xi Na'enchana kitsikasen. ⁷Kui xi ja'etsuyakixi ngat'are ndi'i xi tsitsejenre xuta, tuxi kyakjainnre ngatsi'i xuta mé= xi ja'etsuya. ⁸Bi kui xi ndi'u. Tu ja'etsuyakixi sani ngat'are ndi'u. ⁹Ndi'i xi kjuakixi fa 'ba xi tsitsejenre ngatsi'i xuta, kui= xi ja'e ngasun'ndio.

¹⁰Ja'ek'ejña ngasun'ndio 'ba ngat'are= kui kuanda ngasun'ndio, tunga xuta ngasun'ndio bi tsabexkun. ¹¹Ja'e nga'ndere ña tse'e, tunga xutare bi kiskjebetjo. ¹²Tunga ngatsi'i xuta xi kiskjebetjo

'ba kuakjainre ngat'are kui, kui xi kitsja'ndere nga kuan ki'ndire Na'enchana. ¹³Kui xutabiu xi kitsin ngat'are Na'enchana. Bi kitsin jotsa'en tsin xuta xi tjin, ninga bi jotsa'en tijña ndiyare xuta, ninga bi jotsa'en mejénre xuta.

¹⁴'Ba Ion kuán yojo 'ba tsek'ejñajinni nga kitse kjuanda ko kjuakixi ngajinre. 'Ba kji'yee kjuaje xi tjinre, ngat'a kui= xi Ki'ndi ngututute Na'enchana. ¹⁵Juan kitsuyakixi ngat'are nga 'bi kitsu: "Ngat'are= kui kinchjaa nga kixiañ: Xi jaskan ndiba nga ko mare an, kui xi tjun nga ko mare an, ngat'a kui= xi ja'ba je tijña."

¹⁶'Ba mé= xi kisakuna ngatsi'a jendiba=ni kjuanda je xi tse'e, kjuanda xki kjuanda. ¹⁷Ngat'a ngat'are Moisés= kika'ena kjuatexumare Na'enchana, tunga kjuandare ko kjuakixire Na'enchana ngat'are Jesucristo= kisakuna. ¹⁸Nisa 'yajín be jó kji'i Na'enchana. Tu jngu sani Ki'ndi ngututute, xi tijña ña tijña Na'enchana, kui= xi kitsuyana ngat'are kui.

Juan tsuyakixi ngat'are Jesús

¹⁹'Bi tsa'en kinchja Juan nga kitsuyakixi ngat'are Cristo, kionga

xuta judío xi tjin naxinanda
Jerusalén kitsikasen na'mi ko xuta
lebita nga tsiningiyare Juan 'yá= ni
kui. ²⁰Ba kitsu xi kjuakixi Juan 'ba
bi ts'onacha. 'Ba kitsu:

—Bi an xi Cristo.

²¹'Ba nchjabiu kitsu nga tsiningiya
nganire:

—¿Ngu 'yá= ni ji? ¿A ji= ni xi
Elías?

—Bi an —kitsu Juan.

—¿A ji= ni xuta chinga profeta
xi tjinnere nga kjuae? —kitsu
nchjabiu.

—Junjun —kitsu Juan.

²²—¿Ngu 'yá= ni ji, tsu'ba? —
kitsu ngani nchjabiu—. Ngat'a
tjinnere nga kuangiko ngani ri en
kixi nchja xi kitsikasenni. ¿Jó sji
ngat'a tsiji?

²³'Ba Juan kitsu:

—Jotsa'en kitsi'indu xuta chinga
profeta Isaías enre Na'enchana:
“An= ña jngu xuta xi tinchja nangi
t'axin nga titsu: Tjakixiu ndiyare
Na'enna.”

²⁴'Ba nchja xi kjinikasen ngat'are
xuta fariseo, ²⁵kui= xi tsiningiyare
Juan nga kitsure:

—Ngu tsa bi ji= xi Cristo, ninga
Elías, ninga xuta chinga profeta
xi tjinnere nga kjuae, ¿ánñu
tebatendani xuta?

²⁶'Ba Juan kitsu:

—An nanda tebatendakoña xuta.
Tunga ngajinnu tjin= jngu xi bi 'yo,
²⁷xi jaskan kjuae nga ko mare an
xi bi bakinnā nga skjendaā na'ñu
jndere.

²⁸Kibi kuán nga'nde xi Betania
'mi, nga'nde xi tijña xingunda ndaje
Jordán ña Juan tibatenda xuta.

²⁹'Ba nixtjin nga kuanyujun Juan
tsabe Jesús nga titsitiñat'are, 'ba
kitsu:

—Chutsijon, kibi= xi chutsangare
Na'enchana xi fa'axin jere xuta
ngasun'ndio. ³⁰Ngat'are= kui
kinchjaa nga kixian: “Xi jaskan
ndiba nga ko mare an, kui xi tjun
nga ko mare an, ngat'a kui= xi
ja'ba je tijña.” ³¹Ninga an kje
'bejñan 'yá= ni kui. Tunga tuxi
s'ejñatsejennire xuta tse'e Israel
ngat'are kui, kui kjuañu ko nanda
tebatendaña xuta.

³²'Ba 'bitsa'en kitsuyakixi Juan
ngat'are Jesús:

—Tsa'biā Isennixtjintsjere
Na'enchana joni jngu tjiunise
tiba xi jendibajen ngank'aa 'ba
ja'ek'ejñasunre. ³³Ba ninga an
kje 'bejñan 'yá= ni kui. Tunga
xi kitsikasenna nga ko nanda
kuatendaña xuta, kui= xi
kitsuna: “Xi xie nga kjuendejenkun
Isennixtjintsjena 'ba k'uejñasunre,
kui= xi kuatenda xuta ko
Isennixtjintsjena.” ³⁴An tsa'biā 'ba
texinyakixiā nga kui= xi Ki'ndire
Na'enchana —kitsu Juan.

Jesús nchjare xutare xi tjun

³⁵Kionga kuanyujun, kio inya
ngani Juan ko jó xutare. ³⁶'Ba
kionga tsabe nga Jesús ja'a kio,
Juan kitsu:

—Chutsijon, kibiu= xi
chutsangare Na'enchana.

³⁷'Ba ngojó xutare kjint'e mé= xi
kitsu 'ba kitjenggi Jesús. ³⁸'Ba Jesús
kiskutsejen ngastun 'ba tsabe nga
tjenggire nchjabiu, 'ba kitsure:
—¿Mé= xi teminyisjo?

—Ji rabi —kitsu nchjabiu—,
¿ná=ñu teni? (Rabi, en xi tsunire:
maestru.)

³⁹—Ndechutsijon —kitsu Jesús.

'Ba 'batsa'en kiji nchjabiu 'ba tsabe
ña tijña Jesús. 'Ba kio tsik'enduko
nchjabiu kui nixtjinbiu, ngat'a je
kuangixun. Jeru mején chuba ñujun
ya'a.

⁴⁰'Ba nchja xi jó xi kjint'e mé= xi
kitsu Juan 'ba kitjenngi Jesús, jngu
xi Andrés 'mi, xi nts'e mani Simón
Pedro. ⁴¹Xi tjun kikangisjai Simón
xi nts'e mani 'ba kitsure:

—Je kuasjaini xi Mesías. (Mesías,
en xi tsunire: Cristo.)

⁴²'Ba 'batsa'en Andrés ja'eko
nts'e nga ja'ekun Jesús, 'ba Jesús
kiskutsejen'a Simón 'ba kitsure:

—Ji xi Simón, ki'ndire Juan.
Tunga nganda'e Cefas k'uinri. (Cefas,
xi tsunire: Pedro.)

⁴³Nixtjin nga kuanyujun Jesús
kuamejénre nga kuaje ña tijña
nangi Galilea 'ba 'batsa'en kikun
Felipe. 'Ba kitsure:

—Ndetjenngina.

⁴⁴Felipe jngu= xuta xi tse'e
Betsaida, ña 'ba nde kio nangire
Andrés ko Pedro. ⁴⁵'Batsa'en Felipe
kikun Natanael, 'ba kitsure:

—Je kuasjaini xutabiu xi Moisés
kitsi'indut'a ngat'are xujun
kjuatexumo 'ba xi nchja chinga
profeta kitsi'indu ngat'are ngayeje.
Kui xi Jesús ki'ndire Kuse, jngu
xuta xi tse'e Nazaret.

⁴⁶'Ba Natanael kitsu:

—¿A ma 'betju ngajinre Nazaret
tsajmi xi nda?

—Jabi 'ba ndechutsejen —kitsure
Felipe.

⁴⁷Kionga Jesús tsabe nga
Natanael ndibakun, kitsu ngat'are:
—Kibi jngu= xuta xi Israel fa tse'e
xi bi 'bonacha.

⁴⁸—¿Jó tsa'en 'yaninaa? —kitsu
Natanael.

—Tsa'bera kionga kje nchjajinri
Felipe, kionga teningi ya higuera —
kitsingojore Jesús.

⁴⁹'Ba kitsu ngani Natanael:
—Maestru, ji= ni xi Ki'ndire
Na'enchana 'ba ji= ni xi reyre xuta
xi tse'e Israel.

⁵⁰'Ba Jesús kitsure:
—¿A tu kui= kjua nga kixinra:
“tsa'bera ngi ya higuera”, a kui=
kjuañu kuakjainniri ngat'ana? Ngu
ngisa= tse kjuakun xia ngisai nga
ko mare kibi.

⁵¹'Ba 'ba nde kitsure:
—Kjuakixi= mé= xi texin nuu.
Xiañu nga stju'i ngank'aa 'ba nga
ankjelere Na'enchana kuenijin 'ba
k'uetuk'ajent'are Ki'ndire Xuta
xi'iun.

Kjuakun xi kitsa'en Jesús ngajin jngu kjuabixan

2 Nga kuangajngi kis'e jngu
kjuabixan naxinanda Caná,
naxinanda xi tijña ngajinre nangi
Galilea, 'ba kio kiji nare Jesús. ²'Ba
nde Jesús ko xutare kiji kjuabixon,
ngat'a kjinikint'e ngayeje. ³'Ba
kionga je je binu, 'batsa'en kitsure
nare Jesús nga jako:

—Je bi nde tjinnire binu.

⁴—Na, ¿ánñu an 'ba te'mininaa
kibi? Kje fechujín chubana —kitsu
Jesús.

⁵'Ba 'batsa'en nare Jesús kitsure
nchja xi inyabatesin kio:

—Tik'etjusun ngayéje mé= xi kuetsunu —kitsure.

⁶Ba kio tjindu jon tiji xi ndiojo kuandakoni. Kui xi tsichjen xuta judío kionga tsitsje yojore ngixkun Na'enchana, jo tsu kjuachingare. 'Ba nga jngu jngu tijibiu s'enru tsa yachute asa yachute ko kan litro nanda.

⁷'Ba Jesús kitsure nchja xi inyabatesin kio:

—Titsio nanda tiji.

'Ba nchjabiu 'ñu kitsitse tiji, ⁸'ba 'batsa'en Jesús kitsu:

—Chuba chjubio 'ba tanginko ru xuta xi kjinentsjare s'iu.

'Ba 'ba kitsa'en nchjabiu. ⁹'Ba 'batsa'en xuta xi kjinentsjare s'iu kiskut'a nanda xi je kuán binu, tunga bi be ña jendibanire. Tu kui sani nchja xi inyabatesin kio xi be, ngat'a kui= xi ts'axje nando.

Kui kjua xuta xi kjinentsjare s'iu kinchjanire xi xi'iun. ¹⁰'Ba kitsure:

—Ngatsi'i xuta tjun binu xi nda tsja, 'ba kionga je 'ñu ka'bi xuta, tu kui sani xi bi 'ñu nda tsja. Tunga ji, tojo tijñatjo=ri ka'nda nganda'e 'ba teba'e=ni binu xi 'ñu nda.

¹¹Kui kjuakunbiu xi tjun kitsa'en Jesús naxinanda Caná, naxinanda xi tijña ngajinre nangi Galilea. 'Batsa'en yakutsejen kjuajere, 'ba kuakjainre xutare ngat'are kui.

¹²'Ba jaskan nga je kuán kibi, Jesús kiji naxinanda Capernaum nga tjenko nare ko nts'e 'ba ko xutare. 'Ba kio tsek'endu jó ján nixtjin.

**Jesús 'baxje nchja xi
inyabateña tjiuba ningu**

¹³Kionga je timatiña s'i pascua xi 'baxje xuta judío, Jesús kiji

naxinanda Jerusalén. ¹⁴'Ba ña ma ndetsinre ningu tsabe nchja xi inyabateña tjiundija ko chutsanga 'ba ko tjiunise tiba 'ba ko nchja xi tjindu kionga inyatsik'antjaiya ton. ¹⁵'Ba 'batsa'en Jesús kiskjebe na'ñu 'ba kitsinda jngu na'ñu'ya 'ba ko kui ts'axje tsi'ikoni ngaya ningu chutsanga ko tjiundija. 'Ba nde kiskanitsojo tonre nchja xi kio inyatsik'antjaiya ton 'ba tso'otsakjan yamixare. ¹⁶'Ba kitsure nchja xi inyabateña tjiunise tiba:

—i'Tji'naxjio tjiunisenu nga'e! iBi ndetsin ño'on ndaba Na'enna!

¹⁷'Ba 'batsa'en ja'etsjenre xutare nga 'bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tifengi nga'ñuna ngat'a 'ñu ts'axtiu tsimijaan ni'yari.”

¹⁸'Ba 'batsa'en xuta judío tsiningiyare Jesús:

—¿Mé= kjuakun xi tebakutsejenni
nga tjinri kjuañu nga 'bi teñe'en?
—kitsure.

¹⁹'Ba Jesús kitsingojore:

—Tikjekjuo ningubi, 'ba an ján nixtjin skjenitjen ngaña.

²⁰'Ba xuta judío kitsu ngani:

—Yachan jon nu kuandani ningubi. ¿Jótsa'en ján nixtjin xjunitjenni ji?

²¹Tunga ngat'are yojore Jesús= kinchja nga kitsu ningu. ²²Kui= kjuañu, kionga je ja'aya nganire ngajinre mik'en, ja'etsjenre xutare mé= xi kitsu 'ba kuakjainre en xi kua'indut'a enre Na'enchana ko en xi kitsu Jesús.

²³'Ba kionga tijña Jesús naxinanda Jerusalén ngajinre s'i pascua, ne nkjin xuta kuakjainre ngat'are kui kionga tsabe kjuakun xi kitsa'en. ²⁴Tunga Jesús, bi kunre ngat'are xutabiu, ngat'a be= jó kun

ngatsi'i. ²⁵Bi kuachjenre tsa tjin xi kuetsuyare jó= kun xuta, ngat'a be= jó kun ngajin inimare.

Jesús fako nijmi Nicodemo

3 Jngu xuta fariseo xi Nicodemo 'mi, xi 'ba nde ngakure xuta judío, ²kui xi ngajñu ja'ekun Jesús 'ba kitsure:

—Maestru, 'ya=ni nga ji jngu maestru xi Na'enchana kitsikasen. Ngat'a tu'yá kuanre sa'en kjuakun xi teñe'en tsa bi Na'enchana tijnã ngajinre.

³Ba Jesús kitsu nganire:

—Kjuakixi= xi texinra. Xi bi tsin ngani ngijngu ndiya, kui bi kuan skue ña batexuma Na'enchana.

⁴Ba Nicodemo kitsu:

—¿Jótsa'en jngu xuta tsin ngani ngijngu ndiya kionga je chinga? ¿A kuan kjua'as'en xi majóni ndiya ngaya ngats'a nare 'ba tsin ngani?

⁵Jesús kitsingojore:

—Kjuakixi= xi texinra. Xi bi tsinjin nanda 'ba ko Isennixtjintsjere Na'enchana, kui bi kuan kjua'as'en ña batexuma Na'enchana. ⁶Ngatsi'i xi tsin jotsa'en tsin xuta, kui xi tjindukun joni xuta. 'Ba ngatsi'i xi tsin ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana, kui= xi Isennixtjintsjere Na'enchana tsik'endukun. ⁷Bi makunri ngat'are mé= xi kixinra, nga machjen= nga tsin ngañu ngijngu ndiya. ⁸Ntjo fi= nituña nga'nde nga mejénre, 'ba nu'ya_ri nga fane. Tunga bi 'ye ñã ndibani 'ba ña tifi ngani. 'Ba=nde tsa'en ngat'are ngatsi'i xuta xi tsin ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana —kitsu Jesús.

⁹Ba Nicodemo kitsu ngani:

—¿Jó tjinnire xi tesji?

¹⁰Ba Jesús kitsure:

—Ji xi chamaestrure xuta tse'e Israel. ¿A bi 'ye kibi? ¹¹Kjuakixi= xi texinra. Jjin 'be=niij nijmi ngat'are mé= xi 'yee 'ba mixun=niij ngat'are xi kji'yee, tunga jun bi makjainnu mé= xi mixiijn. ¹²Tsa bi makjainnu kionga fako nijmi_nuu ngat'are mé= xi tjima ngasun'ndebi, ¿jót'sa'en kuakjainnu tsa kjuako nijmi_nuu ngat'are mé= xi tjima ngank'aa?

¹³Nisa'yajin mijin ngank'aa. Tu jngu sani Ki'ndire Xuta xi'iun xi jendibajenni ngajaan. ¹⁴Ba jotsa'en kiskjenitjen Moisés tjiuye nangi t'axiun, 'ba=nde tsa'en tjinnere nga stjunitjen Ki'ndire Xuta xi'iun, ¹⁵tuxi 'batsa'en s'enire kjuabenichun xi bi fet'a ngatsi'i xuta xi kuakjainre ngat'are kui.

¹⁶Ngat'a Na'enchana 'ñu= kitsimején xuta tse'e ngasun'ndio ka'nda kitsja Ki'ndi jngututute, tuxi ngatsi'i xi kuakjainre ngat'are kui bi chajani, tusa s'ere kjuabenichun xi bi fet'a. ¹⁷Ngat'a Na'enchana bi kitsikasen Ki'ndire ngasun'ndio tuxi kuanejeni xuta. Tusa kitsikasen tuxi k'uangini ngat'are kui.

¹⁸Xi kuakjainre ngat'are Ki'ndire Na'enchana, kui xi bi skaneje. Tunga xi bi kuakjainre ngat'are kui, kui= xi je kiskaneje ngat'a bi makjainre ngat'are Ki'ndi jngututute Na'enchana. ¹⁹Bi= tsa'en s'eneje xuta. Ja'e ngasun'ndio ndi'i xi tsitsejenre xuta, tunga ngisa= 'ñu kuamejénre xuta xi jñu nga ko mare ndi'u, ngat'a bi nda tjin mé= xi inyatsa'en. ²⁰Ngat'a ngatsi'i xi ch'o inyatsa'en, kui= xi

ch'oke be ndi'i xi tsitsejenre 'ba bi tsitiñat'are, tuxi bi xianire mé= xi inyatsa'en. ²¹Tunga xi inyatsa'en xi kixi tjin, kui= xi tsitiñat'are ndi'u, tuxi xianire nga inyatsa'en jotsa'en mejénre Na'enchana.

Juan tsuyakixi ngani ngat'are Jesús

²²Kja'e nixtjin ngani Jesús kiji ko xutare nangi Judea. 'Ba kio tsek'ejñako jó ján nixtjin nga yatenda xuta xi tjin kio. ²³'Ba nde Juan tibatenda xuta jngu nga'nde xi Enón 'mi, nga'nde xi tijñat'a tiñare Salim, ngat'a 'ñu tjin nanda kio, 'ba ja'e xuta nga kiatenda. ²⁴Ngu Juan kje s'eyajín nduya ya'a.

²⁵'Ba 'batsa'en nchja xi xutare Juan 'etuts'inre nga josiko jngu xuta judío ngat'are jótsa'en tjinnere nga sitsje vojore xuta ngixkun Na'enchana. ²⁶'Ba 'batsa'en xutare Juan kikun 'ba kitsure:

—Maestru, xuta xi ja'ekunri xingunda ndaje Jordán xi kjinukjuai ngat'are, kui= xi 'ba nde tibatenda 'ba ngatsi'i xuta inyafechukun.

²⁷'Ba Juan kitsingojo:

—Tumé ma sakure xuta tsa bi ngank'aa kika'enire. ²⁸Jun= xi nda kjinu'yanu nga kixiñ, nga bi an xi Cristo, tu kjinikasentitjun=na.

²⁹Joni jngu kjuabixan. Xuta xi tibixanko xi chjun, kui= xuta xi xi'iun. 'Ba amigure xi xi'iun xi sejñat'are 'ba tibasen ñojonre mé= xi titsu, kui= xi 'ñu tsja mare nga nt'ere jndare xi xi'iun. 'Ba nde 'ba= tsa'enni ko an nganda'e. Je tjiingju kjuatsjana.

³⁰'Ba Juan kitsu ngisa:

—Machjen= nga kui ngisa nk'a ngatamijin ngisa, 'ba ngatjandejñan.

³¹Xi ndibani ngank'aa, kui= xi ngisa je ngisa nga ko mare tu'yañu. Xi ngasun'ndio tse'e, kui= xuta xi ngasun'ndio nangire 'ba ngat'are xi tjima ngasun'ndio nchja. Xi ndibani ngank'aa, kui= xi ngisa je ngisa nga ko mare tu'yañu ³²'ba titsuyakixi= ngat'are mé= xi tsabe 'ba xi kjint'e. Tunga tu'yá makjainre ngat'are mé= xi titsu. ³³Tunga xi makjainre mé= xi titsu kui, kui= xi tsikixiya nga Na'enchana xi tjinre kjuakixi. ³⁴Ngat'a xi Na'enchana kitsikasen, enre Na'enchana nchja, ngat'a Na'enchana kitsja yejere Isennixtjintsjere. ³⁵Na'enchana 'ñu= tsimején Ki'ndire, 'ba ngayéje xi tjin je kitsingantsja ngaya ntsja. ³⁶Xi makjainre ngat'are Ki'ndiu, kui= xi tjinre kjuabenichun xi bi fet'a. Tunga xi bi tsik'etjusunre enre Ki'ndiu, kui xi bi s'ere kjuabenichun. Tusa kjuastire Na'enchana tijñanere.

Jesús fako nijmi jngu chjun xi tse'e Samaria

4 Xuta fariseo kjint'e en nga Jesús ngisa 'ñu tjin ngisare xuta nga ko mare Juan 'ba nga ngisa 'ñu nkjin xuta tibatenda ngisa. ²(Ninga bi Jesús fa xi tibatenda xuta. Tu xutare xi 'ba inyatsa'en.) ³'Ba kionga Jesús tsabe mé= xi kjint'e xuta fariseo, 'batsa'en 'etju nangi Judea 'ba jendiba ngani nangi Galilea.

⁴'Ba tjinnere nga kjuaxtiu nangi Samaria. ⁵'Ba 'batsa'en ja'e Sicar, naxinanda xi tijña ngajinre nangi Samaria, naxinanda xi tijñat'a tiñare xu'ba xi Jacob kitsjare ki'ndire xi Kuse 'mi. ⁶'Ba kio tijña ngojo nandare Jacob, 'ba Jesús

kik'ejñat'a ngojo nandabiu, ngat'a je jejndare nga tsu'ba ngaya ndiyo. Jeru mején nyusen ya'a. ⁷'Ba kio ja'e jngu chjun xi tse'e Samaria xi ja'ek'axje nanda. 'Ba Jesús kitsure:

—Ta'echinaa nanda xi k'uia.

⁸Ngu kui chubabiu bi tjinduko xutare, ngat'a xichine= kikatse ngajin naxinando.

⁹'Ba chjunbiu kitsure:

—¿Jótsa'en an techja'anaa nanda xi s'i, nga ji jngu xuta judío kuáin 'ba nga an jngu= ña chjun xi tse'e Samaria?

Chjunbiu kitsu kibi ngat'a bi nda ya'a xuta judío ko xuta xi tse'e Samaria.

¹⁰'Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa 'yari mé= xi Na'enchana tsja 'ba tsa 'yaxkuin 'yá= xi timi'ari nanda, ji xja'a_ri 'ba kui sja=ri nanda xi tsjare kjuabenichun xuta.

¹¹'Ba chjunbiu kitsu nganire:

—Ji na'en, tsajainri mé= xi kjui'naxjekoni nando, 'ba ne nanga ngojo nando. Ngu, ¿ñá k'uinchja'e nanda xi tsjare kjuabenichun xuta?

¹²¿A ngisa= je ngisai ji nga ko mare xuta chingana Jacob? Kui xi 'ejñana ngojo nandabi, xi ndekui kits'ini nandare 'ba 'ba nde kits'i ki'ndire ko tjiuba xi kis'ere.

¹³'Ba Jesús kitsure:

—Nitu 'ya xi k'ui nandabi kuaxinda= nganire. ¹⁴Tunga xi k'ui nanda xi an tsjaa bi nde kuaxinda ngisanire. Ngat'a nanda xi tsjaa, kui= xi kuan ngajin yojore xutabiu joni jngu ngojo nanda ña ngantsjai 'betju tajngu nanda, 'ba 'batsa'en sjare kjuabenichun xi bi fet'a.

¹⁵'Ba chjunbiu kitsu:

—Na'en, ta'ena nandabiu, tuxi bi nde kuaxinda ngisanina 'ba bi nde kjua'ek'exjeña nanda nga'e.

¹⁶'Ba Jesús kitsu nganire:

—T'ichja'e xi'inri 'ba ndekue nga'e.

¹⁷—Tsajainna xi'in —kitsu chjunbiu.

'Ba Jesús kitsure:

—Kjuakixi= xi tesji, nga tsajainri xi'in. ¹⁸Ngat'a je ón xi'in tsikenikue, 'ba xi tenikue nganda'e bi xi'inri mani. Kjuakixi= xi kisji.

¹⁹'Ba chjunbiu kitsure:

—Na'en, xuta chinga profeta=ru kuáin. ²⁰Xuta chingani kitsichjire Na'enchana nga'e nindubi. Tunga jun mixun=ñu nga naxinanda Jerusalén= nga'nde ña machjen nga sichjire Na'enchana.

²¹'Ba Jesús kitsure:

—Na, ngatjamakjainri mé= xi texinra. Kjua'e nixtjin kionga bi nde kja'eñu nindubi 'ba bi nde kuanginñu naxinanda Jerusalén nga sichji_ru Na'enchana. ²²Jun bi 'yo 'yá= xi nichji_ru. Tunga jin 'ya=ni 'yá= xi nichji_ri, ngat'a ngajinre xuta judío= ndibani xi sik'angi xuta. ²³Tunga je tifa'e nixtjin 'ba nganda'e= nga xuta xi tsichji kjuakixire Na'enchana sichjire nga ko fani kjuakixi jotsa'en kuakuyare Isennixtjintsjere Na'enchana. Ngat'a kui= xuta xi 'batsa'en mejénre Na'enchana nga sichjire. ²⁴Na'enchana, kui= xi Isennixtjin. Kui kjuañu xi sichjire, tjinnere nga ko fani kjuakixi sichjire jotsa'en kuakuyare Isennixtjintsjere Na'enchana —kitsu Jesús.

²⁵'Ba chjunbiu kitsure:

—'Be=ñā nga kju'a'e Mesías (kui xi Cristo 'mi). 'Ba kionga kui kju'a'e, kuetsuya yejena jó tsunire xi tjin.

²⁶—Kui= ñā, xi tifakori —kitsu Jesús.

²⁷'Ba kio ja'e ngani xutare, 'ba kuakunre nga Jesús tifako nijmi jngu chjun. Tunga ni'yá kuán kakun tsiningiyare mé= xi mejénre asa mé= xi tifako nijmi chjunbiu. ²⁸'Ba 'batsa'en chjunbiu 'ejña nisare 'ba kiji ngajin naxinando nga kike'ere nijmi xuta 'ba kitsu:

²⁹—Ndechutsejen ru jngu xuta xi kitsunā ngayéje xi tu je kitsa'aan. Ngu tsa kui= ni xi Cristo.

³⁰'Ba 'batsa'en 'etjutsi'i naxinando 'ba kiji ñā tijña Jesús. ³¹'Ba kionga chjunbiu kiji ngajin naxinando, xutare Jesús inya'bets'are nga inyatsure:

—Maestru, tinchjachi.

³²Tunga Jesús kitsure:

—Tjin=nā xichine xi bi 'yo jun.

³³'Ba 'batsa'en xutare tsiningiyakañare xinkjin:

—¿A tjin= tsé xi ja'ekore xichine?

³⁴'Ba Jesús kitsure:

—Xi chinena, kui= nga sa'aan jotsa'en mejénre xi kitsikasenna 'ba nga sik'etjusaan xa xi tse'e. ³⁵¿A bi mixun jun: “Ñujun sa chaja ngisa nga kju'a'e chanre tsujmi ntjio?” Tunga an xin_nuū: Chju'ingiu tuxkún 'ba chutsijon. Xuta xi ndiba jan jo=ni chan xi je ja'e nixtjinre, 'ba je kuan s'eku. ³⁶Xi 'beku chon, kui= xi machjire. 'Ba chan xi ti'beku, kui xi tsunire xuta xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba 'batsa'en tujngu ngatatsitsja xi 'bentje 'ba xi 'beku chon. ³⁷Ngat'a kjuakixi= xi tsu en xi tsu: “Jngu

xi 'bentje 'ba kja'ere xi 'beku.” ³⁸An kitsikasen_nuū nga k'ueku chanre tsujmi ntje xi bi jun kik'engiu kjuanima. Kja'e xi 'etuts'inre xo, tunga ko jun texuntsjo nganda'e chjire xa xi kitsa'en —kitsu Jesús.

³⁹'Ba nkjin= xuta xi tse'e Samaria xi tjindu nga'ndebiu kuakjainre ngat'are Jesús, ngat'a chjunbiu kitsu: “Kitsunā ngayéje xi tu je kitsa'aan.” ⁴⁰'Bamani, kionga xuta xi tse'e Samaria ja'ekun Jesús, tsi'are nga k'uejñako kio. 'Ba jó nixtjin tsek'ejña Jesús, ⁴¹'ba 'ñu nkjin xuta kuakjain ngisare ngat'are en xi kinchja. ⁴²'Ba xutabiu kitsure chjunbiu:

—Nganda'e makjainni bi tu ngat'are en xi kisji. Ngat'a jin fani xi je kjinu'ya ri 'ba 'ya=ni nga kjuakixi= nga kui= xi sik'angi xuta xi tse'e ngasun'ndio.

Jesús tsinda ki'ndire jngu xuta xi tsa'exat'are rey

⁴³Kionga je ja'a jó nixtjin, Jesús 'etju kio 'ba kiji ngani nangi Galilea.

⁴⁴Ngat'a Jesús kitsuyakixi nga jngu profeta bi 'yakun ñā nangire fa. ⁴⁵'Ba kionga echu nangi Galilea, xuta xi kio tse'e kiskjebetjo, ngat'a tsabe ngayéje xi kitsa'en Jesús naxinanda Jerusalén ngajinre s'iu. Ngat'a ko kui kiji s'iu.

⁴⁶'Batsa'en echu ngani Jesús Caná, nga'nde xi tijña ngajinre nangi Galilea, ñā nando kitsa'enni binu. 'Ba naxinanda Capernaum tijña jngu xuta xi tsa'exat'are rey xi 'ñu tji'me ki'ndire. ⁴⁷Kionga kui kjint'e en nga Jesús 'etju nangi Judea 'ba nga ja'e nangi Galilea, 'batsa'en ja'ekun Jesús 'ba 'ets'are nga kuaje ndaba,

tuxi sindani ki'ndire xi je mején kueya. ⁴⁸Bamani Jesús kitsure:

—Tsa bi xio kjuakun ko chuba xi bakutsejen kjuañure Na'enchana, bi kuakjainnu.

⁴⁹Ba xi tsa'exat'are rey kitsure:

—Na'en, ti'en kjuanda, ndibafanichi nde'anire nga kje mejín ki'ndina.

⁵⁰Ba kio Jesús kitsure:

—T'in ngani ni'yari. Je nda ngani ki'ndiri.

'Ba xutabiu kuakjainre en xi kitsu Jesús 'ba kiji. ⁵¹'Ba kionga je masen tjen ndiyo, kisatejin nchja chu'ndare 'ba kitsure:

—Je nda ngani ki'ndiri.

⁵²Batsa'en xutabiu tsiningiyare nchja chu'ndare jó chun 'etuts'inre nga kuanda ngani ki'ndire, 'ba nchjabiu kitsingojore:

—Chuba jngu nga kuangixun ngujña 'etjukajinre chi'in nt'ai ki'ndiri.

⁵³Batsa'en na'enre ki'ndibiu ja'etsjenre nga kui= chubabiu nga Jesús kitsure: “Je nda ngani ki'ndiri.” 'Ba xutabiu ko ngats'i xi tjin ngaya ndaba kuakjainre ngat'are Jesús. ⁵⁴Kui kjuakunbi xi majóni xi kitsa'en Jesús, kionga 'etju nangi Judea 'ba ja'e ngani nangi Galilea.

Jesús tsinda jngu xuta xi bi ma fi

5 Kja'e nixtjin ngani kionga xuta judío inya'baxje jngu s'i, Jesús kiji naxinanda Jerusalén. ²'Ba kio tijña jngu nga'nde ña inya nanda xi tiñare xuntjare naxinando xi Xuntja Chutsanga 'mi. Kui nga'nde ña inya nanda xi Betesda 'mi nga en hebreo. 'Ba ón mani ngi ni'yare, ³ña tjindu

nkjin xuta xi sefesun: xuta ka, xi bi ma fi, 'ba ko xi bi nda ndsaku. Kui xi inyakuyare nga steya nando.

⁴Ngat'a tu sak'ua nga jngu ankjere Na'enchana fa'e ngajin nga'ndebiu ña inya nanda 'ba tsiteyangire, 'ba xi tjun tsungijin yojore ngajin nando kionga je kiteya, kui= xi manda tume chi'in xi kunre. ⁵'Ba kio kjijñajinre xuta xi sefesun jngu xuta xi kuakantjio'on ján nu tjinre nga tji'me. ⁶'Ba kionga Jesús tsabe nga xutabiu tikjijña kio 'ba 'ba nde tsabe nga je nkjin nu tjinre nga tji'me, kitsure:

—¿A mejénri kuanda ngani?

⁷'Ba xuta xi tji'mio kitsu:

—Ji na'en, tu'yá tjinna xi kuasekona, tsa sungijinna nando kionga teya. 'Ba kionga sungijian yojona tsakaiñu, tu kja'e xi tjun tsungijin yojore.

⁸'Ba Jesús kitsure:

—Tisetjen, chjube nijñari xi tetsjujñasin 'ba t'in.

⁹'Ba ndekuini chubabiu kuanda ngani xutabiu, 'ba ja'aya nijñare xi tikjijñasin 'ba kiji. Tunga kui nixtjinbiu, nixtjin nga nikja'aya=. ¹⁰Kui kjuañu xuta judío kitsunire xuta xi kuando:

—Xutu= nganda'e. Bi tixa'nderi nga x'e nijñari.

¹¹'Ba xutabiu kitsure:

—Xi kitsindana, kui xi 'ba kitsuna: “Chjube nijñari xi tetsjujñasin 'ba t'in.”

¹²'Ba nchjabiu tsiningiyare:

—¿Yá= xi 'ba kitsuri: “Chjube nijñari xi tetsjujñasin 'ba t'in”?

¹³Tunga xuta xi kuanda bi be 'yá= xi kitsinda, ngat'a Jesús je kijjinre ngajinre xutankjiun xi inya kio.

14'Ba jaskan Jesús kiskajin ngani xutabiu ña ma ndetsinre ningu 'ba kitsure:

—Ji na'en, je kuanda ngani nganda'e. Bi nde ña'anni je, tuxi bi nde satet'aniri xi ngisa ch'o.

15'Ba 'batsa'en xutabiu kiji 'ba ye'ere nijmi xuta judío nga Jesús= xi kitsinda. 16'Ba kui kjuañu xuta judío kitsjengikeni Jesús, ngat'a tsa'en= kibi nixtjin nga nikja'aya. 17'Ba 'batsa'en Jesús kitsure nchjabiu:

—Na'enna titsa'exa ka'nda nganda'e, 'ba 'ba nde an tetsa'exa.

18'Kui= kjuañu xuta judío ngisa tsangisjai ndiyanire nga mejénre sik'en Jesús, ngat'a bi tsa tu nixtjin nga nikja'aya tjimangane, tunga 'ba=nde tsu nga Na'enchana xi na'enre 'ba 'ba=tsa'en ndekui tajngu joni Na'enchana kitsa'en yojore.

Jesús tsuya ngat'are xare

19'Ba 'batsa'en Jesús kinchja 'ba kitsure nchjabiu:

—Kjuakixi= xi texin_nuu. Tumé ma tsa'en Ki'ndire Na'enchana xi tu kuenda tse'e. Tu kui sani mé= xi tjibe nga titsa'en Na'enre, kui= xi tsa'en kui ngayeje. Ngat'a ngayéje mé= xi tsa'en Na'en, ndekuiniire xi tsa'en Ki'ndiu.

20'Ngat'a Na'en ñu= tsimején Ki'ndiu 'ba baku=re ngayéje mé= xi tsa'en. 'Ba kuaku=re xa xi ngisa je ngisa nga ko mare kibi, tuxi kuakunninu. 21'Ngat'a jotsa'en Na'en tsikja'ayare xuta ngajinre mik'en 'ba tsik'endukun ngani, 'ba=nde tsa'en Ki'ndiu tsik'endukun xi mejénre sik'endukun. 22'Ngat'a bi Na'en xi tsa'enre kjua xuta. Tusa Ki'ndiu

kitsjare nga kui xi sa'enre kjua ngatsi'i xuta, 23'tuxi ngatsi'i xuta skuekunni Ki'ndiu jotsa'en bekun Na'en. Xi bi bekun Ki'ndiu, 'ba=nde bi bekun Na'en xi kui kitsikasen.

24'Kjuakixi= xi texin_nuu. Xi kuasen ñojon enna 'ba kuakjainre ngat'are xi kitsikasenna, kui= xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba bi si'anre kjua ngat'are jere xutabiu, ngat'a je ja'axtiu ngajinre kjuabeya 'ba ja'as'en ña tjin kjuabenichun. 25'Kjuakixi= xi texin_nuu. Kjuae= chubā 'ba nganda'e= nga je ja'e chubabiu kionga mik'en kjuint'e jndare Ki'ndire Na'enchana. 'Ba xi kjuint'e, kui= xi s'ere kjuabenichun. 26'Ngat'a jotsa'en tu ngat'a tse'e Na'enchana tijña kjuabenichun, 'ba=nde tsa'en kitsja nga tu ngat'a tse'e Ki'ndiu k'uejña kjuabenichun. 27'Ba Na'en kitsjare kjuañu Ki'ndiu tuxi sa'enire kjua xuta, ngat'a kui= xi Ki'ndire Xuta xi'iun. 28'Bi makunnu kibi. Ngat'a kjuae= chubā kionga kjuint'e jndare Ki'ndiu ngatsi'i xuta xi kjiyunijin 29'ba kuisetjen ngani. Xi nda kitsa'en, kui= xi kuisetjen nga s'ere kjuabenichun. Tunga xi bi nda kitsa'en, kui= xi kuisetjen nga si'anre kjua.

Jesús tsu mé= xi bakutsejen nga kika'ere kjuañu

30'Tumé ma tsa'aan xi tu kuenda tsa'an. Jotsa'en nt'ia, 'ba=tsa'en tsa'aan kjua. 'Ba kixi tsa'aan kjua, ngat'a bi an 'baxje_řa kjuañu yojona. Tusa tsa'aan xi mejénre Na'en xi kitsikasenna. 31'Tsa an xinyakixia ngat'ana, bi ndiya chjubere en xi xian. 32'Tunga tjin= jngu xi

tsuyakixi ngat'ana, 'ba 'be=ña nga kjuakixi= en xi tsuyakixi ngat'ana. ³³Jun kjinikasion nchja xi kikininyare Juan, 'ba kui= xi kitsuyakixi ngat'are mé= xi kjuakixi. ³⁴Tunga an bi machjenna tsa xuta kuetsuyakixi ngat'ana, tunga te'bejn̄atsejen_nuu kibiu, tuxi k'uangiñu. ³⁵Juan, jo=ni jngu ndi'i xi kiti 'ba kitsitsejen, 'ba jun kuamejennu nga kjinitsjajin ngutjun ndi'ire. ³⁶Tunga an tjinna xi tsuyakixi ngat'ana xi ngisa je ngisa nga ko mare en xi kinchja Juan. Ngat'a xa xi kitsjana Na'enchana nga sik'etjusaan 'ba xi tetsa'aan nganda'e, kui= xi 'ba nde titsuyakixi ngat'ana 'ba tibakutsejen nga Na'enchana xi kitsikasenna. ³⁷'Ba Na'en xi kitsikasenna, kui= xi 'ba nde titsuyakixi ngat'ana. Jun kje nu'yajin_ru jndare ninga kje 'yajin jó kji'i. ³⁸Ninga bi tijñajin inimanu enre, ngat'a bi makjainnu ngat'are xi kitsikasen. ³⁹Ne 'ñu chut'ayo enre Na'enchana, ngat'a manu nga kio sakujinnu kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba ndekuini enre Na'enchana xi 'ba nde titsuyakixi ngat'ana, ⁴⁰tunga bi mejennú fo'lo ngat'ana, tuxi s'eninu kjuabenichun. ⁴¹Bi kjuajere xuta xi temangisjaa. ⁴²Tunga an 'bexkun_nuu 'ba beña nga bi nimijion Na'enchana. ⁴³Ngat'a ja'e=ñā ngat'are ja'enre Na'enchana, 'ba jun bi techjubetjonuu. Tunga tsa kja'e kju'a'e xi tu ja'enre ya'a sa, tusa kui xjubetjo. ⁴⁴Kui kjuañu, ¿jó tsa'en kuakjainninu ngat'ana? Tsa nde ngajinre xingiu mejenninu s'enu kjuaje 'ba bi minyisjo kjuaje ngixkun Na'enchana xi jngututu.

⁴⁵Bi nikja'etsjion tsa an kuaneje_nuu ngixkun Na'enchana. Xi kuanejenu, Moisés= xi techuya_ru nga sakunu kjuanda ngat'are. ⁴⁶Ngu tsa makjainnu mé= xi kitsi'indu Moisés, 'ba=nde kuakjainnu ngat'ana, ngat'a Moisés kitsi'indu= ngat'ana. ⁴⁷Tunga tsa bi makjainnu mé= xi kitsi'indu Moisés, ¿jót'sa'en kuakjainninu en xi tenchjaa? — kitsu Jesús.

Jesús tsikjén ón mi xuta

6 Kja'e nixtjin ngani Jesús kiji xingunda ndachikun Galilea, xi 'ba nde ndachikun Tiberias 'mi. ²'Ba ne nkjin xuta tjenngire, ngat'a tsabe kjuakun xi kitsa'en nga kitsinda xuta xi sefesun. ³'Ba 'batsa'en Jesús tsijin jngu nindu 'ba kio tsek'ejñako xutare. ⁴Kui nixtjinbiu je tjimatiña s'i pascua xi 'baxje xuta judío. ⁵Kionga Jesús kiskutsejen 'ba tsabe nga ne nkjin xuta inyatsitiñat'are, kio jako Felipe 'ba kitsure:

—¿Ñá=ñu kuinda niñuxtila xi skine xutankjiun?

⁶Tunga tuxi skut'áyakoni Felipe nga 'ba kitsure, ngat'a be= kui mé= xi sa'en. ⁷'Ba 'batsa'en Felipe kitsu:

—Tsa jó sientu ton denario niñuxtila kuinda, ninga tsa ichi ichi kua'ere nga jngu jngu, bi kuanni.

⁸'Ba 'batsa'en kinchja jngu xutare Jesús xi Andrés 'mi, xi nts'e mani Simón Pedro 'ba kitsu:

⁹—Nga'e sejña jngu chi'ndi xi ya'a ón niñuxtila xi kuandakoni cebada ko jó tjiuti. Tunga, ¿jótjin kuanire xutankjiun kibiu?

¹⁰'Ba 'batsa'en Jesús kitsu:

—'Ba t'in_ru nga ngat'endu ngatsi'i xuta.

'Ba kui nga'ndebiu ne tjin xka ngijña, 'ba tsek'endu ngajin ngijño jeru mején ón mi xuta xi'in. ¹¹'Ba 'batsa'en Jesús kiskjebe niñuxtilo 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana 'ba kitsitsojosunre xuta xi tsik'endu kio. 'Ba 'ba nde kitsiko tjiuti ngayeje nga kitsjare jotjin mejénre xuta. ¹²'Ba kionga je nda kitsere xuta, 'batsa'en jako ngani xutare 'ba kitsure:

—T'eku xkua xi ts'angiu, tuxi tumé kjuetsunni.

¹³'Ba 'batsa'en nchjabiu 'eku xkua xi ts'angire niñuxtila cebada xi ón, 'ba tejó nisin kuán xkua xi ts'angire xuta. ¹⁴'Ba kionga xutankjiun tsabe kjuakun xi kitsa'en Jesús, 'batsa'en 'ba kitsure xinkjin:

—Kjuakixi= nga kui xuta chinga profeta xi tjinnere nga kjuae ngasun'ndebi.

¹⁵Tunga Jesús tsabe nga nchjabiu mejénre kuego kjuañu nga rey sa'en. Kui kjuat sakasent'axin nganire nga kik'eña tajngu nindu.

Jesús fisun ndachikun

¹⁶Kionga je tjima'ña, xutare Jesús ja'ejen 'nda ndai ndachikun. ¹⁷'Ba kionga je kuajñure nde, tunga tojo kje fa'etjenngijñ Jesús, ja'as'en barku, tuxi kjuat'axtiukjani ndachikun nga kuaje Capernaum. ¹⁸'Ba tukjuan kuán jngu ntjo ñu xi niki kiskjenitjen ndachikun. ¹⁹Kionga je echu ón asa jon kilómetro, kio tsabe nchjabiu nga Jesús ndibasun ndachikun nga titsitiñat'are barku, 'ba kitsakjun.

²⁰Tunga Jesús kitsure:

—An= ña. Bi kun.

²¹'Ba nchjabiu kuatsjare nga Jesús ja'as'en barku, 'ba tukjia'a echu sani nangi ña inyafi.

Jesús tsuya ñáre niñuxtila xi kjuakixi

²²Nga kuanyujun xuta xi tsek'endu xingunda ndachikun tsabe nga tu jngu sani barku xi 'etju kio 'ba nga Jesús bi ja'as'en nga kiko xutare, ngat'a tu kiji suba= xutare. ²³'Ba 'batsa'en ja'e jó ján kja'e barku xi 'etjuni Tiberias nga ja'etiña ña kiskine niñuxtila xuta, kionga Jesús je kitsjare kjuanda Na'enchana. ²⁴'Bamani, kionga xutankjiun tsabe nga Jesús bi nde kio tijñani ninga xutare, 'batsa'en ja'as'en barkubiu nga kikangisjai kui naxinanda Capernaum. ²⁵'Ba kionga je kuasjaire xingunda ndachikun, kitsure:

—Maestru, ¿kjaia'áñu ja'e nga'e?

²⁶'Ba Jesús kitsingojore:

—Kjuakixi= xi xin_nuu. Kji'yañu kjuakun xi kitsa'añ, tunga bi kui kjuañu teminyisjaininuu. Tu Ngat'are= nga nda kitsitsenu niñuxtila xi kichinio, kui kjuañu teminyisjainiñuu. ²⁷Bi ña'axa_ru xichine xi mare fe. Tusa ti'axa_ru xichine xi bi fe, xi sjanu kjuabenichun xi bi fet'a. Kui xichinebiu xi sjanu Ki'ndire Xuta xi'iun, ngat'a kui= xi 'exare Na'enchana.

²⁸'Ba nchjabiu kitsu:

—¿Mé= xi tjinnere nga si'e'en jin, tuxi sik'etjusunni xaxi mejénre Na'enchana?

²⁹'Ba Jesús kitsingojo nganire:

—Kui xa kibi xi mejénre Na'enchana nga sik'etjusun, nga tjinnere nga kuakjainnu ngat'are xi kitsikasen.

³⁰'Ba nchjabiu kitsu ngani:

—¿Mé= kjuakun xi kuakutsejenni, tuxi xianij 'ba kuakjainni ngat'a tsiji? ¿Mé= xa xi ñe'en? ³¹Joni xuta chingana, kui xi kiskine tsajmi xi chine xi mana 'mi kionga tsek'endu nangi t'axiun. Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Ngank'aa kika'enire niñuxtila xi kiskine.”

³²Ba Jesús kitsu:

—Kjuakixi= xi xin_nuu. Bi Moisés xi kitsjanu niñuxtila xi jendibajenni ngank'aa. Tusa Na'enchana tsa_nuu nganda'e niñuxtila xi kjuakixi xi ndibajenni ngank'aa. ³³Ngat'a niñuxtila xi tsa Na'enchana, kui= xi jendibajenni ngank'aa 'ba mare tsik'endukun xuta ngasun'ndebi.

³⁴Ba nchjabiu kitsu:

—Na'en, ta'entsjainij niñuxtilabiu.

³⁵Ba Jesús kitsure:

—An= ña niñuxtila xi tsik'endukun xuta. Xi kjuae ngat'ana bi nde kuabojonire, 'ba xi kuakjainre ngat'ana bi nde kuaxindanire. ³⁶Tunga je kixin_nuu, ninga tsa te'yanuu tunga bi tjimakjainnu. ³⁷Ngatsi'i xuta xi Na'enna tsjana kjuae ngat'ana, 'ba xi kjuae ngat'ana bi k'uaxjia ngandetsian. ³⁸Ngat'a ngank'aa jendibajenna, tuxi sik'etjusunña jotsa'en mejénre Na'en xi kitsikasenna 'ba bi jotsa'en an mejenna. ³⁹Ba xi kitsikasenna mejénre nga nijnguú sichaja xi je kitsjana. Tusa mejénre nga sikja'aya ngani_ra ngajinre mik'en xutabiu nga kjuet'a nixtjin. ⁴⁰Ngat'a Na'enna mejénre nga ngatsi'i xi skue Ki'ndiu 'ba kuakjainre ngat'a tse'e s'e= re kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba an sikja'aya ngani_ra ngajinre mik'en

xutabiu nga kjuet'a nixtjin —kitsu Jesús.

⁴¹'Ba 'batsa'en xuta judío ch'otsa'en kinchja cheje ngat'a tse'e Jesús, ngat'a kitsu nga kui= xi niñuxtila xi ngank'aa jendibajenni. ⁴²'Ba kitsu:

—¿A bi kui xutabi xi Jesús, ki'ndire Kuse? 'Yaña na'enre ko nare. ¿Jó tjinnire nga 'ba titsu nga ngank'aa jendibajenni?

⁴³'Ba Jesús kitsure:

—Bi ch'otsa'en chuko xingiu ngat'are mé= xi kixian. ⁴⁴Ngat'a ni'yá kuan kjuae ngat'ana tsa bi Na'en xi kitsikasenna kjuae'eko, 'ba an sikja'aya ngani_ra ngajinre mik'en nga kjuet'a nixtjin.

⁴⁵'Ba=tsa'en kitsi'indu nchja chinga profeta: “Na'enchana kuakuyare ngatsi'i xuta.” 'Bamani, ngatsi'i xi basen ñojonre Na'enchana 'ba xi mare ngat'are mé= xi tsu, kui= xi kjuae ngat'ana.

⁴⁶Nisa 'yajín be jó kji'i Na'enchana. Tu jngu sani xi jendibani ña tijña Na'enchana, kui= xi je tsabe jó= kji'i kui. ⁴⁷Kjuakixi= xi xin_nuu. Xi kuakjainre ngat'ana, kui= xi tjinre kjuabenichun xi bi fet'a. ⁴⁸An= ña niñuxtila xi tsjare kjuabenichun xuta. ⁴⁹Xuta chinganu kiskine tsajmi xi chine xi mana 'mi nangi t'axiun, tunga tojo jesun. ⁵⁰Tunga niñuxtila kibi ngank'aa jendibajenni, tuxi tu'yani xi skine bi nde kueyani. ⁵¹An= ña niñuxtila xi tijñakun xi ngank'aa jendibajenni. Tsa tjin xi skine niñuxtilabi, kui= xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba niñuxtila xi sja, kui= xi yojona xi sjantjai_ra xuta ngasun'ndebi tuxi s'enire kjuabenichun —kitsu Jesús.

⁵²Ba 'batsa'en xuta judío tu josiko xinkjin 'ba kitsu:

—¿Jó tsa'en kuan sjana vojore xutabi nga xinia?

⁵³Ba Jesús kitsu:

—Kjuakixi= xi xin_nuu. Tsa bi xino vojore Ki'ndire Xuta xi'iun 'ba bi s'iu jinre, bi s'e kjuabenichun ngajinnu. ⁵⁴Xi skine yojona 'ba k'ui jinna, kui= xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a, 'ba an sikja'aya ngani_ra xutabiu nga kjuet'a nixtjin. ⁵⁵Ngat'a yojona kui= xi xichine kjuakixi 'ba jinna kui= xi nanda kjuakixi. ⁵⁶Xi skine yojona 'ba k'ui jinna, kui= xi k'uendujinntsaina, 'ba an kuatejñajinntsai_ra. ⁵⁷Jotsa'en Na'enchana xi tsja kjuabenichun kitsikasenna 'ba ngat'are kui tejñakuan, 'ba=nde tsa'en ngat'are xuta xi sa'enna xichinere, kui= xi sja_ra kjuabenichun. ⁵⁸Kibi= niñuxtila xi ngank'aa jendibajenni 'ba bi joni tsajmi xi chine xi mana 'mi xi kiskine xuta chinganu 'ba tojo jesun. Ngat'a xi skine niñuxtilabi, kui= xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a.

⁵⁹Ba=tsa'en kinchja Jesús nga yakuya ngaya jngu ni'ya sinagoga naxinanda Capernaum.

En xi tsja kjuabenichun xi bi fet'a

⁶⁰Kionga kjint'e xutare en xi kinchja, 'batsa'en nkjin xi 'ba kitsu: —¿Yá= xi kuakjainre enbi? 'Ñu= na'en tjinre.

⁶¹Tunga Jesús tsabe nga ch'otsa'en inyafocheje xutare ngat'are kibi 'ba kitsure:

—¿A ch'o manu kibi? ⁶²¿Ba jó kuanu tsa xio Ki'ndire Xuta xi'iun kionga kuenijin ngani nga'nde ña

jendibani? ⁶³Isennixtjintsjere= Na'enchana xi tsjare kjuabenichun xuta, tunga ni'mé xi tse'e ngasun'ndio kuanre sjare kjuabenichun xuta. 'Ba en xi kixin_nuu, kui= xi tse'e Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba tsjare kjuabenichun xuta. ⁶⁴Tunga tjin= ngajinnu yak'a xi bi makjainre kitsu Jesús, ngat'a 'nda nga tuts'inre ja'ba be= 'yá xi bi makjainre 'ba 'yá xi singantsja. ⁶⁵Ba 'ba nde kitsu:

—Kui= kju 'ba kixinni_nuu nga tu'yá kuan kju'e ngat'ana tsa Na'enchana bi sa'en nga kuan kju'e ngat'ana.

⁶⁶Nda kui nixtjinbiu nkjin xutare kitsikumare 'ba bi nde tsak'ajmekoni. ⁶⁷Ba 'batsa'en Jesús jako xutare xi tejó 'ba tsiningiyare: —¿A mejénnú kuangiun jun ngayeje?

⁶⁸Ba Simón Pedro kitsingojore: —Na'en, ¿yá= ngisa xi kuangitjenggi? Ji= xi nukjua nijmi en xi tsjare kjuabenichun xi bi fet'a xuta. ⁶⁹Je makjainni 'ba 'ya=ni nga ji= xi Cristo, xi Ki'ndire Na'enchana xi tijñakun.

⁷⁰Ba Jesús kitsure: —An= kiskja'ajin_nuu jun xi tejó, tunga ngajinnu tjin jngu xi chanayi.

⁷¹Ngat'a kitsu ngat'a tse'e Judas Iscariote kinchja. Xi ki'ndire Simón. Ngat'a kui= xi singantsja 'ba jngu xutare xi tejó.

Jesús fi jngu s'i naxinanda Jerusalén

7 Ba jaskan Jesús tsu'ba nangi Galilea. Bi kuamejénre nga tsak'ajme tsejen nangi Judea, ngat'a xuta judío xi tjindu kio tsangisjai ndiya jót'sa'en sik'enni kui. ²Tunga

je tjimatiña s'i xi 'baxje xuta judío xi s'ire ni'ya xi tu beni ngisa. ³'Ba 'batsa'en 'bi kitsu nts'e Jesús:
—Bi tu nga'e beni. Tusa t'in ña tijña nangi Judea, tuxi skueni xutari mé= xi teñe'en. ⁴Ngu tsa jngu xuta mejénre xiakun bi 'bejña'mo mé= xi tsa'en. Kui kjuañu tsa ñe'en kjuakun, tusa takutsejen_ri yojori xuta ngasun'ndebi ⁵—kitsu nts'e, ngat'a ni nts'ejin kuakjainre ngat'are kui.

⁶'Ba Jesús kitsure:

—Kje fa'ejin chubana. Tunga ngat'anun, tume chubañu ma ño'on mé= xi mejénnú. ⁷Bi ma mastikenu xuta ngasun'ndebi jun, tunga inyamastike=nā an ngat'a texinyata'enña nga ch'o tjin mé= xi inyatsa'en. ⁸Tangiun jun s'iu. Tunga an bi kjuia, ngat'a kje fa'ejin chubana ⁹—kitsu Jesús 'ba tsek'ejña nangi Galilea.

¹⁰Tunga kionga je kiji nts'e Jesús, 'batsa'en kui kiji s'iu ngayeje. Tunga bi kiji tsejen, tu kiji 'mo. ¹¹'Ba xuta judío tsangisjai Jesús ngajin s'iu, 'ba kitsu:

—¿Ñá=ñu tijña xutabiu nde?

¹²'Ba ngats'i xutankjiun inyafo nijmi ngat'are Jesús. Tjin yak'a xi tsu: “Kui jngu= xuta xi nda xuta.” 'Ba tjin yak'a xi kitsu: “Junjun. Kui jngu= xuta xi 'bonachare xuta.”

¹³Tunga xutankjiun bi kuán kinchja tsejen ngat'are Jesús, ngat'a tsankjunke xuta judío.

**Jesús bakuya ngajin s'ire
ni'ya xi tu beni ngisa**

¹⁴Kionga je masen tjen s'iu, Jesús ja'sa'en ña ma ndetsinre ningo 'ba

yakuya. ¹⁵'Ba xuta judío tu 'ba= kuánre 'ba kitsure xinkjin:

—¿Jótsa'en manire xujun xutabi, nga bi kiskut'aya?

¹⁶'Ba Jesús kitsure:

—En xi tebakuyaa bi tsa'an.

Tse'e xi kitsikasenna. ¹⁷Tsa tjin xi mejénre sa'en jotsa'en mejénre xi kitsikasenna, kui= xi skue ñá ndibani en xi tebakuyaa, tsa tse'e Na'enchana asa tu kuenda tsa'an tenchjaa. ¹⁸Jngu xuta xi tu kuenda tse'e nchja, kui= xi mejénre nga xiakun. Tunga xi mejénre nga xiakun xi kitsikasen, kui= xi nchjakixi 'ba tumé ma chaninejere.

¹⁹¿A bi Moisés xi kitsjanu kjuatexumo? Tunga nijngujín jun tenik'etjusun kjuatexumo. ¿Áññu mejénninu sik'ennu? —kitsu Jesús.

²⁰'Ba xutankjiun kitsingojore:

—iNgu isennixtjin xi bi nda tijñajinri! ¿'Yá= xi mejénre sik'enri?

²¹'Ba Jesús kitsure:

—Jngu kjuakun xi kitsa'aan, 'ba ngat'are kui tu 'ba= kuán tsi'inu.

²²Moisés yakuyanun nga sik'etjusun mé= xi circuncisión 'mi (ninga tsa bi fa Moisés xi 'etuts'inre kibiu, tusa nchja chinganu xi 'ejñatuts'innu kibiu.) 'Ba nik'etjusun kibiu ninga tsa nixtjin nga nikja'aya. ²³'Ba 'ba niko ki'ndi xi'innu ninga tsa nixtjin nga nikja'aya, tuxi bi kuiyuneñu kjuatexumare Moisés. Nda tjin tsu'ba. Tunga tsa 'ba ño'on, ¿ánñu temastichaninu nga nixtjin nga nikja'aya kitsindakjian ngayéje yojore jngu xuta? ²⁴Bi ño'on kjuat'are jotsa'en matsejen mé= xi tsa'en xuta. Tusa ko kjuakixi ti'on kjuat'are.

Bi mankjínre xuta nga Jesús xi Cristo

²⁵'Ba 'batsa'en yak'a xuta xi Jerusalén tse'e 'bi kitsure xinkjin:

—¿A bi kui xutabi xi nchjabiu mejénre sik'en? ²⁶Ngu chutsijon. Tsja tsa'en tinchja tsejen 'ba tumé inyatsure. ¿A je kuankjinre xutaxo nga kui fa ni xi Cristo? ²⁷Tunga 'yaña ñá ndibani xutabi. Kionga kjua'e xi Cristo, tu'yá skue ñá kjua'eni.

²⁸'Ba 'batsa'en 'ñu kinchja Jesús nga yakuya ña ma ndetsinre ningun 'ba kitsu:

—Temixun nga 'yanuu 'ba nga 'yo ñá ndibaña. Tunga bi kuenda tsa'an ja'aa. Xi kitsikasenna, kui= xi kjuakixi 'ba kui bi 'yo. ²⁹Tunga an 'be=ña. Ngat'a kio= jendibaña ña tijña, 'ba kui= xi kitsikasenna.

³⁰'Ba 'batsa'en nchjabiu kuamejénre nga kue'ñu, tunga ni'yá kitsuba, ngat'a kje fa'ejín chubare.

³¹'Ba nkjin mani xuta xi inya ngajinre xutankjiun xi kuakjainre ngat'are kui 'ba kitsure xinkjin:

—Kionga kjua'e xi Cristo, ¿a ngisa= tse kjuakun sa'en ngisa nga ko mare xi tita'sen xutabi?

³²'Ba 'batsa'en xuta fariseo kjint'e mé= xi inyafo nijmi xutankjiun ngat'are Jesús. 'Ba meni xi ngakure na'mi ko xuta fariseo kitsikasen nchja xi tsikuenda ningun, tuxi subani Jesús. ³³'Ba Jesús kitsu:

—Tu chuba nixtjin kuatejñajin ngisa_nuu, 'ba jaskan kjui ngaña ña tijña xi kitsikasenna.

³⁴Kuijnyisjainuu tunga bi nde xianinu. Na kuikatejña bi kuan kjuechu.

³⁵'Ba 'batsa'en xuta judío kitsure xinkjin:

—¿Ñá= kuaje xutabi, nga bi nde kuasjainina? ¿A kuekun tsé xingia xi tjindujinre xuta griego 'ba kio kuakuyare xuta griego?

³⁶'Ba: ¿Jó tsunire en xi kinchja nga tsu: “Kuijnyisjainuu tunga bi nde xianinu”, 'ba: “Ña kuikatejña bi kuan kjuechu”?

³⁷Nixtjin nga je tift'aní s'iu, kui xi 'ñu 'baxje xuta, 'ba 'batsa'en tsakasen nduju Jesús nga 'ñu kinchja 'ba kitsu:

—Tsa tjin xi xindare, ngatjendiba ngat'ana 'ba ngat'i. ³⁸'Ba 'bi kuanre jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana. Xi kuakjainre ngat'ana, kui= xi stjugin ngajin yojore ndaje xi tjinre nanda xi tsjare kjuabenichun.

³⁹'Bi kitsu Jesús nga kinchja ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana xi jaskan sakure xuta xi kuakjainre ngat'are kui. Ngat'a kui nixtjinbiu kje fa'ejín Isennixtjintsjere Na'enchana, ngat'a Jesús kje sakujínre kjuajere.

⁴⁰'Ba kionga xutankjiun kjint'e enbi, 'batsa'en jonijmi ngat'are Jesús.

—Kjuakixi=nini nga kui= xi xuta chinga profeta —kitsu yak'a.

⁴¹'Ba yak'a kitsu ngani:

—Kui= xi Cristo.

—Junjun —kitsu ngani kja'ere—. Ngat'a bi nangi Galilea kjua'eni xi Cristo. ⁴²¿A bi 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana, nga ntjere David kjua'eni xi Cristo 'ba nga naxinanda Belén kjua'eni, ña nangire David?

⁴³'Ba 'batsa'en xutankjiun tsakjanya ngat'are Jesús. ⁴⁴'Ba tjin

xi kuamejénre nga suba'ñu, tunga ni'yá 'ba kitsa'en.

⁴⁵'Ba 'batsa'en nchja xi tsikuenda ningu ja'e ngani ña tjindu xi ngakure nchja na'mi ko xuta fariseo. —¿Ánñu bi ja'ekoñu xutabiu nde? —kitsu xutaxo nga tsiningiyare.

⁴⁶'Ba nchjabiu kitsure: —Ni'sa 'yajín 'batsa'en nchja jotsa'en tinchja xutabiu.

⁴⁷'Ba nchja fariseo kitsure: —¿A 'ba=nde ko jun je tsak'onachanu xutabiu? ⁴⁸¿A tjin tsé ngajinre xutaxo xi makjainre ngat'are kui? 'Ba ¿a tjin tsé ngajinre xuta fariseo xi makjainre ngat'are kui ngayeje? ⁴⁹Tunga ngat'are xutankjiun xi bi mankjainre kjuatexumo, kui= xi ch'okun ngixkun Na'enchana.

⁵⁰'Ba 'batsa'en Nicodemo, jngu xi ngajinre, xuta fariseo xi ja'ekun Jesús nga jñu, kinchja 'ba kitsu:

⁵¹—Jo tsu kjuatexumana, titjun tjinnere nga kuasen ñojon_ra xuta, tuxi xiaña mé= xi kitsa'en. 'Ba jaskan si'an_ra kjuu —kitsu.

⁵²'Ba nchjabiu kitsure: —¿A 'ba=nde nangi Galilea ndibani ji ngayeje? Nda chut'aye enre Na'enchana 'ba xiani nga nisa jngujín profeta ndibani nangi Galilea.

⁵³'Ba 'batsa'en nga jngu jngu kiji ndaba.

Chjun xi kitsa'ent'are kjuachajngi xi'inre

8 'Ba 'batsa'en Jesús kiji Tjengi Ya Olivo. ²'Ba kionga je kis'e isen nixtjin nga kuanyujun, ja'e ngani ningu. Kio ja'ekun ne nkjin xuta, 'ba kio tsik'ejña nga yakuyare.

³'Ba chjine kjuatexuma ko xuta fariseo ja'ekore jngu chjun xi kji'yare nga kjuachajngi titsa'ent'are xi'inre 'ba kitsikasen masen. ⁴'Ba kitsure Jesús:

—Maestru, chjunbi kji'yare nga kjuachajngi titsa'ent'are xi'inre. ⁵'Ba 'batsa'en kitsi'indut'a Moisés kjuatexumo nga ko ndiojo kjuinik'enkoni xi 'ba sa'en. 'Ba ji nde, ¿jó sji?

⁶Tunga tuxi kiskut'ayako=ni Jesús nga 'bi kitsure, ngat'a mejénre kuaneje. 'Ba 'batsa'en Jesús yejen tsindi nkjain 'ba ko najma ntsja kitsi'indut'a t'anangiu. ⁷'Ba ngat'a tojo inyaminngiyare nchjabiu, yejennk'a ngani nkjain 'ba kitsure: —Xi tsajainjínre je, kui xi titjun ngate'ere ndiojo chjunbiu.

⁸'Ba 'batsa'en yejen tsindi ngani nkjain 'ba janda kitsi'indut'a t'anangiu. ⁹'Ba kionga kjint'e nchjabiu enbiu, nga jngu jngu kiji tsaka'anire xi ngisa 'ñu chinga. 'Ba 'batsa'en tu Jesús ko chjunbiu tsik'endujin masenre xutankjiun. ¹⁰'Ba 'batsa'en Jesús yejennk'a ngani nkjain 'ba kitsure:

—Na, ¿ñá kiji nchjabiu nde? ¿A tu'yá nde tibanejeniri nga tsu nga tjinnere nga kjuinik'enri?

¹¹'Ba chjunbiu kitsu: —Junjun, na'en. Nijngujín. 'Ba Jesús kitsure:

—Ninga an bi xian nga kuitjaxti kjuanima ngayeje. T'in ngani 'ba bi nde mijnyije ngisani.

Jesús bakuya nga kui= xi ndi're xuta

¹²'Ba 'batsa'en Jesús jako ngani xutankjiun 'ba kitsure:

—An= nā ndi'i xi tsitsejenre xuta tse'e ngasun'ndebi. Xi kuetjenngina bi nā jñu chun kuetsuma. Tusa s'ere ndi'i xi sjare kjuabenichun.

¹³'Ba xuta fariseo kitsure:

—Tu ngat'a tsiji tenikixiya tajngui. Bi chjire en xi tesji.

¹⁴'Ba Jesús kitsingojore:

—Ninga tsa tu ngat'a tsa'an tetsikixiyaa, tunga chjire en xi tenchjaa, ngat'a 'be=nā nā jendibañā 'ba nā kjuí ngañā. Tunga jun bi 'yo nā jendibañā 'ba bi 'yo nā kjuí ngañā. ¹⁵Jun nā'an=nū kjuá jotsa'en tijña nga'e ngasun'ndebi, tunga an tu'yá tsa'en ra kjuá. ¹⁶'Ba tsa tsa'aan kjuá, kixi tsa'aan, ngat'a bi tejña tajngua. Tusa tijñakonā Na'en xi kitsikasenna. ¹⁷'Ba ka'nda kjuatexumanu 'bi= tsa'en kua'indut'a: “Tsa jó xuta ngusun ma nga nchja, kui enbi xi chjire.” ¹⁸Tu ngat'a ta'an= tetsikixiyaa, 'ba 'ba=nde Na'en xi kitsikasenna titsikixiya ngat'ana ngayeje —kitsu Jesús.

¹⁹'Ba nchjabiu kitsure:

—¿Ná=nū tijña Na'enri?

—Bi 'yanuu ninga bi 'yo Na'enna. Tsa 'yanuu, 'ba=nde xio Na'enna ngayeje —kitsu Jesús.

²⁰'Ba kui enbi xi kinchja nga yakuya ndetsinre ningü, nā tijña kaxare ton chje. 'Ba tu'yá kitsuba, ngat'a kje fa'ejín chubare.

²¹'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nganire:

—An= kjuí=nā 'ba kuijnyisjainuu, tunga ngajinre jenu kueyajiun. Nā kjuia bi kuan kjuechu.

²²'Ba xuta judío kitsu nganire xinkjin:

—¿Ánñu tsuni nga nā kuaje bi kuan kjuecha? ¿A titsikja'etsjen nga sik'en tajngu yojore?

²³Tunga Jesús kitsure:

—Ngindio tsojon, tunga an ngank'aa tsa'an. Ngasun'ndebi= nanginu jun, tunga an bi ngasun'ndebi nangina. ²⁴Kui= kjuañu 'ba texinni nuu nga kueyajiun jenu. Tsa bi kuakjainnu nga 'yá= nā an, kueyajinñu jenu.

²⁵'Ba xuta judío tsiningiya nganire:

—¿'Yá=ni ji?

'Ba Jesús kitsingojore:

—Xi je kixin nuu 'ndani nga tuts'inre. ²⁶Tse en tjinna xi kuan kuinchjaa ngat'anu 'ba sa'en nuu kjuá. Tunga xi kitsikasenna, kui= xi tjinre kjuakixi. 'Ba xi kjint'ia nga kinchja xi kitsikasenna, kui= xi texin ra ngasun'ndebi.

²⁷Tunga nchjabiu bi kuankjinre tsa ngat'are Na'enchana jako kui.

²⁸Kui kjuañu Jesús kitsu ngisa:

—Kionga xjunitjennk'o Ki'ndire Xuta xi'iun, kio xio nga 'yá= nā an 'ba nga tumé tsa'aan xi tu kuendana. Jotsa'en yakuyana Na'enchana, kui= xi texian. ²⁹Ngat'a xi kitsikasenna, kui= xi tijñakonā. Bi tsik'ejña tajnguna Na'enchana, ngat'a tsik'etjusun ntsjai=nā mé= xi matsjare.

³⁰'Ba kionga 'bi titsu Jesús, ne nkjin kuakjainre ngat'are kui.

Jesús bakuya ngat'are 'yá xi ki'ndire Abraham

³¹'Ba 'batsa'en Jesús jako xuta judío xi kuakjainre ngat'are kui:

—Tsa janda sik'etjusun enna, kjuakixi= nga kuon xutana, ³²'ba xiañu mé= xi kjuakixi, 'ba kjuakixiu sinndainu —kitsure.

³³'Ba nchjabiu kitsure:

—Jin ntjere Abraham kuain, 'ba nisañajanni chu'nda mai. ¿Jótsa'en 'bi te'minij nga kuandai?

³⁴'Ba Jesús kitsu ngani:

—Kjuakixi mé= xi texin nuu. Ngatsi'i xi inyamajngi je, kui= xi kuán chu'ndare je. ³⁵Joni jngu chu'nda, bi s'entsjaire nga'nde गया ni'yo. Tunga ki'ndire xuta xi tse'e ni'yo, kui= xi s'entsjaire nga'nde. ³⁶'Ba 'batsa'en, tsa Ki'ndire Na'enchana sinndainu, kuandai kjuakixinu. ³⁷'Be=ñā nga jun xi ntjere Abraham, tunga mejénnú sik'ennuu, ngat'a bi mejénnú fa'as'ejinnu enna. ³⁸An xinña mé= xi yakutsejennā Na'enna, 'ba jun ña'an=ñu mé= xi bakuyanu na'ennu.

³⁹Nchjabiu kitsingojo:

—Na'enni, kui= xi Abraham.

'Ba Jesús kitsure:

—Tsa jun xi ki'ndire Abraham, 'baru si'on jo kitsa'en Abraham.

⁴⁰Tunga nganda'e mejénnú sik'ennuu, ninga tsa texinya nuu en kjuakixi xi yakuyana Na'enchana. Niñajanni 'bi kitsa'en Abraham.

⁴¹Jun= xi 'ba ño'on jo kitsa'en na'ennu.

'Ba nchjabiu kitsu:

—Jin bi ngajin kjuachajngi kitsin. Jngututu na'en tjinni, kui xi Na'enchana.

⁴²'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nganire: —Tsa Na'enchana xi na'ennu, nimején=ru nuu jun, ngat'a an jendiba=ñā ña tijña Na'enchana 'ba nga'e tejña. Bi ngat'a tsa'an nga ja'aa. Kui suba kitsikasenna. ⁴³Bi mankjinnu en xi tenchjaa, ngat'a bi ba'e'ndio nga fa'as'enjinnu enna.

⁴⁴Chanayiu xi na'ennu 'ba kui tse'e_

ru. 'Ba jun mejénnú si'on jotsa'en mejénre kui. Xi 'ndani nga tuts'inre kitsik'en xuta. Bi basen kixiko xi kjuakixi, ngat'a tsajain ngajinre mé= xi kjuakixi. Kionga nchja en ndesu, jo kun kui 'ba=tsa'en nchja, ngat'a kui= xi ndesu 'ba bakuya en ndesu. ⁴⁵Tunga an texin=ñā mé= xi kjuakixi, 'ba kui= kjua bi makjainninu. ⁴⁶¿A tjin= ngajinnu xi kuan kuakutsejen nga tjinna je? Tunga tsa kjuakixi mé= xi texian, ¿ánñu bi makjainninu? ⁴⁷Xi Na'enchana tse'e, kui= xi basen ñojon en xi tse'e Na'enchana. Tunga bi Na'enchana tse'e ru. Kui= kjuañu bi mejénninu basen ñojon enre kui —kitsu Jesús.

⁴⁸'Ba xuta judío kitsu:

—Kjuakixi= mé= xi mixiin, nga ji= ni jngu xuta tse'e Samaria 'ba nga tijñajinri isennixtjin xi bi nda.

⁴⁹'Ba 'batsa'en Jesús kitsingojore:

—Bi isennixtjin xi bi nda tijñajinna. Tusa 'bekuan Na'enna, tunga jun bi 'yakunnuu. ⁵⁰Bi kjuaje temangisjaa ngixkun xuta. Tunga tjin= xi tjimangisjai kjuajena, 'ba kui= xi tsa'en kjua. ⁵¹Kjuakixi= xi xin nuu. Tsa tjin xi sik'etjusun enna, niñajanni kueya.

⁵²'Ba xuta judío kitsu ngani:

—Nganda'e ya=ni nga ji tijñajinri isennixtjin xi bi nda. Ngu Abraham ko nchja chinga profeta jesun. Tunga ji sji nga niñajanni kueya xuta xi sik'etjusun enri. ⁵³¿A ngisa= ñu je ngisai ji nga ko mare Abraham xi xuta chingana xi k'en? 'Ba nde jesun nchja chinga profeta ngayeje. ¿Yá= tema ri yojori ji?

⁵⁴'Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa tu an tajngu tetsjara kjuaje yojona, tumé chjire kjuajena. Tunga

xi tibakutsejen kjuajena, kui= xi Na'enna, xi 'ba nde Na'en 'mi_ru jun ngayeje. ⁵⁵Bi 'yaxkun jun kui, tunga an 'bexkun=ñā. Tsa xin_nuu nga bi 'bexkuan, 'ba=nde xuta ndesu kuán joni jun. Tunga 'bexkun=ñā 'ba tetsik'etjusun=ñā enre. ⁵⁶Tsja kuánre Abraham xi xuta chinganu nga tsabe nga kju'aa. Tsabe 'ba tsja kuánre.

⁵⁷'Ba xuta judío kitsure:

—Ninga kje yachutejín nu tjinri, ¿jót'sa'en tesji nga je kji'ye Abraham?

⁵⁸'Ba Jesús kitsingojore:

—Kjuakixi= xi texin_nuu. Kionga kje tsinjín Abraham, ja'ba je tejñaan.

⁵⁹'Ba 'batsa'en nchjabiu kiskjebe ndiojo, tuxi kue'enire ngat'a mejénre sik'en. Tunga Jesús tsik'ejña'mo 'ba 'etju ña ma ndetsinre ninga.

Jesús tsinda jngu xuta ka

9 Nga tifa'a Jesús, kio tsabe jngu xuta xi ka 'ndani nga kitsin.

²'Ba 'batsa'en xutare tsiningiyare:

—Maestru —kitsure—, ¿yá xi tjinre je nga 'batsa'en ka kitsinni xutabi? ¿A kui? ¿Asa xichare?

³'Ba Jesús kitsingojore:

—Ninga kui ninga xichare tjinre je. 'Ba=tsa'en kitsin tuxi xiani ngajinre mé= xi mare tsa'en Na'enchana.

⁴Machjen= nga sik'etjusan xa xi tse'e xi kitsikasenna kionga tsejen ngisaa. Ngat'a nga je kuajñu, tu'yá nde kuan sa'exa ngisani. ⁵Yejerañu nga tejñaan nga'e ngasun'ndebi, an ñā ndi'i xi tsitsejenre xuta xi tse'e ngasun'ndebi.

⁶'Ba kionga je 'ba kitsu, 'etia t'anangiu 'ba ko ndatiare 'endachi

ndasiji, 'ba kitsikajun tuxkun xuta ko. ⁷'Ba kitsure:

—Tichunkjain nga'nde ña inya nanda xi Siloé 'mi. (Siloé, en xi tsunire: xi kjinikasen.)

'Ba xuta ko kikunkjan, 'ba kionga jendiba ngani, je nda matsejenre ya'a. ⁸'Ba xuta xi ndai ndaba ko xuta xi tsabe nga mi'a ton kitsure xinkjin:

—¿A bi tsa kui xutabi xi 'bejña'in nga mi'a ton?

⁹'Ba yak'a kitsu:

—Jun, kui.

'Ba tjin xi kitsu:

—Bi kui, tunga 'ba=tsa'en matsejen joni kui.

'Ba xutabiu kitsure:

—An= ñā.

¹⁰'Ba 'batsa'en nchjabiu tsiningiyare:

—¿Jót'sa'en kitju'ingini tuxkuin?

¹¹'Ba kui kitsingojore:

—Xuta xi Jesús 'mi ka'benda ndasiji 'ba katsikajun tuxkuaan 'ba 'bi katsuna: “Tichunkjain nga'nde ña inya nanda xi Siloé 'mi.” Kui kjuañu kijiña 'ba kionga je kakunkjaan, kamatsejenna ya'aniñu.

¹²'Ba 'batsa'en nchjabiu tsiningiyare:

—¿Ñā tijña xutabiu nde?

—Bi 'biā —kitsu xutabiu.

¹³'Ba 'batsa'en nchjabiu ngixkun xuta fariseo kiko xuta xi je kuatesejenre. ¹⁴'Ba nixtjin nga 'enda ndasiji Jesús 'ba nga tsix'angi tuxkun xutabiu, nixtjin nga nikja'aya= ngat'a xutu= nixtjinbiu.

¹⁵Kui kjuañu xuta fariseo tsiningiyanire jót'sa'en kuatesejenre. 'Ba xutabiu kitsu:

—Ndasiji katsikajun tuxkuaan, 'ba kakunkjaan 'ba kamatsejenna.

¹⁶'Ba 'batsa'en yak'a nchja fariseo kitsu:

—Bi Na'enchana kitsikasen xuta xi 'bi katsa'en, ngat'a bi bekun nixtjin nga nikja'aya.

'Ba tjin xi kitsu:

—¿Jótsa'en jngu xuta xi tjinre je kuan sa'en kjuakun joni kibi?

'Ba 'batsa'en tsakjanya xuta fariseo ngat'are Jesús. ¹⁷'Ba 'batsa'en tsiningiya nganire xuta xi sa'e fa kuatsejenre:

—'Ba ji xi kitju'ingi tuxkuin, ¿jó sji ngat'are xutabiu? —kitsure.

'Ba kui kitsingojore:

—Jngu profeta kui.

¹⁸Tunga xuta judío bi kuakjainre tsa kui xutabiu xi ka kuán'in tsakaiñu, 'ba tsa kui xi je matsejen nganire. Kui kjuañu kinchjanire xichare ¹⁹'ba tsiningiyare:

—¿A kui ki'ndinu kibi xi 'mi ru nga ka nga kitsin? 'Ba ¿jótsa'en nga je kuatsejenre nde?

²⁰'Ba xichare kitsingojore:

—'Ya=ni nga kui xi ki'ndini 'ba nga ka nga kitsin. ²¹Tunga bi 'yee jótsa'en kuatsejen nganire, 'ba bi 'yee 'yá xi kakjex'angi tuxkun. Tusa kui chjaningiya ru. Je chinga. Kuan kui kue'esubanu nijmi ngat'a tse'e.

²²'Bi kitsu xichare xutabiu ngat'a tsakjunke xuta judío. Ngat'a xuta judío ja'ba je 'endakokjua xinkjin tsa tjin xi sikixiya nga Jesús= xi Cristo, kui= xi kju'i'naxje ni'ya sinagoga.

²³Kui kjuañu xichare xutabiu kitsuni: “Chjaningiya ru. Je chinga.”

²⁴'Ba 'batsa'en xuta judío kinchja nganire xi majóni ndiya xuta xi je kuatsejenre 'ba kitsure:

—Tikixiye nga Na'enchana xi tjinre kjuaje. Jin 'ya=ni nga kui xutabiu jngu xuta xi tjinre je.

²⁵'Ba xutabiu kitsingojore:

—Tsa jngu xuta xi tjinre je kui, bi 'biá. Tu kui sani xi 'biá, nga an xi ka'ian tsakaiñu, tunga nganda'e je matsejen nganina.

²⁶'Ba nchjabiu kitsu nganire:

—¿Jó katsikori? ¿Jótsa'en kakjex'angi tuxkuin?

²⁷'Ba kui kitsingojore:

—Je ye'e nuu nijmi, tunga bi tebatesinnuu. ¿Áññu mejénninu nga 'ba xin ngani nuu? ¿A mejénnú kuon xutare xutabiu ngayeje?

²⁸'Ba nchjabiu jatiko 'ba kitsure:

—Ji xi xutare xutabiu kuáin. Tunga jin xutare Moisés kuáin.

²⁹'Ya=ni nga Moisés kinchja en xi Na'enchana kitsuyare, tunga bi 'yee ñá= jendibani xutabiu.

³⁰'Ba xutabiu kitsingojore:

—Ngu, tu 'ba= maná nga bi 'yo ñá jendibani xutabiu, tunga kiskje'ingi tuxkuaan an. ³¹'Yaña nga Na'enchana bi basen ñojonre xuta xi tjinre je. Tu kui sani xi bekun 'ba tsa'en mé= xi mejénre Na'enchana, kui= xi basen ñojonre. ³²Nisañajanni nu'yare tsa tjin xi kjex'angi tuxkun xuta xi ka 'ndani nga kitsin. ³³Tsa bi Na'enchana kitsikasen xutabiu, tumé kuan sa'en.

³⁴'Ba nchjabiu kitsure:

—Ji= xi ngajinre je kitsin. ¿A ji kuakuyani?

'Ba ts'axje ni'ya sinagoga.

³⁵'Ba 'batsa'en Jesús kjint'e nga kji'naxje xutabiu, 'ba kionga kisatejin ngani 'bi kitsure:

—¿A makjainri ji ngat'are Ki'ndire Xuta xi'iun?

³⁶'Ba xutabiu kitsingojore:

—Na'en, ¿'yá= niñu, tuxi kuakjainnina ngat'are?

³⁷'Ba Jesús kitsure:

—Je= kji'ye. Kui= ña an xi techuba nijmikue.

³⁸'Ba 'batsa'en xutabiu tsakasenkunch'int'are Jesús 'ba kitsure:

—Makjainna, Na'en.

³⁹'Ba 'batsa'en Jesús kitsu:

—An ja'e=ñā ngasun'ndebi tuxi kuanni kjua, 'ba tuxi kuatsejennire xi ka 'ba nga kuaka xi matsejenre.

⁴⁰'Ba yak'a xuta fariseo xi inyako Jesús kjint'e enbi 'ba tsiningiyare:

—¿A ko jin xi kai?

⁴¹'Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa jun xi ko, bi s'enu je. Tunga jun te'minuü nga matsejennu. Kui= kjuañu tjinninu je.

Jesús bakuya jngu kjuakusun ngat'a tse'e xi tsikuenda chutsanga

10 'Ba Jesús kitsure: —Kjuakixi= xi texin_nuu. Tu'yañu xi bi xuntjare nch'are chutsango kjua'as'en 'ba tusa xin kjua'as'enntjai, kui= xi chacheje xi mejénre kueko chutsango. ²Tunga xi fa'as'en ña tijña xuntjo, kui xi tsikuenda chutsango. ³Kui xi basen'nda xuntjare nch'o kje'ire kionga be xi tsikuenda chutsanga. 'Ba chutsangare nt'e jndare, 'ba nga jngu jngu chutsangare ja'enre nchjanire 'ba 'betjuko ngandetsin nch'o. ⁴'Ba kionga je 'betjuko ngatsi'i chutsangare, 'ba 'batsa'en fititjunre, 'ba chutsango fitjenngi ngat'a be= jndare. ⁵Tunga bi fitjenngi xuta xi bi bekkun. Tusa mangare, ngat'a bi be jndare xutabiu ⁶—kitsu Jesús nga yakuya kjuakusunbi, tunga bi kuankjinre xuta jó tsunire.

⁷'Ba 'batsa'en 'ba kitsu ngani

Jesús:

—Kjuakixi= xi texin_nuu. An= ña xuntja ña fa'as'en chutsango.

⁸Ngatsi'i xi tjun ja'e nga ko mare an, kui= xi chacheje 'ba xi mejénre kueko chutsango. Tunga chutsango bi kjint'e jndare. ⁹An= ña xi xuntjo. Xi ngat'anā kjua'as'en, kui= xi k'uangi. 'Ba xutabiu jo=ni chutsanga xi fa'as'en 'ba 'betju ngaya nch'o 'ba sakure ngijña xi kjine.

¹⁰Chachojó fa'e tuxi fikoni 'ba tsik'en 'ba tsikje chutsango. Tunga an ja'e=ñā tuxi s'eni kjuabenichun 'ba tuxi 'nu tse s'eni. ¹¹An= ña xi nda tsikuenda chutsanga. 'Ba xi nda tsikuenda chutsanga, kui= xi tsja yojore ngat'are chutsangare. ¹²Tunga xuta xi tu chu'nda ma, xi bi kui tse'e xo 'ba xi bi kui tse'e chutsango, kui= xi tsik'endu suba chutsango 'ba manga kionga be nga ndiba tjiundsejen. 'Ba tjiundsejen kjine chutsango 'ba tsitsojosun. ¹³'Ba 'batsa'en manga xuto ngat'a tu chu'nda ma 'ba bi kuendare chutsango.

¹⁴An= ña xi nda tsikuenda chutsanga. 'Ba 'be=ñā xi tsa'an 'ba 'ba nde kui benā, ¹⁵jotsa'en benā Na'enchana an 'ba jotsa'en 'biā an kui. 'Ba tsjana yojonā ngat'are chutsango. ¹⁶'Ba inya ngisanā kja'e chutsanga xi bi nch'abi inya. 'Ba=nde tjinnere nga kjua'ekuā kui ngayeje, 'ba kjuint'e jndana, 'ba tu jngu stin sani kuan 'ba jngu sani kuan xi sikuenda.

¹⁷Kui= kjuañu tsimejénnina Na'enchana an, ngat'a tsjana yojonā nga kueya, tuxi kjua'aya nganina.

¹⁸Tu'yá kuan sik'enna. Tusa tsja tajngua yojona nga kueya. Tjin=na kjuañu nga tsjaa yojona, 'ba=nde tjinna kjuañu nga kju'aya nganina ngajinre mik'en. 'Ba=tsa'en 'exana Na'enna —kitsu Jesús.

¹⁹'Ba kionga xuta judío kjint'e enbi, nde tsakjanya ngani. ²⁰Nkjin xuta kitsu:

—Isennixtjin xi bi nda tijña ngajinre xutabiu 'ba ska=re. ¿ÁÑñu tebasen ñojonni ru jun?

²¹'Ba tjin ngisa xi kitsu:

—Bi 'batsa'en kuinchja xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda. ¿A kuanre isennixtjin xi bi nda skjex'angi tuxkun xuta ka?

Xuta judío bi kuakjainre ngat'are Jesús

²²Nixtjinre nch'an 'ba naxinanda Jerusalén inya'baxje s'i xuta, nga inyatsikja'etsjenya nixtjin kionga kjinitsje ningu ngixkun Na'enchana.

²³'Ba Jesús tsu'ba ña ma ndetsinre ningu nga'nde xi Ngini'yare Salomón 'mi. ²⁴'Ba 'batsa'en xuta judío tsik'etsumandaire 'ba kitsure:

—¿Jó tjin nixtjin sisti ngisani? Tsa kjuakixi nga ji xi Cristo, 'ba t'inkixini nganda'e.

²⁵'Ba Jesús kitsingojore:

—Je 'ba kixin nuu, tunga bi kuakjainnu. Mé xi tetsa'aan ngat'are ja'enre Na'enna, ki=biu xi tibakutsejen ngat'ana.

²⁶Tunga bi makjainnu, ngat'a bi chutsangana kuon jun. ²⁷Xi chutsangana nt'e= jdana, 'ba 'be=ña, 'ba ndetjenngina. ²⁸An tsja ra kjuabenichun xi bi fet'a 'ba niñajanni chaja. 'Ba ni'yá kju'ana gaya ndsaa. ²⁹Na'enna= kitsjana

chutsango 'ba ngisa= je ngisa kui nga ko mare tu'yañu. 'Ba ni'yá kuan kju'are chutsanga xi tjindu gaya ntsja. ³⁰Na'en ko an jngu ma sani.

³¹'Ba 'batsa'en xuta judío kiskjebe ngani ndiojo, nga mejénre sik'en.

³²'Ba Jesús kitsure:

—Ne nkjin xa xi nda je kitsa'aan ngajinnu, xa xi kitsjana Na'enna. ¿Ñáre ngajinre kui mejénnú k'uenuu ndiojo?

³³'Ba xuta judío kitsingojore:

—Bi ngat'are nga kjiñe'en xa xi nda k'ue ri ndiojo. Tu ngat'are nga bi te'yakuin Na'enchana. Ngat'a ji tu xuta ngasun'ndebi= kuáin, tunga te'naxjeni yojori joni Na'enchana.

³⁴'Ba Jesús kitsure:

—'Bi= tsa'en kua'indut'a kjuatexumanu ña kitsu Na'enchana: "Kixin nuu nga na'en kuon." ³⁵Yaña nga xi kua'indut'a enre Na'enchana bi ma miyunia, 'ba na'en kitsure Na'enchana xuta xi kika'ere enre.

³⁶Joni an, Na'enchana 'exana 'ba kitsikasenna ngasun'ndebi. Kui kjuañu, ¿jótsa'en te'minuu jun nga bi te'bekuan Na'enchana kionga texián nga an= ña Ki'ndire Na'enchana? ³⁷Tsa bi tetsa'aan xa xi tse'e Na'enna, ngu bi ngatjamakjainnu ngat'a tsa'an.

³⁸Tunga tsa tetsa'aan xare, ninga bi ngatjamakjainnu ngat'ana, tunga ngatjamakjainnu ngat'are xo, tuxi xiañu 'ba kuankjinninu nga Na'enchana tijñajinna 'ba an tejñajin ra kui —kitsu Jesús.

³⁹Kui kjuañu nchjabiu kuamején nganire nga subañu, tunga Jesús 'etju kio.

⁴⁰'Ba 'batsa'en echu ngani xingunda ndaje Jordán 'ba kik'eña

nga'nde ña Juan yatenda titjun xuta.
⁴¹Nkjin xuta ja'ekun Jesús kio 'ba kitsure xinkjin:

—Nijnguú kjuakun kitsa'en Juan, tunga kjuakixi= ngayéje mé= xi kitsu kui ngat'are xutabi.

⁴²'Ba nkjin xuta kuakjainre ngat'are Jesús nga'ndebiu.

**Jesús tsikja'aya nganire
Lázaro ngajinre mik'en**

11 'Ba jngu xuta xi Lázaro 'mi tji'me, xi Betania tse'e ña 'ba nde naxinandare María ko Marta xi ndichja mani. ²Kui María xi 'estenjunre nanda xi ixi jen ndsaku Na'enna Jesús 'ba ndekuini ntsja ku kitsixjunkoni. Kui xi nts'e mani Lázaro xi tji'me. ³'Ba 'batsa'en ngojó yanchjinbiu kitsikasen enre Jesús 'ba kitsure:

—Na'en, xi 'ñu tjori tji'me.

⁴'Ba kionga Jesús kjint'e enbiu, kitsu:

—Bi sik'enkjinre chi'in xi kunre. Tusa chi'iun kuakutsejen kjuajere Na'enchana, 'ba 'batsa'en s'ejñatsejen kjuajere Ki'ndire Na'enchana.

⁵'Ba ninga Jesús 'ñu tjore Marta ko ndichja 'ba ko Lázaro, ⁶tunga kionga kjint'e nga Lázaro tji'me, tusa tsik'ejña ngisa ngijó nixtjin nga'nde ña tijña. ⁷'Ba jaskan jako xutare 'ba kitsure:

—Tjin ngaña nangi Judea.

⁸Tunga xutare kitsure:

—Maestru, kje nda'éni nga xuta judío kuamejénre kitsik'enkoniri ndiojo. ¿Ánñu mejénniri k'uin ngani ngajaan?

⁹'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A bi tejó hora tjinre nga jngu nixtjin? Xi nga nixtjin tsu'ba, bi

satengi, ngat'a tjibe= ndi'ire ngasun'ndebi. ¹⁰Tunga xi ngajñu tsu'ba, kui= xi satengi ngat'a tsajainre ndi'ijín.

¹¹Nga je 'ba kitsu Jesús, kitsu ngisa:

—Lázaro xi amiguna ña tikijñafe=, tunga kuitsikja'a ra.

¹²'Ba xutare kitsure:

—Na'en, tsa tikijñafe, stju nga'ñu nganire.

¹³Nga 'ba kitsu Jesús, ngat'are kjuabeyare Lázaro= kinchjani, tunga xutare kuankjin=re nga tu tikijñafe sani. ¹⁴Kui kjuañu Jesús ye'ekixinire nijmi xutare 'ba kitsure: —Je ka'me Lázaro. ¹⁵'Ba tsja mana nga bi kio tejña, ngat'a ngisa= nda ngat'anu, tuxi kuakjainninu. Tunga tjichan.

¹⁶'Ba 'batsa'en Tomás xi xuta 'ñú 'mi kitsure xuta xi yak'a:

—Tjian ko ña, tuxi kueyakoña ngayeje.

¹⁷'Ba kionga Jesús echu naxinanda Betania, kik'inre nga Lázaro je ñujun nixtjin tjinre nga kjijñaya tsju. ¹⁸Betania tijña tiñare naxinanda Jerusalén, jánru kilómetro tjinre. ¹⁹'Ba nkjin xuta judío ja'ba je ja'ekun Marta ko María nga ja'etsjare kjuañu kakun ngat'are nts'e xi k'en. ²⁰'Ba kionga Marta kjint'e nga Jesús je ndibatiña, 'batsa'en 'etju nga kikja'aya ndiya, tunga María tsik'ejña ngaya ni'yo. ²¹'Ba Marta kitsure Jesús:

—Na'en, tsa tojo nga'era teni, biru k'en nts'ia. ²²Tunga 'be=ñá ninga tsa nganda'e xja'a_ri tumeñu Na'enchana, sjaari.

²³'Ba Jesús kitsure:

—Kjua'aya= nganire nts'é.

²⁴'Ba Marta kitsure:

—'Be=ñā nga kju'a'aya nganire kionga kjuet'a nixtjin nga kju'a'aya tsi'i nganire mik'en.

²⁵'Ba meni Jesús kitsure:

—An= xi tsikja'ayare mik'en 'ba an= xi tsjare kjuabenichun xuta. Xi kuakjainre ngat'ana, ninga tsa je k'en, s'e= nganire kjuabenichun.

²⁶'Ba ngats'i xi tjindukun 'ba makjainre ngat'ana, bi kueyakjin. ¿A mankjainri mé= xi texinra?

²⁷'Ba Marta kitsure:

—Jun, na'en. Makjainna nga ji= xi Cristo, xi Ki'ndire Na'enchana xi tjinnere nga kju'a'e ngasun'ndebi.

²⁸'Nga je 'bi kitsu, kikinchat'axinre María xi ndichja mani 'ba kitsure:

—Maestru je ja'e 'ba tinchjari.

²⁹'Ba kionga María kjint'e enbi, ta'a fani tsisetjen 'ba kikun ña sejña Jesús, ³⁰ngat'a kje fa'as'enjín Jesús ngajin naxinando. Tojo kio= sejña ña kisatejin Marta. ³¹'Ba kionga xuta judío xi tjinduko gaya ni'yo nga inyatsjare kju'a'ñu kakun tsabe nga María 'bajndsu 'bajndsu tsisetjen 'ba 'etju ngandetsian, kitjenngi, ngat'a kitsikja'etsjen nga kikji'nda ña tijña tsju.

³²'Ba kionga María echu ña sejña Jesús, tsakaskunch'int'are 'ba kitsure:

—Na'en, tsa tojo nga'era teni, biru k'en nts'ia.

³³'Ba kionga Jesús tsabe nga tikji'nda María 'ba nga inyakji'nda xuta judío xi tjenko, on kuánre kakun 'ba kuabare. ³⁴'Ba tsiningiyare:

—¿Ñá=ñu kikjajño?

'Ba xuta kitsu:

—Ndechutsejen, na'en.

³⁵'Ba Jesús kiski'nda. ³⁶'Ba xuta judío kitsure xinkjin:

—Chutsijon. iÁ tsa'en tjo kitsa'enni!

³⁷Tunga yak'a kitsu:

—Kui xutabi xi kiskjex'angi tuxkun jngu xuta ka, ¿a tumé kuán kitsa'enchí tuxi bi k'enni Lázaro?

³⁸Nde 'nu on kuán nganire Jesús nga echu tsju xi jngu ngijo. 'Ba ko jngu ndiojo tjichjakoni xuntjare.

³⁹'Ba Jesús kitsu:

—Chja'axiun ndiojo.

'Ba Marta, ndichja xuta xi k'en, kitsure:

—Na'en, jeru ch'o jen, ngat'a je ñujun nixtjin tjinre nga k'en.

⁴⁰'Ba Jesús kitsu nganire:

—¿A bi 'ba kixinra: tsa kuakjainri, xiani kjuajere Na'enchana?

⁴¹'Ba 'batsa'en ja'axin ndiojo, 'ba Jesús kiskutsejennk'a ngank'aa 'ba kitsu:

—Na'en, xik'uechjiri nga tebasen ñojonnaa. ⁴²'Be=ñā nga basen ñojonntsjaínaa, tunga 'ba= kixiān nga tu kjuanda tse'e xuta xi inya nga'e, tuxi kuakjainnre nga ji kjinikasennaa.

⁴³'Ba kionga je 'ba kitsu, 'batsa'en 'ñu kinchja 'ba kitsu:

—iLázaro, t'etji kio!

⁴⁴'Ba xi je k'ion 'etju 'ba ko najñu tji'ñukoni ntsja ko ndsaku, 'ba nkjain ts'atjijunkoni kja'e najñu. 'Ba Jesús kitsure xuta xi inya kio:

—Chjundo 'ba ta'e'nde ru ngatji.

Xutaxa foyare nga sik'en Jesús

⁴⁵'Ba nkjin xuta judío xi ja'ekun María kuakjainre ngat'are Jesús, ngat'a tsabe mé= xi kitsa'en kui.

⁴⁶Tunga tjin xi kikun xuta fariseo 'ba ye'ere nijmi mé= xi kitsa'en Jesús. ⁴⁷'Ba 'batsa'en xi ngakure na'mi ko xuta fariseo kitsikjint'e nga kuañajan ngatsi'i xutaxo 'ba kitsure: —¿Mé= xi si'an nde? Ngat'a je ne tse kjuakun titsa'en xutabiu. ⁴⁸Tsa janda kua'e'nde_ra nga 'ba sa'en, ngatsi'i xuta kuakjainre ngat'a tse'e 'ba nchja xi tse'e Roma kjuale= 'ba sikjekjua= nga'nde chikunna ko naxinandana.

⁴⁹'Ba jngu xi ngajinre nchjabiu xi Caifás 'mi, xi na'mi titjun kuán nubiu, kitsure:

—Tumé 'yo jun. ⁵⁰¿A bi mankjinnu nga ngisa= nda tjin tsa jngu xuta kueyantjaire tu kjuanda tse'e ngatsi'i xuta, tuxi 'batsa'en bi xajani naxinandana?

⁵¹Tunga bi tu kuenda tse'e kinchja nga 'ba kitsu. Tusa kinchja enre Na'enchana joni jngu profeta. Ngat'a kui= xi na'mi titjun kuán nubiu, kionga 'ba kitsu nga Jesús xi kueyantjai tu kjuanda tse'e xuta judío. ⁵²'Ba bi tu kjuanda tse'e xuta judío k'enntjai. Tusa 'ba nde k'en tu kjuanda tse'e ngatsi'i ki'ndire Na'enchana xi semasun, tuxi 'batsa'en kuañajanni 'ba jngu stin kuan sa. ⁵³'Bamani, ka'nda kui nixtjinbiu xutaxo joyare nga sik'en Jesús.

⁵⁴'Ba kui kjuañu Jesús bi nde nda tsak'ajme masenni ngajinre xuta judío. Tusa kiji jngu naxinanda chi xi Efraín 'mi xi tijñat'a tiñare nga'nde kixi. 'Ba kio tsek'eñjako xutare.

⁵⁵'Ba kionga je tifechu tiña s'i pascua xi 'baxje xuta judío, ne nkjin xuta inya'betju nangire nga inyafi

naxinanda Jerusalén, tuxi sitsjeni yojore ngixkun Na'enchana kionga kje fechujín nixtjinre s'iu. ⁵⁶'Ba kio tsangisjai Jesús 'ba tsiningiyare xinkjin nga tsikinya ndetsinre ningo 'ba kitsure xinkjin:

—¿Jó mixun? ¿A kjuale= xutabiu s'iu? ¿Asa bi kjuale?

⁵⁷'Ba xi ngakure na'mi ko xuta fariseo 'exa nga tsa tjin xi be ñá tijña Jesús, ngate'e nijmi, tuxi kuan subani.

Nanda xi ixi jen s'estenjunre Jesús

12 Kionga chaja ngisa jon nixtjin nga kjuechu s'i pascua, Jesús ja'e naxinanda Betania, ña ndaba Lázaro xi kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en. ²Kio kis'enda xi chine tu ngat'are Jesús, 'ba Marta 'eya, 'ba Lázaro 'ba nde tsek'eñjainre xuta xi tsik'endut'ako yamixa Jesús. ³'Ba 'batsa'en María ja'eko je mején masen litro nanda xi ixi jen xi nardo 'mi, xi 'ñu nda 'ba xi 'ñu chji, xi 'estenjun ndsaku Jesús 'ba ndekuini ntsja ku kitsixijunkoni. 'Ba niki ts'ajnda ngaya ni'yo ko jndare nandabiu. ⁴'Ba 'batsa'en Judas Iscariote, jngu xi xutare Jesús xi jaskan singantsja, kitsu:

⁵—Tsa tusa ján sientu ton denario kisateñani nanda ixi jenbi, tuxi 'batsa'en kuan kuisekoni xuta nima tsakaiñu.

⁶Tunga nga 'ba kitsu bi kui kjuata nga fa'etsjenre xuta nima. Tu ngat'are tonbiu titsikja'etsjen, ngat'a kui= xi 'bejñatjo ton 'ba jngu chacheje kui xi kjebe ton xi 'bejñatjo 'ba tsitse'e. ⁷'Ba Jesús kitsure:

—Bi ji b'echja'nde_ri chjunbiu.
 Ngat'a ti'bejñatjo= nanda ixi jenbi
 tsakaiñu ka'nda nga s'eyanijian.

⁸Ngat'a xuta nima ngantsjai
 k'uendujinnu, tunga an bi ngantsjai
 kuatejñajin_nuu.

⁹Ba ne nkjin xuta judío kjint'e
 nga Jesús tijña naxinanda Betania
 'ba kikon. Tunga bi tu Jesús kikon.
 'Ba=nde kiji ngat'a mejénre skue
 Lázaro xi kjinikja'aya nganire
 ngajinre mik'en. ¹⁰Ba 'batsa'en
 xi ngakure na'mi kuañajan 'ba
 'endako xinkjin nga 'ba nde
 sik'en Lázaro ngayeje. ¹¹Ngat'a
 tu ngat'are Lázaro= ne nkjin
 xuta judío inyaminyat'axinre 'ba
 inyamakjainre ngat'are Jesús.

Jesús fa'as'en naxinanda Jerusalén

¹²Nga kuanyujun ñu nkjin xuta
 kjint'e nga 'ba nde Jesús kjuae
 naxinanda Jerusalén, ngat'a nkjin
 mani xi ja'ek'axje s'i pascua. ¹³Ba
 'batsa'en tsate tjiare ya xkajen
 'ba 'etju nga kikja'aya ndiya 'ba
 kiski'ndaya nga kitsu:

—iNgatjanichjire Na'enchana!
 iNgatatsichikunta'en Na'enchana
 kui xi ndibani ngat'are ja'enre!
 iNgatatsichikunta'en Na'enchana xi
 kuatexumare xuta xi tse'e Israel!

¹⁴Ba Jesús kisakure jngu
 chaburru 'ba tsik'ejñakjare, jotsa'en
 kua'indut'a enre Na'enchana:

¹⁵Bi kun xuta xi tse'e naxinanda
 Sión,
 ngat'a je ndiba reynu
 nga tijñasunre jngu ki'ndi burru.

¹⁶Ba nga 'ba kuán, bi kuankjinre
 xutare kibiu. Tunga jaskan,
 kionga Jesús yakutsejen kjuajere,
 kio= ja'etsjenre xutare nga enre

Na'enchana 'ba=tsa'en kua'indut'a
 ngat'are kui 'ba nga 'ba kitsiko
 xutankjiun.

¹⁷Ba xuta xi inya kionga Jesús
 kinchjare Lázaro ngaya tsju nga
 kitsikja'aya nganire ngajinre
 mik'en, kui xi ye'e nijmi mé= xi
 tsabe. ¹⁸Kui= kjuañu 'ñu nkjin xuta
 'etjuni nga kikja'aya ndiya Jesús,
 ngat'a kjint'e ngat'are kjuakunbiu xi
 kitsa'en. ¹⁹Ba 'batsa'en xuta fariseo
 'bi kitsure xinkjin:

—¿A te'yañu? Tumé kuan
 si'an. Chutsijon. Ngatsi'i xuta
 inyafitjenngi xutabiu.

Jesús tsuyatitjun nga kueya

²⁰Ba xutankjiun tjenjinre
 yak'a xuta griego xi 'ba nde
 ja'e naxinanda Jerusalén nga
 ja'etsichjire Na'enchana ngajinre s'iu.

²¹Kui xi ja'ekun Felipe, xuta tse'e
 Betsaida, nga'nde xi tijña ngajinre
 nangi Galilea, 'ba kitsure:

—Na'en, mejénni nga xie Jesús.

²²Ba 'batsa'en Felipe kike'ere
 nijmi Andrés, 'ba ngojó kike'e
 nganire nijmi Jesús. ²³Ba 'batsa'en
 Jesús kitsure:

—Je ja'e chubá nga s'ejñatsejen
 kjuajere Ki'ndire Xuta xi'iun.

²⁴Kjuakixi= xi texin_nuu. Tsa
 xujma trigo bi k'uantjaiya nga
 s'eyanijin, janda s'ejña tajngu.
 Tunga tsa k'uantjaiya, kio=
 nga sja chan xi 'ñu tse. ²⁵Xi
 tjore yojore ngasun'ndebi, tusa
 sichaja. Tunga xi bi tjore yojore
 ngasun'ndebi, kui= xi tusa
 kjuat'atjo nga k'uejñakunntsjai.
²⁶Tsa tjin xi mejénre sa'exat'ana,
 ngatjandetjenngina. 'Ba ña
 kuatejña, 'ba=nde kio k'uejña xi

sa'exat'ana. 'Ba tsa tjin xi sa'exat'ana, Na'enchana xi nk'a k'uaxje xutabiu.

²⁷Ne 'ñu tjimafore kakuan nganda'e. ¿'Ba jó xian? ¿A xinña: "Na'en, t'ejñat'axinnaa kjuanimabi nganda'e"? Junjun, ngat'a tu kui xa ja'eña. ²⁸Tusa takutsejen kjuajeri, Na'en —kitsu Jesús.

'Ba kio kjinu'yare jngu jnda ngank'aa xi kitsu:

—Je yakutsijian kjuajena 'ba nde kuakutsejen ngaña.

²⁹'Ba nga kjint'ere jndabiu xutankjiun, yak'a xi kio inyajin kitsu:

—Jngu cho'on janeya.

'Ba yak'a kitsu:

—Jngu ankje jako.

³⁰'Ba Jesús kitsure:

—Bi kjuanda tsa'an nga kjinu'yare jndabiu, tu kjuanda tsojon. ³¹Nganda'e= nga je si'anre kjua ngasun'ndebe, 'ba nganda'e= kjui'naxje xi tibatexumare ngasun'ndebe. ³²'Ba kionga xjunitjennk'ana ngasun t'anangiu, sa'aan nga kjuat'et'a tsi'inā xuta xi tjin ngasun'ndio.

³³Nga 'ba kitsu ye'e= nijmi ngat'are jótsa'en kueya. ³⁴'Ba xutankjiun kitsu:

—Tunga 'ya=ni mé= xi kua'indut'a kjuatexumo, nga Cristo k'uejñakunntsja. ¿Jótsa'en 'ba te'miniḡ nga tjinnere nga chjunitjennk'a ngasun t'anangiu Ki'ndire Xuta xi'iun? ¿Yá= xi Ki'ndire Xuta xi'iun?

³⁵'Ba Jesús kitsure:

—Tu ngichuba nixtjin k'uejñajin ngisanu ndi'u. Tetsumo yejerañu tijñajinnu ndi'u, tuxi bi kuajñuta'enninu. Ngat'a

xi ña jñu tsu'ba bi be ñá fi.

³⁶Ngatjamakjainnu ngat'are ndi'u yejerañu tjin ngisanu, tuxi tse'e ndi'u kuanñu —kitsu Jesús, 'ba 'batsa'en 'etju 'ba tsik'ejña'more xutankjiun.

³⁷'Ba ninga tsa nkjin kjuakun kitsa'en Jesús ngixkun xutabiu, tunga bi kuakjainre ngat'are kui.

³⁸'Ba kuán tuxi k'uetjusunni en xi kitsu xuta chinga profeta Isaías, ña 'bitsa'en kitsi'indu:

Na'en, ¿Yá= xi kuakjainre ngat'are en xi kjinukjuai?
¿Yá= xi kis'ejñatsejenre kjua'ñure Na'enchana?

³⁹Kui kjuañu bi kuán kuakjainnire xuta, ngat'a 'ba nde tsa'en kitsi'indu Isaías enre Na'enchana:

⁴⁰Na'enchana 'echja tuxkun xutabiu 'ba kitsitaja inimare, tuxi bi skueni, 'ba tuxi bi kuankjinnire, tsa chjen sik'antjaiya inimare, 'ba an sindaa.

⁴¹'Ba kitsu Isaías ngat'a tsabe= kjuajere Jesús 'ba Ngat'are= kinchja.

⁴²'Ba nkjin= xuta kuakjainre ngat'are Jesús ka'nda xutaxa. Tunga bi kitsikixiya, ngat'a tsakjunke= xuta fariseo 'ba bi mejénre nga kjui'naxje ngaya ni'ya sinagoga.

⁴³'Ba kitsa'en ngat'a ngisa= 'ñu kuatsja ngisare nga s'ere kjuaje ngajinre xuta nga ko mare ngixkun Na'enchana.

⁴⁴'Ba 'ñu kinchja Jesús nga kitsu:

—Xi makjainre ngat'ana, bi tu ngat'a tsa'an makjainre. 'Ba=nde makjainre ngat'are xi kitsikasenna.

⁴⁵'Ba xi ko xkun benina, 'ba=nde be xi kitsikasenna. ⁴⁶An= ña ndi'i

xi ja'etsitsejnenre xuta ngasun'ndebe, tuxi ngatsi'i xi kuakjainre ngat'ana bi k'uenduni ña jñu. ⁴⁷'Ba tsa tjin xi kjuint'e en xi tenchjaa tunga bi sik'etjusun, bi an xi skanineje ra xutabiu. Ngat'a bi ja'ekanineje ra xuta ngasun'ndebe. Tusa ja'etsik'angia. ⁴⁸Tunga xi k'uejñat'axinna 'ba bi sik'etjusun en xi tenchjaa, tjin= xi sa'enre kjua xutabiu. En xi tenchjaa=, kui= xi sa'enre kjua xutabiu kionga kjuet'a nixtjin. ⁴⁹Ngat'a bi tu kuenda tsa'an tenchjaa. Tusa Na'en xi kitsikasenna, kui= xi 'exana mé= xi tjinnere nga xian 'ba kuakuyaa. ⁵⁰'Ba 'be=ña nga kjuatexumare, kui= xi sjare kjuabenichun xi bi fet'a xuta. 'Bamani, jotsa'en kitsuna Na'enchana, 'ba=tsa'en tenchjaa.

Jesús banejun ndsaku xutare

13 'Ba je mején nixtjinre s'i pascua 'ba Jesús be= nga je tifechu chuba nga k'uetjujin ngasun'ndebe nga kuaje ngani ña tijña Na'enchana. Kitsimejénntsjai xuta xi kuakjainre ngat'a tse'e xi tjindu ngasun'ndebe, 'ba niki 'ñu= kitsimején.

²'Ba Jesús tsakjen jñuko xutare, 'ba chanayiu ja'ba je kitsjare kjuafa'etsjen Judas Iscariote ki'ndire Simón nga kui xi singantsja Jesús.

³'Ba Jesús be= nga Na'enchana kitsingantsja ngaya ntsja ngayéje xi tjin, 'ba be= nga jendibani ña tijña Na'enchana 'ba nga kio kuaje ngani. ⁴'Bamani, kionga inyakjen, Jesús tsisetjent'a yamixo 'ba ts'axje najñu nduju xi yaja 'ba kiskjebe jngu toalla 'ba 'ekja ndayare. ⁵'Ba kio 'eya nanda ngaya jngu nisu

'ba 'etuts'inre nga yanejun ndsaku xutare 'ba ko toalla xi 'ekja ndayare kitsixijunkoni.

⁶'Ba 'batsa'en echu ña tsik'ejña Simón Pedro. 'Ba Pedro kitsure: —Na'en, ¿a kuanejun=ni ndsaku?

⁷'Ba Jesús kitsingojo: —Nganda'e bi 'ye mé= xi tetsa'aan, tunga jaskan kuankjinri.

⁸'Ba Pedro kitsu nganire: —Niñajanni sja'ndia nga ji kuanejin ndsaku.

'Ba Jesús kitsingojo nganire: —Tsa bi kuanejaan ndsakui, bi nde s'eniri nga'nde ngajinre xuta xi tsa'an.

⁹'Ba Simón Pedro kitsure: —Na'en, bi tu ndsaku banejin, tusa ko ndsaa 'ba ko nindakua ngayeje.

¹⁰'Ba Jesús kitsure: —Xi je kamindu tu ndsaku sani machjen nga kjuajun, ngat'a tse ngayéje. 'Ba jun je tsjio, tunga bi ngatsi'u.

¹¹Ngat'a be= 'yá= xi singantsja, kui= kjuañu 'ba kitsuni: “Bi tsjio ngatsi'u.”

¹²'Ba kionga je kuánre nga yanejun ndsaku xutare, tsakaja ngani najñu ndujure 'ba tsik'ejñat'a ngani yamixo 'ba kitsu:

—¿A mankjinnu mé= xi kitsiko nuu? ¹³Jun maestru ko na'en 'minuu. 'Ba kjuakixi= xi mixun, ngat'a kui= ña. ¹⁴'Bamani, tsa an xi je yanejun nuu ndsakú nga an xi maestrunu ko na'ennu, kui= kjuañu tjinnenire nga kuanejunñu ndsaku xingiu ngayeje. ¹⁵Je 'ejña kusun nuu, tuxi 'ba si'anñu jo kitsiko nuu. ¹⁶Kjuakixi= xi texin nuu. Nijnguú chu'nda ngisa je ngisa nga ko mare

naire. 'Ba jngu xuta xi kis'exare bi ngisa je ngisa nga ko mare xi 'exare. ¹⁷Je 'yo kibi. Kjuanda tsojon tsa sik'etjusun.

¹⁸Bi ngat'are ngatsi'u nga 'ba texian. 'Be=ñā 'yá xi kiskja'ajian. Tunga tuxi k'uetjusunni enre Na'enchana ña 'batsa'en kua'indut'a: "Xi kjenkona, kui= xi je kuán xuta xi kuastikena." ¹⁹Je tjen 'ba texin_nuu yejerañu nga kje 'ba majín, tuxi kionga 'ba kuan kuakjainninu nga an xi tejñaa. ²⁰Kjuakixi= xi texin_nuu. Xi skjebetjo xuta xi tsikasian, kui= xi skjebetjona an. 'Ba xi skjebetjona, kui= xi skjebetjo xi kitsikasenna.

Jesús tsu nga Judas singantsja

²¹Kionga Jesús je 'ba kitsu, ñu kuafore kakun 'ba kitsu nga kitsikixiya:
—Kjuakixi= xi texin_nuu. Jngu ñu jun xi singantsjana.

²²'Ba 'batsa'en nga jngu jngu xutare kiskutsejen'a xinkjin, ngat'a bi be 'yá= xi titsure Jesús. ²³'Ba kio tijñat'a tiñare Jesús xutare xi ñu tjore, nga ñatjen tikjent'ako yamixo. ²⁴Kui kjuañu Simón Pedro 'ekunire nga kui skuiningiyare Jesús 'yá= xi titsure. ²⁵'Ba 'batsa'en xutare ñu kitsitiñat'a ngisare Jesús 'ba kitsure:
—¿Yá= niñu, na'en?

²⁶'Ba Jesús kitsingojobe:
—Sika'nyichā niñuxtla 'ba kui xi sja_řa, kui.

'Ba 'batsa'en kitsika'nyi niñuxtilo 'ba kitsjare Judas Iscariote, ki'ndire Simón. ²⁷'Ba kionga Judas kika'ere niñuxtilo, ja'as'enjinre chanayiu. 'Ba Jesús kitsure Judas:

—Kitsa ti'en mé= xi si'en.

²⁸Tunga nijnguú xi tjindut'a yamixo kuankjinre ánñu 'ba kitsunire. ²⁹Tjin= xi kitsikja'etsjen nga Jesús kitsure Judas nga tjinnere kuatse mé= xi machjen s'iu asa sjare ton xuta ñima, ngat'a Judas 'bejñatjo ton. ³⁰'Ba kionga kika'ere niñuxtilo Judas, ta'a fani 'etju ngandetsian. 'Ba kui chubabiu je jñu ya'a.

Jesús tsu nga Pedro k'ue'mota'en

³¹'Ba kionga je kiji Judas, Jesús kitsu:

—Nganda'e xiare kjuajere Ki'ndire Xuta xi'iun, 'ba=nde xiare kjuajere Na'enchana ngat'are Ki'ndiu. ³²Tsa 'yare kjuajere Na'enchana ngat'are Ki'ndiu, 'ba=nde tsa'en Na'enchana kuakutsejen kjuajere Ki'ndiu, 'ba je 'ba sa'en xati. ³³Jun ki'ndina, tojo kuatejñajin ngichi_nuu.

kuijnysisjainuu, tunga ña kjuia bi kuan kjuechu. 'Ba nde texin_nuu nganda'e jo kixin_řa xuta judío. ³⁴Jngu kjuatexuma xatse sja_nuu: timijón xingiu. Jotsa'en tsimején_nuu jun, 'ba=nde tsa'en timijon xingiu ngayeje. ³⁵'Ba 'ba=tsa'en skue ngatsi'i xuta nga jun= ñu xi xutana, tsa simejénkaño xingiu.

³⁶'Ba Simón Pedro kitsure:
—¿Ñá=ñu k'uin, na'en?
'Ba Jesús kitsingojobe:
—Bi kuan sjennginaa nganda'e ña kjuia, tunga jaskan sjennginaa.

³⁷'Ba Pedro kitsu ngani:
—Na'en, ¿ánñu bi kuan sjennginira nganda'e nde? Tjijngu kakuñ nga kueyantjaira.

³⁸'Ba Jesús kitsingojobe:
—¿A tjijngu kakuin nga kueyantjainaa? Kjuakixi=

xi texinra. Je ján ndiya kike'mota'ennaḡ kionga kje kji'ndajín chaxicho.

Jesús tsu nga kuekun ngani Na'enchana

14 Jesús kitsu: —Bi on ngatjamare kakún. Ngatjamakjainnu ngat'are Na'enchana 'ba 'ba nde ngatjamakjainnu ngat'ana. ²Ndaba Na'enna ne nkjin nga'nde ña ma betsuba tjin. Tsa bira tjin, biru kixin_nuu nga kjuik'enda_nuu nga'nde. ³Ba tsa kjuik'enda_nuu nga'nde, 'ba=tsa'en kju'a'ekja'a ngani_nuu, tuxi 'ba nde kio kuetsubañu ña kuatejñaḡ. ⁴Ba 'yañu ndiya xi fi ña kjuia. ⁵Ba Tomás kitsure: —Na'en, bi 'yee ñá= te'mi. ¿Jótsa'en xianj ndiyo? ⁶Ba Jesús kitsure: —An= ña ndiyo 'ba an= ña kjuakixiu ko kjuabenichun. Ni'yá ma fechu ña tijña Na'enchana tsa bi ngat'ana. ⁷Tsa 'yaxkunnu, 'ba=nde xiaxkun Na'enna. 'Ba 'nda nganda'e je 'yaxkun, 'ba je kichutsejen'o. ⁸Ba Felipe kitsure: —Na'en, takunij Na'enchana 'ba tu kuanninj kibiu. ⁹Ba Jesús kitsure: —Je nda'e tejñajin_nuu 'ba tojo kje 'yaxkunjinnaḡ, Felipe. Xi tjibena, 'ba=nde tjibe Na'enchana. ¿Áñu 'ba te'mininaḡ: “Takunij Na'enchana”? ¹⁰¿A bi makjainri nga an tejñajin_ra Na'enchana 'ba Na'enchana tijñajinna? En xi texin_nuu bi kuenda tsa'an tenchjaa. Tusa Na'en xi tijñajinntsaina, kui= xi titsa'en xa xi tse'e.

¹¹Ngatjamakjainnu nga an tejñajin_ra Na'enchana 'ba nga kui tijñajinna. 'Ba tsa tsajain, nisi tu ngat'are xa xi tetsa'aan ngatjamakjainnu.

¹²Kjuakixi= xi texin_nuu. Xi kuakjainre ngat'ana, ndekui xa sa'enni joni xi tetsa'aan. 'Ba ngisa= ya'e ngisa xa xi sa'en xutabiu, ngat'a an tefi=ña ña tijña Na'enchana. ¹³Ba ngayéje xi xjo'o ngat'are ja'enna sja_nuu, tuxi s'ejñatsejenni kjuajere Na'enchana ngat'are Ki'ndiu. ¹⁴Tsa tjin xi xjo'o ngat'are ja'enna, sja_nuu.

Jesús tsu nga sikasen Isennixtjintsjere Na'enchana

¹⁵Tsa nimejénnuu an, tik'etjusun kjuatexumana. ¹⁶Ba an skui'a_ra Na'enchana, 'ba kui sjanu ngijngu xi 'ba nde kuasekonu 'ba xi k'uejñajinntsainu ngatsi'u. ¹⁷Kui= xi Isennixtjintsjere Na'enchana xi kuakutsejen mé= xi kjuakixi. Xuta ngasun'nde bi kuan sakure, ngat'a bi be 'ba bi be'kun 'yá= ni kui. Tunga jun, je 'yaxkun 'yá= ni kui, ngat'a kui= xi tijñajinnu ngatsi'u 'ba jaskan k'uejñajinnu nga jngu jngu.

¹⁸Bi sik'endu suba_nuu, kju'a'ekun ngani_nuu. ¹⁹Ba tu ngingutjun= ngisa tu je bi nde skuenina xuta ngasun'nde bi, tunga jun xianuu. Ngat'a tejñakunña, kui kjuañu 'ba nde kuetsubakunña. ²⁰Kui nixtjinbiu xio nga an tejñajin_ra Na'enna 'ba jun tetsubajinnuu 'ba an tejñajin_nuu. ²¹Xi kju'a'tjo kjuatexumana 'ba sik'etjusun, kui= xi tsimejénna. 'Ba xi tsimejénna, Na'enna 'ba=nde simején 'ba 'ba=nde simijian an 'ba kuakutsejen_ra yojona.

²²Ba 'batsa'en Judas (xi bi Judas Iscariote) kitsure:

—Na'en, ¿jótša'en nga tu jin kuakutsejennii yojori 'ba bi xuta ngasun'ndio?

²³Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa tjin xi tsimejénna, sik'etjusun=enna. 'Ba Na'enna simején= xutabiu, 'ba Na'enna ko an kjuae'echun=ní 'ba kuetsubako=ní. ²⁴Tunga xi bi tsimejénna, bi sik'etjusun enna. 'Ba en xi tenu'yo, bi tsa'an. Tse'e= Na'en xi kitsikasenna.

²⁵Texin_nuu kibi yejerañu tejñajin ngisa_nuu. ²⁶Tunga xi kuasekonu, Isennixtjintsjere Na'enchana xi kui sikasen ngat'are ja'enna, kui xi kuakuya yejenu 'ba sikja'etsjen yejenu xi texin_nuu.

²⁷Te'bejña_nuu kjuaxiu. Kjuaxiuna tetsja_nuu. Bi 'batsa'en tsjaa an jotsa'en tsja xuta ngasun'ndebi. Bi on ngatjamare kakún 'ba bi kun. ²⁸Je kjinu'yo nga 'ba kixin_nuu nga kjuia 'ba nga kjuae'ekun ngani_nuu. Tsa kjuakixi nga nimejénnuu an, 'ba=nde tsja s'enu nga kjuia ña tijña Na'enchana, ngat'a ngisa= ñu je ngisa Na'enchana nga ko mare an. ²⁹Ba nganda'e je tjen 'ba texin_nuu yejerañu kje 'ba majín, tuxi kuakjainninu kionga 'ba kuan.

³⁰Bi nde tsé kjuakoni_nuu, ngat'a je ndiba xi batexumare ngasun'ndebi. Kui bi tjinre kjuañu tuxi kuatexumanina, ³¹tunga tjinne=re nga 'ba kuan, tuxi skueni xuta ngasun'ndebi nga tsimiján Na'enchana 'ba nga tetsik'etjusaan jotsa'en kitsuna. Tisetjion 'ba tjian.

Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e na'ñu uva ko tjiare

15 An= ña tuts'in na'ñu uva xi kjuakixi, 'ba Na'enna=

xuta xi tsikuenda. ²Ba ngayéje tjia xi tjinna xi bi tsja tu, kui= xi batet'aa. 'Ba ngayéje tjia xi tsja tu, kui xi tsichunre 'ba tsitsje, tuxi ngisa sja ngisani tu. ³Ba je tsjio jun ngat'are en xi texin_nuu. ⁴Tetsubajinntsjinuu, 'ba an kuatejñajinntsjai_nuu. Jngu tjia bi ma tsja tajngu tu tsa tsajainre tuts'in. 'Ba 'ba nde tsa'en jun bi kuo'o tu tsa bi kuetsubajinntsjinuu.

⁵An= ña tuts'in na'ñu uva, 'ba jun= ñu tjiare. Xi tijñajinntsjaína 'ba tejñajinntsjai_ra, kui= xi 'ñu tsja tu. Ngat'a tsa tsajainnuu an, tumé kuan si'on. ⁶Xi bi k'uejñajinntsjaína, kui= xi xanikja'a 'ba xi joni tjia xi tit'are na'ñu uva. 'Ba s'enduku 'ba sikja'ajin ngajin ndi'u nga kueti.

⁷Tunga tsa kuetsubajinntsjinuu 'ba tsa enna k'uejñajinntsjaínu, chjo'o tume xi mejénnú 'ba kua'e=nu. ⁸Ki=bi xi kuakutsejen kjuajere Na'enna, tsa 'ñu kuo'o tu 'ba 'ba=tsa'en kuon xutana. ⁹Jotsa'en tsimejénna an Na'enchana, 'ba=nde tsa'en tsimején_nuu jun. Tetsubajinntsjo kjuanimejenna. ¹⁰Tsa sik'etjusun kjuatexumana, kuetsubajinntsjaíñu kjuanimejenna, jotsa'en tetsik'etjusaan kjuatexumare Na'enna 'ba tejñajinntsjaa kjuanimejenre.

¹¹Ba texin_nuu, tuxi s'ejñajinninu kjuatsjana 'ba 'ba=tsa'en kuajngukjin kjuatsjanu. ¹²Kui=bi xi kjuatexumana: Ngatimejénkaño xingiu jotsa'en tsimején_nuu jun. ¹³Tsajain kjuanimejen xi ngisa je ngisa nga ko mare kibi, tsa tjin xi kueyantjai amigure. ¹⁴Ba jun= ñu amiguna tsa sik'etjusun kjuatexuma xi tetsja_nuu. ¹⁵Bi nde chu'nda

xinni_nuu, ngat'a chu'nda bi be mé= xi tsa'en naire. Tunga amiguna= texin_nuu, ngat'a te'bejñatsejen_nuu ngayéje xi kitsuna Na'enna. ¹⁶Bi jun kichja'ajinnuu. Tusa an ja'ajin_nuu 'ba kitsja xa_nuu nga kuangiun 'ba kuo'o tu, 'ba 'ñu tsé xukjuare tunu. 'Ba 'batsa'en Na'enchana sjanu tumeñu xi xja'a_ru ngat'are ja'enna. ¹⁷'Bi= tsa'en tebatexuma_nuu: Timejénkaño xingiu.

Jesús tsu nga kuasticha xutare

¹⁸Tsa kuastikenu xuta ngasun'ndebe, tikja'etsjion nga an tjun kuastikena. ¹⁹Tsa tse'e ru ngasun'ndebe, simejénnu xuta ngasun'ndebe jotsa'en tsimején xinkjin. Tunga bi tse'e ngasun'ndio kuon, ngat'a an ja'ajin_nuu ngajinre xuta ngasun'ndebe. Kui= kjuañu mastikeninu. ²⁰T'ejinkakún en xi kixin_nuu, nga jngu chu'nda bi ngisa je ngisa nga ko mare naire. Tsa kitsjenggikena xuta ngasun'ndebe, 'ba=nde jun sjenggikenu. 'Ba tsa kitsik'etjusun enna, 'ba=nde sik'etjusun ennu. ²¹'Ba 'ba= sikonu xuta ngasun'ndebe ngat'a xutana= kuon 'ba ngat'a bi be 'yá= xi kitsikasenna.

²²Tsa bi ja'ekjakuá xutabiu, bi s'ere je. Tunga nganda'e bi nde tjinni jótasa'en kuaseko yojore ngat'are je xi inyatsa'en. ²³Xi mastikena, 'ba=nde mastike Na'enna. ²⁴Kitsa'aan ngajinre xutabiu xa xi kje ña'anjin. Tsa bi 'ba kitsa'aan, bi s'ere je. Tunga je tsabe 'ba kuastikenī Na'enna ko an. ²⁵'Ba kuán tuxi k'uetjusunni mé= xi kua'indut'a kjuatexumare xutabiu, ña 'bi tsu: “Kuastikena nina

nimé kitsa'aan xi kjen ndiya nga kuastikena.”

²⁶Tunga kjuae= xi kuasekonu, xi sikasen_nuu ngat'a tse'e Na'enchana. Kui xi Isennixtjintsjere Na'enchana xi kuakutsejen mé= xi kjuakixi 'ba xi ndibanire Na'enchana. Kui= xi sikixiya ngat'ana. ²⁷'Ba 'ba=nde jun sikixiyo ngat'ana, ngat'a tetsubakonuu 'ndani nga tuts'inre.

16 Texinya_nuu kibi, tuxi bi sichajañu kjuamakjainnu ngat'ana. ²Ngat'a kjuinaxjenu ngajinre ni'ya sinagoga. 'Ba kjuae= nixtjin kionga tu'yañu xi sik'ennu sikja'etsjen nga Na'enchana inyatsa'exat'are kionga 'ba sikonu. ³'Ba 'ba sikonu xuta ngat'a bi beni, nina Na'enchana nina an. ⁴Texinya_nuu kibi, tuxi kionga kjuae nixtjinbiu, kjuae'sjenu nga 'ba kixin_nuu.

Jesús tsu mé= xi sa'en Isennixtjintsjere Na'enchana

Bi kixinya_nuu kibi nga tuts'inre, ngat'a an tejñajin_nuu. ⁵Tunga nganda'e tefi=ñā ña tijña xi kitsikasenna, 'ba jun bi techjaningiyanuñ ñá kjuia. ⁶Tusa 'ñu kjimabare inimanu ngat'a 'ba= texin_nuu. ⁷Tunga kjuakixi= mé= xi texin_nuu. Ngisa= ndani ngat'a tsojon nga kjuia. Ngat'a tsa bi kjuia, bi kjuae xi kuasekonu. Tunga tsa kjuia, sikasen_nuu kui. ⁸'Ba kionga kui kjuae, k'uejñatsejenre xuta ngasun'ndebe 'yá= xi tjinre je 'ba mé= xi kjuakixi 'ba nga Na'enchana sa'enre kjuae. ⁹S'ejñatsejen jere xuta, ngat'a bi makjainre ngat'ana. ¹⁰'Ba s'ejñatsejen mé= xi kjuakixi, ngat'a tefi=ñā ña tijña Na'enna 'ba

bi nde xianinuṽ. ¹¹'Ba s'ejñatsejen nga Na'enchana sa'enre kjuā, ngat'a je kitsa'enre kjuā xi batexumare ngasun'ndebe.

¹²Tjin= ngisana mé= xi xin_nuṽ, tunga bi kuankjin yejenu nganda'e. ¹³Tunga kionga kjuā'e Isennixtjintsje xi 'bejñatsejen mé= xi kjuakixi, sja ndiyanu, tuxi xiañu ngayéje xi kjuakixi. Ngat'a bi kuenda tse'e kuinchja, tusa kuinchja mé= xi kjuint'e. 'Ba kuetsuyanū mé= xi jaskan kuān. ¹⁴Kui kuakutsejen kjuajena, ngat'a saku=re mé= xi tsa'an 'ba kuetsuyanū. ¹⁵Ngayéje mé= xi tjinre Na'enchana, 'ba=nde tsa'an. Kui= kjuañu 'ba texinni nuṽ nga Isennixtjintsjio sakure ngayéje xi tsa'an 'ba kuetsuyanū. ¹⁶Tu ngichuba ngisa bi nde xianinuṽ, 'ba ngichubachi ngani xia nganinuṽ.

**Kjuabare xutare Jesús
kjuatsja kuān ngani**

¹⁷'Ba 'batsa'en yak'a xutare tsiningiyare xinkjin:

—¿Jó tsunire xi titsu: “Tu ngichuba ngisa bi nde xianinuṽ 'ba ngichubachi ngani xia nganinuṽ”? ¿'Ba jó tsunire: “Ngat'a tefi=ñā ñā tijñā Na'enchana”? ¹⁸'Ba ¿jó tsunire en xi tsu: “ngichuba ngisa”? Bi mankjinna mé= xi tifakona —kitsu.

¹⁹'Ba Jesús tsabe nga xutare mejénre skuiningiyare jó tsunire kibiu 'ba kitsure:

—¿A ngat'are mé= xi kixiān, nga tu ngichuba ngisa bi nde xianinuṽ 'ba ngichubachi ngani xia nganinuṽ, a kui= xi techuba nijmini_ru?

²⁰Kjuakixi= xi texin_nuṽ.

Xi'ndañu 'ba kuābanu, tunga xuta

ngasun'ndebe kjuatsja s'ere. Ninga kuābanu, tunga kjuābanu kjuatsja kuān ngani. ²¹Joni jngu chjun xi kue'e ki'ndi. S'ere kjuandusin, ngat'a je ja'e chubare. Tunga kionga je kitsin ki'ndiu, bi nde fa'etsjennire kjuanima xi kafa'axtiu, ngat'a tsja mare nga kitsin jngu ki'ndi ngasun'ndebe. ²²'Ba nde tsa'en tjimandusinnu jun nganda'e ngayeje, tunga skue ngani_nuṽ 'ba tsja s'e nganire inimanu. 'Ba tu'yá kuān kjuā'anu kjuatsjanu.

²³'Ba kui nixtjinbiu nimé nde xjaningiyandinuṽ. Kjuakixi= xi texin_nuṽ. Na'enchana sjanu tumeñu xi xja'a_ru ngat'are ja'enna. ²⁴Ka'nda nganda'e nisamé chjo'o ngat'are ja'enna. Tunga nganda'e chjo'o 'ba sakunu, tuxi kuaajngukjinni kjuatsjanu.

²⁵Je 'ba kixin_nuṽ enbi ko kjuakusun, tunga kjuā'e= nixtjin kionga bi nde k'uejña ngisani_nuṽ kjuakusun. Tusa xinyakixi kixi_nuṽ ngat'are Na'enchana. ²⁶Kui nixtjinbiu xjo'o mé= xi mejénnu ngat'are ja'enna, 'ba bi machjen tsa an skui'antjai_nuṽ ngixkun Na'enchana. ²⁷Ngu kui 'ba=nde tsimejénnu jun ngayeje, ngat'a nimejénnu an 'ba makjainnu nga jendibañā ñā tijñā Na'enchana.

²⁸Jendiba=ñā ñā tijñā Na'enchana 'ba ja'aa ngasun'ndebe. Sik'ejña ngañaa ngasun'ndebe 'ba kjuikun ngañaa Na'enchana —kitsu Jesús.

²⁹'Ba xutare kitsu:

—Nganda'e techuko kixi kixiniṽ 'ba bi te'bejñaniṽ kjuakusun. ³⁰'Ba nganda'e tjimankjin=nṽ nga 'yani ngayéje xi tjin, 'ba nga bi machjen tsa tjin xi skuiningiyari. Kui=

kjuañu makjainnini nga jendibai ña tijña Na'enchana.

³¹ Ba Jesús kitsingojore:

—¿A makjainnu nganda'e nde?

³² Tunga kjua'e= chuba 'ba je= ja'e chubabiu nganda'e kionga sitsojosun yojonu nga jngu jngu. 'Ba kuangiun ña jendibañu 'ba sik'ejña tajngunu. Tunga bi tejña tajngua, ngat'a Na'enchana tijñakona.

³³ Je kixin_nuu kibi, tuxi ngat'ana s'eninu kjuaxiu. Nga'e ngasun'ndebe kjuanima kuitjaxtiu, tunga tiñu kakún ngat'a an je= kitsa'en_ra ngasun'ndebe.

Jesús fako Na'enchana ngat'are xutare

17 Kionga je 'ba kitsu Jesús, kiskutsejen ngank'aa 'ba kitsure Na'enchana:

—Na'en, je= ja'e chuba. Takui kjuajere Ki'ndiri, tuxi 'ba nde Ki'ndiri kuakuni kjuajeri. ² Ngat'a kika'exa_ri nga kuatexumare ngats'i xuta, tuxi s'enire kjuabenichun xi bi fet'a ngats'i xi ji kika'e_ri. ³ Ba nga xuta s'ere kjuabenichun xi bi fet'a, kui= nga skueri nga ji= xi Na'en jngututu xi kjuakixi 'ba nga skue Jesucristo xi ji kjinikasen.

⁴ Je= yakutsijaan kjuajeri ngasun'ndebe nga kitsijngua xa xi kika'ena. ⁵ Ba nganda'e Na'en, ta'ena ndekuini kjuaje ngxikuin, kjuaje xi ja'ba tjinnā kionga kje majín ngasun'ndebe.

⁶ Xuta xi kika'ena xi tjin ngasun'ndebe je 'ejñatsejen_ra 'yá= ni ji. Tsiji xutabiu 'ba kika'e=naa, 'ba kitsik'etjusun= enri. ⁷ Ba nganda'e be= nga ngayéje xi kika'ena kio= ndibani ña teni.

⁸ Ngat'a en xi kika'ena, kui= xi kixinya_ra xutabiu, 'ba kiskjebetjo 'ba kuankjinre nga kjuakixi kio jendibañā ña teni. 'Ba makjainre nga ji kjinikasenna.

⁹ Te'bets'ara ngat'are kui 'ba bi ngat'are xuta ngasun'ndebe. Te'bets'ara ngat'are xuta xi kika'ena, ngat'a tsiji. ¹⁰ Ngats'i xi tsa'an, 'ba=nde tsiji. 'Ba xi tsiji, 'ba=nde tsa'an. 'Ba kjuajena tjimatsejen ngajinre xutabiu.

¹¹ Bi nde kuatejña ngisaña ngasun'ndebe, tunga kui janda= k'uendu ngasun'ndebe, 'ba an kjuia ña teni. 'Ba ji Na'en xi tsje, tikuendai xutabiu ko kjuañure ja'enri, ja'en xi kika'ena, tuxi jngu kuanni joni ña. ¹² Kionga tsakatejña ngajinre xutabiu ngasun'ndebe, kitsikuenda=ñā ko kjuañure ja'en xi kika'ena 'ba kiskutsejen_ra, 'ba ni'yá kichaja. Tu kui sani xi je 'batjinni nga xaja, kui= xi kichaja, tuxi k'uetjusunni mé= xi kua'indut'a enri.

¹³ Tunga nganda'e tefi=ñā ña teni. 'Ba texin=ñā kibi yejerañu tejña ngisa ngasun'ndebe, tuxi kjuatsjana s'ejñajinkjinni inimare xutabiu. ¹⁴ An je= kixinya_ra enri, 'ba xuta ngasun'ndebe kuastike=, ngat'a bi ngasun'ndebe tse'e jotsa'en bi ngasun'ndebe tsa'an. ¹⁵ Bi temi'ara nga kju'naxjejin ngasun'ndebe, tusa 'naxjet'axin_ri xi ch'okun. ¹⁶ Xutabiu bi ngasun'ndebe tse'e, jotsa'en bi ngasun'ndebe tsa'an. ¹⁷ Tik'endutsje xutabiu, tuxi kuan sa'enni xa xi tsiji. Enri kjuakixi=. ¹⁸ Jotsa'en kjinikasenna ngasun'ndebe, 'ba=nde tsa'en tetsikasiañ xutabiu ngasun'ndebe. ¹⁹ Ba te'bejñatsija

yojona nga sa'aan xa xi tsiji tu kjuanda tse'e xutabiu, tuxi ko kui 'ba nde s'endutsjeni ngajinre mé= xi kjuakixi nga sa'en xa xi tsiji.

²⁰'Ba bi tu ngat'are xutabiu te'bets'ara. 'Ba=nde te'bets'ara ngat'are xi kuakjainre ngat'ana kionga kjuint'e en xi kuetsu xutabiu, ²¹tuxi jngu kuani ngats'i. Jotsa'en tenjinnaa 'ba an tejñajinra, Na'en, 'ba nde tsa'en jngu ngatjamajinna xutabiu, tuxi kuakjainnire xuta ngasun'ndebi nga ji kjinikasenna. ²²'Ba je= kitsja_ra kjuaje xi kika'ena, tuxi jngu kuani jotsa'en jngu maña. ²³An tejñajin_ra 'ba ji tenjinnaa, tuxi 'ba tsa'en jngu kuankjinni, 'ba 'batsa'en xuta ngasun'ndebi skue nga ji kjinikasenna 'ba nga nimején xutabiu jotsa'en nimejénna an.

²⁴Ji Na'en, mejénna nga k'uendukona xuta xi kika'ena ña kuatejña, tuxi skueni kjuajena, kjuaje xi kika'ena, ngat'a kjinimején=naa kionga kje majín ngasun'ndebi. ²⁵Ji Na'en xi tjinri kjuakixi, xuta ngasun'ndebi bi beri. Tunga an 'bera, 'ba xutabiu be= nga ji kjinikasenna.

²⁶'Ba je 'ejñatsejen_ra xutabiu 'ya= ni ji 'ba janda= k'uejñatsejen ngisa_ra, tuxi simejénni xi yak'a jotsa'en nimejénna 'ba tuxi an kuatejñajinni_ra.

Jesús ja'enduba

18 Kionga Jesús je 'ba kitsure Na'enchana, kiko xutare 'ba ja'axti xingunda xanga Cedrón, 'ba ja's'en jngu nga'nde ña tjintje ya xi ma chine ture. ²'Ba Judas xi singantsja 'ba nde be nga'ndebiu,

ngat'a Jesús nkjin ndiya kuañajanko xutare kio. ³Kui kjuañu Judas ja'eko yak'ani chasoldadu ko nchja xi tsikuenda ningu xi kitsikasen xi ngakure na'mi ko xuta fariseo xi ja'e nga ya'a ndi'i xi tsikjen aseti ko ndi'i xi s'ekuya 'ba ko kicha. ⁴Tunga Jesús je be ngayéje xi kuanre 'ba kint'e nchjabiu 'ba kitsure:

—¿Yá= xi temijnyisjo?

⁵'Ba nchjabiu kitsingojore:

—Jesús xi Nazaret tse'e.

'Ba Jesús kitsure:

—Kui= ña an.

'Ba nde kio sejñajinre nchjabiu Judas xi titsingantsja. ⁶'Ba kionga je 'ba kitsu Jesús: “Kui= ña an”, nchjabiu kiji ngastun 'ba tsixu t'anangiu. ⁷'Ba 'batsa'en Jesús tsiningiya nganire:

—¿Yá= xi temijnyisjo?

'Ba nchjabiu kitsu:

—Jesús xi Nazaret tse'e.

⁸'Ba Jesús kitsu nganire:

—Je 'ba kixin_nuu nga kui= ña an. Tsa an xi temijnyisjainuu, ta'e'ndio nga ngatafi nchjabiu.

⁹'Ba kuán tuxi k'uetjusunni en xi kinchja Jesús nga jako Na'enchana, kionga 'ba kitsu: “Na'en, xuta xi kika'ena, ni'yá kichaja.” ¹⁰'Ba 'batsa'en Simón Pedro ts'axje kicha xi kjit'are 'ba tsatet'a ñojon kixi xuta xi Malco 'mi, xi chu'ndare na'mi titjun. ¹¹'Ba Jesús kitsure Pedro:

—Tjaya ngani kichari tjiuxinre.

Tsa Na'enchana titsjana kjuanimabi,

ça bi tjinnere nga kju'axtia?

¹²'Ba 'batsa'en chasoldadu ko xi ngakure 'ba ko nchja xi tsikuenda ningu kitsuba Jesús 'ba 'et'añu.

¹³'Ba ndaba Anás titjun kiko, ngat'a kui xi na'enchiyare Caifás xi na'mi

titjun kuán nubiu. ¹⁴'Ba kui Caifás xi inya'a xuta judío nga ngisa= nda tjin tsa jngu xuta kueyantjaire tu kjuanda tse'e ngats'i xuta.

Pedro b'e'mota'en ngat'are Jesús

¹⁵Simón Pedro ko ngijngu xutare Jesús kitjenngi. 'Ba ngat'a xutare Jesús xi ngijngu bekkun na'mi titjun kui ja'as'enko Jesús ngandetsin ndaba na'mi titjun. ¹⁶Tunga Pedro tsakasen ngandetsian ña tijña xuntjo. Kui kjuañu xutare Jesús xi bekkun na'mi titjun 'etjuni 'ba jako na xi titsikuenda xuntjo 'ba kitsikja'as'en Pedro. ¹⁷'Ba 'batsa'en na xi titsikuenda xuntjo tsiningiyare Pedro:

—¿A bi ko ji xi 'ba nde xutare chingabiu kuáin?

'Ba Pedro kitsu:

—Bi an.

¹⁸'Ba nch'an kuán kui nixtjinbiu. Kui kjuañu chu'nda ko nchja xi tsikuenda ning u inyats'i'sunire yojore t'a ndi'i xi 'etse, 'ba Pedro 'ba nde s'eñajinre nga tits'i'sure yojore.

¹⁹'Ba na'mi titjun tsiningiyare Jesús ngat'are xutare 'ba ngat'are mé= xi bakuya. ²⁰'Ba Jesús kitsingojore:

—Kinchtatsejen=ñā ngixkun ngats'i xuta ngasun'ndio. Ngantsjai yakuya ni'ya sinagoga ko ndetsinre ning u, ña mañajan ngats'i xuta judío. 'Ba nimé kinchja'maa.

²¹¿Ánñu an techjaningiyanaa? Chjaningiya_ri xuta xi kjint'e mé= xi kinchjaa. Kui xi be= mé= xi kinchjaa.

²²Kionga je 'ba kitsu Jesús jngu xuta xi tsikuenda ning u tso'ot'are 'ba kitsure:

—¿Ánñu 'batsa'en teningojoni_ri na'mi titjun?

²³'Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa ch'o kixiañ, 'ba t'innaa ñáre en ch'otsu xi kinchjaa. Tunga tsa 'batjin mé= xi kixiañ, ¿ánñu michut'aninaa?

²⁴'Ba 'batsa'en Anás tji'ñure Jesús nga kitsikasenre Caifás xi na'mi titjun.

²⁵Yejerañu Simón Pedro tsakasen ngisa nga tits'i'sure yojore t'a ndi'u. 'Ba 'batsa'en kichjaningiya nganire: —¿A bi ko ji xi 'ba nde jngu xutare xutabiu kuáin?

'Ba Pedro 'e'mota'en yojore 'ba kitsu:

—Bi an.

²⁶'Ba jngu chu'ndare na'mi titjun xi xinkjin mani xuta xi Pedro tsatet'a ñojon 'ba nde tsiningiyare: —¿A bi ko ji tesenkue xutabiu nga tsa'bera ngajaan, ña tjintje ya?

²⁷Tunga Pedro 'e'mota'en ngani. 'Ba ndekuini chubabiu kiski'nda jngu chaxicha.

Jesús ña'anre kjua ngixkun Pilato

²⁸'Ba 'batsa'en nchjabiu 'etjuko Jesús ndaba Caifás nga kiko ni'ya pretorio, ndaba ña tsa'en kjua xuta titjun Roma. 'Ba je tjis'e isen. 'Ba nchjabiu bi ja'as'en ni'ya pretorio, ngat'a tsa kjua'as'en jngu ni'ya xi bi tse'e xuta judío, tsu nga bi nde tsjeni ngixkun Na'enchana 'ba bi nde ma kjineni xichine s'i pascua. ²⁹Kui kjuañu Pilato 'etjuni ngandetsian nga ja'ekjako 'ba kitsure:

—¿Mé= kjua tefangiñu xutabi?

³⁰'Ba nchjabiu kitsingojore:

—Tsa bi xuta ch'okun kibi, bi ji singatsjari.

³¹'Ba kio Pilato kitsure:
 —Tusa tangiko 'ba ti'an_ru kjuā
 jotsa'en tijña kjuatexumanu.
 'Ba xuta judío kitsu:
 —Bi tixa'ndenī tsa sik'en xuta.
³²'Ba 'batsa'en 'etjusun en xi
 kinchja Jesús nga kitsuyatitjun
 jotsa'en kueya. ³³'Ba 'batsa'en Pilato
 ja'as'en ngani ni'ya pretorio 'ba
 kinchjare Jesús 'ba kitsure:
 —¿A ji= ni reyre xuta judío?
³⁴'Ba Jesús kitsingojore:
 —¿A kjuafa'etsjenri ndibanire
 nga techjaningiyanaa? ¿Asa tu
 kui= kjuā nga tjin xi ye'eri nijmi
 ngat'ana?
³⁵'Ba Pilato kitsingojore:
 —¿A xuta judío kuāan an?
 Naxinandari ko xi ngakure na'mi
 kitsingantsjari ngat'ana. ¿Mé= xi
 kjiñe'en?
³⁶'Ba Jesús kitsingojo nganire:
 —Bi nga'e ngasun'ndebi ña
 batexumaā. Tsa ngasun'ndebi ña
 batexumaā, ¿a bi sikjanntjaina
 xuta xi inyatsa'exat'ana, tuxi bi
 kuangantsjañā ngat'are xuta judío?
 Tunga bi nga'e ña batexumaā.
³⁷'Ba 'batsa'en Pilato kitsure:
 —¿A rey= ni tsu'ba?
 'Ba Jesús kitsingojore:
 —Ji xi 'ba tesji nga rey= ña an.
 Kui= kjuā kitsinñā 'ba kui= kjuā
 ja'eñā ngasun'ndebi, tuxi xinyakixiñā
 ngat'are mé= xi kjuakixi. 'Ba
 ngatsi'i xi tsimején kjuakixi nt'e=na.
³⁸'Ba Pilato kitsu nganire:
 —¿Mé= xi kjuakixi?
 'Ba kionga je 'ba kitsu, 'etju nga
 kikjako ngani xuta judío 'ba kitsure:
 —Tumé je tisakunā ngat'are
 xutabiu. ³⁹Tunga jun je 'batsa'en
 nganu, nga tsindaā jngu xuta nduya

xi chjo'o nga s'i pascua. ¿A mejénnú
 nga sindaa reyre xuta judío?

⁴⁰'Ba 'batsa'en nchjabiu
 kiski'ndaya:
 —iBi kui xutabiu! iTusá Barrabás!
 'Ba Barrabás, jngu chacheje kui.

19 'Ba 'batsa'en Pilato 'exa nga
 s'ere Jesús. ²'Ba chasoldadu
 kitsinda jngu corona na'ya 'ba
 'esun nindaku, 'ba kitsikaja jngu
 najñu nduju kuán joni xi baja rey.
³'Ba 'batsa'en inyatsitiñat'are 'ba
 inyatsure:

—iTe'ndari, reyre xuta judío!
 'Ba inyamo'ot' tsare.
⁴'Ba 'batsa'en Pilato 'etju ngani
 ngandetsian 'ba kitsure nchjabiu:
 —Nga'e k'uaxje nuu xutabiu, tuxi
 xiañu nga tumé je tisakunā ngat'are
 kui.

⁵'Ba 'batsa'en Jesús 'etju
 ngandetsian nga tji'sunre corona xi
 na'ya 'ba yaja najñu nduju kuon. 'Ba
 Pilato kitsu:

—iNga'e sejña xutabiu!
⁶'Ba kionga xi ngakure na'mi ko
 nchja xi tsikuenda ningu tsabe
 Jesús, kiski'ndaya:

—iTjat'ai kru xutabiu! iTjat'ai kru
 kui!

'Ba Pilato kitsure:
 —Tusa jun tangiko 'ba tet'o kru,
 ngat'a an tumé je tisakunā ngat'are
 kui.

⁷'Ba xuta judío kitsu ngani:
 —Tjin=nī kjuatexuma, 'ba jotsa'en
 tijña kjuatexumanī 'ba=tsa'en
 tjinnere nga kueya xutabi, ngat'a
 Ki'ndire Na'enchana titsa'en yojore.

⁸Kionga Pilato kjint'e kibiu, ngisa
 'ñu kitsakjun. ⁹'Ba 'batsa'en ja'as'en
 ngani ni'ya pretorio 'ba kitsure
 Jesús:

—¿Ñá=ñu tsiji?

Tunga Jesús bi kitsingojore.

¹⁰'Ba 'batsa'en Pilato kitsu nganire:

—¿A bi xukonaa? ¿A bi 'ye nga kuan̄a kuet'ara kru asa sik'ejñandaira?

¹¹'Ba Jesús kitsingojore:

—Nime ma ñe'en ngat'ana tsa bi Na'enchana kitsja'nderi. Kui kjuañu, xi kitsingantsjana ngat'ari ngisa=ñu tse je tjinre nga ko mare ji.

¹²Tsaka'anire chubabiu Pilato 'etuts'inre nga tsangisjai ndiya jót'sa'en kuan sik'ejñandai Jesús. Tunga xuta judío kiski'ndaya:

—i'Tsa sik'ejñandai xutabiu, bi nda teñe'en ngixkun xuta titjun César! i'Xi rey tsa'en tajngu yojore, kui= xi stike xuta titjun César!

¹³'Ba kionga Pilato kjint'e enbi, 'batsa'en ts'axje Jesús ngandetsian 'ba tsik'ejña nga'nde ña tsa'en kjua, nga'nde xi “Ña kjiya ndiojo” 'mi, xi Gabata 'mi nga en hebreo. ¹⁴'Ba nixtjinbiu je inya'benda xuta mé= xi machjen s'i pascua, ngat'a je tifechu tiña s'iu. Jeru mején nyusen ya'a. 'Ba Pilato kitsure xuta judío:

—i'Nga'e sejña reynu!

¹⁵'Ba nchjabiu kiski'ndaya:

—i'Tji'naxje xutabiu! i'Tji'naxje! i'Tjat'ai kru kui!

'Ba Pilato kitsure:

—¿A kuat'a=ñā kru reynu?

'Ba xi ngakure na'mi kitsu:

—i'Tsajain ngisan̄i kja'e rey, tu jngu sani xuta titjun César!

¹⁶'Ba 'batsa'en Pilato kitsingantsja Jesús, tuxi s'et'ani kru, 'ba nchjabiu kiko.

Jesús set'a kru

¹⁷'Ba 'batsa'en Jesús 'etju nga ya'anijin krure nga kiji nga'nde xi

nga'ndere nindaku mik'en 'mi (xi Gólgota 'mi nga en hebreo). ¹⁸Kio kiset'a kru kui ko kja'e ngisa jó nchja. Jngu xi kiset'a kru ngate kixire 'ba jngu ngate skjunre.

¹⁹'Ba 'batsa'en Pilato 'exa nga set'a jngu yate ngasunnk'a ku Jesús.

Xi 'bitsa'en kua'indut'a: “Jesús xi Nazaret tse'e, reyre xuta judío.”

²⁰'Ba nkjin xuta judío 'exkiya kibiu, ngat'a tiñare naxinando nga'nde ña kiset'a kru Jesús 'ba ngat'a yatebiu kua'indut'a en hebreo ko en latín 'ba ko en griego. ²¹'Ba 'batsa'en xi ngakure na'mire xuta judío ja'ekun Pilato 'ba kitsure:

—Bi nda tjin nga: “Reyre xuta judío”, kua'indut'a yatebiu. Tusa tjat'ai nga: “Kui xi kitsu: An= ña reyre xuta judío.”

²²'Ba Pilato kitsingojore:

—En xi je kitsi'indut'aa, je kitsi'indut'aa.

²³'Ba kionga je chasoldadu je yat'a kru Jesús, 'batsa'en kiskjebe najñu xi yaja 'ba ñujun ka'a ts'axje. 'Ba jngu ka'a ts'akore nga jngu jngu chasoldadu. 'Ba nde kiskjebe najñu nduju xi yaja Jesús xi bi kitjuya, tu jngu ka'a sani ngisin ka'nda ngi'ndere. ²⁴'Ba kitsure xinkjin:

—Bi k'uejnda kibi. Tusa siskayaña 'yá xi k'uakore.

'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana ña 'batsa'en kua'indut'a: “Kitsika'bire xinkjin najñunā 'ba kitsiskaya najñu ndujunā.” 'Ba 'ba= kitsa'en chasoldadu.

²⁵'Ba tsikinyat'a tiña krure Jesús nare ko ndichja nare 'ba ko María xi chjunre Cleofas 'ba ko María Magdalena. ²⁶'Ba kionga Jesús tsabe nare ko xutare xi ñu tsimején nga kio sejñat'are, kitsure nare:

—Na, ki'ndiri sejña kio.

²⁷'Ba kitsure xutare:

—Nari s'ejña kio.

'Ba ndekuini chubabiu xutare kiskjebetjo nare Jesús ndaba.

Jesús 'me

²⁸Kionga je kuán kibi, Jesús be nga je kuajngu ngayéje xi tjinnere nga k'uetjusun 'ba kitsu:

—Xindana

'Ba kitsu, tuxi 'etjusunni jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana.

²⁹'Ba kio tijña jngu nisa xi inya binu san. 'Ba nchjabiu kitsika'nyi jngu tsanga ko binu son 'ba 'eku jngu yare hisopo 'ba kitsitiñat'are ts'a Jesús. ³⁰'Ba kionga je kits'i binu son kitsu:

—Je= 'etjusun yeje.

'Ba 'batsa'en yejen tsindi nindaku 'ba k'en.

³¹'Ba kui nixtjinbiu tis'enda xichine xi tse'e nixtjin nga nikja'aya. 'Ba xuta judío bi mejénre nga yojore janda s'etjen 'bangi t'a kru kionga kju'e nixtjin nga nikja'aya, ngat'a 'ñu kun kui nixtjinbiu. Kui kjuañu tsi'anire Pilato nga xut'okja ngasure nchja xi tjindut'a kru 'ba nga xja'axin yojore. ³²'Ba 'batsa'en ja'e chasoldadu 'ba kiskjet'okja ngasure ngojó nchja xi kjiyut'ako kru Jesús. ³³Tunga kionga echu ña kjit'a Jesús, tsabe nga je k'en. Kui kjuañu bi kiskjet'okjani ngasure.

³⁴Tunga jngu chasoldadu juñare lanza nisinre Jesús, 'ba ta'a 'etju jin ko nanda. ³⁵'Ba xuta xi tsabe mé= xi kuán, kui= xi be'enijmi 'ba xi tsu kui kjuakixi=. 'Ba be= nga kjuakixi mé= xi titsu, tuxi 'ba nde kuakjainninu jun gayeje. ³⁶Ngat'a

'ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana ña 'batsa'en kua'indut'a: “Nijngu nindare stjut'o.” ³⁷'Ba nde tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ña 'ba tsu: “Nchjabiu skutsejen'a xuta xi juñare.”

Jesús s'eyanijin

³⁸'Ba jaskan kionga je 'ba kuán, Kuse xi Arimatea tse'e, xi 'ba nde xutare Jesús xi tsak'ajmetjenngi'mo ngat'a tsankjunke xuta judío, kui xi tsi'are Pilato nga sja'ndere nga kueko yojore Jesús. 'Ba 'batsa'en Pilato kitsja'ndere, 'ba xutabiu kikja'a yojore Jesús 'ba kiko. ³⁹'Ba nde ja'e Nicodemo, xuta xi kikun Jesús nga jñu, ja'eko jeru mején kate kilo tsajmi xi nda jen xi mirra ko áloe ts'atjijinre xinkjin. ⁴⁰'Ba ngojó kiskjebe yojore Jesús 'ba kitsik'atjijun najñu xi yajunre tsajmi xi nda jen, jotsa'en ngare xuta judío nga beyanijin xinkjin. ⁴¹'Ba ña kiset'a kru Jesús, tijñat'a tiñare jngu nga'nde ña tjintje ya xi ma chine ture. 'Ba nga'ndebiu tijña jngu tsju xatse xi nisa'yajín s'eyanijin kio. ⁴²Kio yajñaya yojore Jesús nchjabiu, ngat'a tijña tiña tsju 'ba ngat'a kui nixtjinbiu xuta judío je inya'benda xichine s'iu.

Jesús fa'aya nganire ngajinre mik'en

20 Nga tamingu nga tajñu, kionga tojo jñu ngisa, María Magdalena kiji ña tijña tsju 'ba tsabe nga kitukja'axin ndiojo xi kis'extiuchjani tsju. ²'Ba 'batsa'en tsangatsanga nga kikun Simón Pedro ko xutare xi ngijngu xi Jesús 'ñu tsimején 'ba kitsure:

—iJe kitukja'axin yojore naina ngaya tsju, 'ba bi 'yee ñá kis'ejña ngani!

³Ba 'batsa'en Pedro ko xutare xi ngijngu kiji ña tijña tsju.
⁴Tsangatsanga ngojó, tunga xutare xi ngijngu ngisa 'ñu tsangatsanga nga ko mare Pedro 'ba kui tjun echu tsju. ⁵Tunga bi ja'as'en. Tu tsakasen tsindi tuxi skutsejenyani 'ba tsabe nga kio tijña najñu xi ts'atjijun vojore Jesús. ⁶Ba 'batsa'en Pedro echutjenngi ngani 'ba ja'as'en tsju, 'ba 'ba nde kui tsabe najñu xi kio tijña ⁷ko najñu xi ts'atjijun nindaku Jesús xi bi kio tijñajinre najñubiu. Tu t'axin tijña nga tjikuya. ⁸Ba 'batsa'en 'ba nde ja'as'en xutare xi ngijngu xi tjun echu tsju, 'ba tsabe 'ba kuakjainre. ⁹Ngat'a kje mankjínjínre nchjabiu enre Na'enchana xi 'batsa'en kua'indut'a nga tjinnere nga kju'a'aya nganire Jesús ngajinre mik'en. ¹⁰Ba 'batsa'en xutare Jesús jendiba ngani ndaba.

¹¹Tunga María tsakasen ngandetsin tsju nga tikji'nda. 'Ba yejerañu tikji'nda tsakasen tsindi tuxi skutsejenyani tsju ¹²'ba tsabe jó ankje xi yaja najñu tiba, xi tjindu nga'nde ña kis'ejña vojore Jesús tsakaiñu. Jngu xi tsik'ejña ña kis'ejña nindaku, 'ba jngu xi tsik'ejña ña kitsjen ndsaku. ¹³Ba ankjelebiu kitsure María:

—Na, ¿ánñu techi'ndani?

'Ba María kitsu:

—Ngat'a kitukja'axin= vojore naina, 'ba bi 'bia ñá kis'ejña ngani.

¹⁴Ba yejerañu 'ba titsu, kitsiku'be nindaku 'ba tsabe nga kio sejña jngu xuta. Kui xi Jesús, tunga bi tsabexkun. ¹⁵Ba Jesús kitsure:

—Na, ¿ánñu techi'ndani? ¿Yá= xi temijnysjai?

'Ba María kitsikja'etsjen nga kui= xuta xi tsikuenda ya xi kio tjintje 'ba kui kjuañu kitsunire:

—Na'en, tsa ji ka'mikue, 'ba t'innaa ñá kafajñe, 'ba kuikja'a ngañaa.

¹⁶Ba Jesús kitsure:

—María.

'Ba 'batsa'en María kitsiku'beya 'ba nga ko en hebreo kitsure:

—iRabuní! (En xi tsunire: maestru.)

¹⁷Ba Jesús kitsure:

—Bi chjunnaa, ngat'a kje fijían ña tijña Na'enna. Tunga tik'e_ri nijmi nts'ia nga kuikatejñaku Na'enna xi 'ba nde Na'ennu, Na'enchana xi 'ba nde Na'enchana.

¹⁸Ba 'batsa'en María Magdalena kike'ere nijmi xutare Jesús nga tsabe Na'enna 'ba 'ba nde ye'ere nijmi mé= xi kitsure.

Jesús matsejenre xutare

¹⁹Ba kionga je kuajñu ndekuini nixtjin tamingu, tjichja xuntja nga'nde ña kuañajan xutare Jesús, ngat'a inyatsakjunke xutaxa judío. 'Ba 'batsa'en Jesús ja'ekasenjinre 'ba kitsure:

—Ngatjas'enu kjuaxiu.

²⁰Ba kionga je 'ba kitsure, yakure teyantsja ko nisinre. 'Ba tsja kuánre xutare nga tsabe ngani Na'enna.

²¹Ba Jesús kitsu nganire:

—Ngatjas'enu kjuaxiu. Jotsa'en Na'enchana kitsikasenna, 'ba=nde tsa'en tetsikasen_nuu nganda'e.

²²Ba kionga je 'ba kitsu, 'entjore nchjabiu 'ba kitsure:

—Chjubetjo ngajin inimanu Isennixtjintsjere Na'enchana. ²³Xi sichat'a_ru jere, kuachat'are jere. 'Ba xi bi sichat'a_ru jere, janda= s'ere jere.

²⁴'Ba Tomás xi 'ba nde xuta 'ñú 'mi, xi 'ba nde jngu xutare xi tejó, bi kio tijñajinre kionga ja'e Jesús.
²⁵'Ba xutare xi yak'a ye'ere nijmi 'ba kitsure:

—Je= kji'yee Na'enna.

Tunga Tomás kitsure:

—Tsa bi skuia chubare xiun ngaya ntsja, 'ba tsa bi skanis'ian najma ndsaá ña kijire xiun, 'ba tsa bi skanis'ian ndsaá nisinre, bi kuakjainna.

²⁶'Ba kionga je ja'a jin nixtjin, tjinduya ngani ngaya jngu ni'ya xutare, 'ba nde kio tijñajinre Tomás. 'Ba ninga tjichja xuntjo, Jesús ja'ekasenjin nganire 'ba kitsure:

—Ngatjas'enu kjuaxiu.

²⁷'Ba 'batsa'en kitsure Tomás:

—Chutsejen_ri ndsaá 'ba chanis'en najma ndsai nga'e. 'Ba ndechanis'en ndsai nisinna. Bi nitajai inimari. Tusa ngatjamakjainri.

²⁸'Ba Tomás kitsingojore:

—iNaina 'ba Na'enna!

²⁹'Ba Jesús kitsure:

—Makjainri ngat'a je= kji'yanaa.

Ndare xuta xi bi tsabená tunga kuakjainre.

³⁰'Ba nkjin ngisa kjuakun xi kitsa'en Jesús ngixkun xutare xi bi i tjit'a xujunbi. ³¹Tunga kibi tjit'a, tuxi kuakjainninu nga Jesús xi Cristo, Ki'ndire Na'enchana, 'ba tuxi s'eninu kjuabenichun nga kuakjainnu ngat'are kui.

Jesús matsejenre yatu xutare

21 'Ba jaskan nde kuatsejen nganire Jesús xutare ndai ndachikun Tiberias. 'Ba 'bitsa'en kuatsejenre: ²Ñatjen tjindu Simón Pedro, ko Tomás xi 'ba nde xuta

'ñú 'mi, ko Natanael xi Caná tse'e, nga'nde xi tijña ngajinre nangi Galilea, ko nistire Zebedeo, 'ba ko kja'e ngisa jó xutare. ³'Ba 'batsa'en Simón Pedro kitsure xi yaka:

—Tjiuti tefik'engi_ra.

'Ba nchja xi yak'a kitsure:

—'Ba=nde kuangikori_jin.

'Ba 'batsa'en 'etju 'ba ja'as'en jngu barku, tunga kui nistjenbiu nijnguú tjiuti kitsuba. ⁴'Ba kionga je mején tji'se isen, Jesús ja'ekasen ndai ndachikun, tunga xutare bi tsabexkun. ⁵'Ba Jesús kitsure:

—Jun na'en, ¿a kje xuntsjajfun tjiuti?

'Ba nchjabiu kitsingojore:

—Junjun.

⁶'Ba Jesús kitsu nganire:

—Ngate kixire barku chanikjo'o na'yanu 'ba sakunu.

'Ba 'ba kitsa'en nchjabiu, 'ba ninga bi nde ma kjenijinni na'yo, ngat'a ne nkjin tjiuti kiskaya na'yare.

⁷'Ba 'batsa'en xutare xi Jesús 'ñu tsimején kitsure Pedro:

—iNa'enna kibiui!

'Ba kionga Simón Pedro kjint'e nga 'ba kik'inre: “Na'enna kibiui”, tsakaja ngani najñure (ngat'a ts'axje) 'ba kiskijin ndachikun. ⁸'Ba jaskan xutare xi yak'a echuko barku nga inya'befe na'ya xi kitse tjiuti, ngat'a bi kjin mare nangi kixiu ña kui inya, jeru mején jngu sientu metro. ⁹'Ba kionga nchjabiu 'etukajen barku, tsabe ndi'i x'i, 'ba jngu tjiuti kjijñajin ko niñuxtila. ¹⁰'Ba Jesús kitsure:

—Ndeko masion tjiuti xi kisakunu.

¹¹Kui kjuaña tsijunni Simón Pedro barku 'ba 'efe ña nangi na'ya xi kitse tjiuti ya'e, xi jngu sientu masen ko

ján mani. 'Ba ninga tsa 'batsa'en nkjin mani tjiutiu, tunga bi 'ejnda na'yo. ¹²'Ba Jesús kitsure nchjabiu:

—Ndechino.

'Ba nijnguú xutare kuán kakun nga tsiningiyare: “¿'Yá= ni ji?”, ngat'a be= nga Na'enna kibiú.

¹³'Ba 'batsa'en Jesús kitsitiñat'are 'ba kiskjebe niñuxtilo 'ba kitsjare nchjabiu, 'ba 'ba nde kitsa'en ko tjiutiu. ¹⁴Kibi= xi majánni ndiya nga Jesús kuatsejenre xutare, jaskan nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en.

Jesús tsja xare Pedro

¹⁵'Ba kionga je tsakjen, Jesús tsiningiyare Simón Pedro:

—Simón, ki'ndire Jonás, ¿a ngisa= 'ñu nimejénnaa ji nga ko mare nchjabí?

'Ba Pedro kitsingojore:

—Jun na'en, 'yani nga tsimejénra ji.

'Ba Jesús kitsu nganire:

—Tikuendai chutsangana.

¹⁶'Ba tsiningiya nganire xi majóni ndiya:

—Simón ki'ndire Jonás, ¿a nimején=naa?

'Ba Pedro kitsingojo nganire:

—Jun na'en, 'yani nga tsimejénra ji.

'Ba Jesús kitsure:

—Tikuendai chutsangana.

¹⁷'Ba tsiningiya nganire xi majánni ndiya:

—Simón ki'ndire Jonás, ¿a nimején=naa?

'Ba Pedro kuabare nga kichjaningiyare xi majánni ndiya:

“¿A nimején=naa?”, 'ba kitsure:

—Na'en, 'ya yejení xi tjin. 'Ya=ni nga tsimejénra ji.

'Ba Jesús kitsure:

—Tikuendai chutsangana.

¹⁸Kjuakixi= xi texinra. Kionga sa'e ki'ndi, kichaja tajngu=ni najñuri tuxi k'uinni nituña ña kuamejénri. Tunga kionga je kuachingai, kjuente=ni ndsai 'ba tjin= xi sikajari najñuri 'ba kuekori ña ji bi mejénri k'uin.

¹⁹Nga 'bi kitsu Jesús, kitsuyatitjuun jótsa'en kueya Pedro nga kuakutsejen kjuajere Na'enchana. 'Ba jaskan kitsure ngayeje:

—Ndetjenngina.

Jesús nchja ngat'are xutare xi 'ñu tsimején

²⁰'Ba 'batsa'en Pedro kiskutsejen ngastun 'ba tsabe nga tjenngire xutare xi Jesús 'ñu tsimején, xi tijñat'a tiñare Jesús kionga kiskine xichine s'i pascua 'ba xi ja'ba je tsiningiyare: “Na'en, ¿'yá xi singantsjari?” ²¹'Ba kionga Pedro tsabe xutabiu, tsiningiyare Jesús: —Na'en, 'ba kui xutabi, ¿mé= xi kuanre?

²²'Ba Jesús kitsure:

—Tsa mejénna nga janda k'uejña ka'nda nga kjuae' ngaña, ¿mé= kuendari? Ji ndetjenngina.

²³Jaskan kiya enbi ngajinre xi makjainre ngat'are Jesús, nga bi kueya xutare kibiú. Tunga bi 'ba kitsu Jesús, tsa bi kueya xuto. Tu kitsu sani: “Tsa mejénna nga janda k'uejña ka'nda nga kjuae' ngaña, ¿mé= kuendari?”

²⁴'Ba ndekuini xutare xi tsuyakixi ngat'are kibiú 'ba kui kitsi'indu kibi. 'Ba 'ya=ni nga kjuakixi= en xi kinchja.

²⁵'Ba tjin= ngisa kja'e tsajmi xi kitsa'en Jesús. 'Ba tsa jngu jngu s'et'a ngayéje xi kitsa'en, biru s'en ngayéje ngasun'ndio xujun xi s'et'a kibiú.

Xujun xi kua'indut'a mé= xi kitsa'en nchja chinga apóstol

HECHOS

Jesús tsutitjun nga kju'a'e
Isennixtjintsjere Na'enchana

1 Ji na'en, Teófilo, xujun xi tjun kitsi'indura kixian ngat'are ngayéje xi Jesús 'etuts'inre nga kitsa'en 'ba yakuya ²'nda nixtjin nga kitjunitjen ngank'aa. 'Ba kionga kje fijín, Jesús tu ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana yakuyanire nchja chinga apóstol xi ja'ba je kiskja'ajin mé= xi tjinnere nga sa'en. ³Jaskan nga je k'en Jesús 'ba ja'aya nganire, nkjin ndiya ja'ekakuchuyare nchja chinga apóstol nga tijñakun. Yachan nixtjin nga kitsitsejenre yojore 'ba jako nijmi ngat'are ña batexuma Na'enchana.

⁴'Ba kionga tojo tijñako ngisa nchja chinga apóstol, 'enere nga bi k'uetju naxinanda Jerusalén.

—Chuya ru ka'nda nga xuntsjo mé= xi Na'enchana kitsuyatitjunnu nga sjanu jotsa'en nga kixin_nuu —kitsure—. ⁵Ngat'a Juan ko nanda yatenda xuta, tunga jun, tu chuba nixtjin= chaja ngisare nga satendo ko Isennixtjintsjere Na'enchana.

Jesús mijin ngank'aa

⁶'Ba 'batsa'en nchja xi kio kuaku tsiningiyare Jesús:
—Ji na'en —kitsure—, ¿a nganda'e= kua'ere xuta xi Israel tse'e nga kuatexuma nganire nangi xi tse'e?

⁷—Bi jun 'bakonu nga xio mé= chuba 'ba mé= nixtjin Na'enchana sijngu mé= xi kiskusunre nga sa'en, xi tu kui tajngu batexumare —kitsingojore Jesús—. ⁸Tunga sakunu kjuañu kionga Isennixtjintsjere Na'enna kju'a'e ngajinnu, 'ba k'ue=ñu nijmi ngat'anā bi tu nga'e Jerusalén 'ba=nde ngayéje nangi Judea ko nangi Samaria 'ba jo kji'i tji'bindai ngasun'ndebi.

⁹Nga jaskan nga je 'ba kitsu Jesús, 'ba nchja chinga apóstol inyakutsejenre, 'batsa'en kitjunitjen ngank'aa. Jngu yufi 'e'mo 'ba nchjabiu bi nde tsabe ngisani. ¹⁰'Ba yejerañu nchja chinga apóstol 'ñu nda inyakutsejen ngank'aa jotsa'en tifi Jesús, tukjia'a jó nchja xi yaja najñu tiba ja'ekinyat'are.

¹¹—Jun, na'en xi Galilea tse'e — kitsure—, ¿ánñu tenya ndujunñu nga techutsijion ngank'aa? Ndekuini Jesús xi kitjunitjen ngajinnu xi kiji ngank'aa, 'ba=tsa'en kju'a'e ngani jotsa'en kji'yo nga kiji.

¹²Ba 'batsa'en nchja chinga apóstol ja'e ngani naxinanda Jerusalén nga jendibani tjenngi xi Ya Olivo 'mi. Kui tjenngiu tijña tiñare naxinanda Jerusalén joru ni tsa jngu kilómetro. ¹³Ba kionga je ja'e ngajin naxinando, 'batsa'en tsijin ngank'a ni'ya ña tjinduya. Kibi= xi ja'enre nchja chinga apóstol: Pedro, Santiago, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago xi ki'ndire Alfeo, ko Simón xi mako nchja cananista 'ba ko Judas xi nts'e Santiago.

¹⁴Ngatsi'i nchjabi ko ngatsi'i nts'e Jesús, ko María xi nare 'ba ko kja'e ngisa yanchjin tu jngu= kitsa'en kjuafa'etsjenre nga ñatjen jakontsjai Na'enchana.

Matías jngu apóstol ma

¹⁵Jngu nixtjin kionga kuañajan xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi jngu sientu ko kanru mani, 'ba 'batsa'en Pedro tsakasen nduju ngamasenre kui.

¹⁶—Jun nts'ia xian —kitsure—, tjinnere nga 'etjusun mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana jotsa'en kitsu David kionga Isennixtjintsjere Na'enchana kitsikinchja ngat'are Judas, kui xuta xi kitsja ndiyare nchja xi kitsuba Jesús. ¹⁷Ngat'a Judas kuán jngu xuta xi tsajain 'ba tu jngu xa kis'ere joni jin tsakaiñu.

¹⁸Tunga bi nda kitsa'en, 'ba ko ton xi kuachjinire kjuach'okunre

tsatse jngu xu'ba. 'Ba kio kisasen ngasten nga kintjaingi 'ba masen vojore niki kitsinga, 'ba 'etju yeje ndse'ere. ¹⁹Ba ngatsi'i xuta xi tjindu naxinanda Jerusalén kjint'e mé xi kuán, 'ba Alcédama kik'in nga'ndebiu nga enre. Kui xi tsunire: Xu'bare Jin. ²⁰Ngat'a 'bitsa'en kua'indut'a xujun xi tse'e Salmos:

Ngatas'e tiya ndaba xutabiu,
'ba tu'yá ngat'ejñaya.

'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a:

Kja'e xi ngatasaku nganire xare.

²¹Ba tjindujinna nga'e nchja xi ngantsjai tseketsumakonj kionga tijñako ngisana Na'enna Jesús, ²²'ndani nga yatenda Juan 'ba 'nda nga nixtjin nga kitjunitjen ngank'aa. 'Bamani, jngu xuta xi ngajinre nchjabi machjen nga kju'a's'enjinre stinnj meni nga ko jin ngatatsikixiya nga Jesús ja'aya nganire ngajinre mik'ion —kitsu Pedro.

²³Ba 'batsa'en kiskja'ajin jó nchja, jngu xi Kuse xi 'ba nde Barsabás 'mire xi 'ba nde 'yaxkunre joni Justo ngayeje, 'ba xi ngijngu xi Matías 'mi. ²⁴Ba 'ba kitsu nga tsi'are Na'enchana: —Ji Na'en, ji xi 'ye inimare ngatsi'i xuta. Takuniñ ñäre ngojó nchjabi xi je kichja'ajin, ²⁵tuxi kuanni jngu apóstol 'ba kua'enire xabi, xa xi kitsichaja Judas ngat'are jere, kionga kiji nga'nde xi 'bakore.

²⁶Ba 'batsa'en kitsiskayani, 'ba Matías kejenre, 'ba ja's'enjinre stinre nchja chinga apóstol xi ngitejngu.

Jotsa'en ja'e Isennixtjintsjere Na'enchana

2 Kionga ja'e nixtjinre s'i Pentecostés, ngatsi'i xi

makjainre ngat'a tse'e Jesús tu jngu nga'nde kuañajan. ²'Ba tukjia'a janeya ngank'a jo ma nga 'ñu fa'a ntjo, 'ba janeya ni'ya ña tjinduya.

³'Ba kuatsejen ngasun nindaku nga jngu jngu xutabiu kitsojosunre tsajmi xi jo kun najenre ndi'i.

⁴'Ba ngatsi'i kitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana. 'Ba 'batsa'en 'etuts'inre nga kinchja kja'e kuanga en jotsa'en nga Isennixtjintsje kitsjare nga kuinchja.

⁵'Ba kui nixtjinbiu tjindu naxinanda Jerusalén nchja judío xi bekun Na'enchana, xi jendibani ngayéje nangi xi tjin ngasun'ndebi.

⁶'Ba kuañajan ngatsi'i xutankjiun nga kjint'e si'a xi janeya, 'ba bi be mé= xi sikja'etsjen, ngat'a nga jngu jngu inyant'ere enre. ⁷'Ba tu 'ba= kjimare 'ba kjimakunre nga tsiningiyare xinkjin:

—¿A bi tsa xuta xi Galilea tse'e ngatsi'i xi 'batsa'en inyanchja? — kitsure xinkjin—. ⁸¿Jótsa'en nga tenu'yani_{ra} nga inyanchja en xi mana nga jngu jngua? ⁹Ngat'a tjindujinna nga'e xuta xi nangi Partia tse'e, xuta xi Media tse'e, xuta xi Elam tse'e, xuta xi ndibani nangi Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, ¹⁰Frigia, Panfilia, Egipto ko nga'nde xi tjin nangi Libia xi tiñare naxinanda Cirene 'ba ko xuta xi jendibani naxinanda Roma. ¹¹Tjin xi nchja judío 'ba tjin xi bi judío tunga makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. Tjin xuta xi Creta tse'e 'ba ko xuta árabe. 'Ba ngatsi'a tenu'ya_{ra} nga enna inyatsuyani xutabi kjuaje xi tsa'en Na'enchana.

¹²'Ba ngatsi'i kuakunre 'ba bi be mé= xi sikja'etsjen.

—¿Jó tsunire kibi? —kitsure xinkjin.

¹³—Ch'i=ni nchjabiu —kitsu yak'a xi tu tsejnuke.

Pedro ye'ere nijmi xuta

¹⁴'Ba 'batsa'en Pedro tsakasen nduju ko nchja apóstol xi ngitejngu, 'ba 'ñu kinchja nga kitsure xuta naxinando:

—Jun nchja judío ko ngatsi'u xi tetsubo naxinanda Jerusalén, ngatja'yo 'ba tasen ñojon mé= xi xin_{nuu}. ¹⁵Bi ch'i nchjabu jotsa'en tenikja'etsjion, ngat'a sa'e= chuba ñajan nga tajñu. ¹⁶Kui=bi xi kitsutitjun xuta chinga profeta Joel:

¹⁷'Bi= kuan nixtjin xi fet'ani, sja_{ra} Isennixtjinna ngatsi'i xuta, kitsu Na'enchana.

Ki'ndi xi'innu 'ba ki'ndi yanchjinnu kuinchja ngat'ana joni jngu profeta,

'ba nchja nistinu s'ejñatsejenre mé= xi tijña'mo,

'ba nchja chinganu kua'ere chini xi kjuakixi.

¹⁸Kui nixtjinbiu sja_{ra} Isennixtjinna nchja chu'ndana 'ba ko yanchjin chu'ndana.

'Ba kuinchja ngat'ana joni jngu profeta.

¹⁹Sa'aan kjuakun ngank'aa 'ba chuba xi kuakutsejen kjuajena t'anangiu,

'ba s'e jin ko ndi'i 'ba ko ni'ndi xi yufi ni.

²⁰Tsu'biu kuajñu 'ba na'enso ini kuan joni jin, kionga kje fa'ejin nixtjin nga kjuae Na'enna, nixtjin xi je 'ba xi tjinre kjuaje.

²¹'Ba k'uangi ngatsi'i xi kuinchja ja'enre Na'enna.

²²Bamani jun na'en xi Israel tsojon, tasen ñojon mé= xi xin_nuu. Jesús xi Nazaret tse'e, kui jngu xuta xi Na'enchana yaku chuya ngajinnu. Ngat'a Na'enchana kitsjare kjuañu nga kitsa'en ngajinnu kjuaje ko kjuakun ko chuba xi yakutsejen kjuañure Na'enchana jotsa'en jun nda 'yo. ²³Kui Jesús xi kuangantsja, jotsa'en tjun kitsikja'etsjen 'ba kuamejénre Na'enchana 'ndani nga 'etuts'inre. 'Ba jun kjindubo 'ba kjinik'ion, kionga kjiningantsjo ngaya ntsja nchja ch'okun tuxi s'et'ani kru. ²⁴Tunga Na'enchana kitsikja'aya nganire 'ba 'ejñat'axinre kjua'onre kjuabeya, ngat'a kjuabeya bi kuánre kitsik'ejña'ñu. ²⁵Ngat'a 'ba kitsu David nga kinchja ngat'are Jesús:

Tsa'biã nga Na'enna ngantsjai tijña ngixkuaan.

Ngat'a ngate kixina sejñat'a, kui kjuabi kjuatseni inimana.

²⁶Kui kjuañu kuatsjanire inimana, 'ba en xi tsja tsu 'etjuni ndsu'ba,

'ba ka'nda yojona tikuyare nga sakure mé= xi nda.

²⁷Ngat'a bi sikumanaa nga'ndere mik'en,

'ba bi kua'e'nde tsa kjue'ndu Xuta Tsje xi tsiji.

²⁸Kikakutsejenna ndiya xi fi ña k'uendukun xuta,

'ba sitsena kjuatsja nga kuatejña ngixkuin.

²⁹Jun nts'ia xian, ma mixan ko kjuakixi ngat'are xuta chingana David nga k'en 'ba kis'eyanjin, ngat'a ka'nda nixtjin nganda'e tijñajin ngisana tsjure. ³⁰Kui= xi jngu profeta kuán 'ba tsabe nga

Na'enchana ja'ba je= kitsjare en ngat'are ja'enre nga ntje xi tse'e stjujin xi k'uejñasun nga'ndere ña batexuma rey. ³¹'Ba 'batsa'en David tsabe titjun mé= xi kuan 'ba kitsuya nga Cristo kjua'aya nganire, nga bi se'jña nga'ndere mik'en, 'ba nga bi kjue'ndu yojore. ³²Kui Jesús kibi xi Na'enna kitsikja'aya nganire, 'ba ngatsi'i jin tenikixiyee ngat'are kibi. ³³Kui xi kitsa'ere kjuaje nga kjinik'ejña ngate kixire Na'enchana 'ba kisakure Isennixtjintsjere Na'enchana xi Na'enchana kitsuyatitjun nga sjare. 'Ba kui Isennixtjinbi xi titsikasen 'ba kui xi te'yo 'ba xi tenu'yo nganda'e. ³⁴Ngat'a bi David xi tsijin ngank'aa, tunga 'ba= kitsu:

Na'enchana kitsure Na'enna:

“Teni ngate kixina,

³⁵ka'nda nga xi stikeri ngi ndsakui sik'enda.”

³⁶Kui kjuabi nda ngatja'yañu ngatsi'u xi Israel tse'e, nga Jesús xi jun kikjat'o kru, kui= xi Na'enchana kitsa'en Na'en 'ba Cristo —kitsu Pedro nga kinchja.

³⁷'Ba kionga kjint'e kibi nchja xi tjindu kio, ne ba kis'ere 'ba tsiningiyare Pedro ko nchja chinga apóstol xi yak'a:

—Jun nts'e xian, ¿mé= xi tjinnere nga si'een?

³⁸'Ba Pedro kitsingojore:

—Tik'antjaiyu kjuafa'etsjenu 'ba ndiba ngañu ngixkun Na'enchana.

'Ba nga ko ja'enre Jesucristo ngatasatendo nga jngu jngu tuxi kuachat'anu jenu 'ba 'batsa'en Na'enchana sjanu Isennixtjintsjere.

³⁹Ngat'a tsojon mé= xi kitsuyatitjun Na'enchana, 'ba tse'e ki'ndi nistinu,

'ba tse'e ngatsi'i xuta xi kjin tjindu, ngatsi'i xuta xi Na'enchana kuinchjare nga kjua'e ngat'are Kui.

⁴⁰Kui enbi ko kja'e ngisa en xi kitsu Pedro nga kinchja 'ba nga 'enere xuta. —T'etut'axin_ru kui xuta ch'okun xi tjin nganda'e —kitsure.

⁴¹Kui kjua kizatendani xuta xi yatesinre en xi kitsu Pedro. Kui nixtjinbiu jánru mi xuta ja'e ngisa ngajinre xuta xi je kuakjainre ngat'a tse'e Jesús. ⁴²Kjit'a yasen ñojon en xi bakuya nchja chinga apóstol, 'ba jngu kitsa'en xinkjin, 'ba kuañajan nga yakjanya niñuxtila xi kiskine, 'ba nga jako Na'enchana.

Jotsa'en tsek'endu xuta xi tjun kuakjainre ngat'a tse'e Jesús

⁴³Kuakunre ngatsi'i xuta, ngat'a nchja chinga apóstol kitsa'en nkjin kjuakun ko chuba xi yakutsejen kjuajere Na'enchana. ⁴⁴'Ba ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús jngu kitsa'en yojore 'ba tujungu kitsichjenko xinkjin ngayéje mé= xi tjinre. ⁴⁵Yateña nangire 'ba ko xi tjinre, 'ba kitsitsojosun ton ngajinre ngatsi'i xuta xi yak'a nga kitsjare jó tjin machjenre nga jngu jngu. ⁴⁶Nyujun nyujun kuañajan ña ma ndetsinre ningu 'ba xki ni'ya yakjanya niñuxtila nga kiskineko xinkjin ko kjuatsja 'ba nga inda kjiyuju inimare. ⁴⁷Kitsichjire Na'enchana, 'ba ngatsi'i xuta xi naxinando tse'e nda kinchja ngat'a tse'e. 'Ba nyujun nyujun Na'enchana kitsikasen ngisare ngajinre kui kja'e ngisa xuta xi inya'bangi.

Pedro tsinda jngu xuta xi bi ma fi

3 Jngu nixtjin nga chuba ján nga kuangixun, Pedro ko Juan kiji

ningu, ngat'a kui= chubabiu nga xuta xi tse'e Israel fako Na'enchana. ²'Ba kio tijña jngu xuta xi bi ma fi 'ndani nga kitsin. Xi nyujun nyujun nik'eñaxtiu xuntja ningu xi Nda Kji'u 'mi, tuxi skui'a kjuatjonire ton xuta xi fa'as'en ña ma ndetsinre ningu. ³'Ba kionga xutabiu tsabe Pedro ko Juan nga inyafa'as'en ña ma ndetsinre ningu, ts'akjuatjore ton. ⁴'Ba 'batsa'en Pedro ko Juan kiskutsejen'a xutabiu. 'Ba Pedro kitsure nga jako: —Chutsejen'ani.

⁵'Ba 'batsa'en xutabiu kiskutsejen'a nga kiskuya nga kua'ere ton. ⁶Tunga Pedro kitsure: —Tsajainna ton xi plata ninga ton xi oro ni, tunga mé= xi tjinna sjara. Nga koni nga ja'enre Jesucristo xi Nazaret tse'e, tisetjen 'ba titjajme.

⁷'Ba 'batsa'en Pedro kitsuba ntsja kixi xutabiu nga kitsikisetjen, 'ba ta'a kisaku ngañure ndsaku ko ngisin ndsaku xutabiu. ⁸'Ba se kiskjink'a nga tisetjen, 'ba tsak'ajme. 'Ba 'batsa'en ja'as'enko Pedro ko Juan ña ma ndetsinre ningu. Tsu'ba 'ba tikjink'akoni 'ba titsichjire Na'enchana. ⁹Ngatsi'i xuta tsabe nga tsu'ba 'ba nga titsichjire Na'enchana, ¹⁰'ba tu 'ba= kuánre 'ba kitsakjun ngat'are mé xi kuánre xutabiu. Ngat'a bekkun nga kui xutabiu xi 'bejña nga mi'a ton ngantja ningu xi Nda Kji'u 'mi.

Pedro tsikja'axtiuya enre Na'enchana ña ma ndetsinre ningu

¹¹Xuta xi kuanda, bi nde titsuntjint'ani Pedro ko Juan. 'Ba 'batsa'en ngatsi'i xuta inyamakunre 'ba kuañajan ña inya nchjabiu ngini'ya xi Ngini'yare Salomón 'mi. ¹²'Ba kionga Pedro tsabe kibi, jako naxinando, 'ba kitsure:

—Jun xuta naxinanda Israel, ¿ánñu tjimakunninu kibi? ¿'Ba áññu techutsejen'anini joni tsa kjuañu tsajain 'ba tsa ngat'a nga 'ñu 'yakuin Na'enchana, tsa kui kjuá kuán kjinik'ajmeni kui xutabi? ¹³Na'enre xuta chingana Abraham ko Isaac ko Jacob, kui= xi kitsjare kjuaje Ki'ndire. Kui Jesús xi jun kjingantsjo 'ba kji'yaton ngixkun Pilato, kionga kui kuamejénre nga sik'ejñandai. ¹⁴Tunga jun kji'yatonñu xuta tsje 'ba xi kixi. Tusa tsikixun nga jngu xuta xi kitjenre mik'en kika'enu. ¹⁵'Ba 'batsa'en kjinik'ion kui xi tsik'endukun xuta. Tunga Na'enchana kitsikja'aya nganire 'ba jin= xi tenikixiyee kibi. ¹⁶Ngat'a makjainni ngat'are Jesús, kui= kjuá ngat'are ja'enre Jesús kitsa'e nga'ñure xutabi xi te'yo 'ba 'yaxkun. Ngat'a makjainni ngat'are Jesús, kui= kjuá xutabi kuandakjinni ngixkun ngatsi'u.

¹⁷'Ba nganda'e, nts'ia xian, 'be=ñá nga bi 'yo mé= xi kjiño'on. 'Ba nde xutaxanu bi be mé= xi kitsa'en. ¹⁸Tunga 'ba=tsa'en Na'enchana kitsik'etjusun mé= xi kitsuyatitjun kionga kitsikinchja ngatsi'i profeta, nga Cristo tjinnere kjuá'a kjuanima. ¹⁹Kui kjuañu tik'antjaiyañu kjuafa'etsjennu 'ba ndiba ngañu ngixkun Na'enchana, tuxi sichat'aninu jenu. Tsa 'ba si'on, Na'enchana sjanu nixtjin nga kuan sikja'ayo ²⁰'ba sikasennu Jesús, kui xi kitsa'e titjunre xa nga kuan Cristonu. ²¹Jesucristo tjinnere nga k'uejña ngank'aa nganda'e, ka'nda nga kjuá'e nixtjin nga s'enda ngani ngayéje xi kitsu Na'enchana nixtjin

kuatse jan, jotsa'en kitsikinchja profeta tsjere. ²²Jotsa'en kitsu Moisés nixtjin kuatse jan: “Na'enchana, kui= xi Na'ennu. Kui xi sikasennu jngu profeta xi k'uetjujin ngajinnu, jotsa'en kitsikasenna. Tasen ñojon ngayéje mé= xi kuetsunu, ²³ngat'a tu'yañu xi bi kuasen ñojonre profetabiu, kui= xi kju'i'naxjejin ngajinre xuta naxinando.”

²⁴'Ba Samuel 'ba ko ngatsi'i profeta xi jaskan kis'e 'ba=nde kinchja ngat'are nixtjinbi. ²⁵'Ba tsojon= kuan mé= xi kinchja profeta, 'ba tu kjuanda tsojon nga Na'enchana 'endako kjuá xuta chinganu, kionga 'ba kitsure Abraham: “Ngatsi'i naxinanda xi tjin ngasun'ndebi kuachikunta'en ngat'are ntje xi s'eri.” ²⁶Kionga Na'enchana kitsikja'aya nganire Ki'ndire, jun= titjun kitsikasennu, tuxi sichikunta'enninu 'ba meni nga jngu jngu xi tjin ngajinnu k'uenduni tsajmi xi ch'otjin.

Pedro nchja ngixkun xutaxa

4 'Ba Pedro ko Juan tojo inyafako xuta naxinandabiu kionga ja'e nchja na'miu ko xi ngakure xi tsikuenda ningu 'ba ko nchja saduceo. ²Kui 'ñu kjimastire, ngat'a Pedro ko Juan inyabakuyare xuta naxinandabiu 'ba inya'be'ere nijmi nga ngat'are Jesús nga je kis'ejña kusun nga kjuá'aya nganire xuta ngajinre mik'en. ³'Ba 'batsa'en kitsuba 'ba kiskanis'en nduya ka'nda nixtjin nga kuanyujun, ngat'a je kuangixun kui nixtjinbiu. ⁴Tunga xuta xi kjint'e mé= xi kinchja Pedro ko Juan, nkjin kuán xi

kuakjainre ngat'a tse'e Jesús. Ónru mi kuán nchja xi kuakjainre.

⁵Ba 'ba kuán nixtjin nga kuanyujun, xutaxare naxinando ko nchja chingare naxinando 'ba ko nchja chjine tse'e kjuatexuma kuañajan naxinanda Jerusalén. ⁶Ba nde ja'e Anás xi na'mi titjun, Caifás, Juan, ko Alejandro, 'ba ko ngatsi'i nchja xi xinkjin nchja na'mi ngaku. ⁷Ba 'batsa'en kichja'a Pedro ko Juan 'ba kjinikinya ngamasenre nchjabiu tuxi xjaningiyanire.

—¿Mé= kjuañu xi tjinnu nga nindo xuta? —kitsu nchja xabiu—. ¿Yá= xi ti'bexanu nga 'ba teño'on?

⁸Ba 'batsa'en kinchja Pedro nga kitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba kitsure:

—Jun xutaxa ko nchja chingare naxinanda Israel, ⁹nganda'e techjaningiyani ngat'are kjuanda xi kuán ngat'a tse'e jngu xuta xi bi ma fi'in 'ba jótsa'en kuandanire. ¹⁰Ngatja'yo ngatsi'u 'ba ko ngatsi'i xuta naxinanda Israel nga ja'enre Jesucristo xi Nazaret tse'e xi jun kjinik'ent'o kru 'ba xi Na'enchana kitsikja'aya nganire, ngat'are kui kuandani xuta xi sejña nduju ngixkún nga'e. ¹¹Kui Jesús, ndiojo xi tsabeton nchja chjinexjo tunga je ndiojo titjun kuán. ¹²Tsajain ngisa xi mare tsik'angi xuta, ngat'a Na'enchana bi kja'e kitsikasen ngisa ngasun'ndebi xi nga ko ja'enre kuan sik'anginina.

¹³Ba 'batsa'en kuakunre xutaxabiu, kionga kjint'e nga 'batsa'en ko kjuañu kakun kinchja Pedro ko Juan 'ba tsabe nga tuxkia xuta= kuán 'ba xi bi kiskut'aya. Tsbexkun nga kui xi ja'ba je

tsek'etsumako Jesús. ¹⁴Tunga bi kuán jo kitsure ngat'a inyabe nga xuta xi kuanda sejñat'are nchjabiu. ¹⁵Ba 'batsa'en 'exare nga ngat'etjujin ña kuañajan, 'ba xutaxabiu joyanire xi jngu= xi jngu.

¹⁶—¿Mé= xi sikua nchjabí? — kitsu—. Ngat'a ngatsi'i xuta xi tjindu naxinanda Jerusalén je be kjuakun xi kitsa'en, 'ba bi kuan k'ue'ma. ¹⁷Tusa kuinyakun_ra, tuxi tu'yá nde kuetsuyanire ngat'are ja'enre Jesús 'ba tuxi bi nde kuajenduju ngisani enre ngajinre xuta naxinando.

¹⁸Ba 'batsa'en kinchja nganire nchjabiu 'ba inyakunre nga bi nde kuinchjani ninga bi nde kuakuyani ngat'are ja'enre Jesús. ¹⁹Tunga Pedro ko Juan 'bi kitsu nga kitsingojore xutaxabiu:

—Chusun_ru mé= xi nda tjin ngixkun Na'enna —kitsure—. ¿A jun= xi sik'etjusunri asa Na'enchana? ²⁰Ngat'a bi kuan xiu kuetsubai ngat'are mé= xi kji'yee 'ba kjinu'yee.

²¹Ba 'batsa'en xutaxabiu inyakun ngisare, tunga kitsik'endundai. Bi kisaku ndiyare jótsa'en sikja'a kjuanima, ngat'a ngatsi'i xuta naxinando kitsichjire Na'enchana ngat'are mé xi kuán. ²²Ngu xuta xi kuanda ngat'are kjuakunbi, tsaxtiu yachan nure.

Xuta xi makjainre mi'are kjuañukakun Na'enchana

²³Kionga je kjinik'endundai Pedro ko Juan, ta'a kikun xuta xi yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba ye'ere nijmi ngayéje xi kitsure nchja na'mi ngaku ko nchja

chingare naxinando. ²⁴Ba kionga xuta xi yak'a kjint'e kibi, ngatsi'i tujngu kitsa'en kjuafa'etsjenre nga jako Na'enchana 'ba kitsu:

—Ji Na'en, ji xi kjiñe'en ngank'aa, t'anangiu ko ndachikun 'ba ko ngayéje xi kio tjin. ²⁵Ngat'are Isennixtjintsjeri kjinikinchje David xuta chingani. Kui xi 'ba nde kitsa'exat'ari 'ba kjinikinchje:

¿Ánñu inyakjanni naxinanda xi tjin ngasun'ndebe?

¿Ánñu xuta foyanire tsajmi xi tsajain ndiyare?

²⁶Tsik'endunda nga skjan nchja rey xi tjin ngasun'ndebe, 'ba xutaxabiu kuañajan tuxi k'uendani kjua xi bi nda tjin ngat'are Na'enchana 'ba ko Cristore.

²⁷Ngat'a kjuakixi= nga naxinandabi rey Herodes ko Poncio Pilato kuañajanko xuta xi Israel tse'e 'ba ko xi bi tse'e Israel 'ba 'enda kjua xi bi nda tjin ngat'are Jesús xi Ki'ndi tsjeri xi kjiñe'en nga Cristo kuán. ²⁸'Ba 'batsa'en kitsik'etjusun nchjabiu ngayéje mé= xi kjini'indutitjin 'ba xi kichusun_ri nga tjinnere nga kuan. ²⁹'Ba nganda'e, ji Na'en, chutsejen'ai mé= xi mejénre sikoni nchjabiu 'ba ti'en nga xutari ngatatsikja'axtiuya en xi tsiji ko kjuañukakun. ³⁰Tsejen ngatamare xi sefesun kjuañuri, 'ba ngat'are ja'enre Jesús, Ki'ndi tsjeri, ngatjama kjuakun 'ba ko chubá xi kuaku kjuajeri.

³¹'Ba kionga je jet'are nga jako Na'enna, nga'nde ña kuañajan jatse; 'ba Isennixtjintsjere Na'enchana ja'e ngajinre ngatsi'i, 'ba kitsikja'axtiuya enre Na'enchana ko kjuañukakun.

Xi makjainre ngat'a tse'e Jesús kitsikjenko xinkjin tsajmi xi tjinre

³²'Ba ngatsi'i xi kuakjainre ngat'a tse'e Jesús jngu kitsa'en inimare ko kjuafa'etsjenre. Ni'yá tsu tsa tu kui tajngu tse'e mé= xi tjinre. Tusa tu jngu je kitsikjenko xinkjin mé= xi tjinre. ³³'Ba ko 'ñu tse kjua'ñu nchja chinga apóstol kitsikja'axtiuya nga ja'aya nganire Na'enna Jesús, 'ba Na'enchana 'ñu kitsichikunta'en ngatsi'i. ³⁴'Ba ngajinre xutabiu tsajain xi na'en chunre, ngat'a ngatsi'i xi tjinre tsa xu'ba asa ni'ya bateña 'ba fa'eko ton jotjin ba'ere. ³⁵'Ba nchja chinga apóstol fa'etsjare, 'ba kui bakjanyare ngatsi'i xuta jotsa'en machjenre nga jngu jngu.

³⁶'Ba tsik'ejña jngu xuta lebita xi kitsin nangi Chipre xi Kuse 'mi, xi nchja chinga apóstol Bernabé kitsure nga ja'en skare. (Kui ja'en xi tsunire: Xi tsja kjuaje kakun.) ³⁷'Ba Bernabé yateña jngu xu'ba xi tjinre 'ba ja'etsjare nchja chinga apóstol ton xi kuachjinire.

Jere Ananías ko Safira

5 Tunga jngu xuta xi Ananías 'mi nde yateña jngu xu'ba. 'Ba chjunre Safira 'mi. ²Kui xi 'ejñat'axin jngu ka'a ton xi jotjin kika'ere xu'bare 'ba xi ngijngu ka'a ja'etsjare nchja chinga apóstol. 'Ba nde tsabe chjunre mé= xi kitsa'en ngayeje. ³'Ba kio Pedro kitsure: —Ji Ananías, ¿ánñu chanayiu ja'as'enjinni inimari, nga en ndesu te'mi_ri Isennixtjintsjere Na'enchana nga kichjube jngu ka'a ton jotjin kika'eri xu'bari nga kikateñe? ⁴Kionga kje bateñajín xu'bo, ¿a

bi tsa tsiji? 'Ba kionga je kikateñe, ¿a bi je tsiji ton? ¿Ánñu 'batsa'en kjinikja'etsjenni nga 'ba kjiñe'en? Na'enchana xi kik'in_ri en ndesu, bi xuta.

⁵Kionga kjint'e enbi, Ananías je mik'en nga kiska t'anangiu. 'Ba a tu 'ñu kitsakjun ngats'i xuta xi kjint'e mé xi kuán. ⁶'Ba kio ja'e jó ján nchja nisti 'ba yaxtejun najñu yojore, 'ba 'etjuko nga kik'eyanijin.

⁷Jánru hora jaskan, ja'e chjunre Ananías xi bi be mé xi kuán. ⁸'Ba kio Pedro tsiningiyare:

—'Ba t'inna ¿a 'bi= tjin kich'o xu'banu nga kikateño?

—Jun, 'ba= tjin kikateñani — kitsingojo Safira.

⁹—¿Ánñu kaminya'añu xingiu nga mejénnú xut'ayako Isennixtjintsjere Na'enchana? — kitsu Pedro—. Nchjanisti xi tjindu ngastun xuntjo kui= xi kik'eyanijin xi'inri, 'ba nganda'e nde, ji kuekori.

¹⁰'Ba ndekuini chubabiu je mik'en chjunbiu nga kiskat'a ndsaku Pedro. 'Ba kionga ja'as'en nchja nistibiu, tsabe nga je kjiñak'en chjunbiu 'ba 'etjuko nga kik'eyanijint'are xi'inre. ¹¹'Ba niki 'ñu kitsakjun ngats'i xi makjainre ngat'are Jesús 'ba ko ngats'i xuta xi kjint'e kibi.

Kjuakun xi kitsa'en nchja chinga apóstol

¹²'Ba nchja chinga apóstol nkjin kjuakun ko chubá xi yakutsejen kjuajere Na'enchana kitsa'en ngajinre naxinandabiu, 'ba ngats'i tu jngu kitsa'en kjuafa'etsjenre 'ba kuañajan ngini'ya xi Ngini'yare Salomón 'mi. ¹³'Ba xuta xi yak'a bi kuañukakun nga kuañajanjinre

xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, tunga naxinandabiu nda kinchja ngat'a tse'e. ¹⁴'Ba kuankjin ngisa xuta, xi xi'in ko yanchjin, xi ja'e ngisa ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.

¹⁵'Ba ka'nda ngaya ndiyo kikani xuta xi inyasefesun xi kitsikayusun nijña ko nachan, tuxi kionga kjua'ani Pedro ninga tu nk'ianre kjua'anere xi inyafesun. ¹⁶'Ba nde ja'e nkjin xuta naxinanda xi tjindu ngandaire naxinanda Jerusalén nga ja'eko xinkjin xi inyasefesun 'ba ko xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda, 'ba ngats'i kuanda.

¹⁷'Ba 'batsa'en a tu 'ñu kuaxinre na'mi titjun ko ngats'i xi mako xi nchja saduceo kuán. ¹⁸'Ba kitsikasen nchja xi kitsuba nchja chinga apóstol 'ba kiskanis'en ngaya nduyare naxinando. ¹⁹Tunga ngajñu jngu ankjere Na'enchana kiskjex'a xuntja nduyo 'ba ts'axje nchjabiu 'ba 'bi kitsure:

²⁰—Tangiun, tanginkinya nduju ña ma ndetsinre ningu 'ba t'e_ru nijmi xuta naximando ngayéje en xi tse'e kjuabenichun xatsebi.

²¹'Ba 'batsa'en kitsik'etjusun nchja chinga apóstol en xi kik'inre. 'Ba nga kuanyujun, ja'as'en ña ma ndetsinre ningu 'ba yakuya. 'Ba ndekui chubabiu ja'e na'mi titjun 'ba ko nchja xi mako nga'nde ña mañajan xinkjin. 'Ba kio kitsikjint'e ngats'i nchja ngakure xuta xi Israel tse'e 'ba 'exa nga kuechja'a ngaya nduyo nchja chinga apóstol. ²²Tunga kionga nchja xi tsikuenda ningu echu nduyo, bi kuasjaire nchja chinga apóstol. 'Ba 'batsa'en jendiba ngani nga ja'eke'e nijmi.

²³—Tichja tsjan tsjan xuntja nduyo nga echij. 'Ba chasoldadu xi kio inyatsikuenda inyaxtiu xuntjo. Tunga kionga kichju'i, tu'yá kj'iyeē ngaya —kitsu.

²⁴Kionga kjint'e enbi, na'mi titjun ko nchja na'mi ngaku 'ba xi ngakure chasoldadu xi tsikuenda ningu, ka'nda bi nde beni mé= xi sikja'etsjen 'ba tsiningiyare xinkjin jótša'en kjuechukjet'ani kjuabi.

²⁵Tunga jngu xuta 'ba ja'etsure: —Jun, na'en, nchja xi kichanis'ion nduya tsakaiñu ña ma ndetsinre ningu= inya 'ba inyabakuyare xuta naxinando.

²⁶'Ba 'batsa'en nchja xi tsikuenda ningu 'ba ko xi ngakure kiji 'ba ja'eko ngani nchja chinga apóstol. Tunga bi kitsi'onre ngat'a tsakjun tsa ndiojo kue'ere xuta naxinando.

²⁷Kionga ja'eko, kitsikinya ngixkun xutaxa xi kuañajan kio. 'Ba kio na'mi titjun tsiningiyare:

²⁸—¿A bi je 'ba kik'inkixiri nga bi nde kuan kuakuyañu ngat'are xutabiu? 'Ba ¿mé= xi teño'on jun? —kitsure—. Ngatsi'i xi tse'e Jerusalén be mé= xi tebakuyo, 'ba mejénnú nga jin xanineni kjuabeyare xutabiu.

²⁹—Tjinnere nga Na'enchana titjun sik'etjusun_ri nga ko mare xuta —kitsingojo Pedro 'ba ko nchja chinga apóstol xi yak'a—.

³⁰Na'enre xuta chingana kitsikja'aya nganire Jesús, xi jun kjinik'ent'o kru. ³¹Na'enchana kitsjare kjuaje 'ba kitsik'ejna ngate kixire. Kui= xi xuta titjun nganda'e 'ba xi tsik'angi xuta tuxi sjanire kjuanichat'a xuta xi Israel tse'e kionga tsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba fa'e ngani

ngixkun Na'enchana. ³²Jin= xi tenikixiyeē ngat'are kibi 'ba 'ba nde Isennixtjintsjere Na'enchana ngayeje, Isennixtjin xi Na'enchana tsjare xuta xi tsik'etjusunre.

³³Kionga kjint'e enbi xutaxabiu, niki 'ñu kuakjanre, ka'nda kuamejénre sik'en nchja chinga apóstol. ³⁴'Ba 'batsa'en tsakasen nduju ngajinre nchjabiu jngu xuta fariseo xi Gamaliel 'mi, jngu chjine kjuatexuma xi 'yaxuta ngat'are ngatsi'i xuta naxinando. Xi 'exa nga kjui'naxje ngutjun nchja chinga apóstol.

³⁵—Jun na'en naxinanda Jerusalén —kitsure xutaxa xi yak'a—, nda chusun ru mé= xi siko kui xutabi. ³⁶Ngat'a jo kuán nganda'eñu, isetjen jngu xuta chinga xi Teuda 'mi. 'Ba kui kitsure yojore jngu xuta xi 'ñu chjire, 'ba ñujunru sientu nchja kitjenngi. Tunga Teuda kjinik'en 'ba ngatsi'i xi kitsjenngire kitsojoba. 'Ba kio jet'a yeje. ³⁷'Ba jaskan ngani, nixtjin nga tukja'aya xki xuta naximando, isetjen Judas xi Galilea tse'e, 'ba kitsa'en nga nkjin xuta kitjenngire. Tunga 'ba nde kui kjinik'en ngayeje 'ba ngatsi'i xi kitsjenngire kitsojoba.

³⁸'Bamani, sja_nuu jngu kjuafa'etsjen nganda'e: Ngat'ejno nchjabiu 'ba tumé nde nikonu. Ngat'a tsa tu tse'e sa xuta xi tsikja'etsjen 'ba xi tsa'en nchjabiu, kjuet'a. ³⁹Tunga tsa tse'e Na'enchana, bi kuan sikase'ñu. Chutsejen_ru yojonu tsa tu Na'enchana= nini xi tebixkjanakoñu.

⁴⁰'Ba 'batsa'en xutaxabiu kuakjainre mé= xi kitsu Gamaliel. Kinchjare nchja chinga apóstol 'ba

yajare 'ba 'echja'ndere nga bi nde kuinchja ngisani ngat'a tse'e Jesús. Jaskan kitsik'endundai ngani. ⁴¹'Ba nchja chinga apóstol 'etukajinre xutaxabiu 'ba 'ñu tsja titsubare, ngat'a Na'enchana je kitsja'ndere nga kju'a kjuanima tu kjuare ja'enre Jesús. ⁴²'Ba ngantsjai nixtjin ña ma ndetsinre ningu 'ba xki ni'ya janda bakuya 'ba kitsikja'axtiuya ngat'a tse'e Jesucristo.

**Yatu xuta s'enere xa tuxi
kuasekoni nchja chinga apóstol**

6 Kui nixtjinbiu kionga je kjimankjín xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, 'batsa'en xi nchja en griego kitsik'axki xi nchja en hebreo. Kitsu nga bi nda inyasatesinre yanchjin k'an xi tjin ngajinre nga nyujun nyujun kji'ba'bisunre xi chine. ²'Ba nga tejó nchja chinga apóstol kinchjare ngats'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.

—Jin tjinnere nga sikja'axtiyee enre Na'enchana. 'Ba bi nda tjin tsa k'uejñee nga sikja'axtiyee ion tuxi kuatesinnij yamixo —kitsure—.

³'Ba kui kjuañu jun, nts'iq̄ xian, tinyisjaijiun ngajinnu yatu nchja xi nda 'yaxkun, xi kjitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko kjuankjin kakun, tuxi s'enenire xabi. ⁴'Bamani jin, janda xukuai Na'enchana 'ba janda sikja'axtiyee enre.

⁵'Ba 'batsa'en ngats'i kuakjainre mé= xi kitsu nchja chinga apóstol 'ba kiskja'ajin nchjabi: Esteban, jngu xi 'ñu makjainre 'ba xi kjitse Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre, ko Felipe, Prócoro,

Nicanor, Timón, ko Parmenas 'ba ko Nicolás xi Antioquía tse'e. Kui xutabi xi bi judío, tunga je nda'e makjainnre ngat'a tse'e Na'enchana. ⁶'Ba jaskan kui nchja xi yatu ja'echani ngixkun nchja chinga apóstol, 'ba nchja chinga apóstol tsi'are kjuanda Na'enchana ngat'are kui 'ba yanere ntsja.

⁷'Ba kinduju enre Na'enna, 'ba xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús 'ñu nkjin kjima naxinanda Jerusalén, 'ba nkjin nchja na'mi kuakjainre ngayeje.

Kionga kjinduba Esteban

⁸'Ba mani Esteban, 'ñu kjinichikunta'en ngat'are Na'enchana. 'Ba ko kjuañu Na'enchana kitsa'en kjuakun ko chuba ya'e xi yakutsejen kjuajere Na'enchana ngajinre xuta naxinando. ⁹Tunga jngu nixtjin yak'a xuta xi tse'e ni'ya sinagoga xi Chu'nda xi Je Kjinik'endundai 'mi, 'ba yak'a xuta xi Cirene tse'e, ko xi Alejandría tse'e, 'ba ko yak'a xi jendibani nangi Cilicia ko nangi Asia 'etuts'inre nga josiko Esteban. ¹⁰Tunga bi kuán kitsa'enre Esteban, ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana kitsjare kjuankjin kakun nga kinchja.

¹¹'Ba 'batsa'en 'echjire yak'a nchja, tuxi kuetsuni nga kjint'ere nga Esteban ch'o kitsu ngat'a tse'e Moisés 'ba ngat'a tse'e Na'enchana. ¹²'Ba 'bitsa'en kjinistire xuta naxinando ko nchja chinga 'ba ko nchja chjine kjuatexumo. 'Ba kitsuba Esteban 'ba kiko ña mañajan xutaxa titjun. ¹³'Ba ja'echani nchja xi kinchja en ndesu nga kitsu:

—Kui xutabi ch'o tsu ngantsjai ngat'a tse'e ningutsjebi 'ba ngat'a tse'e kjuatexumo. ¹⁴Kjinu'yee nga kitsu nga Jesús xi Nazaret tse'e sikixuya ningubi 'ba nga sik'antjaiya kjuachinga xi 'ejñana Moisés.

¹⁵'Ba ngatsi'i xutaxa xi kio tjindu kiskutsejen'a Esteban 'ba tsabe nga jo kji'i nkjain ankje.

Esteban nchjntjai yojore ngixkun xutaxo

7 'Ba na'mi titjun tsiningiyare Esteban:

—¿A kjuakixi= xi inyatsu nchjabiu?
—kitsure.

²'Ba Esteban kitsingojore:

—Jún nts'ia 'ba jun xi na'en, tasen ñojon. Na'enchana xi tjinre kjuaje kuatsejenre xuta chingana Abraham kionga tijña ngisa nangi Mesopotamia, kionga kje fik'ejñajín nangi Haran. ³'Ba kitsure: “T'ejñe nangiri 'ba xingi 'ba tiken nangi xi an kuakura.” ⁴'Ba 'batsa'en Abraham 'etju nangi Caldea 'ba kik'ejña naxinanda Haran. 'Ba kionga je k'en na'enre, Na'enchana kitsikasen Abraham nangibi kioña jun tetsubo nganda'e. ⁵Tunga bi kitsjare nga'nde xi kuatse'e nangibi, 'ba ninga bi kitsjare ña kuasen ndsaku. Tunga kitsuya titjunre nga sjare nga kuatse'e nangui 'ba nga jaskan kuatse'e ntje xi s'ere, ninga kje tjiínre ki'ndi Abraham kui nixtjinbiu. ⁶Na'enchana 'ba nde kitsure Abraham nga ntje xi s'ere k'uendu nangi xi bi kui tse'e, 'ba nga xuta chu'nda kuan, 'ba nga ñujun sientu nu kju'a kjuanima. ⁷Tunga 'ba nde kitsure

Na'enchana: “An sikja'aa kjuanima xuta naxinanda ña chu'nda kuan, 'ba jaskan k'uetju kio 'ba sichjina kui nga'ndebi.”

⁸Na'enchana 'endako kju Abraham 'ba kitsure nga sa'en xi circuncisión 'mi. 'Ba kui= kjuañu, kionga je jin nixtjin kitsin Isaac, Abraham kitsa'en circuncidar. 'Ba 'ba nde kitsa'en Isaac ko ki'ndire Jacob. 'Ba 'ba nde kitsa'en Jacob ko ngatejó ki'ndi nistire, xi xuta chingana kuán.

⁹Kui ki'ndire Jacob, xi xuta chingana kuán, kuaxinre ngat'a tse'e nts'e Kuse 'ba yateñare xuta xi Egipto tse'e. Tunga Na'enchana tsakaseko Kuse ¹⁰'ba ja'axin yejere kjuabare kui. Na'enchana kitsjare kjuankjin kakun 'ba kjuanda ngixkun Faraón xi ngaku titjunre Egipto. 'Ba Faraón kitsja xare Kuse nga kuan xuta titjunre xuta xi Egipto tse'e 'ba xi ngakure ngatsi'i xi tjin ni'yare.

¹¹'Ba 'batsa'en kis'e kjindia 'ba 'ñu tse kjuaba ngayéje nangi Egipto ko ngayéje nangi Canaán, 'ba xuta chingana bi nde kisakunire xi chine. ¹²Kionga kjint'e en Jacob nga nangi Egipto tjin xi chine, kio titjun kitsikasenni ki'ndi nistire xi xuta chingana. ¹³'Ba xi majóni ndiya, Kuse yakure yojore nts'e. 'Ba 'batsa'en Faraón tsabexkun xinkjin Kuse. ¹⁴'Ba kio Kuse 'exa nga kuechja'a Jacob xi na'enre 'ba ko ngatsi'i xinkjin xi yachute ko kan'ón mani. ¹⁵'Ba 'batsa'en Jacob ja'ek'ejña nangi Egipto, 'ba kio k'en. 'Ba nde kio jesun ki'ndi nistire xi xuta chingana kuán. ¹⁶'Ba jaskan yojore Jacob kichani Siquem, 'ba

kiseyanijin tsju xi Abraham tsatset'are ki'ndire Hamor nga kitsjare ton xi plata ni.

¹⁷Kionga je kuatiña nixtjin nga kuajngu en xi kitsu titjunre Na'enchana Abraham, 'ñu nkjin kuan ngisa xuta naxinandana xi nangi Egipto tsik'endu. ¹⁸'Ba kio yatexuma kja'e xuta ngaku titjunre Egipto xi bi tsabexkun Kuse. ¹⁹Kui xi 'ejñure xutana 'ba ch'o kitsiko xuta chingana. 'Ba 'enere nga sikumare ki'ndixure, tuxi kueyani.

²⁰Kui nixtjinbiu kitsin Moisés. Jngu ki'ndi xi nda kji'i kuán ngixkun Na'enchana, 'ba ján sa kitsicha xichare ngaya ndaba. ²¹'Ba kionga je tjinnere nga sikumare, ki'ndi chjunre Faraón kiskjebe 'ba kitsicha jo fani tsa ki'ndire. ²²'Ba 'batsa'en Moisés kisakuyare kjuachjinere xuta Egipto, 'ba 'ñu kuán nga kinchja 'ba ko ngayéje xi kitsa'en.

²³'Ba kionga je yachan nure, inimare Moisés kitsuni nga kuekun xuta xinkjin, xi xuta tse'e Israel.

²⁴'Ba kionga tsabe nga jngu xuta xi Egipto tse'e ch'o titsiko jngu xuta xi Israel tse'e, tsakaseko 'ba kitsik'en xi Egipto tse'e. 'Ba 'batsa'en kitsingojo xi tjimata'en xuta xi Israel tse'e. ²⁵Moisés kitsikja'etsjen nga kuankjinre xinkjin ngat'are xa xi kitsa'ere. Tunga xinkjin bi kuankjinre nga Na'enchana ja'ba je kitsja xare kui, tuxi sik'endundaini.

²⁶Nga kuanyujun Moisés tsabe nga jó nchja xi Israel tse'e inyakjanko xinkjin 'ba kuamejénre nga kuatekjanjare. 'Ba kitsure: “Jun, na'en, nts'io ñu. ¿Áññu nde jun teni'oni_ru xingiu xi jngu= xi jngu?”

²⁷'Ba 'batsa'en xuta xi titsi'onre xuta xi ngijngu kitsunginiña Moisés 'ba kitsure: “¿'Yá= xi titsja xari nga kuatexumaniñ 'ba nga k'uendai kjuani?” ²⁸¿A mejénri sik'ennañ jotsa'en kjinik'en ngujña xuta xi Egipto tse'e?” ²⁹Kionga Moisés kjint'e enbiu, tsanga 'ba kikejña nangi Madián, ña tu'yá bekkun. 'Ba kio kis'ere jó ki'ndi.

³⁰Yachan nu jaskan, jngu ankje ja'ekun Moisés nga'nde t'axin xi tiñare ngijñacha xi Sinaí 'mi. Yakure yojore ngajin ndi'ire na'yantsje xi titi. ³¹Moisés tu 'ba= kuánre kionga tsabe mé= xi tjimatsejenre. 'Ba 'batsa'en kitsitiña tuxi ngisa nda skueni. 'Ba kjint'ere jndare Na'enchana xi kitsure: ³²“An= ña Na'enre xuta chingari, an ña Na'enre Abraham ko Isaac 'ba ko Jacob.” 'Ba Moisés jatse nga kitsakjun 'ba bi ma kakun nga kutsejen'a. ³³'Ba 'batsa'en Na'enchana kitsure: “Naxje jnderi, ngat'a nga'nde ña tesen nga'nde tsje. ³⁴Te'beña jótsa'en fa'a kjuanima xuta xi tsa'an xi nangi Egipto tjindu 'ba tent'eña nga inyatsine, 'ba je 'etukajian nga sik'endundaa. 'Ba 'batsa'en jabi nga'e ngat'a an sikasenra nangi Egipto.”

³⁵Kui Moisés=bi xi tsabeton nchjabiu nga kitsure: “¿'Yá= xi titsja xari nga kuatexumaniñ 'ba nga k'uendai kjuani?”, kui xi ankjere Na'enchana kuatesejenre ngajin na'yantsje xi titi. 'Ba 'batsa'en Na'enchana kitsikasen Moisés 'ba kitsja xare nga kui xi kuatexumare xutana 'ba nga sik'endundai.

³⁶'Ba 'batsa'en Moisés ts'axjejin nangi Egipto xuta chingana. 'Ba

yachan nu kitsa'en kjuakun ko chuba xi yakutsejen kjuajere Na'enchana nangi Egipto ko ngajinre Ndachikun Iniu 'ba ko nangi t'axin. ³⁷Ndekuini Moisés kibi xi kitsure xutare Israel: “Na'enchana sikasenu jngu profeta xi k'uetjujin ngajinnu, jotsa'en kitsikasenna an.” ³⁸Ba kui Moisés xi tsik'ejñajinre xuta xi kuañajan nangi t'axin. Kui xi jako ankje ngijñacha xi Sinaí 'mi 'ba jako ngani xuta chingana. Kui xi kitsa'ere nga sjana en xi tsjana kjuabenichun.

³⁹Tunga xuta chingana, bi kuamejénre nga yasen ñojon ion. Tusa tsabeton 'ba kuamejénre nga kiji ngani nangi Egipto. ⁴⁰'Ba xuta chingana kitsure Aarón: “Tindaniñ na'en xi kuetitjunní. Ngat'a bi 'yee mé xi kuánre kui Moisés xi ts'axjejinñi nangi Egipto.” ⁴¹'Ba 'batsa'en kitsinda jngu isenre tjiundija, 'ba kitsik'en tjiuba tuxi sjanire chje isenbi. 'Ba ts'axjere s'i xi ko ntsja 'endani.

⁴²Tu kjuare kibi, Na'enchana bi nde kitsisinnire xutabiu. Tsakasent'axinre 'ba kitsja'ndere nga sichjire niñu xi tjin ngank'aa, jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana xi kitsi'indu xuta chinga profeta:

Jun xuta xi Israel tse'e,
 ¿a an kika'enuj chje ko tjiuba xi
 kjinik'ion,
 nga yachan nu nga tseketsubo
 nangi t'axin?

⁴³Tusa kichank'angui ni'yachire na'en xi Moloc 'mi, ko niñure na'en xi Renfán 'mi, 'ba ko isen xi kjinindo tuxi sichjini_ru.
 'Ba kui= kjuañu sa'enñā nga kjin kuechaninu jun

nga'nde xi ngisa t'axin tijñare nangi Babilonia.

⁴⁴'Ba xuta chingana nangi t'axin tsek'endu 'ba kiko ningu xi najñu ni xi bakutsejen nga Na'enchana 'endakokjua naxinandare, xi kuanda jotsa'en kuamejénre Na'enchana. Ngat'a Na'enchana ja'ba je 'exare Moisés nga k'uenda ningu xi najñu ni jofa tsa'en kuatsejenre. ⁴⁵'Ba jaskan kitsa'ere xuta chingana kui ningu najñubiu nga kuatse'e. 'Ba kui ningu najñubiu ya'a kionga ja'e nangibi, nixtjin nga tjinre xa Josué. 'Ba kiskjanko xuta xi tjindu nga'e, xi Na'enchana ts'axje ngixkun xuta chingana. 'Ba 'batsa'en kuachjen ningu najñubiu ka'nda nga David kuán rey.

⁴⁶'Ba David kisakure kjuanda ngixkun Na'enchana, 'ba tsi'are nga sindare jngu nga'nde ña kuan k'uejña Na'enchana, Na'enre xuta chingana Jacob. ⁴⁷Tunga Salomón kui xi kitsinda ni'yare Na'enchana. ⁴⁸Tunga Na'enchana xi ngank'aa tijña bi 'bejñaya ni'ya xi tsinda xuta. Ngat'a 'batsa'en xuta chinga profeta kitsi'indu enre Na'enchana:

⁴⁹Ngank'aa yaxile xi batejñasaan nga batexumaā.

'Ba t'anangui, kio= ña
 tsikja'ayaniā ndsakuā.
 ¿Ñare ni'ya xi sindanuū?, kitsu
 Na'enchana.

¿Ba ñare nga'nde ña kuan
 sikja'ayaā?

⁵⁰¿A bi an xi kitsinda ngayéje kibi?

⁵¹Tunga jun —kitsu ngisa Esteban—, ne xton. Inimanu jo=ni xuta xi bi be Na'enchana 'ba bi mejénnú kjuinu'yo xi kjuakixi.

Ngantsjai bi nik'etjusun_ru Isennixtjintsjere Na'enchana. Jun ngusunñu ko xuta chinganu. ⁵²Xuta chinganu kitsjennigike ngatsi'i profeta 'ba ka'nda kitsik'en xi kitsuyatitjun ngat'are xuta tsje xi kju'a'e. 'Ba kionga je ja'e, jun kjingingantsjo 'ba kjinik'ion. ⁵³'Ba bi tenik'etjusun kjuatexumare Na'enchana nisi kuangantsjo ngat'are ankje.

Kjinik'en Esteban

⁵⁴Kionga xutaxo kjint'e mé= xi kitsu Esteban, a tu 'ñu= kuakjanre 'ba niki tsajnga nde'ñu. ⁵⁵Tunga Esteban, kitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana nga kiskutsejen ngank'aa, 'ba tsabe kjuajere Na'enchana 'ba nga Jesús seña nduju ngate kixire Na'enchana. ⁵⁶—iChutsijon! —kitsu—. Te'biq nga tixa ngank'aa 'ba nga Ki'ndire Xuta xi'in ngate kixire Na'enchana s'eña.

⁵⁷Tunga 'ñu kiskji'ndaya nchjabiu nga 'echja ñojon, 'ba ngatsi'i kikja'a Esteban. ⁵⁸'Ba ts'axjejin naxinando 'ba kio ye'ere ndiojo. 'Ba xi kuán testigo 'endure najñure ngi ndsaku jngu chana'en xi Saulo 'mi nga sikuenda.

⁵⁹'Ba yejerañu tiserere ndiojo, Esteban jako Na'enchana 'ba kitsu: —Ji Na'en Jesús, chjubetjai inimana.

⁶⁰'Ba 'batsa'en tsakaskunch'in 'ba 'ñu kiskji'ndaya: —Ji Na'en, bi kuenda chjube_ri jere. 'Ba nga je 'ba kitsu, ta'a k'en.

Saulo tsjengike xi makjainre ngat'a tse'e Jesús

8 'Ba Saulo 'ba= kji'i kakun nga kjinik'en Esteban. 'Ba

ndekuini nixtjinbiu 'etuts'inre nga 'ñu kitsjengicha xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tjin naxinanda Jerusalén. Kitsojosun ngatsi'i nga kiji nga'nde xi tjin nangi Judea 'ba ko nangi Samaria. Tu nchja chinga apóstol sani xi tsek'endu naxinanda Jerusalén. ²'Ba yak'a nchja xi tsimején Na'enchana kik'eyanijin Esteban 'ba kiski'ndantjai. ³Tunga Saulo 'ñu kuamejénre nga sikjekjin xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús 'ba xki ni'ya ja'a'sen nga kiskjefe xi xi'in 'ba ko xi yanchjin 'ba kiskanis'en nduya.

Nikja'axtiuya enre Na'enchana nangi Samaria

⁴Kui xuta xi kitsojosun kitsikja'axtiuya enre Na'enchana nituña ña fi. ⁵Joni Felipe xi kiji naxinanda Samaria nga kitsikja'axtiuyare xuta xi tjin kio ngat'are Cristo. ⁶'Ba xuta jngu kitsa'en yojore nga yasen ñojon mé= xi tsu Felipe, ngat'a kjint'e 'ba tsabe nga mé= xi kitsa'en kui nga yakutsejen kjuajere Na'enchana. ⁷Ngat'a nkjin isennixtjin xi bi nda xi 'etjukajinre xuta 'ñu kiski'ndaya nga 'etju, 'ba nkjin xuta xi bi ma fi 'ba xi nímá ndsaku kuanda. ⁸Tu kjuare kibiu, 'ñu tse kjuatsja kis'e ngajinre xuta xi naxinando tse'e.

⁹Tunga kio tijña jngu xuta xi Simón 'mi, xi je nda'e tsa'enni kjuatje'e. Kui xi 'ejñure naxinanda Samaria 'ba kitsure yojore nga kui jngu xuta xi 'ñu chjire. ¹⁰Ngatsi'i xuta yasen ñojonre xutabiu ka'nda xi ki'ndi 'ba ka'nda xi chinga. —Xutabi= xi nga'ñure Na'enchana xi Nga'ñu je 'mi —kitsu xuta.

¹¹Inyabatesinre Simón ngat'a kuankjin nu nga tsa'en kjuatje'e 'ba nga 'batsa'en tsak'onachare xuta. ¹²Tunga kionga kuakjainre xuta en nda xi Felipe tsikja'axtiuya ngat'are ña batexuma Na'enchana 'ba ngat'are Jesucristo, nchja xi'in ko yanchjin kizatenda. ¹³'Ba nde Simón kuakjainre ngayeje 'ba kizatenda. 'Ba 'etuts'inre nga kitjenngi Felipe 'ba kuakunre kionga tsabe chuba xi yakutsejen kjuajere Na'enchana ko kjuakun ya'e xi tsa'en Felipe.

¹⁴Kionga nchja chinga apóstol xi tjindu naxinanda Jerusalén kjint'e en nga xuta xi tjin nangi Samaria je kuakjainre ngat'a tse'e enre Na'enchana, kitsikasen ngajaan Pedro 'ba ko Juan. ¹⁵'Ba kionga echu kio, jako Na'enchana ngat'are xuta xi Samaria tse'e tuxi sakunire Isennixtjintsjere Na'enchana. ¹⁶Ngat'a kje fa'ejín ngajinre Isennixtjintsje. Tu sa'e sani kizatenda nga ko ja'enre Na'enna Jesús. ¹⁷'Ba 'batsa'en Pedro 'ba ko Juan yanere ntsja, 'ba xutabiu kisakure Isennixtjintsjere Na'enchana.

¹⁸'Ba kionga Simón tsabe nga xuta sakure Isennixtjintsjere Na'enchana kionga nchja chinga apóstol banere ntsja, 'batsa'en kuamejénre nga sjare ton.

¹⁹—'Ba nde ta'enu ko an kjuañubi —kitsure nchja chinga apóstol—, meni nga tu'ya xi kuane ra ndsaa 'ba nde sakunire Isennixtjintsjere Na'enchana.

²⁰'Ba 'batsa'en Pedro kitsure: —Ngatachajakori tonri ngat'a nikja'etsjenni nga ko ton ma minda mé= xi Na'enchana tsja. ²¹Bi

ji 'bakori 'ba bi tsiji xabi, ngat'a ngixkun Na'enchana bi kixi tijña inimari. ²²T'ejñe jeri kibiu 'ba ndiba ngani ngixkun Na'enchana, 'ba tets'a_ri Na'enchana tsa sichat'ari nga 'bitsa'en kjinikja'etsjen. ²³Ngat'a te'beña nga kitse ngajinri kjuasja 'ba nga kjuach'okun titsik'ejña'ñuri.

²⁴'Ba Simón kitsingojore: —Chuko jun Na'enchana ngat'ana, tuxi tumé kuannina xi jun kik'innuu.

²⁵'Ba kionga nchja chinga apóstol je kitsikixiya 'ba kitsikja'axtiuya enre Na'enchana kio, 'batsa'en kiji ngani naxinanda Jerusalén. 'Ba ngaya ndiyo, ja'a nkjin nga'nde xi tjin nangi Samaria nga kitsikja'axtiuya en ndare Jesús.

Felipe fako nijmi jngu xuta xi Etiopía tse'e

²⁶'Ba 'batsa'en jngu ankjere Na'enchana jako Felipe 'ba kitsure: —Tisetjen 'ba t'in ndiya xi fini naxinanda Jerusalén 'nda Gaza.

Kui ndiyabi xi fa'a nangi t'axin. ²⁷'Ba Felipe tsisetjen 'ba kiji, 'ba ngaya ndiyo kiskajin jngu xuta xi Etiopía tse'e. Kui jngu xuta eunuko, jngu xuta xi nk'a xare xi tsa'exat'are chjun Candace xi reinare xuta xi Etiopía tse'e. Kui xi 'bejñatjo ngayéje tonre chjunbiu. Kui ja'ba je kiji naxinanda Jerusalén tuxi sichjinire Na'enchana ²⁸'ba jendiba ngani nangire. 'Ba tijñayare carretare nga ti'bexkiya enre Na'enchana xujun xi kitsi'indu profeta Isaías.

²⁹'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana jako Felipe:

—T'in 'ba titiñat'a_ri xuta xi tijñayare carretabiu —kitsure.

³⁰'Ba kionga echut'a tiñare, Felipe kjint'e nga xutabiu ti'bexkiya xujun xi kitsi'indu profeta Isaías.

—¿A timankjin=ri mé= xi te'bexkiye? —kitsure.

³¹—¿Jótsa'en kuankjinnina nga tsajain xi titsuyana? —kitsu xutabiu. 'Ba tsi'are Felipe nga kuijin 'ba k'uejñat'are kui.

³²'Bi tsa'en kua'indut'a ña ti'bexkiya xutabiu:

Kui xi kjinik'en joni chutsanga, 'ba bi kiski'ndaya.

Xi joni chutsanga xi títi tsangare,

'ba nde tsa'en bi kiskje'i tsa.

³³Kjinisubare 'ba bi kixi kis'endajinre kjua.

¿'Yá= xi kuan kuinchja ngat'a tse'e ki'ndire?

Ngat'a bi nde tijnakun ngisani ngasun t'anangiu.

³⁴'Ba kio kinchja xuta xi xa nk'a tjinre xi tse'e Etiopía nga tsiningiyare Felipe:

—'Ba t'innā —kitsure—, ¿'yá= ngat'a tse'e xi titsu profeta nga'e? ¿A ngat'a tse'e= tinchja asa ngat'a tse'e kja'e xuta?

³⁵'Ba 'batsa'en Felipe kinchja 'ba 'nda ña ti'bexkiya xutabiu 'etuts'innire nga kitsuyare en ndare Jesús. ³⁶'Ba kionga inyafiya ndiyo, echu ña tjiyajndiu nanda.

—Tjin nanda nga'e. ¿A bi kuan satenda? —kitsu xi xa nk'a tjinre xi tse'e Etiopía.

³⁷—Tsa ko ngayéje inimari makjainri, kuan —kitsu Felipe.

—Jun, makjainna nga Jesucristo xi Ki'ndire Na'enchana —kitsu xutabiu.

³⁸'Ba 'batsa'en 'exa nga kitsikasen'ñu carretare, 'ba ngojó

'etukajen nga kiji ngajin nando, 'ba Felipe yatenda xuta xi xa nk'a tjinre xi tse'e Etiopía. ³⁹'Ba kionga je 'etukajin nando, Isennixtjintsjere Na'enchana kiko t'axin Felipe. 'Ba xuta xi xa nk'a tjinre xi tse'e Etiopía bi nde tsabe ngisani, tunga 'ñu tsja tjinre nga janda kiji ndiyo. ⁴⁰'Ba Felipe tsabe nga je echu naxinanda Azoto 'ba ja'axtiu xki nga'nde nga titsikja'axtiuaya en ndare Jesús 'nda nga echu naxinanda Cesarea.

Jotsa'en kuakjainre Saulo ngat'a tse'e Jesús

9 'Ba yejerañu Saulo, janda tjiminyakunre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús nga mejénre sik'en. Kui kjuañu kikunni na'mi titjun ²'ba tsi'are xujun xi tsjare kjuañu, tuxi kuan kuajeni ni'ya sinagoga xi tjin naxinanda Damasco 'ba kio kuangisjai xuta xi fitjenngi ndiya xi yakuya Jesús, a xi xi'in= asa xi yanchjin, tuxi kuekoni nduyare naxinanda Jerusalén. ³Tunga kionga tifiya ndiyo 'ba je echutiñare naxinanda Damasco, tukjia'a tsa'na ngandaire Saulo jngu ndi'i xi ndibani ngank'aa. ⁴'Ba Saulo kiska t'anangiu 'ba kjint'ere jngu jnda xi kitsu:

—Saulo, Saulo, ¿ánñu an tjenngichanina?

⁵—¿'Yá= ni ji, Na'en? —kitsu Saulo.

—An= ña Jesús xi tjenngiche —kitsu xi jako—. ⁶Tisetjen 'ba titjas'en naxinando. 'Ba kio k'uinri mé= xi tjinnere nga si'en.

⁷'Ba nchja xi tjenko Saulo tu tsikinyajma, ngat'a kjint'ere jndo

tunga tu'yá tsabe. ⁸'Ba kio Saulo tsisetjen, tunga kionga kiskje'i tuxkun bi nde kuatejennire. 'Ba 'batsa'en kjinduba ntsja 'ba kichani naxinanda Damasco. ⁹'Ba ján nixtjin tsik'ejña ka. Tumé kiskine 'ba tumé kits'i.

¹⁰'Ba naxinanda Damasco tijña jngu xuta xi Ananías 'mi, xi makjainre ngat'a tse'e Jesús. Kui xi ngaya nijñare kuatejenre Na'enna. —iJi Ananías! —kitsure. —Nga'e tejña, Na'en —kitsingojo Ananías.

¹¹—Tisetjen 'ba t'in ndiya xi Ndiya Kixi 'mi —kitsu Na'enna—. 'Ba nga kjuechi ndaba Judas, chjangingiye ngat'are jngu xuta xi Saulo 'mi xi Tarso tse'e. Nganda'e fa tifakona.

¹²'Ba ngajin nijñare kuatejenre nga jngu xuta xi Ananías 'mi fa's'en ña tijña 'ba banere ntsja tuxi kuatejen nganire.

¹³Kionga Ananías kjint'e enbi, kitsu:

—Ji Na'en, ne nkjin xuta ja'ba be'enā nijmi ngat'a tse'e xutabi 'ba ngat'are ngayéje kjuach'o xi je kitsiko xuta tsjeri xi tjindu naxinanda Jerusalén. ¹⁴'Ba nganda'e je ja'e nga'e nga ya'a xujun xi tsjare kjuañu xi kitsjare xi ngakure nchja na'mi, tuxi kuebani nduya ngats'i xi makjainre ngat'a tsiji.

¹⁵Tunga Na'enna kitsure:

—T'in. Ngat'a an je ja'ajian kui xutabiu nga kui xi kue'ere nijmi ngat'ana ngajinre xuta xi bi tse'e Israel 'ba ngixkun nchja ngaku titjun 'ba ngajinre xuta xi Israel tse'e. ¹⁶'Ba an kuaku_řa jó kji'i tse kjuanima kjua'a ngat'are ja'enna.

¹⁷'Ba kio Ananías kiji 'ba ja's'en ni'ya ña tijña Saulo 'ba yanere ntsja.

—Ji nts'ia Saulo —kitsure—, Na'enna Jesús xi kuatejenri ngaya ndiya ña jendibani ji, kitsikasenna tuxi ngatamatsejen nganiri 'ba nga ngatjatse ngajinri Isennixtjintsjere Na'enchana.

¹⁸'Ba tukjia'a 'etukangini tuxkun Saulo tsajmi xi jokun tjiutsje, 'ba ta'a kuatejen nganire. 'Ba 'batsa'en tsisetjen= 'ba kisatenda. ¹⁹Nga je tsakjen, kisaku nganire ngañu, 'ba jó ján nixtjin tsik'ejñajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tjindu Damasco.

Saulo tsikja'axtiuya enre Na'enchana ni'ya sinagoga

²⁰'Ba ta'a Saulo 'etuts'inre nga kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana xuta xi tjindu ni'ya sinagoga nga kitsu nga Jesús= xi Ki'ndire Na'enchana. ²¹Ngats'i xi kjint'ere tu 'ba= kuánre 'ba kitsu:

—¿A bi tsa kibi xi tjenngike xutare naxinanda Jerusalén xi makjainre ngat'a tse'e Jesús? — kitsure xinkjin—. ¿A bi tsa 'ba nde kui xa ja'eni nga'e, tuxi subani xuta 'ba kuebani ngixkun ngakure nchja nijmi?

²²Tunga Saulo tu ngisa= ñu kuañukakun 'ba 'ejñatsejen nga Jesús= xi Cristo. 'Ba 'batsa'en 'ejñujin kjua'fa'etsjenre xuta judío xi tjindu Damasco.

²³Kionga je ja'a nkjin nixtjin, nchja judío joyanire tuxi sik'enni Saulo. ²⁴Tunga Saulo kik'ere nijmi mé= xi joyanire. Nga nixtjin ko nga nistjen nchjabiu kiskun'nda Saulo xuntja ña 'betjuni naxinando,

tuxi sik'enni. ²⁵'Ba 'batsa'en xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús tsakaseko Saulo. 'Ba ngajñu 'eya jngu nisinya 'ba ts'ajenntjai xjo xi tjinch'andainire naxinando.

**Saulo ndiba ngani
naxinanda Jerusalén**

²⁶Kionga Saulo echu naxinanda Jerusalén, kuamejénre nga kuañajanko xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús. Tunga ngatsi'i tsakjunre, ngat'a bi makjainre nga 'ba nde kui makjainre ngat'a tse'e Jesús. ²⁷'Ba kio Bernabé kiko Saulo ngixkun nchja chinga apóstol 'ba ye'ere nijmi nga Saulo tsabe Na'enna ngaya ndiyo, 'ba nga Na'enna jako, 'ba nga Saulo kitsikja'axtiuya enre Jesús ko kjuañu naxinanda Damasco.

²⁸'Ba 'batsa'en Saulo tsik'ejña naxinanda Jerusalén 'ba tsak'ajmeko nchja chinga apóstol. 'Ba kinchja ngat'are Na'enna ko kjuañukakun. ²⁹Saulo jako nijmi 'ba josiko xuta judío xi nchja en griego. Tunga nchjabi tsangisjai ndiya jótsa'en kuan sik'enni kui. ³⁰Kionga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús kjint'e kibi, kiko Saulo naxinanda Cesarea 'ba kio kitsikasen ngani Tarso.

³¹'Ba 'batsa'en bi nde kitsjengichani xuta xi fi ningu xi tjindu gayéje nangi Judea ko nangi Galilea 'ba ko nangi Samaria. Ñu kuakjain ngisare ngat'a tse'e Na'enna 'ba tsakjunke Na'enna nga tsik'endu, 'ba Isennixtjintsjere Na'enchana tsakaseko nga 'ñu kuanjkin ngisa.

Pedro tsinda jngu xuta xi Eneas 'mi

³²'Ba Pedro tsu'bakun xuta xi fi ningu xi tjindu xki nga'nde, 'ba nde

ja'ekun xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo xi tjindu naxinanda Lida. ³³'Ba kio tsabe jngu xuta xi Eneas 'mi, xi kuajin nu tjindre nga kjijñasun nachan, ngat'a bi ma fi. ³⁴'Ba Pedro kitsure:

—Ji Eneas, Jesucristo titsindari nganda'e. Tisetjen 'ba tjandai nachanri.

'Ba ndekuini chubabiu Eneas tsisetjen. ³⁵'Ba ngatsi'i xuta xi tjindu naxinanda Lida ko Sarón tsabe nga tsisetjen Eneas 'ba 'batsa'en kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.

Pedro tsikja'ayare jngu chjun

³⁶'Ba naxinanda xi Jope 'mi tsik'ejña jngu chjun xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi Tabita 'mi, ja'en xi tsunire Dorcas nga en griego. Kui chjunbiu ngantsjai kitsa'en mé= xi nda 'ba kitsjare xuta nima mé= xi machjenre. ³⁷Kui nixtjinbiu kisate chi'in 'ba k'en, 'ba jaskan nga je jejun yojore, kis'ejña ngank'a ni'yare.

³⁸'Ba naxinanda Jope tijñat'a tiñare Lida, 'ba kionga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús kjint'e nga kio tijña Pedro, kitsikasen jó xuta nga 'ets'are:

—Bi nik'andaye.

Ndechunfanichini.

³⁹'Ba Pedro tsisetjen 'ba kiko nchjabiu. Kionga je echu Jope, xuta xi tjindu kio kiko ngank'a ni'ya ña kjijña yojore xi k'ion. Ngatsi'i yanchjin k'on ja'et'are Pedro nga inyakji'nda 'ba inyabakure xutjire 'ba ko kja'e ngisa najñu xi kitsinda Dorcas kionga tijñakun ngisa. ⁴⁰'Ba kio Pedro ts'axje ngatsi'i xi tjindu

kio, 'ba tsakasenkunch'in nga jako Na'enna, 'ba kiskutsejen'a yojore xi k'ion 'ba kitsu:

—Ji Tabita, tisetjen.

'Ba kiskje'ingi tuxkun chjunbiu, 'ba kionga tsabe nga kio tijña Pedro, tsik'ejñakixi. ⁴¹Pedro kiskjebe ntsja chjunbiu 'ba kitsikisetjen. Jaskan kinchjare xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús ko yanchjin k'on, 'ba yakure nga chjunbiu je tijñakun ngani. ⁴²'Ba ngats'i xuta xi tjindu Jope kjint'e mé xi kuán 'ba 'ñu nkjin xuta kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. ⁴³'Ba nkjin nixtjin tsik'ejña Pedro naxinanda Jope, ndaba jngu xuta xi Simón 'mi xi tsa'exako tjiuxin.

Pedro fikun xuta xi Cornelio 'mi

10 Ña naxinanda Cesarea tsik'ejña jngu xuta xi Cornelio 'mi, jngu xi ngakure jngu stin chasoldadu xi Chasoldadu Italiano 'mi. ²Kui 'ba ko ngats'i xi tjindu ndaba tsimején 'ba bekun Na'enchana, 'ba tsjare xuta nĩmā mé= xi machjenre, 'ba ngantsjai fako Na'enchana. ³Jngu nixtjin, chubā ján nga kuangixun, Cornelio kuatejenre jngu ankjere Na'enchana ngaya nijñare. 'Ba tsabe tsejen tsejen nga ankjebiu ja'as'en ña tijña. 'Ba kitsure:

—iJi Cornelio!

⁴—¿Mé= xi mejénri na'en? — kitsu Cornelio nga tikutsejen'a 'ba titsakjun koni.

—Na'enchana tjiintakunre nga chukue 'ba tsja mare ngat'are mé= xi teñe'en nga teba'e_ri xuta nĩmā mé= xi machjenre —kitsu ankjebiu—. ⁵Tikasen tsu'ba jó ján

xuta naxinanda Jope tuxi kuikja'ani jngu xuta xi Simón 'mi xi 'ba nde 'yaxkunre joni Pedro. ⁶Kui xi tijña ndaba Simón xi tsa'exako tjiuxin, xuta xi tiña ngandai ndachikun kjijña ni'yare.

⁷Kionga je kiji ankje xi jako, Cornelio kinchjare jó chu'ndare xi tsa'exa ndaba 'ba kiskja'ajin ngajinre chasoldadure xi ngantsjai batesinre jngu xi tsimején Na'enchana. ⁸'Ba jaskan nga je ye'ere nijmi ngayéje mé xi kuán, kitsikasen naxinanda Jope.

⁹Nga kuanyujun, yejerañu nchjabiu je echu tiña naxinando, Pedro tsijin ngasun nk'are ni'yo tuxi kjuakoni Na'enchana. 'Baru tsa nyusen ya'a, ¹⁰ñu kuabojore 'ba mejénre skine niñu. Tunga yejerañu tis'endare xi chine, kis'ere jngu chini. ¹¹Tsabe nga tju'i ngank'aa, 'ba nga ndejen 'nda t'anangiu jngu tsajmi xi matsejen joni jngu najñu tjibe xi je xi tji'ñu nga ñujun tje'enre. ¹²Tjinduya ngayare najñubiu ngayéje kuya tjiuba xi 'betsuma ko xi 'befe yojore t'anangiu ko tjiunise xi tutjen ngank'aa. ¹³'Ba Pedro kjint'ere jngu jnda xi kitsure: —Ji Pedro, tisetjen. Tik'en tjiubabiu 'ba chine.

¹⁴—Junjun Na'en —kitsu Pedro—. Nisañajanni kjiniā tsajmi xi jndi, xi bi tsje ngixkun Na'enchana.

¹⁵—Xi Na'enchana je kitsitsje, bi jndi 'miri ji —kitsu nganire jndo.

¹⁶Ján ndiya 'ba kuán, 'ba jaskan najñubiu kitjube ngani ngank'aa. ¹⁷Kionga Pedro titsikja'etsjen mé= xi tsunire xi kuatejenre, ndekuini chubabiu nchja xi kitsikasen Cornelio tsikinyaxtiu xuntja ni'yo

nga inyamangisjai ndaba Simón.
 18 Nū kinchja nga tsiningiya tsa kio tijnā Simón xi 'ba nde Pedro 'mi. 19 Ba yejerañu Pedro tojo titsikja'etsjen ngisa ngat'are xi kuatsejenre, Isennixtjintsjere Na'enchana kitsure:

—Chutsejen. Ján nchja inyamangisjairi. 20 Tisetjen 'ba t'etukajen. Bi nitajai takuin 'ba t'ikue, ngat'a an kitsikasiān nchjabiu.

21 Ba kio Pedro 'etukajen nga ja'ekjako nchjabiu.

—An= nā, na'en, xi teminyisjo. ¿Mé= xa ja'eñu? —kitsure.

22 —Cornelio, xi ngakure chasoldadu, kitsikasenni —kitsu nchjabiu—. Kui xi jngu xuta xi kixi 'ba xi bekun Na'enchana, 'ba ngatsi'i xuta judío nda nchja ngat'are. Kui xi jngu ankjere Na'enchana kitsure nga tjinnere nga ji k'uinchin ndaba, 'ba nga tjinnere kuasen ñojon mé= xi k'uin_ri.

23 Ba 'batsa'en Pedro kitsikja'as'en nchjabiu, 'ba kio tsik'endu kui nistjenbiu. Nga kuanyujun, Pedro kiko nchjabiu, 'ba nde kiko yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tjindu Jope. 24 Ba nga kuanyujun echu naxinanda Cesarea, kioña Cornelio ñatjen inyakuyare ko xinkjin 'ba ko xuta xi nda ya'a xi kitsikjint'e. 25 Kionga Pedro je tifa'as'en ni'yabiu, Cornelio ja'etsite'ndare 'ba tsakaskunch'int'are nga kitsichjire. 26 Tunga Pedro kitsikisetjen.

—Tisen ndiji —kitsure—, ngat'a an jngu= nā xuta joni ji.

27 Ba tifako nga ja'as'en ni'yo 'ba tsabe nga nkjin xuta kuañajan kio.

28 Ba 'batsa'en kitsure:

—Jun 'yañu nga kjuatexumare xuta judío bi tsja'ndere tsa jngu xuta judío kuañajanko xuta xi bi judío asa kjua'as'en ndaba. Tunga Na'enchana je yakunā nga tu'yá kuan xin_ra jndi asa bi tsje ngixkun Kui. 29 Kui kjuañu kionga kjinukjuana, bi kitsitajaa takuaan nga jendiba. 'Bamani, 'ba t'innuu, ¿ánñu an kjinukjuaninuu? —kitsu Pedro.

30 Ba Cornelio kitsu:

—Kuañujun nixtjin tjinre, kionga tefakua Na'enchana nga'e ni'yana, nga chuba ján nga kuangixun. 'Ba tukjia'a ja'ekasen ngixkuaan jngu xuta xi yaja jngu najñu xi 'na kji'i. 31 Kui xi kitsuna: “Cornelio, Na'enchana tjijintakunre nga chukue 'ba tsja mare ngat'are mé= xi teñe'en nga teba'e_ri xuta nima mé= xi machjenre. 32 Ba tikasen tsu'ba jó ján xuta naxinanda Jope tuxi kuikja'ani jngu xuta xi Simón 'mi xi 'ba nde 'yaxkunre joni Pedro. Kui xi tijnā ndaba Simón xi tsa'exako tjiuxin, xuta xi tiña ngandai ndachikun kjijña ni'yare.” 33 Ba 'batsa'en kitsikasenfañaa nga kuekinyisjairi, 'ba ji kjiña'an=ni kjuanda nga jendibai. Kui kjuañu nganda'e tetsubanī ngatsi'i nga'e ngixkun Na'enchana, 'ba mejenni kuaseñejeen ngayéje xi Na'enchana je 'exari nga sji —kitsu Cornelio.

Pedro kitsuya enre Na'enchana ndaba Cornelio

34 Ba Pedro kitsu nga kinchja:

—Nganda'e timankjinna nga kjuakixi nga Na'enchana bi kabi tsa'en ngajinre xuta. ³⁵Tusa kjebetjo nitu'ya xuta naxinanda xi tjin ngasun'ndebi xi tsakjunke 'ba xi kixi tsa'en ngixkun.

³⁶Na'enchana kitsikasenre en xuta xi Israel tse'e nga kitsikja'axtiuya en nda xi tsja kjuaxiu ngat'are Jesucristo. Jesucristo, kui= xi Naire ngatsi'i xuta. ³⁷Jun 'yañu mé xi kuán jo kji'i nangi Judea, xi 'etuts'innire nangi Galilea jaskan kjuasatenda xi Juan ye'e nijmi. ³⁸'Ba 'yañu jótša'en Na'enchana kitsjare kjuañu Jesús xi Nazaret tse'e 'ba kitsikasen Isennixtjintsjere nga ja'etse ngajinre. Kui xi tsak'ajme nga tsa'en mé= xi nda 'ba tsinda ngatsi'i xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda. Ngat'a Na'enchana tijñako kui.

³⁹'Ba jin tuxkuin fani kji'yanj ngayéje xi kitsa'en Jesús nangi Judea ko naxinanda Jerusalén. Kui xi kjinik'en nga kis'et'a kru. ⁴⁰Tunga Na'enchana kitsikja'aya nganire xi majánni nixtjin 'ba kitsa'en nga kuatsejen nganinj. ⁴¹Bi ngayéje naxinando kuatsejenre, tu jin sani xi Na'enchana ja'ajin titjunnj nga kuájn testigo. Jin kichinekue 'ba kji'yukue kionga je ja'aya nganire. ⁴²'Ba 'exanj nga k'ue rj_ nijmi xuta naxinando 'ba kjuinikixiyee nga Na'enchana kitsja xare Jesús nga kui= xi sa'enre kjuaxuta xi tjindukun 'ba xi je jesun. ⁴³Ngatsi'i nchja chinga profeta kitsikixiya ngat'a tse'e Jesús 'ba kitsu nga ngat'are ja'enre Jesús kuachat'are jere ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are kui.

Xuta xi bi judío kisakure Isennixtjintsjere Na'enchana

⁴⁴Kionga tojo tinchja ngisa Pedro, Isennixtjintsjere Na'enchana jendibajennere ngatsi'i xuta xi inyamina ñojon ion. ⁴⁵'Ba nchja judío xi makjainre xi tjenko Pedro tu tsikinyajma kionga tsabe nga xuta xi bi judío 'ba nde kisakure Isennixtjintsje xi tsja Na'enchana. ⁴⁶Ngat'a kjint'e nga xuta xi kio= tjin kinchja kja'e kuanga en nga kitsichjire Na'enchana. 'Ba 'batsa'en Pedro tsiningiyare ⁴⁷nga kitsu: —¿A tjin xi 'bechja'nde nga satenda xutabi, xi je kisakure Isennixtjintsjere Na'enna joni ña? ⁴⁸'Ba Pedro 'exa nga ko ja'enre Jesucristo satenda xutabiu. 'Ba jaskan kis'ets'are Pedro nga k'uejña jó ján nixtjin kio.

Pedro be'ere nijmi xuta xi fi ningure Jerusalén me xi kuán ndaba Cornelio

11 'Ba nchja chinga apóstol 'ba ko yak'a xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tjindu nangi Judea kjint'e nga xuta xi bi judío 'ba nde kuakjainre ngat'a tse'e enre Na'enchana. ²'Ba kionga Pedro ja'e ngani naxinanda Jerusalén, nchja xi 'ñu makjainre ngat'are circuncisión josiko.

³—iJi tsitjas'en=ni ndaba 'ba tsechiko=ni nchja xi bi kjiña'an circuncidar! —kitsure.

⁴'Ba 'batsa'en Pedro 'etuts'inre nga tsjafani tsa'en ye'ere nijmi ngayéje xi kuán.

⁵—An= tejñaḡ nangi Jope —kitsu—, 'ba kionga tefakuḡ Na'enchana, kis'enḡ joni jngu chini.

Tsa'biā jngu tsajmi xi matsejen joni jngu najñu tjībe xi je xi tji'ñu nga ñujun tje'enre. Ndejen 'nda ngank'aa 'ba ja'e 'nda ña tejñā. ⁶'Ba kionga nda kiskutsejen'a xi tjin gaya, tsa'biā tjiuba xi 'betsuma, tjiuba ts'en, tjiuba xi 'befe yojore t'anangiu 'ba ko tjiunise xi tutjen ngank'aa. ⁷'Ba kjint'iā jngu jnda xi kitsuna: “Ji Pedro, tisetjen. Tik'en tjiubabiu 'ba chine.” ⁸'Ba kixian: “Junjun, Na'en. Nisañajanni kjiniã tsajmi xi jndi, xi bi tsje ngixkun Na'enchana.” ⁹'Ba 'batsa'en jnda xi jendibani ngank'aa jako nganinã xi majóni ndiya. “Xi Na'enchana je kitsitsje, bi jndi 'miri ji”, kitsuna. ¹⁰'Ba ján ndiya 'ba kuán, 'ba kiongayéje tsajmibiu kitjube ngani ngank'aa.

¹¹'Ba ndekuini chubabiu ján nchja xi kjinikasenkunã xi jendibani naxinanda Cesarea echu ni'ya ña tejñā. ¹²'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana kitsuna nga bi sitajaa takuaan nga kjuikuã nchjabiu. 'Ba nde kikonã ngajon nts'ia kibi, 'ba tsitjas'een ndaba kui xutabiu. ¹³'Ba kio ye'en̄i nijmi jótsa'en tsabe gaya ndaba jngu ankje xi sejña nduju 'ba xi kitsure: “Tikasen jó ján xuta naxinanda Jope tuxi kuikja'ani jngu xuta xi Simón 'mi xi 'ba nde 'yaxkunre joni Pedro. ¹⁴Kui xi kjuakori en xi sik'angiri ji ko ngats'i xi tjindu gaya ni'yari.”

¹⁵'Ba kionga 'etuts'in̄ ra nga kinchjaa, Isennixtjintsjere Na'enchana jendibajennere xutabiu 'ba fa tsa'en jotsa'en jendibajenne titjunna ña. ¹⁶'Ba 'batsa'en ja'etsjennã mé= xi ja'ba je kitsuna Na'enna Jesús: “Juan yatenda ko nanda, tunga jun satendo ko

Isennixtjintsjere Na'enchana.”

¹⁷'Bamani, tsa Na'enchana titsjare xutabiu ndekuini xi kitsjana ña xi makjainna ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, ¿'yá= niñã an tsa k'uechja'nde_ra Na'enchana?

¹⁸Kionga nchjabiu kjint'e en xi kitsu Pedro, bi nde josini. Tusa 'ñu kitsichjire Na'enchana.

—A 'ba=nde kitsja'ndere Na'enchana nga xuta xi bi tse'e Israel k'uendu jere 'ba kju'a'e ngani ngixkun, tuxi sakunire kjuabenichun xi bi fet'a —kitsu.

Nikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Antioquía

¹⁹'Ba 'batsa'en xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi kitsojosun nga kjitsjenggicha jaskan nga kjinik'en Esteban, tjin xi echu ka'nda nangi Fenicia ko isla xi Chipre 'mi 'ba ko naxinanda Antioquía. Tu xuta judío sani kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana. ²⁰Tunga kis'e ngajinre nchjabiu yak'a xi Chipre tse'e 'ba xi Cirene tse'e xi echu ña Antioquía 'ba ka'nda xuta xi bi judío kitsikja'axtiuyare en ndare Na'enna Jesús. ²¹Kjua'ñure Na'enchana tsakaseko, 'ba nkjin kuán xi kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna 'ba ja'atjo.

²²'Ba kionga xuta xi fi ningu Jerusalén kjint'e mé xi kuán, kitsikasen Bernabé naxinanda Antioquía. ²³'Ba kionga Bernabé echu kio, tsabe jótsa'en Na'enchana titsichikunta'en xuta xi kio tjindu 'ba tsja kuánre. 'Ba jakoya ngats'i nga ko ngayéje inimare janda kixi nga titjenggi Na'enchana. ²⁴Ngat'a Bernabé, jngu xuta xi nda inimare,

xi kitse Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre 'ba xi 'ñu makjainre ngat'a tse'e Na'enna. 'Ba 'ñu nkjin ngisa xuta kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.

²⁵Jaskan kibi, Bernabé kiji naxinanda Tarso nga kikangisjai Saulo. ²⁶'Ba kionga kuasjaire, ja'eko naxinanda Antioquía. 'Ba jngu nu fa tsik'endujinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba 'ñu nkjin xuta yakuyare. 'Ba xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi kis'e naxinanda Antioquía, kui= xi titjun kik'inre cristiano.

²⁷Kui nixtjinbiu yak'a nchja chinga profeta 'etjuni naxinanda Jerusalén nga kiji naxinanda Antioquía. ²⁸Jngu xi Agabo 'mi, xi Isennixtjintsjere Na'enchana kitsikinchja nga tsakasen nduju 'ba kitsuya nga jngu kjindia s'e jo kji'i ngasun'ndio. 'Ba jaskan 'ba kuán, kionga tjinre xa xuta titjun Claudio. ²⁹'Ba 'batsa'en xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tjindu naxinanda Antioquía 'endako xinkjin nga sja nga jngu jngu mé= xi tjinre jotsa'en bere kakun, tuxi kuasekoni nts'e ngat'are kjuamakjain xi tjinre xi tjindu nangi Judea. ³⁰'Ba 'ba kitsa'en 'ba kitsikasen Bernabé ko Saulo tuxi kuekonire ton chje nchja chingare xuta xi fi ningu Jerusalén.

Pedro 'betju nduya

12 Kui nixtjinbiu rey Herodes 'etuts'inre nga kitsjengike yak'a xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. ²'Ba 'exa nga ko kicha kjuinik'enni Santiago xi nts'e Juan. ³'Ba kionga tsabe

nga nchja judío kuatsjare mé= xi kitsa'en, 'ba nde 'exa nga kjuinduba Pedro. 'Ba ngajinre s'i pascua nga 'bi kuán, nixtjin nga chine niñuxtila xi tsajainre na'yu san. ⁴Kionga je kitsuba Pedro, Herodes kiskanis'en nduya 'ba ñujun ka'a chasoldadu xi ñujun ñujun kitsik'endu'nda. Ngat'a Herodes kuamejénre nga sa'enre kjua Pedro ngixkun xuta naximando, kionga kjua'a s'iu. ⁵Kui kjua nda kjinikuendani Pedro nga kjiya nduya, tunga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús 'ñu tsi'are Na'enchana ngat'are kui.

⁶'Ba mé xi kuán nistjen kionga ja'e nixtjin nga Herodes mejénre sa'enre kjua Pedro ngixkun xuta naxinando tsakaiñu, Pedro tikijñafe nga kjiñña ngamasenre jó chasoldadu 'ba jó na'ñu kicha tjit'a'ñut'anire 'ba kja'e chasoldadu xi inya'nda ngantja nduyo. ⁷Tukjia'a jngu ankjere Na'enchana kuatsejen kio 'ba tsa'naya nduyo, 'ba tje'enre Pedro kitsiko nga kitsikja'are.

—Tisetjen fani —kitsure.

'Ba na'ñu kicha xi tji'ñukja ntsja Pedro tsixu.

⁸—T'ekjandai tjiuxinjnderi 'ba tjaye jnderi —kitsure ankje, 'ba Pedro 'ba kitsa'en.

'Ba kio kitsu ngisare:

—Cheje tjiutsanga chajari 'ba ndetjenngina.

⁹'Ba kio Pedro 'etjutjenggi ankje ninga bi be tsa kjuakixi asa bi kjuakixi mé= xi ankje titsa'en. Joni tsa chini tiba'ere kuánre. ¹⁰Ja'a ña tjindu chasoldadu xi titjun inya'nda kio, 'ba jaskan xi majóni. 'Ba kio echu xuntja kicha xi 'betjuni ndiya xi fi ngajin naxinando. Tsix'a tajngu

xuntjabiu, 'ba kionga je 'etju, kijiya jngu ndiya 'ba tukjia'a kichaja ankje nga tsakasant'axinre Pedro.

¹¹'Ba 'batsa'en Pedro kuankjinre, joni tsa ja'a nganire 'ba kitsure vojore:

—Je kuankjinna nga kjuakixi nini nga Na'enchana kitsikasen ankjere. Je kitsik'ejñandaina gaya ntsja Herodes 'ba ko ngayéje xi xuta naxinanda judío mejénre sikona.

¹²'Ba nga kuankjinre mé xi kuán, Pedro kiji ndaba María, nare Juan xi 'ba nde Marcos 'mi, 'ña nkjin xuta kuañajan nga inyafako Na'enchana. ¹³'Ba nga Pedro echu kio, kitsikjanet'a xuntjare xjo xi tichjandaini ni'yo, 'ba jngu ki'ndi chjun xi Rode 'mi 'etju nga kikutsejen 'yá= ñu. ¹⁴'Ba kionga ki'ndi chjunbiu kjint'e jndare Pedro, 'ñu kuatsjare 'ba nga'ndere nga skje'i xuntjo, tusa tsangatsanga nga kike'ere nijmi xuta xi yak'a nga Pedro sejñaxtiu xuntjo.

¹⁵—A ska=ri —kik'inre.

Tunga ki'ndi chjunbiu tojo 'ba= kitsu nga kjuakixi=.

—'Ba kuan tsa ankjere kui —kitsu nchjabiu.

¹⁶Yejerañu Pedro janda titsikjanet'a xuntjo. 'Ba tuchan nchjabiu kiskje'i xuntjo 'ba nga tsabe nga Pedro, 'ñu kitsakjun. ¹⁷Tunga Pedro kiskjenitjen ntsja, tuxi xiu k'uenduni nchjabiu. 'Ba kio ye'ere nijmi jótsa'en Na'enchana ts'axje gaya nduyo.

—T'e ru nijmi Santiago 'ba ko nts'ia xi yak'a mé xi kuán —kitsu Pedro 'ba jaskan 'etju nga xin kiji.

¹⁸'Ba kionga je kis'e isen, chasoldadu niki 'ñu= kis'ejñujinre,

ngat'a bi be mé xi kuánre Pedro.

¹⁹'Ba kio Herodes 'exa nga kuinyisjai, 'ba kionga bi kuasjaire, kitsa'enre kjuas chasoldadu xi inya'nda nduyo 'ba 'exa nga kjinik'en. Jaskan kibi, Herodes 'etjuni nangi Judea nga kik'ejña naxinanda Cesarea.

Jotsa'en k'en Herodes

²⁰Herodes stike xuta xi naxinanda Tiro tse'e 'ba ko xuta xi naxinanda Sidón tse'e. Kui kjuañu xutabiu jngu kitsa'enni vojore nga ja'ekun Herodes. Titjun chinga Blasto nda tsaka'a, jngu xi xa nk'a tjinre ngajinre nchja xi tsa'exat'are Herodes. 'Ba ngat'are Blasto tsi'are nixtjin nga kuan kjuako rey Herodes, tuxi skui'anire kjuaxiu, ngat'a naxinanda xi tse'e nchjabiu batse xi chine xi tjin nangire Herodes.

²¹'Ba meni Herodes 'ejña nixtjin nga kjuako nijmi nchjabiu. 'Ba kionga ja'e kui nixtjinbiu, tsakaja najñu tse'e s'i, tsik'ejña nga'nde ña batexuma 'ba kinchja. ²²'Ba 'batsa'en xutankjiun tsé kiski'ndaya: —Bi jngu xuta xi tinchja, tusa jngu na'en —kitsu.

²³'Ba ndekuini chubabiu, jngu ankjere Na'enchana kitsja chi'inre Herodes, tu ngat'are nga bi kitsikixiya nga Na'enchana xi tjinre kjuaje. 'Ba tjiuyaja kiskine gaya ngats'a, 'ba k'en.

²⁴Tunga kinduju enre Na'enchana 'ba kjinikja'axtiuaya ngayéje nga'nde.

²⁵'Ba ngat'are Bernabé ko Saulo, kionga je jet'a xa xi kitsa'ere ngat'are naxinanda Jerusalén, jendiba ngani nga jendeko Juan xi 'ba nde Marcos 'mi.

Bernabé ko Saulo 'betuts'inre xare

13 Ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tjindu naxinanda Antioquía kis'e nchja chinga profeta ko chamaestru: Bernabé, Simón xi 'ba nde Xuta xi Jma 'mi, Lucio xi Cirene tse'e, ko Manaén xi ñatjen kuacha ko Herodes xi yatexuma nangi Galilea, 'ba ko Saulo. ²Jngu nixtjin, yejerañu kuañajan nga inyatsichjire Na'enchana 'ba nga tjindu kjindia, kio Isennixtjintsjere Na'enchana kitsure:

—Tikinyat'axinnu Bernabé 'ba ko Saulo tuxi sa'enni xa xi sja ra.

³'Ba 'batsa'en, jaskan nga jako ngisa Na'enchana 'ba tsik'endu kjindia, xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús yanere ntsja Bernabé 'ba ko Saulo 'ba kitsikixant'a.

Bernabé 'ba ko Saulo echu isla xi Chipre 'mi

⁴'Ba 'batsa'en nchjabiu kjinikasen ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba kiji naxinanda Seleucia. 'Ba ja'as'en jngu barku xi kiko isla xi Chipre 'mi. ⁵'Ba kionga echu naxinanda Salamina, kitsikja'axtiuya enre Na'enchana ni'ya sinagogare xuta judío xi kio tjindu. 'Ba nde tjenko Juan ngayeje nga tibaseko.

⁶'Ba jaskan ja'axtiu ngayéje isla xi Chipre 'mi 'ba echu naxinanda Pafos. 'Ba kio kisatejin jngu xuta judío xi chatje'e kuán xi Barjesús 'mi. Kui xi jngu profeta kitsure yojore. ⁷'Ba Barjesús tjenko xuta titjunre nangi Chipre, xi jngu xuta nkjikakun xi Sergio

Paulo 'mi. 'Ba kio xuta titjunbiu kinchjare Bernabé 'ba ko Saulo, ngat'a mejénre kuasen ñojon enre Na'enchana. ⁸Tunga kui chatje'ebiu, xi Elimas 'mi nga en griego, kui xi kuastike Bernabé 'ba ko Saulo. 'Ba kuamejénre nga 'echja'ndere nga xuta titjun kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús. ⁹'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana kitse ngajinre Saulo xi 'ba nde Pablo 'mi, 'ba kui kiskutsejen'a chatje'ebiu ¹⁰nga kitsure:

—iJi xi ch'onacha ri xuta 'ba xi 'ñu ch'okuin! iJi xi ki'ndire chanayi kuáin ngat'a 'ba teñe'en joni kui! iJi xi stiche mé= xi tsje ngxikun Na'enchana! ¿A bi k'uejñe nga sitsitin ndiya kixire Na'enchana? ¹¹'Ba nganda'e kjua'ñure Na'enchana sikja'ari kjuanima. Kueni ka= ni 'ba chuba nixtjin bi nde xiani tsu'biu —kitsure.

'Ba tukjuan chatje'ebiu bi nde kuatsejennire 'ba kuajñure. Kitsiku'beya nga tsangisjai jngu xuta xi kuafengi. ¹²'Ba kionga xuta titjun tsabe mé xi kuán, kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús, ngat'a kuakunre kionga kjint'e mé= xi yakuya nchja chinga apóstol ngat'are Na'enchana.

Pablo tsikja'axtiuya enre Na'enchana nga'nde xi Pisidia 'mi

¹³'Ba kio Pablo 'ba ko nchja xi tjenko ja'as'en jngu barku. 'Etjuni naxinanda Pafos 'ba echu naxinanda Perge xi tijñajinre nangi Panfilia. 'Ba Juan kio kitsik'endu 'ba kui jendiba ngani naxinanda Jerusalén. ¹⁴Tunga Pablo ko nchja xi yak'a 'etjuni Perge 'ba kiji

Antioquía, nga'nde xi tijnajinre nangi Pisidia. Nga nixtjin nga xutu ja'as'en ni'ya sinagoga xi kio tikijña 'ba tsik'endu. ¹⁵'Ba kionga je kis'exkiya xujun kjuatexumo ko xujunre nchja chinga profeta, nchja ngakure xuta ni'ya sinagoga kitsikjint'e:

—Jun nts'e xian —kitsure—, tsa tjinnu mé= en xi sja ngañure xuta, 'ba t'in ru nganda'e.

¹⁶'Ba 'batsa'en Pablo tsisetjen 'ba kiskjenitjen ntsja tuxi kuasen ñojonnire xuta.

—Jun nchja xi Israel tse'e ko xi bi tse'e Israel xi 'yakun Na'enchana, tasen ñojon —kitsu—. ¹⁷Na'enre xuta naxinanda Israel kiskja'ajin xuta chingana 'ba jngu naxinanda je kitsa'en, kionga tjindu ngisa nangi Egipto, ña tu tsik'endut'a. Jaskan ko kjuañure ts'axje xuta chingana xi tjindu nangibiu ¹⁸'ba 'baru tsa yachan nu kichukjuakore nangi t'axin. ¹⁹'Ba kionga kitsikje yatu naxinanda ya'e xi tjin nangi Canaán, kitsjare xuta chingana nangibiu tuxi kuatse'eni. ²⁰'Ba ñujunru sientu masen nu ts'andayare.

Jaskan kitsja xare nchja juez ka'nda nga echu nixtjinre xuta chinga profeta Samuel. ²¹'Ba jaskan naxinandana ts'a jngu rey xi kjuatexumare, 'ba Na'enchana kitsjare Saúl, ki'ndire Cis xi ntjere Benjamín. Kui xi yatexuma yachan nu. ²²Jaskan Na'enchana ja'are xare Saúl 'ba kitsa'en nga David rey kuán. Ngat'are David= kitsuyakixi Na'enchana nga 'bi kitsu: “Je= kisakuna David xi ki'ndire Isaí. Jngu xuta xi tsja mare inimana,

xi sik'etjusun yeje jofatsa'en nga mejénna.” ²³'Ba jngu xi ntjere David, kui xi Jesús, kui xi Na'enchana kitsikasen tuxi sik'angini xuta naxinanda Israel, jotsa'en ja'ba je kitsuyatitjun nixtjin kuatse jan.

²⁴Kionga kje fa'ejin Jesús, Juan kitsikja'axtiuyare enbi ngatsi'i xuta xi Israel tse'e 'ba kitsure nga tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjuale ngani ngixkun Na'enchana 'ba satenda. ²⁵Tunga, kionga je tifikjet'a xare Juan, kitsu: “Xi tenikja'etsjon nga 'yá= ña, bi kui kuán xi jun tjimankjinnu. Tunga jaskanre an ndiba jngu xi ka'nda an bi bakinna nga skjendaa na'ñu jndere.”

²⁶Jún nts'ia xian, xi ntjere Abraham ko jun xi bi tse'e Israel xi 'yakun Na'enchana, ña= kjinikasenna enbi xi tsik'angina. ²⁷Ngat'a xuta naxinanda Jerusalén ko xutaxare bi kuankjinre 'yá= ni Jesús ninga bi kuankjinre mé= xi kua'indut'a xujunre nchja chinga profeta xi s'exkiya xki nixtjin nga xutu. 'Exa nga sik'en Jesús 'ba 'batsa'en kitsik'etjusun mé= xi kitsi'indu nchja chinga profeta. ²⁸Ninga tumé kuasjare ngat'are Jesús nga kuan sik'en, tunga tsi'are Pilato nga ngatatsik'en.

²⁹'Ba nga je kitsik'etjusun nchjabiu ngayéje xi kua'indut'a enre Na'enchana ngat'are Jesús, ts'ajent'a kru 'ba kikanis'en tsju. ³⁰Tunga Na'enchana kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en. ³¹Nkjinn nixtjin Jesús yakure yojore nchja xi 'etjukoni nangi Galilea 'ba kiko naxinanda Jerusalén. Nganda'e kui nchjabiu xi inyatsikixiya ngat'are Jesús ngajinre xuta naxinando.

³²Ba jin 'ba=nde tenikja'axtiuyee kui en ndabi, xi tsu ngat'are tsajmi xi Na'enchana kitsuyatitjunre xuta chingana nga sjare. ³³Kui tsajmibiu xi Na'enchana je kitsik'etjusun ngat'a tsajan xi ntjere xuta chingana kuán, kionga kitsikja'aya nganire Jesús ngajinre mik'en. Jotsa'en kua'indut'a salmo xi majóni: "Ji= ni xi Ki'ndina. Nganda'e tsjara kjuabenichun." ³⁴Ba ja'ba je kitsja enre nga kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en tuxi bi nde kjue'nduni yojore, ngat'a 'bi kitsu: "Sja_nuu kjuanichikinta'en xi kjuakixi, xi kixinya titjun_ra David."

³⁵Kui kjuañu 'ba nde tsa'en kua'indut'ani kja'e salmo: "Bi kua'e'nde nga kjue'ndu yojore Xuta tsjeri." ³⁶Ngat'a kjuakixi= nga David, nixtjin nga tsik'ejñakun, kitsa'exát'are Na'enchana. 'Ba kitsa'en mé= xi mejénre Na'enchana. Jaskan k'en 'ba kis'eyanijint'are xichare 'ba je'ndu yojore. ³⁷Tunga bi je'ndu yojore xuta xi Na'enchana kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en.

³⁸Bamani, jun nts'ia ngatja'yo nga tu ngat'a tse'e Jesús= kuachat'anu jenu. 'Ba enbi xi nikja'axtiuyanu nganda'e. ³⁹Kjuatexumare Moisés bi kuán kitsindainu jenu ngixkun Na'enchana. Tunga Jesús kui xi tsindaire jere ngats'i'i xuta xi makjainre ngat'are kui. ⁴⁰Kui kjuañu chunni_ru yojonu tuxi bi jun ngatjendibaneñu mé= xi kitsi'indu nchja chinga profeta:

⁴¹Chutsijon, jun xi 'yaton, 'ba ngatamakunnu 'ba ngatabeyo. Ngat'a an tetsa'aan jngu tsajmi nixtjin nga tetsuba ngiso,

jngu tsajmi xi bi kuakjainnu, ninga tsa tjin xi kuetsuyanu.

⁴²'Ba kionga Pablo ko Bernabé 'etjuni ni'ya sinagoga, xuta sinagoga 'ets'are nga sikja'axtiuya ngisare enbi nixtjin xutu xi ndiba ngani. ⁴³'Ba kionga xuta je 'etjuni ni'ya sinagoga, nkjin xi judío 'ba ko xi judío kitsa'en yojore xi bekun Na'enchana kitjenngi Pablo ko Bernabé. Ngojó jakoya xutabiu 'ba 'enere nga ngata'bejin kakunntsjai kjuandare Na'enchana.

⁴⁴'Ba nga xutu ngani, mejenru ngats'i'i naxinando kuañajan ngani, tuxi kuasen ñojonnire enre Na'enchana. ⁴⁵Tunga kionga nchja judío tsabe xutankjiun, 'ñu kuachini 'ba kja'e kitsu ngat'are mé= xi Pablo tibe'e nijmi 'ba ch'o kitsure.

⁴⁶'Ba 'batsa'en Pablo ko Bernabé ko 'ñu tse kjua'ñukakun kinchja ngisa:

—Machjen='in nga jun titjun kjua'axtiuyanu enre Na'enchana — kitsure—. Tunga jun bi techjubetjo ion 'ba 'batsa'en tebakutsejenñu nga bi bakinnu kjuabenichun xi bi fet'a. Kui kjuañu tusa xuta xi bi tse'e Israel kuangichunni nganda'e. ⁴⁷Ngat'a Na'enchana 'bi= kitsuni nga 'exani:

Ji jo=ni jngu ndi'i
xi tsitsejenre naxinanda xi tjin
ngasun'ndio,
tuxi k'uikoni_ri en xi sik'angi
xuta
ka'nda ña fet'a ngasun'ndio.

⁴⁸Kionga xuta xi bi judío kjint'e enbi, kuatsjare 'ba kitsu nga enre Na'enchana tjinre kjuaje. 'Ba ngats'i'i xi Na'enchana je kiskja'ajin nga s'ere kjuabenichun xi bi fet'a kuakjainre ngat'a tse'e.

⁴⁹'Ba kinduju enre Na'enchana nga kjinikja'axtiuya ngayéje nga'nde xi tjin nangibiu. ⁵⁰Tunga nchja judío inya'a yanchjin xi bekun Na'enchana 'ba xi nda 'yaxkunre, 'ba nde inya'a ngakure naxinando nga kitsikjanre. 'Ba 'etuts'inre nga kitsjengike Pablo ko Bernabé 'ba ts'axje ngajin nangire. ⁵¹'Ba 'batsa'en Pablo ko Bernabé 'etsujme chojore ndsaku tuxi yaku chuyani nga bi kui tjinre je, 'ba kiji naxinanda xi Ikonio 'mi. ⁵²'Ba xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, 'ñu kis'ere kjuatsja 'ba kitse Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre.

Pablo ko Bernabé tsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Ikonio

14 'Ba 'bi kuán naxinanda Ikonio, Pablo ko Bernabé ñatjen ja'as'en ni'ya sinagogare xuta judío xi kio tjindu. Ngat'a ko kjua'ñukakun kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana, kui kjua 'ñu nkjin xuta judío 'ba ko xi bi judío kuakjainnre ngat'a tse'e Na'enna Jesús. ²Tunga nchja judío xi bi makjainre ngat'a tse'e Jesús kitsikjanre xuta xi bi judío tuxi ch'otsa'en kitsikja'etsjenni ngat'are nts'ia.

³Nkjin nixtjin ts'andayare kio Pablo ko Bernabé 'ba ko kjua'ñukakun kinchja ngat'are Na'enna Jesús. 'Ba Na'enchana yaku chuya nga kjuakixi= en xi inyanchja nchjabiu ngat'are kjuandare, 'ba kitsjare kjua'ñu nga sa'en kjuakun 'ba ko chubá xi kuakuchuya kjuajere Na'enchana. ⁴Tunga naxinando tsakjanya. Tjin

xi kuako xuta judío, 'ba tjin xi kuako nchja chinga apóstol.

⁵'Ba 'batsa'en nchja xi bi judío 'ba ko kui xi judío ngusun kuán xutaxare naxinando, tuxi ch'o sikoni 'ba kue'enire ndiojo nchja chinga apóstol. ⁶Tunga kionga nchja chinga apóstol kjint'e kibiu, tsanga 'ba kiji Listra ko Derbe, naxinandare nangi Licaonia, 'ba ko nga'nde xi tjindundai kio. ⁷'Ba nde kio kitsikja'axtiuya en ndare Jesús.

Pablo ko Bernabé tsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Listra

⁸Naxinanda Listra tsik'ejña jngu xuta xi bi ma fi ngat'a nimá ndsaku 'ndani nga kitsin. ⁹Kui xi tsik'ejña nga yasen ñojon mé= xi Pablo titsu. 'Ba Pablo kiskutsejen'a xutabiu 'ba tsabe nga makjainre nga kuanda. ¹⁰'Ba 'batsa'en 'ñu kinchja: —Tisenkixi —kitsure.

'Ba xutabiu jngu fani kiskjink'a nga tsakasen nduju 'ba tsak'ajme. ¹¹'Ba kionga xuta naxinanda tsabe mé= xi kitsa'en Pablo, kiski'ndaya nga kinchja en tse'e Licaonia: —Kui=bi na'en xi joni yojore xuta xi je 'etukajen ngajinna —kitsu.

¹²Inyatsu nga Bernabé= na'en xi Zeus 'mi 'ba Pablo= na'en xi Hermes 'mi, ngat'a Pablo xi tinchja. ¹³'Ba xuta naxinando ko na'mi xi tsa'exat'are na'en Zeus kuamejénre nga sjare chje nchja chinga apóstol 'ba ja'eko tjiundija ko naxu tji'bi 'nda ngantja naxinando, ña tikijña ningure na'en Zeus.

¹⁴Tunga kionga Bernabé ko Pablo tsabe mé= xi tjima, 'ejndajen najñure 'ba tu mangatsanga kiji ngajinre xuta naxinando nga kiski'ndaya:

¹⁵—Jun na'en —kitsure—, ¿ánñu 'bi teña'anñu? Jin xuta= niñ xi 'ba nde kun joni jun. Tenikja'axtiuyaniñ enre Na'enchana ngajinnu tuxi k'uejñañu xi teño'on, xi nimé chjire, 'ba kjuale ngañu ngixkun Na'enchana xi tijñakun. Kui xi kitsa'en ngank'aa, t'anangiu ko ndachikun 'ba ko ngayéje xi kio tjin. ¹⁶Nixtjin kuatse jan Na'enchana kitsja'ndere nga jngu jngu naxinanda xi tjin ngasun'ndebe janda kuaje jo tsa'en mejénre.

¹⁷Tunga ninga 'ba tsa'en, jandarani kitsjare xuta mé= xi nda, tuxi yaku chuyanire yojore. Ngat'a kui xi tsikasenna tsi, 'ba tsjana chan xi nda, 'ba tsjana xi chine, 'ba tsitsejin inimana kjuatsja.

¹⁸Ninga Pablo ko Bernabé 'ba kitsu, na'en kuánre nga 'echja'ndere xuta naximando nga sjare chje.

¹⁹'Ba kio nchja judío xi jendibani naxinanda Antioquía 'ba ko naxinanda Ikonio, kui xi ja'etsitsa'en xuta naxinando. 'Ba ye'ere ndiojo Pablo, 'ba kionga je ye'ere ndiojo, kiskjefe ka'nda ngubare naxinando, ngat'a kitsikja'etsjen nga je k'en.

²⁰Tunga kionga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús kuañajanntaire Pablo, kui tsisetjen 'ba ja'sa'en ngani ngajin naxinandabiu. 'Ba nga kuanyujun, 'etjuni kio ko Bernabé 'ba kiji naxinanda xi Derbe 'mi.

**Pablo ko Bernabé ja'e ngani
naxinanda Antioquía**

²¹Kionga je kitsikja'axtiuya en ndare Jesús naxinanda Derbe ña 'ñu nkjin xuta kuakjainre, Pablo ko Bernabé kiji ngani naxinanda Listra ko naxinanda Ikonio 'ba

ko naxinanda Antioquía. ²²'Ba kio kitsjare kjuañukakun xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús nga kixi kuinya ngixkun Na'enchana. 'Ba 'enere nga k'uetsubajin kakunntsjai ngayéje xi makjainre. 'Ba 'batsa'en 'ba nde kitsure:

—Tjinnere nga tse kjuanima kuitjaxtia 'ba 'batsa'en kuan kuitjas'enña ña batexuma Na'enchana.

²³'Ba nde nga jngu jngu ninga xi tjin nga'ndebe, Pablo ko Bernabé kitsja xare nchja chinga xi fi ninga. 'Ba kionga je jako Na'enchana ngat'are kui 'ba tsik'endu kjindiakoni, kitsik'endu nchja chingabiu ngaya ntsja Na'enchana, xi ja'ba je kuakjainre.

²⁴'Ba kionga 'etjuni kio, ja'axtiu nangi Pisidia 'ba ja'e ngani nangi Panfilia. ²⁵'Ba kionga je kitsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Perge, kiji naxinanda Atalia. ²⁶'Ba kio ja'sa'en jngu barku xi kiko naxinanda Antioquía, naxinanda xi tijñajinre nangi Siria, ña tjun Pablo ko Bernabé kjinike'nda ngaya ntsja Na'enchana, tuxi kui kuasekoni nga sik'etjusun xa xi tiba'ere, xi je kuajngu nganda'e.

²⁷'Ba kionga ja'e naxinanda Antioquía, eñajan xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús 'ba ye'ere nijmi ngayéje xi Na'enchana kitsa'enko kui 'ba jótsa'en Na'enchana kitsja'ndere xuta xi bi judío nga kuan kuakjainre ngayeje. ²⁸'Ba Pablo ko Bernabé tsé tsik'enduko kio xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús.

**Nchja chinga apóstol ko nchja
chingare ninga kuañajan**

15 Kui nixtjinbiu yak'a nchja xi jendibani nangi Judea echu

naxinanda Antioquía 'ba 'etuts'inre nga yakuyare xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo nga kitsure: —Tsa bi si'on circuncidar jotsa'en bakuya kjuachingare Moisés, bi kuan k'uangiu.

²'Ba 'batsa'en jó ya kuán. 'Ba Pablo ko Bernabé 'ñu josiko nchjabiu. 'Ba 'batsa'en 'endako tsi'i xinkjin nga Pablo ko Bernabé ko yak'a nchja xi makjainre xi kio tse'e kuaje naxinanda Jerusalén kioña kjuako nijmi nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu ngat'are kjuabi. ³'Ba kio nchja xi kjinikasen 'etju 'ba ja'a nangi Fenicia ko nangi Samaria nga inyabe'e nijmi jótsa'en xuta xi bi judío kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana. 'Ba ngatsi'i xi makjainre kio 'ñu kuatsjare nga kjint'e enbi.

⁴Kionga ja'e naxinanda Jerusalén, nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu 'ba ko ngatsi'i xi yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo kiskjebetjo, 'ba Pablo ko Bernabé ye'ere nijmi nchjabiu ngayéje mé= xi kitsa'en Na'enchana ko kui. ⁵Tunga yak'a nchja fariseo xi ja'ba kuakjainre ngat'a tse'e Jesús tsisetjen 'ba kitsu:

—Nchja xi bi judío tjinnere nga si'an circuncidar 'ba tjinnere nga k'uin_ra nga ngatatsik'etjusun kjuatexumare Moisés.

⁶'Ba 'batsa'en nchja chinga apóstol 'ba ko nchja chingare ningu kuañajan 'ba jako nijmi xinkjin ngat'are kjuabi. ⁷Kionga je tsé joyanire ngat'are kibi, Pedro tsisetjen.

—Jun nts'ia xian —kitsure—, 'yañu nga je nda'eni Na'enchana ja'ajinna ngajinnu, tuxi sikja'axtiuyani_ra en ndare Jesús xuta xi bi judío, tuxi kuakjainnre.

⁸'Ba Na'enchana xi be inimare ngatsi'i yakutsejen nga 'ba nde kiskjebetjo xutabiu kionga kitsjare Isennixtjintsjere jotsa'en kitsjana ña. ⁹Bi kabi kitsa'en Na'enchana ngajinre xutabiu 'ba ngajinna. Tusa 'ba nde kitsitsje inimare tu ngat'are nga kuakjainre.

¹⁰'Bamani nganda'e, ¿ánñu techut'ayakoñu Na'enchana? ¿Ánñu mejénninu sika'anijinñu xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús ch'a xi bi kichukjuakore xuta chingana 'ba ninga ña bi chukjuana nga ch'anijian? ¹¹Ngat'a makjainna nga tu ngat'are kjuandare Na'enna Jesús k'uangia, jotsa'en 'ba nde k'uangi xutabiu.

¹²'Ba kio ngatsi'i xiu tsik'endu 'ba yasen ñojonre mé= xi kitsu Bernabé ko Pablo, jotsa'en Na'enchana kitsjare kjuañu nga kitsa'en kjuakun ko chubá xi yakutsejen kjuajere Na'enchana ngajinre xuta xi bi judío. ¹³'Ba kionga je jet'are nga kinchja Bernabé ko Pablo, 'batsa'en Santiago kinchja:

—Jun nts'ia, tasen ñojonnu — kitsu—. ¹⁴Je ye'ena nijmi Simón jótsa'en Na'enchana 'etuts'inre nga ja'animare xuta xi bi tse'e Israel 'ba ja'ajin ngajinre xutabiu jngu naxinanda xi 'ba nde tse'e kuan. ¹⁵'Ba ndekuinire xi kitsu nchja chinga profeta, kioña kua'indut'a:

¹⁶Jaskan kibi kjuae ngañaa,

'ba sinda ngañaḡ ndaba David xi je tsixuya,
 'ba sindaxatse ngañaḡ mé= xi je jetsun,
 'ba skjenitjen ngañaḡ,
 17 tuxi xuta xi yak'a kuangisjaini Na'enchana
 ñatjen ko ngatsi'i naxinanda xi bi judío,
 xi je kinchja ra nga tsa'an kuan.
 18 'Ba 'ba kitsu Na'enchana xi 'ejñatsejen kibi 'ndani nganda'eñu.
 19 Kui kjuua 'ba texinña nga bi k'uejña ra kjuana'en xuta xi bi tse'e Israel xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. 20 Tusa si'indu ra xujun xi kuetsure nga bi ngatakjine tsajmi xi kitsa'ere joni chje ngat'are na'en xi ntsja xuta kuandani 'ba nga bi ngatatsa'en kjuachajngi, 'ba nga bi ngatakjine yojore tjiuba xi kjindusin, 'ba nga bi jin ngatakjine. 21 Ngat'a 'ndani nganda'eñu tjin xi tsikja'axtiuya kjuatexumare Moisés xki nga'nde, 'ba tjin xi 'bexkiya kjuatexuma ngantsjai nga xutu ngaya ni'ya sinagoga.

**Xujun xi kitsikasen xuta
 xi fi ningu Jerusalén**

22 'Ba 'batsa'en nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu 'ba ko ngatsi'i xi yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Jesús joyare nga skja'ajin nchja xi sikasenko Pablo 'ba ko Bernabé naxinanda Antioquía. 'Exare Judas xi 'ba nde Barsabás 'mi 'ba ko Silas, kui nchjabiu xi ngaku ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús kio. 23 'Ba 'bi tsu xujun xi kjinikasenko:

“Jin nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu tenikasen ri kjuate'nda nts'e xi bi judío xi tjinu naxinanda Antioquía ko nangi Siria 'ba ko nangi Cilicia. 24 Kjinu'yee nga tjin yak'a nchja xi nga'e kijini, xi echutsistinu 'ba 'ejñujinnu ngat'are mé= xi makjainnu. Tunga bi jin kik'exa ri nchjabiu. 25 Kui kjuañu, jotsa'en ngusun kuáin, nga kuamejénni nga kik'exa ri nchja xi tenikasenkué Bernabé ko Pablo xi nimejéen. 26 Kui xi bi nde mafonire tsa kueya ngat'are ja'enre Na'enna Jesucristo. 27 'Ba 'bamani, tenikaseen Judas 'ba ko Silas, kui xi ndekuini en kjuakonu nga kuetsuyanu jo tsu xujun. 28 Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko jin nda kuánni nga tu kui ch'abi xi sika'anijinri, xi tjinnere nga sik'etjusun. 29 Bi nde xineñu tsajmi xi kitsa'ere joni chje ngat'are na'en xi ntsja xuta kuandani, 'ba ninga jin, ninga yojore tjiuba xi kjindusin, 'ba bi si'on kjuachajngi. Tsa k'uendut'axiun kibi, nda si'on. Te'ndanu ngatsi'u.”

30 'Ba 'batsa'en nchja xi kis'exare kiji 'ba echu naxinanda Antioquía. Kio kitsikjint'e ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús 'ba kitsingantsja xujun. 31 Kionga xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús 'exkiya xujun, kuatsjare ngat'are kjuañukakun xi tiba'ere. 32 'Ba Judas ko Silas, kui xi 'ba nde nchja chinga profeta. Kui kjuañu jakoni nts'ia nga kitsjare kjuañukakun 'ba tsakaseko nga kixi kuinya ngixkun Na'enchana. 33 Chuba nixtjin ts'andayare kio, 'ba 'batsa'en nts'ia kitsikasenku

nganire nchja xi kitsikasen nga titjunre 'ba kitsure nga ngatas'ere kjuaxiu nga kitsikixant'a. ³⁴Tunga Silas kuamejénre nga tsik'ejña kio. ³⁵'Ba Pablo ko Bernabé tsik'endu naxinanda Antioquía nga yakuya 'ba kitsikja'axtiuya en ndare Na'enchana. 'Ba nkjin ngisa xi 'ba nde kitsa'en.

**Pablo ko Bernabé kabi
kuánre xinkjin**

³⁶Kionga je ja'a jó ján nixtjin, Pablo kitsure Bernabé:
—Tanginchun ngaña nts'ia xi tjindu xki nga'nde ña tu kjinikja'axtiuya enre Na'enchana, tuxi xiaña jótsa'en tjindu —kitsure.

³⁷Bernabé kuamejénre nga kuego Juan, xi 'ba nde Marcos 'mi, ³⁸tunga Pablo kitsu nga bi nda tjin nga kuego xuta xi kitsik'endu nangi Panfilia 'ba nga bi kiko nduju xare. ³⁹Kabi kuánre xinkjin 'nda nga kitsintjit'a xinkjin. 'Ba Bernabé kiko Marcos 'ba ja's'en barku nga kiji isla xi Chipre 'mi. ⁴⁰Yejerañu Pablo kiskja'ajin Silas 'ba, jaskan nga je kjinike'nda ngaya ntsja Na'enchana ngat'are nts'ia, 'etju. ⁴¹'Ba ja'a nangi Siria ko nangi Cilicia 'ba kitsjare kjua'ñukakun xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi kio tjindu.

Timoteo fitjenggi Pablo

16 'Ba 'batsa'en Pablo echu naxinanda Derbe ko naxinanda Listra. 'Ba kio tsabexkun jngu xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi Timoteo 'mi. Nare Timoteo jngu chjun judío xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús,

tunga na'enre jngu xuta griego. ²'Ba nts'ia xi tjindu naxinanda Listra ko naxinanda Ikonio nda nchja ngat'are Timoteo. ³Pablo kuamejénre nga Timoteo kuego 'ba titjun kitsa'en circuncidar, tuxi bi ch'o kuanire xuta judío xi tjindu kui nga'ndebiu. Ngat'a ngats'i be= nga na'enre Timoteo jngu xuta griego kuán.

⁴'Ba xki nga'nde ña ja'a, kitsuyare xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús mé= xi 'enda ko xinkjin nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu xi tjindu naxinanda Jerusalén, tuxi sik'etjusunni. ⁵'Bamani, xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ñu kuakjain ngisare 'ba xki nixtjin nkjin kuan ngisa.

Pablo fi nangi Macedonia

⁶'Ba 'batsa'en Pablo ko nchja xi tjenko ja'a nangi Frigia 'ba ko nangi Galacia, ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana bi kitsja'ndere nga sikja'axtiuya enre Na'enchana nangi Asia. ⁷Kionga echu tiñare nangi Misia, nchjabiu kuamejénre nga kjua'as'en nangi Bitinia, tunga Isennixtjintsjere Jesús bi kitsja'nde nganire. ⁸Kui kjuañu tu ja'axtiu ndiya nangi Misia nga kiji naxinanda Troas.

⁹'Ba ngajñu, Pablo tsabe ngaya nijñare jngu xuta xi Macedonia tse'e xi sejña nduju 'ba titsu nga ti'bets'are: “Ndibai nangi Macedonia 'ba tisekonii.” ¹⁰'Ba kionga Pablo tsabe kibiu, ta'a tseketsubandaj nga kuangiin nangi Macedonia. Ngat'a kjinikja'etsjeen nga Na'enchana tinchjanj tuxi sikja'axtiuyani ri enre xuta xi kio tjindu.

**Pablo ko Silas echu
naxinanda Filipos**

¹¹'Ba 'batsa'en tsijñee barku xi 'etju naxinanda Troas, 'ba tsangin ndiyee isla xi Samotracia 'mi, 'ba nga kuanyujun, echij naxinanda xi Neápolis 'mi. ¹²'Ba 'etjii kio 'ba tsangin naxinanda Filipos, jngu naxinanda titjunre nangi Macedonia, kioña nkjin xuta xi Roma tse'e tjindu. 'Ba jó ján nixtjin ts'andayani kio.

¹³Nga xutu 'etjii ngajin naxinando 'ba tsangin tiñare ña fa'a ndajio, kioña kjinikja'etsjeen nga xuta mañajan nga fako Na'enchana. Kio tsiketsubai nga kik'inya_ri ngat'are Na'enchana yanchjin xi kuañajan kui nga'ndebiu. ¹⁴'Ba jngu chjun xi Lidia 'mi, xi naxinanda Tiatira tse'e xi bateña najñu kuán xi chji, kui xi bekun Na'enchana 'ba tibasen ñojon ion. 'Ba Na'enchana kitsiko inimare nga ngisa nda yasen ñojon ngisare en xi tinchja Pablo. ¹⁵'Ba 'batsa'en ñatjen kisatenda chjunbiu ko xinkjin, 'ba 'ets'ani nga kuetsubai ndaba.

—Tsa kjuakixi nga tebixun nga makjainna ngat'a tse'e Na'enna Jesús, jabiu ndeketsubo ni'yana — kitsuni 'ba 'ñu 'enenj nga kuetsubai ndaba.

Pablo ko Silas chanis'en nduya

¹⁶'Ba 'bi kuán, kionga temangiin nga'nde ña xuta fako Na'enchana, kio kiskajiin jngu ki'ndi chjun xi chu'nda xi tijñajinre isennixtjin xi mare tsa'enxki. Xi naire ne tse ton jenre ngat'are mé= xi 'bejñatsejen kui ki'ndi chjunbiu nga tsa'enxki.

¹⁷Kui ki'ndi chjunbiu kitsjenngini 'ba kiski'ndaya tjenngini:

—Kui jmibi xi chu'ndare Na'enchana xi 'ñu je, xi inyabaku ndiyanu jótsa'en k'uangiu —kitsu.

¹⁸Nkjin nixtjin 'ba kitsa'en. Tuchan Pablo bi nde kichukjuakonire. Kitsiku'beya 'ba kitsure isennixtjin xi tijñajinre ki'ndi chjunbiu:

—Ko nga ja'enre Jesucristo texinra nga t'etukajin_ri ki'ndi chjunbi.

'Ba ndekuini chubabiu isennixtjinbiu 'etukajinre ki'ndi chjunbiu.

¹⁹Tunga kionga xi naire tsabe nga bi nde kuan kuejen ngisanire ton, kitsuba Pablo ko Silas 'ba 'efe kjua'ñu ngixkun nchjaxo ña ma ndetsin. ²⁰'Ba kitsikinya ngixkun nchja juez.

—Kui nchjabi xi nchja judío 'ba kjuasi inya'bejña naxinandana — kitsu—. ²¹'Ba inyabakuya kjuachinga xi bi ma nik'etjusan ña 'ba ninga bi ma ña'an, ngat'a Roma= tsajan.

²²'Ba 'batsa'en xuta naxinando kuastinere Pablo ko Silas, 'ba nchja juez 'exa nga ngat'axjere najñure nchjabiu 'ba nga ko ya ngatjas'enire. ²³Jaskan nga je 'ñu nkjin ndiya yajare, kiskanis'en nduya 'ba 'exare xuta xi tsikuenda nduyo nga nda sikuenda nchjabiu. ²⁴Kionga je kitsa'ere kjua'ñu xutabiu, kiko Pablo ko Silas 'ba kiskanis'en nga'nde ña ngisa 'mo chun nduyo, 'ba 'e'ñu tsjan tsjan ndsaku.

**Nga kuandai Pablo ko
Silas ngaya nduyo**

²⁵Tunga joruni tsa masen nistjen, yejerañu Pablo ko Silas inyafako

'ba inyasekonire Na'enchana, 'ba xi yak'a xi tjindu nduyo inyaminya ñojonre, ²⁶tukjia'a ja'a jngu chon xi niki 'ñu=, xi niki 'etsujmeyare xjo ngindere nduyo. 'Ba ndekuini chubabiu kitju'i ngayéje xuntjare nduyo, 'ba kitjunda ngayéje na'ñu kicha xi titsu'ñuni xi inya nduyo. ²⁷Kionga xuta xi tsikuenda nduyo ja'are 'ba tsabe nga xuntjare nduyo tixa tete, ts'axje kichare nga mejénre sik'en yojore, ngat'a kitsikja'etsjen nga xi inya nduyo je 'etju. ²⁸Tunga Pablo kiski'ndaya:

—Tumé nikue yojori, ngat'a nga'e= tetsubai ngatsi' —kitsure.

²⁹'Ba 'batsa'en xuta xi tsikuenda nduyo tsi'a jngu ndi'i 'ba tu mangatsanga ja'as'en ngaya 'ba niki tifatsekun= nga tsakasenkunch'int'are Pablo ko Silas. ³⁰'Ba kio ts'axje ngojó 'ba tsiningiyare:

—Jun na'en —kitsure—, ¿mé= xi tjinnere nga sa'aan tuxi k'uangiña?

³¹—Ngatamakjainri ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba k'uangi= ni ji 'ba ko xingi —kitsingojo Pablo ko Silas.

³²'Ba jako ngat'are enre Na'enchana xutabiu 'ba ko ngatsi'i xi tjindu ndaba.

³³'Ba ndekuini chubabiu ngajñu, xutabiu yanejun ña onre Pablo ko Silas, 'ba ta'a kui ko ngatsi'i xinkjin kisatenda. ³⁴Jaskan kiko ndaba 'ba kitsikjén, 'ba ngatsi'i tsja kuánre nga kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana.

³⁵Nga je kis'e isen, nchja juez kitsikasen chapolicia nga kuetsure xuta xi tsikuenda nduyo nga ngatasik'endundai Pablo ko Silas.

³⁶'Ba 'batsa'en xuta xi tsikuenda nduyo kitsure Pablo en xi ja'ek'inre:

—Je nchja juez kitsikasen en nga k'uaxjenu —kitsure—. Kui kjuañu t'etjuñu nganda'e 'ba ko kjuaxiu tangiun.

³⁷Tunga Pablo kitsure nga jako chapolicia xi nchja juez kitsikasen:

—Jin xuta tse'e Roma ni, 'ba ngixkun xuta naxinanda yajani nga bi titjun kitsa'enni kjuá, 'ba kiskanis'enni nduyo. ¿Áññu nganda'e mejénre k'uaxje'monini? iJunjun! Tusa kui suba ngatja'ek'axjeni.

³⁸'Ba 'batsa'en nchjabiu kiji ngani nga kike'ere nijmi nchja juez mé= xi kitsu Pablo, 'ba nchja juez kitsakjun kionga kjint'e nga nchjabiu xuta romano= nini. ³⁹Kui kjuañu ja'eki'anire kjuajetakun Pablo ko Silas, 'ba ts'axje 'ba 'ets'are nga ngat'etju ngajin naxinando. ⁴⁰Kionga je 'etju nduyo, Pablo ko Silas kiji ndaba Lidia. 'Ba jaskan nga je tsabe nts'ia 'ba kitsjare kjuañukakun, kiji ngani.

Mé xi kuata'en Pablo naxinanda Tesalónica

17 Pablo ko nchja xi tjenko ja'a naxinanda Anfípolis ko naxinanda Apolonia, 'ba jaskan echu naxinanda Tesalónica kioña jngu ni'ya sinagogare xuta judío kjijña. ²Jotsa'en ngare Pablo, ja'as'en kio nga xutu. Ján nixtjin nga xutu jako nijmi xuta mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana. ³Kitsuyare xuta 'ba 'ejñachuyare nga Cristo tjinnere nga kjuá'a kjuanima 'ba nga kjuá'aya nganire ngajinre mik'en.

—Ngat'are kui Jesús kibi xi tebe'enuu nijmi nganda'e, kui= xi Cristo —kitsure.

⁴Yak'a xuta xi kio tjindu kuakjainre 'ba ñatjen kuañajanjinre Pablo ko Silas. 'Ba 'ba nde ne nkjin xuta griego xi bekun Na'enchana kuakjainre 'ba nkjin yanchjin xi nda 'yaxkunre ngayeje.

⁵'Ba 'batsa'en kuaxinre xuta judío xi bi makjainre. Kui xi inya'a yak'a nchja ch'okun xi semaya ndiyo, tuxi kuañajanni nga sa'en kjuasi ngajin naxinando. 'Ba ja'ekjankjanxtiu xuntja ndaba Jasón nga inyamangisjai Pablo ko Silas, tuxi k'uaxjeni 'ba singantsjanire xuta naxinando. ⁶Tunga kionga bi kuasjaire, kiko kjuañu ngixkun nchjaxo Jasón ko yak'a nts'ia xi kio tjindu. 'Ba 'bi kitsu nga kiski'ndaya:

—Nchja xi inyatsa'en kjuasi ngayéje ngasun'ndio, kui= xi 'ba nde je ja'e nga'e ngayeje. ⁷'Ba Jasón kiskjebetjo nchjabiu ndaba. 'Ba ngats'i nchjabiu inyamangane kjuatexumare César 'ba inyatsu nga tjin ngijngu ngaku titjun xi Jesús 'mi —kitsu.

⁸Kionga xuta naxinando 'ba ko nchjaxo kjint'e enbi, ka'nda bi be mé= xi sikja'etsjen. ⁹Tunga jaskan nga Jasón ko nchja xi yak'a 'ehjintjai yojore, kitsik'endundai ngani.

Mé xi kitsa'en Pablo ko Silas naxinanda Berea

¹⁰'Ba 'batsa'en ta'a nga je jñu, nts'ia kitsikasen Pablo ko Silas naxinanda xi Berea 'mi. Kionga echu kio, ja'as'en ni'ya sinagogare xuta judío. ¹¹'Ba kui xuta judíobi xi ngisa nda kjuafa'etsjenre nga ko mare nchja xi naxinanda Tesalónica tse'e, 'ba tsja tsa'en inya ñojon en

xi kinchja Pablo. Nyujun nyujun 'exkiya enre Na'enchana tuxi skueni tsa kjuakixi xi inya'mire. ¹²'Bamani, nkjin kuán xi kuakjainre, 'ba ngajinre xuta griego 'ba nde kuakjainre, nkjin yanchjin xi nda 'yaxkunre 'ba ko nkjin xuta xi'in ngayeje.

¹³Tunga kionga xuta judío xi tjindu naxinanda Tesalónica kjint'e nga Pablo 'ba nde titsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Berea ngayeje, ja'e kio 'ba 'ejña nganire kjuasi xuta naxinandabiu. ¹⁴Tunga ta'a nts'ia kitsikasen Pablo ngandai ndachikun, yejerañu Silas ko Timoteo tsik'endu ngisa naxinanda Berea. ¹⁵'Ba nchja xi kikaniya ndiya Pablo 'nda naxinanda Atenas jendiba ngani nga je kjint'e en xi kitsikasen Pablo, nga kuetsure Silas ko Timoteo nga ngatamañajant'a xati nganire.

Pablo tsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Atenas

¹⁶Kionga Pablo tikuya naxinanda Atenas nga kjuechu Silas ko Timoteo, 'ñu ba kuánre inimare nga tsabe nga ngajin naxinando kitse na'en xi ntsja xuta kuandani. ¹⁷'Bamani, ngaya ni'ya sinagoga jako xuta judío ko xi bi judío xi bekun Na'enchana, 'ba nyujun nyujun jako xi mañajan ña ma ndetsin.

¹⁸'Ba nde Pablo jako nijmi yak'a nchja nkjin kakun xi epicúreo 'mi ko yak'a xi estoico 'mi. —¿Mé= xi mejénre kuetsuna nganda'e xutabi xi tuxkia nga mare en? —kitsu yak'a.

'Ba kja'ere kitsu:

—Tibe'e=ru nijmi ngat'are kja'e na'en.

'Bi kitsu nchjabiu ngat'a Pablo titsikja'axtiuyare en ndare Jesús 'ba nga xuta kju'a'aya nganire ngajinre mik'en. ¹⁹'Ba 'batsa'en nchjabiu kiko nga'nde xi Areópago 'mi 'ba tsiningiyare:

—¿A kuan xie mé= en xatse xi tebakuyani? —kitsure—. ²⁰Ngat'a techukoni en xi kje nu'yajín. Kui= kjuañu mejénni xiani jó tsunire kibiu.

²¹'Bi kitsu ngat'a ngatsi'i xuta xi Atenas tse'e ko xuta xi xin nangire xi kio tjindu, kui xi tu matsjare nchja nijmi asa minya ñojon jngu en xatse. ²²'Ba 'batsa'en Pablo tsakasen nduju nga masenre nchja xi kuañajan nga'ndebiu xi Areópago 'mi 'ba 'bi kitsure:

—Jun, xi Atenas tsojon, ngu te'beñā nga jun ne 'ñu 'yakun na'en xi tjin ngasun'ndebi, ²³ngat'a kionga tsu'baā ngajin naxinandanu, tsa'biā nga nkjin mani na'en xi 'yakun. 'Ba nde tsa'biā jngu altar kioña 'bitsa'en kua'indut'a: “Ngat'are na'en xi bi 'yare.” 'Bamani, Na'en xi 'yakun xi bi 'yo, kui ngat'are tebe'enuu nijmi.

²⁴Kui Na'en xi kitsa'en ngasun'ndio ko ngayéje tsajmi xi tjinre 'ba kui= xi batexumare ngank'aa ko t'anangiu. Kui bi 'beñāya ningu xi xuta tsinda. ²⁵'Bi machjenre tsa xuta kuatesinre. Tumé machjenre, ngat'a kui= xi tsja tsi'ina kjuabenichun 'ba ko ntjo xi chjunda 'ba ko ngayéje tsajmi xi tjin. ²⁶'Ba ngat'are jngu xuta kitsa'enni ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio 'ba 'enda nixtjin ko nga'nde ña k'uendu nga jngu

jngu. ²⁷'Bi kitsa'en meni nga ngatsi'i kuangisjaini Na'enchana, joni tsa tu ntsja tifini nga kuan kuasjaire, ninga bi kjin tijñana Na'enchana nga jngua jngua.

²⁸Ngat'a tu ngat'are Na'enchana tetsubachunña 'ba niteya 'ba tjinna kjuabenichun, jotsa'en 'ba nde kitsu yak'a nchja nkjin kakun xi tjindu ngajinnu: “Ntjere Na'enchana ña.” ²⁹'Bamani, tsa ntjere Na'enchana ña, bi tjinnere nga sikja'etsjan tsa 'ba kji'i Na'enchana joni na'en xi kuandakoni ton xi oro ni ko ton xi plata ni 'ba ko ndiojo. Kui tsajmi xi xuta 'benda jotsa'en nga mare 'ba jotsa'en tsikja'etsjen.

³⁰Na'enchana tu ja'axtiunk'a mé= xi xuta kitsa'en nixtjin kuate jan, ngat'a kje bejín. Tunga nganda'e tuñañu nga tjindu xuta, Na'enchana tifakoya ngatsi'i xuta nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kju'a'e ngani ngixkun Kui. ³¹Ngat'a Na'enchana je 'ejñare nixtjin kionga ko kjuakixi kuanre kju'a xuta ngasun'ndebi. 'Ba xuta xi Na'enchana kitsja xare, kui= xi sa'enre kju'a. Kui= xi kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba 'batsa'en yakutsejenre ngatsi'i xuta nga kjuakixi= kibiu —kitsu Pablo.

³²Kionga nchjabiu kjint'e ngat'are nga kju'a'aya nganire xuta ngajinre mik'ion, tjin xi tsejnuke Pablo. Tunga tjin yak'a xi kitsu:

—Mejénni kuinu'ya ngani ngat'are kibi kja'e nixtjin.

³³'Ba 'batsa'en Pablo 'etjujin kio, ³⁴'ba tjin yak'a xi kuakjainre, xi kitjenngi Pablo. Jngu xi Dionisio 'mi, xi 'ba nde mañajanko nchjabiu nga'nde xi Areópago 'mi, 'ba nde

kuakjainre jngu chjun xi Dámaris 'mi 'ba ko yak'a ngisa.

**Mé xi Pablo kitsa'en
naxinanda Corinto**

18 'Ba 'batsa'en Pablo 'etjuni naxinanda Atenas 'ba kiji naxinanda Corinto. ²'Ba kio kiskajin jngu xuta judío xi Aquila 'mi, xi kitsin naxinanda xi Ponto 'mi. Kui xi sa'e chuba nixtjin 'ja'eni nangi Italia ko Priscila xi chjunre, ngat'a Claudio xi xuta titjunre xuta romano 'enere ngatsi'i xuta judío nga tjinnere nga k'uetjujin naxinanda Roma. 'Ba Pablo kikun xutabiu. ³'Ba kio tsik'ejñajinre 'ba kitsa'exako nga kitsinda ni'ya xi najñu ni, ngat'a tujngu xa mare ko xutabiu. ⁴'Ba ngantsjai nga xutu Pablo kikjako xuta ni'ya sinagoga 'ba 'ejñatsejenre xuta judío ko xuta griego nga kjuakixi= mé= xi tinchja.

⁵Kionga Silas ko Timoteo 'etju nangi Macedonia 'ba echu naxinanda Corinto, Pablo tu kui xa kitsa'en nga kitsikja'axtiuya enre Na'enchana 'ba kitsikixiyare xuta judío nga Jesús kui= xi Cristo.

⁶Tunga xuta judío kuastike Pablo 'ba ch'o kitsure. Kui kjua Pablo 'etsujmeni najñure, 'ba kitsure:

—Tsojon= je nga chojo. Bi an tjinnā je. 'Ba ba'anire nganda'e kjuikuan xuta xi bi judío.

⁷'Ba 'batsa'en 'etju kio 'ba kiji ndaba jngu xuta xi Ticio Justo 'mi, xi bekun Na'enchana 'ba ndaba kjijñat'a tiñare ni'ya sinagoga. ⁸'Ba Crispo, xi ngakure ni'ya sinagoga, ko ngatsi'i xinkjin kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. 'Ba nde

nkjin xuta xi naxinanda Corinto tse'e kuakjainre 'ba kisasenda kionga kjint'e en xi titsikja'axtiuya Pablo.

⁹'Ba 'batsa'en Na'enchana jako Pablo nga nistjen joni jngu chini: —Bi kuin —kitsure—. Janda tikja'axtiuye ion 'ba bi 'bechje ndsu'bai. ¹⁰Ngat'a an tejñakora, 'ba tu'yá kuan s'ionri. Ngat'a ne nkjin xuta tjinnā kui naxinandabi.

¹¹'Ba Pablo tsik'eñña kio jngu nu masen nga yakuyare enre Na'enchana xuta xi naxinanda Corinto tse'e.

¹²Tunga nixtjin nga Galión batexuma nangi Acaya, xuta judío jngu kitsa'en kjuafa'etsjenre nga kuastike Pablo. 'Ba kiko nga'nde ña Galión 'benda kjua.

¹³—Kui xutabi tjimangane kjuatexumo —kitsu—. Ngat'a kja'e tsa'en tibakuyare xuta nga tjinnere nga xiakun Na'enchana.

¹⁴Pablo je mején kuinchja tsakaiñu, tunga Galión jakotitjun xuta judío nga 'bi kitsure:

—Jun xuta judío, tsa te'minuū ngat'are jngu kjua asa tsajmi xi 'ñu ch'otjin, an tjinnere nga k'uendaā 'ba kuasen ñojon_nuū. ¹⁵Tunga kibi, kui xi tu ngat'are en ko ja'en 'ba ko ngat'are kjuatexumanu. Kui kjuañu jun t'endasubakoñu xingiu. Bi mejénna k'uendaā kjua ngat'are kibi.

¹⁶'Ba tso'oxje nchjabiu nga'nde ña 'benda kjua. ¹⁷'Ba 'batsa'en ngatsi'i xuta kitsuba jngu xuta Sóstenes 'mi, xi ngakure ni'ya sinagoga, 'ba nde kio ye'enire xutabiu nga'nde ña Galión 'benda kjua. Tunga Galión bi kitsisinre mé xi kuán.

Pablo fi ngani naxinanda Antioquía

¹⁸Pablo ts'andaya ngisare nkjin nixtjin nga tsik'eññajinre nts'ia

xi tjindu naxinanda Corinto. 'Ba jaskan nga je kitsikixant'a, ja'as'en jngu barku 'ba ñatjen ko Aquila 'ba ko Priscila kiji nangi Siria. 'Ba nga echu naxinanda Cencrea, Pablo 'ejun yeje ntsja ku, tuxi yaku chuyani nga titsik'etjusun jngu en xi kitsa'enko Na'enchana. ¹⁹Kionga echu naxinanda Éfeso, Pablo kitsik'endu Aquila ko Priscila 'ba ja'as'en ni'ya sinagoga, kioña jako xuta judío. ²⁰'Ba xuta judíobiu 'ets'are nga nkjin nixtjin ngat'ejña ngisa, tunga Pablo bi kuakjainre. ²¹—Tsa Na'enchana mejénre, kjua'ekun ngani_nuu —kitsu nga kitsikixant'a.

Jaskan tsijin jngu barku 'ba 'etjuni naxinanda Éfeso. ²²Kionga echu naxinanda Cesarea, tsijin naxinanda Jerusalén tuxi sit'endanire xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi kio tjindu, 'ba jaskan kiji ngani naxinanda Antioquía. ²³'Ba jaskan nga je ts'andayare jó ján nixtjin kio, 'etju nga ja'a xki nga'nde xi tjindu nangi Galacia 'ba ko nangi Frigia. Tsakaseko ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús jotsa'en kixi kuinya ngixkun Na'enchana.

Jotsa'en Apolos kitsikja'axtiuya enre Na'enchana

²⁴'Ba kui nixtjinbiu jngu xuta judío xi Apolos 'mi, xi kitsin naxinanda Alejandría, echu Éfeso. Kui xi jngu xuta xi tsja tsa'en tsikja'axtiuya 'ba ñu be xujun enre Na'enchana. ²⁵Nda kisakuyare mé= xi tse'e Na'enna Jesús 'ba ko ngayéje kakun kinchja nga kixi yakuya ngat'are Jesús.

Tunga bi nda mankjainre ngat'are nga satenda xuta, ngat'a kjint'e nga tu Juan yatenda xuta. ²⁶'Ba 'batsa'en 'etuts'inre nga kinchja ko kjua'ñukakun ni'ya sinagoga. 'Ba kionga Aquila ko Priscila kjint'ere Apolos, kikit'axin 'ba ngisa nda kitsuyare ndiyare Na'enchana.

²⁷Kionga Apolos kuamejénre nga kuaje nangi Acaya, nts'ia xi tjindu naxinanda Éfeso tsakaseko. Kitsi'indure jngu xujun xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tjindu nangi Acaya, tuxi nda skjebetjoni Apolos. 'Ba kionga Apolos echu kio, tsakaseko 'ñu nkjin xuta xi ngat'are kjuandare Na'enchana je kuakjainre. ²⁸Ngat'a ngixkun ngatsi'i xuta kitsuya ko kjua'ñukakun nga bi kjuakixi mé= xi tsu xuta judío. Yakuya mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana 'ba 'batsa'en 'ejñatsejen nga Jesús xi Cristo.

Mé xi Pablo kitsa'en naxinanda Éfeso

19 Yejerañu Apolos tijña naxinanda Corinto, Pablo ja'axtiu ngijñacha xi tjindu nangi Asia 'ba echu naxinanda Éfeso, ña kiskajin yak'a xuta xi je kuakjainre ngat'a tse'e Jesucristo. ²'Ba kitsure Pablo nga tsiningiyare:

—¿A kisakunu Isennixtjintsjere Na'enchana kionga kuakjainnu?

—Ninga kje nu'yajjín tsa tjin Isennixtjintsjere Na'enchana — kitsingojo nchjabiu.

³—¿Ñáre kjuasatenda xi kisakunu? —kitsure Pablo.

—Jotsa'en yatenda Juan —kitsu ngani nchjabiu.

⁴'Ba 'batsa'en Pablo 'bi kitsure:

—Juan yatenda xuta xi je kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ja'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba kitsure nga ngatamakjainre ngat'are xi kju'a'e jaskanre kui. 'Ba xi ja'e jaskanre kui, Jesús=.

⁵Kionga nchjabiu kjint'e kibi, ngat'are ja'enre Na'enna Jesús kisasenda. ⁶'Ba kionga Pablo yanere ntsja nchjabiu, ja'etse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba kinchja kja'e kuanga en 'ba kinchja enre Na'enchana jotsa'en nchja nchja chinga profeta. ⁷'Ba tejó mani nchjabiu.

⁸Jánru sa kiji Pablo ni'ya sinagoga nga kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana xuta ko kju'a'ñukakun. Kitsuyare 'ba 'ejñatsejen ngat'are ña batesuma Na'enchana. ⁹Tunga tjin yak'a xi taja kitsa'en inimare 'ba bi kuamejénre nga kuakjainre. Tusa ch'o tsa'en kinchja ngixkun ngats'i'i xuta ngat'are ndiya xatse xi tibakuya Pablo. Kui kjuañu Pablo tsakasant'axinnire 'ba kiko xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús ni'ya scuolare jngu xuta xi Tirano 'mi. 'Ba nyujun nyujun jako xuta kio.

¹⁰'Ba 'ba kitsa'en jó nu, 'ba 'batsa'en ngats'i'i xuta xi tjindu nangi Asia, xi judío ko xi griego, kjint'e enre Na'enchana.

¹¹'Ba Na'enchana kitsjare kju'a'ñu Pablo nga kitsa'en kjuakun xi ya'e.

¹²Ka'nda xuta kiko pañu ko najñu fat'a xi Pablo kitsiko. Kui xi fikore xuta xi inyafesun, 'ba kuanda chi'in xi kunre 'ba 'etukajinre isennixtjin xi bi nda.

¹³Tunga tjin yak'a nchja judío xi semaya ndiya xi mare 'baxjejin isennixtjin xi bi nda xi tjindu

ngajinre xuta. Kui xi kuamejénre kitsichjen ja'enre Na'enna Jesús:

—Ngat'are ja'enre Jesús xi Pablo titsikja'axtiuya, texin nuu nga t'etukajiun —kitsure isennixtjin xi bi nda.

¹⁴'Ba 'ba kitsa'en ngayatu ki'ndi xi'inre jngu xuta xi ngakure na'mi judío xi Esceva 'mi. ¹⁵Tunga jngu nixtjin isennixtjin xi bi nda jako nchjabiu nga kitsingojore:

—'Bexkunña Jesús ko Pablo, tunga jun, ¿'yá=ñu jun?

¹⁶'Ba xuta xi tijñajinre isennixtjin xi bi ndo kiskjijunre nchja xi yatu 'ba kiskjanko 'ba kitsa'enre. 'Ba 'batsa'en nchjabiu tsanga nga kua'onre 'ba niki kitsikayusti= nga 'etjuni ngaya ni'yabiu. ¹⁷Ngats'i'i xuta xi tjin naxinanda Éfeso, xi judío 'ba xi griego, kjint'e mé xi kuán. 'Ba ngats'i'i kitsakjun 'ba kitsu nga ja'enre Na'enna Jesús tjinre kjuaje.

¹⁸Nkjin xi kuakjainre ja'etsu ngixkun xuta ngayéje kjuach'o xi tjun kitsa'en. ¹⁹Yak'a xi kitsa'en kjuatje'e ja'eko xujunre 'ba yaka ngixkun ngats'i'i xuta. 'Ba kionga kuaxki chjire xujunbiu, kuánru yachute mi ton xi plata ni. ²⁰'Ba 'batsa'en enre Na'enchana ngisa kji'yare 'ba yakutsejen kju'a'ñure.

²¹Jaskan kibi Pablo 'endiya nga kuaje nga'nde xi tjin nangi Macedonia ko nangi Acaya 'ba 'batsa'en janda sa'en ndiya nga kuaje ka'nda naxinanda Jerusalén.

—Jaskan nga kjuechaa kio, tjinnere nga 'ba nde kjuia naxinanda Roma —kitsu Pablo.

²²'Ba 'batsa'en kitsikasen nangi Macedonia jó nchja xi baseko, kui

xi Timoteo ko Erasto. Yejerañu, tsik'ejña ngisa jó ján nixtjin nangi Asia.

kjuasi xi kis'e naxinanda Éfeso

²³'Ba 'ba kuán kui nixtjinbiu, kis'e naxinanda Éfeso jngu kjuasi je ngat'a tse'e ndiya xatsere Jesús. ²⁴Ngat'a jngu xuta xi Demetrio 'mi, xi tsa'exako plata, kui xi tsinda kusunre ningure diosa Artemisa. 'Ba 'ñu tse ton jenre nchja xi mare tsinda tsajmibiu. ²⁵Ngu Demetrio 'eñajan nchja xi tsa'exat'are 'ba ko nchja xi ndekuini xabiu tsa'enni. —Jun na'en —kitsure—, 'ya=ñu nga tse ton 'bejñana xabi. ²⁶Tunga te'yañu 'ba tenu'ya=ñu mé= xi titsa'en Pablo bi tsa tu nga'e naxinanda Éfeso 'ba=nde nituñña nga'nde xi tjin nangi Asia. Titsu nga kuixu xi tjinre kjuakixi, 'ba titsu nga na'en xi ntsjaxu xuta tsindani bi na'en. 'Ba nkjin xuta je kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre. ²⁷'Ba bi tsa tu xana xi ngi'nde ti'baxje, 'ba=nde ko ningure diosa je Artemisa ch'o tsa'en ti'baxje ngayeje. Bi nde xiakunni kjuajere diosabi xi bekun xuta xi tjindu nangi Asia ko ngayéje ngasun'ndio.

²⁸Kionga nchjabiu kjint'e kibi, niki 'ñu= kuakjanre 'ba kiski'ndaya: —i'Ñu je Artemisa diosare xuta xi Éfeso tse'e! —kitsu.

²⁹'Ba xuta naximando, bi be mé= xi sa'en. Ngu jngu kitsa'en kjuafa'etsjenre nga kikja'a jngu xuta xi Gayo 'mi 'ba jngu xi Aristarco 'mi, kui xi nangi Macedonia tse'e xi tjenko Pablo. Kiskjefe nga kiko nga'nde kioña mañajan xuta naxinando. ³⁰'Ba Pablo kuamejénre

nga kjuas'en ña kuañajan xuta naxinando, tunga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús bi kitsja'ndere.

³¹Yak'a xuta xa xi tjindu nangi Asia xi nda ya'a Pablo 'ba nde kitsikasen enre nga tsi'are nga bi kjuas'en nga'nde ña kuañajan xuta naxinando.

³²Yejerañu nga'nde ña kuañajan xuta naxinando, 'ñu kiski'ndaya 'ba si'a kitsa'en xuta, ngat'a bi be mé= xi tjima 'ba ngisa nkjin mani xi bi be ánñu kio kuañajanni xuta.

³³Tunga yak'a ngajinre xutankjiun kitsuyare jngu xuta xi Alejandro 'mi mé= xi tjima. Kui xi kitsunginiña xuta judío ngixkun ngatsi'i xuta. 'Ba 'batsa'en Alejandro kiskjenitjen ntsja nga tsi'are xutankjiun nga k'uenduxiu, tuxi kuinchjantjaini xuta judío. ³⁴Tunga kionga xutankjiun tsabe nga kui jngu xuta judío, jngu kitsa'en jndare nga kiski'ndaya jóru hora:

—i'Ñu je Artemisa diosare xuta xi Éfeso tse'e! —kitsu.

³⁵'Ba 'batsa'en xuta chjine en xi kio tjinre xa kuánre kitsik'enduxiu naxinando.

—Jun na'en xi Éfeso tsojon — kitsure—, ngatsi'i xi tjin ngasun'ndio be= nga naxinanda Éfeso tjinre xa nga tsikuenda ningure diosa je xi Artemisa 'mi ko isenre xi jendibani ngank'aa nga nga'e ja'ekjejen. ³⁶'Ba 'batsa'en tu'yá kuan kue'mo kibi. Kui= kjuañu machjenni nga xiu kuetsubo jun 'ba tikja'etsjion mé= xi si'on. ³⁷Ngat'a nchja xi kafa'eko nga'e bi ja'ekja'acheje mé= xi inya ningu ninga bi ch'o titsure diosana.

³⁸Bamani, tsa Demetrio 'ba ko nchja xi tsa'exako tjinkore kjuas xuta

xi yak'a, kui xa tjinni nchja juez ko nchjaxa ngat'endako kjuva xinkjin.

³⁹'Ba tsa tjin ngisa kja'e kjuva xi kjuangi, kui= xi s'enda kionga mañajan nchjaxo. ⁴⁰Nganda'e ne tje kun tetsuba ngat'a kuan s'engia ngat'are mé xi kuán nganda'e nga si'a teña'an ninga tsajain kjuajín tsakaiñu. Tsa xjaningiyana ngat'are kibi, bi 'ya jó kuixan.

⁴¹Kionga je kitsu kibi, kitsikixant'a xuta xi kio kuañajan.

Pablo fi nangi Macedonia

20 Kionga naxinando je tsik'enduxiu, Pablo eñajan xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba kitsjare kjuañukakun 'ba kitsubakja. Jaskan, kitsikixant'a 'ba kiji nangi Macedonia. ²'Ba ja'a xki nga'nde xi kio tjin 'ba 'ñu 'enere xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús nga jako. Jaskan echu nangi Grecia ³kioña tsik'ejña ján sa. 'Ba kionga je mején kjuva'sen barku xi kueko nangi Siria, kjint'e en nga nchja judío je joyanire nga ch'o siko kui. 'Ba kui= kjuañu 'endiya nga kuaje ngani ndiya xi fini nangi Macedonia.

⁴Kui nchjabi xi tjenko Pablo, xi Sópater xi jngu xuta xi naxinanda Berea tse'e xi ki'ndire Pirro, Aristarco ko Segundo (nchja xi naxinanda Tesalónica tse'e), Gayo xi naxinanda Derbe tse'e, Timoteo, ko Tíquico 'ba ko Trófimo (nchja xi nangi Asia tse'e). ⁵Kui nchjabi kitsjentitjun 'ba kiskuyani naxinanda xi Troas 'mi. ⁶Yejerañu jín, jaskan nga je ja'a s'i kionga chine niñuxtila xi tsajainre na'yu

san, tsijñee jngu barku 'ba 'etjii naxinanda Filipos. Xi ma'ónni nixtjin echutjenngii naxinanda Troas, ña ts'andayani yatu nixtjin.

⁷Nixtjin xi 'betuts'inre semana kuañejeen nga kuakjanyee niñuxtila. Pablo yakuyare xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, ngat'a nixtjin nga kuan yujun k'uetju kio. 'Ba kindujuko enre 'nda masen nistjen. ⁸'Ba nkjin ndi'i inyati ngank'a ni'ya ña kuañejeen. ⁹'Ba jngu chana'en xi Eutico 'mi tijñaxtiu ventano. Kui xi kuanijñare kionga tsé kindujuko enre Pablo. Kionga je 'ñu tikijñafe, kintjainngi 'nda piso xi majánni, 'ba je mik'en nga kichjunitjen. ¹⁰'Ba 'batsa'en Pablo 'etukajen= 'ba tsik'ejña tsindinere chana'enbiu 'ba kitsubakja.

—Bi kun, ngat'a tijñakun —kitsu Pablo.

¹¹'Ba 'batsa'en kinijin ngani. Yakjanya niñuxtila 'ba kiskine, 'ba jaskan Pablo kindujuko ngani enre nga jako xuta ka'nda nga kis'e isen, 'ba 'batsa'en kiji. ¹²'Ba chana'enbiu nde, je tijñakun nga kiko xuta ndaba, 'ba ngat'are kibi ngats'i' ngisa tsja kis'ere kakun.

¹³Jín tsangintitjiiin ko barku 'nda naxinanda Asón, ña kuañejeen ko Pablo. Ngat'a 'batsa'en kui je 'endakoni, ngat'a kuamejénre nga ndiya t'anangi kuajeni. ¹⁴'Ba kionga Pablo kiskajiin naxinanda Asón, tsijin barku 'ba tsangin naxinanda xi Mitilene 'mi. ¹⁵'Etjuni kio 'ba nga kuan yujun tsitjai isla xi Quío 'mi, 'ba xi majóni nixtjin echii isla xi Samos 'mi. Kjinikja'ayee naxinanda Trogilio 'ba nga kuan yujun echii naxinanda

Mileto. ¹⁶'Ba 'ba kjiñe'eēn ngat'a Pablo bi kuamejēnre nga kuaje ndiya xi fi naxinanda Éfeso, tuxi bi k'uandayanire nga'nde xi tjin nangi Asia. Ngat'a maxatire nga kjuechu naxinanda Jerusalén, ngat'a mejénre k'uejña kio kionga k'uetju s'i pentecostés.

En xi Pablo kitsure nchja chingare ningu naxinanda Éfeso

¹⁷Tunga kionga echii naxinanda Mileto, Pablo kitsikasen en nga kinchjare nchja chingare ningu naxinanda Éfeso. ¹⁸'Ba kionga ja'e nchjabiu, Pablo kitsure:

—'Yañu jotsa'en tsakatejñajin_nuu ngatsi'u 'nda nixtjin nga titjun ja'eña nga'e nangi Asia. ¹⁹Tetsa'exat'a_řa Na'enchana nga 'ñu ts'axjenimaa yojona, 'ba kiski'ndaā nga on kuánre inimana mé= xi joyata'enna nchja judío. ²⁰Tunga bi yejent'ia_řa nga ye'e_nuu nijmi mé= xi nda ngat'anu. Yakuya_nuu ngixkun xuta ko ngaya ni'yanu. ²¹Je 'ba kixinkixi_řa xuta judío ko xuta griego nga tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kju'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo.

²²'Ba nganda'e tefiā naxinanda Jerusalén nga tetsik'etjusun_řa Isennixtjintsjere Na'enchana. 'Ba bi 'biā mé= xi kuata'aan ngajaan. ²³Tunga ngayéje nga'nde ña fiā tsuyatitjunñā Isennixtjintsje nga nduya ko kjuanima tikuyana.

²⁴Tunga bi mafona ngat'are kjuabenichunñā. Bi 'ñu chjire kibiū ngat'a tsa'an. Tu jngu tsajmi xi mejénñā, mejénñā nga ko kjuatsja kjuechukjet'a mé= xi tetsa'aan 'ba

sijnguaā xa xi kitsjana Na'enna Jesús, nga xinkixiā ngat'are en ndare xi 'bejña chuya kjuandare Na'enchana.

²⁵'Ba be=re takuaan nga bi nde xianinuu ngatsi'u jun xi ja'ekun_nuu 'ba kitsikja'axtiuya_nuu nga Na'enchana xi batexuma. ²⁶'Bamani, nixtjin nganda'e tebe'eyakixi_nuu nijmi nga bi an tjinñā je, tsa tjin xi chaja. ²⁷Ngat'a tumé 'ejña'mo_nuu. Je kixin_nuu ngayéje mé= xi mejénre Na'enchana.

²⁸'Bamani, chutsejen_ru yojonu 'ba tikuendo ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana kitsja xanu nga jun xi sikuendo ningure Na'enna Jesús, xi ko jinre tsatseni. ²⁹Ngat'a 'be=ñā kibi. Jaskan nga kjuia, kju'e ngajinnu nchja xi mejénre sichaja xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, jotsa'en tjiundsejen ngajinre chutsanga. ³⁰'Ba ka'nda ngajinnu s'e xi kuakuya en xi bi kjuakixi, tuxi xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna kuetjenngini. ³¹Kui kjuañu tikuendañu yojonu. Tikja'etsjion nga ján nu, nga nixtjin 'ba nga nistjen, bi kitsikja'ayaā nga ko ndaxkuañ jakoya_nuu nga jngu jngu.

³²'Ba nganda'e, nts'ia xian, ngaya ntsja Na'enchana tetsike'nda_nuu. Ngatasekonu en xi nchja ngat'are kjuandare Na'enchana, kui enbiū xi kuanre sjanu kjuañu ngixkun Na'enchana 'ba sjanu mé= xi sakure ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana. ³³Bi kuamejénñā tsa sitsa'aan ton xi plata ni ninga xi oro ni ninga najñu xi tse'e kja'e xuta.

³⁴Jun 'yañu jotsa'en kitsa'exaa tuxi kisakunina mé= xi kuachjena 'ba nde mé= xi kuachjenre xi tjenkona.

³⁵Ngantsjai 'ejña kusun_nuu nga 'batsa'en tjinnere si'axa, tuxi kuisekoña xuta xi tsajainre mé= xi machjenre. Tikja'etsjion enre Na'enna Jesús xi tsu: "Ngisa= nda ni nga kua'a tu'banire nga kua'ena."

³⁶Kionga je 'ba kitsu Pablo, tsakasenkunch'in 'ba ñatjen ko ngatsi'i jako Na'enchana. ³⁷'Ba ngatsi'i kiski'nda nga kitsubakja 'ba 'endsu'a Pablo. ³⁸Ñu kuabare xutabiu ngat'are en xi kitsu Pablo nga bi nde skue ngisani. 'Ba kikaniya ndiya ka'nda ña kijña barku.

Nga Pablo kiji naxinanda Jerusalén

21 Kionga je kjinik'endii nts'ia, 'batsa'en tsitjas'een jngu barku 'ba tjen ndiya tsangin isla xi Ko 'mi. Nga kuanyujun echii naxinanda Rodas, 'ba jaskan echii naxinanda Pátara. ²Naxinanda Pátara kisakunij kja'e barku xi tifi nangi Fenicia, kui xi tsijña_ri 'ba tsangin. ³Nga jaskan nga kji'yee isla xi Chipre 'mi, tsitjat'a_ri ngate skjunnj nga tsangin nangi Siria. 'Ba 'batsa'en echii naxinanda Tiro, ngat'a kio tjinnere stjujeen ch'are barku.

⁴'Ba kionga je kiskajiin xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo xi kio tjindu, yatu nixtjin kuánj ko kui. Nts'ia biu kitsure Pablo nga bi ngatji naxinanda Jerusalén, ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana yakutsejenre mé= xi kuan. ⁵Kionga je ja'a nixtjinbiu, 'etjunij kio 'ba kikaniya ndiyani

ngatsi'i xi xi'in ko xi yanchjin 'ba ko ki'ndi nistire 'nda nga 'etjujiin naxinando. 'Ba ngandai ndachikun tsikinyakunch'iin 'ba kichukue Na'enchana. ⁶Jaskan nga je kjinikixant'ai_xingii, jin tsitjas'een barku, 'ba kui kiji ngani ndaba.

⁷Barkubiu 'etjukonij naxinanda Tiro 'ba tsangin naxinanda Tolemaida. Kjinite'nda_ri nts'ia xi tjindu kio 'ba jngu nixtjin kuankoni. ⁸Nga kuanyujun 'etjii kio 'ba echii naxinanda Cesarea. 'Ba 'batsa'en tsanginketsubai ndaba Felipe. Kui xi 'ba nde tsikja'axtiuya en ndare Jesús, 'ba 'ba nde tjinre xa ngajinre nchja xi yatu mani xi baseko nchja chinga apóstol. ⁹Felipe tjinre ñujun ki'ndi yanchjin xi xungu, xi yanchjin profeta kuán.

¹⁰Je nkjin nixtjin tjinre nga kio tetsubai kionga ja'eni nangi Judea jngu profeta xi Agabo 'mi. ¹¹Kui xi ja'ekunni 'ba ja'akja'a tjiuxinjndere Pablo 'ba 'et'a'ñu ntsja ko ndsaku 'ba kitsu:

—Isennixtjintsjere Na'enchana tsu nga 'bitsa'en k'uet'a'ñu xuta xi naire tjiuxinjndebi nchja judío xi tjindu naxinanda Jerusalén. 'Ba singantsjare nchja xi bi tse'e Israel.

¹²Kionga je kinu'yee kibi, jin ñatjen ko xuta xi kio tjindu kik'ets'a_ri Pablo nga bi ngatji naxinanda Jerusalén.

¹³—¿Anñu techi'ndañu 'ba tenibanu? —kitsu Pablo—. Ngat'a tjiingukakuñ nga bi tsa tu set'aña, 'ba=nde nga kueya naxinanda Jerusalén ngat'are Na'enna Jesús.

¹⁴Kionga bi kuán kjini'indai inimare Pablo, tumé nde kik'inni_ri. —Ngatjama jots'en mejénre Na'enchana —tu kik'in ngisa_ri.

¹⁵Jaskan kibi tsiketsubandaj 'ba tsangin naxinanda Jerusalén. ¹⁶Kikoni yak'a nchja xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi naxinanda Cesarea tse'e. 'Ba tsekué ndaba jngu xuta xi isla Chipre tse'e xi Mnasón 'mi, xi je nda'e kuakjainnre ngat'a tse'e Jesús. Kui xi kitsja'nden_i nga kuetsubaj ndaba.

Pablo fikun Santiago

¹⁷Kionga echii naxinanda Jerusalén, tsja tsa'en kiskjebetjoni nts'ia. ¹⁸Nga kuanyujun Pablo ko jin tsanginchiin Santiago. 'Ba kio tjindu ngatsi'i nchja chingare ningu nga echii. ¹⁹'Ba 'batsa'en Pablo kitsite'ndare nchjabiu 'ba tsjafani tsa'en ye'ere nijmi ngayéje mé= xi Na'enchana kitsa'en ngajinre xuta xi bi judío ngat'are xa xi kitsjare Na'enchana. ²⁰Kionga nchjabiu kjint'e enbi, kitsichjire Na'enchana 'ba kitsure Pablo:

—Ji nts'e, je 'yee nga nkjin mi mani xuta judío xi je makjainre ngat'a tse'e Jesús, 'ba ngatsi'i ñu bekun kjuatexumo. ²¹'Ba je kik'ere nijmi ngat'a tsiji nga tebakuya_{ri} ngatsi'i xuta judío xi tjindujinre xi bi judío nga ngat'eñat'axin kjuatexumare Moisés, 'ba nga te'mi_{ri} nga bi sa'en circuncidar ki'ndire 'ba nga bi sik'etjusun kjuachingana.

²²Ngu, ¿mé= xi ma ña'anre? Ngu kjuint'e= xutabiu nga je ja'e nga'e. ²³Kui kjuañu ngisa= ndani nga 'bi si'en: Nga'e tjindujinn_i ñujun nchja xi sik'etjusun jngu en xi je 'endako Na'enchana. ²⁴T'ikue 'ba titsjekue yojori ngixkun Na'enchana. T'echjintjai tuxi nchjabiu k'uejun yejeni ntsja ku. 'Batsa'en

ngatsi'i xuta skue nga 'ba nde ji tenik'etjusin kjuatexumo 'ba nga bi kjuakixi mé= xi kjint'e ngat'a tsiji.

²⁵'Ba xuta xi bi judío xi je makjainre ngat'a tse'e Jesús, jin je kjinikasen_{ri} jngu xujun ngat'are mé= xi kichubayani_{ri}. 'Ba kik'in_{ri} nga bi ngatakjine tsajmi xi kitsa'ere joni chje na'en xi ntsja xuta kuandani, 'ba nga bi jin ngatakjine 'ba nga bi ngakjine yojore tjiuba xi kjindusin, 'ba nga bi ngatatsa'en kjuachajngi.

²⁶'Ba 'batsa'en Pablo kiko ngañujun nchjabiu 'ba nga kuanyujun kitsitsjeko yojore ngixkun Na'enchana. Jaskan ja'as'en ningu tuxi kuetsuni kja'á=ñu kjuet'a nga sitsje yojore 'ba kja'á=ñu tjinnere nga kjualeko chjere nga jngu jngu.

Nga nduba Pablo

²⁷Kionga je mején kjuet'a xi mayatuni nixtjin xi machjen nga tsitsje yojore xuta ngixkun Na'enchana, yak'a nchja judío xi jendibani nangi Asia tsabe Pablo ngaya ningu. 'Ba 'batsa'en kitsa'en kjuasi ngajinre ngatsi'i xuta naxinando 'ba kitsuba Pablo ²⁸nga ñu kiski'ndaya:

—iJún na'en xi Israel tse'e, tisekonii! —kitsu—. Kui xutabi tuchuña tsu'ba nga tibakuya ts'i're xuta nga bi chjire xutana ko kjuatexumare Moisés 'ba ko ningubi. Ka'nda ja'as'enko nchja xi bi judío nga'e nga kitsijndi nga'nde tsjebi ngixkun Na'enchana.

²⁹'Ba kitsu nchjabiu ngat'a ja'ba je tsabe Trófimo, xi jngu xuta xi naxinanda Éfeso tse'e, kionga

tjenko Pablo ngajin naxinando. 'Ba nchjabiu kitsikja'etsjen nga Pablo ja'as'enko xutabiu ngaya ningungayaje.

³⁰'Ba 'batsa'en si'a kitsa'en ngatsi'i xuta naxinando 'ba tu mangatsanga ja'e xuta. Kitsuba Pablo 'ba kiskjefe nga ts'axje ningungu 'ba ta'a 'echja xuntjare ningungu.

³¹'Ba xuta naxinando je mején sik'en Pablo, kionga xi ngakure chasoldadu romano echure en nga si'a inyatsa'en ngatsi'i xuta xi naxinanda Jerusalén tse'e. ³²Kui xi ta'a 'eñajan chasoldadu 'ba tsangatsanga ña kuañajan xuta naxinando. Kionga xuta tsabe nga xi ngaku 'ba ko chasoldadu ndiba, bi nde yajanire Pablo.

³³'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kitsitiña, kitsuba Pablo 'ba 'exa nga seta'ñu ko jó na'ñu kicha. Jaskan tsiningiyare 'yañu kui 'ba mé= xi kitsa'en. ³⁴Tunga tu kja'e kjuanga kitsu xutankjiun, 'ba bi kuankjinre xi ngakure chasoldadu mé= xi tjima, ngat'a si'a inyatsa'en xuta. Kui kjuañu 'exani nga kueko Pablo ña 'bendu chasoldadu.

³⁵Kionga echu escalónre ña 'bendu chasoldadu, tjinnere tsaka'anijin Pablo, ngat'a 'ñu kjan inyamare xuta naxinando. ³⁶Ngat'a 'ñu nkjin xuta inyakji'ndaya:

—iNgat'en xutabiu! —inyatsu nga tjenngire.

**Pablo nchjntjai yojore
ngixkun xuta naxinando**

³⁷Kionga je xanis'en Pablo ña 'bendu chasoldadu, 'bi kitsure xi ngakure:

—¿A kuan kjuakongutjunra?

—¿A mari nukjua en griego? — kitsu xi ngakure chasoldadu—. ³⁸¿A bi tsa ji ni xi nangi Egipto tse'e xi je nda'e 'etuts'innire jngu kjuachan nga kuastike chikunre Roma 'ba kiko nangi t'axin ñujun mi nchja xi tsikjesun xuta?

³⁹—An= ña jngu xuta judío —kitsu Pablo—. Kitsian naxinanda Tarso, naxinanda je xi tijñajinre nangi Cilicia. Temi'ara, ta'endechinaa nga kjuakua xutankjiun.

⁴⁰'Ba kionga je kitsa'e'ndere, Pablo tsakasen ndujusun escalón 'ba kiskjenitjen ntsja tuxi sik'exiuni xuta. 'Ba kionga je xiu tsik'endu, en hebreo jakoni.

22 —Jun nts'ia 'ba jun na'en xian, tasen ñojon mé= xi xin nuu nganda'e nga kuinchjantjaa yojona —kitsu.

²Kionga xuta kjint'e nga en hebreo tifako Pablo, ngisa xiu tsik'endu.

³—An= ña jngu judío —kitsu Pablo—. Kitsian naxinanda Tarso, naxinanda xi tijñajinre nangi Cilicia, tunga naxinandabi kuachaa. Nda yakuyana Gamaliel jotsa'en tijña kjuatexumare xuta chingana. 'Ba 'ba fa tsa'en 'ñu 'bekuan Na'enchana jo ño'on jun ngatsi'u nganda'e.

⁴Kitsjenggikia xuta xi fitjenngi ndiya xatsere Jesús, ka'nda kuamejéna nga kjuinik'en. 'Ba kiskjefia 'ba kiskanis'ian nduya a xi'in asa yanchjin. ⁵Na'mi titjun ko ngatsi'i nchja chingare naxinando kuan sikixiya ngat'are mé= xi texian. Kui xi kitsjana xujun xi sikasen_ra xutana xi tjindu

naxinanda Damasco. Kui xujunbiu kitsjana kjuañu nga kikangisjaa kio xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, tuxi kjuae'ekoña nga'e Jerusalén nga kjuinikja'a kjuanima.

⁶Tunga yejerañu, kionga tefia ndiyo 'ba nga je kuatiñat'a ra naxinanda Damasco, 'baru tsa nyusen, tukjia'a tsa'nandaina jngu ndi'i je xi jendibani ngank'aa. ⁷'Ba kiskaa t'anangiu 'ba kjint'e ra jngu jnda xi kitsuna: “Saulo, Saulo, ¿ánñu tetsjenngichaninaa?” ⁸'Ba 'batsa'en tsiningiya ra: “¿'Yá= ni ji, Na'en?” 'Ba 'bi kitsuna: “An= ña Jesús xi Nazaret tse'e xi ji tetsjenngiche.” ⁹'Ba nchja xi tjenkona, tsabe ndi'u 'ba kitsakjun, tunga bi kjint'ere jnda xi jakona. ¹⁰'Ba an kixin ra: “¿Mé= xi mejénri nga sa'aan, Na'en?” 'Ba Na'enna kitsuna: “Tisetjen 'ba t'in naxinanda Damasco. Kio 'ba k'uin yejeri mé= xi tjinnere nga si'en.” ¹¹'Ba 'batsa'en nchja xi tjenkona tsikinyangi tjiana nga kikonā naxinanda Damasco, ngat'a kjuañure ndi'u kitsikana.

¹²'Ba kio tijña jngu xuta xi Ananías 'mi xi ñu bekun Na'enchana jotsa'en kua'indut'a kjuatexumare Moisés. Nda nchja ngat'are kui ngatsi'i xuta judío xi kio tjindu. ¹³Kui xi ja'ekunna 'ba kitsitiñat'anā nga kitsuna: “Ji nts'ia Saulo, ngatamatsejen nganiri.” 'Ba ndekuini chubabiu kuán kiskutsejen'a kui. ¹⁴'Ba Ananías kitsuna: “Na'enre xuta chingana kiskja'ajinri, nga ji xi kuankjinri mé= xi mejénre 'ba nga xie Xuta xi kixi ngixkun Na'enchana 'ba nga kjuinu'ye jndare. ¹⁵Ngat'a ji xi k'uikue enre ngayéje ngasun'ndio

'ba sikixiya ri ngatsi'i xuta ngat'are mé= xi kji'ye 'ba kjinu'ye. ¹⁶'Ba nganda'e bi nde chuya ngisani. Tisetjen 'ba ngasatendai. Tanejin jeri nga kjuinukjue ja'enre Na'enchana.”

¹⁷'Ba 'batsa'en ja'e ngaña naxinanda Jerusalén. 'Ba kionga tefakua Na'enchana ngaya ningu, kitsa'ena joni jngu chini. ¹⁸'Ba tsa'bia Na'enna Jesús, 'ba 'bi kitsuna: “Tikitsai nga t'etjufani ngajin naxinanda Jerusalén, ngat'a nchjabiu bi kuatesinre en xi k'uinya ri ngat'ana.” ¹⁹'Ba 'bi kixin ra: “Ji Na'en, kui nchjabiu be= nga xki ni'ya sinagoga kiskjefia nga kiskanis'ian nduya 'ba yaja ra xuta xi makjainre ngat'a tsiji. ²⁰'Ba kionga kjinik'en Esteban, xi kitsikixiya ngat'a tsiji, an kio fa tesiaan nga tjijngukakuā mé xi kuán, ka'nda kitsikuenda=ña najñure nchja xi kitsik'en.” ²¹Tunga Na'enna Jesús 'bi= kitsuna: “T'in, ngat'a an kjin tetsikasenra nga k'uinchin xuta xi bi judío.”

Pablo ngaya ntsja xi ngakure chasoldadu

²²'Ba xuta naxinando 'ndasani enbiu yasen ñojon, tunga kio 'etuts'in nganire nga si'a kitsa'en: —iTusa ngat'en xuta xi 'ba kji'u! — kitsu—. iBi machjen tsa k'uejñakun!

²³'Ba janda inyakji'ndaya 'ba inyakanikja'a najñure 'ba inya'betsojodin isen chojo. ²⁴Kui kjuañu xi ngakure chasoldadu 'exani nga xanis'en Pablo ngaya ña 'bendu chasoldadu, 'ba 'exa nga s'ere, tuxi kuetsuyani ánñu 'batsa'en inyakji'ndayani xutankjiun

ngat'are. ²⁵Tunga kionga je tji'ñure tuxi kuajanire, Pablo tsiningiyare chasoldadu xi kio tjinre xa:

—¿A ma se'ere jngu xuta romano xi kje ña'anjinre kjuā? —kitsure.

²⁶Kionga chasoldadubiu kjint'e kibiū, kikun xi ngakure.

—Chutsejen_ri yojori mé= xi si'en, ngat'a kui xutabi jngu= xuta romano —kitsure.

²⁷'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kitsitiñat'are Pablo 'ba tsiningiyare:

—'Ba t'ínna, ¿a ji= ni jngu xuta romano? —kitsure.

—Jun —kitsu Pablo.

²⁸—'Ñu tse ton kis'engina an nga kuán jngu xuta romano —kitsu xi ngakure chasoldadu.

—Tunga an, kui= ñā 'nda nga kitsiañ —kitsu ngani Pablo.

²⁹Kui kjuañu ta'a tsikinyat'axinni nchja xi kuajare Pablo tsakaiñu, 'ba ka'nda xi ngakure chasoldadu kitsakjun kionga tsabe nga jngu xuta romano= nini xi 'eta'ñu.

Pablo nchjntjai vojore ngixkun nchjaxa judío

³⁰Nga kuanyujun, xi ngakure chasoldadu kuamejénre nga nda skue ánñu nchja judío inyabangini Pablo. Kui kjuañu kiskjendani na'ñu kicha xi tji'ñukonire 'ba 'exa nga kuāñajan nchja ngakure na'miu 'ba ko ngatsi'i nchjaxa judío. 'Ba 'batsa'en ts'axje Pablo 'ba kitsikasen ngixkun nchjabiu.

23 'Ba 'batsa'en Pablo kiskutsejen'a nchjaxa xi kio kuañajan:

—Jun nts'ia —kitsure—, ka'nda nganda'e xiu= tjin kjuafa'etsjenna

ngixkun Na'enchana ngat'are jotsa'en tefikua yojona.

²'Ba 'batsa'en Ananías xi na'mi titjun 'exare nchja xi inyat'a tiñare Pablo nga ngatamo'o'a ts'a.

³—Na'enchana ko'ot'ari ji, xuta jó nkjain —kitsu Pablo—. Ji kio teni nga tebandai kjuā jotsa'en tijña kjuatexumo. ¿Áññu temiyuneni mé= xi kua'indut'a kjuatexumo nga te'bexai nga kuichut'anā?

⁴—iÁññu ch'o te'mini_ri na'mi titjun xi Na'enchana kitsja xare! —kitsu nchja xi kio inyatiña.

⁵—Jun nts'ia —kitsu Pablo—, bi 'be'ian tsa na'mi titjun.

Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi ch'o 'mi_ri xutaxare naxinandari.”

⁶'Ba kuankjinre Pablo nga ngajinre nchjaxo tjindu yak'a nchja saduceo ko yak'a nchja fariseo. Kui kjuañu 'ñu kinchjani:

—Jun nts'ia —kitsure—, an ñā jngu fariseo 'ba nde xichana nchja fariseo kuán. Tjiña'an=nā kjuā ngat'a tekuyaa nga kjuā'aya nganire xuta ngajinre mik'en.

⁷Kionga 'ba kitsu Pablo, nchja fariseo ko nchja saduceo 'etuts'inre nga josiko xinkjin. Yakjanya vojore nchja xi kio kuañajan. ⁸Ngat'a nchja saduceo tsu nga bi nde kjuā'ayanire xuta ngajinre mik'en 'ba nga bi tjin ankjele ninga isennixtjin. 'Ba tunga nchja fariseo makjain yejere ngat'are kibiū. ⁹'Ba ngatsi'i 'ñu kiski'ndaya. 'Ba 'batsa'en yak'a nchja chjine kjuatexuma xi mako nchja fariseo tsisetjen 'ba 'ñu kinchja:

—Tumé xi ch'o tjin tisakunī ngat'are xutabi —kitsu—. ¿Baá kuan tsa jngu isennixtjin asa jngu ankje jako?

¹⁰Kionga je ngisa 'ñu josiko xinkjin nchjabiu, kitsakjun xi ngakure chasoldadu romano tsa nchjabiu sixi Pablo. Kui kjuañu 'exani nga chasoldadu k'uaxjejjinni Pablo ngajinre nchjabiu 'ba kueko ngani ña 'bendu chasoldadu.

¹¹'Ba nistjen nga kuanyujun Na'enna Jesús kuatsejenre Pablo. —Ngat'etsjare takuin —kitsure—. Ngat'a jofatsa'en tenikixiye ngat'ana nga'e naxinanda Jerusalén, 'ba fa nde tsa'en tjinnere nga k'uinikja'axtiuye ngat'ana naxinanda Roma.

Nchja judío joyare nga sik'en Pablo

¹²Nga kuanyujun yak'a nchja judío joyare 'ba 'endako kjua xinkjin 'ba kitsja ts'a nga Na'enchana ngatatsjare kjuana'en tsa skine niñu asa k'ui nanda tsa kje tsik'enjín Pablo. ¹³Maru ts'axtiu yachan nchja xi 'batsa'en joyata'en Pablo. ¹⁴'Ba 'batsa'en nchjabiu ja'ekun nchja ngakure na'miu ko nchja chingare naxinando 'ba 'bi kitsure:

—Kik'endakue kjua xingii 'ba kika'ee ndsu'bai nga Na'enchana ngatatsjani kjuana'en tsa xinee niñu asa s'ii nanda tsa kje nik'enjín Pablo. ¹⁵Kui kjuañu nganda'e jun ko nchjaja xi yak'a chja'ani ru xi ngakure chasoldadu nga ngatja'eko Pablo nyujunni, nga'e ngixkún. T'in ru nga mejénnú ngisa nda xio kjuare. 'Ba jin kuetsubandai nga sik'en kionga kje fa'ejín —kitsu nchjabiu.

¹⁶Tunga ki'ndire ndichja Pablo kjint'e en xi joya'more nchjabiu. 'Ba 'batsa'en ja'as'en ña 'bendu chasoldadu nga kike'ere nijmi

Pablo. ¹⁷'Ba Pablo kinchjare jngu chasoldadu xi kio tsikuenda 'ba kitsure:

—T'iko_ri chi'ndibi xi ngakunu, ngat'a tjin= en xi kuetsure.

¹⁸Kui kjuañu chasoldadu kikoni chi'ndibiu ña tijña xi ngakure.

—Xuta xi tijña nduya xi Pablo 'mi kinchjana 'ba tsi'ana nga kjua'ekua nga'e ngixkuin kui chi'ndibi —kitsu chasoldadubiu—. Tjinxu jngu en xi kuetsuri.

¹⁹'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kiskjebe ntsja chi'ndibiu 'ba tsiningiyat'axinre:

—¿Mé= en xi mejénri k'uinnaa? —kitsure.

²⁰'Ba chi'ndibiu kitsure:

—Nchja judío je joyare nga skui'ari nga k'uikue Pablo nyujunni ngixkun nchjajo. Kuetsuxuri nga ngisa nda mejénre skue kjuare Pablo. ²¹Tunga bi ngatamakjainri kibiu, ngat'a inyakuya'mo ts'axtiu yachan nchja xi mejénre sik'en Pablo. 'Ba je kitsja ts'a nga Na'enchana ngatatsjare kjuana'en tsa skinexu niñu asa k'uixu nanda tsa kje tsik'enjín Pablo. Je tjindunda nganda'e nga inyakuyare mé= xi sji ji —kitsu.

²²'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kitsikixant'a chi'ndibiu.

—Tu'yá 'be_ri nijmi mé= xi kik'innaa —kitsure.

Pablo nikasen ngixkun xuta titjun Félix

²³'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kinchjare jó chasoldadu xi batexumare jngu jngu sientu 'ba kitsure:

—T'endundo jó sientu chasoldadu xi kuaje ndsaku=ni, yachute ko

kan xi k'uendukjare chakabayu 'ba jó sientu xi kua'a lanza, tuxi kuajeni naxinanda Cesarea chuba ñajan ngajñu. ²⁴'Ba nde tinyando chakabayu xi k'uejñakjare Pablo. Tanginko tuxi nda kjuetchuni ngixkun xuta titjun Félix.

²⁵'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kitsinda jngu xujun 'ba 'bitsa'en kitsi'indu:

²⁶“Claudio Lisias titsikasenri kjuate'nda xuta titjun Félix. ²⁷Kui xutabi xi tetsikasenra nga'e, kui xi nchja judío kitsuba 'ba kuamejénre kitsik'en. Tunga kionga kjint'ia nga xuta romano = nini, 'ba tsa'en kikuá chasoldaduna 'ba ts'axjejian ngajinre nchjabiu. ²⁸'Ba kitsikasian xutabi ngixkun xutaxa judío, ngat'a kuamejénna skuiá mé = kjuañu inyabangini. ²⁹'Ba tsa'bia nga inyabangi ngat'are mé = xi kua'indut'a kjuatexumare nchjabiu 'ba tumé xi kichaninejere xutabi bakinre nga kueya 'ba ninga tsa nduya k'uejña. ³⁰Tunga kjint'ia en nga nchja judío joya'more nga sik'en. Kui kjuañu ta'a kitsikasennira. 'Ba nde je kixin_ra nchja xi inyabangi nga tjinnere nga ngixkuin kuetsu mé = xi tjinkore xutabi.”

³¹'Ba 'batsa'en chasoldadu kiko Pablo ngajñu naxinanda xi Antípatris 'mi jotsa'en kis'exare.

³²Nga kuanyujun chasoldadu xi kiji ndsaku = ni ja'e ngani ña 'bendu. Tu kui xi tjindukjare chakabayu kiko ngisa Pablo.

³³Kionga echu naxinanda Cesarea, kitsjare xujunbiu xuta titjun 'ba nde kitsingantsja Pablo ngayeje.

³⁴Kionga je 'exkiya xujunbiu, xuta titjunbiu tsiningiyare Pablo ñá = ñu

jendibani. 'Ba kionga kjint'e nga nangi Cilicia tse'e, ³⁵'bi kitsure:

—Kionga kjuae nchja xi inyabangiri, kuasen ñojonra.

'Ba jaskan 'exa nga kuakuenda Pablo ni'ya masenre Herodes.

Pablo nchjntjai yojore ngixkun xuta titjun Félix

24 Kionga ja'a ón nixtjin, echu Ananías xi na'mi titjun naxinanda Cesarea, 'ba tjenko yak'a nchja chingare xuta judío ko jngu xuta xi Tértulo 'mi, xi 'bets'antjai xuta. Kui xi echukangi Pablo ngixkun xuta titjun. ²'Ba kionga ja'echani Pablo, 'batsa'en 'etuts'inre Tértulo nga yangi 'ba kitsu:

—Xik'uechjiri, ji xuta titjun, ngat'a tsiji tjinni kjuaxiu nganda'e ngat'a nda = tebatexumai ko kjuankjin kakunri ngat'are kjuandare naxinandani. ³Ngayéje kibi tsja maní nga sakuní nitukjia'añu 'ba nituña nga'ndeñu 'ba teba'erí kjuanda ji na'en, xuta titjun Félix. ⁴Tunga bi mejénna tsé kjua'ara nixtjinri. Kui kjuañu temi'anira nga tãsen ñojon ngutjunchini.

⁵Ngu je = kji'yee nga kui xutabi jngu xuta ch'okun, xi tita'en kjuasi ngajinre ngats'i xuta judío xi tjin ngasan'ndio. Kui = xi ngakure xuta xi Nazareno 'mi. ⁶Ka'nda kuamejénre kitsijndi ninguni. Kui = kjuañu kjindubani 'ba kuamejénni kjiña'an_ri kjua jotsa'en tijña kjuatexumani. ⁷Tunga xi ngakure chasoldadu xi Lisias 'mi ja'ekja'a kjuañuni ⁸'ba kitsuni nga ji tjinnere kjuae'echunri jin xi tefangii xutabi. Ngu kuan xjaningiya_ri, tuxi xiakixini mé = kjuatefangini xutabi —kitsu Tértulo.

⁹Ba nchja judío xi kio tjindu 'ba nde kitsja en nga 'batjin kjua. ¹⁰'Ba 'batsa'en xuta titjun kitsjare chuba ko ntsja Pablo tuxi kuinchjani.

—Tsja mana nga kuinchjantjaa yojona ngixkuin, ngat'a 'be=ña nga je nkjin nu tjinri nga tebatexumai naxinandani —kitsu Pablo—.

¹¹Jotsa'en kuan xie, sa'e= tjinna tejó nixtjin nga ja'etsichji ra Na'enchana naxinanda Jerusalén.

¹²'Ba ni'yá tsabena tsa tjin xi tefosikua asa tsa tetsa'aan kjuasi ngaya ningu 'ba ninga ngaya ni'ya sinagogajín 'ba ninga ngajin naxinandojín. ¹³Kui nchjabi tsajainre mé= xi kuakuchuya ngat'are mé= xi inyakaninejena.

¹⁴Tunga xinra kui enbi. Bekunña Na'enre xuta chingani jotsa'en tijña ndiyare Jesús, ndiya xi nchjabi inyatsure nga tjimangane kjuatexumani. Makjain yejena ngat'a tse'e mé= xi kua'indut'a kjuatexumani ko xujunre nchja chinga profeta. ¹⁵An 'ba nde tekuya ra mé= xi nchjabi inyakuyare, nga Na'enchana sikja'aya nganire ngatsi'i xuta ngajinre mik'en, xi nda kitsa'en ko xi bi nda kitsa'en.

¹⁶'Bamani, 'bene ra yojona nga tsje se'jña kjuafa'etsjenna ngixkun Na'enchana 'ba ngixkun xuta.

¹⁷Nkjin nu kuánna nga bi tsakatejña naxinanda Jerusalén. Jaskan ja'e ngaña nga ja'eko ra ton chje naxinandana. 'Ba ja'etsja ra kjuatjo Na'enchana.

¹⁸'Ba 'bi tetsa'aan ngaya ningu kionga je kitsitsjia yojona ngixkun Na'enchana, kionga bi nkjin xuta tjin, 'ba tu'yá inyatsisi'a. Kio tsabena yak'a nchja judío xi jendibani

nangi Asia. ¹⁹Kui= xi tjinnere nga kjua'e ngixkuin nga kuangina tsa mé= kjua xi tjinkona kui. ²⁰'Ba tsa tsajain, kui nchjabi ngatatsu mé= xi ch'otjin kisakure ngat'ana kionga kija ngixkun xutaxa judío. ²¹Asa tu kui= kjua kio=nga teñajin ra, 'ñu kinchjaa nga 'bi kixian: “Tjimana kjua nganda'e ngat'a tekuyaña nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en.”

²²Xuta titjun Félix nda be ndiya xi tse'e Jesús 'ba kionga kjint'e enbi, 'ejñat'ia kjuo.

—Kionga kjua'e ngakure chasoldadu xi Lisias 'mi, kio= 'nda k'uendajian kjuanu —kitsure nchjabiu.

²³'Ba 'batsa'en 'exare chasoldadu xi tsikuenda Pablo nga janda ngat'ejña'ñu, tunga ngatatsja'ndere nga k'ujame ngandaire kio, 'ba nga kuan kjua'ekore xinkjin mé= xi machjenre.

²⁴Jaskan nga je jó ján nixtjin, Félix ja'eko chjunre xi jngu chjun judía xi Drusila 'mi. 'Exa nga kjua'e Pablo 'ba yasen ñojon áñnu makjainnire ngat'a tse'e Jesucristo. ²⁵Pablo kitsuyare jótsa'en k'uejñat'axian jena ngixkun Na'enchana, 'ba jótsa'en k'uech'ora yojona mé= xi tsu inimana, 'ba nga Na'enchana sa'enna kjua ngat'are mé= xi teña'an. Tunga kionga xuta titjun Félix kjint'e mé= xi kinchja Pablo, kitsakjun.

—Tu t'inri nganda'e —kitsure—. Kionga kua'a nganina, kuinchjara.

²⁶'Ba 'ba nde xuta titjun Félix tikuyare nga Pablo sjare ton tuxi sik'ejñandaini. Kui kjua 'ñu nkjin ndiya kinchjanire 'ba jako nijmi.

27 'Ba 'batsa'en jó nu ja'a, 'ba Porcio Festo tsik'ejña ngani xuta titjun ng'andere Félix. 'Ba kionga jet'a xare Félix kitsik'ejña'ñu Pablo, tuxi nda xianire ngixkun xuta judío.

**Pablo nchjntjai yojore
ngixkun xuta titjun Festo**

25 Kionga je ja'a ján nixtjin nga kiskjebe xare Festo, 'etjuni naxinanda Cesarea 'ba kiji naxinanda Jerusalén. 2 'Ba kio xi ngakure na'miu ko xutaxare xuta judío kitsuyare mé= kjuā inyabangini Pablo. 3 'Ba tsi'are Festo jngu kjuanda, nga ngat'exa nga Pablo kuechani naxinanda Jerusalén, ngat'a mejénre sijngu mé= xi joyanire, nga ngaya ndiyo sik'en Pablo. 4 Tunga Festo kitsingojore nga Pablo kjiya nduya naxinanda Cesarea 'ba nga je mején kuaje kio.

5—Ngatjikona nchja xi tjinre xa ngajinnu. Tsa tjin xi ch'otjin kitsa'en xutabiu, kiongatangi —kitsu.

6 'Ba Festo ts'andayaru ngisare jin asa te nixtjin kiongajinre nchjabiu, 'ba jaskan kiji ngani naxinanda Cesarea. 'Ba nga kuanyujun tsik'ejñasun yaxile ña 'benda kjuā 'ba 'exa nga kuechja'a Pablo. 7 'Ba kionga je ja'as'en Pablo, nchja judío xi jendibani naxinanda Jerusalén kitsendaire 'ba kiskaninejere. Nkjin ka'a kjuā xi ne na'en tjinre yangi xi bi kuán 'endu chuba.

8—Nimé je tjinna —kitsu Pablo nga kinchjantjai yojore—. Bi tsa nganiā kjuatexumare xuta judío 'ba ninga tse'e ningujín 'ba ninga tse'e xi ngaku titjun Césarjín.

9 Tunga xuta titjun Festo mejénre nga nda xiare ngixkun nchja judío. Kui kjuāñu tsiningianire Pablo:

—¿A mejénri k'uin naxinanda Jerusalén tuxi ngajaan k'uendaña kjuari? —kitsure.

10—Tesenña ngixkun xuta xi kitsja xare xi ngaku titjun César, ña tjinne nga s'enda kjuana —kitsu Pablo—. Ji nda 'ye nga tumé je tjinna ngat'are xuta judío. 11 Tsa ch'o kitsa'aan 'ba tsa kjendiya nga kueya, 'ba=nde tsa'andiā nga kueya. Tunga tsa bi kjuakixi ngayéje mé= xi inyabangina, tu'yá kuan singantsjana ngat'are nchjabiu. Temi'ara nga xi ngaku titjun César k'uenda kjuana.

12 'Ba 'batsa'en Festo jako nijmi nchja xi baseko, 'ba jaskan jako ngani Pablo:

—Ji techje'e nga xi ngaku titjun César k'uenda kjuari. Ngu ngaku titjun César k'uinchin —kitsure.

**Festo ko Agripa jako nijmi
ngat'are kjuare Pablo**

13 Kionga je ja'a jó ján nixtjin, echu naxinanda Cesarea rey Agripa ko chjun Berenice nga kitsite'ndare Festo. 14 Nkjin nixtjin ts'andayare kio, 'ba Festo ye'ere nijmi reybiu kjuare Pablo.

—Nga'e tijña jngu xuta xi Félix kitsik'ejña nduyo kionga jet'are xare —kitsure—. 15 Kionga kiji naxinanda Jerusalén, xi ngakure na'miu ko xutaxare xuta judío yangi xutabiu 'ba tsi'ana nga k'uexaa nga kjuinik'en. 16 'Ba kixin_ra nga xutaxa romano bi 'batsa'en ngare tsa tuchuba 'bexa nga nik'en xuta. Ngat'a titjun farani xi tis'engi skjo'ako xi inyabangi, tuxi kuan kjuinchjantjaini yojore ngat'are mé= xi tis'engi.

¹⁷'Bamani, kionga nchjabu ja'e nga'e, bi kitsik'andayaa. Ta'a fani nga kuanyujun tsakatejñaa nga'nde ña 'bendaa kjuua 'ba 'exa nga kuechja'a xutabiu. ¹⁸Tunga kionga kinchja nchja xi inyabangi, tumé kjuua xi ch'otjin joni xi ja'ba kitsikja'etsjiañ yangi. ¹⁹Tu 'esit'are ngat'are jotsa'en Pablo bekun Na'en xi tse'e xuta judío 'ba nga makjainre ngat'are jngu xuta xi je k'en xi Jesús 'mi, xi Pablo tsu nga tijñakun.

²⁰Tunga bi 'be'ian jót'sa'en k'uendaa kjuabi. Kui kjuuañu tsiningiyani_ra Pablo tsa mejénre kuaje naxinanda Jerusalén, tuxi jaan s'endani kjuare.

²¹Tunga Pablo tsi'a nga ngaku titjunre Roma k'uendare kjuua. Kui kjuuañu 'exañaa nga janda k'uejña'ñu ka'nda nga kuan sikasenra ngaku titjun César.

²²—An= 'ba=nde mejénna kjuint'e_ra kui xutabiu —kitsure Agripa.

—Nyujunni kjuinu'ya_ri —kitsure Festo.

²³Kui kjuuañu nga kuanyujun, echuni Agripa ko chjun Berenice. Tu nima= xi kuán nga ja'as'en ña kuañajan xuta nga tjenko nchja ngakure chasoldadu ko nchja ngakure naxinando. 'Ba 'batsa'en Festo 'exa nga ngatichja'are Pablo.

²⁴—Ji na'en rey Agripa ko jun na'en xi kuañajan nga'e —kitsure Festo—, nga'e tijña kui xutabi xi ngatsi'i nchja judío inyabangi. 'Ba inyatsa'en xuta judío xi tjindu naxinanda Jerusalén 'ba 'ba nde xi tjindu nga'e. Inyakji'ndaya nga inyami'ana nga k'uexaa nga kjuinik'en xutabi. ²⁵Tunga ngat'ana, tumé kuasjainā ngat'are xi kitsa'en

xutabi nga kjenndiya nga kueyani. Tunga kui tsi'a nga s'enda kjuare ngixkun ngaku titjun xi tijña Roma. Kui kjuuañu kitsikja'etsjenña nga sikasen_ra jaan.

²⁶Tunga bi nda 'bia mé= en xi si'indut'a xujun xi sikasen_ra xuta xi kitsja xana. Kui kjuuañu nga nga'e ja'ekoña xutabi ngixkún 'ba ji fani xi ja'ekora, rey Agripa, tuxi xjaningiyani_ra 'ba 'batsa'en sakuna en xi sikasen_ra ngaku tijun xi tijña Roma. ²⁷'Bamani tumé chjire tsa sikasiañ jngu xi kjiya nduya 'ba bi xian mé= kjuua tis'engini.

Pablo nchjantai yojore ngixkun rey Agripa

26 'Ba 'batsa'en Agripa kinchja: —Kuan kjuinukjuantjai yojori —kitsure Pablo.

'Ba 'batsa'en Pablo kiskjenijin ntsja nga kinchjantjai yojore:

²—Ne tsja mana, rey Agripa, nga kuan kuinchjantjaa yojona ngixkuin nganda'e ngat'are ngayéje mé= xi nchja judío inyabangina. ³Ngat'a ji xi nda 'ye ngayéje kjuachingare xuta judío 'ba mé= xi fosiko xinkjin. 'Bamani, temi'ara nga sitsejndai yojori nga kuasen ñojonnaa.

⁴Ngatsi'i xuta judío be= jót'sa'en tsakatejñajin_ra 'ndani nga ki'ndia, ngat'a tsakat'ejñajinña nanginga 'ba ko naxinanda Jerusalén. ⁵'Ba nde nchjabu be= ngayeje 'ba kuan kuetsuyakixi tsa mejénre, nga an ña jngu fariseo 'ba ngantsjai kitsik'etjusun=ñā kjuachingare xuta fariseo xi 'ñu kixi ngisa ngajinnī xi xuta judío 'mini.

⁶Nganda'e tesiaan nga'e nga tis'enda kjuana ngat'a tekuyaña

nga Na'enchana sik'etjusun en xi kitsuyatitjunre xuta chingani. ⁷Ndekuini en xi inyakuyare nga sakure xuta naxinandani, xi tejó ka'a mani xuta chingani. Kui kjuañu inyatsichjinire Na'enchana 'ba inyatsa'exat'anire nga nixtjin nga nistjen. Ji na'en rey Agripa, ngat'are mé= xi tekuya ra= kui= kjua inyabangina nchja judío. ⁸¿Áññu bi makjainninu nga Na'enchana sikja'aya nganire xuta ngajinre mik'en?

⁹Nga nda'eñu, an 'ba=nde kitsikja'etsjan nga tjinnere nga sa'aan nkjin tsajmi xi ch'otjin ngat'are ja'enre Jesús xi Nazaret tse'e. ¹⁰'Ba 'ba= kitsa'aan naxinanda Jerusalén. Ko kjuañure ngakure na'miu, kiskanis'ian nduya xuta tsjere Na'enchana. Kionga nik'en, 'ba nde an xian nga 'ba ngatjama. ¹¹Nkjin ndiya kitsikja'aq kjuanima, tuxi kuetsuni nga bi makjainre. 'Ba 'ba kitsa'aan xki ni'ya sinagoga. 'Ba a tu ñu sti kuáñña ngat'are xutabiu ka'nda kitsjengike=ññ nituña nangiñu. ¹²Ko kjuafa'etsjenbiu tefia naxinanda Damasco, kionga je 'exana 'ba kitsjana kjuañu xi ngakure na'miu. ¹³Tunga nga nyusen kionga tjenyaa ndiyo, ji na'en rey, tsa'bia jngu ndi'je xi jendibani ngank'aa, xi ngisa ñu ngisa ko mare ndi'ire tsu'biu. Kui xi tsa'nandaina 'ba ngandaire nchja xi tjenkona. ¹⁴'Ba 'batsa'en kiskaj t'anangiu 'ba kjint'ia jngu jnda xi en hebreo jakona. 'Bi kitsuna: “Saulo, Saulo, ¿ánñu tjenngininaa? Nde ji teni'onniri yojori, joni jngu tjiundija kionga xi naire fuñare yayojo.”

¹⁵'Ba 'ba kixian: “¿Yá= ni ji, Na'en?” 'Ba 'bi kitsuna Na'enna: “An= ña Jesús, xi ji tjenngiche. ¹⁶Tunga tisetjen 'ba tisenkixi. Ngat'a sjaxa=ra, kui= kjuañu kitsitsejennira vojona. Tjinnere nga si'axat'anaa 'ba sikixiye ngat'are mé= xi kji'ye ngat'ana 'ba ko mé= xi xia ngisai. ¹⁷An sikuendara ngat'a tse'e xuta naxinandari 'ba ngat'a tse'e xuta xi bi judío xi tetsikaskunra nganda'e. ¹⁸Ji= ni xi xju'ingi tuxkun xuta, tuxi k'uetjuni ña jñu chun 'ba kjua'as'en ña tsejen chun, 'ba tuxi k'uetjugini ña batexuma chanayiu 'ba kjua'as'en ña batexuma Na'enchana, 'ba tuxi sakunire kjuanichat'are jere ko jngu nga'nde ngajinre xuta xi tsje ngixkun Na'enchana ngat'a makjainre ngat'a tsa'an.”

¹⁹Bamani, ji na'en rey Agripa, yasen ñojon ra xi kuatsejenna xi jendibani ngank'aa. ²⁰Titjun kitsikja'axtiuya ra enre Na'enchana xuta xi tjindu naxinanda Damasco 'ba jaskan xi tjindu naxinanda Jerusalén ko ngayéje nga'nde xi tjindu nangi Judea 'ba nde xuta xi bi judío ngayeje. Kixin ra nga ngatatsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ngatja'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba ngatatsa'en mé= xi k'uenduchuba nga je kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre. ²¹Tu kui= kjuabiu nga nchja judío ja'etsubanina gaya ningu 'ba kuamejénre nga sik'enna.

²²Tunga Na'enchana tibasekona ka'nda nganda'e. Kui= kjuañu tojo tesenkixiña nga texinya ra xuta nima ko xi nyina. Ndekuini en xi tenchjaa jo nga kitsu nchja chinga profeta ko Moisés, mé= xi tjinnere

nga k'uetjusun. ²³Ngat'a kui kitsu nga Cristo tjinnere nga kju'a'a kjuanima 'ba nga kui titjun kju'a'aya nganire ngajinre mik'en, tuxi 'batsa'en sitsejennire naxinandani ko xuta xi bi judío jotsa'en k'uangi.

²⁴Kionga Pablo 'ba kitsu nga tinchjantjai yojore, 'batsa'en kiski'ndaya Festo:

—iSkaruri, Pablo! Ngat'a 'ñu= chut'aye, kui= kju'a je kuaskaniri —kitsu.

²⁵—Bi skana, ji na'en xuta titjun Festo —kitsu Pablo—. Tusa tenchjaa mé= xi kjuakixi 'ba mé= xi 'batjin.

²⁶Rey Agripa be= kibiu. Kui= kju'a 'ñu nda ma tenchjaaña ngixkun.

Ngat'a bere takuaan nga kui 'ba nde be ngayéje kibi. Ngat'a bi jngu nga'nde ña 'mo chun nga 'bi kuán.

²⁷Ji na'en rey Agripa, ¿a makjainri mé= xi kitsu nchja chinga profeta? An 'be=ña nga makjainri —kitsure.

²⁸—¿A ngutjun fani mejénri nga kuan jngu xi makjainre ngat'a tse'e Cristo? —kitsu rey Agripa.

²⁹—Ninga tsa ngutjun fani 'ba ninga tsa tsé —kitsu Pablo—, temi'a_řa Na'enchana nga bi tu ji tajngu, tusa ko ngatsi'i xi inyaminyañojonna nganda'e ngatamo joni an, ninga bi ko na'ñu kichabi.

³⁰'Ba 'batsa'en tsetsetjen reybiu ko xuta titjun 'ba ko chjun Berenice 'ba ngatsi'i xi kio tjinduko.

³¹Kikjoyat'axinre kui kjuabiu.

—Tumé kitsa'en xutabiu xi kjenndiya nga kueya 'ba ninga tsa nduya k'uejña —kitsure xinkjin.

³²—Tsa xutabiu bi tsi'a nga ngaku titjun César k'uenda kjuare, kuan sik'ejñandai tsakaiñu —kitsu Agripa nga jako Festo.

Pablo nikasen naxinanda Roma

27 Kionga je kitsikja'etsjen nga sikasenni nangi Italia, kuangantsja Pablo ko kja'e ngisa nchja xi inya nduya ngaya ntsja jngu chasoldadu xi Julio 'mi xi jngu ngakure chasoldadure xuta titjun. ²Tsijñee jngu barku xi naxinanda Adramitio tse'e, xi je mején kuaje nga'nde xi tjindundaire ndachikunre nangi Asia. 'Ba 'batsa'en tsangiin ngajin nanda 'ba 'ba nde tsekue Aristarco xi naxinanda Tesalónica tse'e, naxinanda xi tijñajinre nangi Macedonia. ³'Ba nga kuanyujun echii naxinanda xi Sidón 'mi, 'ba chasoldadu Julio kitsa'enre jngu kjuanda Pablo. Kitsja'ndere nga kikun nchja xi nda ya'a tuxi kui nchjabiu kuan sjanire mé= xi machjenre.

⁴'Ba 'batsa'en 'etjukue barku kio 'ba tsitjandai isla xi Chipre 'mi, ngat'a ntjo tjindiba jotsa'en temangiin. ⁵Tsitjaxtiukjai ndachikun ngandaire nangi Cilicia ko nangi Panfilia 'ba echii naxinanda Mira, naxinanda xi tijñajinre nangi Licia.

⁶Kio kisakure xi ngakure chasoldadu jngu barku xi naxinanda Alejandría tse'e xi tifi nangi Italia. Kui xi kitsikja'as'enni. ⁷Nkjin nixtjin tafi tsangiin ngajin nando ko kjuana'en 'ba tuchan echutiña_ri ngankjain nangi Gnido. 'Ba ngat'a ntjo tojo 'batsa'en tibe'e jotsa'en temangiin, tsitjat'a_ri ngankjain nangi Salmón 'ba tsitjat'ai isla xi Creta 'mi. ⁸Tojo 'batsa'en na'en tsangiin ngajin nando jokji'i

nduju isla Creta. Jaskan echii jngu nga'nde xi Buenos Puertos 'mi tiñare naxinanda Lasea.

⁹Je ne nkjin nixtjin kjinichejee, 'ba je ne tjekun tjima nga mangijian ndachikun, ngat'a je matiña nixtjinre nch'an. Kui= kjuañu Pablo 'enenire nchjabiu.

¹⁰—Jun na'en —kitsure—, tsejen tjimana. Tsa janda kuangian, ch'o kuanna 'ba bi tsa tu barku ko ch'are sichaja, ka'nda kuanre kueya ña ngayeje.

¹¹Tunga xi ngakure chasoldadu bi yatesinre mé= xi kitsu Pablo. Tusa xi naire barku ko xuta xi tsa'exako barku yasen ñojonre. ¹²'Ba ngat'a kui nga'ndebiu bi nda tsa kio kjua'ana nixtjinre nch'an, kui kjua ngisa nkjin kuánni xi 'batsa'en kitsikja'etsjen nga tusa nda tjin nga k'uetju kio, 'ba tsa kuan kjuechu naxinanda Fenice, naxinanda xi tijñajinre isla Creta ña fechu barku. Ngat'a nda ma s'ejña barku kio, 'ba kuan kjua'ana nixtjinre nch'an kio.

Ntjo'ñu xi kuán ngajin ndachikun

¹³'Ba 'batsa'en kionga 'etuts'inre nga kitsjen jngu ntjo xi bi 'ñu, xi jendibani ngajin ndachikun, nchjabiu kitsikja'etsjen nga kuan sa'en mé= xi mejénre. Kui kjua 'etjukoni barku 'ba kikotiñare nga'ndai isla Creta. ¹⁴Tunga sangutjun kuán jngu ntjo xi niki 'ñu, xi jendibani ngasun t'anangiu. Kui ntjo xi Nordeste 'mi. ¹⁵Kui xi kiskjefe barku, 'ba bi nde kuán tsanginkoni ña mejénni. Kui kjua kitsa'e'ndeni ri nga ntjo kuekoni. ¹⁶'Ba 'batsa'en tsitjandai ri jngu isla chi xi Claudia 'mi, kui xi 'echjachire

ntjo. 'Ba 'ñu na'en kuánni nga kjinikijiin ngasun barku xutsu xi kjifere. ¹⁷Kionga je kuán, nchjabiu 'e'ñukja barku ko na'ñu tuxi 'ñu s'eni. 'Ba kitsakjun nga kjua'as'enjin tsumi xi tjin kio xi Sirte 'mi. Kui kjua kiskkejenni najñure barku 'ba kitsja'nde nga kueko ntjo.

¹⁸'Ba nga kuanyujun 'ñu kitjen ngisa ntjo, 'ba nchjabiu 'etuts'inre nga kiskanikja'ajin ndachikun ch'are barku. ¹⁹'Ba xi majánni nixtjin, kiskanikja'ajin ka'nda tsajmi xi machjen nga fiko barku. ²⁰Nkjin nixtjin nga bi kuatejen tsu'biu 'ba ninga niñu 'ba ntjo xi 'ñu tojo tjennenii. Kui kjua kjinikja'etsjennii nga bi nde kuetsubachun ngisani.

²¹Kionga je ja'a nkjin nixtjin nga bi tsechii, Pablo tsakasen ndujujinre nchjabiu 'ba 'bi kitsure:

—Jun na'en, bi nda kjiño'on nga bi kicatesinnu, 'ba bi nda kjiño'on nga 'etjuko barku isla Creta. Biru kjuanima tebitjaxtiu nganda'e 'ba biru tenichojo mé= xi kich'o tsu'ba. ²²Tunga nganda'e texin_nuy nga tsja t'e_ru kakún, ngat'a tu'yá kueya ngajinnu. Tu barku sani xaja. ²³Ngat'a sa'e ngajñu kamatsejena jngu ankjere Na'enchana xi tse'e kuán 'ba xi tsa'exat'a ra. ²⁴'Ba katsuna: “Bi kuin, Pablo. Tjinnere nga k'uinni ngixkun ngaku titjun César, 'ba Na'enchana titsjari kjuandabi nga nijnguú nchja xi tjinduyakori barku kjuesun.” ²⁵'Bamani jun na'en, tsja ngatjas'ennu. Ngat'a kun_ra Na'enchana 'ba be=re takuaan nga 'ba kuan jofa tsa'en nga ka'mina. ²⁶Tunga tjinnere nga ntjo skanikja'ana jngu isla —kitsu Pablo.

²⁷Jngu nistjen kionga je jó semana tjinni nga tetsumajiin ndachikun xi Adriático 'mi nga tifikoniij ntjo, 'baru tsa masen nistjen, nchja xi inyatsa'exakore barku tsejen kuánre nga je kuatiñee ña nangi. ²⁸Kui kjua kitsichuba jó kji'i nanga nando, 'ba kan tjio'on jngu metro nanga. 'Ba 'batsa'en tsangin ngichii 'ba kitsichuba ngani, 'ba kan yatu metro kuananga ngani. ²⁹'Ba ngat'a kitsakjun tsa naxi satekjoyako, kui kjua tuts'in barku kiskanikja'ajinni nando ñujun kicha iye xi sikajña'ñu barku 'ba 'ets'are Na'enchana nga kitsa ngatjas'e isen.

³⁰'Ba 'batsa'en nchja xi inyatsa'exakore barku kuamejénre nga kuanga. Inya'bajenjin nando xutsu 'ba kitsu nga skanikja'a ngisa ngankjain barku mé= xi sikajña'ñure. ³¹Tunga Pablo jako chasoldadu ko xi ngakure 'ba kitsure:

—Tsa nchjabi bi k'uendu ngaya barku, jun bi kuan k'uangiu.

³²'Ba 'batsa'en chasoldadu tsate na'ñure xutsu 'ba kitsikixujin nando.

³³Kionga je tjis'e isen, Pablo 'enere ngatsi'i nchjabiu nga tjinnere nga skinechi me=ñu.

—Je tjinnu jó semana nganda'e nga 'ñu tenikjo 'ba nga tetsuba kjindio nga tumé techino — kitsure—. ³⁴'Bamani, te'bets'a_nuu nga chinechu nganda'e. Kui xi kuasekonu tuxi k'uanginiñu. Ngat'a tu'yá sichaja ninga jngu ntsja ku.

³⁵Kionga 'ba kitsu Pablo, 'batsa'en kiskjebe jngu niñuxtila 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana ngixkun ngatsi'i nchjabiu. Yakjanya 'ba 'etuts'inre nga kiskine. ³⁶'Ba 'ba nde

kua'ñukakun ngatsi'i nchja xi yak'a 'ba 'ba nde kiskine niñuxtilo ngayeje.

³⁷Jó sientu masen ko kanjon mani ngatsi'i xi tetsubayee barku.

³⁸'Ba kionga je kuánre, 'batsa'en kiskanikja'ajin ndachikun trigo, tuxi kuakijñani barku.

Nga tiungijndiu barku

³⁹Kionga je kis'e isen, nchjabiu bi bexkun nangi xi kio tjin. Tunga tsabe jngu nga'nde kixi ña tjin tsumi 'ba kuamejénre nga sitiñat'ako barku kio, tsa kuan kjuechuko. ⁴⁰Kui kjua tsate'ñuni na'ñu xi tji'ñunire kicha iye xi tsikajña'ñu barku 'ba kiskanikja'angijndiu kichabiu ngajin ndachikun 'ba kitsixanre mé= xi baku ndiyare barku. 'Ba 'batsa'en kitsikijinnk'a najñure barku, tuxi ntjo kuekoni ña tsumiu. ⁴¹Tunga kisetet'are jngu nga'nde ña tjin tsumi ngi nando. Kio kis'ejin'ñu ku barku 'ba bi nde kuán kiteyani. 'Ba 'batsa'en tsindiure nando titsixi tuts'in barku.

⁴²Chasoldadu joyare nga sik'en nchja nduyo, tuxi bi kuangani nga kuate nando. ⁴³Tunga xi ngakure kuamejénre nga sik'angi Pablo 'ba bi kitsja'ndere chasoldadu nga 'ba sa'en. Tusa 'exa nga 'yá xi mare nanda, kui titjun nga ngatakjijin nando, tuxi kjuechuni nangi kixiu, ⁴⁴'ba nga nchja xi yak'a ngatjisun yate asa xire barku. 'Ba 'batsa'en ngatsi'i ts'angi nga echu nangi kixiu.

Mé xi Pablo kitsa'en isla xi Malta 'mi

28

Kionga je 'etjujiin nandabi, kik'inñi nga isla Malta 'mi

kio. ²Xuta xi kio tjindu nda= xuta 'ba nda yatesinni ngatsi'i. 'Etseni jngu ndi'i, ngat'a nch'an tjima 'ba tjiba'a tsi kui nixtjinbiu. ³Pablo 'eku jó chikin 'ba kionga tikanikja'ajin ndi'u, tukjia'a 'etukajin jngu tjiuye xi tjimangare nt'aire ndi'u 'ba kiskine ntsja Pablo 'ba kitsjen'bangi. ⁴Kionga xuta xi kio tjindu tsabe nga tjiuyebiu tjen'bangit'a ntsja Pablo, 'bi kitsure xinkjin:

—Kjuakixi=ru nga jngu xuta xi tsikjesun xuta kibi —kitsu—. Ninga tsa ts'angi ngajin ndachikun, Na'enchana xi kixi tsa'en kjua bi mejénre nga janda k'uejñakun.

⁵Tunga Pablo 'etsujmejin tjiuyo ngajin ndi'u, 'ba tumé kuánre.

⁶Ngatsi'i xuta inyakuya nga kuijin Pablo asa tu je mik'en nga ska. Tunga nga je tsé inyakuya 'ba tsabe nga tumé kuánre, kitsik'antjaiya ngani kjuafa'etsjenre 'ba kitsu nga Pablo jngu na'en kuán.

⁷'Ba tiñare nga'ndebiu tjindu xu'bare jngu xuta xi Publio 'mi, xi xuta titjunre nga'ndebiu. Kui xi kiskjebetjoni 'ba nda yatesinni ján nixtjin. ⁸'Ba 'ba kuán, nga na'enre Publio kjijña'on nga chi'in nt'ai kunre 'ba tifa'are. 'Ba 'batsa'en Pablo ja'as'en ña kjijña 'ba jaskan nga je jako Na'enchana ngat'are kui, yanere ntsja 'ba kitsinda. ⁹Kionga je 'ba kuán, 'ba nde ja'e kio kja'e xuta xi inyafesun xi kio tjindu 'ba kuanda. ¹⁰'Ba 'batsa'en nkjin tsajmi= kitsjani 'ba kionga je kichjube ngani kja'e barku, 'ba nde kitsjani mé= xi kuachjenni nga kuangiin.

Pablo fechu naxinanda Roma

¹¹Kionga je ja'a ján sa, tsanginkue jngu barku xi kio kitsikja'a nixtjinre

nch'an. Kui xi naxinanda Alejandría tse'e 'ba ku barku kuandat'a isenre na'en xi Cástor ko Pólux 'mi. ¹²'Ba echii naxinanda Siracusa 'ba ján nixtjin ts'andayani kio. ¹³'Etjii kio 'ba tsangit'ai ngandaire nangi xi kio tjin 'ba 'batsa'en echii naxinanda xi Regio 'mi. 'Ba nga kuanyujun tsisetjen jngu ntjo, kui kjua 'nda xi majóni nixtjin echukue barku naxinanda Puteoli. ¹⁴Kio kiskajiin yak'a xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tsi'ani nga kuetsubakue jngu semana. 'Ba 'batsa'en echuni naxinanda Roma.

¹⁵Bamani xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tjindu Roma, kionga kjint'e en ngat'a tsajain, ja'ekja'aya ndiyani ka'nda nga'nde xi Foro Apio 'mi ko nga'nde xi Ján Tabernas 'mi. Kionga Pablo tsabe nchjabiu, kitsjare kjuanda Na'enchana 'ba tsja kis'ere inimare. ¹⁶'Ba kionga tsitjas'een naxinanda Roma, Pablo kitsa'e'ndere nga k'uejñat'axin 'ba nga tu jngu chasoldadu sikuenda.

Pablo tsikja'axtiuyare enre Na'enchana xuta judío xi tjindu Roma

¹⁷Kionga je ja'a ján nixtjin, Pablo kinchjare nga kuañajan nchja ngakure xuta judío xi kio tjindu. 'Ba kionga nchjabiu je kuañajan, 'bi kitsure:

—Jun nts'ia xian, tumé xi kitsikuaa xuta naxinandana 'ba ninga bi tsa ngani kjuachingare xuta chingana. Tunga xuta xi tjindu naxinanda Jerusalén kitsingantsjana gaya ntsja nchja romano. ¹⁸Kui xi kitsa'enna kjua 'ba kuamejénre nga

sik'ejñandaina, ngat'a bi kuasjaire ngat'ana xi kjenndiya nga kueya. ¹⁹Tunga nchja judío bi kitsja'nde. Kui kjua tjinnenire ts'aña nga ngaku titjun César k'uenda kjuana, ninga bi tjinna mé= xi kuangia ngat'are xuta naxinandana. ²⁰Kui kjuañu kinchjani nuu, ngat'a mejéna skue_nuu 'ba kjuako_nuu. Ngat'a tjikja'ñuna na'ñu kichabi tu ngat'are mé= xi techuya_ra ña xi xuta tse'e Israel kuán kitsu Pablo. ²¹—Jin bi kixuntsjai xujun xi jendibani nangi Judea, xi nchja ngat'a tsiji —kitsu nchjabiu—. 'Ba ninga nts'ia xi jendibani ngajaan tumé en xi ch'o nchja ngat'a tsiji ja'ekoni. ²²Tunga mejénni kjuinu'yee jotsa'en nikja'etsjen, ngat'a 'ya=ni nga nituña nga'ndeñu bi nda nukjua ngat'are ndiya xi tenikja'axtiuye. ²³Kui kjua 'ejñanire jngu nixtjin, 'ba ne nkjin xuta ja'e kui nixtjinbiu ni'ya ña tijña Pablo. Jngu nixtjin fa jako Pablo nga 'ejña chubare 'ba kitsuyakixire ngat'are ña batexuma Na'enchana. Kitsichjen xujun kjuatexumare Moisés 'ba ko xujun xi kitsi'indu nchja chinga profeta tuxi kitsi'indani inimare xuta ngat'are Jesús. ²⁴'Ba 'batsa'en tjin xi kuakjainre mé= xi kitsu Pablo 'ba tjin xi bi kuakjainre. ²⁵'Ba kionga je josiko xinkjin, 'etuts'inre nga kiji

ngani ndaba 'ba Pablo tu 'bi= kitsu ngisare:

—Kjuakixi= mé= xi

Isennixtjintsjere Na'enchana kitsikinchja profeta Isaías nga jako xuta chinganu nga kitsu:

²⁶T'ichin 'ba 'ba t'in_ri naxinandabi:

Ninga nda kuinya ñojon, bi kuanjinnu.

'Ba ninga nda xutsijon, bi xio.

²⁷Ngat'a je ne taja kuán inimare xutabi,

'ba kitsixtaya yojore 'ba 'echja tuxkun,

tuxi bi skueni 'ba bi kjuint'eni,

'ba tuxi bi kuanjinnire,

'ba tuxi bi kjua'eni ngixkuaan

'ba an sindaa.

²⁸Kui kjuañu nde tjinnenire nga xiañu nganda'e nga Na'enchana kitsikasenre en xi sik'angi xuta xi bi judío. 'Ba kui kuinya ñojon= re enbiu.

²⁹Kionga 'ba kitsu Pablo, nchja judío 'ñu josiko xinkjin nga kiji.

³⁰Jó nu kuánre Pablo nga tsik'ejñaya ni'ya xi 'echjintjai 'ba kjebetjo ngats'i xi fechukun.

³¹Kitsikja'axtiuyare ngat'are ña batexuma Na'enchana 'ba yakuyare ngat'are Na'enna Jesucristo. Tsajain xi 'echja'ndere 'ba tu'yá kitsina'enre.

Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'are Jesús xi tjindu naxinanda Roma

ROMANOS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi tetsa'exangi_řa Jesucristo xi xakji'i kjinukjuanina nga kuaan apóstore 'ba 'ejñat'axinna, tuxi sikja'axtiuyaña en ndare.

²Kui xi nixtjin kuatse jan kitsu nga kitsja ts'a Na'enchana nga kitsikinchja nchja chinga profetare, jotsa'en kua'indut'a xujun tsjere, ³xi tsuyana ngat'are Na'enna Jesucristo xi Ki'ndire Na'enchana mani. Kui xi ntjere David jendibani nga kuán jngu xuta ngasun'nde. ⁴'Ba nga ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba=tsa'en kis'ejñatsejenni nga kui xi Ki'ndire Na'enchana xi tjinre kjua'ñu, jotsa'en tsinkjin kakunna Isennixtjintsje xi tsitsjena.

⁵Ngat'are Jesucristo= Na'enchana kitsjana kjuandabi nga jngu apóstol kuán. Tuxi sikja'axtiuyaña en ndare ngajinre ngatsi'i naxinanda xi tjin, tuxi xuta ngatjamakjainnre ngat'are kui 'ba ngatatsik'etjusunni enre nga sichjire ja'enre. ⁶Xi 'ba nde kio tetsubajin_ru ngayeje xi kinchjanu Na'enchana nga xuta xi tse'e Jesucristo kuon. ⁷Na'enchana tsimejénnu jun ngatsi'u xi

makjainnu ngat'a tse'e xi tetsubo Roma 'ba kinchjanu nga kuon xuta tsje xi tse'e.

Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

⁸Titjunfara, ngat'are Jesucristo tsja_řa kjuanda Na'enchana ngat'anu ngatsi'u, ngat'a ngayéje ngasun'ndio nda inyanchja xuta ngat'are jotsa'en makjainnu Na'enna. ⁹Na'enchana xi ko fani ngayéje inimana tetsa'exat'a_řa nga tetsikja'axtiuyaa en nda ngat'a tse'e Ki'ndire be= nga ngantsjai fa'etsjena ngat'a tsojon nga fakuá.

¹⁰Mi'antsjai_řa Na'enchana tsa kui xi tsu kakun tuchan jngu nixtjin sja'ndena, nga kuan kjuikun_nuu.

¹¹Ngat'a ne mejénna skue_nuu, tuxi kuasekoni_nuu nga sakunu mé= xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba nga nda kixi kuinyo ngat'are Na'enna. ¹²Asa jo tsu en, mejénna kionga je tejñaá ngajinnu kua'e nga'ñukaña_řa xingia ngat'are jotsa'en tujungu makjainna jun ko an.

¹³Jun nts'ia, mejénna nga xio nga je nda'e mejénna kjuikun_nuu,

tunga ka'nda nganda'e tojo tjin tsajmi xi ti'bechja'ndena. Ngat'a mejénnā sa'aan ngajinnu ndekuini xa xi tetsa'aan ngajinre naxinanda xi yak'a tuxi skueña kjuandare xana ngat'a tsojon ngayeje. ¹⁴Na'enchana 'exana 'ba tjinnere nga sa'aan xare ngajinre tu'ya xutañu, a xuta xi mare en griego= asa kja'e xuta=, a xi chjine= asa xi nimé kjiña'anre. ¹⁵Kui= kjuañu ne 'ñu mejénnina nga 'ba nde sikja'axtiuya_nuu enre Na'enchana jun xi tetsubo naxinanda Roma.

¹⁶Bi masubana ngat'are en ndare Na'enchana, ngat'a kui= xi kjuañure Na'enchana xi tsik'angi ngat'are kjuañure je ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are kui, ch'anira xuta judío ko xuta naxinanda xi yak'a. ¹⁷Ngat'are kui en ndare xi baktusejenna jótša'en kuakixi xuta ngixkun Na'enchana, tu ngat'are nga makjainre 'ba nga janda kuakjain ngisare, jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Xi kixi ngixkun Na'enchana, kui xi s'ere xi kjuabenichun fa tu ngat'are nga makjainre."

¹⁸Ngat'a s'ejñatsejen kjuastire Na'enchana xi ndibani ngank'aa. Ndibanere ngatsi'i xuta xi bi bekun kui nga inyatsa'en tsajmi xi bi nda, xi nga ko kjuach'okunre 'bechja'ndere yojore nga xiare xi kjuakixi. ¹⁹Ngat'a tijñatsejenre xutabiu mé= xi 'yare ngat'are Na'enchana, ngat'a ndekui 'ejñatsejennire. ²⁰Ka'nda nga kitsinda Na'enchana ngasun'ndio, 'ya=re mé= xi bi matsejen ngat'are kui. Kibi= nga tujngu kui xi Na'enchana 'ba nga kjuañure

niñajanni kjuet'a. Kibi nda 'yare nga chutsejenre mé= xi kitsinda. Kui= kjuañu tsajainni jótša'en kuasekoni yojore xutabiu.

²¹Ngat'a ninga tsa tsabe ngat'are Na'enchana xutabiu, bi kitsichjire jotsa'en machjen 'ba ninga bi kitsjare kjuanda. Tusa kitsikja'etsjen mé= xi tumé chjire 'ba kis'ejñujinre inima xtanre. ²²Kitsu nga kui= xi xuta nkjin kakun, tunga tu xuta chikun kuánni. ²³Ejñat'axin kjuajere Na'enchana xi bi fet'a, 'ba tusa kitsichjire isenre xuta xi fekjua, xi tse'e tjiunise, xi tse'e tjiuba xi ñujun ndsaku 'ba ko xi tse'e tjiuye.

²⁴Bamani Na'enchana kitsikumare xutabiu ngajinre kjuach'o xi tsu inimare. Ngu tuchume= tsajmi xi tjinre kjuasuba kitsiko yojore xinkjin. ²⁵Ejñat'axin kjuakixire Na'enchana 'ba tusa en ndesu kuakjainre. Tsabekun 'ba kitsichjire mé= xi Na'enchana kitsinda 'ba bi Na'enchana xi kitsinda tsajmibiu yatesinre. Xi tujngu kui machjen nga sichjire ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

²⁶Kui= kjuañu Na'enchana kitsikumanire xutabiu ngajinre mé= xi 'ñu mejénre, xi tjinre kjuasuba. Ka'nda yanchjinre kitsik'antjaiya ndiya xi Na'enchana kitsjare ngasun'ndebi nga bi nde 'batsa'en kitsichjenni yojore. 'Ba kitsa'en mé= xi bi tsaka'a ndiya xi kitsjare Na'enchana. ²⁷'Ba 'ba nde tsa'en xuta xi'iun kitsik'antjaiya ndiya xi kitsjare Na'enchana ngasun'ndebi. 'Endut'axin yanchjinre nga tusa ndekuini xuta xi'in xinkjin 'ñu kuamejénre. Kitsiko xuta xi'in xinkjin mé= xi masubana. 'Ba

kisakure chji xi 'bakore ngat'are kjuach'o xi kitsa'en nga kitsikjetsun yojore.

²⁸Ngat'a jotsa'en nga bi kuamejénre xutabiu nga janda k'uejin kakun nga kui= xi Na'enchana, kui= kjuañu kui kitsikumanire ngajin kjuafa'etsjenre xi tumé chjire, tuxi sa'enni mé= xi bi ma ña'an. ²⁹Ngatsi'i kitse ngajin inimare nkjin kuya tsajmi ch'o. Tu kui mején yejere mé= xi tjinre xinkjin 'ba mastike xinkjin. Kitse ngajin inimare kjuaxin kakun ko kjuachan ko kjuach'onacha 'ba ko kjuach'okun. Tsik'en xuta 'ba nchjandesuta'en xinkjin. ³⁰Tsik'axki xinkjin, 'ba mastike Na'enchana, 'ba 'baxjengi xinkjin. Tsink'a kakun, tu kui nda 'baxje suba yojore, 'ba 'baxjejin kjuafa'etsjenre nkjin kuya kjua xi ch'otjin. Bi tsik'etjusunre xichare, ³¹ne taja= nindaku, bi tsik'etjusun en xi nchja, tu'yá tsimején, 'ba bi fa'animare xinkjin 'ba ninga ni'yá tsichat'are.

³²'Ba be= xutabiu nga Na'enchana je 'ejña kjuatexuma xi tsu nga nga'ya= xi 'batsa'en machjen nga kueya. Tunga tojo 'ba inyatsa'en 'ba nase tsja= mare nga tjin ngisa xi 'ba nde tsa'en ngayeje.

2 'Ba 'bamani tu'ya xi kuáin ji, tsa techjube nga'ndere Na'enchana nga teña'an_ri kjua xuta xi kja'ere, tsajain jót'sa'en kuisekue yojori. Ngat'a kionga ji teña'an_ri kjua xuta xi kja'ere, nde ji techaninejeni_ri yojori. Ngat'a mé= xi teña'an_ri kjua xuta xi ngijngu, ndekui ña'anni nda tsa ji ngayeje.

²'Ba 'yaña nga Na'enchana kixi tsa'en kjua kionga kaninejere xuta

xi 'batsa'en. ³'Ba ji xi teña'an_ri kjua xuta xi kja'ere ngat'are mé= xi tsa'en 'ba xi ndekui tsajmi ña'anni ji ngayeje, ¿a mari ji nga k'uangi kionga Na'enchana sa'en kjua? ⁴¿A bi te'naxjengi kjuanda je xi tjinre Na'enchana nga bi ta'a makjanre 'ba nga tsejndakoni ngayeje? ¿A bi te'ye nga kuifa ni kjuandare Na'enchana xi tifikori nga kjuECHUT'a_ri 'ba nga sik'antjaiya inimari? ⁵Tunga ji ne xtain 'ba bi mejénri kjuinik'antjaiye inimari 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana. 'Ba 'batsa'en tenikjinta'en kjuana'en yojori xi kjua'enere xuta nixtjin kionga Na'enchana sikasen kjuastire 'ba nga kuakutsejen nga kui= xi kixi tsa'en kjua.

⁶Ngat'a Na'enchana k'uechjire xuta ngat'are mé= xi kitsa'en nga jngu jngu. ⁷'Ba kjuabenichun xi bi fet'a sjare tu'ya xutañu xi mangisjai nga sakure kjuaje xi Na'enchana tsjana nga nda xiare 'ba nga k'uendukunntsjai nga bi inyafere kakun nga inyatsa'en mé= xi nda. ⁸Tunga Na'enchana sikasennere kjuastire ko kjuastijndare xuta xi tsisinre kjua, xi bi tsik'etjusun xi kjuakixi nga xi tusa kjua ch'okun tsik'etjusun. ⁹Kjuanima 'ba ko kjuaba s'ere ngatsi'i xuta xi ch'o tsa'en, ch'anira xuta judío ko xuta naxinanda xi yak'a ngayeje. ¹⁰Tunga ngatsi'i xuta xi nda tsa'en, kui= xi s'ere kjuaje 'ba nda xiare 'ba s'ere kjuaxiu, ch'anira xuta judío ko xuta naxinanda xi yak'a ngayeje.

¹¹Ngat'a Na'enchana bi kabi tsa'en xuta. ¹²Ngatsi'i xuta xi majngi je 'ba bi be kjuatexumare Moisés, kui= xi kueyat'axinre kjuatexumabiu. 'Ba

ngatsi'i xi be kjuatexumo 'ba majngi je, kui= xi ko kui kjuatexumabiu kuan konire kjuu. ¹³Ngat'a bi kixi ngixkun Na'enchana xi tu kjuatexumo basen ñojonre. Tu kui= xi tsik'etjusun kjuatexumo xi kixi kuan ngixkun Na'enchana.

¹⁴Tunga kionga xuta xi bi judío, xi bi kitsa'ere kjuatexumare Moisés, tsa'en mé= xi bakuya kjuatexumo ngat'a inimare ndibajinni, 'batsa'en kuenda tse'e suba sakunire jngu kjuatexuma, ninga tsajainjínre kjuatexumare Moisés. ¹⁵Bakutsejen ngat'are jotsa'en tjindu nga ngajin inimare kua'indut'a mé= xi bakuya kjuatexumo. Inimare tsuyakixi tsa nda tjin asa bi nda tjin xi tsa'en. 'Ba kjuafa'etsjenre bangi asa baseko. ¹⁶'Ba= kuan nixtjin kionga tu ngat'are Na'enna Jesucristo Na'enchana sa'enre kjuu mé= xi tjindujin'more inimare xuta. Jo tsu en ndare xi tetsikja'axtiuyaa.

¹⁷'Ba ji xi xuta judío 'mi_ri yojori, ma'ñut'a kakuin kjuatexumare Moisés 'ba nk'a 'naxje yojori nga tu tsiji tajngu 'mi_ri Na'enchana. ¹⁸'Ba 'yani mé= xi mejénre kui, 'ba kjuatexumo bakuya=ri nga xja'ajin mé= xi nda. ¹⁹Bere takuin nga kuan kuaku ndiya_ri xuta xi ka 'ba nga kuan kuakutsejen_ri joni jngu ndi'i xuta xi sema ña jñu xi tsajainre Na'enna. ²⁰'Ba bere takuin nga kuan kuakuya_ri xuta xi bi be mé= xi tse'e Na'enchana 'ba nga ji kuan xuta chjinere xuta xi bi mankjínre, ngat'a tjinri tse kjuankjin kakun ko kjuakixi xi bakutsejenri kjuatexumo.

²¹Tunga ji xi bakuya_ri xuta xi kja'ere, çánñu bi ji tjun bakuyani_ri

yojori? Ji xi 'be_ri nijmi xuta nga bi ma ña'an cheje, ça bi ñe'en cheje ji? ²²Ji xi sji nga bi ma ña'an kjuachajngi, ça bi 'ba ñe'en ji? Ji xi mastiche na'en xi ntsja xuta tsindani, ça bi ñe'en cheje ningure na'enbiu? ²³Ji xi nk'a 'naxje yojori ngat'are kjuatexumo, ça te'yakun=ni Na'enchana kionga bi tenik'etjusin kjuatexumo?

²⁴Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Tu ngat'anu nga ch'otsa'en ti'baxki Na'enchana ngajinre xuta ngasun'ndio."

²⁵Kjuakixi= nga kuasekori tsa kjiñe'en xi circuncisión 'mi tsa tenik'etjusin jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo. Tunga tsa bi tenik'etjusin kjuatexumo, nde 'ba=nire jo=ni tsa bi kjiñe'en circuncidar yojori. ²⁶'Ba tsa tusa xi bi kuán circuncidar tsik'etjusun jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo, kui= xi xiare joni xi kuata'en xi circuncisión 'mi. ²⁷Xi tsik'etjusun kjuatexumo ninga tsa bi kuán circuncidar, kui= xi sa'enri kjuu ji xi bi tenik'etjusin kjuatexumo ninga tsa kjiñe'en xi circuncisión 'mi 'ba ninga tjinri kjuatexuma xi kua'indut'a xujun.

²⁸Ngat'a bi xuta judío kjin xi tu ngasun nk'a yojore matsejen joni xuta judío. 'Ba bi circuncisión kjin xi tu ngasun nk'a yojo kuata'en. ²⁹Tusa kui= xi xuta judío kjin xi tjin ngajin inimare mé= xi tse'e xuta judío. 'Ba xi circuncisión kjin kui= xi ma ngajin inimare xuta. Kui=bi xi ndibanire Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba bi kui= xi kua'indut'a xujun. Xi tsa'en kibi nda= 'yare, bi xuta xi nda nchja ngat'are, tu Na'enchana sani.

3 'Bamani, ¿mé= chji xi tjin ngisare nga ma judío asa nga ma circuncidar? ²Ne nkjin kuya chji xi tjin ngisare. Kui=bi xi titjun nga Na'enchana kitsingatsjare xuta judío enre.

³Tsa tjin xi bi kuakjainre ngat'are enre, ¿a tu kui kjuañu Na'enchana bi sik'etjusunnire en xi kitsure?

⁴iNgu niñajanni 'ba kuan! Ninga tsa ndesu ngatsi'i xuta, tunga Na'enchana tojo 'ba=tsa'en ko kjuakixi. Ngu enre 'ba=tsa'en kua'indut'a:

S'ejñatsejen nga ji xi kixi kionga sji mé= enñu,

'ba si'anni ji kionga kuanri kju.

⁵Tunga tsa kjuach'okunna 'bejñatsejen nga Na'enchana xi kixi, ¿jó kuixan? ¿A kuixun=ñā nga Na'enchana bi tjinre kjuakixi kionga tsikasenna kjuastire? (Kionga 'ba texiān, tenchjāa=ñā jotsa'en nchja xuta.) ⁶Tunga, iniñajanni 'ba kuan! Ngat'a tsa Na'enchana bi tjinre kjuakixi, ¿jót'sa'en kuan sa'enire kju xuta ngasun'ndio?

⁷Tunga tsa en ndesu xi tenchjāa tsa kui= xi 'batsa'en k'uejñatsejen kjuakixire Na'enchana 'ba kui saku=ngisare kjuaje, ¿ánñu tojo tjiñā'an ngisanina kju joni tsa an xi xuta je kuáan? ⁸¿A bi tusa nda tjin nga si'an mé= xi bi nda tjin, tuxi kju'a'eni kjuanda? Jo tsu yak'a xuta xi ch'otsa'en inyatsik'axkina nga 'bixu tsu en xi tebakuyāa. Tunga xi 'ba inyatsu machjen nga kju'a kjuanima.

⁹Ngu, ¿a ngisa nda ngisai jin xi judío kuáin nga ko mare xutare naxinanda xi yak'a? ¡Junjun! Ngat'a je= 'yakuān nga ngatsi'i, a xi

judío asa xi bi judío tjindu ngajin kjuañure je. ¹⁰Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Tsajain xuta xi kixi, nijngujín tjin.

¹¹Tsajain xuta xi mankjainre.

Tsajain xuta xi mangisjai ndiya xi tse'e Na'enchana.

¹²Kja'e ndiya xi bi nda kiji ngatsi'i, nimé nde chjinire kju xia tsa'en. Tsajain xuta xi tsa'en xi nda, nijngukjinjin tjin.

¹³Naxujndare joni jngu tsju xi tixa, 'ba tsiteya najenre nga nchja en ndesu,

'ba en xi 'betju ts'a joni xanre tjiuye.

¹⁴Kitse nga'a ts'a en xi ch'otsu 'ba ko en xi nchjabojonire xuta.

¹⁵'Ba tu tjindundantsjai nga mejénre sik'en.

¹⁶Ndiya xi semaya tsinima= 'ba tsi'on=re xuta,

¹⁷'ba bi inyabe ndiya ñá tjin kjuaxiu.

¹⁸Bi tjijin kakunre nga Na'enchana xi tjinnere nga kjuikuncha.

¹⁹'Yaña kibi. Ngayéje mé= xi tsu kjuatexumo, Na'enchana tifako xuta xi kitsa'ere kjuatexumo, tuxi 'batsa'en k'uechjani ts'a ngatsi'i xuta 'ba si'annire kju ngayéje ngasun'ndio ngixkun kui. ²⁰Ngat'a nijngu xuta kuakixi ngixkun Na'enchana tu ngat'are tsa sik'etjusun mé= xi kua'indut'a xujun kjuatexumare Moisés. Tusa kjuatexumo machjen tuxi 'bejñatsejennina nga tjinna je.

²¹Tunga nganda'e, je 'ejñatsejen Na'enchana jót'sa'en makixini xuta ngixkun kui. Bi kjuatexumo xi

'batsa'en, ngu ndekuini kjuatexumo ko xujun xi tse'e profeta tsuyakixi mé= xi tijn̄atsejen nganda'e.

²²Ngat'are kjuamakjainre ngat'a tse'e Jesucristo, 'ba=tsa'en makixini xuta ngixkun Na'enchana. 'Ba makixi ngats'i xi makjainre, ngat'a kui bi kabi tsa'en xuta. ²³Ngats'i xuta tsajngi je 'ba kjin tjindu ngat'are kjuajere Na'enchana. ²⁴Tunga tu ngat'are kjuandare Na'enchana titsja kjuatjo nga makixi xuta, ngat'a Jesucristo 'echjintjai xuta tuxi kuandaini ngat'are jere.

²⁵Na'enchana kitsa'en Jesucristo jngu chje kionga 'estenntjaina jinre, tuxi sakunina kjuanichat'a nga kuakjainna ngat'are kui. 'Ba=tsa'en yakutsejen Na'enchana kjuakixire. Ngat'a bi kiskaninejere xuta xi tsajngi je nganda'eñu, ²⁶ngu kui tjinre kjuatsejnda. Tunga tibakutsejen nixtjin nganda'e jót'sa'en tsikixina; jotsa'en kixi kui, 'ba 'ba nde kixi tsa'en xi makjainre ngat'are Jesús.

²⁷Bamani, ¿jót'sa'en nk'a kjui'naxjeña yojona? Bi ma. S'ejñat'axin= kibiú. ¿Jót'sa'en s'ejñat'axinni? ¿A ngat'are tsa tenik'etjusun=ñá mé= xi kua'indut'a kjuatexumo? Bi kui kjuañu. Tu ngat'are nga makjainna. ²⁸Ngat'a mankjinna nga mani nga makixi xuta ngixkun Na'enchana tu ngat'are nga makjainre 'ba bi ngat'are tsa sik'etjusun mé= xi kua'indut'a kjuatexumo.

²⁹¿A tu xuta judío sani xi Na'enre Na'enchana? ¿A bi 'ba nde Na'enre ngats'i xuta xi yak'a ngayeje? Jun, kjuakixi= nga 'ba nde Na'enre xi

bi judío ngayeje. ³⁰Ngat'a jngututu mani Na'enchana. Kui xi tsa'en nga makixi xuta judío xi kuán circuncidar ngat'a makjainre, 'ba nde tsa'en nga makixi xuta xi yak'a xi bi kuán circuncidar tu ngat'are nga makjainre. ³¹'Ba meni, tu ngat'are nga makjainna, ¿a tenichajaña chjire kjuatexumo? ¡Junjun! Tusa 'batsa'en teba'e_ra chji xi machjenre kjuatexumo.

4 'Ba 'batsa'en: ¿jó kuixan ngat'are Abraham xi kuán xuta chingana nga'e ngasun'ndebi? ¿Mé= xi kisakure? ²Tsa Abraham kuakixi tu ngat'are mé= xi nda kitsa'en, kuan nk'a k'uaxje yojore, tunga bi ngixkun Na'enchana. ³Ngu 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Abraham kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana, 'ba kui=bi xi kiskjebere kuenda kui nga kiskjebetjo Abraham joni xuta kixi."

⁴Jo=ni xuta xi tsa'exa, chji xi kui ba'ere bi joni jngu kjuatjo, tu jo=ni tsa jngu tsajmi xi machjen nga kua'ere. ⁵'Ba ngat'are xuta xi bi bere kakun ngat'a tse'e mé= xi nda kitsa'en 'ba tsa tusa makjainre ngat'a tse'e Na'enchana xi kixi tsa'en xuta je, Na'enchana be= nga makjainre xutabiu 'ba kui je= kiskjebere kuenda nga kiskjebetjo joni xuta kixi.

⁶iÁ ndanire xuta xi Na'enchana kjetbetjo joni xuta kixi 'ba bi kuenda kjetbere mé= xi kitsa'en! 'Ba nde kitsu David ⁷ñá 'bitsa'en kitsi'indu:

iÁ ndanire xuta xi kjinichat'are jere,
xi kis'echjintjai jere!

⁸iÁ ndanire
xi Na'enchana bi kuenda tsa'en jere!

⁹¿A tu kui tsé xuta xi kuán circuncidar sakure kjuandabi? ¿Asa 'ba=nde ko xi bi kuán circuncidar? Je tsikixan nga Abraham kuakjainre 'ba kui= kjuia kichjubenire kuenda 'ba kitjubetjo joni xuta kixi. ¹⁰Tunga, ¿kja'áñu kitjubetjo Abraham? ¿A kionga je kuán circuncidar? ¿Asa kionga kjejín? Kitjubetjo= kionga kje majín circuncidar.

¹¹Jaskan Abraham kuán circuncidar joni tsa jngu chuba kis'et'are. Chubabiu jo=ni jngu sello xi bakutsejen kjuakixi xi kisakure ngat'a kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana kionga kje majín circuncidar. Meni 'batsa'en, Abraham je kuán na'enre ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana ninga tsa bi kuán circuncidar. Na'enchana be= nga makjainre xutabiu 'ba kui=bi xi kjebere kuenda nga kjebetjo joni xuta kixi. ¹²'Ba nde Abraham kuán na'enre xuta xi kuán circuncidar, tunga bi tsa tu kui kjuia nga kuán circuncidar, 'ba=nde xi 'batsa'en makjainre jotsa'en kuakjainre xuta chingana Abraham kionga kje majín circuncidar.

¹³Na'enchana kitsjare ts'a Abraham nga kui ko ntje xi jaskan s'ere xuntsja ngasun'ndio nga kuatse'e. Tunga bi ngat'are tsa kitsik'etjusun kjuatexumo Abraham, tsa kui kjuañu Na'enchana kitsjanire ts'a, tu ngat'are kjuakixi xi kisakure kionga kuakjainre. ¹⁴Ngat'a tsa xi inyatsik'etjusun kjuatexumo, kui= xi xuntsja mé= xi Na'enchana kitsja ts'a nga sja, tsa 'baratsa'en tumé chjinire nga

makjainna ngat'a tse'e Na'enchana 'ba 'ba=nde tsa'en xaja chjire en xi kitsja ts'a Na'enchana ngayeje. ¹⁵Ngat'a kjuatexumo tsikasenne=re xuta kjuastire Na'enchana kionga bi tsik'etjusun. Tunga ña tsajain kjuatexuma, 'ba=nde tsajain xi mangane kjuatexumo.

¹⁶'Bamani tu ngat'are nga makjainre xuta, kui= kjuañu sakunire mé= xi kitsja ts'a Na'enchana, 'ba 'batsa'en ngat'are kjuandare kui sakure kibiú. 'Batsa'en kjuakixi= nga sakukjinre ngatsi'i ntjere Abraham, bi tsa tu kui xi ya'a kjuatexumo, 'ba=nde xi makjainre jótsa'en kuakjainre Abraham. Ngat'a kui= xi na'enna ngatsi'a. ¹⁷Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Ji= xi je kitsa'enra na'enre nkjin naxinanda.” 'Ba 'batsa'en Abraham kuakjainre 'ba kuán na'enna ngixkun Na'enchana, Na'en xi tsik'endukun xuta xi je mik'en 'ba tsinda mé= xi kje nisañajanni s'e 'ba s'e.

¹⁸Abraham kiskuyare 'ba kiskunkonire mé= xi kitsure Na'enchana, ninga tsa nde tsajainnre mé= xi kiskunre. Kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana 'ba 'ba=tsa'en kuánni “na'enre nkjin naxinanda”. Ngat'a: “Batsa'en nkjin kuan ntjeri”, kitsure Na'enchana. ¹⁹Bi kitsikjere kakun Abraham ngat'are mé= xi kuakjainre, ninga tsa tsabe nga je mején jngu sientu nure 'ba bi nde s'enire ntje asa nga chjunre Sara 'ndi ngayeje. ²⁰Bi jó ján yaja kakun Abraham ngat'are mé= xi Na'enchana kitsjare ts'a nga sjare. Tusa ngisa 'ñu nda kuakjain ngisare 'ba 'ejñatsejen

nga Na'enchana xi tjinre kjuaje.

²¹'Ba niki nda= tsabere kakun nga Na'enchana tjinre kjuañu tuxi sik'etjusunni mé= xi kitsjare ts'a.

²²Kui= kjuañu Na'enchana tsabeni nga makjainre 'ba kiskjebere kuenda ngat'are kibi 'ba kiskjebetjo Abraham joni xuta kixi.

²³'Ba ña kua'indut'a nga

Na'enchana kiskjebetjo Abraham joni xuta kixi, bi tu ngat'are Abraham nga 'batsa'en kua'indu.

²⁴'Ba=nde kua'indu ngat'ana. Ngat'a Na'enchana 'ba=nde skjebena kuenda 'ba skjebetjona joni xuta kixi, ña xi makjainna ngat'a tse'e. Kui xi kitsikja'ayare ngajinre mik'en Na'enna Jesús, ²⁵xi kuangantsja tuxi kjuinik'enntjaini ngat'are jena 'ba kjinikja'aya nganire ngajinre mik'en tuxi sikixinina ngixkun Na'enchana.

5 'Bamani je= kuakixia tu ngat'are nga makjainna. 'Batsa'en tjinna kjuaxiu ngixkun Na'enchana ngat'are Na'enna Jesucristo. ²Ngat'a makjainna ngat'a tse'e Jesucristo, kui kjuañu kisakunina kjuandabi 'ba nda kixi tenya ngajin kjuando 'ba tsja= mana ngat'are kjuajere Na'enchana xi techuya_ra nga sakut'ana.

³'Ba bi tsa tu kui kibi. 'Ba=nde tsja= mana ngajinre kjuanima xi temitjaxtia, ngat'a 'yaña nga kjuanimabiu tsja nga'ñuna 'ba chukjuakona mé xi temata'an. ⁴'Ba tsa chukjuakona, nda= 'baxjena Na'enchana. 'Ba tsa nda 'baxjena Na'enchana, ma chuya_ra kjuanda xi sjana. ⁵'Ba bi sakuna kjuasuba, ninga tsa kje sakujinna mé= xi techuya_ra. Ngat'a Na'enchana

je kitsitse ngajin inimana kjuanimejenre nga kitsjana Isennixtjintsjere.

⁶Kionga tojo inda tjin ngisana ngixkun Na'enchana, Cristo k'enntjaina, ña xi xuta je kuáan, kionga je echu nixtjin xi 'ejña Na'enchana. ⁷Ne na'en tjinre nga tjin xi kueyantjaire jngu xuta xi kixi. Ningara tsa tjin xi kuakakun kueyantjaire jngu xuta xi nda xuta. ⁸Tunga Cristo, k'enntjaina kionga xuta je ngisa. 'Ba 'ba=tsa'en Na'enchana yaku jó kji'i tsimejénna ña.

⁹Me nganda'e je kuakixia ngat'a Cristo 'esten jinre nga k'en ngat'ana. Kui= kjuañu k'uangiña ngat'are Cristo nixtjin nga sikasen kjuastire Na'enchana. ¹⁰Kionga kuasticha Na'enchana, nda= tsaka'a nganina ngat'are kjuabeyare Ki'ndire. Kui= kju 'yaña nga k'uangia ngat'are kjuabenichunre Ki'ndire, ña xi je nda= kich'a ngaña Na'enchana nganda'e. ¹¹'Ba bi tsa tu kui kibi. 'Ba=nde tsja mana ngat'are Na'enchana, ngat'a tu ngat'are Na'enna Jesucristo Na'enchana je nda ya'a nganina nganda'e.

¹²Ngat'a tu ngat'are jngu= xuta ja'as'en jio ngasun'ndio, 'ba jio ja'eko kjuabeya. 'Ba 'batsa'en kjuabeyo ja'at'are ngatsi'i xuta, ngat'a ngatsi'i tsajngi je. ¹³Ja'ba je tjin je ngasun'ndio kionga kjetjinjin kjuatexumo, tunga jio bi chjubere kuenda ña tsajain kjuatexuma. ¹⁴Tunga kjuabeyo yatexuma ka'nda nixtjinre Adán 'ba 'nda tse'e Moisés, 'ba jesun xuta ninga bi tsajngi je jo kitsa'en Adán nga bi kitsik'etjusun jngu kjuatexumare Na'enchana.

Adán jo=ni nguyare xuta xi jaskan kjuae.

¹⁵Tunga je xi tsajngi Adán bi ma ningusunkua ko kjuatjo xi kitsjana Na'enchana ngat'are kjuandare. Ngat'a nkjin xuta jesun ngat'are jere jngusa xuta, tunga 'ñu je ngisa kjuandare Na'enchana xi kitsjare nkjin xuta ngat'are kjuandare jngusa xuta, kui xi Jesucristo 'mi.

¹⁶Jere jngusa xuta bi ma ningusunkua ko kjuatjo xi kitsjana Na'enchana ngat'are kjuandare. Ngat'a kitsa'en kju Na'enchana ngat'are je xi jngututu 'ba kiskaninejere xuta, tunga jaskan nga je 'ñu tse je kis'e, ja'e kjuatjobiu xi kitsjana Na'enchana xi tsa'en nga makixi xuta. ¹⁷Ngu kjuabeyo yatexuma ngat'are xuta xi jngututu, ngat'a tsajngi je. Tunga xuta xi tisakure kjuanda jere Na'enchana ko kjuakixi xi tu titsja ngat'are xuta xi jngututu xi Jesucristo 'mi kuatexuma 'ba k'uendukunntsjai.

¹⁸Ba jotsa'en ngat'are je xi tsajngi Adán kichaninere ngatsi'i xuta, 'ba nde tsa'en ngat'are mé= xi kixi tjín xi kitsa'en Jesucristo makixini ngatsi'i xuta tuxi s'enire kjuabenichun. ¹⁹Ngat'a jotsa'en bi kitsik'etjusun xuta xi titjun kui kjuañu nkjin xuta kuánni xuta je, 'ba nde jotsa'en kitsik'etjusun xuta xi ngijngu kui= kjuañu nkjin xuta kuakixini ngixkun Na'enchana.

²⁰Ba nde ja'es'eña kjuatexumo, tuxi kji'yanire jotsa'en kuatseni jio. Tunga kionga je kuatse jio, 'ñu kuatse ngisa kjuandare Na'enchana. ²¹Ngu jotsa'en yatexuma jio tuxi kueyani xuta, 'ba=nde tsa'en yatexuma kjuandare Na'enchana

nga sikixi xuta ngixkun kui, tuxi s'entsjainire kjuabenichun ngat'are Na'enna Jesucristo.

6 'Bamani, éjó kuixan? ¿A tojo kuijnyije ngisa, tuxi ngisa kuakutsejen ngisani kjuandare Na'enchana? ²iNgu niñajanni! Je tseyá ña ngat'are jio. 'Ba 'batsa'en, éjótsa'en janda kuetsuba ngisaña ngat'are jio? ³Ngu je 'yo nga ngatsi'a xi kisatenda ngat'are Jesucristo jngu je makua kui, 'ba jngu je ma ngajin kjuabeyare. ⁴Kionga kisatenda ngat'are Cristo, 'ba=tsa'en tseyakua 'ba kis'eyanijinkua, tuxi kuetsubakun xatse ngaña joni Cristo xi ja'aya nganire ngajinre mik'en ngat'are kjuajere Na'enchana.

⁵Ngat'a tsa je jngu kuakokjian Cristo jotsa'en k'en, 'ba=nde tsa'en jngu kuan ko kui nga kjua'aya nganina jotsa'en kui ja'aya nganire ngajinre mik'en. ⁶Yaña kibi. Jotsa'en tseketsuba nganda'eñu kis'et'akoña kru Cristo, tuxi sikjetsunni kjuañure je xi tijñajin yojona 'ba bi nde si'axat'a ngisani ra jio. ⁷Ngat'a kui xi je 'me, je mandai ngat'are jio. ⁸Ba tsa je tseyakua Cristo, makjainna nga 'ba nde kuetsubakunkua.

⁹Yaña nga Cristo ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba bi nde kueya ngisani. 'Ba kjuabeyo bi nde tjín ngisanire kjuañu ngat'are kui. ¹⁰Ngat'a nga k'en Cristo, jngu ndiya= tse k'ensa ngat'are jio. Tunga nga tijñakun, ngat'are Na'enchana tijñakun. ¹¹Ba nde tsa'en jun, 'batsa'en tikja'etsjion ngat'anu nga je tseyo ngat'are je 'ba tetsubakunñu ngat'are Na'enchana nga jngu kuanko Jesucristo.

¹²Bamani bi ba'e'nde_ru jio tsa kui xi kkuatexumare yojonu xi 'me, tsa sik'etjusun_ru nga si'on xi mejénre yojonu xi 'me. ¹³Bi ningantsja_ru jio yojonu tsa siko mé= xi ch'otjin. Tusa, jun xi je tseyo 'ba ja'aya nganinu ngajinre mik'en, tingantsja_ru yojonu Na'enchana tuxi sikoni mé= xi kixi ngixkun kui. ¹⁴Ba bi nde s'enire jio kjuañu ngajinnu, ngat'a bi nde kkuatexumo tibatexumaninu nga tetsubo. Tusa kjuandare Na'enchana tetsubangiu nganda'e.

¹⁵Bamani, éa kuijnyjeña tsa bi nde kkuatexumo tibatexumanina nga tusa kjuandare Na'enchana tetsubangia? iNgu niñajanni 'ba kuan! ¹⁶Ngu je nda 'yo kibi. Tsa tjin xi singantsja_ru yojonu nga sik'etjusun_ru joni chu'ndare, ngu jun= kuon chu'ndare xi sik'etjusun_ru. Tsa chu'ndare je kuon, kueyañu. Tunga tsa sik'etjusun_ru enre Na'enchana, kuetsubajinñu kjuakixire. ¹⁷Tunga xik'uechjire Na'enchana ningara jun xi chu'ndare je kuon nixtjin kuatse jan, nganda'e nde ko ngayéje inimanu tenik'etjusun_en xi kika'enu nga kisakuyanu. ¹⁸Je kuando ngat'are jio 'ba je chu'ndare xi kjuakixi kuon.

¹⁹Tefako_nuu nga te'bejña chuba_nuu kibi, ngat'a ngat'are kjuañdanu bi ta'a mankjinnu. Jotsa'en nixtjin kuatse jan kjiningantsjo yojonu nga kuon chu'ndare mé= xi jndi ngixkun Na'enchana ko mé= xi ch'o, tuxi ch'o kjiña'anñu. Nganda'e 'ba=nde tsa'en tingantsjo yojonu nga kuon chu'ndare xi kjuakixi, tuxi xuta tsjere Na'enchana kuanñu.

²⁰Kionga chu'ndare je kuon, bi kuenda kjiño'on tsa bi kixi

tsiketsubo ngixkun Na'enchana.

²¹Tunga, ímé= xi kejennu nga 'ba kjiño'on? Kui= xi tsja_nuu kjuasuba nganda'e ngu kui= xi fikore kjuabeya xuta. ²²Tunga nganda'e je kuando ngat'are kjuañure je 'ba je kuon chu'ndare Na'enchana. 'Ba kjuanda xi tjiennu kui= nga temo xuta tsjere Na'enchana 'ba teño'on mé= xi fikore xuta ña s'entsjaire kjuabenichun. ²³Ngat'a chji xi tsja jio, kjuabeya. Tunga Na'enchana tsja kjuatjo nga k'uendukunntsjai xuta nga tujngu ko Na'enna Jesucristo.

7 Jun nts'ia, tefako_nuu jun xi 'yo kkuatexumo. Ngu je nda 'yo nga kkuatexumo tu tjinsani=re kjuañu ngat'are jngu xuta yejerañu tijñakun ngisa. ²Joni jngu chjun xi tjinre xi'in. 'Ba=tsa'en kua'indut'a kkuatexumo nga bi kuan sik'eñña xi'inre yejerañu tijñakun ngisa. Tunga tsa kueya xi'inre, je kuandai nganire yojore ngat'are kkuatexumare kjuabixon. ³Bamani tsa kja'e xuta kuixanko nga tijñakun ngisa xi'inre, tsu=nire nga titsa'ent'are kjuachajngi xi'inre. Tunga tsa xi'inre kueya, kuandai ngani ngat'are kkuatexumabi. Bi titsa'en kjuachajngi tsa kja'e xi'in kuixanko ngani ya'a.

⁴'Ba nde tsa'en ngat'a tsojon nts'ia. Je= tseyo ngat'are kjuañure kkuatexumo nga tseyako Cristo kionga k'en, tuxi kja'e xi tse'e kuan ngañu. Xi ja'aya nganire ngajinre mik'en, kui= xi tse'e_ru nganda'e. 'Ba=tsa'en kuan si'anña mé= xi nda, xi tse'e Na'enchana. ⁵Kionga mé= xi tsu yojona tibatexuma ngisana, kkuatexumo kitsja ndiyare jio 'ba kitsa'en nga kjinimiján

mé= xi bi nda. Kitsa'exa ngajin yojona 'ba kjiña'an mé= xi 'bakore kjuabeya. ⁶Tunga nganda'e je bi nde kjuatexumo batexumanina, ngat'a je= tseyá ngat'are mé= xi 'et'añuna nixtjin kuatse jan. Kui kjuañu nganda'e teña'axangini_ra Na'enchana ndiya xatsere jotsa'en tibakuna Isennixtjintsjere. Bi nde teña'axangini_ra jotsa'en kua'indut'a xujun nixtjin kuatse jan.

⁷Bamani, ¿jó kuixan? ¿A kjuatexumo xi tjinre je? iNgu niñajanni! Tunga tsa bira kis'e kjuatexuma, biru tsa'biá mé= xi je 'mire. Ngu, biru tsa'biá nga bi nda tjin tsa simijáan mé= xi bi tsa'an tsa bi 'batsa'en kua'indut'a kjuatexumo: “Bi nimején tsajmi xi tjinre xuta xi kja'ere.” ⁸Tunga jio kitsichjen mé= xi kua'indut'a kjuatexumabi 'ba meni 'batsa'en kitsa'en nga jendibanire takuaan nga kitsimijáan nkjin kuya tsajmi xi bi tsa'an. Ngat'a tsa tsajain kjuatexuma, tsajain kjuañure jio.

⁹Joni an. Kionga kje batexumajinna kjuatexumo, tsakatejñakunña. Tunga kionga kuankjinna mé= xi kua'indut'a kjuatexumo, kisakure kjuañu jio, ¹⁰'ba an tseyaa. Kjuatexuma xi tjinna nga sik'ejñakunna tsakaiñu, tusa kui kikoná kjuabeya. ¹¹Ngat'a jio kitsichjen mé= xi kua'indut'a kjuatexumo 'ba 'batsa'en ts'akonachana. 'Ba ndekuini xi kua'indut'a kjuatexumo kitsik'enkonina.

¹²'Ba 'batsa'en kjuatexumo tojo tsje. 'Ba xi kua'indut'a kjuatexumo tsje, kixi= 'ba nda koni. ¹³¿A tsu=nire nga xi ndo xi kikoná

kjuabeya? iNgu niñajanni! Tusa jio kitsichjen xi ndo nga kikoná kjuabeya, tuxi xiaña nga kui xi je. 'Ba 'batsa'en ngat'are mé= xi kua'indut'a kjuatexumo kji'yare nga ne 'ñu ch'okun kuan ngisa jio.

¹⁴Yaña nga kjuatexumo ndibanire Isennixtjintsjere Na'enchana. Tunga an xuta ngasun'nde= ña. Je= tsatsena jio 'ba chu'ndare kuáan.

¹⁵Bi mankjinná mé= xi tsa'aan. Ngat'a mejénná sa'aan mé= xi nda tjin tunga bi 'ba tsa'aan. 'Ba tusa xi ch'okia kui= xi tsa'aan. ¹⁶Tunga tsa tsa'aan mé= xi bi mejénná tsa'aan, 'ba=tsa'en xinkixia nga kjuatexumo nda. ¹⁷Ngat'a bi nde anni xi 'batsa'en nga 'ba tsa'aan, tu kui je xi tijñajinna.

¹⁸Be=ña nga nimé xi nda tjin ngajinna ngat'a xuta ngasun'nde kuáan. Ngat'a ninga tsa mejénná sa'aan xi nda, bi chukjuakoná nga tsik'etjusaan. ¹⁹Bi tsa'aan mé= xi nda xi mejénná sa'aan. Tusa mé= xi ch'o xi bi mejénná sa'aan, kui= xi tsik'etjusaan. ²⁰Tunga tsa tsa'aan mé= xi bi mejénná sa'aan, bi nde an fani xi 'batsa'en. Tu kui je xi tijñajinna xi 'batsa'en.

²¹Mankjin=ná kibi: kionga mejénná sa'aan mé= xi nda, tusa kjuach'okun sáku ngajinna.

²²Tsja mare inimana ngat'are kjuatexumare Na'enchana. ²³Tunga mankjinná nga kja'e kjuatexuma titsa'exajin yojona. Kui xi kjanko kjuatexuma xi titsja ndiyare kjuankjin kakunna 'ba kui kjuatexumare je xi tijñajin yojona tsik'ejñañuna.

²⁴iNimaxu ña! ¿Yá= xi sindaina ngajinre yojobi xi 'bakore

kjuabeya? ²⁵iTsja_ra kjuanda Na'enchana! Ngat'are Na'enna Jesucristo kuandaiña. 'Bamani ko kjuankjin kakunna tetsa'ensexat'a_ra kjuatexumare Na'enchana, tunga joni nga xuta ngasun'nde kuáan, kjuatexumare jio tetsa'exat'a_ra.

8 'Bamani bi nde xaninejenire xuta xi tujngu ko Cristo Jesús. Xutabiu bi nde tsa'enni mé= xi tsu yojore nga sendu, tusa sendu jotsa'en titsja ndiyare Isennixtjintsjere Na'enchana. ²Ngat'a kjuañure Isennixtjintsjere Na'enchana tsik'endukunna ngat'are Cristo Jesús 'ba tsindaina ngat'are kjuatexumare je ko tse'e kjuabeya.

³Ngat'a xi bi kuánre kitsa'en kjuatexumare Moisés, kui= xi kitsik'etjusun Na'enchana nga kitsikasen Ki'ndire. Ngu kjuatexumo bi kis'ere kjuañu ngajinre xuta, ngat'a inda= yojore. Tunga ja'e Ki'ndire Na'enchana nga tsaka'a yojo inda joni jngu xuta ngasun'nde, xi majngi je, tuxi 'echjintjaini jere xuta. 'Ba 'batsa'en Na'enchana kitsichajin kjuañure jio ngajinre yojo inda. ⁴Ba= kitsa'en tuxi sik'etjusunña en tsje xi kua'indut'a kjuatexumo, ña xi bi nde tetsubaña joni xuta xi tsik'etjusunre mé= xi tsu yojo jere, tusá jotsa'en titsja ndiyana Isennixtjintsjere Na'enchana.

⁵Ngat'a xi tjindu joni xuta ngasun'ndio xi inda yojore, kui= xi tsikja'etsjen mé= xi tsu yojo jere. Tunga xi tjindu jotsa'en mejénre Isennixtjintsjere Na'enchana, kui= xi tsikja'etsjen mé= xi tse'e Isennixtjintsjio. ⁶Ba xi tsikja'etsjen mé= xi tsu yojo

jere, kui= xi sakure kjuabeya. Tunga xi tsikja'etsjen mé= xi tse'e Isennixtjintsjere Na'enchana, kui= xi sakure kjuabenichun ko kjuaxiu. ⁷Ngat'a xi tsikja'etsjen mé= xi tsu yojo jere, kui= xi stike Na'enchana. Ngu ni mejénjínre ni majínre tsubañu kjuatexumare. ⁸Ba xi tjindu jotsa'en tsu yojo jere, kui xi bi mare tsik'etjusun mé= xi matsjare Na'enchana.

⁹Tunga ngat'anu jun, je bi nde nik'etjusuni_ru mé= xi tsu yojo jenu nga tetsubo. Tusa nik'etjusun_ru mé= xi tsu Isennixtjintsjere Na'enchana nga tetsubo, ngat'a kui= xi tijña ngajinnu ngatsi'u. Xi bi tijña ngajinre Isennixtjintsjere Cristo, bi Cristo tse'e. ¹⁰Tunga tsa Cristo tijña ngajinnu, tsu=nire nga tijñakun inimanu ngat'are kjuakixi xi kisakunu, ninga tsa 'bakore kjuabeya yojonu ngat'are je.

¹¹Na'enchana kitsikja'aya nganire Jesús ngajinre mik'en. 'Ba tsa Isennixtjintsjere tijña ngajinnu ngatsi'u, kuifa xi kitsikja'aya nganire Jesús ngajinre mik'en 'ba nde tsa'en sik'endukun yojonu xi 'me. 'Ba sa'en tu ngat'are Isennixtjintsjere xi tijña ngajinnu ngatsi'u.

¹²'Bamani nts'ia, je bi nde tjennina ngat'are yojona tsa kuetsuba ngisa jotsa'en tsu yojo jena. ¹³Ngat'a tsa kuetsubo joni xuta xi tsik'etjusun mé= xi tsu yojo jere, kueyañu. Tunga tsa ko Isennixtjintsjere Na'enchana sichajiun mé= xi mejénre yojonu, kuetsubakunñu.

¹⁴Ngatsi'i xi Isennixtjintsjere Na'enchana baku ndiyare, kui=

xi ki'ndire Na'enchana kuán.

¹⁵Ngat'a kisakunu Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba bi chu'nda kitsa'ennu, tuxi kjuikun ngañu. Tusa kitsa'ennu ki'ndire Na'enchana 'ba ka'nda bakuyana nga kuan k'uin_ra Na'enchana: "Pachi."

¹⁶'Ba ndekuini Isennixtjintsjere Na'enchana jngu mako inimana 'ba tsuyakixi nga ña= xi ki'ndire Na'enchana kuán. ¹⁷Ngu, ña xi je ki'ndire Na'enchana kuán, 'ba nde sakut'ana mé= xi tse'e Na'enchana, 'ba ko Cristo sakut'akonina. Tuxi sakut'anina kjuajere Cristo, tjinnere nga xja'akua kjuanimare ngayeje.

¹⁸'Ba 'be=ñā nga kjuanima xi temitjaxtia nixtjin nganda'e tumé kjinjín tsa singusunkuaa kjuajere Na'enchana xi jaskan kuatsejen ngajinna. ¹⁹Ngayéje xi kitsinda Na'enchana inyakuya 'ba 'ñu mejénre skue nixtjin nga Na'enchana kuakutsejen jó= kun xi ki'ndire. ²⁰Ngat'a mé= xi kuando bi nde tjinnire nga'ñu nga sik'etjusun mé= xi tjinnere nga sa'en tsakaiñu. Kui bi kuamejénre nga 'ba kuata'en. Tunga Na'enchana 'ba=tsa'en 'enda nga 'ba kuánre. Tunga mé= xi kuando 'ba=nde tikuyare nixtjin ²¹nga bi nde kjuetsunni, kionga kuandai ngat'are ch'a xi ya'anijín. Ngat'a k'uendundaiko ki'ndire Na'enchana 'ba sakut'are kjuajere.

²²'Yaña nga 'nda nganda'e ngayéje xi kitsinda Na'enchana inyafa'axtiu= kjuanima 'ba tsine joni jngu chjun xi tibe'e ki'ndi. ²³'Ba bi tu kui= xi inyafa'axtiu kjuanima, 'ba=nde ko ña ngayeje. Ngat'a je tijñajinna Isennixtjintsjere Na'enchana, nga tjen kika'e titjunna ngajinre

ngayéje mé= xi tu sakuna jaskan. Techja'a=ña kjuanima ngajin inimana nga techuya nixtjin nga Na'enchana sa'enkjinna ki'ndire, nixtjin nga k'uangia. ²⁴Ngat'a je ts'angia kui kjuia techuyani_ra kibiu. Tunga tsa je kisakuna mé= xi techuya_ra, bi nde xiuya ngisani_ra kibiu. Ngu ni'yá nde kuyare xi je tjinnere. ²⁵Tunga tsa techuya_ra mé= xi kje 'yaján, tjinnere nga xiuya_ra ko kjuatsejnda ka'nda nga sakuna.

²⁶'Ba= nde Isennixtjintsjere Na'enchana basekona ngat'are kjual'indana. Ngat'a bi 'ya xi chja'a jotsa'en tjinni nga xja'a, tunga Isennixtjintsjere Na'enchana fani xi 'bets'antjaina. Bi sakuna en tuxi kuixunña jotsa'en tsinentjaina Isennixtjintsjio ngixkun Na'enchana. ²⁷'Ba Na'enchana kutsejenjin nga jngu jngu inimare xuta 'ba be= mé= xi mejénre tsu Isennixtjintsjio. Ngat'a jotsa'en mejénre Na'enchana, 'ba=tsa'en Isennixtjintsjio 'bets'antjai xuta tsjere kui.

²⁸'Yaña nga ngayéje xi mata'en xuta xi tsimején Na'enchana, kui tsichjen kibiu nga tu kjuanda tse'e xutabiu, xuta xi xakji'i kinchjare jotsa'en kuamejénre. ²⁹Ngat'a xuta xi Na'enchana tsabexkun titjun, kui= xi 'ba nde 'endunda titjun nga kuan joni isenre Ki'ndire, tuxi Ki'ndire kuanni Ki'nditjun ngajinre nts'e xi nkjin mani. ³⁰'Ba xi Na'enchana 'endunda titjun, kui= xi 'ba nde xakji'i kinchjanire. 'Ba xi kinchjare, kui= xi 'ba nde kitsa'en nga kuakixi ngixkun. 'Ba xi kitsa'en nga kuakixi, kui= xi 'ba nde kitsjare kjuaje.

³¹'Bamani, éjó kuixan ngat'are kibi? Tsa Na'enchana tijñakona,

tsajain xi kuan sa'enna. ³²Kui xi bi 'echja'nde nga Ki'ndire kju'a kjuanima, tusa kitsingantsja nga kjinik'en ngat'ana ngatsi'a. Kui kjuañu, ¿jót'sa'en bi ñatjen sjana ko Ki'ndire ngayéje xi tjin? ³³¿'Yá= xi kuanejena, ña xi Na'enchana je kiskja'ajinna? ¿A Na'enchana? Junjun, ngat'a kui= xi kitsa'en nga kixi kuáan. ³⁴¿'Yá= xi skaninejena? ¿A Cristo Jesús=? Junjun, ngat'a kui= xi k'en ngat'ana 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba tijnã ngate kixire Na'enchana nga ti'bets'antjainna.

³⁵¿'Yá= xi kuan k'uejñat'axinna kjuanimejenre Cristo? ¿A kjuanima= asa kjuana'en xi temitjaxtia? ¿A kjuatsjenngicha=, a kjindia asa kjuax'an? ¿Asa mé= xi tjekun? ¿Asa nga kjuinik'enna? ³⁶Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Ngat'a tsiji ngantsjai tjekun
tetsubaj ngat'are kjuabeya,
'ba xuta 'bexkini joni chutsanga
xi je tjindunda nga kueya.

³⁷Tunga ngajinre ngayéje kibi, tusa ngisa ña'an ngisa ngat'are Cristo xi kitsimejéna. ³⁸Ngat'a be=re takuaan nga tsajain xi kuan k'uejñat'axinna kjuanimejenre Na'enchana, ninga tsa kueya 'ba ninga tsa kuetsubakuan, 'ba ninga ankjejin ninga xi batexumajin ninga xi tjinre kjuañu, 'ba ninga xi tjima nganda'ejin 'ba ninga xi jaskan kuan, ³⁹'ba ninga xi nk'a= ninga xi nangajin, 'ba nijngu tsajmi xi yak'a xi kitsinda Na'enchana. Tsajain xi kuan k'uejñat'axinna kjuanimejenre Na'enchana, kjuanimejen xi yakutsejenna Na'enna Cristo Jesús.

9 Kjuakixi= xi texian. Bi te'bonachaa ngat'a makjainna ngat'are Cristo 'ba jngu= makuaa. Isennixtjintsjere Na'enchana titsja ndiyare kjuankjin kakunna nga titsuyakixina nga tjin= ndiyare xi tenchjaa. ²Ne ba tjimana 'ba niki tjimakjine inimana ³ngat'are nts'ia xi xuta naxinandana mani nga'e ngasun'ndio. Ka'nda mejéna tsakaiñu tsa Na'enchana skaninejena 'ba tsa k'uejñat'axinna Cristo, tsa 'batsa'en kuan sik'angia xingia.

⁴Xi naxinandana xutare Israel. Na'enchana kitsa'en ki'ndire. Tsek'eñajinre 'ba yakutsejenre kjuajere. 'Endako kju'a 'ba kitsjare kjuatexumare 'ba yakutsejenre jót'sa'en tjinnere nga sichjire 'ba kitsjare ts'a mé= xi sjare. ⁵Xutare Israel ntje chinga xi kiskja'ajin Na'enchana jendibanire. Xi 'ba nde kio jendibanire Cristo kionga tsaka'a yojore joni xuta ngasun'ndio. 'Ba Cristo, Naina xi batexumare ngayéje mé= xi tjin. Ngatjanichjintsjaire ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

⁶Tunga bi tsa tsu kju'a nga en xi kitsja ts'a Na'enchana bi 'etjusun. Tunga kui= xi ma, bi ngats'i xuta xi ndibani xuta chingana xi Israel 'mi, kui fa xi xutare Israel. ⁷'Ba bi ngats'i ntje xi ndibanire Abraham, tsa kui fa xi ki'ndire mani. Ngat'a Na'enchana 'bi kitsure: "Ntje xi s'eri, kui= xi kjuendibanire ntjere Isaac."

⁸Kui xi tsunire nga bi ki'ndire fa Na'enchana xi kis'ere Abraham jotsa'en nga'e ngasun'ndio. Tusa ki'ndi xi kis'ere jotsa'en kitsja ts'a Na'enchana, kui= xi 'bexki joni ntjere Abraham. ⁹Ngat'a kui enbi xi

kitsjare ts'a Na'enchana Abraham: "Nu xi ndiba tunga ndekuini nixtjinbi kjua'ekun nganira, 'ba Sara s'ere jngu ki'ndi xi'in."

¹⁰Ba bi tsa tu kibi. 'Ba=nde kuata'en Rebeca xi kuán chjunre xuta chingana Isaac, kionga kis'eya'more ki'ndi 'ñu. ¹¹Na'enchana kitsjare ts'a ngat'are ki'ndire kionga kje tsinjín 'ba kje tsa'enjín mé= xi nda ninga mé= xi ch'o, tuxi kuajnguni mé= xi 'endatitjun Na'enchana nga kiskja'ajin ki'ndi xi kuamejénre. Kibi bakutsejen nga Na'enchana kja'ajin xuta xi kui mejénre 'ba bi ngat'are mé= xi nda tsa'en xuta. ¹²Kui kjuañu 'ba kitsunire Rebeca: "Ki'ndi xi tjun tsin, kui= xi sa'exangire xi tjenngi ngañu." ¹³Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Kitsimején=ñā Jacob 'ba tsa'beton=ñā Esau."

¹⁴Bamani, ¿jó kuixan? ¿A kabi tsa'en Na'enchana? iNiñajanni 'batsa'en! ¹⁵Ngat'a Na'enchana 'bi kitsure Moisés: "Kjua'anima=nā ngat'are xi mejénñā nga kjua'animañā, 'ba kjua'anima kakun=nā ngat'are xi mejénñā kjua'anima kakunā." ¹⁶Bamani bi ngat'are mé= xi mejénna ninga mé= xi nda ñā'an tsa Na'enchana tsichikunta'en xuta, tu ngat'are nga fa'animare=. ¹⁷Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a ñā Na'enchana 'bi kitsure Faraón: "Kui= kjua kitsja xanira, tuxi kuakutsejenñā kjua'ñunā ngat'ari 'ba tuxi s'eyanijmini ngat'anā jo kji'i ngasun'ndio." ¹⁸Bamani Na'enchana fa'anima=re xi mejénre nga

kjua'animare, 'ba tsitaja= inimare xi mejénre nga sitaja= inimare.

¹⁹Ngu tsa k'uinnaa: "¿Áññu Na'enchana kaninejenire xuta ya'a? Ngat'a xuta tu tsa'ensani mé= xi Na'enchana tsu kakun nga sa'en." ²⁰Tunga, ji xi tu xuta ngasun'nde kuánsai, ¿'yá= ni ji tsa kuatekjo'akue Na'enchana? Jngu tiji nangi bi ma tsure xi kitsinda: "¿Áññu 'bitsa'en kjinindaninaa?"

²¹¿A bi tjinre ndiyare xuta xi tsinda tiju nga siko nangibiu jotsa'en nga kui mejénre? Kuan ndekui ni nangibiu sindakoni jngu tiji xi tu xakji'i kuachjennire jngu nixtjinre s'i 'ba ko ngijngu xi sichjenntsjai.

²²Nde 'ba= tsa'ennire ngat'are Na'enchana. Kui tjinre ndiyare nga kuakutsejen kjuastire 'ba nga k'uejñatsejen kjua'ñure. Tunga 'ba= nde tjinre ndiyare nga xjukjuakore 'ba nga sitsejnda yojore ngat'are xuta xi joni tiji, xi machjen nga kjuendibanere kjuastire 'ba xi tjindunda nga kjuerkjua. ²³'Ba=nde Na'enchana tjinre ndiyare nga 'bejñatsejen jót'sa'en je kjuajere ngat'are xuta xi jo=ni tiji xi tifa'animare, xi je 'endunda titjun nga sakure kjuajere.

²⁴Ñā= ñā kui xutabi. Na'enchana xakji'i kinchja=nina bi tsa tu ngajinre xuta judío, 'ba=nde ngajinre xuta naxinanda xi yak'a ngayeje. ²⁵Jotsa'en xuta chinga profeta Oseas kitsi'indu enre Na'enchana:

Xi bi naxinandanañ tsakaiñu,
nganda'e naxinandanañ xin_ra.
'Ba xi bi kitsimijáan,
kui= xi simijáan.

²⁶ 'Ba ndekuini nga'nde ña 'ba kik'inre xuta:
 "Jun bi naxinandana kuon",
 kio 'ba k'uin nganire
 nga kui= xi ki'ndire Na'enchana
 xi tijñakun.

²⁷ 'Ba 'ba kitsu xuta chinga profeta
 Isaías nga kinchja ngat'are xutare
 Israel: "Ninga tsa 'batsa'en nkjin
 mani xutare Israel joni tsumi xi
 tjin ndai ndachikun, tunga tu
 chuba ma sani xi k'uangi. ²⁸ Ngat'a
 je sik'etjusun xati kjuakixire
 Na'enchana ngat'are xi kitsu nga
 kuan jo kji'i ngasun'ndio." ²⁹ 'Ba
 ndekuini Isaías kitsutitjun: "Tsa
 bi 'ejña ngisana ntje Na'enchana
 xi tjinre ngayéje kjuañu, jeru 'ba
 nde kuata'an joni xutare Sodoma
 'ba kuáan joni xutare Gomorra
 tsakaiñu."

³⁰ 'Bamani, ¿jó kuixan ngat'are
 kibi? Xuta xi bi judío, xi bi
 tsangisjai nga kuakixi ngixkun
 Na'enchana, kui= xi kisakure
 kjuakixi. Kuakixi= ngat'a
 kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana.

³¹ Tunga ngat'are xutare Israel,
 tsangisjai nga sik'etjusun
 kjuatexumo tuxi kuakixini ngixkun
 Na'enchana, tunga bi echutjenggi.

³² ¿Áññu nde? Ngat'a bi tsangisjai
 kjuakixi xi sakure xuta xi
 makjainre ngat'a tse'e Na'enchana.
 Tusa kuamejénre nga sik'etjusun
 mé= xi kua'indut'a kjuatexumo,
 tuxi 'batsa'en kuakixini. Ngu,
 kisatengi ndiojo xi satengi
 xuta, ³³ jotsa'en kua'indut'a enre
 Na'enchana: "An k'uejña nangi
 Sión jngu ndiojo xi satengi xuta,
 jngu naxi xi ko'otsakjan xuta. Tunga

ngat'are xi kuakjainre ngat'are kui,
 bi sakure kjuasuba."

10 Jun nts'ia, xi mejénre
 inimana 'ba nga 'bets'antjaa
 xutare Israel ngixkun Na'enchana,
 kui= nga mejéñna nga k'uangi.
² Ngat'a kuan xinyakixia ngat'are
 kui nga 'ñu inyamangisjai mé=
 xi tse'e Na'enchana. Tunga bi
 mankjainre jót'sa'en tjinni nga 'ba
 sa'en. ³ Ngu bi yatesinre kjuakixi xi
 Na'enchana mare tsja. Tu kuenda
 tse'e suba= tsangisjai jotsa'en
 kuakixini ngixkun Na'enchana. 'Ba
 bi tsuba'ñu ndiya xi kui 'ejña tuxi
 kuakixini xuta ngixkun. ⁴ Ngat'a
 'etjusun= kjuatexumo kionga ja'e
 Cristo, tuxi kuakixini ngixkun
 Na'enchana ngats'i xi makjainre
 ngat'are kui.

⁵ Moisés kitsi'indu ngat'are jotsa'en
 kuakixi xuta ngixkun Na'enchana
 nga sik'etjusun kjuatexumo, 'ba
 kitsu: "Xi sik'etjusun ngayéje
 mé= xi kua'indut'a kjuatexumo,
 sakure kjuabenichun ngat'are
 kjuatexumo." ⁶ Tunga 'batsa'en
 kitsi'indu ngat'are kjuakixi xi
 sakure xuta xi makjainre: "Bi
 'batsa'en nikja'etsjen: ¿Yá= xi
 kuijin ngank'aa?" Kui xi tsunire
 tuxi sa'enni nga kjuendejen Cristo.
⁷ 'Ba 'ba nde kitsu ngayeje: "Ba bi
 'batsa'en nikja'etsjen: ¿Yá= xi kuaje
 ña tjindu mik'en?" (Kui xi tsunire
 tuxi sa'enni nga skjennitjen Cristo
 ngajinre mik'en.) ⁸ Tunga kitsu
 Moisés ngayeje: "Tijñat'a tiñari enre
 Na'enchana, ngajin inimari tijña 'ba
 nukjua=ni ngat'are." 'Ba kui enbi
 xi tenikja'axtiuyee nganda'e, en xi
 tjinnere nga kuakjainre xuta.

⁹Ngat'a tsa ko ndsu'bai sikixiye nga Jesús= xi Na'enna, 'ba tsa ko ngayéje inimari kuakjainri nga Na'enchana kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en, k'uangi=ni.

¹⁰Ngat'a ko inimare xuta makjainnre 'ba makixi. 'Ba ko ts'a tsikixiya ngat'are Jesucristo 'ba 'bangi.

¹¹'Batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Xi kuakjainre ngat'are kui, bi sakure kjuasuba." ¹²Ngat'a bi kabi tsa'en ngajinre xuta judío ko xuta xi kja'ere. Ngat'a ngututu mani Na'enre ngats'i xuta 'ba tsjare kjuanyina xi tjinre ngats'i xi nchja ja'enre. ¹³Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "K'uangi= ngats'i xi kuinchja ja'enre Na'enna."

¹⁴Tunga, ¿jót'sa'en kuinchja xuta ja'enre xi bi makjainre ngat'are kui? ¿'Ba jót'sa'en kuakjainre ngat'are xi kje nt'ejín ngat'are kui? ¿'Ba jót'sa'en kjuint'eni tsa tsajain xi sikja'axtiuyare enre? ¹⁵¿'Ba jót'sa'en sikja'axtiuyani xuta enre tsa bi nikasen nga sikja'axtiuya? Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Á kji'i tse ni kjuatsja nga fa'ekunna xi tsikja'axtiuya en xatse xi nda tsu."

¹⁶Tunga bi ngats'i xutare Israel yatesinre en ndare Na'enchana. Ngat'a 'bi kitsu Isaías: "Ji Na'en, ¿'yá= xi kuakjainre ngat'are en xi kjinikja'axtiuyee?" ¹⁷'Bamani makjainre xuta kionga nt'ere en xatsebi. 'Ba nu'yare en xatsebi kionga nikja'axtiuya ngat'are Cristo. ¹⁸Tunga xiān ngat'are xutare Israel: ¿A bi= tsé kjint'ere enbi? Jun, kjint'e=. Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Ngayéje ngasun'ndio kjinu'yare jndare,
'ba ka'nda ña fet'a ngasun'ndio echu enre.

¹⁹'Ba 'ba nde xiān ngayeje: Ngu ¿a bi= tsé kuankjinre xutare Israel ngat'are kibi? Tunga titjun Moisés 'batsa'en kitsi'indu enre Na'enchana: An sa'aan nga jun s'enu kjuaxin kakun ngat'are xuta xi kje jngujín naxinanda, 'ba sa'aan nga kuasticho jngu naxinanda xi tumé mankjínre.

²⁰'Ba jaskan kuan kakun Isaías nga 'ba nde tsa'en kitsi'indu enre Na'enchana:

Xi bi tsangisjaina,
kui= xi kuasjai_řa.

'Ba xi bi tsiningiya ngat'ana,
kui= xi yakutsejen_řa yojona.

²¹Tunga ngat'are xutare Israel 'batsa'en kua'indut'a: "Tsa'a nixtjin yejen_řa ndsaa jngu naxinanda xi xtan 'ba xi nga'a."

11 Kui kjua xinña, ¿a 'ejñat'axin= Na'enchana naxinandare? ¡Nisañajanni! Ngat'a an 'ba=nde xutare Israel kuān xi ntjere Abraham jendibañā. An ndibaniña xuta xi jendibanire xuta chingana Benjamín. ²Na'enchana bi 'ejñat'axin naxinandare xi ja'ba je kiskja'ajin titjun.

¿A bi 'yo jót'sa'en kua'indut'a enre Na'enchana, ña Elías yatejene xutare Israel ngixkun Na'enchana nga jako? 'Ba 'bi=tsa'en kua'indut'a: ³"Ji Na'en, xutabi je= kitsik'en nchja chinga profeta xi tsiji 'ba je kitsikjekjua nga'nde tsjeri. 'Ba tu an ts'angi ngisaa, 'ba 'ba

nde mejénre sik'enna ngayeje.”

⁴Tunga Na'enchana kitsure: “Je kitsik'endut'axin_řa yojona yatu mi nchja xi bi tsikinyakunch'int'are Baal.”

⁵Ba 'ba nde tjima nixtjin nganda'e ngayeje. Chuba xutare Israel tjindu ngisa xi Na'enchana kiskja'ajin tu ngat'are kjuandare. ⁶Ba tsa ngat'are kjuandare Na'enchana kitukja'ajinni xuta, kui xi tsunire nga bi kichja'ajin tu ngat'are mé= xi nda kitsa'en. Ngat'a tsa kichja'ajin xuta tu ngat'are mé= xi nda kitsa'en, kjuandare Na'enchana bi nde chjinire ya'a.

⁷Ngu, kui= xi ma. Mejen ngatsi'i xutare Israel bi kisakure kjuakixi xi tsangisjai. Xi chubabiu xi Na'enchana kiskja'ajin, kui= xi kisakure kjuakixi. Tunga xi yak'a kuataja inimare. ⁸Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

“Na'enchana 'ejñujinre kjuafa'etsjenre xutabiu 'ba kitsa'en nga tuxkun bi kuan skuekoni 'ba nga ñojon bi kuan kjuint'ekoni ka'nda nixtjin nganda'e.” ⁹Ba nde kitsu David:

Joni chja'ya ko na_ya ngatjama s'ire xutabiu,
tuxi satengini 'ba tuxi sakunire
kjuanima xi 'bakore.

¹⁰Ngatjama ka tuxi bi nde
kuatsejennire,
'ba ngatamindiyakontsjai ch'a
ndayats'in.

¹¹Kui kjua 'ba xinña, ĺa tu ndiya kiskatojo= xutare Israel kionga kisatengi? iNisañajanni! Tusa ngat'are jere xutare Israel ja'ejinre naxinanda xi yak'a en xi sik'angire, tuxi 'batsa'en kuachinini xutare

Israel. ¹²Ngu tsa xuta xi bi judío kisakure kjuanyinare Na'enchana kionga kitsichaja xutare Israel nga tsajngi je, ngisajin tu kuan ngisa kionga saku nganire xutare Israel nga'nde xi tse'e ngixkun Na'enchana.

¹³Tefako_nuu jun xi bi xutare Israel kuon. Na'enchana kitsa'enna jngu apóstol ngat'a tsojon 'ba tsikja'etsjenña nga ne chjire xana.

¹⁴Tsa 'batsa'en kuan sa'enna nga naxinandana kuachini ngat'anu, 'ba tsa'aan tuxi 'batsa'en k'uangi yak'ani. ¹⁵Ngat'a xuta xi bi judío kisakure kjuaxiu ngixkun Na'enchana kionga kis'endut'axin xutare Israel. Kui kjua, ĺj fa ngisa kuan kionga xutare Israel xjubetjo ngani? Kuan joni xuta xi je jesun 'ba k'uendukun ngani.

¹⁶Tsa tsje ngixkun Na'enchana na'yu xi nindako niñuxtila chje xi ba'etitjunre Na'enchana, kui xi tsunire nga 'ba=nde tsje ngayéje na'yure niñuxtilo. 'Ba tsa tsje ngixkun Na'enchana jamare yo, kui xi tsunire nga 'ba nde tsje tjiare.

¹⁷Xutare Israel, kui jo=ni jngu ya olivo xi kitit'a masen tjiare. 'Ba ji jo=ni tjiare ya olivo xi s'e ngijñacho. Tunga je= kisakuri nga'ndere tjia xi kitit'o 'ba kisakut'ari kjuabenichun xi tijña ngajin jamare ya olivo xi ndo. ¹⁸Tunga bi nk'a 'naxje yojori, tsa sji nga ji xi ngisa 'ñu nda ngisai nga ko mare tjia xi kitit'o. Tsa mejénri nk'a kju'i'naxje yojori, tusa tikja'etsjen nga jamare yo xi tsja nga'nuri 'ba bi ji xi ba'e_ri nga'ñu jamo.

¹⁹Ngu tsa 'ba sji: “Kitit'a tjiare yo, tuxi an s'et'aña nga'ndere.” ²⁰Nda tjin. Kitit'a ngat'a bi kuakjainre

ngat'a tse'e Na'enchana. 'Ba ji kixi tesen nganda'e ngat'a mankjainri. Kui kjuañu bi nikja'etsjenni tsa ji xi ngisa 'ñu nda ngisai. Tusa tikunche Na'enchana. ²¹Ngat'a tsa Na'enchana bi kitsichat'are tjia ndare ya olivo, ɔa tu kju'a 'mini ji sichat'ari tjia xi tu kiset'ai?

²²Chutsejen jótša'en nda 'ba jótša'en 'ñu mejenre Na'enchana xuta. 'Ñu yejenre xi tsajngi je 'ba ji nda= kitsikori. 'Ba nda= sikori, tsa janda kueni ngajin kjuandare. Tunga tsa bi 'ba si'en, 'ba=nde kuichat'ari ngayeje.

²³'Ba nde xutare Israel, tsa si'inda inimare 'ba kuakjain nganire ngat'a tse'e Na'enchana, kua'e nganire nga'nde xi tse'e. Ngu Na'enchana tjinre kjuañu nga k'uet'a ngani ya olivo. ²⁴Ngat'a ji jo=ni tjiare ya olivo xi tjin ngijñacho 'ba kitsa'e'nderi nga kiset'ai ya olivo xi ndo. Na'en tjinre tsajmibiu. 'Bamani, ɔa bi kuan kua'e'nde nganire xutare Israel nga s'et'a ngani ya olivo xi tse'e fa? Ngat'a kui= xi tjia xi ndo.

²⁵Jun nts'ia, mejénnā nga xio kibi xi Na'enchana 'ejña'mo, tuxi bi nk'a kakun kju'i'naxjeñu yojonu. Yak'a xi tjin ngajinre xutare Israel kuataja inimare ka'nda nga kuajngu naxinanda xi bi judío xi kichja'ajin nga sakure nga'nde ngixkun Na'enchana. ²⁶'Ba kionga 'ba kuan, k'uangi ngats'i'i xutare Israel. Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Nangi Sión kju'a'eni xi sik'angi xuta.

Kui= xi k'uejñat'axinre kjuach'okun ntjere Jacob.

²⁷'Ba kui= kjuabi xi k'uendakua xutabiu,

kionga je kju'a'axian jere.

²⁸Nganda'e mején ngats'i'i xutare Israel tsabeton en ndare Na'enchana 'ba kui= kju'a stikeni Na'enchana. 'Ba kuán nga tu kjuanda tsojon. Tunga Na'enchana tsimején xutare Israel ngat'a ntje chingare= kiskja'ajin. ²⁹Ngat'a Na'enchana bi kja'a mé= xi tsja 'ba ninga bi tsik'endut'axin xuta xi xakji'i nchjanire. ³⁰Nixtjin kuatse jan bi kjinu'ya_ru Na'enchana, tunga nganda'e tefa'anima kakun_ru tu ngat'are nga bi kjint'e xutare Israel. ³¹'Ba nde 'batsa'enni nganda'e. Xutare Israel bi inyant'ere Na'enchana tuxi Na'enchana kju'a'anima kakunnire kui ngat'a je ja'anima kakun_ru. ³²Ngu nijnguú xuta kjint'ere Na'enchana, 'ba Na'enchana kitsikuma tsi'ire ngajin kjuaxtanre tuxi kju'a'animanire ngats'i'i.

³³iÁ tuku kji'i jeni kjuanyinare Na'enchana! iÁ tsa'en tseni kjuafa'etsjenre ko kjuankjin kakunre! Tu'yá ma tsuya jó tjinnire mé= xi tsa'en. 'Ba tsajain xi mankjainre ndiyare. ³⁴Ngat'a, ɔ'yá xi be jó tjinnire kjuankjin kakunre Na'enchana? ɔ'Yá= xi kitsuyare mé= xi tjinnere nga sa'en? ³⁵ɔ'Yá= xi kitsikeyare tsajmi Na'enchana, tuxi tjinnere nga siku'be nganire? ³⁶Ngat'a Na'enchana kitsinda ngayéje xi tjin. Tjin= tu ngat'are kjuañure 'ba tuxi sakunire kjuaje. iNgatjas'ere kjuaje Na'enchana nixtjin xi bi fet'a! 'Ba ngatjama.

12 'Bamani nts'ia, ngat'a tifa'anima kakun_ra Na'enchana, kui kju'a te'bets'ani_nuu nga tingantsja_ru yojonu

Na'enchana joni jngu chje tjikun xi tsje 'ba xi kuatsjare. Tsa 'ba si'on, sichji_ru ko ngayéje kakún. ²Bi chjungi_ru jotsa'en tjindu xuta xi tse'e ngasun'ndio. Tusa tik'antjaiyo yojonu jotsa'en Na'enchana titsixatse kjuafa'etsjennu, tuxi 'batsa'en kuankjinninu mé= xi mejénre Na'enchana, mé= xi nda ko mé= xi matsjare 'ba ko mé= xi tsjekjin.

³Ngat'are kjuanda xi kitsjana Na'enchana tefako_nuu nga jngu jnguu jun ngatsi'u. Bi mitjaxtiune_ru jo kji'i tjinni nga sikja'etsjion ngat'a tsojon. Tusa chubare tsa'en tikja'etsjenntsjo jo kji'i chubare kjuamakjain xi Na'enchana kitsjanu nga jngu jnguu jun. ⁴Joni yojona. Nkjin ka'a tjinre, 'ba kja'e kjuanga xa tsa'en nga jngu jngu ka'a. ⁵Ba nde 'ba= tsa'ennire ngat'ana xi makjainna. Nkjin maña. Tunga jngu= yojo ma ngat'are Cristo, 'ba nga jngu jngua jngu= ka'a yojobiu kuán.

⁶Kja'e kjuanga xa xi mana ña'an. Kui kjuanda xi kitsjana Na'enchana nga jngua jngua. Xi kika'ere nga kuinchja joni nchja chinga profeta, kui xi ngatsuya enre Na'enchana jotsa'en kika'ere nga makjainre. ⁷Xi kika'ere nga kuaseko xuta xi yak'a, kui xi 'ba ngatatsa'en. Xi kika'ere nga kuakuya, kui xi ngatakuya. ⁸Xi kika'ere nga sja kjuañukakun, kui xi ngatatsja kjuañukakun. Xi kika'ere nga sja ton, kui xi ngatatsja ton ko ngayéje inimare. Xi kika'ere nga kuatexuma, kui xi kixi ngatjiko xare. Xi kika'ere nga kju'anima kakunre xuta xi kja'ere, kui xi tsja ngatjas'ere nga 'ba sa'en.

⁹Nga ko fani kjuakixi timijion xingiu. Ngatjamasticho mé= xi ch'o 'ba tangitjenngintsjo mé= xi nda. ¹⁰Timijion xingiu jo fani tsa nts'io, ngat'a nts'io mañu. Chaxutakaño xingiu nga ngisa mejénnú xi tu kjuanda tse'e nts'io. ¹¹Nt'e ti'on ngat'are mé= xi teño'on 'ba bi nitsi'o. Ngat'etsjatsjare inimanu nga si'axangi_ru Na'enna. ¹²Tsja ngat'enu nga chuya_ru mé= xi sjanu Na'enchana. Ngatachukjuakonu kjuanima xi temitja'axtiu. 'Ba bi tu sak'ua chuko Na'enchana. ¹³Ta'e_ru mé= xi chajat'are xuta tsjere Na'enchana 'ba nda chjubetjo 'yá= xi kjuechukunnu.

¹⁴Chja'a_ru Na'enchana nga kui ngatatsichikunta'en xi tjenngikenu. Chja'atjo xi 'ba tsikonu 'ba bi xi ch'o chjo'o ngat'are. ¹⁵Titsjako xi tsja titsubare 'ba chi'ndako xi inyakji'nda. ¹⁶Nda ch'antsjo xingiu. Bi nink'o kakún. Tusa nda ch'o xuta x'an. Bi xuta nkjin kakun 'misuba_ru yojonu.

¹⁷Bi 'ba nde ningojo_ru xi ch'o sikonu. Tusa ti'on mé= xi nda tjin ngixkun ngatsi'i xuta. ¹⁸Tsa kuan, tsa ngat'anu tijná, ngatjas'ekonu kjuaxiu ngatsi'i xuta. ¹⁹Nts'ia_xian, bi jun ningojo mé= xi tjinikonu. Tusa ta'endio nga kjuastire Na'enchana xi 'ba sa'en. Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a: "An= ñá xi singuajaá. An= ñá xi k'uechji ngani_rá mé= xi 'bakore xuta." 'Ba tsu Na'enchana. ²⁰'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a gayeje: "Tsa bojore xuta xi stikeri ji, ta'e_ri xi skine. Tsa xindare, ta'e_ri nanda xi k'ui. Ngat'a tsa 'ba si'en, tusa kuasubare

xuta xi stikeri.” ²¹Bi ba'ende tsa kjuach'okun sa'enri. Tusa ti'en mé= xi nda 'ba 'batsa'en si'an_ri kjuach'okun.

13 Ngatsi'i xuta tjinnere nga sik'etjusun enre xutaxa xi tjin. Ngat'a ngayéje xa xi tjinre Na'enchana ndibanire, 'ba kui 'enda xa xi tjin. ²Kui kjuañu xi bi tsik'etjusun enre xutaxa, kui= xi stike mé= xi Na'enchana je 'eña. 'Ba xi 'batsa'en, ndekui tjimangikjua subanire yojore nga xaninejere.

³Ngat'a xutaxa bi tjindu tuxi kuinyakunnire xi nda tsa'en, tu kui sani xi ch'o tsa'en. ¿A mejénri nga bi kjuinkunche xutaxa? Tusa xi nda ti'en, 'ba nda= skueri xutaxo. ⁴Ngat'a kjuanda tsiji nga inyatsa'exangire Na'enchana xutabiu. Tunga tsa si'en mé= xi bi nda, tjinnere nga kjuikunche xutaxo ya'a. Ngat'a bi tuxkia tjinre kjuañu xutabiu. Inyatsa'exangire Na'enchana, tuxi sikja'ani kjuanima 'ba sa'enire kjua xi ch'o tsa'en. ⁵Kui kjuañu tjinneire nga sik'etjusun enre xutaxa. Bi tsa tu ngat'are nga sa'enna kjua 'ba=nde tuxi kixi s'eni kjuafa'etsjenna.

⁶'Ba kui kjua 'bechjintjaini_ru xutaxa, ngat'a kui inyatsa'exangire Na'enchana 'ba tu kuifa ni xa inyatsa'en. ⁷Ta'e_ru mé= xi 'bakore nga jngu jngu xutaxa. T'echjintjai_ru 'ya xi kjebechjintjai tume tsajminu. Chaxuto xi tjinnere nga chaxuta, 'ba chakun xi tjinnere nga xiakun.

⁸Tu'yá ngatatsjennu tse'e. Tunga tjin xi kitsjensjainu. Kui= nga nimijáan xingia. Ngat'a xi tsimején xinkjin, kui= xi titsik'etjusun

ngayéje kjuatexumare Na'enchana.

⁹Ngat'a kjuatexumo 'bi=tsa'en kua'indut'a: “Bi ñe'en kjuachajngi. Bi nik'en xuta. Bi ñe'en cheje. Bi nukjuai en ndesu. Bi nimején mé= xi tjinre xuta xi kja'ere.” Kui kjuatexumabi ko kja'e ngisa kjuatexuma jngu ma ko kibi: “Timején xingi jofatsa'en nimején yojori.” ¹⁰Xi tsimején xinkjin, kui bi ch'o tsiko. Kui kjua nga nimijáan xingia 'batsa'en nik'etjusun yaja kjuatexumo.

¹¹'Ba ti'on ngat'a je te'yo nixtjin xi tetsuma nganda'e. Je= chubare nga sikja'a_ra yojona. Ngat'a nixtjin nga k'uangia je ngisa tiña tijña tu'bani ko nixtjin nga tjun kuakjainna. ¹²Je tifa'a nistjen, 'ba je tjis'e isen. Kui kjuañu joni najñu xi jndi chja'axinña mé= xi ña'an ña jñu 'ba xaja mé= xi ña'an ña tsejen joni chasoldadu xi banda yojore nga fikjan. 'Ba 'batsa'en sikuendaña yojona ngat'are xi ch'o. ¹³Kixi tanginkua yojona joni xuta xi setsuma nga nixtjin. Bi k'uetsubajian kjuaxkje'a ninga kjuach'i ninga kjuachajngi ninga bi kjuatsjare yojo. 'Ba nde bi kuixkjankua xingia ninga bi ngatjas'ena kjuaxin kakun. ¹⁴Tusa ti'on mé= xi kitsa'en Na'enna Jesucristo, 'ba bi nikja'etsjion jótsa'en sik'etjusun mé= xi tsu yojo jenu.

14 Nda chjubetjo xi makjainre tunga xi bi tjiinggu kakun ngat'are mé= xi ma ña'an 'ba bi chubasiko ngat'are jotsa'en tsikja'etsjen. ²Tjin xi makjainre nga ma kjine tume xichine, 'ba tjin yak'a xi bi titsujngu kakun

ngat'are mé= xi ma kjine 'ba tu xi machajin nangiu= kjine. ³Xi kjine tume xichine bi ch'oke ngatjabe xi 'bechjonre vojore. 'Ba xi 'bechjonre vojore bi ngatsik'axki xi kjine tume xichine, ngat'a Na'enchana je kiskjebetjo xutabiu. ⁴¿'Yá= ni ji xi tenik'axki chu'ndare xi kja'ere? Tsa kixi sejña asa tibatengi chu'ndabiu, naire kjinere kibiu. 'Ba kixi= kuasen, ngat'a Na'enna tjinre kjuañu nga kixi sikasen.

⁵Tjin xi tsu nga jngu nixtjin ngisa= kun nga ko mare kja'e nixtjin, 'ba tjin yak'a xi tsu nga tu ngusun= ngayéje nixtjin. Nga jngu jngu tjinne nga sikja'etsjen jotsa'en bere kakun. ⁶Xi fa'ajin jngu nixtjin tuxi skuekunni, kui= xi 'batsa'en tuxi bekunni Na'enna. 'Ba xi kjine tume xichine, kui= xi 'batsa'en tuxi bekunni Na'enna, ngat'a tsjare kjuanda Na'enchana ngat'are xichinere. 'Ba xi 'bechjonre vojore, kui= xi 'batsa'en tuxi bekunni Na'enna, 'ba 'ba=nde tsjare kjuanda Na'enchana.

⁷Ngat'a tsajainjñan ña xi kuenda tse'e suba tijñakun asa tsa kuenda tse'e suba 'me. ⁸Tsa tetsubakuan, ngat'are Na'enna tetsubakuan. 'Ba tsa beya, ngat'are Na'enna beya. 'Bamani ninga tsa tetsubakuan asa beya, Na'enna tse'era. ⁹Ngat'a kui= kjuak k'enni Cristo 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en, tuxi 'batsa'en kuanni Naire xuta xi je jesun 'ba ko xi tjindukun.

¹⁰'Ba ji nde, ¿ánñu tenik'axkini nts'é? 'Ba nde ji, ¿ánñu ch'ocha 'yani nts'é? Ngat'a ngats'a tjinne nga kuanna kjuak ngixkun Na'enchana. ¹¹'Ba=tsa'en kua'indut'a: "An=

xi tejñakuan, titsu Na'enchana. Ngats'i' xuta kuinyakunch'in ngi xkuaan 'ba ngats'i' sikixiya nga an= xi Na'enchana." ¹²'Bamani nga jngu jngua kua'e ra kuenda Na'enchana ngat'are mé= xi kjiña'an.

¹³Kui kjuak bi nde sik'axki ngisaña xingia. Tusa tikja'etsjion jotsa'en bi si'anñu mé= xi sichajare nts'io ninga mé= xi k'uejñare kjuana'en kjuamakjainre. ¹⁴'Be=ña 'ba be=re takuaan nga tsajain xi tu kuenda tse'e suba jndi ngixkun Na'enchana. Ngat'are Na'enna Jesucristo mankjinna kibiu. Tunga tsa tjin xi kuetsu: "Jndi kibi ngixkun Na'enchana", ngu jndi= kibiu ngat'are xuta xi 'ba kuetsu.

¹⁵Tunga tsa tu ngat'are tsajmi xi techine mandusinre nts'é, bi nde tenik'etjusunni jotsa'en tijña kjuanimejen. Bi ba'e'nde tsa tu ngat'are xichineri xajani xuta xi Cristo k'enntjaini. ¹⁶Bi ba'e'ndio tsa ch'o tsa'en kuinchja xuta ngat'are mé= xi nda ngat'a tsojon. ¹⁷Ngat'a ña batexuma Na'enchana, bi mé= xi china ninga mé= xi 'yá= xi chjire. Tusa kjuakixi ko kjuaxiu 'ba ko kjuatsja xi tsjana Isennixtjinre Na'enchana, kui= xi chjire. ¹⁸Xi 'bitsa'en tsa'exangire Cristo, kui= xi tsitsjare Na'enchana 'ba 'ba nde xuta nda nchja ngat'are.

¹⁹'Bamani kuinyisja jótsa'en s'enina kjuaxiu 'ba jótsa'en kuisekokaña xingia nga ngisa 'ñu kuakjain ngisana ngat'are Na'enchana. ²⁰Bi ngat'are xichineri nikjetsin xa xi tita'en Na'enchana ngajinre xuta xi tse'e. Kjuakixi= nga tsje ngixkun Na'enchana ngayéje xichine xi tjin, tunga bi

nda tjin tsa xine tsajmi xi k'uejñare kjuana'en kjuamakjainre xuta xi yak'a. ²¹Tusa nda si'en tsa bi xine yojo ninga s'i binu ninga si'an ngisai tumeñu xi k'uejñare kjuana'en kjuamakjainre nts'é.

²²Jotsa'en mankjainri ngat'are kibi, tu ji sani 'batsa'en ngatjamakjainri ngixkun Na'enchana. iÁ ndanire xi bi kaninejere yojore nga tsa'en mé= xi bere kakun nga nda tjin! ²³Tunga xi bi tjiñgu kakun tsa ma asa bi ma kjine jngu tsajmi, kui= xi xaninejere tsa skine, ngat'a bi 'ba titsa'en jotsa'en makjainre. Ngat'a ngayéje xi bi ndibanire jotsa'en makjainna, kui= xi je.

15 Ña xi bi jó ján kjuafa'etsjen tjinna ngat'are mé= xi ma si'an, tjinnere nga k'uechjon_ ra yojona nga tu kjuanda tse'e xi makjainre tunga xi kje titsujngu kakun ngat'are mé= xi ma ña'an. Bi kuinyisja mé= xi tu ña tajngu matsjana. ²Tusa nga jngu jngua tjinnere nga kuinyisja mé= xi matsjare xingia 'ba mé= xi nda ngat'are, tuxi ngisa 'ñu kyakjain ngisanire ngat'are mé= xi tse'e Na'enchana. ³Ngat'a ninga Cristo bi tsangisjai mé= xi tu kui tajngu kuatsjare. Tusa kuata'en jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “En ch'otsu xi kitsuri xuta, kui= xi ja'et'aná ngayeje.” ⁴Ngayéje mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana nixtjin kuatse jan, kua'indut'a tuxi kuaku ndiyanina. Ngat'a ngajin enre Na'enchana sakuna kjuatsejnda ko kjuañukakun, tuxi kuan xuyani_ ra mé= xi sjana Na'enchana.

⁵Na'enchana xi tsjana kjuatsejnda ko kjuañukakun, kui ngatatsa'en

nga jngu ngatjama kjuafa'etsjennu jotsa'en mejénre Cristo Jesús. ⁶Tuxi 'batsa'en ñatjen 'ba kuixun tsi'iñu ko jngu jnda nga k'uiio nijmi nga Na'enchana xi Na'enre Na'enna Jesucristo xi tjinre kjuaje.

⁷Bamani nde, nda chjubetjo xingiu jotsa'en nda kiskjebetjonu Cristo, tuxi 'batsa'en s'ejñatsejenni kjuajere Na'enchana. ⁸Ngat'a an 'ba texin_nuu nga Cristo ja'etsa'exangire xuta xi judío kuán, tuxi yakutsejenni kjuakixire Na'enchana. Ja'etsik'etjusun mé= xi Na'enchana kitsjare ts'a ntje chingare xuta judío, ⁹tuxi naxinanda xi bi judío kue'eni nijmi nga Na'enchana xi tjinre kjuaje. Ngat'a 'ba=nde ja'anima kakunre ngayeje. Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Kui= kjuañu sichjinira ngajinre naxinanda xi bi judío 'ba sia jngu son xi sichjire ja'enri.”

¹⁰'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a ngayeje: “Jun naxinanda xi bi judío, titsjako xuta xi tse'e Na'enchana.”

¹¹'Ba 'ba nde tsu ngisa: “Jun ngatsi'i naxinanda xi bi judío, tichji_ru Na'enchana. Ngatatsichjire Na'enchana ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio.”

¹²'Ba 'ba nde tsa'en kitsi'indut'a xuta chinga profeta Isaías: “Jamare Isaí stjukkani xuta xi kjua'ekatexumare naxinanda xi bi judío, 'ba ngat'are kui naxinando skuyare mé= xi sja Na'enchana.”

¹³Na'enchana xi techuya ngat'are, kui ngatatsitsejin yeje inimanu kjuatsja ko kjuaxiu jun xi makjainnu ngat'are, tuxi janda ngisa kixi kuinya ngisañu ngat'are mé= xi techuya_ru jotsa'en

titsja nga'ñunu Isennixtjintsjere Na'enchana.

¹⁴Bere takuaan, nts'ia, nga kitsejinnu kjuanda 'ba nga nda mankjinnu, tuxi kuan xukoyañu xingiu. ¹⁵Tunga tjin= xi tjima kakuan nga tetsi'indut'a nuu xujun nga'e, tuxi sikja'etsjenya ngañu. Ngat'are kjuanda xi kitsjana Na'enchana, ¹⁶an tetsa'ensexangi_ra Cristo Jesús nga tu kjuanda tse'e naxinanda xi bi judío. An jo=ni jngu na'mi xi titsa'exangire en ndare Na'enchana. Tetsikja'axtiuya_ra naxinanda xi bi judío, tuxi kuanni joni chje xi matsjare Na'enchana, xi titsitsje Isennixtjintsjere kui.

¹⁷Tetsa'ensexangi_ra Na'enchana nga jngu makuaa Cristo Jesús 'ba kui= kjuañu 'ñu tsja tjinnina ngat'are xana. ¹⁸Ngat'a bi makakuan nchja mé= xi kja'ere, tu kui sani jótsa'en titsa'exajinna Cristo, tuxi sik'etjusunni enre Na'enchana naxinanda xi bi judío. Cristo titsichjen jdana ko xana ¹⁹'ba ti'bejñatsejen kjuañu ngajinre mé= xi tetsa'aan. Ngat'a ko kjuañure Isennixtjintsjere Na'enchana je kitsa'aan mé= xi bakutsejen kjuajere Na'enchana ko kjuakun. 'Batsa'en je jena nga kitsikja'axtiuyaa en ndare Cristo 'nda naxinanda Jerusalén 'ba ka'nda nangi Iliria.

²⁰Ngantsjai kuamejénna nga kitsikja'axtiuyaa en ndare Cristo nga'nde ña kje nu'yajínre ja'enre. Ngat'a bi kuamejénna 'esun ngisa_ra xa xi 'etuts'inre xuta xi kja'ere.

²¹Tusa tetsa'aan jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Xi kje 'miyajínre ngat'are, kui= xi skue.

'Ba xi kje nt'ejín ngat'are, kui= xi kuankjinre.

²²Kui= kjuañu nkjin ndiya bi kisaku ndiyana nga kjuikun_nuu.

²³Tunga nganda'e je= kuajnguna xa xi tetsa'aan nangi xi tjin nga'e 'ba je tjinre nu nga mejénna kjuikun_nuu.

²⁴Kui kjuamejénna skue_nuu nga kjuaa ña tetsubo, kionga kjuia nangi España. Tsja kuanna nga kuatejñajin_nuu ninga tsa tu chuba nixtjin, 'ba tsa kuan kuisekonuu nga kuekoya ndiyanuu.

²⁵Tunga nganda'e Jerusalén= tefia nga kjuikasekua xuta tsjere Na'enchana xi tjindu kio. ²⁶Ngat'a ko ngayéje inimare xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi tjin nangi Macedonia ko nangi Acaya 'eku ton, tuxi sikasennire xuta tsjere Na'enchana xi tjindu naxinanda Jerusalén xi machjenre tsajmibiu. ²⁷Tsja kuánre nga 'ba kitsa'en. 'Ba kjuakixi= nga tjenre tse'e xutabiu. Ngat'a mé= xi tse'e Na'enchana xi kisakure xutare Israel, kui= xi kisakut'are naxinanda xi bi judío. Kui kjuamejénna xi bi judío tjinnere nga kuaseko xutare Israel nga kuakjanyako mé= xi tjinre nga'e ngasun'ndio. ²⁸Bamani kionga je kuajnguna xabi 'ba kionga je singantsja mé= xi kuaku, 'ba=tsa'en kjuia nangi España 'ba kjuaa ña tetsubo. ²⁹'Ba 'be=ña nga Cristo 'ñu sichikunta'enna kionga kjuikun_nuu.

³⁰Jun nts'ia, ngat'are Na'enna Jesucristo 'ba ngat'are kjuanimejen xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana te'bets'a_nuu nga jngu

kuakonuu jotsa'en tekjanntjaa enre Na'enchana. Chukontsjö Na'enchana ngat'ana. ³¹Chja'a ru nga ngatatsindaina ngat'are xuta xi bi makjainre xi tjindu nangi Judea. 'Ba nde chja'a ru nga xuta tsjere xi tjindu Jerusalén nda ngatakjebe mé= xi kjuiko_ra. ³²'Ba=tsa'en, tsja s'enā nga kjuéchukun_nuu 'ba sikja'aya ngutjunchaa ngajinnu tsa Na'enchana tsu kakun. ³³Na'enchana xi tsjana kjuaxiu ngat'ejnākontsjainu ngatsi'u. 'Ba ngatjama.

16 An tsike'nda_nuu ndichja Febe xi tjinre xa nga baseko xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi tjindu naxinanda Cencrea. ²Nda chjubetjo ngat'are Na'enna jotsa'en tjinnere nga si'an ña xi xuta tsjere Na'enchana kuáan. 'Ba tiseko nga ta'e_ru tume tsajmi xi machjenre. Ngat'a kui ne nkjin xuta je tsakaseko 'ba 'ba nde tsakasekona an ngayeje.

³Ta'e_ru kjuate'ndana Priscila ko Aquila, xi 'ba nde inyatsa'exangire Cristo Jesús joni an. ⁴Xi bi kitsakjun nga kueya ngat'ana. 'Ba bi tsa tu an xi tetsja_rā kjuanda, 'ba=nde ko ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi bi judío ngayeje.

⁵Ta'e_ru kjuate'ndana xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi mañajan ndaba Priscila ko Aquila. Ta'e_ru kjuate'ndana Epeneto, xi 'ñu tsimijáan, xi tjun kuakjainre ngat'are Cristo ngajinre xuta xi tjin nangi Asia. ⁶Ta'e_ru kjuate'ndana María, xi je 'ñu kitsa'exa ngat'anu. ⁷Ta'e_ru kjuate'ndana Andrónico ko Junias, xi xingia mani 'ba xi

ñatjen kis'eyakua nduya. Kui xi nda 'yaxkun ngajinre nchja chinga apóstol 'ba xi tjun kuakjainre ngat'are Cristo nga ko mare an.

⁸Ta'e_ru kjuate'ndana Amplias, xi 'ñu tsimijáan ngat'are Na'enna.

⁹Ta'e_ru kjuate'ndana Urbano, xi 'ba nde titsa'exangire Cristo joni ña, ko Estaquis, xi 'ñu tsimijáan.

¹⁰Ta'e_ru kjuate'ndana Apeles, xi je yakutsejen nga 'ñu makjainre ngat'are Cristo. 'Ba nde ta'e_ru kjuate'ndana xinkjin Aristóbulo.

¹¹Ta'e_ru kjuate'ndana Herodión, xi xingia mani. 'Ba nde ta'e_ru kjuate'ndana xinkjin Narciso, xi 'ba nde makjainre ngat'are Na'enchana. ¹²Ta'e_ru kjuate'ndana Trifena ko Trifosa, xi 'ba nde inyatsa'exangire Na'enna. Ta'e_ru kjuate'ndana Pérsida, xi 'ñu tsimijáan 'ba xi je 'ñu kitsa'exa ngat'are Na'enna ngayeje.

¹³Ta'e_ru kjuate'ndana Rufo, xi Na'enna kiskja'ajin, 'ba ko nare, xi 'ba nde joni nana mani ngayeje.

¹⁴Ta'e_ru kjuate'ndana Asíncrito ko Flegonte ko Hermes ko Patrobas ko Hermas 'ba ko nts'ia xi ñatjen tjindu.

¹⁵Ta'e_ru kjuate'ndana Filologo ko Julia ko Nereo ko ndichja ko Olimpás 'ba ko ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana xi ñatjen tjindu.

¹⁶Tite'nda_ru xingiu ko kjuanimejenre Cristo. Ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are Cristo inyatsikasennu kjuate'nda.

¹⁷Jun nts'ia, te'bets'a_nuu nga tikuendo yojonu ngat'are xi bakjanya xuta 'ba tsichaja xuta xi kja'ere nga 'beña kjuana'en ngat'are mé= xi je kisakuyare. Tinyat'axin_ru xutabiu. ¹⁸Ngat'a xi 'batsa'en, kui xi bi inyatsa'exangire

Na'enna Jesucristo, tusa inyatsa'en mé= xi matsjare yojore. 'Ba ensin en nda nchja nga 'bonachare xuta xi kje 'ñu= mankjinjínre mé= xi tse'e Na'enchana.

¹⁹Ngatsi'i be= nga nik'etjusun ion. Kui kjua tsja manina ngat'a tsojon 'ba mejénna nga ngisa kuankjin ngisanu ngat'are mé= xi nda 'ba nga k'uejñat'axiun mé= xi bi nda. ²⁰'Ba Na'enchana xi tsjana kjuaxiu je mején sukine chanayiu ngi ndsakú. Ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesucristo.

²¹Inyatsikasennu kjuate'nda Timoteo, xi 'ba nde titsa'exangire Jesucristo joni an, ko Lucio ko Jasón 'ba ko Sosípater, xi xingia mani.

²²'Ba an Tercio xi tu tetsi'indaq xujunbi, 'ba=nde tetsikasen nuu kjuate'nda ngat'are Na'enna ngayeje.

²³Tsikasennu kjuate'nda Gayo, xi ndaba tejñaña 'ba ña mañajan ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are

Cristo. 'Ba nde inyatsikasennu kjuate'nda Erasto, xi tjinre xa nga 'bejñatjo tonre naxinando, 'ba nde nts'ia Cuarto.

²⁴Kjuandare Na'enna Jesucristo ngat'ejñajinnu ngatsi'u. 'Ba ngatjama.

²⁵Ngatjanichjire Na'enchana.

Kui kuan sa'en nga kixi kuinyo jotsa'en tsu en ndare. Kui en ndabi xi texinyaa 'ba xi tjinikja'axtiuya ngat'are Jesucristo. Xi 'bejñatsejen nganda'e mé= xi 'ejña'mo 'nda nixtjin kuatse jan. ²⁶Je= kis'ejñatsejen nganda'e ngat'are xujun xi kitsi'indu nchja chinga profeta 'ba tji'miyare ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio. 'Batsa'en 'exa Na'enchana xi tijñakunntsjai, tuxi kuakjainnire 'ba sik'etjusun enre ngatsi'i xuta.

²⁷Ngat'are Jesucristo ngatjas'ejñatsejenntsjai kjuajere Na'enchana xi jngututu 'ba xi nkjin kakun. 'Ba ngatjama.

Xujun xi tjun kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Corinto

1 CORINTIOS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo jotsa'en kuamejénre Na'enchana nga ja'ajinna. An ko nts'ia Sóstenes tenikaseen xujunbi.

²Jun xi makjainnu ngat'a tse'e Jesucristo xi tetsubo naxinanda Corinto, ngat'are Cristo Jesús kitsitsjenu Na'enchana 'ba ja'ajinnu nga kuon xuta tsje xi tse'e, 'ba nga tu jngu kuon ko ngats'i xuta xi tsichjire ja'enre Na'enna Jesucristo. Xi Na'enna 'ba nde Na'enre xutabiu ngayeje.

³Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

⁴Ngantsjai tsja_ra kjuanda Na'enchana ngat'anu, nga fa'etsjenna kjuanda xi kitsjanu ngat'are Cristo Jesús. ⁵Ngu kisakunu ngat'are Jesucristo ngayéje kuya kjuanyina xi tsja Na'enchana, jotsa'en nga nda nukjuo 'ba jotsa'en nga kuankjinnu ngayéje xi tjin. ⁶'Ba 'batsa'en kis'ejñatsejenni ngajinnu nga kjuakixi en xi kis'eya nijmi ngat'a tse'e Cristo. ⁷Kui kjua nijnguú kjuanda xi tsjana Na'enchana

chajaninu nga techuya ru nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo. ⁸'Ba kixi= sikinyanu Na'enchana ka'nda nga kjuet'a nixtjin, tuxi bi s'eninu je nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo. ⁹'Ba Na'enchana tsik'etjusun= mé= xi tsutitjun nga sa'en, 'ba kui= xi kinchjanu nga tu jngu kuon ko Ki'ndire, xi Na'enna Jesucristo.

¹⁰Jun nts'ia, nga ko ja'enre Na'enna Jesucristo te'bets'a_nuu nga tujngu ngatjamantsjai kjuafa'etsjenu 'ba nga bi ngatjas'e kjuasi ngajinnu. Tusa jngu ti'on yojonu ngat'are jotsa'en nga nikja'etsjion 'ba nga jotsa'en 'yo ngat'are xi tjin. ¹¹'Bi texian, nts'ia, ngat'a xinkjin Cloé ye'ena nijmi nga kjuasixu tjin ngajinnu. ¹²Kibi= xi texinña ngat'a tjinxu xi tsu: "An= ña tse'e Pablo." 'Ba tjinxu xi tsu: "Tse'e Apolos= ña." 'Ba tjinxu xi tsu: "Tse'e Pedro= ña." 'Ba tjinxu xi tsu: "Tse'e Cristo= ña an."

¹³¿A nkjin= ya mani Cristo? ¿A Pablo= xi kis'et'a kru nga tu kjuanda tsojon? ¿Asa ja'enre Pablo kikatendañú? ¹⁴'Ba tsja_ra

kjuanda Na'enchana nga nijnguú jun yatenda nuu, tu Crispo sani ko Gayo. ¹⁵Meni 'batsa'en ni'yá kuetsuni nga nga ko ja'enna kisatendani. ¹⁶Ngu, 'ba=nde yatenda xinkjin chinga Estéfanas. Tunga bi fa'etsjenna tsa tjin xi yatenda ngisaa. ¹⁷Ngu Cristo bi kui xa kitsikasennina nga xuta kuatenda, tusa nga sikja'axtiuyaa en ndare 'ba nga bi en xi tsjatsu sichjaan nga kuinchjaa, tuxi bi chajani kjuañu xi tjinre kjuabeyare Cristo nga k'ent'a kru.

¹⁸Ngat'a en xi s'eya nijmi ngat'are kjuabeyare Cristo nga k'ent'a kru, tu jaan mare xuta xi inyachaja. Tunga ngat'ana ña xi te'bangia, kui enbiu xi kjuañure Na'enchana. ¹⁹Ngat'a 'bi= tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Sichajaa kjuachjinere xuta nkjin kakun, 'ba k'uejñat'axiãn xi tsikja'etsjen nchja xi mankjinnre xi tjin."

²⁰¿Ñá tijña xuta nkjin kakun? ¿Ñá tijña xuta chjine xujun? ¿Ñá tijña xuta xi mare nchja ngat'a tse'e mé= xi tjin ngasun'ndio? Na'enchana je kitsiskayare kjuafa'etsjenre xuta xi tjin ngasun'ndio. ²¹Ngat'a ngajin kjuankjin kakunre Na'enchana 'enda nga bi ko kjuankjin kakun xi tjinre xuta ngasun'ndio kuan skuexkunni kui. Tusa kuatsjare Na'enchana nga tsik'angi xuta xi makjainre ngat'a tse'e en xi kjinikja'axtiuyare, en xi tu jan mare xuta ngasun'ndio.

²²Ngat'a xuta judío mejénre skue chubá xi kuakutsejen kjuañure Na'enchana, 'ba xuta griego mangisjai kjuankjin kakun. ²³Tunga jin tenikja'axtiuyee ngat'a tse'e

Cristo xi kis'et'a kru. Xi 'bejñare kjuana'en xuta judío 'ba xi tu jaan mare naxinanda xi yak'a. ²⁴Tunga xuta xi Na'enchana je kinchjare tuxi k'uangini, ninga xi judío, ninga xi griego, kui= xi kiskjebetjo Cristo xi kjuañure ko kjuankjin kakunre Na'enchana. ²⁵Ngat'a xi tse'e Na'enchana xi tu jaan mare xuta, kui= xi ngisa tse kjuankjin kakun tjin ngisare nga ko mare kjuankjin kakun xi tjinre xuta. 'Ba xi tse'e Na'enchana xi tsajainre ngañu mare xuta, kui= xi ngisa tse ngañu tjin ngisare nga ko mare ngañu xi tjinre xuta.

²⁶Jun, nts'ia, tikja'etsjion 'yá kuon kionga Na'enchana kinchjanu. Bi nkjin mañu xi xuta nkjin kakun mare xuta nga'e ngasun'ndio. Bi nkjin mañu xi ngaku, 'ba bi nkjin mañu xi nda 'yaxkunnu. ²⁷Tunga Na'enchana ja'ajin= xuta xi chikun mare xuta nga'e ngasun'ndio, tuxi sjanire kjuasuba xuta nkjin kakun. 'Ba Na'enchana ja'ajin= xuta xi tu jaan be xuta nga'e ngasun'ndio, tuxi sjanire kjuasuba nchja ngaku. ²⁸Xuta xi bi 'yaxkun nga'e ngasun'ndio 'ba xi 'yaton, kui= xi ja'ajin Na'enchana, tuxi bi sichjinire xuta xi tjin. ²⁹'Ba meni tu'yá kuan nk'a k'uaxjeni yojore ngixkun Na'enchana.

³⁰Tunga Na'enchana tu jngu kitsa'enkonu Cristo Jesús 'ba kitsa'en nga Cristo xi kuan kjuankjin kakunna. Ngat'are Cristo je kuakixia ngixkun Na'enchana 'ba kjinitsjena 'ba kuachjintjai jena. ³¹'Bamani, jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Tsa tjin xi mejénre nk'a k'uaxje yojore, nk'a

ngatja'baxje vojore ngat'are mé= xi kitsa'en Na'enchana.”

2 'Ba an, nts'ia, kionga kijia nga kitsikja'axtiuya_nuu en xi Na'enchana 'ejña'mo nixtjin kuatse jan, bi en xi na'enre asa en xi tsjatsu kitsichjaan. ²Ngu, bi kuamejénna kinchjaa ngajinnu ngat'a tse'e kja'e tsajmi, tu ngat'a tse'e Jesucristo sani 'ba ngat'a tse'e kjuabeyare t'a kru. ³Ba inda ts'axjia yojona nga tsakatejñajin_nuu. Kitsakjuan 'ba niki jatse=ña. ⁴Ba kionga jako_nuu 'ba kitsikja'axtiuya_nuu enre Na'enchana, bi kitsichjaan en xi tsjatsu tuxi kuakjainnire xuta. Tusa Isennixtjintsjere ko kjuañure Na'enchana kis'ejñatsejen ngajinre en xi kinchjaa, ⁵tuxi ngat'are kjuañure Na'enchana kuakjainninu 'ba bi ngat'are kjuankjin kakunre xuta.

⁶Tunga ngajinre xuta xi je mankjire ngat'a tse'e mé= xi tse'e Na'enchana, chuko nijmi=ni en nkjin kakun, tunga bi en nkjin kakun xi bakuya xuta, ninga bi xi tse'e xi batexuma nga'e ngasun'ndio xi je inyatsichaja kjuañure. ⁷Tusa chuba nijmij ngat'are kjuankjin kakunre Na'enchana xi tijña'mo. Kjuankjin kakun xi 'ejña'mo Na'enchana 'ba xi endatitjun nga kje tsindajin ngasun'ndio, tuxi s'enina kjuaje. ⁸Nijnguú xi batexuma ngasun'ndio kuankjinre kibiu. Ngat'a tsa kuankjinre, bi yat'a kru Na'enna xi tjinre kjuaje.

⁹Tunga jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Mé xi nisañajanni tsabe xuta 'ba bi kjint'e 'ba bi kuán kitsikja'etsjen, kui= xi Na'enchana endatitjun nga tu kjuanda tse'e

xuta xi tsimején kui.” ¹⁰'Ba kui=bi xi 'ejñatsejenna Na'enchana ngat'are Isennixtjintsjere. Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana kutsejenjin yeje xi tjin, ka'nda xi 'ñu 'mo tijña tse'e Na'enchana. ¹¹Ngat'a, ¿a tjin= xuta xi be jótsa'en inyatsikja'etsjen xuta xi yak'a? ¿A bi tu nga jngu jngu xuta xi be jótsa'en titsikja'etsjen? 'Ba nde 'ba= tsa'enni tu'yá be mé= xi titsikja'etsjen Na'enchana. Tu jngu sani Isennixtjintsjere Na'enchana xi be.

¹²'Ba bi isennixtjin xi tsa'exajinre ngasun'ndio kisakuna ña, tusa Isennixtjintsje xi ndibani ngat'are Na'enchana, tuxi kuankjinnina kjuanda xi kitsjana kui. ¹³'Ba ngat'are xi mixijin, bi nichjeen en xi bakuyani xuta xi nkjin kakun, tusa nichjeen en xi bakuyani Isennixtjintsjere Na'enchana. 'Ba 'batsa'en 'miya_ri xuta xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana mé= xi tse'e Isennixtjintsjio.

¹⁴Tunga xuta xi tsajainre Isennixtjintsjere Na'enchana bi kjetbetjo mé= xi tsja Isennixtjintsjio, ngat'a tu jaan mare. 'Ba nibi ma mankjire ngayeje, ngat'a tu jngu sani Isennixtjintsjere Na'enchana xi 'bejñatsejen jó tjinnire kibiu.

¹⁵Xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana, kui= xi mankjire jó tjinnire ngayéje xi tjin. Tunga xuta xi yak'a bi mankjire jó kun xuta xi tjindujinre Isennixtjintsjere Na'enchana. ¹⁶Ngat'a 'bi= tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “¿Yá= xi be mé= xi titsikja'etsjen Na'enchana? ¿Yá= xi kuakuyare?” Tunga kjuafa'etsjenre Cristo kich'a

ña, 'ba 'batsa'en nikja'etsjian jotsa'en tsikja'etsjen kui.

3 An bi kuán jako_nuu, nts'ia, jotsa'en fakua xuta xi bategumare Isennixtjintsjere Na'enchana, tusa fako_nuu jotsa'en fakua xuta xi tsik'etjusun mé= xi mejénre yojore asa joni xuta xi sa'e k'uetuts'inre ngat'a tse'e Cristo. ²Kui kjuañu yakuyani_nuu joni nisti ki'ndi xi ndachiki tiba'ere 'ba bi tsajmi xi taja tjinikjine. Ngat'a bi kuankjinnu joni xuta chinga, ninga ka'nda nganda'e kje majínnu, ³ngat'a tojo tenik'etjusun=ñu mé= xi mejénre yojonu. Kionga tjin ngajinnu kjuachini ko kjuasi, ¿a bi tsunire nga tojo tetsubo jotsa'en tjindu xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo? ¿A bi tsunire nga tojo tenik'etjusun mé= xi mejénre yojonu? ⁴Kionga tjin xi tsu: “An tse'e Pablo= ñā”, 'ba tjin xi tsu: “Tse'e Apolos= ñā an”, ¿a bi 'ba teño'on joni xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo?

⁵Ngu 'batsa'en tsu'ba, ¿yá= kuán Pablo? ¿'Ba 'yá= kuán Apolos? Kui= xi tu chu'ndanu kuán, 'ba Ngat'are= kui kuakjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Ngu nga jngui jngui kjiña'an=nií xa xi kitsjani Na'enchana. ⁶An 'entjía, 'ba Apolos inyandangire, tunga Na'enchana xi kitsink'a. ⁷'Ba 'batsa'en tsu'ba, tumejín xi 'bentje ninga xi minyandangire. Tu Na'enchana sani xi tsink'a, kui= xi je. ⁸'Ba xi 'bentje ko xi minyandangire tu jngu. Tunga nga jngu jngu s'echjire jotsa'en nga kitsa'exa. ⁹Ngat'a jín ñatjen= teña'axat'a_rí Na'enchana. 'Ba jun jo=ni tsujmi ntjere Na'enchana,

'ba jo=ni ni'ya xi kui ti'benda= ngayeje.

¹⁰Ngat'are kjuandare Na'enchana xi kika'ena, nga an kuáan chamaestru chjinxjo xi 'enda tuts'in xjo. 'Ba nganda'e kja'e= tikjenitjen xjore ni'yo. Tunga nga jngu jngu nda ngatakutsejen jót'sa'en nga sindasun xjo. ¹¹Ngat'a tu'yá nde kuan sindani kja'e tuts'in xjo nga ko mare xi je tikijño, ngat'a Jesucristo jo=ni tuts'in xjore ni'yo. ¹²'Ba ngasun tuts'in ni'yo kuan xjunitjensun xjo xi kuandakoni oro, plata, asa ndiojo xi nda kun, yate, ndiji, asa xka ndaje. ¹³'Ba xa xi kitsa'en nga jngu jngu xuta s'ejñatsejen nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio. Ngat'a ndi'i xi kjua'e kui nixtjinbiu skut'ayako 'ba kuakutsejen mé= kuya xa xi kitsa'en nga jngu jngu xuta. ¹⁴Tsa xare xi kiskjenitjensun tuts'inre xjo xukjuakore ndi'u, kui= xi sakure chjire. ¹⁵Tunga tsa 'yá= xi kuiti xare, kui= xi sichaja mé= xi kitsa'en, ninga tsa tu kui tajngu k'uangi joni jngu xi ti'betukajin ndi'u.

¹⁶¿A bi 'yo nga jun= ñu ningure Na'enchana 'ba nga Isennixtjintsjere tijña ngajinnu? ¹⁷Tsa tjin xi sikjekjua ningure Na'enchana, Na'enchana sikjekjua xi 'ba sa'en. Ngat'a tsje ningure Na'enchana, 'ba jun= ñu ningubiu.

¹⁸Tu'yá ngata'bejñure yojore. Tsa tjin ngajinnu xi 'batsa'en tsikja'etsjen nga kui jngu xuta nkjin kakun ngajinre xuta xi tjin ngasun'ndio, tusa xuta xi tumé chjire ngatatsa'en yojore, tuxi kuanni jngu xuta nkjin kakun ngixkun Na'enchana.

¹⁹Ngat'a kjuankjin kakun xi tjinre ngasun'ndebi, kui= xi tumé chjire ngixkun Na'enchana. Ngat'a 'bi= tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Na'enchana tsa'en nga ndekuini kjuamañare xuta nkjin kakun kajin."

²⁰'Ba 'ba=nde tsa'en kua'indut'a ngayeje: "Na'enchana be= nga tumé chjire mé= xi tsikja'etsjen xuta nkjin kakun." ²¹'Bamani, tu'yá nk'a ngata'baxje yojore ngat'are xuta xi tjenngire. Ngu tsojon ngayéje xi tjin. ²²A Pablo=, Apolos=, Pedro=, ngasun'ndio=, kjuabenichun= ko kjuabeyo, xi tjima nganda'e ko xi kuan; tsojon ngayéjebiu. ²³Ba jun tse'eru Cristo, 'ba Cristo Na'enchana tse'e.

4 'Bamani tsu'ba, tu 'ba=tsa'en cha kakunnij joni xuta xi inyatsa'exat'are Cristo, nchja xi kitsja xare Na'enchana nga kuakuya mé= xi 'mo tijña ngat'a tse'e. ²Ngu, xi kika'ere jngu xa, tjinnere nga kixi kueko xare. ³Tunga ngat'a tsa'an, bi mafonā tsa kuannā kjuwa ngixkún asa ngixkun juez xi tjin ngasun'ndio. Ninga bi sa'en rā kjuwa yojonā ngayeje. ⁴Ninga tsa xian nga tsje tjin kjuafa'etsjennā, bi kui kjuwa kuatsjeniñā ngixkun Na'enchana. Ngat'a xi tsa'ennā kjuwa, kui= xi Na'enna. ⁵Kui kjuañu bi jun tjun ñ'anñu kjuwa kionga kje fa'ejin Na'enna Jesucristo. Kui kuakutsejen mé= xi tijña'mo ña jñu chun, 'ba k'uejñatsejen jotsa'en tjindu inimare xuta. Kui nixtjinbiu tu Na'enchana xi nda kuinchja ngat'are xuta jotsa'en 'bakore mé= xi kitsa'en nga jngu jngu.

⁶Nts'ia, tu kjuanda tsojon= nga te'bejña kusaan ngat'anā 'ba ngat'a

tse'e Apolos, tuxi xiañu ngat'ani nga bi kuitjaxtiune ru mé= xi kua'indut'a xujun. Bi nda tjin tsa nk'a kjui'naxjo yojonu ngat'are jngu xuta xi jun tjenngi ru 'ba ch'o tsa'en xio xi kja'ere. ⁷Ngat'a, 'yá xi tsu nga ji xi ngisa ndai ngajinre xuta xi yak'a? 'Mé= xi tjinri xi bi kitsjari Na'enchana? 'Ba tsa kika'eri xi tjinri, 'ánñu nk'a 'naxjeni yojori joni tsa ji kjiña'an tajngui?

⁸Jun jo=ni xuta xi je 'ñu kitsere, jo=ni xuta nyina. Jun jo=ni rey xi bi nde machjenni ri jin. Mejénnā nga rey kjuakixi kuon tsakaiñu, tuxi ko jin sakut'anini xanu nga ñatjen kuatexuma. ⁹Ngu 'batsa'en tsikja'etsjian an nga jin xi apóstol kuáin, Na'enchana kitsikinyanij nga'nde xi fet'ani, joni nchja xi tjinnere nga kjuinik'en. 'Ba ankjele ko xuta kutsejen'akunni jót'sa'en nikja'andaini ngixkun. ¹⁰Jin jo=ni xuta chikun kuáin ngat'a Cristo teña'axat'a ri, tunga jun= xi xuta nkjin kakun ngat'a tu jngu mo ko Cristo. Jin= xi xuta inda, tunga jun tjinnu nga'ñu. Jun= xi 'ñu nda benu xuta, tunga jin betonni.

¹¹'Ba ka'nda nganda'e temitjaxtij kjindia ko xinda. Tsajainni najñu 'ba tibichut'ani 'ba tu chubā tetsumasun=ni. ¹²'Ba tifejndani nga 'ñu teña'axai. Ch'o tsuni xuta, tunga 'bets'a=ni ngat'a tse'e xi 'ba tsuni, tuxi Na'enchana sichikunta'enni ninga 'ba inyatsu. Tjenngikenij xuta, tunga chukjuako=ni. ¹³Ch'o tsa'en fakoni xuta, tunga en nda ningojo ri xi 'ba tsuni. Jo=ni xtje bekakunni xuta ngasun'ndio, joni tsajmi xi tumé chjire ka'nda nixtjin nganda'e.

¹⁴Bi tetsi'indu_nuu kibi, tuxi sjani_nuu kjuasuba. Tusa tefakoya_nuu jun xi joni ki'ndina xi 'ñu tsimijaan. ¹⁵Ngu, ninga tsa te mi xuta s'enu xi kuakuyanú ngat'a tse'e Cristo, tunga bi nkjin na'en s'enu. Ngat'a jo=ni na'ennu kuáan an ngat'are Cristo Jesús nga kitsikja'axtiuya_nuu en ndare. ¹⁶'Ba 'batsa'en tsu'ba, 'bets'a_nuu nga chjunginuu. ¹⁷Kui kjuá tetsikasenni_nuu Timoteo, xi jo=ni ki'ndina xi 'ñu tsimijaan 'ba xi nda makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Kui= xi sikja'etsjenyanu jót'sa'en tefikuá yojona ngat'are Cristo Jesús, 'ba jót'sa'en bakuya ngaya ngayéje ningu xi tjin tuña ng'andeñu.

¹⁸'Ba tjin yak'a ngajinnu xi nk'a inya'baxje yojore nga inyatsikja'etsjen nga bi kjuikun_nuu. ¹⁹Tunga kjuikun xati_nuu tsa Na'enchana mejénre, 'ba meni kio skuia mé= xi mare ña'an xi nk'a 'baxje yojore, 'ba nga bi tsa tu enre xi 'ba tsu. ²⁰Ngat'a bi en xi tsja tsu xi baktusejen jotsa'en batexuma Na'enchana, tusa jotsa'en fiko yojore xuta baktusejen kjuáñure Na'enchana. ²¹¿Jót'sa'en mejénnú? ¿A kjuatikó_nuu 'ba sikja'a_nuu kjuanima nga kjuechukun_nuu? ¿Asa kjuiko_nuu kjuanimejen ko kjuant'ekjua?

5 'Ba kjuakixi= nga tjinu'yare nga tjin ngajinnu jngu xi ndekuini najunre tijñakoni. Ka'nda xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana bi 'ba tsa'en. ²'Ba tu ngisa= nk'a 'naxjo yojonu nga'ndere nga s'enu kjuaba. Kui xuta xi 'ba tita'en tjinnere nga kju'i'naxjejun ngajinnu.

³'Ba an, ninga bi tejñajin_nuu, tunga tijñakonú kjuafa'etsjenna. 'Ba jo=ni tsa tejñajin_nuu, nga kitsa'en_rá kjuá nga yanejiá xuta xi 'ba tita'en. ⁴Kionga ko ja'enre Na'enna Jesucristo kuañajant'a ru xingiu, 'ba=nde k'uejñajinnu kjuafa'etsjenna ko kjuáñure Na'enna Jesús ngayeje. ⁵'Ba kio singantsjare chanayiu xuta xi 'ba tita'en, tuxi kjuetsunni yojore xi tjinre je 'ba k'uangi inimare nixtjin nga kjuá'e ngani Na'enna Jesús.

⁶Bi nda tjin nga nk'a kju'i'naxjo yojonu. ¿A bi 'yo nga jngu stinchi na'yu san tsisan yeje ninga tse na'yu? ⁷Tisent'axin_ru na'yu san chinga xi titsikjetsunnu, tuxi kuañu joni na'yu xatse xi tsajainre na'yu san, xi joni na'yu xi nichjan nga s'i pascua. Jun=ñu xi kui nganda'e, ngat'a Cristo xi chutsangare s'i pascuana je k'enntjaina. ⁸'Bamani tsu'ba, kju'i'naxjia s'iu nga sichjan niñuxtila xi tsajainre na'yu san. Xi tsunire nga tsje tijña inimana 'ba nga tjin ngajinna kjuakixi. 'Ba xanikja'a na'yu san chingó, xi tsunire kjuats'en ko kjuach'o.

⁹'Ba xujun xi sa kitsikasen_nuu kixin_nuu nga bi sijnguko yojonu xuta xi tjindujin kjuaska. ¹⁰Tunga nga 'ba kixin_nuu, bi kixin_nuu nga kuinyat'axinkjin_ru xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo xi tjindujin kjuaska, asa xi 'ñu mejénre tsajmi, asa xi tsa'en cheje, asa xi tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani. Ngat'a tsa bi mejénnú kuetsubajin_ru xuta xi 'ba inyatsa'en, tjinne=re nga k'uetju nga'e ngasun'ndio. ¹¹Tusa kixin_nuu

nga kitsi'indu_nuu nga bi nijnguko yojonu tu'ya xi nts'ia tsure yojore tunga tojo tijnajin kjuaska, asa xi 'ñu mejénre tsajmi, asa tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani, asa nchja en ch'otsu, asa mach'i, asa tsa'en cheje. Xi 'ba tsa'en ka'nda bi chineko niñu.

¹²Ngat'a bi an 'bakona nga sa'en_ru kjua xi tjindu ngandetsian, xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Tunga ¿a bi jun 'bakonu nga si'an_ru kjua xi tjindu ngaya, xi makjainre? ¹³Ngat'a Na'enchana sa'enre kjua xi tjindu ngandetsian. Kui kjuañu tichuxejiniñu ngajinnu xuta xi timajngi je.

6 'Ba kionga ngajinnu tjin jngu xi tjinkore kjua ko kja'e nts'ia, ¿a kuan= kakun nga ngat'are xutaxa xi bi bekun Na'enchana kjuik'endako kjua nga'ndere nga ngixkun xuta tsjere Na'enchana?

²¿A bi 'yo nga xuta tsjere Na'enchana sa'enre kjua naxinanda xi tjin ngasun'ndio? 'Ba tsa jun si'an_ru kjua naxinando, ¿ánñu bi maninu 'benda kjua xi ichi? ³¿A bi 'yo nga ka'nda ankjele ña si'an_ra kjua? Kui kjuañu tjinneire kuanna k'uenda kjua xi tisakuna ngasun'ndio.

⁴Kui kjuañu kionga tjinkonu kjua xingiu ngat'are kjua xi tjin ngasun'ndio, ¿ánñu nchja xi bi 'yakun ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna mangichunñu nga k'uenda kjuanu? ⁵'Bi xin_nuu tuxi kuasubaninu. ¿A nijngukjín= tjin ngajinnu xi nkjin kakun, xi kuanre k'uendare kjua nts'ia?

⁶Tunga xi tjima ngajinnu, ndekuini nts'ia inyabangi xinkjin 'ba ngixkun

xutaxa xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna 'ba inyatsa'en.

⁷Ngu nga nde jun tjis'ekonu kjua xingiu, kui= xi ne ch'o tjin. ¿A bi ngisa nda ni tsa xukjuakonu tume kjua xi bi 'ba tjin xi kuato'on? ¿A bi ngisa nda ni tsa kua'e'ndio nga si'annu cheje? ⁸Tunga nde jun= teña'anñu xi bi 'ba tjin 'ba ko cheje. 'Ba nts'ia xi 'ba teniko.

⁹¿A bi 'yo nga xuta ch'okun bi sakure nga'nde ña batexuma Na'enchana? Bi 'bejñu_ru yojonu. Bi kjua'as'en ña batexuma Na'enchana xuta xi tjindujin kjuaska, 'ba xi tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani, 'ba xi kjuachajngi tsa'ent'are xinkjin, 'ba xi xanda, ¹⁰ninga xi tsa'en cheje, ninga xi 'ñu mejénre tsajmi, xi mach'i, 'ba xi nchja en ch'otsu, 'ba xi 'bonachare xuta xi kja'ere. Ngatsi'i xuta xi 'ba tsa'en, bi sakure nga'nde ña batexuma Na'enchana. ¹¹'Ba kui=biu xi 'ba nde kitsa'en yak'a xi tjin ngajinnu nixtjin kuatse jan. Tunga nganda'e je= kisanejun, je kuatsjio, 'ba xuta kixi= je kuon ngixkun Na'enchana ngat'are mé= xi kitsa'en Na'enna Jesucristo ko Isennixtjintsjere Na'enchana.

¹²“Ma= tsa'aan tume tsajminu”, tsu xuta. 'Ba= tjin tsakaiñu, tunga bi nda ngayéje kibiu. Ninga tsa ma tsa'aan tume tsajminu, tunga bi sja'ndia tsa kui xi kuatexumana. ¹³“Xi chine tse'e= ngats'a, 'ba ngats'a tse'e= xi chine”, tsu xuta gayeje. 'Ba= tjin tsakaiñu, tunga Na'enchana sikjekjua ngojó. Bi kich'a yojona tuxi siskakoña. Tusa yojona tse'e= Na'enna, 'ba Na'enna tse'e yojona. ¹⁴Jotsa'en nga ko

kjua'ñure Na'enchana kitsikja'ayare Na'enna ngajinre mik'en, 'ba=nde tsa'en sikja'ayana ña ngayeje.

¹⁵¿A bi 'yo nga yojonu, jo=ni tsa ichi yojore Cristo? Kui kjuañu, jngu xuta xi ichi yojore Cristo ya'a, ¿a sikjen yojore tuxi sijngukoni jngu chjun ska? iNgu niñajanni! ¹⁶¿A bi 'yo nga xi tsiko jngu chjun ska, kui xi tsijnguko yojore chjun sko? Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tu jngu kuan yojore ngojó.” ¹⁷Tunga xi tu jngu tsa'en ko yojore Na'enna, kui= xi tu jngu kuan ko kjuafa'etsjenre ngayeje.

¹⁸Kui kjuañu tisent'axin_ru ngayéje kuya kjuaska. Tume je xi kja'ere xi tsa'en xuta bi fa's'enjin yojore. Tunga xi tijñajin kjuaska, nde kui tajngu tikjejeta'enni ngat'are yojore. ¹⁹¿A bi 'yo nga yojonu xi ningure Isennixtjintsje xi tijñajinnu, xi Na'enchana kitsjanu? 'Ba bi nde tsojon tajnguni yojonu. ²⁰Ngat'a kuachjintjaiñu nga tsindanu. Kui kjua tichjenñu yojonu nga sichji_ru Na'enchana.

7 Mejéñna kjuako_nuu nganda'e ngat'a tse'e xi kichjaningyanuu nga kjinikasennuu xujun. Nda= tjin tsa jngu xuta bi siko jngu chjun.

²Tunga ngat'are kjuaska xi matsjare yojona, kui kjua tusa ngisa ndani nga jngu jngu xi'in ngatjas'ere chjunre, 'ba nga jngu jngu chjun ngatjas'ere xi'inre.

³'Ba xi xi'in kuán ngatatsik'etjusunre chjunre nga siko, 'ba nde xi chjun kuán ngatatsik'etjusunre xi'inre ngayeje.

⁴Ngat'a xi chjun kuán bi nde kui tajnguni batexumanire yojore, ngat'a 'ba=nde batexumare xi'inre

ngayeje. 'Ba nde 'ba=tsa'enni xi xi'in kuán. Bi nde kui tajngu batexumanire yojore, ngat'a 'ba=nde batexumare chjunre ngayeje. ⁵Bamani, bi 'bech'o_ru yojonu xingiu. 'Ba tsa 'ba si'on, t'endako titjun xingiu, tuxi 'batsa'en chuba nixtjin singantsjakjinni_ru yojonu nga xuko Na'enchana. 'Ba jaskan kuetsuko ngañu xingiu, tuxi bi skut'ayakoninu chanayiu, nga bi xukjuakonu nga k'uechjon_ru yojonu.

⁶Nga 'ba texin_nuu, tetsja'nde_nuu nga kuan 'ba si'on. Bi kjuatexuma xi tetsja_nuu tsa tjinnere nga 'ba si'on. ⁷'Ba mejéñna tsakaiñu tsa ngatsi'i xuta kuan joni an tsakaiñu, tunga ja kja'e ja kja'e kjuanda kitsjana Na'enchana nga jngua jngua. Bi tu jngu kjuanda xi kika'ena.

⁸'Ba xin_ra xuta xi tsajainre chjun 'ba ko yanchjin xi tsajainre xi'in 'ba ko yanchjin k'an, nga nda= tjin tsa 'batsa'en k'uendu joni an. ⁹Tunga tsa bi xukjuare nga k'uechjonre yojore, tusa ngatixan. Ngat'a ngisa= nda tjin nga kuixan tu 'bani nga 'ñu kuetsu inimare.

¹⁰Ngu, xi je tsixan tetsja_ra kjuatexumabi, kjuatexuma xi bi tsa'an, tse'e= Na'enna Jesucristo. Xi chjun kuán bi ngatsik'ejña xi'inre.

¹¹'Ba tsa sik'ejña xi'inre, bi nde ngatixanni asa tusa ngatjakonda ngani xi'inre. 'Ba nde 'batsa'enni xi xi'in kuán bi ngatsik'ejña chjunre.

¹²'Ba ngat'are xuta xi yak'a, an xin_ra, bi tsa Na'enna Jesucristo xi 'batsa'en batexumare. Tsa jngu nts'ia tjinre jngu chjun xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba tsa 'batjin kakun chjunre

nga k'uejñako, bi ngatatsik'ejña.

¹³Ba tsa jngu ndichja tjinre xi'in xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba tsa 'batjin kakun xi'inre nga k'uejñako, bi ngatatsik'ejña. ¹⁴Ngat'a xi xi'in kuán xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, matsje ngixkun Na'enchana tu ngat'are chjunre xi makjainre. 'Ba chjun xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba=nde matsje ngixkun Na'enchana tu ngat'are xi'inre xi makjainre. Tsa bira 'batjin, ki'ndinu bi tsje ngixkun Na'enchana. Tunga nganda'e je tsje ngixkun Na'enchana ki'ndi nistinu.

¹⁵Tunga tsa xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo mejénre sik'ejña chjunre asa xi'inre, ngu, ngatsik'endu xinkjin. Ngu tsa 'batsa'en, bi nde kjenenire nga nts'ia asa ndichja k'uejñako xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Ngat'a Na'enchana kinchja=na tuxi nga kuetsuba s'enina kjuaxiu. ¹⁶Ngu, ¿jót'sa'en 'yani ji xi chjun kuáin tsa kuanri kjuinik'angi xi'inri? 'Ba, ¿jót'sa'en 'yani ji xi xi'in kuáin tsa kuanri kjuinik'angi chjunri?

¹⁷Tunga ngat'endu nga jngu jnguu jotsa'en tijña kjuanda xi kitsjare Na'enchana 'ba jotsa'en tjindu nga kinchjare Na'enchana. Kui=bi xi 'bene_rā ngats'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. ¹⁸Tsa kjinukjuare xi kuán circuncidar, ngu janda ngatjama circuncidar. 'Ba tsa kjinukjuare xi bi kuán circuncidar, ngu, bi 'ba ngatjamata'en. ¹⁹Ngat'a tsa kuán circuncidar asa bi kuán

circuncidar, bi kui xi chjire. Tu kio sani nga sik'etjusan kjuatexumare Na'enchana, kui= xi chjire.

²⁰Ngu, nga jngu jnguu janda 'batsa'en ngat'endu jotsa'en tjindu nga kinchjare Na'enchana. ²¹Tsa chu'nda kuáin kionga nga kjinukjuari, bi nikjo_ri yojori. Tunga tsa saku ndiyari nga kuandai, ngu tindai yojori. ²²Ngat'a xi chu'nda nga kjinukjuare tuxi kuaingukoni Na'enna Jesucristo, nganda'e kui= xi je ndai ngixkun kui. 'Ba nde 'batsa'enni ngat'are xi xuta ndai nga kjinukjuare, nganda'e nde kui= xi chu'ndare Cristo. ²³Tse 'echjintjainu Na'enchana nga kuando, kui kjuañu bi ba'e'ndeñu nga chu'ndare xuta kuon. ²⁴Bamani tsu'ba nts'ia, jotsa'en tetsubo nga kjinukjuanu, janda 'batsa'en tetseubo ngixkun Na'enchana.

²⁵'Ba ngat'are yanchjin xi kje tjiínre xi'in, nijnguú kjuatexuma xi tse'e Na'enna Jesucristo tjinna xi sja_rā. Tunga xin_nuu jotsa'en tsikja'etsjān. Ngat'a Na'enchana ja'animarā nga kitsa'enna jngu xi ma chunre. ²⁶Ngu ngat'anā nda=tjin nga 'batsa'en ngat'endu xuta jotsa'en nga tjindu, tu ngat'are kjuana'en xi tjin nganda'e. ²⁷Tsa tjinri chjun, bi mijnyisjai ndiye jotsa'en sik'ejñe. 'Ba tsa tsajainri, bi mijnyi. ²⁸Tunga tsa kuixain, bi chjuje tsa 'ba si'en. 'Ba tsa jngu chjun xungu bixan, 'ba nde bi kjeje tsa 'ba sa'en. Tunga xi bixan, kui= xi s'ere kjuasti xi tse'e ngasun'ndio, 'ba an mejénna k'uejñat'axin_rā kjuastibiu.

²⁹Nts'ia, ki=bi xi mejénna xin_nuu: Tu chuba nixtjin tijña ngisana.

Kui kjuañu nixtjin xi chaja ngisa, xi tjinre chjun ngat'endu joni tsa tsajainre. ³⁰Ba xi tjinre kjuaba ngat'endu joni tsa tsajainre kjuaba, xi tjinre kjuatsja ngat'endu joni tsa tsajainre kjuatsja, xi batse tsajmi ngat'endu joni tsa tumé tjinre, ³¹'ba xi titsichjen xi tjin ngasun'ndio ngat'endu joni tsa tumé chjire tsajmibiu. Ngat'a kje ngasun'nde xi te'ya nganda'e.

³²Mejénna nga bi sikjo_ru yojonu. Xuta xi sa'e tijña tajngu, xi kje tjiinre chjun, kui xi tsikja'etsjen xi tse'e Na'enna Jesucristo 'ba jó sa'en tuxi tsja s'enire kui. ³³Tunga xi tjinre chjun, kui xi tsikja'etsjen tsajmi xi tjin ngasun'ndio 'ba jó sa'en tuxi tsja s'enire chjunre, ³⁴'ba 'batsa'en bi nde tu jnguni xi tsikja'etsjen. Jngu chjun xi tsajainre xi'in ko jngu chjun xungu, kui xi tsikja'etsjen mé= xi tse'e Na'enna Jesucristo 'ba jótsa'en kuatsje yojore ko kjuafa'etsjenre. Tunga yanchjin xi tjinre xi'in, kui xi tsikja'etsjen tsajmi xi tjin ngasun'ndio 'ba jó sa'en tuxi tsja s'enire xi'inre.

³⁵Tu kjuanda tsojon nga 'ba texin_nuu 'ba bi te'bet'a'ñu_nuu. Mejénna kuaseko_nuu, tuxi kixi kuetsubañu 'ba singantsjakjin_ru yojonu Na'enna Jesucristo nga tu jngu xi sikja'etsjion.

³⁶Tsa tjin xi tsu nga je tjinnere kuixanko chjun xi tijñangire kjua ngat'a bi xukjuare nga k'uechjonre yojore 'ba je nure nga kuixan, tsa 'batsa'en tsikja'etsjen nga kui xi ngisa nda tjin, ngatatsa'en jotsa'en timamejénre. Ngatixan. Bi kjeje tsa 'ba sa'en. ³⁷Tunga xi tijjngu kakun nga bi kuixan 'ba nga bi tjinnere

nga 'ba sa'en 'ba bere kakun nga ma 'bechjonre yojore, tsa tsikja'etsjen nga tusa nda tjin nga bi kuixan, ngisa= nda tjin tsa 'ba sa'en. ³⁸Ngu, xi kuixanko ko chjun xi tijñangire kjua, nda= tjin tsa 'ba sa'en. 'Ba xi bi kuixan, ngisa= nda tsa 'ba sa'en.

³⁹Jngu chjun xi je tsixan, tjit'a'ñu ngixkun xi'inre yejerañu xi'inre tijña ngisa. Tunga tsa kueya, je kuandai ngani 'ba kuan kuixanko tu'ya xuta xi mejénre, nga tunga xuta xi makjainnre ngat'a tse'e Na'enchana. ⁴⁰Ningara ngisa nda k'uejña tsakaiñu tsa bi nde kuixanni. Ngu 'batsa'en tsikja'etsjion an, 'ba mana an nga tijñajinna Isennixtjintsjere Na'enchana nga 'ba texian.

8 'Ba nganda'e, mejénna kjuako_nuu ngat'are tjiuba xi kjinik'en joni chje ngat'are na'en xi ntsja xuta kuandani. 'Yaña nga ngatsi'a mankjinnna mé= xi tjin. Xi mankjinnre xuta, kui xi tsink'a kakun. Tunga kjuanimejen, kui xi tsja ngañure xuta. ²Tsa tjin xi 'batsa'en tsikja'etsjen nga mankjinnre me=ñu, kui xi kje majínre xi tjinni nga kuan kjinre tsakaiñu. ³Tunga tsa tjin xi tsimején Na'enchana, Na'enchana be= xutabiu.

⁴Ngu ngat'are xichine xi joni chje ba'ere na'en xi ntsja xuta kuandani, ¿a kuan xina? 'Yaña nga na'en xi ntsja xuta kuandani tumé chjire nga'e ngasun'ndio 'ba nga tsajain ngisa kja'e Na'en. Jngututu ma sani Na'enchana. ⁵Tjin xuta xi tsu nga nkjin mani xi na'en 'mi 'ba nkjin mani xi nai 'mi xi tjindu ngank'a 'ba ko t'anangiu. ⁶Tunga ngat'ana, jngututu mani Na'enna.

Xi Na'enchana xi kitsinda ngayéje xi tjin 'ba xi ngat'are nga tetsuba ña. 'Ba nde jngututu mani Naina. Xi Jesucristo xi ngat'are tjin ngayéje xi tjin 'ba xi ngat'are tetsuba ña.

⁷Tunga bi ngats'i xuta mankjnre kibi. Tjin xi je 'batsa'en ngare nga tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani. 'Ba kionga kjine xichine xi joni chje ba'ere na'enbiu, tsikja'etsjen nga na'enbiu tse'e xichinebiu. 'Ba 'batsa'en ngat'are xi kjine ch'o tsa'en tsik'ejña kjuafa'etsjenre xi inda kjiya.

⁸Kjuakixi= nga bi ngat'are xi china skjebetjona Na'enchana. Bi ngisa nda kuan tsa xine_ra, 'ba bi ngisa ch'okun kuan tsa bira xina. ⁹Ndaiñu ngat'are mé= xi ma xino. Tunga chutsijon nga xi techino bi ngatatsikajngi je xuta xi bi titsujngu kakun ngat'are mé= xi makjainna.

¹⁰Ngat'a tsa tjin xi kje titsujnguú kakun ngat'are mé= xi makjainna xi skueri ji xi mankjnri kibi nga teni ningure jngu na'en xi ntsja xuta kuandani nga techine xi kio tjin, ¿a bi ko kui kuan kakun skine xichine xi joni chje kika'ere na'enbiu? ¹¹'Ba 'batsa'en ngat'are xi mankjnri, chajani nts'ia, xi kje tjinguú kakun ngat'are mé= xi makjainna xi Cristo k'enntjai ngat'are.

¹²'Ba temijnyije=ñu ngat'are Cristo kionga mijnyijio ngat'are nts'io nga ni'ñu kakun nga sa'en mé= xi ch'o tsa'en tsik'ejña kjuafa'etsjenre. ¹³'Bamani, tsa ngat'are xichinena tsa'aan nga kjeje nts'ia, tusa niñajani nde skineña yojo, tuxi bi sikajngijeña nts'ia.

9 ¿A bi xuta ndai kuáan? ¿A bi apóstol kuáan? ¿A bi ko

tuxkuaan tsa'bekoña Na'enna Jesús? ¿A bi makjainnu ngat'a tse'e Na'enna tu ngat'are nga 'ñu tsa'exat'a_ra kui? ²Ninga tsa tjin xi tsu nga bi jngu apóstol kuáan, tunga ngat'anu kui= ña. Ngat'a makjainnu ngat'a tse'e Na'enna, 'ba 'ba=tsa'en s'ejñatsejenni nga kjuakixi jngu apóstol kuáan.

³'Bi=tsa'en tsikjant'aa yojona ngixkun xuta xi tsu nga bi apóstol kuáan: ⁴¿A bi tjinni ndiyare nga sakuni xichine ko xi 'yu? ⁵¿A bi tjinni ndiyare nga s'eni chjun xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, xi k'uetsumakoni jo inyatsa'en nchja chinga apóstol xi yak'a ko nts'e Na'enna ko Pedro? ⁶¿A tu jin sani an ko Bernabé xi bi tjinni ndiyare nga kuajngi'ani xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna?

⁷¿A tjin= chasoldadu xi tjinnere 'bechjisubare yojore ngat'are mé= xi machjenre? ¿A tjin= xi 'bentje uva 'ba bi kjine ture? ¿A tjin= xi tsikuenda jngu stin tjiuba 'ba bi 'bi ndachiki xi 'baxje? ⁸¿A tu kjuafa'etsjenre xuta= xi texin_nuu? ¿A bi 'ba nde tsa'en kua'indut'a kjuatexumo ngayeje? ⁹Ngat'a 'ba=tsa'en kitsi'indu Moisés kjuatexumo: “Bi na'ñu be'o tsa tjiundijo xi tjimachjen nga timitjia trigo.” ¿A tu ngat'are tjiundijo= mafore Na'enchana nga kitsu kibi? ¹⁰¿A bi kjuanda tsajan ngayeje nga 'ba kitsu? Jun, kua'indut'a kjuatexumo nga tu kjuanda tsajan. Ngat'a xi bakjan nangiu 'ba ko xi mitjia trigo, kui= xi tjinnere nga skunre nga sakure ture.

¹¹Kui= kjuañu, tsa jin te'bentjee ngajinnu xi tse'e Na'enchana, ¿a tse

xi techje'eē tsa sakuchini mé= xi tjinnu nga'e ngasun'ndio? ¹²Tsa kja'e xi tjinnre ndiyare nga sakure mé= xi tjinnu, ¿a bi ngisa tjinni ndiyare tsakaiñu?

Tunga bi nichjeen kjuañuni. Tusa tichukjuakoni ngayéje xi mata'een, tuxi bi ch'a kuanire xuta xi tis'eyare nijmi en ndare Cristo. ¹³¿A bi 'yo nga xi chinere xuta xi tsa'exa ningure Jerusalén= ndibani chje xi fechuko xuta? Xi tsa'exat'a altar sakut'achire yojore tjuba xi kio nik'en joni chje. ¹⁴'Ba=nde tsa'en 'enda Na'enna Jesucristo nga xuta xi fa'axtiuyare en ndare sjare mé= xi machjenre xi tsikja'axtiuya ion.

¹⁵Tunga an niñajanni kitsichjaan kjuañuni. 'Ba ninga bi tetsi'indu nuu tuxi kua'eninuū tsajmi. iTusá mejénna nga titjun kueya tsa tjin xi kjuañana kjuatsjabi nga 'ba tsa'aan! ¹⁶Ngat'a nga tetsikja'axtiuyaa en ndare Jesucristo, bi kui kjua nk'a k'uaxjeña yojona. Ngat'a kui xa xi Na'enchana 'enenā nga sa'aan. 'Ba nimaxuni ngat'ana tsa bi 'ba sa'aan. ¹⁷Bamani, tsa tu kui kjua nga mejénna nga 'ba tetsa'aan, 'ba=tjinni nga sakuna chjina. Tunga bi tsa an xi 'batsa'en kuamejénna, jngu xa xi 'batsa'en kis'enenā. ¹⁸Kui kjuañu, ¿mé= xi chjina? Kui= kibi. Kjuatsja xi tjinnā nga bi fa'achjia nga tsikja'axtiuyaa en ndare Jesucristo, asa jo mixan nga bi tsichjia kjuañu xi tjinnā nga mi'a mé= xi machjenna.

¹⁹Jotsa'en bi fa'achjia 'ba=nde tsa'en tsajain xi tjinnere nga sik'etjusun_ra, tunga chu'ndare ngatsi'i xuta= tsa'aan yojona, tuxi 'batsa'en nkjin xuta sa'en

ngisaña nga k'uangi ngat'are Cristo. ²⁰Ngajinre xuta judío tsa'aan yojona joni xuta judío, tuxi sa'enña nga k'uangi kui. Ninga tsa bi batexumana kjuatexumare Moisés, tunga ngajinre xuta xi batexumare kjuatexumo tsa'aan yojona joni tsa ko an batexumana, tuxi sa'enña nga k'uangi kui. ²¹'Ba ngajinre xuta xi bi judío, xi tsajainre kjuatexumare Moisés, tsa'aan yojona joni tsa ko an tsajainna kjuatexumo, tuxi sa'enña nga k'uangi kui. Tunga bi tejñat'axin_ra kjuatexumare Na'enchana, ngat'a tetsik'etjusun=ña kjuatexumare Cristo.

²²'Ba ngajinre xuta xi bi tjingju kakun ngat'are mé= xi makjainna, tsa'aan yojona joni tsa ko an bi tjingju kakuan, tuxi sa'enña nga k'uangi kui. Ngu, tetsa'aan yojona jó= kun nga jngu jngu xuta, tuxi kuan sik'angi yak'aña. ²³Tetsa'enyajaa kibi tuxi kuajesun yejeni en ndare Jesucristo, tuxi ko an sakut'anina kjuanda xi tsja enndo.

²⁴¿A bi 'yo, kionga nkjin mani xi mangatsanga chuya, jngu sani xi tsa'en? Kui kjua nda tiyutsangañu, tuxi si'anñu. ²⁵Xuta xi mangatsanga chuya ne nda 'bendunda 'ba 'bechjon yejere yojore xi kuan si'onre. Ngu 'batsa'en tuxi sa'enni jngu kjuatjo xi ta'a fekjua. Tunga ña tebeninda=ña tuxi si'anña mé= xi bi fekjua. ²⁶'Ba ngat'ana, temangatsanga kixikixiña ka'nda nga'nde ña fet'a. Bi tekjaan joni jngu xi tu chuba tibe'ejin isen. ²⁷Tusa tetsja_ra kjuanima yojona 'ba tetsa'aan nga kjuint'e mé= xi an mejénna. Tsa chjen, jaskan nga

je kitsikja'axtiuya ra xuta xi yak'a, bi kua'e'ndena nga kuangatsangaa chuya ko an.

10 Jun nts'ia, bi mejéna nga sichiyajiun jó kuánre xuta chingana nixtjin kuatse jan. Nga ngats'i kitsjen ngi yufi xi yaku ndiyare 'ba ja'axtiu ndachikun. ²'Ba 'batsa'en ngats'i kuajngukoni Moisés nga kisatendajin yufi ko ndachikun. ³'Ba ndekuini xichine kiskinets'i xi kitsjare Na'enchana. ⁴'Ba ndekui nanda kits'ini ngats'i xi kitsjare Na'enchana. Ngat'a ngats'i kits'i nanda xi 'etjure naxi xi kitsjare Na'enchana, naxi xi kitsjenko. 'Ba kui naxibiu Cristo = nini. ⁵Ninga 'batsa'en, Na'enchana bi kuatsjare ngat'are nkjin xutabiu, kui kjua tuchuña = kis'enduni mik'en nga'nde t'axin.

⁶Ngayéje kibi kuán tuxi s'eñnanina joni jngu kjuakusun ngat'ana, tuxi bi simejéña xi ch'o, jotsa'en kitsimején xutabiu. ⁷Ninga bi nichji ru na'en xi ntsja xuta mandani jo kitsa'en yak'a xutabiu. Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Xuta tsik'endu 'ba kiskine 'ba kits'i, 'ba sa'e tsisetjen nga kitsitsjare yojore." ⁸Bi siskakua yojona jo kitsa'en yak'a xutabiu, 'ba kui = kjua jesunni kanján mi nga tu jngu nixtjin sa. ⁹Ninga bi xut'ayakua Na'enchana jo kitsa'en yak'a xutabiu, 'ba kui = kjua kiskinenire tjiuye 'ba jesun. ¹⁰'Ba ninga bi tsujeto'on Na'enchana jo kitsa'en yak'a xutabiu, 'ba kui = kjua ankje xi batexumare kjuabeyo kitsik'enni.

¹¹Ngayéje kibi xi kuánre xuta chingana, kui xi kis'eña kusunna. 'Ba enre Na'enchana kua'indut'a

kibiu, tuxi kuaku ndiyanina ña xi tetsuba nixtjin xi je mején kjuet'a.

¹²'Bamani, xi tsikja'etsjen nga nda kixi sejña, ngatakutsejenre yojore, tuxi bi skajinni ndekuini je. ¹³Xi kjima ngat'a tsojon nga tichut'ayakonu bi ngisa ts'axtiu ngisa nga ko mare mé = xi kjima ngat'are xuta xi yak'a. Tsik'etjusun = mé = xi nchja Na'enchana 'ba bi sja'nde tsa ngisa 'ñu xut'ayakonu nga ko mare mé = xi kuan xukjuakonu. Tusa sja ndiyanu jótsa'en k'uetju nga xut'ayakonu, tuxi xukjuakoninu mé = xi kjua'enio.

¹⁴'Bamani tsu'ba, jun nts'ia xi tsimején nuu, tisent'axin ru jo tsa'en xuta nga tsichjire na'en xi ntsja xuta mandani. ¹⁵Tefako nuu joni xuta xi be mé = xi tsa'en. Nde jun = tikja'etsjenñu tsa kjuakixi mé = xi texin nuu. ¹⁶Kionga 'yáa binu tsje nga ba'e ra kjuanda Na'enchana, ¿a bi jngu yojo maña ko Cristo ngat'a tse'e jinre? 'Ba kionga china niñuxtilla xi bakjanya ra xingia, ¿a bi jngu yojo maña ko Cristo ngat'a tse'e yojore? ¹⁷Tu jngu = ma sani niñuxtilo. Kui kjua tu jngu yojo maña, ninga nkjin maña ña. Ngat'a tu jngu niñuxtilla china.

¹⁸Chutsejen'a chuyo xuta xi tse'e Israel. Xi kjine yojore tjiuba xi ba'ere chje Na'enchana, ¿a bi tu jngu yojo ma ngat'a tse'e chje xi ba'ere Na'enchana, xi s'endusun altar? ¹⁹Nga 'bi texian, bi texian nga chjire na'en xi ntsja xuta mandani, ninga yojo xi ba'ere joni chje. ²⁰Tusa kui = xi texian. Chje xi tsja xuta xi tjin ngasun'ndio,

isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu tsjare 'ba bi Na'enchana. 'Ba bi mejéñña an nga jngu kuon ko isennixtjinbiu. ²¹Bi kuan s'iuvo vasore Na'enchana 'ba ko vasore isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu. Bi kuan xinet'o yamixare Na'enchana 'ba ko yamixare isennixtjinbiu ngayeje. ²²Tsa s'ion kibi, tsunire nga mejéñnu nga kuastire Na'enchana. ¿A nikja'etsjenñu nga ngisa tjinna kjuañu ña nga ko mare Na'enchana?

²³“Ma= tsa'aan tume tsajminu”, tsu xuta. 'Ba= tjin tsakaiñu, tunga bi ngayéje kjenndiya. “Ma= tsa'aan tume tsajminu”, tsu xuta. 'Ba= tjin tsakaiñu, tunga bi ngayéje tsja ngañuna. ²⁴Ni'yá ngatamangisjai xi tu kjuanda tse'e, tusa ngatamangisjai kjuandare xuta xi yak'a.

²⁵Kuan xino tume yojo xi sateña 'ba bi nikja'etsjion tsa kui xi ch'otsa'en k'uejña kjuafa'etsjennu.

²⁶Ngat'a ngayéje ngasun'ndio ko ngayéje xi kio tjin, tse'e= Na'enchana.

²⁷Tsa jngu xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana sikjint'enu nga kuangin chino niñu ndaba 'ba mejéñnú kuangiun, chino tume xi kueyanu 'ba bi nikja'etsjion tsa kui xi ch'otsa'en k'uejña kjuafa'etsjennu.

²⁸Tunga tsa tjin xi kuetsunu: “Na'en xi ntsja xuta= kuandani kitsa'ere joni chje yojobi”, bi chino. T'echjon_ ru yojonu tu ngat'are xi 'ba kitsunu 'ba tu ngat'are kjuafa'etsjenre.

²⁹Ngat'are kjuafa'etsjenre xi 'ba tsu tenchjaa, bi ngat'are kjuafa'etsjennu. ¿Áññu jo tsu kjuafa'etsjenre xuta

xi kja'ere k'uechja'ndenire mé= xi ma tsa'aan? ³⁰Tsa tsja_řa kjuanda Na'enchana ngat'are xi kjinia, ¿ánñu kuetsuni xuta nga bi nda tjin nga skinaa tsajmibi kionga je kitsja_řa kjuanda Na'enchana?

³¹Bamani, tsa xino asa s'iu asa s'ion tume tsajminu, 'ba ti'on tuxi s'ejñatsejenni kjuajere Na'enchana.

³²Bi 'bejña_ru kjuana'en xuta judío ninga xi bi judío ninga xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. ³³Joni an, tume xi tsa'aan, tsa'en=ñã mé= xi matsjare ngats'i xuta. Bi tu kjuanda tsa'an mangisjaa, tusa kjuandare xi yak'a, tuxi k'uangini.

11 Chjunginuu jotsa'en kjengi_ řa Cristo.

²Nda 'baxje_nuu nts'ia, ngat'a ngantsjai fa'etsjennu ngat'ana 'ba ngat'a 'bejñatjo xi yakuya_nuu, mé= xi kitsa'ena 'ba kitsikja'axtiuya_nuu. ³Tunga mejéñña nga nda ngatas'ejinnu nga Cristo, kui xi ngakure nga jngu jngu xuta xi'in. 'Ba xi xi'in kuán, kui xi ngakure chjunre. 'Ba Na'enchana, kui xi ngakure Cristo. ⁴Tu'ya xuta xi'inñu xi kue'mo nindaku nga kjuako Na'enchana asa nga sikja'axtiuya en xi tsjare Na'enchana, kui xi bi tjbekun xi ngakure. ⁵Tunga tu'ya chjunñu xi bi kue'mo nindaku nga kjuako Na'enchana asa nga sikja'axtiuya en xi tsjare Na'enchana, kui chjunbiu bi tjbekun xi ngakure ngat'a jo=ni tsa kis'ejunre kui. ⁶Ngat'a tsa jngu chjun bi kue'mo nindaku, tusa ngatate ntsjare. 'Ba tsa kjuasuba nga kuate ntsjare asa nga k'uejunre yojore, ngu, ngate'mo nindaku.

⁷Xi xuta xi'in kuán bi tjinnere nga kue'mo nindaku. Ngat'a kui=

xi isenre Na'enchana 'ba kui xi bakutsejen kjuajere Na'enchana. Tunga xi chjun kuán, kui xi bakutsejen kjuajere xi xi'in kuán. ⁸Ngat'a xuta xi'in xi titjun bi yojore chjun jendibani. Tusa chjun xi titjun yojore xuta xi'in jendibani. ⁹Ba bi kjuanda tse'e chjun kuanda xuta xi'in. Tusa chjun kuanda tu kjuanda tse'e xuta xi'in. ¹⁰Kui kjuañu tjinnenire kue'moni nindaku xi chjun kuán, tuxi kuakuni nga tjin xi batexumare. 'Ba ngatatsa'en tu ngat'are ankjele xi tjin.

¹¹Tunga ngajinna ña xi makjainna ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, xi xi'in bi tijñat'axinre xi chjun, 'ba xi chjun bi tijñat'axinre xi xi'in. ¹²Ngat'a jotsa'en nga chjun xi titjun jendibanire yojore xuta xi'in, 'ba=nde tsa'en nganda'e xi'in tsinnire xi chjun kuán. 'Ba ngayéje xi tjin Na'enchana ndibanire.

¹³Jun suba chusun_ru ngat'are kibi. ¿A nda= tjin kionga jngu chjun kjuako Na'enchana nga bi kue'mo nindaku? ¹⁴Jo tjin nga'e ngasun'ndio, ¿a bi 'yare nga jngu kjuasuba nga xuta xi'in sinduju ntsjare? ¹⁵Tunga ngat'are jngu chjun, nda= bakure nga nduju kuan ntsjare, ngat'a kui xi kitsa'ere nga nduju kuan ntsjare, tuxi kue'moni nindaku.

¹⁶Tunga tsa tjin xi bi tjiingju kakun ngat'are kibi, ngatjabe nga bi kja'e tsa'en ña'an ngisai ninga xuta xi yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana.

¹⁷Ba xi xin ngisa_nuu, bi nda 'baxje_nuu. Ngat'a kioxu nga mañojon, tusaxu ngisa ma xi ch'o nga ko mare xi nda. ¹⁸'Ba xi

tjun xin_nuu nijmi xi tji'bená nga bakjanyaxu xingiu nga mañojon ngaya ningu. 'Ba tjin= tsajmi xi makjainna ngat'are kibi.

¹⁹Kjuakixi= nga machjen nga kuakjanyo xingiu, tuxi xiaña 'yá= xi kixi sejña ngixkun Na'enchana.

²⁰Kionga mañojon, bi 'ba teño'on jotsa'en yakuyana Na'enna Jesucristo nga tsakjenko jñu xutare. ²¹Ngat'a kioxu nga bechiu, nga jngu jngu xi tjin ngajinnu ja kjebe ja kjebe xu nga kjine xi tse'e. 'Ba tjinxu xi bi sakure xichine 'ba tjinxu xi mach'i. ²²¿A tsajainnu ni'ya ña kuan xino 'ba s'iu? ¿ÁÑñu joni tsajmi xi tumé chjire teniko=ñu ningure Na'enchana 'ba teba'e_ru kjuasuba xuta xi tumé tjinre? ¿Jó xin_nuu? ¿A nda= k'uaxjenu? Bi nda k'uaxjenu ngat'are kibi.

²³Ngat'a Na'enna Jesucristo yakuyana kibi, 'ba kui xi kitsikja'axtiuya ngani_nuu. Ndekuini nistjen nga kjiningantsja, kiskjebe niñuxtila. ²⁴'Ba kionga je= kitsjare kjuanda Na'enchana, yakjanya niñuxtilo 'ba 'bi kitsu: "Kibi= yojona xi singantsjaa tu kjuanda tsojon. 'Ba ti'on tuxi kjua'etsjenninu ngat'ana." ²⁵'Ba kionga je kiskine xichine, 'ba nde kiskjebe chutsiun, 'ba 'bi kitsu: "Kui= chutsinbiu xi tibakutsejen kjuaxatse xi ti'bendakonu Na'enchana. Ngat'are jinna tis'endakoni kjuabiu. 'Ba ti'on tuxi kjua'etsjenninu ngat'ana ngantsjai nga s'iu." ²⁶'Bamani, jotjin ndiya nga xino niñuxtilo 'ba s'iu chutsiun, te'beñu nijmi ngat'are kjuabeyare Na'enna ka'nda nga kjuae ngani.

²⁷Ngu, tu'yañu xi bi skuekun nga skine niñuxtilo 'ba nga k'uiya

chutsinre Na'enna, kui xi majngije ngat'are yojore ko jinre. ²⁸Bamani, nga jngu jngu xuta tjinnere nga sinkjinre kjuafa'etsjenre tsa tsje tjin, kionga kje kjinejín niñuxtilo 'ba nga kje 'biyaá chutsiun. ²⁹Ngat'a tsa tjin xi tuchuba skine 'ba tuchuba k'ui nga bi skuekun nga yojore Na'enna kibiu, kui xi tikanine tajngure je yojore jotsa'en tikjine 'ba tji'bi. ³⁰Kui= kjuañu tjinni ngajinnu nkjin xi sefesun 'ba xi inda tjinre, 'ba je jesun masen. ³¹Tunga tsa tjun nda sinkjin_ra kjuafa'etsjenna, bi si'anna kjua. ³²Tunga kionga Na'enna Jesucristo tsa'enna kjua, kui baku ndiyana xi kjuakixi, tuxi bi chajaña nga si'ankona kjua xuta xi tjin ngasun'ndio.

³³Bamani nts'ia, nga kuañojon nga kuechiu, chuya_ru xingiu. ³⁴Tsa tjin xi 'ñu bojore, ngatakjen ndaba, tuxi bi xaninejeninu kionga kuañajanko xingiu. 'Ba ngat'are kjua xi tjin ngisa ngajinnu, kio= k'uendajian nga kjuikun_nuu.

12 'Ba nganda'e, nts'ia, mejénna nga xio xi kjuakixi ngat'are nkjin kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana.

²Yañu jó kjiño'on nga kje makjainnu Na'enna. Joni tsa kichjufenu nga tsangitjengiu na'en xi bi mare nchja, xi ntsja xuta kuandani. ³Bamani, xin_nuu nga tu'yá xi Isennixtjintsjere Na'enchana titsikincha ma nchja bojore Jesús. 'Ba nde ni'yá ma tsu: "¡Jesús xi Na'enna!", tsa bi Isennixtjintsjere Na'enchana tijñajin inimare.

⁴Ja kja'e ja kja'e kjuanda xi kitsa'ena, tunga tu jngu= ma sani Isennixtjintsjere Na'enchana xi

tsjana kibiu. ⁵Ja kja'e ja kja'e tsa'en ña'axat'a_ra xingia xi makjainna ngat'a tse'e Na'enna, tunga tu jngu= ma sani Na'enna Jesús xi tsja xana. ⁶'Ba ja kja'e ja kja'e xa xi Na'enchana tsa'en ngajinna ngats'ia, tunga tu jngu Na'enchana xi tsa'en ngayéje kibiu.

⁷'Ba nga jngua jngua kitsa'ena mé= xi bakutsejen Isennixtjintsjere nga tu kjuanda tsajan ngats'ia.

⁸Ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana, tjin xi ba'ere kjuanda nga kuincha en xi tse kjuankjin kakun tjinre, 'ba ngat'are ndekuini Isennixtjiun, tjin xi ba'ere kjuanda nga kuetsuya jó tsunire xi tjin.

⁹Tjin xi ndekuini Isennixtjiun tsjare kjuanda nga ngisa nda kuakjainre, 'ba tjin xi ndekuini Isennixtjiun tsjare kjuanda nga kuanre sinda xuta. ¹⁰Tjin xi mare tsa'en kjuakun, 'ba tjin xi mare tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare. 'Ba tjin xi mankjinnre tsa kjuakixi nga Isennixtjintsjere Na'enchana tijña ngajinnre xuta asa isennixtjin xi bi nda. Tjin xi mare nchja kja'e kjuanga en, 'ba tjin xi tsuya jó tsunire enbiu. ¹¹Tunga ngayéje kibi jngu sani 'ba ndekuini Isennixtjintsjere Na'enchana xi tsa'exajinna, 'ba kui xi tsjare kjuanda nga jngu jngu xuta jotsa'en nga Kui mejénre sjare.

¹²Joni yojona. Jngu mani, tunga nkjin= ka'a tjinre. 'Ba ngats'i' ka'a xi tjinre, ninga nkjin ka'a mani tu jngu yojo ma sani. 'Ba nde 'ba= tsa'ennire ngat'are Cristo. ¹³Ngat'a tu jngu Isennixtjintsje kisatendaña ngats'ia 'ba 'ba=tsa'en tu jngu yojo kuánña, ninga xuta judío asa kja'e

xuta, ninga xi chu'nda asa xi ndaire yojore. Ngatsi'a kika'ena nga kji'yaa ndekuini Isennixtjintsje.

¹⁴Jngu yojore xuta nkjin= ka'a tjinre, bi tu jngu= mani. ¹⁵Tsa jngu ndsakua kuetsu: “Bi jngu ka'a tse'e yojo kuáan, ngat'a bi ntsja kuáan”, tsa 'ba kuetsu, ¿a tu kui= kjua bi nde tse'e yojo kuan? ¹⁶'Ba tsa jngu ñajan kuetsu: “Bi jngu ka'a tse'e yojo kuáan, ngat'a bi xkun kuáan”, tsa 'ba kuetsu, ¿a tu kui= kjua bi nde tse'e yojo kuan? ¹⁷Tsa yojona tu jngu xkuan kuán sa, ¿jótša'en kuan kjuinu'yaña? 'Ba tsa yojona tu jngu ñajan kuán sa, ¿jótša'en kuan xujenña?

¹⁸Tunga Na'enchana kitsa'en yojona ko nkjin ka'a 'ba 'endu xki ka'a ña kuamejénre kui. ¹⁹Ngat'a tsa tu ngusun ngayéje ka'a, bi s'e yojo. ²⁰Kui kjuañu ninga nkjin ka'a mani, tunga tu jngu= yojo.

²¹'Ba tuxkuan bi ma tsure ndsa: “Bi machjenra.” Ninga nindakua bi ma tsure ndsakua: “Bi machjenra.” ²²Tusa xki ka'a yojona xi mana joni tsa bi 'ñu tjinre nga'ñu, kui xi ngisa 'ñu machjen ngisa. ²³'Ba xki ka'a yojona xi mana nga bi 'ñu chjire, kui xi ngisa nda nikuenda. 'Ba xki ka'a yojona xi bi mejénna nga xiare, kui= xi ngisa nik'ejña'ma. ²⁴'Ba xi ma 'yare, bi machjen nga 'ba sikua. Tunga Na'enchana 'ba=tsa'en 'enda yojona, nga ngisa nda sikuenda ka'are yojona xi mana nga bi 'ñu chjire. ²⁵'Ba= kitsa'en Na'enchana, tuxi bi kuan jó ya s'eni xki ka'a xi tjinre yojona, tusa ngusun tsa'en ngatsikuendakaña xinkjin. ²⁶Tsa jngu ka'a yojona on tjimare, 'ba=nde on tjimare xi yak'a. 'Ba tsa

jngu ka'a yojona 'ñu nda tji'naxje, 'ba=nde ngatsi'i xi yak'a tsja kjimare.

²⁷Ngu ngatsi'u yojore Cristo kuon, 'ba nga jngu jnguu xki ka'are yojobiu kuon. ²⁸Ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, Na'enchana ja'ajin apóstoles joni xi titjun, xi majóni profeta xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare, xi majánni maestru, 'ba sa'e xi mare tsa'en kjuakun, 'ba xi mare tsinda xuta, 'ba xi be jótša'en kuaseko xuta, 'ba xi be jótša'en sa'en nga sa'exastin xuta, 'ba xi mare nchja kja'e kjuanga en xi tsjare Na'enchana.

²⁹Bi ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo apóstoles kuán, bi ngatsi'i xi profeta, bi ngatsi'i xi maestru, 'ba bi ngatsi'i xi mare tsa'en kjuakun. ³⁰Bi ngatsi'i kitsa'ere kjuanda nga kuanre sinda xuta, bi ngatsi'i kitsa'ere kjuanda nga kuanre kuinchja kja'e kjuanga en, 'ba bi ngatsi'i mare tsuya jó tsunire en xi Na'enchana tsjare xuta. ³¹Tunga ngajinre ngayéje kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana, timijon xi ngisa nda kuasekore xuta.

Tunga an kuakun_nuu jngu ndiya xi ngisa nda tjin.

13 Tsa nchja nkjin kuya en xi mare xuta 'ba ko en xi nchja ankjele, tunga tsa bi tsimijaan xi yak'a, an jo=ni jngu tsajmi xi tu fane asa jngu tsajmi xi ch'otsa'en nu'yare nga nikjane. ²'Ba tsa manā nikja'axtiuya enre Na'enchana joni jngu profeta, asa mankjinnā ngayéje xi 'mo 'ejña Na'enchana, asa 'biā ngat'are

ngayéje xi tjin, asa nda makjainna ngat'a tse'e Na'enchana nga ka'nda kuana xín sikasen jngu nindu, tunga tsa bi tsimijaan xi yak'a, tumé chji_ra. ³Ba tsa sja_ra xuta nima ngayéje xi tjinna, 'ba ka'nda singantsjaa yojona tuxi kuitini tu kjuanda tse'e xuta xi yak'a, tunga tsa bi tsimijaan xi yak'a, tumé chjire kibiú.

⁴Xi tjinre kjuanimejen, kui xi tjinre kjuatsejnda 'ba nda xuta. Xi tjinre kjuanimejen bi xin kakun, bi nchja en nk'a kakun, bi nk'a 'baxje yojore, ⁵bi ch'o tsa'en ko xi yak'a, bi mangisjai xi tu kjuanda tse'e tajngu, bi ta'a makjanre, bi 'bejin kakun nga ch'o kuata'en, ⁶bi tsja s'ere ngat'are mé= xi bi kixi tsa'en xuta. Tusa matsjare ngat'are xi kjuakixi. ⁷Xi tjinre kjuanimejen bi tsikjere kakun, bi tsichaja kjuamakjainre, tusa kuyantsjai, 'ba chukjuakore tumeñu.

⁸Kjuanimejen niñajanni kjuet'a. Kjuae nixtjin nga bi nde s'enire kjuanda xuta nga sikja'axtiuya enre Na'enchana joni profeta, ninga nga kuinchja kja'e kjuanga en, ninga nga kuankjinre jó tsunire xi tjin. ⁹Ngat'a tu chuba sani xi mankjinna nganda'e, 'ba tu ichi sani xi nikja'axtiuya ngat'are Na'enchana nganda'e. ¹⁰Tunga kionga kjuae xi kjuakixi kjin, kio= kje xi tu ichi 'yasa nganda'e.

¹¹Kionga ki'ndia, kinchjaa jotsa'en nchja jngu ki'ndi chi, 'ba kitsikja'etsjia jotsa'en tsikja'etsjen jngu ki'ndi chi, 'ba kuankjinna jotsa'en mankjinnre jngu ki'ndi chi. Tunga kionga je kuachinga, 'ejnat'axian kjuaki'ndina. ¹²Nganda'e

tu xa= tjimatsejenna joni tsa jngu chutsin techutsejenya. Tunga kjuae nixtjin nga nda xia. Nganda'e tu chuba mankjinna. Tunga kjuae nixtjin nga nda kuankjinna, jofatsa'en bena Na'enchana.

¹³Ngaján kibi niñajanni kjuet'a: nga makjainna ngat'a tse'e Na'enchana, nga chuya_ra xi sjana, 'ba nga s'ena kjuanimejen. 'Ba ngajinre ngaján, kjuanimijon xi ngisa chjire.

14 T'e_ru kakun nga ngisa simején ngiso xi yak'a 'ba nde timijon nkjin kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana. Tunga ngisa timijon nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja. ²Ngat'a xi kitsa'ere kjuanda nga kuinchja en xi kja'ere, tu Na'enchana sani fako, bi xuta. Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana ndibanire mé= xi nchja, 'ba tu'yá be jó tsunire xi nchja. ³Tunga xi kitsa'ere kjuanda nga tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare, kui xi fako xuta, tuxi sja ngañunire, si'ñu kakunni 'ba tsitsja kakun. ⁴Xi nchja en xi tu'yá mankjinnre ndekui tsjanga'ñu tajngunire yojore. Tunga xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare, kui xi tsja ngañure xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna.

⁵Mejénna tsakaiñu nga ngatsi'u kua'enu kjuanda nga kjuinukjuo kja'e kjuanga en, tunga ngisa mejénna tsa kua'enu kjuanda nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja. Ngat'a ngisa= chjire enbiu nga ko mare en xi tu'yá mankjinnre. Tunga nda= tjin tsa kuinchja en xi tu'yá mankjinnre tsa kuetsuyara, tuxi 'batsa'en saku ngañunire xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna.

⁶Bamani nts'ia, tsa kjuikun_nuu 'ba kjuako_nuu en xi tu'yá mankjínre, tsa 'ba sa'aan, ¿a kuaseko_nuu? ¿A bi ngisa nda tjin nga xin_nuu mé= xi 'bejñatsejen Na'enchana, asa xin_nuu mé= xi mankjínna, asa sikja'axtiuya_nuu en xi Na'enchana tsja, asa kuakuya_nuu mé= xi kitsa'ena? ⁷Ka'nda tsajmi xi tsajainre jnda tunga fane joni tjio asa najni, tsa bi nda kjuinikjane, ¿jó tsa'en xiaña ñare son xi tjinikjane? ⁸Ba tsa bi nda kjuinikjane tjio, ¿a k'uendunda= chasoldadu nga kuekjan? ⁹Ba nde 'ba= mani ngajinnu. Tsa kuixun en xi tu'yá kuankjinre, ¿jótsa'en kuankjinnire xuta mé= xi kjuinukjuo? 'Ba jo=ni tsa tu kjuinukjuajin ision.

¹⁰Kjuakixi= nga nkjin en tjin ngasun'ndio 'ba ngayéje 'ñu= chjire ngat'are xi mankjínre. ¹¹Tunga tsa bi mankjínna en xi tifakoná jngu xuta, ngu kuan_rá joni jngu xuta xi bi tse'e nangire, 'ba an kuanna xutabiu joni jngu xuta xi xin nangire. ¹²Ngu, mé= jun tsu'ba, mejénnú nga s'enu nkjin kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana, chjo'o kjuanda nga kuannu kua'e ngañu_ru xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna.

¹³Bamani, xi nchja en xi tu'yá mankjínre, ngati'are Na'enchana, tuxi kuanire kuetsuya jó tsunire en xi nchja. ¹⁴Ngat'a tsa kuinchjaa en xi tu'yá mankjínre nga kjuakua Na'enchana, tu inimana= fako Na'enchana tunga kjuafa'etsjenna bi fa'as'enjinre. ¹⁵Bamani, ¿mé= xi tjinnere sa'aan ya'a? Ngu sa'aan ngojó. Kjuakua Na'enchana ko inimana, tunga 'ba nde kjuakua ko

en xi mankjínna ngayeje. Sia ko inimana, tunga 'ba nde sia ko en xi mankjínna ngayeje. ¹⁶Ngat'a tsa tu ko inimari sa tenichji_ri Na'enchana, 'ba tsa tibasen ñojonri jngu xi bi be mé= xi teñ'e'en, ¿jótsa'en tu jngu sa'enkori yojore nga sjare kjuanda Na'enchana, kionga bi tjimankjinre mé= xi tesji? ¹⁷Kjuakixi= nga nda teba'e_ri kjuanda Na'enchana nga 'ba teñ'e'en, tunga bi tisaku ngañure xuta xi yak'a.

¹⁸Tsja_rá kjuanda Na'enchana nga ngisa nchja ngisaa kja'e en xi Kui tsjana nga ko mare jun. ¹⁹Tunga nga mañajan xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, ngisa= ndani tu ón sa ndsu'baa en kuinchjaa xi kuankjinre xuta nga ko mare te mi en xi tu'yá kuankjinre, ngat'a en xi kuankjinre, kui= xi kuasekore xuta.

²⁰Nts'ia, bi nikja'etsjion joni ki'ndi nisti. Ngatjamo joni ki'ndi nisti ngat'a tse'e kjuach'o, tunga tikja'etsjion jotsa'en tsikja'etsjen xuta chinga. ²¹Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a kjuatexumo: “Kja'e en 'ba xuta xi xin nangire sichjiañ nga kjuakua naxinandabi. Tunga ninga tsa 'ba sa'aan, bi kuasen ñojonna, kitsu Na'enchana.” ²²Bamani, en xi kja'e kjuanga nchja xuta, kui xi bakutsejen kjuañure Na'enchana nga tu kjuanda tse'e xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e kui 'ba bi kjuanda tse'e xi je makjainre. Tunga en xi Na'enchana tsja xi tsikja'axtiuya xuta, kui xi tu kjuanda tse'e xuta xi je makjainre 'ba bi kjuanda tse'e xi bi makjainre.

²³'Ba 'batsa'en tsa jngu nga'nde kuañojon ngatsi'u xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna 'ba tsa ngatsi'u

kjuinukjuo en xi tu'yá mankjínre, 'ba kjuas'en kio xuta xi bi be mé= xi teño'on asa xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, ¿a bi kuetsu nga skanu? ²⁴Tunga tsa ngatsi'u tenikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsjana, 'ba kjuas'en kio xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna asa xi bi be mé= xi teño'on, kionga kjuint'e ngayéje xi temixun, kio skue nga tjinre je 'ba kuanejere ngayéje xi temixun. ²⁵Nga tibasen ñojon, s'ejñatsejen mé= xi tjinndujin'mo inimare, 'ba kuasenkunch'in nga sichjire Na'enchana, 'ba sikixiya nga kjuakixi nga Na'enchana tijnajin ngajinnu.

²⁶Ba 'batsa'en, ¿mé= xi tjinne si'an, nts'ia? Kionga kuañajan tsi'u, tjin xi ngatjase jngu salmo, tjin xi ngatakuyare xuta xi yak'a, tjin xi ngatatsuya mé= xi 'bejñatsejen Na'enchana, tjin xi ngatanchja kja'e kjuanga en, 'ba tjin xi ngatatsuya jó tsunire ion. Ngayéje xi si'on nga jngu jnguu, ti'on tuxi kua'e ngañuni_ru xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna. ²⁷Ba tsa tjin xi kuinchja en xi tu'yá mankjínre, jó asa ka'nda ján ngatjama. Tunga jngu ngatjama sa nga kuinchja, 'ba jngu xi ngatatsuya jó tsunire ion. ²⁸Ba tsa tsajain xi mare tsuya jó tsunire ion, tusa xi mare nchja en xi tu'yá mankjínre xiu ngat'ejna gaya ningu 'ba ngatjako tajngu yojore ko Na'enchana.

²⁹Ba ngat'are xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsja, jó asa ján ngatjama. 'Ba xuta xi yak'a ngatatsikja'etsjen jó tsunire en xi inyant'e. ³⁰Ba nga tinchja jngu

xuta, tsa ngijngu xi kio tijná k'uejñatsejenre Na'enchana jngu en, ngatatsja'ndere xi tjun tinchja tsakaiñu. ³¹Ba 'bi=tsa'en nga jngu jnguu jun sik'ako_ru xingiu nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja, tuxi ngatsi'u kuanninu 'ba sakunu kjuañukakun. ³²Xi tjinre kjuanda nga tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsja ma batesumare kjuandabiu 'ba ma kuya chubá nga kuinchja. ³³Ngat'a Na'enchana bi mejénre kjuasi, tusa mejénre nga s'e kjuaxiu.

Jo ma ngajinre xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, ³⁴xi yanchjin tjinne nga xiu k'uendu gaya ningu. Ngat'a bi tixa'ndere nga kuinchja. Tusa tjinne nga ngisa ngi'nde kuego yojore, jo tsu kjuatexumo. ³⁵Ba tsa tjin xi mejénre nga kuankjinre, ndaba ngatjaminingiyare xi'inre. Ngat'a bi nda tjin tsa jngu chjun kuinchja ngajinre xuta xi tjindu ningu.

³⁶¿A nikja'etsjenñu nga ngajinnu 'etuts'inre nga kis'eya nijmi enre Na'enchana? ¿A tu jun= xi texuntsjo ion? ³⁷Tsa tjin xi mare nga kui xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsja asa tisakure jngu kjuanda xi tsja Isennixtjintsjere Na'enchana, kui xi tjinne nga sikixiya nga kjuatexumare Na'enchana xi tetsi'indu_nuu nga'e. ³⁸Ba tsa tjin xi bi kuatesinre xi tetsi'indu_nuu nga'e, 'ba nde bi satesinre kui ngayeje.

³⁹Bamani nts'ia, timijon nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja 'ba bi 'bechja'nde_ru xi kuinchja kja'e kjuanga en. ⁴⁰Tunga ngayéje xi si'on, nda ti'on 'ba kixi kixi tangiko.

15 'Ba nganda'e nts'ia, mejénna sikja'etsjenya_nuu en ndare

Na'enchana xi ja'ba kitsikja'axtiuya_nuṽ, xi kuakjainnu 'ba xi kixi tenyajiun nganda'e. ²'Ba Ngat'are= kui k'uangi=ñu tsa nda k'ueñnatjo en xi kitsikja'axtiuya_nuṽ, tsa bi 'ba si'on tu kjuatjo= kuakjainnu.

³Je kitsikja'axtiuya_nuṽ en xi ngisa tjun tijña xi ja'axtiuyana nga Cristo k'enntjai ngat'are jena jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana, ⁴'ba nga kis'eyanijin, 'ba nga xi majánni nixtjin ja'aya nganire ngajinre mik'en jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana, ⁵'ba nga yakutsejenre yojore Pedro 'ba jaskan xi tejó. ⁶'Ba jaskan yakutsejenre yojore ts'axtiú ón sientu nts'ia. Nkjin mani xi tjindu ngisa, 'ba yak'a je jesun. ⁷'Ba 'ba nde tsa'en yakutsejenre yojore Santiago 'ba jaskan ngatsi'i nchja chinga apóstol.

⁸'Ba xi fet'ani yakutsejennā yojore an xi joni jngu ki'ndi xi tsején. ⁹Ngu an xi ngisa bi 'ñu chjire ngajinre nchja chinga apóstol 'ba bi bakinnā nga apóstol k'uinna, ngat'a kitsjengi=ñā xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. ¹⁰Tunga tu ngat'are kjuandare Na'enchana= nini kuán=ñā 'yá xi kuāan nganda'e. 'Ba bi tu tifton kjuanda xi kitsjanā Na'enchana. Tusa ngisa 'ñu tetsa'exa ngisaā nga ko mare nchja chinga apóstol xi yak'a. Tunga bi an xi 'ba tetsa'aan, tusa kjuandare Na'enchana xi tijñajinna. ¹¹'Ba 'batsa'en tsa an xi kitsikja'axtiuyaa asa nchja chinga apóstol xi yak'a; tunga xi ngisa chjire kui nga 'batsa'en kjinikja'axtiuyee, 'ba jun 'ba=tsa'en kuakjainnu.

¹²Tsa tifa'axtiuya nga ja'aya nganire Cristo ngajinre mik'en, ÷jótsa'en nga tjín xi tsu ngajinnu nga bi kjua'ayare mik'en? ¹³Ngat'a tsa bi kjua'ayare mik'en, 'ba nde Cristo bi ja'ayare ngajinre mik'en ngayeje. ¹⁴'Ba tsa bi ja'ayare Cristo ngajinre mik'en, tsu=nire nga tumé chjire en xi tenikja'axtiuyee 'ba nga tumé chjire nga makjainnu. ¹⁵Tsa 'ba tjín, jín jín xi tsu en ndesu ngat'a tse'e Na'enchana, ngat'a tenikixiyanií nga Na'enchana kitsikja'aya nganire Cristo ngajinre mik'en. Tsa kjuakixi nga bi kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en, tsu=nire nga ninga Cristo bi kjuakixi nga ja'ayare ngayeje. ¹⁶Ngat'a tsa bi kjua'aya nganire mik'en, ninga Cristo bi ja'ayare ngayeje. ¹⁷'Ba tsa bi ja'ayare Cristo ngajinre mik'en, tumé chjire nga makjainnu. 'Ba tojo tetsubajinjíun jenu. ¹⁸'Ba jín nde xuta xi kuakjainre ngat'a tse'e Cristo xi je jesun 'ba jín nde kichaja ngayeje. ¹⁹Tsa tu nixtjin xi tetsuba nganda'e techuyasa_ra mé= xi sjana Cristo, ña jín xi ngisa nima ña'an ngajinre xuta xi tjín ngasun'ndio.

²⁰Tunga kjuakixi= nga Cristo ja'ayare ngajinre mik'en. 'Ba kui joni ture chan xi tjun, ngat'a kui xi tjun ja'ayare ngajinre mik'en. ²¹Ngat'a jotsa'en ngat'are mé= xi kitsa'en jngu xuta ja'e kjuabeya ngasun'ndio, 'ba=nde tsa'en ngat'are mé= xi kitsa'en kja'e xuta kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en. ²²Ngat'a jotsa'en ngat'are Adán fesun ngatsi'i xuta, 'ba=nde tsa'en ngat'are Cristo k'uendukun ngani ngatsi'i xuta.

²³Tunga jotsa'en nga 'bakore nga jngu jngu 'ba=tsa'en kjuaya'are: Cristo tjun 'ba jaskan xuta xi tse'e nga kjuae ngani kui. ²⁴Tjun skja'are kjuañure ngatsi'i xi batexuma 'ba ko ngatsi'i xi tjinre xa 'ba ko xi tjinre kjuañu tsakaiñu, 'ba jaskan singantsja ña batexuma ngaya ntsja Naina xi Na'enchana, 'ba kio kjue ngasun'ndio ya'a. ²⁵Ngat'a Cristo tjinnere nga kuatexumare ka'nda nga ngatsi'i xi stike k'uendungi ngi ndsaku. ²⁶Ba enemigo xi fet'ani nga sikjekjua, kjuabeyo. ²⁷Ngat'a Na'enchana kitsik'endungi ngi ndsaku Cristo ngayéje xi tjin. Tunga kionga tsu nga kjinik'endungi ngi ndsaku ngayéje xi tjin, tinchja tsejen nga bi ko Na'enchana tijñangi ngi ndsaku Cristo, ngat'a Na'enchana xi 'ba kitsa'en nga kui tjindungi ngi ndsaku ngayéje xi tjin. ²⁸Ba nga s'endungi ngi ndsaku Cristo ngayéje xi tjin, 'ba=tsa'en ko Cristo xi Ki'ndire Na'enchana mani singantsja yojore nga k'uejña ngixkun xi 'ba kitsa'en nga ngi ndsaku kis'endungi ngayéje xi tjin. 'Ba 'batsa'en Na'enchana tu kui tajngu tse'e kuanni ngayéje xi tjin.

²⁹Ba tsa bi kjuaya'aya nganire ngajinre mik'en, ¿jótsa'en machjen nga xuta batenda yojore ngojore mik'en? Tsa kjuakixi nga bi kjuaya'ayanire xuta, ¿ánñu tsa'enni kibiu?

³⁰Ba ¿ánñu tetsubaniij jngu kjuabenichun xi tu tsjenngichantsjai tsa bi fa'ayare mik'en? ³¹Ngat'a an nts'ia, nyujun nyujun tjenngina kjuabeya. Kjuakixi= xi xin_nuu jotsa'en kjuakixi nga tsja= mana nga makjainnu ngat'a tse'e Na'enna

Jesucristo. ³²Tsa tu ngat'are mé= xi mejénre xuta, tsa kui kjuakiskjankona tjiuba ts'en xi tjindu naxinanda Éfeso, tsa 'ba kitsa'aan, ¿mé= xi kitsa'enni_ra? Tsa bi kjuaya'aya nganire mik'en, ¿ánñu bi si'anña jo tsu xuta: “Xinia 'ba s'ia, ngat'a nyujunni kueyaña?”

³³Bi ba'e'ndio nga s'ejñunu. “Xi tsjenko xuta ch'okun, 'ba=nde ch'okun 'betju.” ³⁴Tikja'etsjen ngañu xi kixi tjin 'ba bi nde minyijeñu. Ngat'a tjin= yak'a ngajinnu xi bi be Na'enchana. 'Ba xin_nuu, tuxi kuasubaninu.

³⁵Tunga tsa tjin xi 'ba kuetsu: “¿Jótsa'en kjuaya'aya nganire mik'en? ¿Mé= yojo xi kua'a ngani?” ³⁶iXuta chikun! Xujma xi s'entje bi fesu tsa bi tjun s'eyanijin 'ba k'uantjaiya. ³⁷Ba bi tsa kui xi s'entje kui xi kjuesu, tusa xujma sani, tsa xujma trigo asa kja'e xujma. ³⁸Tunga Na'enchana tsjare isen xujmo xi mejénre sjare, 'ba tsjare nga jngu tsujmi ntje isen jotsa'en nga 'bakore xujmare.

³⁹Jotsa'en tjin kja'e kjuanga kuya xujma ko tsujmi ntje, 'ba=nde tjin kja'e kjuanga kuya yojo ngayeje. Kja'e= kun yojore xuta, kja'e= kun xi tse'e tjiuba, kja'e= kun xi tse'e tjiunise, 'ba kja'e= kun xi tse'e tjiuti. ⁴⁰Ba 'ba=nde kja'e kun isen xi tjin ngank'aa ko xi tjin t'anangiu ngayeje, 'ba kja'e tsa'en tsitsejen xi tjin ngank'aa ko xi tjin t'anangiu. ⁴¹Tsu'biu kja'e tsa'en tsitsejen, 'ba na'enso kja'e tsa'en tsitsejen, 'ba niñu kja'e tsa'en tsitsejen ngayeje. 'Ba nga jngu jngu niñu xi tjin kja'e kja'e tsa'en tsitsejen.

⁴²Ba=nde kuan nga kjuaya'aya nganire xuta ngajinre mik'en.

S'eyanijin= xi fe'ndu, tunga xi kju'a'aya nganire bi nde kju'e'nduni.

⁴³Xi s'eyanijin kjuasuba tsja, tunga xi kju'a'aya nganire s'e=re kjuaje.

S'eyanijin= xi inda, tunga xi kju'a'aya nganire s'e=re nga'ñu.

⁴⁴S'eyanijin= yojo xi ya'a xuta, tunga kju'a'aya= nganire yojo xi Isennixtjintsjere Na'enchana sjare kjuabenichun. Tsa tjin yojo xi tu xuta ya'a, ngu, 'ba=nde tjin yojo xi Isennixtjintsjere Na'enchana tsjare kjuabenichun ngayeje.

⁴⁵Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Xuta xi tjun xi Adán 'mi, kui xi kjininda 'ba kitsa'ere kjuabenichun.” Tunga Adán xi fet'ani, kui xi kuán Isennixtjintsje xi tsjare kjuabenichun xuta. ⁴⁶Tunga mé= xi tsja Isennixtjintsjio bi titjun ndiba, titjun= ndiba xi xuta ya'a, 'ba jaskan xi tsja Isennixtjintsjio.

⁴⁷Xuta xi tjun chojore t'anangiu kuandakoni, tunga xuta xi majóni ngank'aa jendibajenni.

⁴⁸Jo kji'i xuta xi chojore t'anangiu kuandakoni, 'ba=nde kun ngats'i xi tse'e t'anangiu. 'Ba jo kji'i xuta xi jendibajenni ngank'aa, 'ba=nde kun ngats'i xi tse'e ngank'aa. ⁴⁹Jotsa'en nganda'e kich'a= isenre xuta xi kuandakoni chojore t'anangiu, 'ba=nde tsa'en x'a= isenre xuta xi jendibajenni ngank'aa.

⁵⁰Xin_nuü kibi, nts'ia, nga yojo xi kich'a nganda'e bi kuan saku'ndere ña batexuma Na'enchana. Ninga xi fe'ndu bi saku'ndere ngajinre xi bi fe'ndu. ⁵¹Tjinu'yo kjuamobi. Bi ngats'a kueya, tunga k'uantjaiya tsi'ina. ⁵²Jotsa'en kitsa 'bechja 'ba chjux'a tuxkuan, 'ba=tsa'en kitsa k'uantjaiya kionga kjuane

tjio xi fet'ani. Ngat'a nga kjuane tjio, mik'en kju'a'aya nganire 'ba bi nde kueya ngisani, 'ba k'uantjaiya tsi'ina. ⁵³Ngat'a yojo xi kich'a nganda'e xi fe'ndu, kuan ngani yojo xi bi nde fe'nduni. 'Ba yojona xi 'me nganda'e, kuan ngani yojo xi bi nde 'meni.

⁵⁴'Ba kionga xi fe'ndu kuan ngani xi bi nde fe'nduni, 'ba yojo xi 'me kuan ngani yojo xi bi nde 'meni, kio= k'uetjusun en xi kua'indut'a enre Na'enchana: “Xi kitsa'en, kui xi kitsikjekjua kjuabeyo. ⁵⁵iJi kjuabeya! ¿Jótsa'en si'an ngani? iJi kjuabeya! ¿Ñá tijná nga'ñu xi sik'enkoni xuta?”

⁵⁶Ngat'a nga'ñure kjuabeyo, jio. 'Ba nga'ñure jio kjuatexumo ndibanire.

⁵⁷Tunga ba'e_ra kjuanda Na'enchana xi tsa'en nga ña'an_ra je ko kjuabeya tu ngat'are Na'enna Jesucristo.

⁵⁸'Bamani, nts'ia xi tsimijaan, kixi tinyo 'ba bi nichojo yojonu. Ngantsjai tangiko nduju xare Na'enna Jesucristo, ngat'a 'yañu nga bi tu kjuatjo xi teño'on nga ña'axat_a_ru kui.

16 'Ba ngat'are ton xi tjis'eku ngat'a tse'e xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi tjindu Jerusalén, 'ba nde ti'on jo kixin_ra nts'ia xi tjindu nangi Galacia. ²Xki tamingu nga jngu jnguu t'ejñat'axinchiu ton, jotjin sakunu. 'Ba t'ejñatjo tuxi kionga kjuachukun_nuü bi tjinnere nga xja'asunñu ton. ³'Ba kionga kjuachaa, sikasiän naxinanda Jerusalén xuta xi jun xja'ajiun 'ba sja_ra xujun xi tsjare kjuañu, tuxi kuekoni ton xi kiko'o ngat'a tse'e nts'ia xi tjin ngajaan. ⁴'Ba tsa nda tjin nga ko an kjuia, ngu, ñatjen jín kuekona.

⁵Kio kjuikun_nuu jaskan nga kju'a'aa nangi Macedonia, ngat'a tjinne=re nga kju'a'aa nangi xi kio tjin. ⁶Ba= kuan tsa kuatejñako_nuu chuba nixtjin asa kio kju'a'ana nixtjinre nch'an, tuxi kuan kuisekonuu ña jaskan kjui ngaña. ⁷Ngat'a bi mejénna nga tu kju'a'axtiu_nuu. Tusa mejénna kuatejñako_nuu chuba nixtjin, tsa Na'enchana tsja'ndena. ⁸Tunga kuatejñaq naxinanda Éfeso ka'nda nga kju'a'e s'i pentecostés. ⁹Ngat'a tixa'nde=na nga sa'aan jngu xa xi nda, ninga nkjin xi bi mejénre nga 'ba sa'aan.

¹⁰Tsa kjuechukunnu Timoteo, nda chjubetjo, tuxi tsja s'enire nga k'uejñajinnu. Ngat'a ndekui xare Na'enna Jesucristo tsa'enni joni an. ¹¹Bamani, tu'yá ngatabeton. Tusa tiseko nga ngatjas'ere kjuaxiu nga janda sa'en ndiya, tuxi kju'a'ekunnina nga'e. Ngat'a an ko nts'ia xi yak'a techuyee nga kju'a'e.

¹²Ba ngat'are nts'ia Apolos, 'ñu= 'ene_rā tsakaiñu nga kueko nts'ia xi kjuechukunnu. Tunga bi kuakjainre nga kuaje nganda'e. Kio kuaje nga kuan xi sa'en.

¹³Tetsubachun 'ba kixi tino ngat'are xi makjainna. Ti'ñu kakún 'ba tenga'ñu. ¹⁴Ba ngayéje xi si'on ngatakutsejen kjuanimejénnu.

¹⁵Nts'ia, 'yañu nga xinkjin xuta chinga Estéfanos kui xi tjin kuakjainre enre Na'enchana ngajinre xuta xi tjin nangi Acaya, 'ba kui tu kuifa ni xa inyatsa'en sa nganda'e nga inyabaseko nts'ia xi yak'a. ¹⁶Temi'a_nuu nga tik'etjusun_ru xuta xi joni kui 'ba ko ngats'i xi 'ñu tsa'exa ngat'are xabi.

¹⁷Tsja= mana nga ja'ekunna Estéfanos ko Fortunato 'ba ko Acaico, ngat'a kui= xi tsakasekona ngojonu. ¹⁸Kitsjana kju'a'ñu kakun jo kitsa'en ngajinnu ngayeje. Kui kju'a'ñu chakunñu xuta xi joni kui.

¹⁹Inyatsikasen_nuu kjuate'nda nts'ia xi tjin nangi Asia. 'Ba nde Aquila ko Priscila 'ba ko ngats'i nts'ia xi mañajan ndaba 'ñu tsikasennu kjuate'nda ngat'are Na'enna Jesucristo. ²⁰Ba ngats'i nts'ia xi tjin nga'e inyatsikasennu kjuate'nda. 'Ba ko kjuanimejen xi tsjana Na'enna tite'nda_ru xingiu ngayeje.

²¹An Pablo ko ndsaa tetsi'indu_nuu kjuate'ndana.

²²Tsa tjin xi bi tsimején Na'enna Jesucristo, kui xi ngatjas'ejñat'axinre Na'enchana. iNdibai Na'en!

²³Ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesucristo. ²⁴Tsimején_nuu ngats'u ngat'are Cristo Jesús.

Xujun xi majóni xi San Pablo kitsikasenre
xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo
xi tjindu naxinanda Corinto

2 CORINTIOS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo kuáan jotsa'en kuamejénre Na'enchana. An ko nts'ia Timoteo tenikasenri xujunbi jun xi makjainnu ngat'a tse'e Na'enchana xi tetsubo naxinanda Corinto ko ngats'u xuta tsjere Na'enchana xi tetsubasun nangi Acaya.

²Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

³Ngatanichjire Na'enchana xi Naire ko Na'enre Na'enna Jesucristo, Na'enchana xi fa'animara 'ba xi tsjana kjuaje kakun. ⁴Kui tsjana kjuaje kakun ngajinre ngayéje kjua xi temitjaxtia, tuxi ko ña kuan ku'a'eni_ra kjuaje kakun xuta xi tume kjua tifa'axtiu. Kjuaje kakun xi Na'enchana tsjana, ndekui xi ku'a'e ngani_ra xuta xi yak'a. ⁵Ngat'a jotsa'en 'ñu tisakut'ana kjuanimare Cristo, 'ba=nde tsa'en 'ñu tisakuna kjuaje kakun ngat'are Cristo.

⁶Tsa temitjaxtiij kjuanima, kio= tjindibanire nga tisakunu

kjuaje kakun 'ba nga k'uangiu. 'Ba tsa tisakuni kjuaje kakun, kio= tjindibanire nga tisakunu kjuaje kakun xi kuasekonu nga xukjuakonu ndekui kjuanima xi temitjaxtiij. ⁷Bi jó ján fai kakuin ngat'are mé= xi chuyee ngat'a tsojon. Ngat'a 'ya=ni jotsa'en tisakut'anu kjuanimani, 'ba=nde tsa'en sakut'anu kjuaje kakunni.

⁸Nts'ia, mejénni nga xio ngat'are kjuana'en xi tsitjaxtiij nga'nde xi tijñajin nangi Asia. Ngat'a kjuana'enbiu jo=ni jngu ch'a xi je mején kitsukineni ka'nda bi nde kichukjuakonini. Ka'nda kjinikja'etsjen=niij nga bi nde kuetsubachunni. ⁹'Ba kuánni joni tsa kueyee tsakaiñu. Tunga 'ba kuán tuxi bi ngat'a tsajain xunni_ri, tusa ngat'are Na'enchana xi tsikja'aya nganire mik'en. ¹⁰'Ba Kui ts'axjejinni. 'Ba k'uaxjejin nganini ngajin kjuabeya joni kibiu. 'Ba be=re takuuj nga tojo k'uaxjejin ngisani. ¹¹'Ba jun ma misekonii nga xuko Na'enchana ngat'ani. Tsa nkjin mani xi inyafako Na'enchana

ngat'ani, 'ba=nde nkjin mani xi sjare kjuanda Na'enchana ngat'are kjuanda xi sakuni.

¹²Kibi= xi kjuatsjani.

Kjuafa'etsjenni tsuyakixini nga tsje 'ba nga kixi temekue yojoni ngajinre xuta ngasun'ndio 'ba ngisa nda ngisa ngajinnu, jotsa'en tibaku ndiyani Na'enchana. Ngat'a bi kjuafa'etsjenre xuta xi tibaku ndiyani, tusa kjuandare Na'enchana. ¹³Xujun xi nikaseen ni'indut'a=niij tu kui sa tsajmi xi manu 'bexkiyo 'ba mankjinnu. 'Ba kuyaā nga jngu nixtjin kuankjin yejenu, ¹⁴ninga nganda'e mankjinchinu nga nixtjin nga kju'a' ngani Na'enna Jesús sakunu kjuatsja ngat'ani jotsa'en 'ba nde sakuni kjuatsja ngat'anu ngayeje.

¹⁵Ngat'a be=re takuaan kibiu, kui kju kuamejennina nga tjun kjuikun_nuu tsakaiñu, tuxi s'eninu jó ka'a kjuatsja. ¹⁶Kitsikja'etsjian nga tjun kju'a'aa ngajinnu nga kjuia nangi Macedonia 'ba kju'a' ngañaā nga kjuendiba ngañaā nangibiu. 'Ba 'batsa'en kuan kuisekonuu nga kuenikasenna ndiyanu nga kjuia nangi Judea. ¹⁷'Bamani, nga 'batsa'en 'enda, ¿a bi nda kitsikja'etsjian? ¿Asa 'benda=ña mé= xi sa'aan jotsa'en xuta ngasun'ndio, nga ndekuini chubabiu xian "jun" 'ba ko "junjun"?

¹⁸Na'enchana xi be= nga chukori bi ndekuini chubabiu mixiijn "jun" ko "junjun." ¹⁹Ngat'a ngajinnu an ko Silvano 'ba ko Timoteo kjinikja'axtiuyee enre Na'enchana ngat'are Jesucristo xi Ki'ndire, 'ba Kui xi bi ndekuini chubabiu tsu "jun" 'ba ko "junjun." Tusa "jun" xi

tse'e Na'enchana. ²⁰Ngat'a ngayéje xi Na'enchana tsuyatitjun nga sa'en, kui xi "jun" ma ngajinre Cristo. Kui= kjuañu ngat'are Cristo "ba ngatjama" mixunña 'ba 'batsa'en sakure kjuaje Na'enchana.

²¹Na'enchana xi tsa'en nga jun ko jin kixi kuinyajian ngajinre Cristo 'ba kui= xi kitsja xana. ²²Ba je 'et'ana jngu chubā xi baku nga Kui tse'era 'ba kitsjana Isennixtjintsjere nga k'ueñajin inimana, tuxi xiaña nga sakuna mé= xi jaskan sjana.

²³Tunga Na'enchana kuetsuyakixi nga kjuakixi= xi xin_nuu nga kjuanda tsojon nga kje fijian naxinanda Corinto jotsa'en kitsikja'etsjian tsakaiñu. ²⁴Bi tsa mejenni k'ueneri mé= xi tjinnere nga kuakjainnu, ngat'a je= kixi tenyo ngat'are xi makjainnu. Tusa temisekua xingia nga tu jngu xa xi teña'an, 'ba 'batsa'en s'enu kjuatsja. **2** Kui kju kixinña nga bi nde kjuikunni_nuu, tuxi bi s'e nganinu kjuaba. ²Ngat'a tsa siba_nuu, ¿yá= xi sitsja nganina? ¿A bi tu jún sa, xi kitsjanu kjuaba?

³Kui kju kitsi'indu_nuu kja'e xujun tsakaiñu, tuxi bi sakunina kjuaba ngat'anu nga kjuechukun_nuu. Ngat'a jun= xi tjinnere nga kua'enuu kjuatsja. 'Ba be=re takuaan nga ngatsi'u tu jngu sitsjo kjuatsjana. ⁴Nga tsi'indu_nuu xujunbiu tse kjuana'en ja'axtia 'ba ñu ba kis'enā ngayeje ka'nda kiski'nda=ñā. 'Ba bi kitsi'indu_nuu tuxi kuabaninu, tusa tuxi xiañu nga ñu tsimején_nuu.

⁵'Ba xi kitsjana kjuaba, bi tu an tajngu xi 'ba kitsikona, tusa kitsik'akot'achinu ngatsi'u. Kionga

texiꝋan kibi, bi 'ñu kun nu'yare enna.

⁶Mejen ngatsi'u je 'enere kjuana'en xuta xi 'ba kitsa'en, 'ba je kuanire.

⁷'Ba nganda'e tusa tichat'a_ru 'ba ta'e_ru kjuaje kakun, tuxi bi kjuabo sikjenire kakun.

⁸Kui kjuia temi'ani_nuu nga taku ngani_ru xutabiu kjuanimejénnu.

⁹Ngat'a kui kjuia kitsi'induni_nuu ngayeje, tuxi skueña jó kji'i inimanu, tsa tjijngu kakún nga sik'etjusun ngayéje xi xin_nuu. ¹⁰Xi sichat'a_ru, 'ba=nde tsichat'a_rꝋ an. Ngat'a xi sichat'aꝋ, tsa tjín mé= xi kitsichat'aꝋ, 'ba= kitsa'aꝋn nga tu kjuanda tsojon ngixkun Cristo, ¹¹tuxi bi sa'ennina chanayiu. Ngat'a 'yaña kjuamañare.

¹²Kionga 'echaꝋ naxinanda Troas nga kitsikja'axtiuyaa en ndare ngat'are Cristo, Na'enna kitsja'ndena nga kitsa'exaa ngat'are kui ña tijña nangibiu. ¹³Tunga bi xiu kis'e kjuafa'etsjenna, ngat'a bi kiskajiꝋn nts'ia Tito. Kui kjuia kitsikixant'aña xuta xi tjín kio 'ba kijia nangi Macedonia.

¹⁴'Ba Na'enchana ngataba'ere kjuanda xi tsa'en nga ngantsjai ñe'een ngat'are Cristo Jesús 'ba ti'bejñatsejen enre ngat'ani. 'Ba kui enbiu jo=ni tsajmi xi nda jen xi tifa'ajnda nituña nga'ndeñu.

¹⁵Ngat'a jin jo=ni tsajmi xi nda jen xi Cristo tsingantsjare Na'enchana, xi tifa'ajnda ngajinre xi inya'bangi 'ba ngajinre xi inyachaja. ¹⁶Ngat'are xi inyachaja, ch'o inyafa'ajndare 'ba inyatsik'enre. Tunga ngat'are xi inya'bangi nda= inyafa'ajndare 'ba inyatsik'endukunre. ¿'Ba 'yá= xi mare xa joni kibi? ¹⁷Ngu bi debateñeꝋ enre Na'enchana tuxi

sakunini tsajmi jo inyatsa'en nkjin xuta. Tusa ko ngayéje inimani nukjuai ngixkun Na'enchana en xi tsjani, ngat'a tu jngu= mai ko Cristo.

3 ¿A te'betuts'in_ri nga nda tenukjua nganii ngat'ani? ¿Asa machjenni joni xuta xi yak'a jngu xujun xi nda kuinchja ngat'ani, tuxi xjubetjo=nini jun? ¿'Ba asa machjen=ní tsa jun sindo jngu xujun, tuxi skjebetjonii xuta xi yak'a? ²Ngu jun suba=ñu xujunbiu xi nda nchja ngat'ani, xi joni tsa kua'indut'a inimani xi ngats'i xuta be= 'ba 'bexkiya. ³'Yatsejen=re nga jun=ñu jo=ni xujun xi kitsi'indu Cristo, xi kitsikasenkoní, xi bi kjini'indukoni tsajmi xi 'bi. Tusa ko Isennixtjintsjere Na'enchana xi tijñakun kjini'indukoni. 'Ba bi ndiojo kua'indut'a ion, tusa ngajin inimare xuta.

⁴Be=re takuꝋn kibi ngat'a chun_ri Na'enchana ngat'are Cristo. ⁵Ngu tsajain nga'ñuni xi tu tsajain suba, tsa kuixiꝋn nga tsajain mé= xi maní ñe'een. Tusa Na'enchana tsjani nga'ñu nga 'ba ñe'een. ⁶Ngu kui xi kitsik'endundení, tuxi kuan si'axat'ani_ri kjuia xatse xi 'endako xuta. 'Ba kjuia xatsebiu, bi kjuatexuma xi tu kua'indut'a sa, tusa xi titsa'en Isennixtjintsjere Na'enchana. Ngat'a kjuabeya fikona xi kua'indut'a, tunga Isennixtjintsjere Na'enchana tsjana kjuabenichun.

⁷'Ba kjuatexuma xi kua'indut'a ndiojo ja'e ko 'ñu tse kjuaje. 'Ba xuta xi tse'e Israel ka'nda bi kuán kiskutsejen'a Moisés tu ngat'are kjuajere isen xi 'ñu xi kui tjinre,

ninga tsa bi tsé kuanre nga 'ñu chu'a. Tunga tsa xa xi kis'ere kjuatexuma kiskaninejere xuta nga ya'a kjuabeya, tsa kui 'ñu kis'ere kjuaje, ⁸ ɛa bi ngisa 'ñu tjinre kjuaje xa xi tse'e Isennixtjintsjio nga tsjana kjuabenichun? ⁹ Tsa kis'ere kjuaje xa xi yanejere xuta, ɛa bi ngisa 'ñu tjinre kjuaje xa xi tsikixi xuta ngixkun Na'enchana? ¹⁰ Ngat'a kjuaje xi kis'e ngatitjunre bi nde chjinire tsa singusunkuaa kjuaje xi ngisa je ngisa xi tjin nganda'e. ¹¹ Ngu tsa xi fet'a kis'ere kjuaje, ɛa bi ngisa tjinre kjuaje xi bi fet'a?

¹² Ngat'a tjin=ni jngu kjuachuya joni kibi, kui= kjua manikakuin nga 'batsa'en nukjuai. ¹³ Bi 'ba ñe'een jo kitsa'en Moisés xi najñu 'e'moni nkjain, tuxi bi skueni xuta xi tse'e Israel nga je tichaja kjuajebiu. ¹⁴ Tunga kis'echja kjuafa'etsjenre xuta xi tse'e Israel. 'Ba ka'nda nganda'e, nga 'bexkiya ngat'are kjua xi 'endako Na'enchana, tojo tjin najñu xi be'mo kjuafa'etsjenre. Ngat'a tu kionga makjainre ngat'a tse'e Cristo nga tukja'axin najñubiu. ¹⁵ Ba ka'nda nixtjin nganda'e, nga 'bexkiya xi kitsi'indu Moisés, kji'mo jngu najñu inimare 'ba 'batsa'en bi mankjainre.

¹⁶ Tunga kionga xuta makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús, tukja'axin= najñubiu. ¹⁷ Ngat'a Na'enna Isennixtjintsjio=. 'Ba ña tijña Isennixtjintsjio, mandai xuta. ¹⁸ Bamani, ngatsi'a bi nde tji'moni nkjain. Tematsejenya=ña joni chutsin kjuajere Na'enna Jesús. 'Ba nyujun nyujun tema jo kji'i, ngat'a ngisa tisaku ngisana

kjuaje xi ndibanire Na'enna xi Isennixtjintsjio.

4 Kui kjuaja bi nikjeni_ri takuin. Ngat'a ja'anima_ri Na'enchana nga kitsjani_xabi. ² Je kik'ejnāt_axiin mé= xi ma ña 'mo, xi tsjare kjuasuba xuta. Bi kjuamaña nichjeen 'ba bi tenik'antjaiyee enre Na'enchana. Tusa mixiin ña tsejen xi kjuakixi ngixkun Na'enchana 'ba 'batsa'en ngatsi'i xuta xi tsje tjindu kjuafa'etsjenre be= jó kuin. ³ Tsa tijña'mo ngisa en ndare Na'enchana xi tenikja'axtiuyee, tu ngat'are xuta xi xaja= tijña'mo. ⁴ Ngat'a na'en xi batexuma ngasun'ndio kitsijñu kjuafa'etsjenre xuta xi bi makjainre, tuxi bi skueni ndi'u xi ndibani en ndare Na'enchana. Kui kjuaja bi mankjinnire en nda xi nikja'axtiuyee ngat'are kjuajere Cristo xi ngusun kji'i jo kji'i Na'enchana.

⁵ Bi ngat'ani tenikja'axtiuyee, tusa ngat'are Jesucristo xi Na'enna mani. Tu kui sa xi mixiin ngat'ani nga chu'ndanu kuáin_jin nga tu kjuanda tse'e Jesús. ⁶ Ngat'a Na'enchana xi 'exa nga kua'na ndi'u ña jñu 'ba ndekuini ndi'ibiu kitsitsejin inimani, tuxi 'batsa'en xianire kjuajere Na'enchana xi matsejenjin nkjain Jesucristo.

⁷ Kitsa'en_i kjuanyina kibi. Tunga jin jo=ni tiji nangi ña tijñaya kjuanyino, tuxi se'ejñatsejenni nga Na'enchana tse'e kjuañu jebiu 'ba bi tsajain. ⁸ Ñu nkjin mani kjua xi temitjaxti_i, tunga tisaku ndiya=ni. Kjimafoni_i, tunga bi tifere takuin. ⁹ Tjin xi tjenngiken_i, tunga bi titsikuman_i Na'enchana. Tjin xi tsikixutojoni_i, tunga bisetjen ngani_i.

¹⁰Tisakut'ani kjuabeyare Jesús ngat'a nituña nga mangiin, xuta mejénre sik'enni ngat'a ña'axat'a_ri Kui. 'Ba kjimani tuxi 'ba nde tsa'en s'ejñatsejenni ngajin vojoni nga Jesús tijñakun. ¹¹Ngu, jin xi tetsubachiin, ngantsjai tjenngini kjuabeyo tu ngat'are Jesús, tuxi 'batsa'en s'ejñatsejenni nga tijñakun Jesús ngajin vojoni xi tjinnere nga kueya. ¹²'Ba 'batsa'en tisakut'ani kjuabeyare Jesús nga nikja'axtiuyee en ndare. Tunga ngat'a 'ba teñe'een, jun tisakunu kjuabenichun xi bi fet'a.

¹³'Ba 'bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Kuakjainna ngat'a tse'e Na'enchana, kui kjua kinchjaña.” 'Ba jin ndekuini kjuamakjain tjinni, kui kjua 'ba nde nukjuanii. ¹⁴Ngat'a 'ya=ni nga Na'enchana xi kitsikja'aya nganire Na'enna Jesús ngajinre mik'en, 'ba nde tsa'en sikja'ayani 'ba sikinyana ngixkun jun ko jin. ¹⁵Tu kjuanda tsojon nga tjima ngayéje kibi. 'Ba tjima tuxi ngisa nkjin kuan ngisani xuta xi sakure kjuandare Na'enchana. 'Ba 'batsa'en ngisa nkjin kuan ngisa xuta xi sjare kjuanda Na'enchana ngayeje, tuxi ngisa s'enire kjuaje Kui.

¹⁶Bi 'batjin kjua nikjeni_ri takuin. Ngu ninga tsa ngañure vojoni tife, tunga nyujun nyujun tisaku ngañure inimani. ¹⁷Ngu, kjuanima xi tebitjaxtiij nganda'e, tu chuba sani 'ba tu ngutjun= fa'a. Tunga tsa'en nga s'eni kjuaje xi ñu tse 'ba xi bi fet'a 'ba xi bi ma ningusunko xi temata'een. ¹⁸Kui kjua bi chutsejen'ani xi matsejensunnk'a, tusa chutsejen'antsjai xi bi 'yare.

Ngat'a xi matsejensunnk'a, tu ngutjun= fa'a, tunga xi bi 'yare bi fet'a.

5 Ngat'a vojona jo=ni jngu ni'ya xi tu chuba nixtjin chukjuare xi tetsuya nga'e ngasun'ndio. 'Ba nga kjuerkjua ni'yabi, 'yaña nga ngank'aa tjinna jngu ni'ya xi sjana Na'enchana, xi bi xuta kitsinda 'ba xi bi fekjua. ²Kui= kjua fa'atsenina nga tetsuba nga'e. Mejénna nga ta'a xuntsja ni'ya xi tjinna ngank'aa xi joni tsa najñu xatse xaja. ³'Ba meni nga xaja najñubi, bi tetsjustia nga xiana.

⁴Ngat'a fa'atse=na nga kich'anijian kjuana'en, nga tetsubaya ngisa ni'ya kibi xi vojona. Tunga bi mejénna kueya 'ba s'estia. Tusa mejénna nga xaja najñu xatse, tuxi xi tijñakun k'uejñani ngojore xi 'me. ⁵'Ba Na'enchana suba 'endana ngat'are kibi 'ba kitsjana Isennixtjintsjere, tuxi xiakixiña nga sakuna mé= xi jaskan sjana.

⁶Kui kjua ngantsjai tjiinguni takuan 'ba 'yaña ngayejerañu tetsubajin ngisa yojo, tetsubat'axin_ ra Na'enna Jesús. ⁷Ngu mangikua vojona tu ngat'are mé= xi makjainna, bi ngat'are xi matsejenna. ⁸'Ba tjiinguni takuan tsu'ba, 'ba mején=na nga tusa k'uejñat'axian yojo xi kich'a nganda'e 'ba kuetsubakua Na'enna Jesús.

⁹'Bamani, janda mejénna sik'etjusan xi matsjare Na'enna Jesús, ninga tetsubajin ngisa tsa vojoni asa k'uejñat'axian. ¹⁰Ngat'a ngatsi'a tjinnere kjuecha ngixkun Cristo nga sa'enna kjua, tuxi sakunina mé= xi 'bakona nga

jngua jngua, mé= xi kjiña'an nga tsiketsubajian yojona nga'e ngasun'ndio, tsa nda asa bi nda kjiña'an.

¹¹Bamani, ngat'a 'ya=ni nga tjinnere nga xiakun Na'enchana, kui= kjua te'miyantsjaini ri xuta mé= xi kjuakixi. Na'enchana be= jó kuin, 'ba mejéna nga 'ba nde xio jó kuin ngayeje. ¹²Bi mejénni nga nda tenukjua nganii ngat'ani, tuxi jun xjubetjonii. Tusa teba'e'ndee nga nda kjuinaxjo yojonu ngat'ani, tuxi kuan singojoni ru xuta xi matsjare nga nchja ngat'are xi matsejen 'ba bi ngat'are xi tjin ngajin inimare.

¹³Ngat'a tsa 'yare joni tsa skani, kui= nga tuxi kua'eni ri kjuaje Na'enchana. 'Ba tsa ndai, tu kjuanda tsojon.

¹⁴Ngat'a kjuanimejenre Cristo= tijñajinni 'ba tibatexumani. 'Ba be=re takujn nga jngu ma sani xi k'en tu kjuanda tse'e ngats'i'i xuta 'ba kui= kjua je jesunni ngats'i'i.

¹⁵'Ba k'en nga tu kjuanda tse'e ngats'i'i xuta, tuxi xi tjindukunni bi nde k'uendukunni nga sitsjare yojore. Tusa k'uendukun tuxi sitsjanire Cristo xi k'en 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en nga tu kjuanda tse'e xuta.

¹⁶Bamani, nganda'e bi nde 'batsa'en nikja'etsjennii ngat'are xuta jotsa'en be xuta ngasun'ndio. Ninga nganda'eñu 'batsa'en kjinikja'etsjeen ngat'are Cristo jotsa'en be xuta ngasun'ndio, tunga nganda'e bi nde 'batsa'en nikja'etsjennii. ¹⁷Kui kjuañu xi tu jngu mako Cristo, kui= xi xuta xatse nganda'e. Tsajmi chingo je= ja'a. 'Ba nganda'e, je= kuaxatseya yeje ngani. ¹⁸'Ba

ngayéjebi ngat'are Na'enchana ndibanire. Ngat'are Cristo nda jako nganina nga kitsjana kjuaxiu. 'Ba kitsja xani nga k'uinya ri xuta ngat'are kjuaxiu. ¹⁹Kui xi tsunire nga Na'enchana nda jako ngani xuta xi tjin ngasun'ndio. Kitsjare kjuaxiu tu ngat'are Cristo nga bi kuenda kitsa'en je xi tjinre xuta. 'Ba kitsja xani nga sikja'axtiuyee ion xi tse'e kjuaxiu.

²⁰Ngu jin= xi kitsikasenni nga sikja'axtiuyee enbi ngat'are Cristo. Joni tsa Na'enna suba xi timi'anu nga nukjuai jin. Ngat'are Cristo te'bets'ari nga chjubio kjuaxiu xi titsjanu Na'enchana. ²¹Cristo bi kis'ere je. Tunga tu ngat'a tsajan Na'enchana kitsika'anijin yeje je xi tjinre xuta, tuxi 'batsa'en ngat'are Cristo xuta kixi kuanña ngixkun Na'enchana.

6 Kui kjua te'bets'aniri jin xi teña'axat'a ri Na'enchana nga bi tu nikja'atiyo kjuandare Na'enchana. ²Ngat'a 'bi=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Kjint'erā nga ja'e nixtjin xi 'ejñaa
nga yatesin rā xuta,
tsakasekorā nga ja'e nixtjin nga
kitsik'angiā xuta.

'Ba nganda'e= kui nixtjin nga tibatesinre xuta Na'enchana. Je= tesubajian nixtjin nga titsik'angi.

³Tumé teñe'e'en xi kuanre k'ueñare kjuana'en xuta, tuxi bi ch'otsa'en kjuinukjuani ngat'are xa xi teñe'e'en. ⁴Tusa ngayéje xi teñe'e'en baktusejen nga Na'enchana teña'axat'a ri. Ko kjuatsejnda tichukjuakonj nkjin kuya kjuana'en ko kjuanima xi temitjaxtii 'ba ko kjuandusin xi tisakuni. ⁵Tis'eni

'ba nduya tis'etenī 'ba xutankjin fosi'akoni xi mastikeni. 'Ōnu űa'axai 'ba chukjuakoni nijűa 'ba mitjaxtiī kjindia ngayeje.

⁶Ba tsje mangikue yojoni, 'ba 'ya=ni xi kjuakixi, 'ba tjinni kjuatsejnda, 'ba nda= nikue xuta. Tijűajinni Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko kjuanimejen xi kjuakixi. ⁷'Ba suba en xi tjindre kjuakixi= mixiīn, 'ba kjua'ñure Na'enchana tijűajinni. Kich'ee kjuakixire Na'enchana joni espada ko escudo. 'Ba ko kui ma 'bechja_ri 'ba mixkjankue tumeñu.

⁸Kixi= mekue yojoni ninga tsa 'yakunni asa ch'o 'mini, ninga tsa nda nukjua ngat'ani asa ch'otsa'en nukjua ngat'ani. Suba kjuakixi= xi mixiīn, ninga tsa xuta ndesu 'mini. ⁹Nda 'yaxkunni, tunga joni xuta xi bi 'yaxkunre nikoni. Jo=ni xuta xi je tji'me nikoni, tunga tetsubakun ngisai. Tse kjuanima tjinikja'ani, tunga bi tebeyee. ¹⁰Jo=ni xuta xi ba tjinre tetsubai, tunga tjinntsajini kjuatsja. Jo=ni xuta nima tetsubai, tunga nkjin= teninyinaī nga ko xi kjuakixi. Jo=ni xuta xi tumé tjinre tetsubai, tunga tsajain yeje xi tjin.

¹¹Jun xuta xi tjindu naxinanda Corinto, nga ko fani kjuakixi kichukori. Techjux'atetee inimani ngat'anu. ¹²Bi jin xi te'bechjee inimani, tusa jun xi te'bechjani inimanu. ¹³Kui kjuatefako_nuu joni tsa jun xi ki'ndi nistina kuon. 'Ba ti'on jo teñe'een jin. Chjux'atetio inimanu nga chjubetjoni.

¹⁴Bi nijnguko yojonu ko xuta xi bi makjainre. Ngat'a, éa tu jngu= mako xinkjin kjuatsje ko kjuach'o? éA ma 'batjijinre xinkjin űa tsejen

ko űa jñu? ¹⁵éA ma nda ba'a Cristo ko chanayiu? éJótsa'en tujngu kuan xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana ko xi bi makjainre ngat'a tse'e kui?

¹⁶éA kuan ningure Na'enchana nda kua'a ko na'en xi ntsja xuta kuandani? Ngat'a űa=ñu ningure Na'enchana xi tijűakun, jo nga kitsu Na'enchana:

Kuatejűajin_ra 'ba k'uajmejin_ra xutabiu.

An kuan Na'enre 'ba kui kuan naxinandana.

¹⁷Kui kjuañu 'ba nde kitsu ngisani Na'enchana:

T'tetjulin_ru xuta xi yak'a 'ba tangint'axiun.

Bi niko xi jndi ngixkuaan, 'ba 'batsa'en an skjebetjo_nuu.

¹⁸An kuaan Na'ennu,

'ba jun kuon ki'ndi nistina.

'Ba tsu Na'enchana xi tjinre ngayéje kjuañu.

7 'Bamani nts'ia xi tsimijān, tsajan mé= xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare xuta xi tse'e. Kui kjuañu sistsjeña yojona ngixkun Na'enchana nga k'uejűat'axian ngayéje xi ma tsijndi yojona ko inimana. 'Ba nyujun nyujun ngisa nda sistsje ngisa yojona ngat'a 'yakun=ñu Na'enchana.

²Chjux'ateteni inimanu. Ni'yá ch'o kjinikue, 'ba ni'yá kjini'on_ri, 'ba ni'yá kik'ejñu_ri. ³Bi tsa tebaneje_nuu nga 'ba texin_nuu. Ngat'a jo je kixin_nuu, ngajin inimani= tetsubajiun jun, tuxi tu jngu x'aña xingia, ninga űatjen kuetsubachan ninga kueyakua xingia. ⁴Ne makakuan ngat'are mé= xi fako_nuu, 'ba űu matsjare inimana ngat'anu. Ngajinre ngayéje

kjuanima xi temitjaxtii, 'ñu tisakuna kjuaje kakun 'ba titse kjuatsja ngajin inimana.

⁵Ngu ka'nda nga ja'ee nangi Macedonia, niñajanni nikja'ayee. Tusa tisakuni kjuana'en tuña nga'ndeñu. Kjanko xinkjin xuta xi tjindundaini, 'ba tjin tsajmi xi tjiminyakunni. ⁶Tunga Na'enchana xi tsjare kjuaje kakun xuta xi fere kakun, kui kitsjani kjuaje kakun nga ja'ekunni Tito. ⁷'Ba bi tsa tu kionga kji'yee Tito kisakuni kjuaje kakun, tusa ko nga ye'enì nijmi jótsa'en kisakure kjuaje kakun ngat'anu. Ye'enì nijmi nga 'ñu mejénnú xia nganinuú 'ba nga ba titsubanu ngat'are mé xi kuán 'ba nga mafonu ngat'ana. Kui= kibiu xi kitsa'en nga ngisa kis'ena kjuatsja.

⁸Ninga kuabanu nga kik'exkiyo xujun xi kitsikasen_nuu, bi nde mafonina nganda'e. Kjuakixi kuafona nga titjunre tsakaiñu, ngat'a 'be=ñá nga sibangutjunchinu xujunbiu.

⁹Tunga nganda'e matsja=ná tunga bi tsa kui kjuana nga kuabanu, kui= ngat'are nga kjuabanu kitsa'en nga kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba ja'e ngañu ngixkun Na'enchana. Kuabanu jotsa'en mejénre Na'enchana. 'Ba 'batsa'en tumé kjinichojo ngat'ani. ¹⁰Ngat'a kjuaba xi bitjaxtia jotsa'en nga mejénre Na'enchana, kui xi tsa'en nga nik'antjaiya kjuafa'etsjenna 'ba fa'e ngaña ngixkun kui. 'Ba 'ba=tsa'en 'bangiña 'ba bi ma mafona ngat'are kui kuya kjuaba. Tunga kjuaba xi bitjaxtia xi ndibanire ngasun'ndio, kui xi fikona kjuabeya.

¹¹Nga tsitjaxtiu kjuaba jotsa'en nga mejénre Na'enchana, je= te'yo

nganda'e jótsa'en echukonu. Nda= kikatesin_ru kjuo 'ba kuafonu nga kjinukjuantjo yojonu. Kitsa'en nga kuastinu 'ba nga kjuikun. 'Ba nde kuamejénnu nga xia nganinuú 'ba nga sikjo'o kjuanima xi tjinre je. Ngayéje xi kjiño'on yakutsejen nga bi tjinnu je ngat'are xi kuán.

¹²'Ba 'batsa'en ninga kitsikasen_nuu xujunbiu, bi 'ba kitsa'aan tu ngat'are xi ch'o kitsa'en 'ba ninga bi ngat'are xi ch'o kjiniko, tusa 'ba kitsa'aan tuxi xianire ngixkun Na'enchana nga mafonu ngat'ani. ¹³'Ba kui=bi xi kitsjani kjuaje kakun.

'Ba bi tu kui kjuaje kakunbi xi kisakuni. Tusa ngisa tsja kuánni nga kji'yee jó kji'i tsja tjinre Tito. Ngat'a ngatsi'u kika'e_ru kjuaje kakun. ¹⁴Je nda'e 'ba kixinni_ra Tito nga tsja kis'ena ngat'anu, 'ba bi te'betju ndesaa. Tusa jotsa'en tjinre kjuakixi ngayéje xi kixian ngajinnu, 'ba=nde tsa'en kjuakixi mé= xi kik'in_ri Tito nga tsja kis'eni ngat'anu. ¹⁵'Ba Tito ngisa 'ñu tsimejénnu nganda'e, ngat'a fa'etsjen=re jótsa'en ngatsi'u kjinu'ya_ru 'ba jótsa'en nda kichjubetjo 'ba kji'yakun. ¹⁶'Ba tsja s'ena, ngat'a 'be=ñá nga nda ma kun_nuu.

8 'Ba nganda'e nts'ia, mejénni nga xio ngat'are kjuanda xi Na'enchana titsjare xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu nangi Macedonia. ²Ninga 'ñu kjuana'en xi inyajakjin, tunga tsja titsubare. 'Ba ninga 'ñu nima, tunga ko ngayéje inimare tsja ton joni tsa nyina. ³'Ba an tetsikixiyaa nga kakun ndibanire nga tsja jó tjin ma xi tsa'en, 'ba ka'nda ts'axtiu tsja

jó tjin ma xi tsa'en. ⁴Ba 'ñu 'ets'ani kjuandabi nga kua'e'nde_ri nga ñatjen ko xi yak'a kuaseko xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana xi tjindu Jerusalén. ⁵Ba bi tu kui xi jin kjinikja'etsjeen nga sa'en kitsa'en. Tusa titjun kitsingantsjare yojore Na'enchana 'ba jaskan kitsingantsja nganini jin nga tsa'en mé= xi mejénre Na'enchana.

⁶Kui kjua kichja'ani_ri Tito nga sikjet'a xa xi nda xi 'etuts'inre ngajinnu, nga k'ueku chje xi tebo'o. ⁷Ngu 'ñu nda ño'on ngayéje xi ño'on. Nda= makjainnu, 'ba nda= manu nukjua, 'ba nda= mankjinnu ngat'are xi tjin, 'ba tu tenindantjsaiñu nga ño'on mé= xi mejénre Na'enchana, 'ba 'ñu nimejénni_jin. Kui kjua jotsa'en nda ña'anntsjo mé= xi ño'on, 'batsa'en nganda'e ngisa nda si'an ngañu kjuandabi.

⁸Bi tsa te'bene_nuu nga 'ba texin_nuu, ninga xuta xi yak'a titsubanda. 'Ba 'batsa'en ma chut'ayako tsa kjuakixi kjuanimejen xi tjinnu. ⁹Ngat'a je 'yo kjuandare Na'enna Jesucristo. Ninga nyina, tunga ts'axjenima yojore nga tu kjuanda tsojon, tuxi ngat'are kjuanimare kisakunu kjuanyina.

¹⁰Tsikja'etsjian nga kjendiyanu sikjet'o mé= xi kik'etuts'in_ru nguyanu, ngat'a jun= xi titjun kuamejénnu kiko'o 'ba jun= xi tjun kjiño'on. ¹¹Kui kjua tikjet'añu nganda'e mé= xi kik'etuts'in_ru. Jotsa'en nga ko ngayéje inimanu kuamejénnu nga 'ba si'on, 'batsa'en janda ko ngayéje inimanu tikjet'o nganda'e nga kuo'o jotjin kuan xi si'on. ¹²Ngat'a tsa ngayéje inimana

ndibanire nga ba'a, Na'enchana kjebe= jotjin ma xi ña'an, bi jotjin mé= xi tsajainna.

¹³Bi tsa texian tuxi xiañu kjuanima 'ba kja'e xuta nda k'uendu, tusa tuxi 'ba nde s'enire xuta xi yak'a jotsa'en jun tjinnu. ¹⁴Nganda'e tjinnu jun mé= xi chajare xutabiu, 'ba jngu nixtjin kui s'ere mé= xi chajanu. 'Ba 'batsa'en kuisekokaño xingiu, tuxi 'ba nde s'enire kui ko jun mé= xi machjen. ¹⁵Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Bi ts'angire xi tse 'eku, 'ba bi chat'a kuánre xi chuba 'eku."

¹⁶Tsja_ra kjuanda Na'enchana, ngat'a 'ba nde 'ejñajin inimare Tito nga 'ba nde kuafore ngat'anu joni an. ¹⁷Ngu kitsikjain nga sik'etjusun mé= xi an tsi'a_ra 'ba inimare= jendibanire nga tifikunnu, ngat'a 'ba=nde mafore kui ngat'anu. ¹⁸Ba nde tenikasenkué Tito nts'ia xi nda nukjua ngat'are ngats'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, ngat'a nda= tsikja'axtiuya en ndare Na'enchana. ¹⁹Ba bi tsa tu nda tjinukjua ngat'a tse'e, tusa 'ba nde 'exare xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna nga kui kuekonj nga kuekue ton chje. Teñ'e'en kjuandabi, tuxi sichjini_ri Na'enchana 'ba tuxi s'ejñatsejenni nga mejénni_kuisekue xuta.

²⁰Bi mejénni tsa tjin xi ch'otsa'en kuinchja ngat'are jót'sa'en tenikuenda_j ton chje xi tse xi techja'asi_in. ²¹Kui kjua 'beneni_ri yojoni nga kixi temangikue yojoni ngixkun Na'enchana 'ba ngixkun xuta.

²²'Ba nde tenikasenkué_nchjabi kja'e nts'ia xi nkjin ndiya

yakutsejenni nga mejénre kuaseko xuta. 'Ba nganda'e ngisa 'ñu mejénre 'ba sa'en, ngat'a 'ñu nda kunnu. ²³'Ba ngat'are Tito, ndekui xa xi titsa'enni joni an nga tetsa'exat'a_nuu. 'Ba ngat'are nts'ia xi yak'a, kjinikasen ngat'are xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, 'ba nde sakure kjuaje Cristo ngat'are kui. ²⁴'Bamani, nda chjubetjo nchjabiu, tuxi skueni ngats'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna jó tjin kjuanimejénnu 'ba ánnu tsja tjinnini ngat'anu.

9 Bi machjen tsa si'indu_nuu ngat'are kjuatjo xi tjimaku nga tu kjuanda tse'e xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana xi tjindu Jerusalén. ²Ngat'a 'be=ña nga ngayéje inimanu mejénnu miseko 'ba tsja tjinna nga nda kinchjaa ngat'anu ngajinre xuta xi tse'e Macedonia. Kixin_ra nga ka'nda nu xi ja'a tetsubandañu nga sikasen_ru ton chje jun xi tetsubo nangi Acaya. 'Ba nga kjint'e nga tsja tjinnu nga 'ba teño'on, 'ba nde nkjin mani xi 'ba nde titsuba kakun nga kuaseko ngayeje.

³Tunga tetsikasekun_nuu nts'ia kibi, tuxi bi ch'otsa'en kuatejñaña nga 'batsa'en nda nchja ngat'anu, tusa tetsubando jo kixin_ra xutabiu.

⁴Ngat'a 'ba kuan tsa kuekue yak'a xuta xi tse'e Macedonia 'ba tsa skue nga bi tetsubando, kuasuba=ni ngat'anu ngat'are nga 'batsa'en nda chun_ri jun 'ba 'ba nde kuasubanu ngayeje. ⁵Kui kjuja 'batsa'en kitsikja'etsjenña nga machjen nga 'etsa_ra nts'ia, tuxi tjun kuekunninu 'ba k'uendatitjun ton chje xi tsikixun nga kuo'o. 'Ba 'batsa'en je tijñandani 'ba xianire nga ngayéje inimanu tebo'o 'ba bi joni tsa tjis'enenu.

⁶Tikja'etsjion ngat'are en xi tsu: Xi chuba 'bentje, 'ba=nde chuba machare; 'ba xi tse 'bentje, 'ba=nde tse machare. ⁷Nga nga jngu jngu ngatatsja jotsa'en je kitsu inimare. Bi ko kjuaba ngatatsja, 'ba bi joni tsa tjis'enere ngat'a Na'enchana tsimején= xi ko kjuatsja tsja. ⁸'Ba Na'enchana tjinre kjuañu nga tse sjanu ngayéje kuya kjuanda, tuxi s'entsjaininu xi machjennu 'ba tumé xajanu. 'Ba ka'nda s'enu ts'axtiu xi machjennu, 'ba 'batsa'en kuan kuiseko ngayéje kuya xa xi nda. ⁹Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Kitsika'bisun nga kitsjare xuta
nima
xi machjenre.

'Ba kjuanda xi kitsa'en niñajanni
chiyajin.

¹⁰Ngu Na'enchana xi tsja xujma xi s'entje 'ba tsja xi chine, 'ba kui xi 'ba nde sjanu 'ba ngisa sja ngisanu tume xi machjennu. 'Ba kjuanda xi ño'on jo=ni xujma xi 'bentjio, 'ba Na'enchana sa'en nga kuatse kjuanda xi ño'on, tuxi sjani jngu chan xi tse. ¹¹'Ba 'batsa'en s'enu ngayéje kuya kjuanyina, 'ba ko ngayéje inimanu kuan kua'entsjo xi machjenre xuta xi yak'a. 'Ba ngat'are xi jun sikasenkoni, kui xi sa'en nga nts'ia sjare kjuanda Na'enchana.

¹²Ngat'a nga temiseko nts'ia, bi tu teba'e_ru xi machjenre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, tusa 'batsa'en ngisa nkjin ngisa xi inyatsjare kjuanda Na'enchana ngayeje. ¹³Ngat'a nga bo'o nga miseko xuta, 'batsa'en tebakutsijon jo kuún. 'Ba kui kjuja

xuta sichjinire Na'enchana, ngat'a tenikixiyo en ndare Cristo 'ba 'ba nde tenik'etjusun ion. 'Ba sichjire Na'enchana ngat'a ngayéje inimanu teba'e_ru xi machjenre xutabiu ko ngats'i xuta xi yak'a. ¹⁴'Ba nde kjuako Na'enchana ngat'anu ngat'a tsimejénnu ngat'are kjuanda tse xi je kitsjanu Na'enchana.

¹⁵iXik'uechjire Na'enchana ngat'are kjuanda xi tsjana! iTsajainna en xi kuetsuya jó kji'i tse kjuanda xi kitsjana!

10 Ngat'are Cristo xi inda kjiya inimare 'ba xi tjinre kjuanda an Pablo 'bets'a_nuu, ninga xuta tsuna nga nimakjua 'baxjia yojona nga tejñajin_nuu 'ba nga ne makakuan xian tumeñu nga kjin tejña_nuu.

²'Bets'a_nuu kionga kjuikun_nuu nga bi ño'on xi sa'en nga 'ñu kjuako_nuu. Ngat'a tjiingu kakuan nga 'ñu kjuakuu yak'a xi 'ba mare nga 'batsa'en tenik'etjusiin mé= xi mejénre yojoni jotsa'en xuta ngasun'ndio.

³Kjuakixi= nga xuta ngasun'nde kuáin, tunga bi 'batsa'en bixkjain jin jotsa'en kjan xuta ngasun'ndio.

⁴Ngat'a xi nichjeen nga mixkjain bi xi tjin ngasun'ndio. Tusa nichjeen kjuañure Na'enchana, kjuañu xi mare tsikixuya ngañure chanayiu.

'Ba 'batsa'en misennee en xi nchja xuta xi nchjasti ngat'ani. ⁵'Ba ña'an_ri ngayéje kjuank'a kakun xi 'bechja'ndere xuta nga skue Na'enchana, 'ba 'beñii ngayéje kjuafa'etsjenre xuta xi tjin ngasun'ndio tuxi sik'etjusunni enre Cristo. ⁶'Ba nga je xiare nga jun nda 'betjusunnu, kuetsubanda=niij nga kua'e_ri kjuana'en xuta xi bi 'betjusunre tume kjuañu.

⁷Chutsejen'o xi tjin ngixkún. Tsa tjin xi bere kakun nga tse'e Cristo kuán, 'ba nde ngatatsikja'etsjen nga 'ba nde tse'e Cristo kuáin joni kui. ⁸Ngu bi masubana ninga tsa 'batsa'en matsejen nga nk'a 'baxjia yojona ngat'are kjuañu xi kitsjani Na'enna Jesús. Tjinni kjuañuni tuxi si'annij nga kuankjin ngisanu xi tse'e Na'enchana, 'ba bi tuxi xajañu.

⁹Bi mejénna nga 'batsa'en sikja'etsjion nga an mejénna minyakun_nuu nga tsikasen_nuu xujun. ¹⁰Ngat'a tjin xi tsu: 'Ñu ts'en 'ba 'ñu nchja xujunre, tunga kionga i tijñajinna bi 'ñu kun kji'i. 'Ba en xi nchja tu jaan mare xuta. ¹¹Tunga xuta xi 'ba tsu, nda ngatatsikja'etsjen jo tsu xujun xi ni'indii jin nga kjin tetsubai. Ngu 'ba=nde kui xi si'een nga kio tetsubajin_ri.

¹²Bi makakuin nga ningusunkuai yojoni ninga bi 'bechubakue yojoni xuta xi tu kui suba nda tsik'endu yojore. Xuta chikun= xi 'batsa'en suba nda tsik'endu yojore, ngat'a ko yachubare ndekui tsichubani yojore, 'ba ndekui tsichubakoni xinkjin. ¹³Jin, bi sikja'axtiune_ri chubā nga nda sik'endii yojoni. Tu 'ba= kji'i sa jo kji'i chubā xi je 'ejñani Na'enchana ngat'are xa xi mejénre nga si'een. 'Ba 'batsa'en ka'nda jun echukat'ari. ¹⁴Kui kjua bi tebitjaxtiuneni_ri chubā nga'nde xi jin 'bakoni joni si'een tsakaiñu tsa bira echuchunri. Ngat'a jin= xi tjun echuchunri 'nda ña tetsubo nga nikja'axtiuyari en ndare Cristo. ¹⁵Bi jin nda tenik'endii yojoni ngat'are xa xi inyatsa'en xuta xi kja'ere, tuxi bi kuitjaxtiuneni_ri chubani. Tusa

chuyee nga ngisa nda kuakjain ngisanu, 'ba 'batsa'en kuan si'een ngajinnu jngu xa xi ngisa je ngisa, tunga tu ngaya chubare xani.

¹⁶'Ba 'batsa'en kuan sikja'axtiuyee en ndare Cristo ngajinre xuta xi ngisa kjin tjindu nga ko mare jun, tunga bi kio kuitjes'enjiin nga'nde ña inyatsa'exa xuta xi kja'ere. Ngat'a bi mejénni nga nda sik'endii yojoni ngat'are xa xi je kitsa'en kja'e xuta. ¹⁷Tsa tjin xi mejénre nda sik'endu yojore, nda ngatatsik'endu yojore tu ngat'are Na'enna Jesús sa. ¹⁸Ngat'a bi kui xi tu kui tajngu nda tsik'ejña yojore xi nda chjubetjo. Tu kui sani xi Na'enna Jesús nda kuinchja ngat'are xi nda chjubetjo.

11 Ti'on kjuanda nga ngatakakonu kjuaskanā. Ngatjas'enu kjuatsejnda. ²Ngat'are Na'enchana ndibani nga 'ñu tsikuenda_nuu. Ngat'a jun jo=ni jngu ki'ndi chjun xi an kitsjaa nga kuixanko jngu xuta, xi Cristo. 'Ba mejénnā singantsja_nuu joni jngu ki'ndi chjun xungu. ³Tunga mafo=nā tsa 'ba kuato'on jo kuata'en Eva, kionga chanayiu 'ejñure ko kjuamañare, tsa 'batsa'en kjuetsunjin kjuafa'etsjennu nga bi nde ko ngayéje inimanu 'ba ko kjuatsje kuangitjengñiñu Cristo. ⁴Ngat'a chjubetjoñu xuta xi fechukunnu nga sikja'axtiuyanu ngat'are jngu Jesús xi kja'ere, xi bi jin kjinikja'axtiuyee ngajinnu. 'Ba tetsubanda=ñu nga chjubio kja'e isennixtjin nga ko mare xi je kisakunu ngat'are Na'enchana. 'Ba tetsubanda=ñu nga chjubio kja'e en nda ngat'are Cristo nga ko mare xi je kuakjainnu.

⁵Tunga bi ngisa chuba ma_ra yojonā ngixkun nchja chinga apóstobiu xi ya'e tsure yojore.

⁶Ninga tsa bi nda manā nukjua ngixkun xuta, tunga tjin=nā kjuankjin kakun. 'Ba kibiu tukjia'añu 'ba ngat'are tumeñu kikakutsejenni ngajinnu.

⁷Bi 'biā, ¿a ch'o kitsa'aan nga ngisa ngi'nde kikuā yojonā 'ba ngisa nk'a kitsik'ejña_nuu jun nga nimé kiskjebchji_nuu nga yakuyanu en ndare Na'enchana?

⁸Ja'a_ra tonre xuta xi fi kja'e ningu nga kitsja'ndia nga kui 'echjina, meni 'batsa'en kuán kitsa'exat'ani_nuu. ⁹'Ba nga tsakatejñajin_nuu, tu'yájín xi kitsik'ena'aan ngat'are mé= xi kichajana. Ngu, kionga tjin xi kuachjena, nts'ia xi ja'eni nangi Macedonia kui kitsjana. Bi kitsja_nuu kjuasti nga tsi'a_nuu xi kuachjena, 'ba tojo 'ba= sa'aan jo kitsa'aan. ¹⁰'Be=ñā nga kjuakixire Cristo tijñajin inimana. Kui kjuā ni'yá kuan k'uechja'ndenina jo kji'i nangi Acaya nga nk'a tetsik'ejñaā yojonā ngat'are mé= xi tetsa'aan.

¹¹¿Áññu 'batsa'en nchjañā? ¿A bi=tse tsimején_nuu? Na'enchana be= nga tsimején_nuu.

¹²'Ba xi tetsa'aan, tojo 'ba= sa'aan meni bi sja'ndeni_ra xuta xi inyamangisjai ndiya nga kuan nk'a sik'endu yojore ngat'a xare ngusun= ko xi tsajain. ¹³Xutabiu, bi kjuakixi nga apóstoles kuán kui. 'Bonacha=re xuta ngat'are xa xi tsa'en 'ba tsik'antjaiya yojore nga joni apóstore Cristo tsa'en matsejen. ¹⁴'Ba kibiū bi tsajmi xatse, ngat'a ndekuini chanayiu tsik'antjaiya yojore nga joni jngu ankje xi

Na'enchana tsikasen tsa'en matsejen.

¹⁵Kui kjua bi makunnina nga xuta xi tsa'exat'are 'ba nde tsik'antjaiya yojore joni xuta xi tsa'en mé= xi nda tsa'en matsejen. Tunga kjua'e= nixtjin nga sakure chjire ngat'are mé= xi inyatsa'en.

¹⁶Ngu xin ngani nuu: bi 'batsa'en nikja'etsjion nga xuta ska kuáan. Tunga tsa 'batsa'en nikja'etsjion, ta'e'ndenuu nga kjuako_nuu joni tsa jngu xuta ska kuáan, tuxi kuan je k'uaxjechiña yojona ngayeje.

¹⁷Nga 'batsa'en je 'baxjaa yojona, bi tenchjaa jotsa'en mejénre Na'enchana, tusa jotsa'en nchja jngu xuta xi skare. ¹⁸Ngu mé nkjin xi je 'baxje yojore ngat'are mé= xi tsa'en nga'e ngasun'ndio, 'ba nde tsa'en jechi 'baxjaa yojona ngayeje. ¹⁹Ngat'a xuta nkjin kakun ma ru yojonu, kui= kjua nda kakonu xuta xi skare. ²⁰Ngu ka'nda kakonu xuta xi tsa'ennu chu'ndare, xi fa'anu tsajmi xi tsojon, xi 'bejñunu, xi ñu betonnu, 'ba xi mo'ojin nkjon. ²¹Ngisa indakjua tsiketsubai ngajinnu nga ko mare xutabiu. Nisi masubana nga 'ba xian.

Tsa tjin xi ma kakun nga je 'baxje yojore, 'ba=nde makakuan nga je 'baxjaa yojona ngayeje, ninga tsa tu enska xi tenchjaa. ²²¿A xuta Hebreo kui? 'Ba=nde kui kuáan an. ¿A nchja xi tse'e Israel kui? 'Ba=nde kui kuáan an ngayeje. ¿A ntjere Abraham kui? 'Ba=nde kuia ngayeje. ²³¿A xuta xi tsa'exat'are Cristo= kuán? An xi ngisa ñu tsa'exat'are, ninga 'batsa'en tenchjaa jotsa'en nchja xuta xi skare. Ngisa ñu kitsa'exa ngisa nga ko mare kui xutabiu, 'ba ngisa nkjin ndiya je

kichanis'enna nduya nga ko mare kui, 'ba ngisa= nkjin ndiya kis'ena, 'ba nkjin ndiya mején kjinik'enna.

²⁴Je kua'ón ndiya xuta judío yajana katjio'on ñujun na'ñu nga jngu ndiya. ²⁵'Ba ján ndiya yajana ya, 'ba jngu ndiya ye'ena ndiojo. Ján ndiya tu 'batsa'en tsak'ajmesaan ngasun ndachikun nga kitiungijndiukona barku xi an tejñayaa. Jngu nistjen ko jngu nixtjin kitsjensaan ndachikun. ²⁶Tu tsu'bantsjai=ña nituña nga'ndeñu. Tjekun tsakatejñaa ngat'are ngajin ndaje, tjekun tsakatejñaa ngat'are chacheje, tjekun tsakatejñaa ngat'are xuta xi tu jngu judío kuáin 'ba ngat'are xi bi judío. 'Ba tjekun tsakatejñaa ngat'are ngajin naxinando, nga'nde t'axin, 'ba ngajin ndachikun 'ba ko ngajinre xuta xi tsure yojore nga ngat'are Na'enna tsa'exa. ²⁷'Ba xa xi ñu iye je kitsa'aan 'ba nga ñu je jejndana. Nkjin ndiya je bi tsakjajñafia, ja'axtia kjindia ko xinda, 'ba nkjin ndiya je tsakatejña kjindia. Je ja'aq kjuanima ngat'are nch'an 'ba ngat'are nga bi kis'ena najñu ngayeje.

²⁸'Ba bi tu kibiu xi temata'aan, tjin= ngisa xi kja'ere xi na'en 'bejñana. Nyujun, nyujun mafona ngat'are xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi an tsikuenda. ²⁹Tsa tjin xi inda s'ere, tsejen mana kjua'indare ngayeje. Tsa 'yá= xi tsa'en nga skjeje xuta xi kja'ere, masti=na.

³⁰Tsa machjen nga je k'uaxjaa yojona, ngu je k'uaxjaa yojona ngat'are mé= xi baku nga inda tjinna. ³¹Na'enchana, xi

Na'enre Na'enna Jesucristo (ngatjanichjintsjaire) be= nga kjuakixi xi texian. ³²Nga tsakatejñaa naxinanda Damasco, xuta xi tijnã gubernador xi kitsja xare rey xi Aretas 'mi, 'exa nga kjuinikuenda nga'nde ña bitjas'enjinã naxinando tuxi kjuindubanina. ³³Tunga tjin xi ngaya jngu nisinya ts'ajenyana ña tixa xjo xi tjindaire naxinando, 'ba 'batsa'en kuán tsangañã ngaya ntsja nchjabiu.

12 Kjuakixi= nga tumé xi jenna nga je k'uaxjaa yojona, tunga tojo machjen= nga kuinchjaa ngat'are xi tsa'bia 'ba xi yakutsejenna Na'enna Jesús. ²Bexkuan jngu xuta xi makjainre ngat'a tse'e Cristo xi je kuateñujun nu tjinre nga kitjunijin ngank'aa xi majánni. Bi 'bia tsa ko yojore kiji asa tu isennixtjinre; tu Na'enchana sani xi be. ³Tunga 'be=ñã ngat'are xutabiu. Tsa kiji ngajin yojore asa tu isennixtjinre, bi 'bia. Tu Na'enchana sani xi be. ⁴Kiji ngank'aa xi majánni, 'ba kio fa kjint'e en xi bi ma nukjua 'ba xi bi tixa'nde nga kuinchja xuta.

⁵'Ba kuan je k'uaxjaa yojona ngat'are jngu xuta joni kibi. Tunga bi ngat'ana je k'uaxjaa yojona, tu kio sani ngat'are kjuaindana. ⁶Ninga tsa mejenna je k'uaxjaa yojona, bi skana nga 'ba sa'aan, ngat'a 'ba= tjin xi kuinchjaa. Tunga bi 'ba tsa'aan, meni xuta bi 'batsa'en sikja'etsjenni nga ngisa je ngisa nga ko mare xi be 'ba nt'e ngat'ana.

⁷Ninga ya'e kun xi je yakuna Na'enna, tuxi bi ts'axtiu nk'a k'uaxjeña yojona, kisatet'aã jngu kjuana'en joni tsa na'ya kixinyajin

yojona. Kjuana'enbiu jo=ni tsa jngu chu'ndare chanayiu xi ch'o kitsikona, tuxi bi ts'axtiu nk'a k'uaxjeña yojona. ⁸'Ba ján ndiya 'etsa_ã Na'enna Jesús nga kjuaxinna kjuana'enbiu. ⁹Tunga kui 'ba kitsuna: "Tu kjuandana sani xi machjenri, ngat'a kjuañuna ngisa s'ejñatsejen ngisa ngat'are xi inda."

Kui kjuat tsa= manina nga je k'uaxjaa yojona ngat'are kjuaindana, tuxi kjuañure Cristo s'ejñajinnina. ¹⁰Ngat'a tsimejen=ñã Cristo, kui= kjuat tsa manina nga inda ma, 'ba nga ch'o tsuna xuta, nga chajana tsajmi, nga tsjengichana, 'ba nga sakuna kjuanima. Ngat'a nga inda ma, kio=nga s'ena nga'ñu.

¹¹'Ba kitsa'aan joni jngu xuta ska, tunga jun= kik'enuu nga 'ba kitsa'aan. Ngu jun= xi tjinnere nga nda kjinukjuo ngat'ana, ngat'a bi ngisa ngi'ndia an nga ko mare nchja chinga xi apóstoles ya'e tsure yojore, ninga tsa tumé chji_ã. ¹²Ko kjuatsejnda kitsa'aan ngajinnu xi yakutsejen nga jngu apóstol kjuakixi kuáan. Kitsa'aan kjuakun ko kjuat ya'e 'ba ko chubã xi yakutsejen kjuañure Na'enchana. ¹³¿Mé= xi tsa'en nga ngisa ngi'nde ma ru yojonu nga ko mare xuta xi fi kja'e ningu? ¿A kui= kjuat nga bi kitsik'ena'en_nuu nga tsakatejñajin_nuu? iTije kakun yojonu nga 'ba ch'o kitsiko_nuu!

¹⁴Je teñandaã nga kjuikun ngani_nuu xi majánni ndiya, 'ba ninga bi sik'ena'en ngani_nuu. Ngat'a bi kui tjenngia xi tjinnu, tusa jun xi tjenngi_nuu. Ngat'a bi xi ki'ndi ma xi tjinni nga k'uejñatjo ton xi sichjen xichare, tusa xi xicha

kuáan xi tjinni nga k'uejñatjo ton xi sichjen ki'ndire. ¹⁵'Ba matsjana nga sikjeyayejiá xi tjinna 'ba ka'nda yojona nga tu kjuanda tsojon. Ngu nga ngisa 'ñu simején_nuu, ¿a machjen= nga ngisa chubá kuamijaan?

¹⁶Nda tjin tsu'ba. Nimé kitsik'ena'aan ngat'anu. Tunga tjin xi tsu nga ne maña kuáan, 'ba nga 'ejñu_rá xuta. ¹⁷'Ba xuta xi kitsikaskun_nuu, ¿a kitsikasen=ñá tuxi kju'a'aninu xi tjinnu? ¹⁸'Ets'a_rá Tito nga kuekunnu 'ba nde kitsikaskua kja'e nts'ia ngayeje. 'Ba Tito, ¿a ja'anu xi tjinnu? ¿A bi tu ngusun kjuafa'etsjen tjinni an ko Tito? ¿A bi tu jngu ndiya tetsumayee ngayeje?

¹⁹Ngu 'ba kuan tsa 'batsa'en tenikja'etsjion, nga yojoni temisekue nga 'ba temixiin. Junjun, tusa ngixkun Na'enchana techubai joni xuta xi tu jngu= ma ko Cristo. Nts'ia xi tsimijaan, ngayéje xi teñe'een, 'ba= teñe'een tuxi ngisa kuatseni kjuamakjainnu. ²⁰Ngu mafona tsa kionga kjuechukun_nuu, skuiá nga bi 'ba teño'on jotsa'en mejénna nga skue_nuu, 'ba tsa bi 'ba tetsa'aan jotsa'en mejénnu nga xianuu ngayeje. Mafona tsa skuiá ngajinnu kjuabixkjan, kjuaxin kakun, kjuasti, kjuank'a kakun, asa en ndesu channine_ru xingiu, asa ch'o tsa'en nukjuo ngat'are xingiu, asa nga tjin xi nk'a kakun 'baxje yojore, asa tjinnu kjuasi nga i nga jan. ²¹'Ba mafona ngayeje tsa kionga kjuechukun ngani_nuu, Na'enchana sjana kjuasuba ngixkún. 'Ba tsa ski'ndaá ngat'are nkjin xi tjin ngajinnu xi kitsa'en je 'ba

kje ndibajín ngixkun Na'enchana nga tsik'antjaiya kjuafa'etsjenre ngat'are xi kitsa'en, 'ba tojo tsa'en xi jndi ngixkun Na'enchana, ko kjuachajngi, 'ba ko xi 'ñu tsiskako yojore.

13 'Ba ki=bi xi majánni ndiya nga kjuikun_nuu. S'enda= tume kjuañu koni nga jó asa ján xuta xi sikixiya ngat'are mé xi kuán. ²Nga kikun_nuu ndiya xi majóni, je 'ba kixin_rá xi kitsa'en je, 'ba nganda'e nga bi tejñajin_nuu nde 'ba= xin ngani_rá kui ko xi yak'a: tsa kjuikun ngani_nuu, bi kjua'animana kui. ³Ngu 'ba= sa'aan, meni xiañu chubá xi teminyisjo nga Cristo tsikinchna. 'Ba Cristo bi ko kjua'inda tsikonu, tusa ko kjuañu tsa'exa ngajinnu. ⁴Ninga Cristo inda ts'axje yojore nga kis'et'a kru, tunga nganda'e kjuañure Na'enchana tijñakunni. 'Ba jin 'ba=nde tsa'en tisakut'aní kjua'indare Cristo, tunga kuetsuba=nií ngat'are kjuañure Na'enchana nga tu jngu kuajn ko Cristo, tuxi 'batsa'en kuaku ndiyaniñi jun.

⁵Ndejun chut'añu yojonu, tsa kjuakixi nga kixi tenyo ngat'are xi makjainnu. Chut'ayako yojonu. ¿A bi 'yo nga Cristo tijñajin ngajinnu? Tu kio sani tsa bi tsitjajtjiu nga kichut'ayakonou. ⁶'Ba 'be=ñá nga xio nga tsitjajtjiu jin nga kichut'ayakoni. ⁷Techja'a_rí Na'enchana ngat'anu, tuxi tumé xi ch'o si'anñu. Bi 'ba teñe'een tsa tuxi 'batsa'en xianire nga tsitjajtjiu nga kichut'ayakoni. Tusa mejénni nga nda si'on, ningara 'batsa'en xiare nga bi tsitjajtjiu nga kichut'ayakoni. ⁸Ngat'a bi ma mixkjankue xi kjuakixi, tusa

teña'axai nga tu kjuanda tse'e xi kjuakixi.

⁹Kui kjuatjsa= manini nga indai jin 'ba nga jun tjinnu nga'ñu. 'Ba tojo techja'a_{ri} Na'enchana, tuxi kuatsjekjinñu. ¹⁰Kui kjuatetsi'indu_{nuu} xujunbi nga kje kió tejñajin_{nuu}, tuxi nga kjuachukun_{nuu} bi tjinnere ngisa 'ñu kjuako_{nuu}. Ngat'a Na'enna Jesús kitsja xana nga sa'aan nga kuatsjekjiun ngat'are xi makjainna 'ba bi sa'aan nga chojo.

¹¹'Ba xi fet'ani nts'ia, tsja ngatjas'enu. Tinyisjo jót'sa'en tsje kuetsubo. Tijio kakun

xingiu. Tu jngu kjuafa'etsjen ngatjas'enu. Ngatjas'ekokañanu kjuaxiu xingiu. 'Ba 'batsa'en Na'enchana xi tsjana kjuanimejen ko kjuaxiu k'uejñajinnu. ¹²Nga ko fani inimanu tite'nda_{ru} xingiu.

¹³Ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tjindu nga'e tsikasennu kjuate'nda.

¹⁴Ngatjas'e tsi'inu kjuandare Na'enna Jesucristo ko kjuanimejenre Na'enchana. 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana ngatejñajinnu ngatsi'u. 'Ba ngatjama.

Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu nangi Galacia

GÁLATAS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi jngu apóstol kuáan. Tunga bi xuta kitsikasenna 'ba bi xuta kitsja xana. Tusa Jesucristo kitsja xana ko Na'enchana, xi kitsikja'aya nganire Jesucristo ngajinre mik'en. ²An ko ngats'i nts'ia xi tjindakona nga'e tenikasen_ri xujunbi xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi tjindu nangi Galacia.

³Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

⁴Jesucristo kitsja yojore nga kjinik'en ngat'are jena jotsa'en kuamejénre Na'enchana, tuxi sindainina ngat'are ngasun'nde ch'o xi tetsuba nganda'e. ⁵iNgatjas'ere kjuaje Na'enchana jo kji'i nduju nixtjin! 'Ba ngatjama.

⁶Tu 'ba= mana ngat'anu. Ngat'a ne ta'a temangint'axin_ru Na'enchana xi kinchjanu tu ngat'are kjuandare Cristo. 'Ba kja'e en nda tjimakjainnu, ⁷ninga tsa tsajain ngisa kja'e en nda. Tunga tjín= xi bi nga'nde inyatsik'ejña kjuafa'etsjennu 'ba mejénre nga sik'antjaiya en ndare Cristo.

⁸Tunga tsa tjín xi sikja'axtiuyanu jngu en nda xi kja'etsa'en ngisa nga ko mare xi kjinikja'axtiuyee ngajinnu, kui xi ngatjendibanere kjuana'enre Na'enchana, ninga tsa jin ninga tsa jngu ankje xi ngank'a kjuendejenni. ⁹Jo kixin nuu nga titjunre, nde 'ba=nde xin ngani_nuu: Tsa tjín xi sikja'axtiuyanu jngu en nda xi kja'etsa'en ngisa nga ko mare xi je kuakjainnu, kui xi ngatjendibanere kjuana'enre Na'enchana.

¹⁰Nga 'ba texian, bi temangisjaa nga xuta nda k'uaxjena. Tusa mejénna nga Na'enchana nda k'uaxjena. Ngu, bi xuta xi tsitsja_ra. Tsa xutara xi tetsitsja_ra, bi Cristo tetsa'exat'a_ra ya'a.

¹¹'Ba xin_nuu kibi, nts'ia. En nda xi tetsikja'axtiuyaa, bi tu xuta ngasun'nde kitsitsejen. ¹²Ngat'a bi xuta xi kitsjana 'ba yakuyana ion, tu Na'enna Jesucristo suba xi yakutsejena.

¹³Ngat'a je kjinu'yo jotsa'en tsakatejña nixtjin kuatse jan. Tsak'ajmetjenngia Na'enchana jotsa'en be xuta judío. 'Ba 'ñu

kitsjenngikiã xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba kuamejénnã nga kitsikjiã.

¹⁴'Ba ngat'are jotsa'en tsichjire Na'enchana xuta judío, an xi ngisa titjun kitsjen ngisaa ngajinre xuta xi ñatjen kuachee. Ngat'a ko ngayéje inimana kitsik'etjusaan kjuachingare xuta chingana.

¹⁵Tunga kionga kje tsinjíã, Na'enchana ja'ajinna 'ba kinchjana tu ngat'are kjuandare. 'Ba kionga kuamejénre, ¹⁶yakunã ngat'are Ki'ndire, tuxi sikja'axtiuyaña en ndare kui ngajinre xuta xi bi judío. 'Ba nga kinchjana Na'enchana, bi xuta kikinigiya_ã, ¹⁷'ba nde ninga bi kijiã naxinanda Jerusalén tsa kikuan nchja chinga apóstol xi ngisa tjun nga ko mare an. Tusa kijiã nangi Arabia, 'ba jaskan jendiba ngañaã naxinanda Damasco.

¹⁸'Ba kionga je ja'a ján nu, kijiã naxinanda Jerusalén nga kikuã Pedro. Tjio'on nixtjin tsakatejñaã ko kui. ¹⁹'Ba bi tsa'be ngisaa kja'e nchja chinga apóstol, tu Santiago sani xi nts'e mani Na'enna Jesús. ²⁰'Ba xi tetsi'indu_nuu nga'e, be= Na'enchana nga bi te'bonacha_nuu.

²¹'Ba jaskan kijiã nangi Siria ko nangi Cilicia. ²²'Ba ngat'are xuta xi makjainre ngat'a tse'e Cristo xi tjin nangi Judea, bi bexkunã tsakaiñu. ²³Tu 'bi= tsu en xi kjint'e ngat'ana: "Kuixu xuta xi kitsjengikena nganda'eñu, kuixu xi 'ba nde tsikja'axtiuya nganda'e en nda xi makjainna, nisi kui kuamejénre nga sichaja ion nganda'eñu." ²⁴'Ba 'batsa'en ngat'a tsa'an kui xutabiu ñu je ts'axje Na'enchana.

2 'Ba teñujun nu jaskan, kiji ngañaã naxinanda Jerusalén. Kikuã Bernabé, 'ba 'ba nde kikonã Tito ngayeje. ²Kijiã ngat'a Na'enchana yakutsejenna nga tjinnere nga kjuiã. 'Ba kio jako nijmit'axian xuta xi 'yare nga kui xi ngakure xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús. Kixinya_ã jót'sa'en tetsikja'axtiuyaã en ndare Jesucristo ngajinre xuta xi bi judío, tuxi ngusun kuãnni 'ba bi tu kjuatjo kuan xa xi kitsa'aañ 'ba xi tetsa'aañ.

³'Ba ngusun kuáin, ngat'a ninga Tito xi tjenkonnã xi xuta griego kuán, bi kis'enere nga kuan circuncidar. ⁴Tunga yak'a xuta xi nts'ia tsure yojore ja'as'enjinni 'ba kuañajanjinni tuxi skutsejen'mani jót'sa'en ndai tetsuba xi tu jngu ma ko Cristo Jesús. 'Ba kitsa'en, ngat'a kuamejénre nga chu'ndare kjuatexumo sa'en nganina. ⁵Tunga niñajanni kitsa'e'nde_ã tsa kui sa'enni, ngat'a kuamejénni nga k'uejñajinntsainu kjuakixi xi tsuyana en ndare Jesucristo.

⁶'Ba ngat'are xuta xi 'yare nga kui xi ngakure xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús, tsa xuta ngaku asa bi kui kuán, bi an 'biã xuta, ngat'a tu jngu ña ngixkun Na'enchana. 'Ba kui xutabiu bi 'esunre mé= xi tetsikja'axtiuyaã. ⁷Tusa kuankjinre nga Na'enchana kitsja xana nga sikja'axtiuyaã en ndare Jesucristo ngajinre xuta xi bi judío jotsa'en kitsja xare Pedro nga kui xi sikja'axtiuya en ndare Jesucristo ngajinre xuta judío. ⁸Ngat'a xi kitsja xare Pedro nga kuan apóstol ngajinre xuta judío,

ndekuini xi kitsja xana nga apóstol kuan ngajinre xuta xi bi judío.

⁹Santiago, Pedro ko Juan 'yaxkunre joni xuta ngaku ngajinre nts'ia xi tjindu Jerusalén. 'Ba kionga tsabe nga Na'enchana kitsjana kjuandabi, kitsjani ntsja an ko Bernabé. Kitsikjain nga jin xi kuangiin ngajinre xuta xi bi judío, 'ba nga kui xi kuaje ngajinre xuta judío. ¹⁰Jngututu sa tsajmi xi tsi'ani, nga ngatja'etsjenntsaini ngat'are xuta nima, mé= xi nda'e ko ngayéje inimana tetsik'etjusunña.

¹¹Tunga kionga Pedro ja'e naxinanda Antioquia, ngankjain ngakjain fa 'ba kixin ra nga bi nda tjin mé= xi titsa'en. Ngat'a kanejee ngat'are mé= xi kitsa'en. ¹²Ngat'a ngatitjunre, kionga kje fechujin amigure Santiago, natjen kjenko xuta xi bi judío xi bi kuán circuncidar. Tunga kionga echu xutabiu, bi nde tsakjenkoni, tusa ndai kiskjen yojore 'ba t'axin kiji. 'Ba kitsa'en ngat'a kitsakjunke xuta judío xi tsu nga tjinnere nga sik'etjusan kjuatexuma ngat'a tse'e circuncisión. ¹³'Ba nts'ia judío xi yak'a 'ba nde jó nkjain kitsa'en joni Pedro. Ka'nda Bernabé tu jngu kuán nga ko kjuajó nkjainre xutabiu.

¹⁴Bamani, nga tsa'bia nga bi kixi inyafiko kjuakixi xi bakuyana en ndare Na'enchana, 'batsa'en 'ba kixin ra Pedro ngixkun ngats'i xuta: "Ji xi jngu xuta judío kuáin, 'ba teni jotsa'en tjindu xuta xi bi judío xi je makjainre, 'ba bi jotsa'en tjindu xuta judío. Kui kjuañu, chánñu mejénñiri k'uene kjuañu ri xuta xi bi judío xi je makjainre nga k'uendu jotsa'en tjindu xuta judío?"

¹⁵Jin= xi xuta judío kuáin 'ndani nga kitsin, bi tetsubajin je joni xuta xi tsajainre kjuatexuma. ¹⁶Tunga 'ya=ni nga bi makixi xuta ngixkun Na'enchana tu ngat'are tsa sik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo. Tusa xi makjainre ngat'are Jesucristo, kui xi makixi ngixkun Na'enchana. Kui kjua makjainni jin ngat'are Jesucristo ngayeje, tuxi kuakixini ngixkun Na'enchana. Kuakixi=ni ngixkun Na'enchana ngat'a makjainni ngat'are Cristo 'ba bi ngat'a tsa tenik'etjusiin xi kua'indut'a kjuatexumo, ngat'a ninga tsa sik'etjusun xuta xi kua'indut'a kjuatexumo, bi kui xi sikixi.

¹⁷Jin xi xuta judío 'ba nde teminyisjai nga kuakixi ngat'are Cristo. 'Ba nga 'ba teñe'een, 'yanii nga ko jin tjinni je. ¿A tsu=nire nga Cristo kitsa'enni xuta je? ¡Jajainjin!

¹⁸Tsa kjui ngaña ngastaan, 'ba kuatejñangi ngaña ngat'are xi je 'ejña, tsa 'ba sa'aa, nde an= tetsa'enña xuta je yojona.

¹⁹Ngat'a jo=ni tsa je tseyaa. Kjuatexumo xi 'ba kitsikon. Je bi nde tejñakunña ngat'are kjuatexumo, tusa ngat'are Na'enchana. ²⁰Je kis'et'akuu kru Cristo. Bi nde anni xi tejñakuu nganda'e. Tusa Cristo xi tijñakuu ngajinna. 'Ba jotsa'en nga tejñakuu ngasun'ndio, tejñakunña tu ngat'are nga makjainna ngat'a tse'e Ki'ndire Na'enchana. Ngat'a kui xi kitsimejenna 'ba kitsingantsja yojore nga kjinik'en ngat'ana. ²¹Bi mejenna skuetaan chjire kjuandare Na'enchana. Ngat'a tsa kjuatexumo mare tsikixi xuta ngixkun

Na'enchana, tsujínnire nga tu kjuatjo k'en Cristo.

3 Jun xi Galacia tsojon, iá tsa'en jñuni kjuafa'etsjennu! ¿'Yá= xi kitsitje'enu? Kis'ejñatsejennu joni tsa tuxkún fa kji'yañú jót'sa'en kis'et'a kru Jesucristo. ²Jngu tsajmi mejénná skuiningiya_nuu: ¿Jót'sa'en kisakunu Isennixtjintsjere Na'enchana? ¿A kui= kjuá nga kjinik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo? ¿Asa tu kui sani nga kuakjainnu en ndare xi kjinu'yo? ³i'Ñu= jñukjin kjuafa'etsjennu! Kik'etuts'in_ru nga tsiketsubo jotsa'en kitsja ndiyanu Isennixtjintsjere Na'enchana. Tunga nganda'e, ¿a tu nga'ñu tsojon= mejénnu nga kuendujuko xi kik'etuts'in_ru?

⁴¿A tu kjuatjo= tsitjaxtiu nkjin kuya kjuana'en? Tsa kjuakixira nga tu kjuatjo 'ba kuato'on. ⁵Na'enchana tsja_nuu Isennixtjintsjere 'ba tsa'en kjuakun ngajinnu. ¿Áññu 'ba tsa'enni? ¿A kui= kjuá nga tenik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo? ¿Asa kui= kjuá nga makjainnu en ndare xi kjinu'yo?

⁶Joni Abraham, kuakjainre Na'enchana 'ba kui= kibiu xi kiskjebere kuenda kui nga kiskjebetjo Abraham joni jngu xuta kixi. ⁷Kui kjuá ngatja'yaníñu nga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana, kui xi ki'ndire Abraham. ⁸Ja'ba tjun kua'indut'a enre Na'enchana nga Na'enchana sa'en nga kuakixi xuta xi bi judío tu ngat'are nga kuakjainre ngat'a tse'e kui. Na'enchana ja'ba je kitsure Abraham en ndabi: “Ngat'ari nga sichikunta'aan gayéje naxinanda

xi tjin ngasun'ndio.” ⁹Bamani, xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana nganda'e, kui xi ñatjen tjinichikunta'enko Abraham xi kuakjainre nixtjin kuatse jan.

¹⁰Ngatsi'i xi inyakuya nga k'uangi tu ngat'are nga sik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo, kui xi 'bakore xi kua'indut'a ngat'are xuta xi kjuendibanere kjuana'en. Ngat'a 'bi= tsa'en kua'indut'a: “Kjuendibanere kjuana'en ngatsi'i xuta xi bi sik'etjusunntsjai nga jngu jngu xi kua'indut'a kjuatexumo.” ¹¹Ba=tjin nga nijnguú xuta makixi ngixkun Na'enchana tu ngat'are kjuatexumo. Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre kui: “Xi kixi, k'uejñakun tu ngat'are kjuamakjainre.” ¹²Tunga ngat'are kjuatexumo, bi tsu tsa kuetsubakuan tu ngat'are nga makjainna ngat'a tse'e Na'enchana. Tusa 'ba tsa'en kua'indut'a: “Xi sik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo, k'uejñakun ngat'are kjuatexumo.”

¹³Tunga Cristo kitsindaina kjuana'en xi kjuendibanena ngat'are kjuatexumo. Nga tu kjuanda tsajan kitsjen'bangit'a kru 'ba kis'enere kjuana'en xi 'bakona. Ngat'a 'ba tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tu'yañu xi tsjen'bangit'a jngu ya, kui xi kjuendibanere kjuana'en.”

¹⁴Ba kuán tuxi ngat'are Cristo xuta xi bi judío sakunire ndekuini kjuachikunta'en xi kitsuyatitjunre Abraham Na'enchana, 'ba tuxi sakunina Isennixtjintsjere kui xi kitsuyatitjun nga sjana ña xi makjainna.

¹⁵Jun nts'ia, k'uejñakusun_nuu jotjin ngajinre xuta ngasun'ndio. Kionga tjin xi 'benda jngu kjuá 'ba

basennere ntsja xujun, tu'yá nde ma fa'axinnire chjire xi je tjit'a asa k'uet'a ngisare. ¹⁶Ngu, Na'enchana kitsuyatitjunre Abraham mé= xi sjare kui ko ntje xi tse'e. Bi titsu enre Na'enchana tsa nkjin mani ntjere Abraham. Tusa titsu nga jngututu mani. "Ntje xi tsiji", titsu. 'Ba kui xi Cristo.

¹⁷Kibi= xi mejénna xin_nuu nga 'ba texian. Jaskan nga Na'enchana je 'endako kjua Abraham, ja'es'ejña kjuatexumo, nga je ja'a ñujun sientu ko kate nu. Tunga bi mare kjuatexumo tsikjetsunya kjua xi 'endatitjun Na'enchana 'ba nga kjua'axinre chjire xi kitsuyatitjun ngayeje. ¹⁸Ngat'a tsa kjuatexumo ya'a mé= xi sjana Na'enchana, je bi nde en xi kitsuyatitjun Na'enchana ndibanire xi sja. Tunga kjuanda xi Na'enchana kitsjare Abraham jendiba=nire en xi kitsuyatitjunre.

¹⁹'Bamani, ¿mé= xa kis'eni kjuatexumo? Jaskan ja'es'ejña, tuxi xuta skueni nga tjinre je ngixkun Na'enchana. Kjuatexumo kuachjire ka'nda nga ja'e Cristo. Ngat'a Cristo xi ntjere Abraham xi tjinnere sakure xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare. Na'enchana kitsikasen ankjelere nga kitsjare Moisés kjuatexumo, 'ba Moisés kitsikja'axtiuya nganire xuta. ²⁰Xi tsikja'axtiuya tu machjen sani kionga jó xuta mejénre k'uenda jngu kjua. Tunga ngat'are en xi kik'in titjunre Abraham, Na'enchana bi kuachjenre nga tjin xi tsikja'axtiuya, tusa kui fa suba jako Abraham.

²¹'Bamani, ¿a tjimangane= kjuatexumo en xi kitsuyatitjun

Na'enchana? ¡Jajainjín! Ngat'a tsa kis'ejña jngu kjuatexuma xi kuanre sik'endukunntsjaí xuta, kiojín makixi xuta ngat'are kjuatexumo.

²²Tunga enre Na'enchana kitsik'endu'ñu ngatsi'i xuta ngat'are je, tuxi sakunire xuta xi kuakjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi ja'ba kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare xi kuakjainre.

²³Kionga kje tjiinna kjuamakjain ngat'are Jesucristo, kjuatexumo kitsik'ejña'ñuna. 'Ba 'batsa'en tsiketsuba'ña= ka'nda nga kuatsejen 'yá= xi ma mankjainna ngat'are. ²⁴Jo=ni jngu chu'nda xi bafengi nisti, 'batsa'en kikona kjuatexumo ngixkun Cristo, tuxi kuakjainnina 'ba 'batsa'en kuakixiña. ²⁵Tunga je tjinna kjuamakjain ngat'a tse'e Jesucristo. Je bi nde machjennina nga kuafengina kjuatexumo.

²⁶'Ba ngatsi'u, je ki'ndire Na'enchana kuon, ngat'a makjainnu ngat'a tse'e Cristo Jesús. ²⁷Ngatsi'u xi je kiasatendo ngat'are Cristo kichojo joni najñu Kui. ²⁸Bi nde tjinni xi judío ko xi bi judío, ninga xi chu'nda asa xi bi chu'nda, ninga xi xi'in, ninga xi chjun. Ngat'a tu jngu mo ko Cristo Jesús, kui kjua tu jngu mañu ngatsi'u. ²⁹'Ba tsa tse'e Cristo kuon, jun= xi ntjere Abraham, 'ba jun= xi sakunu xi kik'inyatitjunre Abraham.

4 Ngu, kibi= xi texian. Jngu ki'ndi chi xuntsja xi tjinre na'enre nga je machinga. Tunga nga sa'e chaja ngisare, 'ba= nguyare joni jngu chu'nda, ninga tsa kui tse'e yeje xi tjinre na'enre. ²Tjin= xi tsikuenda 'ba tjin= xi kutsejenre

tsajmire, ka'nda nga kjuae nixtjin xi je 'enda na'enre nga xuntsja ngayéje xi tse'e.

³Ba 'ba=nde kuata'an ña nixtjin kuatse jan nga ki'ndi ngisa. Kuáan joni chu'nda 'ba tsiketsubangi_ra ngat'are isennixtjin xi batexuma ngasun'ndio. ⁴Tunga kionga echu nixtjin xi je 'enda Na'enchana, kitsikasen Ki'ndire. Kui Ki'ndibiu xi kitsinre jngu chjun 'ba tsik'eñña ngi kjuatexumo. ⁵Ba kitsa'en tuxi kitsindaini xuta xi tjindu ngi kjuatexumo, tuxi kiskjebetjonina Na'enchana joni tsa ki'ndire.

⁶Ba ngat'a ki'ndire Na'enchana je kuáan, kui= kjuua Na'enna kitsikasenni ngajin inimana Isennixtjintsjere Ki'ndire. Isennixtjintsjio tsu nga fako Na'enchana: "iJi Pachina!" ⁷Bamani, bi nde chu'ndani nganda'e, tusa ki'ndire Na'enchana. 'Ba ngat'a ji ki'ndire Na'enchana kuáin, ngayéje xi tjinre Na'enchana tsiji.

⁸Nixtjin kuatse jan, nga kje 'yajíun Na'enchana, kuon chu'ndare nkjin kuya tsajmi xi "na'en" tsure xuta. ⁹Tunga nganda'e nga je 'yo Na'enchana, asa jo mixan nga Na'enchana je benu, ¿jót'sa'en nga nde mején nganinu nga kuangitjenngiu isennixtjin xi tsajainre kjuañu 'ba xi tumé chjire? ¿Áññu mején nganinu nga kuon chu'ndare? ¹⁰Tjin= nixtjin xi 'yakun, ko sa, ko s'i 'ba ko nu. ¹¹Tsakjun ma an, tsa tu kjuatjo kitsa'exaa ngajinnu.

¹²Te'bets'a_nuu nts'ia. Ti'on yojonu joni an. Ngat'a an je= kitsa'aan yojona joni jun. Niñajanni ch'o

kjinikonuu. ¹³Ba jotsa'en je 'yo, ngat'a kisatechi'inña, kui= kjuua kitsikja'axtiuyani_nuu en ndare Jesucristo nga titjunre. ¹⁴Ba ninga tsa kisakunu kjuasti ngat'are chi'in xi kisatia, tunga bi kji'yatonnuu 'ba ninga bi kik'eññat'axinnuu. Tusa kichjubetjonuu joni tsa an jngu ankjere Na'enchana, joni tsa Cristo Jesús fa xi kichjubetjo.

¹⁵Ngu, ¿ñá kiji ngayéje kjuatsja xi kis'enu kui nixtjinbiu? Ngat'a be=re takuaan nga ka'nda kuáan kakún kji'naxjio tuxkún 'ba kitsa'enuu kui nixtjinbiu. ¹⁶Bamani, ¿a stichanuu nganda'e tu ngat'are nga texinya_nuu xi kjuakixi?

¹⁷Kui xutabiu mafo=re ngat'anu, tunga bi nda kjiyuju kjuafa'etsjenre. Tusa mejénre nga kuekot'axinnu ngat'ana, tuxi kuafoninu jun ngat'are kui. ¹⁸Nda= tjin nga kuafonu ngat'are mé= xi nda tjin. Tunga ngantsjai 'batsa'en ngatjamo, 'ba bi tsa tu kionga tejñajin_nuu. ¹⁹Jun ki'ndina, xi ngat'anu tefa'a ngañaa kjuanima, joni jngu chjun xi tifa'a kjuanima nga tjis'ere jngu ki'ndi. 'Ba tojo 'ba=tsa'en kjuaa kjuanima ka'nda nga kjuae nixtjin nga Cristo k'ueññajinkjinnu. ²⁰iÁ tu onre kjuua nga bi kio tejñako_nuu nganda'e, tuxi kja'e tsa'en kjuako_nuu! iBi nde 'beñá mé= xi sa'aan ngat'anu!

²¹Ba t'innu jun xi mejénnu kuetsuba ngañu ngi kjuatexumo. ¿A kje nu'yajíun xi kua'indut'a kjuatexumo? ²²Bi tsu nga Abraham kis'ere jó ki'ndi, jngu xi kitsinre chjun chu'ndare 'ba jngu xi kitsinre chjunre, xi bi chu'nda. ²³Ba ki'ndire chjun chu'nda, kui xi kitsin

jotsa'en be xuta. Tunga ki'ndire chjun xi bi chu'nda, kui xi kitsin tuxi k'uetjusunni xi Na'enchana kitsuyatitjunre Abraham.

²⁴Ki=bi xi ma chutsejen kusun_ra. Ngojó yanchjinbiu, kui xi tsunire ngojó kjua xi 'endako Na'enchana xuta xi tse'e. Jngu kjuabi ndibanire ngijñacha Sinaí. Kui xi chjun Agar, xi kitsinre nisti xi kuan chu'nda. ²⁵Ngat'a chjun Agar jo=ni ngijñacha Sinaí xi tijña nangi Arabia, xi 'bejña kusunna naxinanda Jerusalén xi tijña nganda'e. Ngat'a kui naxinandabiu, kui xi chjun chu'nda ko nistire.

²⁶Tunga naxinanda Jerusalén xi tijña ngank'aa, kui xi bi chu'nda 'ba kui xi nistire kuáan ña. ²⁷Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Titsja_ri yojori chjun 'ndi xi tsajainri ki'ndi.
Chi'ndaya tsjai ji xi bi 'ye jótsa'en chja'a kjuanima nga tsin ki'ndi.
Ngat'a chjun xi kjinikumare, kui xi ngisa s'ere ki'ndi nga ko mare chjun xi tjinre xi'in.

²⁸'Ba jun nts'ia, joñu Isaac. Jun=nisti xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare Abraham. ²⁹Tunga jo kuán nixtjin kuatse jan, 'ba=nde ma nganda'e. Ngat'a ki'ndi xi kitsin jotsa'en be xuta, kui xi kitsjengike ki'ndi xi kitsin jotsa'en mejénre Isennixtjintsjere Na'enchana. ³⁰Tunga 'bi= tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Tik'ejñat'axin chjun chu'nda ko ki'ndire. Ngat'a ki'ndire chjun chu'nda bi kuan sakut'are xi xuntsja ki'ndire chjun xi bi chu'nda." ³¹Bamani, nts'ia, bi ki'ndire chjun

chu'nda kuáan ña, tusa ki'ndire chjun xi bi chu'nda.

5 Cristo kitsindaina tuxi kuandaiña. Kui kjua kixi tinyañu 'ba bi nde ba'endeñu nga chu'nda kuon.

²Tasen ñojon. An Pablo texin_nuu. Tsa kua'endio nga kuon circuncidar, tuxi kuakixiñu ngixkun Na'enchana, tumejín chjire ngat'anu mé= xi kitsa'en Cristo. ³'Ba fa xin ngani_ra ngats'i xi kuan circuncidar. Kui xi tjinnere sik'etjusun ngayéje xi kua'indut'a kjuatexumo. ⁴Xi tjin ngajinnu xi inyamangisjai nga kuakixi ngixkun Na'enchana tu ngat'are nga sik'etjusun kjuatexumo, je tsikinyat'axinre Cristo 'ba bi nde tjindujinni kjuandare Na'enchana.

⁵Tunga ngat'a tsajan, tijñajinna Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba techuya=ña nga kuakixia ngixkun Kui tu ngat'are nga makjainna ngat'a tse'e Cristo. ⁶Tu jngu je ma ko Cristo Jesús 'ba bi nde chjinire tsa kuáan circuncidar asa bi kuáan circuncidar. Tu kui xi chjire nga makjainna ngat'a tse'e Cristo 'ba nga nda chare kjuamakjainna ngat'are jotsa'en nimijáan xingia.

⁷Nda= tsiketsubo nga titjunre tsakaiñu. ¿Yá= xi 'echja'ndenu nga bi nde tenik'etjusunñu xi tjinre kjuakixi? ⁸En xi tenik'etjusun nganda'e, bi ndibanire ngat'are Na'enchana xi kinchjanu. ⁹Jo tsu xuta: "Jngu stinchi na'yu san tsisan ngayéje na'yure niñuxtilo." ¹⁰'Ba be=re takuaan ngat'are Na'enna Jesús nga bi kja'etsa'en sikja'etsjion. Tunga ngat'are xi bi nga'nde inyatsik'ejña kjuafa'etsjenu, tu'yañu xi 'ba inyatsa'en, kui xi kuanejere Na'enchana.

¹¹Tunga an nts'ia, tsa tebe'e ngisaa nijmi nga chjire nga kuan circuncidar xuta, ¿ánñu tojo tjenngikenina nchjabiu? Tsa 'batsa'en tetsikja'axtiuyaa, bi nde ch'o kuanire nchjabiu nga tjinnere nga k'uangi ngat'are Cristo xi kis'et'a kru. ¹²Nchja xi bi inyatsik'ejña nga'nde kjuafa'etsjennu, xi mejénre nga kuichat'o yojonu, itusa ngatatet'akjin yojore kui!

¹³Jun nts'ia, Na'enchana kinchjanu tuxi kuandaiñu. Tunga ninga ndai_ru yojonu, bi ño'on xi mejénre yojonu. Tusa tatesin_ru xingiu tu ngat'are nga tijñajinnu kjuanimejen. ¹⁴Ngat'a ngayéje xi kua'indut'a kjuatexumo tu jngu ma sani nga ko kibi: “Timején xingi jofatsa'en nimején yojori.” ¹⁵Tunga tsa nde jun xinejun xinet'añu xingiu, chutsejen_ru yojonu tsa 'ba si'on, tsa chjen nde jun sikjeñu xingiu.

¹⁶Kui kjua xinni_nuu. Tetsubo jotsa'en titsja ndiyanu Isennixtjintsjere Na'enchana, tuxi bi sik'etjusunñu xi mejénre yojonu. ¹⁷Ngat'a xi mejénre yojona, kui xi bi mejénre Isennixtjintsjere Na'enchana. 'Ba xi Isennixtjintsjio mejénre, kui xi bi mejénre yojona. Ngojó 'batsa'en kjanko xinkjin, tuxi bi si'anñu xi mejénnu. ¹⁸Tunga tsa Isennixtjintsjere Na'enchana titsja ndiyaní, tsu=nire nga bi nde ngi kjuatexumo tetsubañu.

¹⁹Bi na'enre nga 'yare nga tjín xi tsik'etjusun xi mejénre yojore. Tsa'en kjuachajngi, tsa'en xi jndi ngixkun Na'enchana, 'ba 'ñu tsiskako yojore, ²⁰'ba bekun na'en xi ntsja xuta kuandani, 'ba tsa'en kjua'benda, mastike xinkjin, 'ba

fosi, maxinre, 'ba mastire, nk'a 'baxje tajngu yojore, 'ba bakjanya yojore, makut'axinko xinkjin, ²¹'ba mejénre nga s'ere xi tjínre xuta xi kja'ere, mach'i, 'ba 'ñu mach'i nga 'baxje s'i 'ba sa'e tsa'enjun tsa'ent'a. Ngayéje tsajmibi ko kja'e ngisa tsajmi joni kibi, kui xi tsa'en xuta xi tsik'etjusunre xi mejénre yojore. 'Ba xin_nuu nganda'e jo kixin_nuu nga titjunre. Xuta xi 'ba inyatsa'en, kui xi bi kjua'as'en ña batexuma Na'enchana.

²²Tunga nga tetsuba jotsa'en baku ndiyana Isennixtjintsjere Na'enchana, s'ena kjuanimejen, kjuatsja, kjuaxiu, 'ba ko kjuatsejnda. 'Ba bisekua xingia, nda xuta ma, 'ba kixi nik'etjusan xi nda, ²³nimakjua ña'an yojona, 'ba 'bech'osuba_ra yojona xi tjín. Ngat'are ngayéje tsajmibi tsajain kjuatexuma xi 'bech'ona nga 'ba si'an. ²⁴'Ba xuta xi tse'e Cristo Jesús, kui xi joni tsa je yat'a kru yojo jere xi mejénre tsajmi ch'o xi tjín ngasun'ndio 'ba xi matsjakonire. ²⁵Tsa kjuakixi nga ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana tetsubakunña nganda'e, ngu, 'ba nde kua'e'nde_ra nga Isennixtjintsjio xi ngataku ndiyana. ²⁶Bi nk'a kjui'naxjia yojona, bi si'an nga nde ña sistini_ra xingia, 'ba bi ngatjamaxinkakuan.

6 Jun nts'ia, tsa te'yo nga tjín xi tjíjenjin je, jun xi tetsubo jotsa'en baku ndiya Isennixtjintsjere Na'enchana tiseko nga chjunitjen ngañu. Nimakjua 'naxjo yojonu nga 'ba si'on. 'Ba nga jngu jngu xi tjín ngajinnu nda ngatakutsejen, tuxi bi ko kui xut'ayakoni. ²'Batsa'en tisekokaño xingiu kjuanima xi

inyafa'a, 'ba 'batsa'en sik'etjusun kjuatexumare Cristo.

³Ngat'a tsa tjin xi tu kui tajngu je k'uaxje yojore ngajinre xuta xi yak'a kionga tumé chjire, ndekui ti'bonachanire yojore. ⁴Tusa nga jngua jngua tjinnere xutsejen_ra tsa nda tjin xi teña'an. 'Ba 'batsa'en tsja s'ena ngat'are xi teña'an 'ba bi tjinnere nga singusunkuaa yojona ngat'are xi inyatsa'en xuta xi yak'a. ⁵Ngat'a nga jngua jngua kjine=na jotsa'en temekua yojona.

⁶Ngayéje kjuanda xi tjinre xi tisakuyare enre Na'enchana ngatakjanyako ko xi tibakuyare.

⁷Bi yojonu ch'onacha_ru. Na'enchana bi ma s'ejñure. Ngat'a xi k'uentje xuta, kui chanre xi k'ueku ngani. ⁸Xi titsa'en xi ndibanire yojo jere, jo=ni tsa ti'bentje xujma xi bi nda. 'Ba chan xi k'ueku, kjuabeya. Tunga xi titsa'en xi ndibanire Isennixtjintsjere Na'enchana, jo=ni tsa ti'bentje xujma xi nda. 'Ba chan xi k'ueku, kjuabenichun xi bi fet'a=xi sjare Isennixtjintsjio.

⁹Kui kjua bi sikjejndani_ra yojona nga si'an xi nda. Ngat'a tsa bi sikje_ra takuan, kjua'e nixtjin nga k'uekua chanre xi ti'bentjia.

¹⁰Bamani, nda sikua tu'ya xutañu nga kuan xi si'an, tunga ngisa fa tjun k'uejña nts'ia xi tu jngu makjainna.

¹¹Chutsijon jótsa'en ya'e letra xi tetsi'indu_nuu nga'e.

¹²Xi mejénre k'uenenu nga kuon circuncidar, 'ba inyatsa'en ngat'a mejénre nga nda skue xuta. Bi mejénre nga sjenngike xuta judío xi yak'a, nga kuakuya nga tu ngat'are Cristo xi kis'et'a kru k'uangi xuta. ¹³Ngat'a ninga xi 'benere nga kuan circuncidar xuta, bi tsik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo. Tunga mejénre nga jun kuon circuncidar, tuxi kuan nk'a k'uaxjeni yojore ngat'are chuba xi kis'et'a yojonu.

¹⁴Tunga ngat'ana an, niñajanni mejénna nk'a k'uaxjaa yojona, tsa bi ngat'are nga kis'et'a kru Na'enna Jesucristo. Ngat'a kui t'a krubiu k'en yeje xi tjin ngasun'ndio ngat'a tsa'an, 'ba an 'ba nde kio tseyaa. Bi nde tejñakun ngisaña ngat'are xi tjin ngasun'ndio. ¹⁵Tumé chjire tsa kuáan circuncidar asa bi kuáan. Tu kui xi chjire nga Na'enchana kitsa'en nganina xuta xatse.

¹⁶Ngatatsjare Na'enchana kjuaxiu ko kjuanima kakun ngatsi'i xuta xi 'batsa'en tjindu jotsa'en nga je kixin_nuu ko ngatsi'i naxinanda kjuakixire Na'enchana.

¹⁷'Ba nganda'e bi nde mejénnina tsa tjin xi sja ngisana kjuasti. Ngat'a ya'a chuba= yojona ngat'are xi kuata'aan, xi baktutsejen nga tetsa'exat'a_ra Jesús.

¹⁸Nts'ia, nga kjuandare Na'enna Jesucristo ngat'ejñajin inimanu. 'Ba ngatjama.

Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Efeso

EFESIOS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo jotsa'en kuamejénre Na'enchana. Tetsikasen_nuu xujunbi jun xuta tsjere Na'enchana xi tetsubo naxinanda Éfeso, xi makjainnu ngat'are Cristo Jesús.

²Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

³Ngatjanichjire Na'enchana xi Naire 'ba Na'enre mani Na'enna Jesucristo. Ngat'a kui xi kitsichikunta'enna ngank'aa ña xi tu jngu ma ko Cristo nga kitsjana ngayéje kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere. ⁴Ñu= tjinre kjuanimejen. Kui kjua kiskja'ajinnina ngat'are Cristo kionga kje tsa'enjín ngasun'ndio, tuxi tsje kuanña 'ba bi s'ena je ngixkun. ⁵Ko kjuanimejen ja'ba je 'endatitjun nga ña kuan ki'ndire tu ngat'are Jesucristo, jotsa'en kuatsjare 'ba kuamejénre. ⁶Kui= kjua tenichjini_ra kjuandare Na'enchana xi bakutsejen kjuajere, kjuanda xi kitsja kjuatjona ngat'are Ki'ndire xi tsimején.

⁷iÁ tuku kji'i tseni kjuandare Na'enchana! Kui 'echjintjai jena ko jinre Ki'ndire 'ba kuachat'ana. ⁸Ñu tse kjuandabiu kitsjana, tuxi s'enina ngayéje kuya kjuankjin kakun 'ba nga kuankjinna xi tjin. ⁹'Ba 'ejñatsejenna xi kuamejénre nga sa'en, xi 'ejña'mo nixtjin kuatse jan, xi kuatsjare nga 'endatitjun ngat'are Cristo. ¹⁰'Ba ki= bi xi 'enda: Nga kjua'e nixtjin xi kui mejénre, sijnguje yeje xi tjin ngank'aa ko xi tjin ngasun'ndio ngi kjua'ñure Cristo.

¹¹'Ba Na'enchana kiskja'ajinni, tuxi tu jngu kuanni_i ko Cristo ngat'a ja'ba je nda'e 'batsa'en 'endani_i jotsa'en kuamejéntitjunre. Ngat'a jotsa'en 'benda Na'enchana 'ba mejénre, 'ba=tsa'en tsik'etjusun. ¹²'Ba kitsa'en ngat'ani_i jin xi tjun kichuyee mé= xi nda ngat'are Cristo, tuxi sichjinire kjuajere kui.

¹³'Ba nde jun kjinu'yo 'ba kuakjainnu en xi tjinre kjuakixi. Kui xi en ndare Jesucristo xi kitsik'anginu. 'Ba ngat'are Cristo kisakunu Isennixtjintsjere Na'enchana xi kitsuyatitjun nga

sja. 'Ba 'batsa'en kis'ejñatsejenni nga Na'enchana tse'e_ru. ¹⁴Titjun= tsjana Isennixtjintsjere, tuxi xiakixiña nga sakuna xi jaskan sjana, ka'nda nga kuandaikjin xuta xi 'echjintjai nga kuatse'e. Kui kjuatenichjini_ra kjuajere Na'enchana.

¹⁵Bamani, ka'nda nga kjint'ia nga makjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesús 'ba nga nimijion ngats'i xi makjainre ngat'a tse'e kui, ¹⁶bi tsikjeinda nga tsja_ra kjuanda Na'enchana ngat'anu. Fa'etsjenna ngat'anu kionga fakua Kui. ¹⁷'Ba mi'a ngat'anu ngixkun Na'enchana xi Na'enre Na'enna Jesucristo, Na'en xi tjinre kjuaje. Mi'a_ra nga Isennixtjintsjere ngatatsjanu kjuankjin kakun 'ba ngat'ejñatsejennu xi tse'e Na'enchana, tuxi 'batsa'en nda xiañu Kui.

¹⁸'Ba nde mi'a_ra nga ngatakje'i_i kjuafa'etsjennu, tuxi xiañu mé= xi techuya_ru jun xi xa kji'i kjinukjuaninu, tuxi xiañu jó kji'i je kjuaje xi sakure xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. ¹⁹Mejénna nga xio nga tunima= tsa'en je ngañure Na'enchana xi tsa'exajinna ña xi makjainna ngat'are kui, kui ngañu xi tsa'exajinna ngusun= ko ²⁰ngañu xi kitsa'exajin ngajinre Cristo, nga kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba kitsik'ejña ngank'aa nga ngate kixire kui.

²¹Na'enchana kitsjare Cristo nga'nde xi ngisa nk'a ngisa ngajinre ngats'i xi batexuma, ko xi tjinre xa, ko xi tjinre kjuañu, 'ba ko xi tjinre tume ja'en xi 'yakun, bi tsa tu nixtjin xi tetsuba nganda'e, ko nixtjin xi sa'e ndiba. ²²Na'enchana

'endu ngi ndsaku Cristo ngayéje xi tjin, 'ba kitsa'en nga kui xi kuan ngakure nga kuatexumare ngayéje xi tjin nga tu kjuanda tse'e xuta xi makjainre ngat'a tse'e kui. ²³'Ba xi makjainre ngat'a tse'e Cristo, kui= xi joni yojore. 'Ba Cristo, xi tijña tuña yejeñu, fa'etsijngukjinjinre xi makjainre ngat'a tse'e kui.

2 Ngat'a jun, jo=ni tsa je tseyo nixtjin kuatse jan tu kjuare jenu nga ch'o kjiño'on. ²Tsiketsubo ngajinre jenu, jofatsa'en xuta xi tjin ngasun'ndebi 'ba kjinik'etjusun_ru isennixtjin ch'o xi ngaku xi tjinre kjuañu ngajinre isennixtjin ch'o. Kui isennixtjin ch'o xi tsa'exajinre ka'nda nganda'e xuta xi bi tsik'etjusun enre Na'enchana. ³'Ba 'ba nde tsa'en tsiketsuba ngats'i'a nixtjin kuatse jan, jotsa'en kuamejénre yojona nga'e ngasun'ndio. Kjinik'etjusan xi kuamejénre yojo jena 'ba ko xi jendibanire kjuafa'etsjenna. Jo kjiña'an nixtjin kuatse jan, kuáan kisakuna kjuastire Na'enchana tsakaiñu joni xuta xi yak'a.

⁴Tunga 'ñu= fa'animare Na'enchana xuta 'ba 'ñu= kitsimejénna. ⁵Kui kju kitsik'endukunkonina Cristo nga tetsuba mik'ian ngat'are jena. Ngat'are kjuandare Na'enchana kitsik'anginu. ⁶'Ba Na'enchana ñatjen kitsikja'ayakona Cristo ngajinre mik'en 'ba tu jngu kitsik'enduna ngank'aa ña xi tu jngu ma ko Cristo Jesús. ⁷'Ba kitsa'en tuxi nixtjin xi sa'e ndiba kuakutsejenni jó kji'i tse kjuandare ngat'a 'yare jótsa'en tjo_ra ngat'are Cristo Jesús.

⁸Tu ngat'are kjuandare Na'enchana nga kjinik'anginu, ngat'a kuakjainnu ngat'a tse'e Cristo. Bi jun xi kjinik'angiu yojonu, Na'enchana xi kitsa'en kjuandabiu. ⁹Bi ngat'are nga nda kjiña'an nga kjinik'angina, tuxi tu'yá kuān nk'a k'uaxjeni yojore. ¹⁰Ngat'a Na'enchana kitsa'enna. Ngajinre Cristo Jesús kitsixatsena, tuxi si'anña xi nda, xi ja'ba je 'enda Na'enchana nga si'an, tuxi kuetsubaña ngajinre xi nda. ¹¹Bamani, jun xi bi xuta judío kuon nga'e ngasun'ndio, tikja'etsjion jótša'en tsiketsubo nixtjin kuatse jan. "Xuta xi bi kuán circuncidar", kitsunu xuta judío, ngat'a kui xi 'mire xuta xi tša'en circuncidar xinkjin nga'e ngasun'ndio. ¹²Ba nde tikja'etsjion nga kui nixtjinbiu tsiketsubat'axin_ru Cristo, 'ba bi kisakut'anu mé= xi tse'e naxinanda Israel. 'Ba bi tsojon kuán mé= kjua xi 'endako Na'enchana ko xutare, xi kitsuyatitjunre nga sjare. Nimé xi tsja Na'enchana kichuya_ru. Tu chubā tsiketsuba=ñú ngasun'ndio nga bi kji'yo Na'enchana. ¹³Kjin tsiketsubo nixtjin kuatse jan tsakaiñu, tunga nganda'e jngu je mo ko Cristo Jesús 'ba je tetsubatiño tu ngat'are jin xi 'esten.

¹⁴Ngat'a Cristo 'ejña kjuaxiu ngajinre xi judío ko xi bi judío nga jngu naxinanda kitsa'en. Kitsikixuya xjo xi 'echja'ndere xuta, nga tuxi jngu kuānni. Ja'axin mé= xi kitsa'en nga kitsjengike xinkjin xuta nga kitsja yojore nga k'en t'a kru. ¹⁵Nga k'en, nkjin ka'a xi kua'indut'a kjuatexumo 'ejñat'axin=. 'Ba nga tu jngu ma ko

Cristo, 'batsa'en jngu naxinanda xatse kitsa'en ngojó naxinando 'ba kitsjare kjuaxiu. ¹⁶Nga k'en t'a kru, ja'axin xi kitsa'en nga kitsjengike xinkjin xuta. 'Ba 'batsa'en tu jngu yojo kitsa'en ngojó naxinando 'ba ngojó jakonda ngani Na'enchana.

¹⁷Cristo ja'eke'enu nijmi nga tjinnu kjuaxiu jun xi bi judío xi kjin tsiketsuba_ru Na'enchana nixtjin kuatse jan. 'Ba 'ba nde ja'eke'ere nijmi xuta judío xi tiña tsik'endu ngayeje. ¹⁸Ngat'a ma fechut'atiña_ra Na'enchana nganda'e tu ngat'are Cristo 'ba ngat'are Isennixtjintsjere xi jngututu mani xi kika'ena nga jngua jngua, xi judío ko xi bi judío.

¹⁹Bamani, bi nde xuta xi xin nangire kuánñu ninga bi nde kja'e xutañu. Tusa tu jngu naxinanda mo ko xi makjainre ngat'a tse'e Cristo. Je xinkjin Na'enchana kuán tsi'u. ²⁰Jun jo=ni jngu ni'ya xi tjimanda. 'Ba nchja chinga apóstol ko nchja chinga profeta nga'nde ña tjimandasun ni'yo. 'Ba Jesucristo= xi ndiojo xi tjinnigire xjo ni'yo. ²¹Ngajinre Cristo tu jngu tjima ni'yo 'ba 'ñu tjis'e. 'Ba tibisetjen nga tjima jngu ningu tsje ngat'are Cristo. ²²Jngu mako Cristo 'ba 'batsa'en ko jun xi bi judío tjimajinnu nga'nde ña tijñaya Isennixtjintsjere Na'enchana.

3 Kui kjua an Pablo tekjiyaña nduya ngat'a tša'exat'a_ra Cristo Jesús nga tsikja'axtiuya_nuu jun xi bi judío en ndare kui. ²Yañu nga Na'enchana kitsjana xabi nga tu kjuanda tsojon, nga kue'e_nuu nijmi ngat'are kjuandare kui. ³Yakutsejen=nā mé= xi 'mo 'ejña nixtjin kuatse jan, jotsa'en

je kitsi'induchi_nuu. ⁴'Ba nga k'uexkiyo xujunbi, kuankjinnu mé= xi 'biā ngat'are xi 'mo kis'ejña ngat'are Cristo.

⁵Xi bi kik'inyare xuta xi kis'e kuankjin nu jan. Tunga nganda'e Isennixtjintsjere Na'enchana je yakutsejenre apóstol tsjere ko nchja chinga profetare kibiū. ⁶'Ba kibi= xi 'mo kis'ejña tsakaiñu: ngat'are en ndare Jesucristo xuta xi bi judío 'ba=nde sakure ngayéje xi sja Na'enchana, 'ba nde tu jngu yojo ma ngajinre Cristo, 'ba nde sakut'are ngayéje xi ja'ba kitsu Na'enchana nga sjare xuta xi tse'e ngat'are Cristo Jesús.

⁷'Ba Na'enchana kitsja xana nga sikja'axtiuyaa en ndabi. 'Ba tjin kjuandare Na'enchana xi kitsa'ena, 'ba 'ba tjin kjuañure Na'enchana xi titsa'exajinna. ⁸'Ba an= ña xi ngisa ichi ngisa ngajinre ngats'i' xuta tsjere Na'enchana. Tunga kitsa'e=na kjuandabi nga tetsikja'axtiuyaa ngajinre xuta xi bi judío kjuandare Cristo xi tu'yá mankjinkjinkjinre. ⁹'Ba kis'enenā nga k'uejñatsijaan jót'sa'en ti'betjusun mé= xi 'mo 'ejña nixtjin kuatse jan Na'enchana xi kitsa'en ngayéje xi tjin. ¹⁰'Ba 'batsa'en ngat'are xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo tis'ejñatsejen nganda'e jó tjin kuya kjuankjin kakun tjinre Na'enchana. Tis'ejñatsejen ngixkun xi tjinre xa ko xi tjinre kjuañu ngank'aa.

¹¹Xi ja'ba je nda'e 'endani Na'enchana ka'nda nixtjin kuatse jan 'ba ngat'are Na'enna Jesucristo je kitsik'etjusun kibiū nganda'e.

¹²Ngat'a tu jngu ma ko Cristo 'ba ngat'a makjainna ngat'a tse'e, bi

nde makunnina nga fechut'atiña_ra Na'enchana ngat'a be=re takuan nga nda skjebetjona. ¹³'Bamani, temi'a_nuu nga bi nikje_ru kakún ngat'are nga tefa'aa kjuanima tu kjuanda tsojon. Ngat'a nga tefa'aa kjuanima, kio= tjindibanire nga tisakunu kjuaje.

¹⁴Kui= kjua basenkunch'inñaa ngixkun Na'enchana. ¹⁵Xi tsjare ja'enre ngats'i' xi ki'ndire mani, xi tjindu ngank'aa ko xi tjindu ngasun'ndio. ¹⁶Mi'a_ra nga Isennixtjintsjere ngatatsja ngañunu jo tjin kjuajere xi 'ñu tse, tuxi s'enire ngañu inimanu, ¹⁷'ba tuxi Cristo ngat'ejñajinni inimanu tu ngat'are nga makjainnu. 'Ba ngatjinanga jamanu ngajin kjuanimejen 'ba kixi tinyo, ¹⁸tuxi 'batsa'en ngatjas'enu ngañu nga ñatjen kuankjinnu ko ngats'i' xuta tsjere Na'enchana jó kji'i teya 'ba nduju 'ba nanga 'ba nk'a kjuanimejenre Cristo. ¹⁹Mejénna nga xio kjuanimejenre Cristo, xi fa'axtiunere nga ko mare xi mankjinna, tuxi 'batsa'en ngatjamañu jofatsa'en mejénre Na'enchana.

²⁰Ngatanichjire Na'enchana xi ngisa ts'axtiu mare ña'an nga ko mare xi chja'_ra asa xi nikja'etsjian, ngat'are kjuañure xi tsa'exa ngajinna. ²¹Kui xi ngantsjai nixtjin ngatasakure kjuaje ngat'are Cristo Jesús 'ba ngat'are xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo ko ntjere xi sa'e ndiba. 'Ba ngatjama.

4 'Bamani, an xi tekjiyaa nduya ngat'a tetsa'exat'a_ra Na'enna Jesucristo te'bets'a_nuu nga kixi tangiko yojonu, jotsa'en tjinni nga

sa'en xuta xi Na'enchana kinchjare. Ngat'a Na'enchana kinchjanu.

²Nima 'naxjo yojonu 'ba ngatjas'enu kjuanima kakún. Ngatjas'enu kjuatsejnda 'ba ngatakakokañanu xingiu tu ngat'are kjuanimejen xi tijña ngajinnu. ³T'ene_ru yojonu nga tu jngu ngatjamantsjo ko xingiu, jotsa'en tsja ndiyanu Isennixtjintsjere Na'enchana, tuxi tu jngu kuetsubañu ko kjuaxiu.

⁴Ngatsi'a tu jngu yojo= maña, ndekuini Isennixtjin tjinna, 'ba kjinukjua=na ngayeje nga tu jngu sa xi xuya_ra. ⁵Jngu mani Na'en, tu jngu sani kjuamakjain, 'ba tu jngu sani kjuasatenda. ⁶Jngu mani Na'enchana xi Na'enna mani ngatsi'a, xi batexuma tsi'ina 'ba tsa'exajin tsi'ina 'ba tijñajin tsi'ina.

⁷Tunga nga jngua jngua ja kisaku ja kisaku=na kjuanda jotsa'en kitsika'bina Cristo. ⁸Kui kjua 'batsa'en kua'indut'ani enre Na'enchana:

Nga tsijin ngank'aa, kiko nkjin xi 'endu'ñu,

'ba xutare kisakure mé= xi kika'ere.

⁹Ba ¿mé= xi tsunire nga tsijin? Ngu tsunire nga tjun jendejen 'nda t'anangiu. ¹⁰Ba xi jendejen, kui xi nde tsijin ngani ngisa ts'axtiure ngank'aa, tuxi k'uejñajinnire 'ba ko kjuatexumare sitsekjinkjinni ngayéje xi tjin.

¹¹Ba kuifa ni suba kitsjare kjua'ñu nga tjin xi kuan apóstol 'ba ko profeta. 'Ba nde kitsja kjua'ñure nga tjin xi sikja'axtiuya en ndare Na'enchana, nga tjin xi sja ndiyare xi makjainre ngat'a tse'e kui 'ba nga tjin xi kuakuya ion. ¹²Ba 'batsa'en

kitsik'endunda xi makjainre ngat'a tse'e kui, tuxi sa'exat'anire 'ba tuxi sakunga'ñu ngisanire yojore Cristo, ¹³ka'nda nga kjuecha nga tu jngu kuan ngatsi'a ngat'are mé= xi makjainna 'ba ngat'are mé= xi 'ya ngat'are Ki'ndire Na'enchana. 'Ba 'batsa'en kuacha joni xuta xi je tjinre kjuafa'etsjen ka'nda nga kuangusunkua Cristo nga tjingua 'ba nimé nde chaja ngisanina.

¹⁴Ba bi nde kuanña joni tsajmi xi fiko i fiko jan ntjo, joni nisti ki'ndi xi tsisinre tume xi bakuya xuta 'ba ta'a tsjenggire kjuamañare xuta ndesu xi mangisjai jótsa'en 'bonachare xuta. ¹⁵Tusa xuba nijmia xi kjuakixi ngat'a nimejénña xingia, 'ba 'batsa'en kuacha ngajinre Cristo xi nindaku yojo. ¹⁶Ba ngat'are kui ngayéje yojo tu jngu ma sa, 'ba nda tsuba'ñu xinkjin ngayéje ka'a xi tjinre. 'Ba tsa ngayéje ka'a nda inyatsa'exa, ngayéje yojo ngisa=nda kuacha 'ba saku nga'ñure nga tjindujin kjuanimejen.

¹⁷Kui kjua 'ba xinni_nuu 'ba nga ko ja'enre Na'enna Jesús tebe'e_nuu nijmi nga bi nde 'batsa'en betsubañu jotsa'en tjindu xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, xi tuxkia tsajmi tsikja'etsjen. ¹⁸Kui tu tijñu kjuafa'etsjenre 'ba tjindut'axinre kjuabenichun xi tsja Na'enchana, ngat'a kitsitaja= inimare 'ba bi nde mankjinnire xi tse'e Na'enchana. ¹⁹Bi nde tjinnire kjuasuba, 'ba je= kitsingantsjare yojore ngat'are xi ch'o. Bi nde 'bech'onire yojore nga tsa'en ngayéje kuya je xi tsijndi ngixkun Na'enchana.

²⁰Tunga jun, bi kui xi kisakuyanu ngat'are Cristo, nga 'ba si'on.

²¹Ngat'a je kjinu'yo ngat'are Cristo 'ba kisakuyanu xi tse'e, ngat'a xi kjuakixi= tijña ngajinre Jesús. ²²T'ejñat'axiun jotsa'en tsiketsubo nixtjin kuatse jan. 'Ba nde t'ejñat'axiun inima chinganu xi kitsa'en je xi kjinikjekjua tu ngat'are xi kuatsjanu nga kis'ejñunu. ²³Tjinnere nga sixatse ngañu inimanu ko kjuafa'etsjennu. ²⁴Tixatsio yojonu joni tsa najñu xatse chojo. Ngat'a Na'enchana kitsixatse ngani inimanu, tuxi kuanñu jo kji'i kui, jotsa'en kixi 'ba tsje kjuakixire.

²⁵Bamani, bi nde en ndesu nukjuañu. Tusa en kixi chuko xingiu, ngat'a tu jngu yojo= maña ngatsi'a. ²⁶Nga kuastinu, bi je ño'on nga kua'e'ndio nga kjuastibiu kuatexumanu. Bi nisti_ru yojonu ba'a nixtjin, ²⁷ninga bi ba'e'nde_ru chanayiu. ²⁸Xi tsa'en cheje bi nde ngatatsa'en ngisani. Tusa ngatatsa'exa 'ba ngatatsichjen ntsja nga sa'en mé= xi nda, tuxi 'batsa'en kuan kuasekoni xuta xi machjenre tume tsajminu.

²⁹Nimé en ch'o tsu ngat'etju ndsu'bo. Tusa chuba nijmiu en xi nda tsu xi sjare ngañu xi machjenre xuta, tuxi sakunire kjuachikunta'en xuta xi kjuint'e ennu. ³⁰Tumé ño'on xi sibare Isennixtjintsjere Na'enchana. Kui xi kitsa'enu tuxi xianire nga jun xutare Na'enchana kuon nga kjuae nixtjin nga k'uangikjiun. ³¹Naxjejin yojo inimanu kjuasticha, ko kjuakjon 'ba ko kjuastijndo. Bi nukjuasi'o, bi ch'o 'mi_ru xingiu, 'ba bi ch'o niko xingiu ngat'are tume tsajminu. ³²Tusa nda tikokaño xingiu 'ba ngatjas'enu

kjuanima kakun. Tichat'a_ru xingiu jotsa'en Na'enchana kitsichat'anu ngat'are Cristo.

5 'Bamani, chjungu_ru Na'enchana, ngat'a ki'ndire xi 'ñu tsimején kuon. ²'Ba nde tsa'en timejénntsjo xingiu jotsa'en kitsimejénna Cristo. Xi kitsja yojore nga k'enntjai ngat'ana, joni jngu chje xi nda jen xi kjingantsjare Na'enchana.

³Jun xuta tsjere Na'enchana kuon. Kui kjuua bi 'batjinni nga k'uaxki ngat'anu ngat'are kjuachajngi, tumeñu xi jndi ngixkun Na'enchana, asa nga mejénnu s'enu xi tjinre xuta xi yak'a. ⁴Bi en xi ch'otsu nukjuo, ninga en chikun, ninga en ska, ngat'a bi chjire kibiu. Tusa kjuanda ta'e_ru Na'enchana. ⁵Ngat'a 'yañu nga xi tsa'en kjuachajngi 'ba ko xi tsa'en xi tsijndi ngixkun Na'enchana 'ba nga ko xi mejénre s'ere xi tjinre xuta xi yak'a, kui xi bi kuan kjuua'sa'en ña batexuma Cristo ko Na'enchana. Xi mejénre s'ere xi tjinre xuta xi yak'a, kui xi tsa'exat'are kja'e na'en xi bi Na'enchana.

⁶Bi ba'e'ndio nga tjin xi k'onachanu ko en xi tsajainre ndiyare, ngat'a ngat'are kibiu kjuastire Na'enchana ndibanere xuta xi bi tsik'etjusun enre. ⁷Kui kjuua bi kio ningajinkoñu yojonu xi 'ba inyatsa'en.

⁸Ngat'a nixtjin kuatse jan tsiketsuba=ñu ña jñu, tunga nganda'e tu jngu je mo ko Na'enna Jesús 'ba ña tsejen je tetsubo. Kui kjuua tetsubañu jotsa'en tjinni nga k'uendu xi tjindu ña tsejen. ⁹'Ba kionga tetsuba ña tsejen, kui xi

tsa'en nga ña'an xi nda, xi tsje 'ba xi kixi. ¹⁰Tinyisjo xi matsjare Na'enchana. ¹¹'Ba bi ningujeko yojonu xuta xi tjindu ña jñu nga tsa'en xi tumé chjire. Tusa t'ejñatsijon kibiú jun. ¹²Ngat'a ka'nda nga nukjua kjuasuba= ngat'are xi tsa'en ña jñu xutabiu. ¹³Tunga nda= 'yare ngayéje xi tjin nga s'endutsejen ña tsejen, ¹⁴ngat'a ndi'u= xi 'bejñatsejen tumeñu. Kui kjua 'ba tsumi jngu kjuatexuma:

Ji xi tetsujñafe, tikja'a_ri yojori.
Tisetjenjin_ri mik'en,
'ba Cristo sitsejenri.

¹⁵Bamani, nda chutsijon jótsa'en temanginko yojonu. Bi 'batsa'en betsubo joni xuta chikun, tusa joni xuta nkjin kakun. ¹⁶Ti'on xi nda tume chubañu nga kuan xi si'on, ngat'a ch'o tjima nixtjin xi tetsuba nganda'e. ¹⁷Kui kjua bi tu chubá ña'anñu joni xuta chikun, tusa ngatjamankjinnu xi mejénre Na'enna nga si'on. ¹⁸Bi nich'iu yojonu, ngat'a kui kibiú xi tsa'en nga ña'an tume tsajminu. Tusa Isennixtjintsjere Na'enchana ngatatseljinnu. ¹⁹'Ba chuko nijmi ko xingiu salmo ko son xi tsichjire Na'enchana, 'ba tijndo jotsa'en kuakuyanú Isennixtjintsjere Na'enchana. Tijndo 'ba tichji_ru Na'enchana ko ngayéje inimanu. ²⁰'Ba tume yejeñu xi kuan asa xi sakunu, nga ko ja'enre Na'enna Jesucristo ta'entsjai_ru kjuanda Na'enchana.

²¹Ngí 'nde ti'ankaño yojonu nga ko xingiu, ngat'a 'yakun=ñu Cristo.

²²Jun xi chjun kuon, ngisa ngi 'nde teko yojonu ngat'are xi'innu jotsa'en ngisa ngi 'nde meko yojonu

ngixkun Na'enna Jesús. ²³Ngat'a xi xi'in, kui= xi ngakure chjunre jotsa'en Cristo ngakure xi makjainre ngat'a tse'e kui. Xi makjainre ngat'a tse'e Cristo, kui= xi joni yojore Cristo 'ba kui= xi Cristo tsik'angi. ²⁴Jotsa'en xi makjainre ngat'a tse'e Cristo ngisa ngi 'nde fiko yojore ngat'are kui, 'ba nde tsa'en ngisa ngi 'ndekjin ngatjiko yojore xi chjun kuán ngat'are xi'inre.

²⁵'Ba jun xi xi'in kuon, timijon chjunnu jotsa'en Cristo kitsimején xi makjainre ngat'are kui 'ba kitsja yojore nga tu kjuanda tse'e. ²⁶'Ba xuta tsjere Na'enchana kitsa'en nga ko enre kitsitsjekoni 'ba ko nanda yanejunkoni. ²⁷Ngat'a mejénre nga xi makjainre ngat'are kui kua'na nga kjuechu ngixkun, nga bi s'ere tsajmi xi jndi ninga bi nyiyu kuakun ninga kja'e tsajmi xi 'ba ni joni kibiú, tusa tsje 'ba nimé je s'ere. ²⁸'Ba nde 'batsa'enni xi xi'in kuán tjinnere nga simején chjunre, jotsa'en tsimején yojore kui. Xi tsimején chjunre, kui xi tsimején yojore. ²⁹Ngat'a tsajain xi tonre yojore. Tusa tsjare xi chine 'ba tsikuenda, jo tsiko Cristo xi makjainre ngat'are kui. ³⁰Ngat'a xki ka'a yojo xi tjinre yojore Cristo, kuiña ña.

³¹"Kui kjua xuta xi'in k'uejñani xichare 'ba k'uejñako chjunre, 'ba tu jngu yojo kuan ngojó." ³²Kibi= xi 'mo 'ba 'ñu nanga. Tunga tu ngat'are Cristo sani 'ba ngat'are xi makjainre ngat'are kui tenchjaa nga 'ba texian. ³³Tunga ngat'anú ngayeje, 'ba xin_nuu xi xi'in kuon nga nga jngu jnguu tjinnere nga simijón chjunnu jotsa'en nimijón yojonu. 'Ba xi chjun kuán, ngatjabekun xi'inre.

6 'Ba jun xi ki'ndi nisti kuon, tasen ñojon_ru enre xichanu ngat'a Na'enna Jesús= tse'e_ru. Ngat'a ki=biu xi kixi tjin nga 'ba si'on. ²Ngajinre kjuatexumo, kui=kibi xi tjun tsu ngat'are kjuanda xi Na'enchana sjare xi sik'etjusun enre: "Chakuin na'enri ko nari, ³meni nda kuenini 'ba tsé kuanri nga'e ngasun'ndio."

⁴'Ba jun xi na'en kuon, bi ts'en niko ki'ndinu xi sa'en nga kuastire. Tusa taku ndiya_ru nga sicho 'ba takuya_ru xi tse'e Na'enchana.

⁵'Ba jun xi chu'nda kuon, nt'e ti'on yojonu ngat'are xi nainu nga'e ngasun'ndio. Chakun 'ba tikuncho 'ba ngayéje inimanu ti'axat'a_ru, joni tsa Cristo teña'axat'a_ru. ⁶'Ba 'ba ti'anntsjo, bi tu kionga tikutsejen'anu, tsa tuxi nda skueninu. Tusa ti'on joni chu'ndare Cristo xi ngayéje inimare tsik'etjusun xi mejénre Na'enchana. ⁷Ngayéje inimanu ti'axo joni tsa Na'enna Jesús teña'axat'a_ru 'ba bi joni tsa tuxkia xuta. ⁸Ngat'a 'yañu nga Na'enchana sja ngojo nganire xi nda kitsa'en nga jngu jngu xuta, ninga chu'nda asa bi chu'nda.

⁹'Ba jun xi nai tji'minu, 'ba nde tsa'en nda tiko chu'ndanu. Bi chjutiko. Ngat'a 'yañu nga jun ko kui tu jngu Nainu xi tijña ngank'aa 'ba kui bi kabi tsiko xuta.

¹⁰'Ba xi fet'ani nts'ia, ngat'a tu jngu mo ko Na'enna Jesucristo, ta'e ngañu_ru yojonu ko ngañure kui xi ñu je. ¹¹Joni jngu chasoldadu xi banda yojore nga kjan, 'batjo yojonu ko xi tsja Na'enchana, meni nga ñu tetsubañu nga kjuendibanenu kjuamañare chanayiu. ¹²Ngat'a bi

xuta ngasun'nde xi temixkankua, tusa xi batexuma, xi tjinre xa, ko xi tjinre kjuañu ngasun'nde jñubi, 'ba ko isennixtjin ch'okun xi tjin ngank'aa. ¹³Kui kju'a 'batsa'en tjandañu yojonu joni chasoldadu xi Na'enchana kitsja yejere xi kue'ñukoni yojore, tuxi xukjuaninu nga kju'a'e nixtjin nga kuixkankonu. 'Ba nga je tjinda yejenu yojonu, kixi tino.

¹⁴Bamani, kixi tetsubo tsu'ba. Xi kjuakixi t'ekjo ndayanu 'ba ko kjuatsje tja'moñu nisinnu.

¹⁵'Ba joni jnde, tjayo kjuaxiu xi ndibanni en ndare Na'enchana, tuxi kuetsubandantsjañu nga sikja'axtiuyo en ndabi. ¹⁶'Ba joni escudo, ñu ngatjamakjainntsjañu, tuxi 'batsa'en kuan sik'oyañu ngayéje flecha xi titi xi kanikja'a chanayiu. ¹⁷T'ejintakun nga Na'enchana kitsik'anginu, 'ba 'batsa'en t'eyo nindakú joni jngu casco. 'Ba ndubo enre Na'enchana xi joni espada xi tsja_nuu Isennixtjintsjere Na'enchana.

¹⁸Chukontsjo Na'enchana jotsa'en sja ndiyanu Isennixtjintsjere. Chuko 'ba chja'a_ru mé= xi machjenu. Tetsubakun 'ba bi nikje_ru kakún nga xuko ngat'are ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e kui. ¹⁹'Ba nde chuko Na'enchana ngat'ana 'ba chja'a_ru nga ngatatsjana en xi kuinchjaa, tuxi ko kjuañu kuinchjañu nga xinyaa xi 'mo kis'ejña nixtjin kuatse jan, xi je ti'bejñatsejen en ndare Na'enchana nganda'e. ²⁰'Ba ngat'are ion tekjiyaa nduya an xi nchja ngojore Na'enchana. Chuko Na'enchana ngat'ana,

tuxi ko kjua'ñu kuinchjaña nga sikja'axtiyaa enre, jotsa'en tjinni nga sa'aan.

²¹Mejénnā nga 'ba nde xio jun ngayeje jótsa'en tejñaā 'ba mé= xi tetsa'aan. Tíquico, nts'ia xi 'ñu tsimijaan 'ba xi nda titsa'exat'are Na'enna Jesús, kui kue'enu nijmi ngayéje kibiú. ²²Kui= kjua tetsikasenni_nuú, tuxi xiañu

ngat'a tsajain 'ba tuxi sakuninu kjua'ñukakun.

²³Na'enchana ko Na'enna Jesucristo ngatatsjare nts'ia kjuaxiu ko kjuanimejen, tuxi ngisa nda ngatjamakjain ngisanire. ²⁴'Ba nde kjuandare Na'enchana ngat'ejñajinre ngatsi'i xi tsimején Na'enna Jesucristo ko kjuanimejen xi bi fe.

Xujun si kitsikasenre Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Filipos

FILIPENSES

1 An, Pablo, 'ba ko Timoteo, jin xi teña'axat'a ri Jesucristo, tenikasenri xujunbi ngatsi'i xuta tsjere Na'enna xi tjin naxinanda Filipos, xi tujngu tjinduko Jesucristo, nga ko nchja ngakure ningu 'ba ko nchja xi baseko.

²Nga Na'enchana 'ba Na'enna Jesucristo ngatatsjanu kjuandare 'ba kjuaxiure ngajin inimanu.

³Ngantsjai nga fa'etsjenna ngat'anu, tsja ra kjuanda Na'enchana. ⁴Ba ngantsjai nga 'bets'antjai tsi'i nuu jun, matsjana nga 'ba tsa'aan. ⁵Ngat'a ñatjen teña'axat'a ra en ndare Jesucristo, 'nda nixtjin nga titjun kuakjainninu 'ba ka'nda nganda'e. ⁶Ba bere takuaan nga Na'enchana xi 'etuts'inre nga kitsa'en ngajinnu xa xi nda, 'ba kui xi nda kueko nduju= ka'nda nixtjin nga kjuae ngani Jesucristo.

⁷Ba nda tjin ngat'ana nga 'batsa'en tsikja'etsjan ngat'anu ngatsi'u, ngat'a ngajin inimana tetsubajiun. Ngat'a ndekuini kjuandare Na'enchana xi techjubekonu nuu ninga tsa nduya

tekjiyaa, 'ba ninga tsa ngixkun xutaxa tetsikjanntjaa 'ba tetsikixiyaa en ndare Jesucristo. ⁸Ngat'a Na'enchana be= jo tsa'en fa'etsjenna ngat'anu ngatsi'u nga tjo tsa'ennu ko kjuanimejenre Jesucristo xi tijñajinna.

⁹Ba 'bitsa'en 'bets'antjai nuu jun: nga Na'enchana janda 'ñu ngatatsije ngisa kjuanimejennu ko kjuafa'etsjen xi kixi 'ba ko kjuamankjin xi nda. ¹⁰Meni nga kuan xja'ajinñu mé= xi nda 'ba tuxi tsje kuetsubañu 'ba tumé xi skanejeñu nixtjin nga kjuae ngani Cristo. ¹¹Kui nixtjinbiu kuakutsejen nkjin kuya tsajmi xi nda xi kjiño'on tu ngat'are Jesucristo, tuxi 'batsa'en s'eñatsejenni kjuajere ko kjuanichjire Na'enchana.

¹²Jun nts'ia xi tsimejenna, mejenna nga xio mé= xi tu kuata'aan nga'e, kui=biu kitsja nga'ñu ngisa nga kijinduju en ndare Jesucristo.

¹³Ngat'a ngatsi'i chasoldadure xuta titjun ko ngatsi'i xuta xi yak'a je tsabe nga tu ngat'are Cristo nga kjiyaa nduya. ¹⁴Kui kjuae nga nduya tekjiyaa, mejen ngatsi'i

nts'ia ngisa inyasaku nga'ñure nga inyatsikja'axtiuya en ndare Na'enchana nga bi inyatsakjun.

¹⁵Kjuakixi= nga tjin xuta xi tsikja'axtiuya en ndare Cristo ngat'a maxinre ngat'a tsa'an 'ba mejénre k'uejñatitjunna. Tunga tjin= yak'a xi inyatsikja'axtiuya nga ko ngayéje inimare. ¹⁶Kui xutabiu inyatsikja'axtiuya enre Na'enchana ngat'a tjinre kjuanimejen 'ba be nga kjiya nga'e tuxi sikjanntjaiña 'ba sikixiyaña en ndare Na'enchana. ¹⁷Tunga xuta xi yak'a, inyatsikja'axtiuya ngat'are Jesucristo nga tu kjuanda tse'e. Bi kjuakixini nga 'ba inyatsa'en, tu ngisa= mejénre nga saku ngisana kjuanima nga nduya tekjiyaa.

¹⁸Tunga bi kuenda tsa'aan. Nisi= tjin xi tu 'ba inyatsa'en sa asa ko ngayéje inimare, tunga tojo tifa'axtiuya en ndare Cristo, 'ba kui= xi tsja= mana. 'Ba 'ñu s'engisana kjuatsja.

¹⁹Ngat'a 'be=ña nga ngayéje xi temata'aan nga'e, kui xi sa'en nga sik'angina tu ngat'are nga te'bets'antjainuu 'ba nga ko Isennixtjintsjere Jesucristo tibasekona. ²⁰'Ba jotsa'en 'ñu mejénna 'ba tekuyaa nga niñajanni sakuna kjuasuba. Tunga ko ngayéje kjuañukakun nganda'e joni ngantsjai xiare kjuajere Cristo ngat'are mé= xi tjimata'en yojona, ninga tsa tejñakuān asa tsa je 'eyaa.

²¹Xi ngat'a tsa'an, tsa tejñakuān, tejñakunña ngat'are Cristo. 'Ba tsa kueyaa, tu ngisa= sa'ensaān. ²²Tunga tsa kuatejñakun ngisaa nga'e ngasun'ndebi 'ba kuan kuiko nduju ngisaa xa xi kika'ena, ngu bi

'bia mé= xi skja'ajian. ²³Ngat'a nga masenre ngojó tsajmibi tesenyaa. Jngu ka'ani, mejénna k'uejña ngasun'ndebi nga kuikatejña ko Cristo, ngat'a ngisa= 'ñu nda tjin ngat'a tsa'an. ²⁴Tunga xi ngijngu ka'a nde, 'ñu= machjen ngisa nga kuatejñakun ngisaa nga tu kjuandanu. ²⁵'Ba ngat'a bere takuaan kibi, kui kjuā 'beña nga kuatejñakun ngisaa 'ba nga kuatejñajin ngisa_nuu ngats'u, tuxi 'ñu s'ejin ngisaninu 'ba tuxi tsja s'eninu nga makjainnu. ²⁶'Ba 'batsa'en, s'engisanu kjuakixi nga sichji_ru Cristo Jesús ngat'a tse'e mé= xi tu kitsa'en ngat'a tsa'an kionga kjuuchujin ngani_nuu.

²⁷Ngu tu kui sani kibi: tetsubo jotsa'en bakuyana en ndare Cristo. Tsa kjuikutsejen_nuu, skueña jót'sa'en tetsubo. 'Ba tsa kjin tejña, kuint'ia en ngat'anu, nga kixi tenyo, nga ndejnguni kjuafa'etsjennu, 'ba nga jngu ñ'on yojonu nga ñatjen temixkjanntjo ngat'a tse'e kjuamakjain xi bakuya en ndare Na'enchana, ²⁸'ba nga niñajanni tekun_ru xi stikenu. Ngu kibi= chubare xi baku nga sichaja xutabiu, tunga jun k'uangiu ngat'a Na'enchana sik'anginu. ²⁹Ngu xi kitsa'enu ngat'are Cristo bi tu nga kuakjainnu ngat'a tse'e kui, 'ba=nde nga xjo'o kjuanima ngat'are kui. ³⁰Ngat'a jun 'ba=nde temixkjanntjo ngat'are Cristo nganda'e joni an. Kji'yañu jotsa'en kiskjanntja ngat'are Cristo 'ba nganda'e tenu'yañu nga tojo tetsikjanntjai ngisaa.

2 'Bamani, ngat'are Cristo tisakuna kjuañu, 'ba

kjuanimejen xi tijñajinna titsjana kjuañukakun, 'ba Isennixtjintsjere Na'enna jngu titsa'enna, 'ba nda nikuenda 'ba fa'animana xingia. ²Kui= kjuañu tjingu kjuatsjana. Tu jngu kjuafa'etsjen ngatjas'enu, tu jngu kjuanimejen, 'ba tu jngu ti'on inimanu 'ba ko kakún. ³Tumé ño'on tsa tuxi si'anni ru xingiu asa tuxi nk'a kjui'noxjeñu yojonu. Tu ngisa= tji'noxjenimo yojonu 'ba tikja'etsjion nga xuta xi yak'a ngisa= chjire tu'bani ko jun. ⁴Ni'yá ngatatsikja'etsjen xi tu kjuanda tse'e. Tusa ngatamangisjai kjuanda tse'e xi yak'a.

⁵Ba=nde tsa'en ngatja'etsjennu jotsa'en kitsikja'etsjen Jesucristo.

⁶Kui ninga tsa mangusun ko Na'enchana, bi kibiú xi on ye'ere kakun.

⁷Tusa kui 'echjonre yojore mé= xi tse'e,

'ba kitsa'en yojore joni jngu chu'nda,

'ba ja'etsa'en yojore joni tuxkia xuta ngasun'ndebi.

'Ba tsaka'a isenre xuta ngasun'ndebi,

⁸ts'axjenima tajngu yojore, 'ba nt'e kitsa'en ka'nda kjuabeya, ka'nda nga kjinik'ent'a kru.

⁹Kui= kjuañu Na'enchana kitsjanire jngu nga'nde xi 'ñu nk'a,

'ba kitsjare jngu ja'en xi 'nu chjire, xi ngisa 'ñu je tu'bani ko ngayéje ja'en xi yak'a,

¹⁰tuxi kionga kuinu'yani ja'enre Jesús, kuinyakunch'in tsi'i xi tjin ngank'aa ko ngasun'ndebi 'ba ko ngi nangiu.

¹¹'Ba ngatsi'i xi tjin sikixiya nga Jesucristo xi Na'enna, tuxi sakunire kjuaje Na'enchana.

¹²Bamani jun nts'ia xi tsimijaan, jotsa'en kjinik'etjusunnts Jainuu nga tsakatejñajin_nuu, 'ba bi tsa tu kionga tsakatejñajin_nuu, ngisa= nda tik'etjusunnuu nganda'e nga kjin tejña_nuu. Takutsijon jo tsa'en tetsubo nga je ts'angiu 'ba ngatjas'enu kjuakuncha. ¹³Ngat'a Na'enchana titsa'en xare ngajinnu, tuxi kuamejénninu 'ba sik'etjusunñu mé= xi nda, jotsa'en matsjare Na'enchana.

¹⁴Tsa tjin mé= xi si'on, bi mastinu nga 'ba ño'on 'ba bi chjutiu, ¹⁵tuxi ni'yá sakujinnire ngat'anu tume jeñu. Jun xi ki'ndire Na'enchana kuon tjinnere nga tsje tetsubajin ru xuta ch'okun xi tjin nixtjin nganda'e. Ngatamatsijon ngajinre xutabiu joni niñu xi matsejen ngajñu, ¹⁶ngat'a nda tenyajiun en xi tsjare kjuabenichun xuta. Tsa 'ba si'on, tsja s'enā nixtjin nga kjuae ngani Cristo. Ngat'a kio xiare nga bi tu kjuatjo tsakajmiā 'ba kitsa'exajin_nuu.

¹⁷Kjuamakjainnu jo=ni chje xi ba'e ru Na'enchana. 'Ba tsa kjuinik'enna nga'e, an xi kjuachumaa joni chje xi sijngut'a chje xi ba'e ru Na'enchana. Tunga tsja s'enā ninga 'ba kuata'aan, 'ba ñatjen tsitsjaā kjuatsjabi ko ngatsi'u. ¹⁸'Ba nde 'batsa'en ngatamatsjanu, 'ba ñatjen titsjo kjuatsjanu ko an.

¹⁹Ngat'are Na'enna Jesús tekuyaa nga xati sikasenkun_nuu Timoteo, tuxi tsja s'enina nga kuint'ia en ngat'a tsojon. ²⁰Tsajain ngisana ngijngu joni kui, xi 'ba fa tsa'en

tsikja'etsjen joni an 'ba xi 'ñu mafore ngat'a tsojon. ²¹Ngat'a ngatsi'i xuta mangisjai xi tu kjuanda tse'e 'ba bi kjuanda xi tse'e Jesucristo. ²²Tunga je 'yo jótša'en Timoteo, 'ba jótša'en títsa'exakona nga titsikja'axtiuyakona en ndare Jesucristo, joni jngu ki'ndi xi tibaseko na'enre. ²³Bamani tekuyaa nga ta'a sikasenkun_nuu kui kionga je skuiá jó s'e kjuana. ²⁴Ba tekunra Na'enna nga an fa suba kjuikunxati_nuu kio.

²⁵Tunga nganda'e tetsikja'etsjia nga tjinnere nga sikasenkun ngani_nuu nts'ia Epafrodito. Kui xi títsa'exakona 'ba tikjanntjaikona ngat'are Cristo. Kui xi kjinikasennuu, tuxi kuasekonina nga sa'en mé= xi machjenna. ²⁶'Ñu mejénre nga skue nganinu 'ba ñu timafore ngat'a jun kjinu'yo nga kisatechi'in. ²⁷'Ba kjuakixi= nga 'ñu kisatechi'in 'ba je mején k'en tsakaiñu. Tunga Na'enchana ja'animare ngat'are kui 'ba kitsinda. 'Ba bi tu kui tajngu, 'ba=nde an ja'animara Na'enchana, tuxi bi 'ñu s'engisanina kjuaba.

²⁸Kui= kjuañu mejénna sikasenkunxatini_nuu, tuxi tsja s'e nganinu nga xia ngañu 'ba tuxi bi nde 'ñu ba s'enina. ²⁹Ngat'are Na'enna chja'atjo ko 'ñu tsé kjuatsja Epafrodito. Timijón xuta xi 'batsa'en joni kui. ³⁰Ngat'a ngat'are xare Cristo nga je mején k'en tsakaiñu. Kui kitsjare yojore xabi ninga tsa kueyantjai, tuxi sijnguni xa xi chaja ngisa nga si'on ngat'a tsa'an.

3 'Bamani nts'ia xi tsimijaan, ngatjamatsjanu ngat'are Na'enna Jesucristo. Bi tifere

takuaan nga ndekui nde mani mé= xi tetsi'indaa, ngat'a kibi= xi basekonu.

²Tikuendo yojonu ngat'are xuta ch'okun xi je 'yo, xuta xi ch'o xa tsa'en, xi tuchuba batet'a yojore. ³Ngat'a xi circuncisión fa, kui xi ña'an=ña xi 'yakuan Na'enchana jotsa'en bakuyana Isennixtjintsjere, 'ba je 'naxjia yojona ngat'are Jesucristo, 'ba bi chun_ra tsajmi xi tjin nga'e ngasun'ndebi. ⁴Ninga tsa an tjinna ndiyare nga skun_ra tsajmi xi tjin nga'e ngasun'ndebi.

Bi tjin ngisa kja'e xuta xi 'ñu tjinre ndiyare nga skunre joni an tsajmi xi tjin ngasun'ndebi. ⁵Ngajinre xuta naxinanda xi tse'e Israel kitsian 'ba kjiña'anna circuncisión nga je jin nixtjin nga kitsian. Ntjere Benjamín jendibaña. Hebreo= ña 'ba ki'ndire xuta hebreo= ña. Fariseo kuáan xi 'ñu tsabekun kjuatexumare Moisés. ⁶'Ñu kuakjainna kjuachingo 'ba ka'nda kitsjengike=ña xuta xi makjainre ngat'are Cristo. Tsje tsakatejña ngixkun Na'enchana jotsa'en bakuya kjuatexumo. 'Ba ni'yá xi ch'o tsa'en kitsik'axkina.

⁷Tunga ngayéjebiu xi 'ñu chjire ngat'ana ngasa'e, nganda'e bi tsichjira ngat'are Cristo. ⁸'Ba ka'nda ma=na nganda'e nga tumé chjire ngat'ana ngatsi'i tsajmi xi tjin, ngat'a je 'bia ngat'are Jesucristo xi Na'enna. 'Ba kui= xi ngisa 'ñu chjire tu'bani ko tume tsajminu. Ngat'are Cristo kichaja chjire ngayéje mé= xi tjinna. 'Ba ngayéje tsajmi xi tjinna jo=ni xtje mana nganda'e, tuxi sa'enña Cristo ⁹'ba kuajngu ña ko kui.

Nganda'e bi nde temangisjaiña tsa tsje kuan ngixkun Na'enchana

ngat'a tsik'etjusaan mé= xi tjit'a kjuatexumo. Tu ngat'are nga makjainna ngat'are Cristo=, 'batsa'en je= kuatsjia ngixkun Na'enchana. Nganda'e tjinna kjuatsje xi ndibanire Na'enchana tu ngat'are kjuamakjainna. ¹⁰Ba xi mejénna nganda'e, mejénna nga nda skuia Cristo 'ba tsejen kuanna kjuañu xi kitsikja'ayare. Mejénna sakut'ana kjuanima xi kisakure. 'Ba mejénna k'uaxjia yojona jotsa'en ts'axje yojore Cristo nga k'en, ¹¹tša kuan sakuna nga kjua'ayana ngajinre xuta xi je jesun.

¹²Bi texian tša je kisakuna kibi, ninga tša je xuta tsjekjin kuáan. Tunga tojo tefitjenngiña kibiu tuxi sitsa'anña, ngat'a titjun Jesucristo kitsitse'ena. ¹³Jun nts'ia xi tsimijaan, bi mana tša je kisakuna kibiu. Tunga tu jngu tsajmi xi tetsa'aan, tetsichiyajian mé= xi je ja'a 'ba te'bene_ra yojona tuxi kuan kjuetchutjenngiña xi tijña ngakjaan. ¹⁴An jo=ni jngu xuta xi tjimangatsanga chuya. Temangatsanga ka'nda nga kjuechaq nga'nde ña fet'a ña sakuna kjuatjo. 'Ba kjuatjo xi Na'enchana sjana kui= nga tinchjana tuxi kuikatejñakona ngank'aa tu ngat'are Jesucristo.

¹⁵Ba 'bitsa'en tjinnere nga kuankjinna ngatsi'a xi 'ñu makjainna. 'Ba tša tjin tsajmi xi kja'e tša'en fa'etsjennu, Na'enchana k'uejñatsejennu kibiu. ¹⁶Tunga machjenna nga tojo kixi kuinyajian xi je kuánna.

¹⁷Jun nts'ia, chutsejen_ru kusunna xi jo tetsa'aan 'ba chutsejen_ru kusunre xuta xi 'ba

nde tša'en inyafiko yojore jotsa'en kik'ejñakusunri. ¹⁸Ngat'a nkjin mani xi stike kjuanima xi ja'a Cristo t'a kru. Je nkjin ndiya 'ba xin_nuu 'ba nganda'e ka'nda ko ndaxkuan 'ba texin ngani_nuu ngat'are xutabiu.

¹⁹Kui xi inyafi ña chaja. 'Ba tsajmi xi tsitsjare yojore, kui= xi naire. Inyamangisjai kjuaje ngajinre kjuasuba. 'Ba tu tsajmi xi tse'e ngasun'ndebi inyatsikja'etsjen.

²⁰Tunga ña ngank'aa tsajan, ña techuya_ra nga ndibajenni Na'enna Jesucristo xi sik'angina. ²¹Kui= xi sichjen kjuañu jere nga sik'antjaiya yojo nima xi kich'a nganda'e 'ba sik'antjaiya yojona joni yojore kui xi tjinre kjuaje. Ngat'a tjinre kjuañu nga kjuatexumare ngayéje mé= xi tjin.

4 'Bamani nts'ia xi tsimijaan 'ba xi ne 'ñu mejénna skuia, jun xi kjuatsjana 'ba xi chjina, kixi tino ngat'are Na'enna, jun xi tsimején_nuu.

²Teb'etsa_ra chjun Evodia ko Síntique nga nda ngata'a ngani xinkjin tu ngat'are Na'enna. ³Ba ji xi nda bisekona, te'bets'ara nga tisekue yanchjinbiu. Ngat'a nga kitsikja'axtiuyaq kio, kui yanchjinbiu xi kiskjanntjaikonan ndare Na'enchana. 'Ba nde kitsa'en Clemente 'ba ko xuta xi yak'a xi kitsa'exakona. Kui xi je titsut'a ja'enre xujun ña titsut'a ja'enre xuta xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a.

⁴Titsjo ngantsjai ngat'are Na'enna. 'Ba xin ngani_nuu, iTitsjo! ⁵Ngatsi'i xuta ngatjabe nga nda inimanu. Je tijña tiña Na'enna. ⁶Tumé nikjo. Tusa ngantsjai t'e_ru nijmi Na'enchana mé= xi machjennu

kionga xiuko. Chja'a_ru 'ba ta'e_ru kjuanda ngayeje. ⁷'Ba 'batsa'en Na'enchana sjanu kjuaxiure xi ngisa je, xi ni'yá mankjínre. 'Ba kui kjuaxiubiu xi sikuenda inimanu ko kjuafa'etsjennu tu ngat'are Jesucristo.

⁸'Ba xi fet'ani nts'ia, te'bets'a_nuu nga sikja'etsjion xi kjuakixi, xi 'yakun, xi kixi tjin, xi tsje, ko xi tsja kun, 'ba ko xi tjinre ja'en xi nda. Ngayéje xi nda 'ba ko xi ma nitsjare, kui= xi tikja'etsjion. ⁹'Ba janda tik'etjusun mé= xi yakuya_nuu 'ba xi kixinya_nuu nga si'on, 'ba ko mé= xi kjinu'yo nga kinchjaa 'ba ko xi kji'yo nga kitsa'aan. 'Ba 'ba ti'on, 'ba 'batsa'en k'uejñajinnu Na'enchana xi tsjana kjuaxiu.

¹⁰Ne matsjana ngat'are Na'enna nga ja'etsjen nganinu ngat'ana. Kjuakixi= nga tuntsjai fa'etsjennu ngat'ana, tunga ka'nda nganda'e kisaku ndiya nganinu nga tsikisekonuu. ¹¹'Ba bi tsa texian tsa mé= xi chajana. Ngat'a je kuánna jótsa'en tsja batejña nitojo tsa'en tejña. ¹²'Be=ñā jotsa'en beni ngajin kjuanima 'ba=nde 'bia jotsa'en beni ngajin kjuanyina. Je kuangakona_tume kjuañu, tsa kitse tjinna asa bojona, tsa 'ñu tse tjinna asa tumé tjinna. ¹³Chukjuakona_tume kjuañu, ngat'a Cristo xi tsjana kjuañu. ¹⁴Tunga nda kjiño'on nga tsikisekonuu kjuanimana.

¹⁵'Ba jun xutare naxinanda Filipos 'yañu kibi. Kionga 'etuts'inra

nga kitsikja'axtiuyaa en ndare Jesucristo nga je 'etju ngaña nangi Macedonia, tu jun sani ngajinre ningu xi yak'a xi tsikisekonuu nga kjinikjenkonuu me xi tjinnu. ¹⁶Ka'nda nga tsakatejña naxinanda Tesalónica, jó ján ndiya kjinikasennuu mé= xi kuachjena. ¹⁷Bi tsa kjuatjo xi teba'enuu temangisjaa. Tusa temangisjaa nga ngisa ngatjas'e ngisanu kjuanyina ngixkun Na'enchana.

¹⁸Je kixuntsjaa ngayéje mé= xi kjinikasennuu 'ba ka'nda tji'bangi=na nganda'e. Mé xi kjinikasenkonnuu Epafrodito, kui= xi kuajngut'ani ngayéje xi machjena. Kibi jo=ni jngu chje xi ixi jen xi kjetbetjo Na'enchana 'ba matsjake. ¹⁹'Ba Na'enchana xi Na'enna sjanu ngayéje mé= xi machjennu, jo tjin kjuajere, kui xi tsunire kjuanyina jere Na'enchana xi tijñajinre Jesucristo. ²⁰iNa'enchana xi Naina, ngatjas'ere kjuaje ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

²¹Ta'e_ru kjuate'ndana ngats'i xi xuta tsjere Na'enchana tu ngat'are Jesucristo. Inyatsikasennu kjuate'nda nts'ia xi tjindukona nga'e. ²²Inyatsikasennu kjuate'nda ngats'i xuta tsjere Na'enna xi tjindu nga'e. 'Ba nde kui xi inyatsa'exa ndaba xuta titjun César, kui xi ngisa 'ñu inyatsikasen ngisanu kjuate'nda.

²³Ngat'ejñajinnu kjuandare Na'enna Jesucristo.

Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Colosas

COLOSENSES

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo kuáan jotsa'en kuamejénre Na'enchana. An ko nts'ia Timoteo tenikasenri xujunbi ²jun xi tetsubo naxinanda Colosas, xi xuta tsjere Na'enchana 'ba xi makjain kjuakixinu ngat'a tse'e Na'enna Jesús. Nts'ia maña tu ngat'are kui.

Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana.

³Ba ngantsjai nga chukue Na'enchana ngat'anu, ba'e_rí kjuanda kui xi Na'enre mani Na'enna Jesucristo. ⁴Ngu je kjinu'yee en ngat'anu nga makjainnu ngat'are Cristo Jesús 'ba nga nimijón ngats'i xuta tsjere Na'enchana. ⁵Ba teño'on ngat'a techuya_ru xi sjanu Na'enchana, xi tjindare ngank'aa. 'Ba je nda'e 'yañu kibi ngat'a kjinu'yañu en xi tjinre kjuakixi, xi en ndare Jesucristo.

⁶Kui en ndabi xi je echukajinkjinnu 'ba xi tífisun=ngisa ngayéje ngasun'ndio nga titsik'antjaiya kjuafa'etsjenre xuta nituña nga'ndeñu jotsa'en

kitsik'antjaiya kjuafa'etsjennu 'nda nga kjinu'yo ion 'ba nda kuankjinnu jó tjinni kjuandare Na'enchana. ⁷Ba Epafras xi tu jngu ña'axai 'ba xi 'ñu nimejéen ngayeje, kui xi yakuyanu enbiu. Xi 'ñu kixi tífiko xare nga tsa'exat'are Cristo nga tu kjuanda tsojon. ⁸Kui xi ye'eni nijmi ngat'are kjuanimejen xi tjin ngajinnu, xi tsja_nuu Isennixtjintsjere Na'enchana.

⁹Kui kjuañu, 'nda nixtjin nga kjinu'yee enbiu, bi nikja'ayee nga chukue Na'enchana ngat'anu. Techja'a_rí kui nga nda ngatjamankjinninu xi mejénre nga si'on, jotsa'en Isennixtjintsjere titsjanu kjuankjin kakun 'ba tibakutsejennu ngayéje xi tse'e Na'enchana. ¹⁰Ngat'a mejénni nga 'batsa'en kuetsubo jotsa'en tjinnere nga k'uendu xutare Na'enna Jesús, nga si'anntsjo xi matsjare nga si'on ngayéje kuya xa xi nda nga tu kjuanda tse'e xi yak'a, 'ba nga ngisa nda xia ngiso ngat'are Na'enchana.

¹¹Ba nde chja'a_rí Na'enchana nga ngatatsja ngañunu ko kjuañure xi tjinre kjuaje, tuxi ngatjas'eninu ngayéje kjuatsejnda

ko kjuañukakun xi kuachjennu.

¹²'Ba 'batsa'en tsja k'uió kakún nga kua'e_ru kjuanda Na'enchana xi tsik'endundanu tuxi sakut'aninu xi sakure xuta tsjere xi k'uendu ña tsejen. ¹³'Ba Na'enchana je kitsik'ejñandaina ngat'are kjuañure chanayi xi tjinre kjuañu ña jñu chun 'ba kitsikja'ana ña batexuma Ki'ndire xi 'ñu tsimején. ¹⁴Ngat'are Ki'ndire kis'echjintjai 'ba kjinichat'ana jena.

¹⁵'Ba Ki'ndiu xi isenre Na'enchana xi bi matsejen, 'ba kui xi tjun ngajinre ngayéje xi kjininda.

¹⁶Ngat'are Ki'ndiu kjininda ngayéje xi tjin ngank'aa ko t'anangiu, xi matsejen ko xi bi matsejen joni ngayéje kuya xi batexuma ko xi tjinre xa ko xi tjinre kjuañu. Ngat'are Ki'ndiu kjininda ngayéje xi tjin, 'ba kjininda ngayéje tuxi kuatse'eni. ¹⁷Ja'ba tjun tijña kui nga kje mandajín ngayéje xi tjin, 'ba tu ngat'are kui tsjatsa'en tjinduyeje.

¹⁸'Ba Ki'ndiu 'ba=nde ngakure ngat'are xuta xi makjainre ngat'are kui, xi joni yojore. Ki'ndiu xi ja'ba tijña 'ndani nga tuts'inre ngayéje tsajmi 'ba kui xi tjun ja'aya nganire ngajinre mik'en, meni kui tsik'ejña titjunre ngayéje xi tjin. ¹⁹Ngu Na'enchana 'batsa'en kuatsjare nga k'uejñajinkjin ngajin Cristo. ²⁰'Ba ngat'are Jesucristo= Na'enchana nda ya'a ngani ngayéje xi tjin, xi tjin t'anangiu ko xi tjin ngank'aa. Kitsja kjuaxiu Na'enchana tu ngat'are jin xi 'esten Cristo t'a kru.

²¹'Ba ngat'anu jun, nganda'eñu tsiketsubats'axin_ru Na'enchana 'ba kjinikja'etsjion joni xuta xi stike nga kjiño'on xi ch'o. ²²Tunga

nganda'e Na'enchana je nda ya'a nganinu tu ngat'are yojore Cristo xi kitsingantsja nga kjinik'en. 'Ba kitsa'en tuxi kjuachuñu ngixkun nga kuon xuta tsjere, xi bi jndi 'ba xi tumé je tjinre. ²³Tunga tjinne=re nga janda kixi kuetsubo ngat'are xi makjainnu 'ba bi ba'e'ndio nga xin kuangiu. Bi minyat'axin_ru xi techuya_ru, xi titsuyanú en ndare Jesucristo xi je kjinu'yo. Kui enbi xi inyas'eyanijmire jo kji'i xuta xi tjin ngasun'ndio, 'ba an Pablo 'ba nde kitsa'e xana nga sikja'axtiuyaa ion ngayeje.

²⁴Nganda'e tsja tjinna ngat'are kjuanima xi fa'axtia ngat'anu. Ngat'a 'batsa'en tjinmajngut'a ngajin yojona kjuanima xi chaja ngisare Cristo ngat'are yojore, xi tsunire xuta xi makjainre ngat'are Kui.

²⁵'Ba an je kitsa'e xana nga sa'exat'a_ra xuta xi makjainre ngat'are kui, jotsa'en 'enda Na'enchana nga kitsjana xabi nga tu kjuanda tsojon, tuxi sikja'axtiuya yejeña enre.

²⁶Tebe'eña nijmi nganda'e xi kis'ejña'mo nganda'eñu, xi bi kis'ejñatsejenre xuta xi kis'e nixtjin kuatse jan. Tunga nganda'e je tis'ejñatsejenre xuta tsjere. ²⁷'Ba Na'enchana kuamejénre nga yakure xuta tsjere jót'sa'en tijña kjuanyina ko kjuaje xi kis'ejña'mo nixtjin kuatse jan. 'Ba kui xi je tijña ngajinre naxinanda xi bi judío. Ngat'a xi kis'ejña'mo tsakaiñu, kui xi Cristo xi tijña ngajinnu nganda'e, xi ngat'are kui techuya_ru nga sakunu kjuaje.

²⁸Ngat'are Cristo te'bee nijmi. Techukoyee 'ba tebakuya_ri ngatsi'i xuta ko kjuankjin kakun xi tsjani

Na'enchana, meni kuan sik'enduni ngixkun kui ngats'i xuta nga je kuatsjekjin ngat'are Cristo. ²⁹Kui= kjuā 'ñu tsa'exañā 'ba tsingantsjaa yojonā ngat'are xo, jotjin kjuā'ñure Cristo xi je xi titsa'exajinna nga titsjana kjuā'ñu.

2 Ngu mejénnā nga xio jót'sa'en 'ñu tetsingantsjaa yojonā ngat'are xo nga tu kjuanda tsojon, 'ba ngat'are nts'ia xi tjindu naxinanda Laodicea, 'ba ko ngat'are ngats'i xuta xi kje bexkuúnna. ²Mejénnā nga kui s'ere kjuā'ñu kakun, 'ba nga tu jngu kjuanimejen ngatjas'ere, 'ba nga ngatakunre ngat'are xi makjainre ngat'a je niki nda= mankjainre. 'Ba 'batsa'en kuankjinre xi 'ejña'mo Na'enchana nixtjin kuatse jan, xi Cristo. ³Ngat'a ngajinre Cristo 'mo tjindutjo ngayéje kjuafa'etsjenre ko kjuankjin kakunre Na'enchana.

⁴Ngu 'ba xin_nuu tuxi tu'yá ngat'ejñunu nga sikjen en xi tsja tsu tunga bi kjuakixini. ⁵Ngat'a ninga tsa bi fa an xi tejñajin_nuu, tunga kio= tijñakonu inimana. 'Ba matsja=nā nga 'biā nga nda tetsubako xingiu 'ba nga kixi tenyo ngat'are kjuamakjainnu ngat'are Cristo.

⁶Bamani, jotsa'en kuakjainnu nga Jesucristo Na'ennu kuán, 'ba nde tsa'en janda tangitjenngiu. ⁷'Ba nanga ngatji jamanu ngajinre Cristo 'ba ngatjamacho ngajinre ngayeje. Kixi tinyo ngat'are xi makjainnu, jotsa'en kisakuyanu. 'Ba nde ngantsjai ta'e_ru kjuanda Na'enchana.

⁸Tikuendo yojonu nga tu'yá ngata'bejñunu ko kjuachjine 'ba ko

en ndesu xi ndibanire kjuachingare xuta 'ba ngajinre kjuā'ñu xi tjin ngasun'ndio. Bi ngat'are Cristo ndibani kibiu. ⁹Ngat'a ngajin yojore Cristo= tijñajinkjin Na'enchana. ¹⁰'Ba jun je kuajngukjiun tu ngat'are Cristo. Kui xi batexumare ngayéje xi tjinre xa ko xi tjinre kjuā'ñu.

¹¹'Ba 'ba nde ngajinre Cristo kuon circuncidar, nga kitsik'ejñandainu ngat'are yojonu xi kjeje. Kui circuncisiónbi ndibanire ngat'are Cristo 'ba bi jotsa'en mare tsa'en xuta. ¹²Ngat'a nga kisatendo, kis'eyanijinkoñu Cristo 'ba ja'ayako nganinu ngajinre mik'en, ngat'a kichun_ru ngat'are kjuā'ñure Na'enchana xi kitsikja'ayako nganire Cristo ngajinre mik'en.

¹³'Ba mik'en kuon nixtjin kuatse jan tsakaiñu tu ngat'are jenu 'ba ngat'a kje majiun circuncidar nga kitsik'ejñandainu ngat'are yojonu xi kjeje. Tunga nganda'e Na'enchana je kitsik'endukunkonu Cristo 'ba je kitsichat'a yejena jena. ¹⁴Kitsichajun Na'enchana xujun ña kua'indut'a kjuatexuma xi yangina 'ba xi yanejena. Ja'axin Na'enchana xujunbiu 'ba kitsikjekjua nga yat'a kru. ¹⁵'Ba ngat'are Cristo Na'enchana ja'axinre kjuā'ñure xi tjinre xa ko xi tjinre kjuā'ñu 'ba 'batsa'en kitsjare kjuasuba ngixkun xuta nga kitsa'enre t'a kru.

¹⁶Kui kjuā bi ba'e'ndeñu nga tjin xi sa'ennu kjuā ngat'are mé= xi chinio asa xi 'yu, asa ngat'are nixtjin nga 'naxje s'i, asa nixtjin nga kji'ijñu, asa nixtjin nga nikja'aya. ¹⁷Ngayéje kibi, kui xi tu nk'ianre sa xi jaskan ndiba. Tunga ngat'are xi kjuakixikjin, kui= xi Cristo.

¹⁸Bi ba'e'ndio nga kuanejenu xuta xi ko kjuamaña 'baxjenima yojore 'ba xi tsichjire ankjele 'ba be'e nijmi ngat'are xi matsejen tajngure. Nk'a 'baxjesuba yojore tu ngat'are mé= xi mankjire nga'e ngasun'ndio.

¹⁹Ba kui bi fit'are Cristo xi nindaku yojo xi tsink'a ngayéje yojo jotsa'en mejénre Na'enchana 'ba tsjare xi machjenre 'ba 'bekjo xki ka'a xi tjindre.

²⁰Ngu jun je tseyako Cristo 'ba 'batsa'en kuandainu ngat'are kjuañu xi tjín ngasun'ndio. Kui kjuañu, ¿ánñu tojo 'batsa'en tetsubañu jotsa'en tjindu xuta xi tse'e ngasun'ndio? ¿Áññu tojo tenik'etjusunñu kjuatexuma xi tsu xuta? ²¹Joni nga tjín xi tsu: "Bi niko, bi chinio 'ba bi chjubio tsajmibiu."

²²Tunga ngayéje kjuatexumabi xi 'batsa'en batexumare 'ba bakuyare xinkjin xuta, nchja= ngat'are tsajmi xi fe nga machjen. ²³Ba 'batsa'en kjuatexumabi nu'yare joni tsa kjuachjine xi kjuakixi, ngat'a kui xi 'benere xuta nga skuekun Na'enchana 'ba nga 'baxjenima yojore 'ba nga tsikja'a kjuanima yojore. Tunga tumé chjinire mé= xi tsu, ngat'a bi basekona nga nik'ejña kjuafa'etsjen ch'o xi ndibanire yojo jena.

3 Ngu, ngat'a je ja'ayakonu Cristo ngajinre mik'en, kui kjuat tinyisjaiñu xi tjín ngank'aa ña tijña Cristo ngate kixire Na'enchana. ²Ba tikja'etsjon ngat'are xi tjín ngank'aa 'ba bi xi tse'e ngasun'ndio. ³Ngat'a ngat'are xi tse'e ngasun'ndio je 'eyo 'ba nganda'e kjuabenichunnu 'mo 'bejñatjo ko Cristo ngat'are Na'enchana. ⁴Ba Cristo= xi tsa'en

nga tjinnu kjuabenichun xi kjuakixi. 'Ba nga kui kuatsejen, 'ba nde jun kuatsejenko 'ba 'ba nde sakut'anu kjuajere.

⁵Kui kjuat tik'enñu ngayéje xi tse'e ngasun'ndio xi tjín ngajin inimanu. Tu'yá ngatatsa'en kjuachajngi, asa xi jndi ngixkun Na'enchana, asa xi tsu yojore xuta, asa mejénre sa'en xi ch'o tjín, asa nga 'ñu simején tsajmi xi tse'e ngasun'ndio. Xi 'ñu tsimején tsajmire ngasun'ndio tita'saxat'are na'en xi bi Na'enchana. ⁶Ngat'are kibiú kjuastire Na'enchana kjuatene=re xuta xi bi tsik'etjusun enre. ⁷Ngu jun 'ba= kjiño'on nixtjin kuatse jan, nga tsiketsubo ngajin tsajmibiu.

⁸Tunga nganda'e, t'ejñat'axiun ngayéje tsajmibiu. T'ejñat'axiun kjuasti, kjuats'en, kjuach'o, ko en xi ts'i'onre xuta, 'ba ko en xi ch'o tsu. ⁹Bi ch'onacha_ru xingiu, ngat'a jotsa'en tsiketsubo nixtjin kuatse jan, jo=ni tsa jngu najñu chingá xi je kichanikjo'o. ¹⁰Tunga jotsa'en tetsubo nganda'e, jo=ni tsa najñu xatse kichaja ngañu. Temaxatsio jo kji'i isenre Na'enchana xi tsixatse xuta xi tse'e, 'ba 'batsa'en ngisa nda 'yangiso ngat'are kui. ¹¹Ba ngajinre xuta xi je kuaxatse, bi nde kuendanire tsa griego asa judío, tsa xi kuán circuncidar asa xi bi kuán circuncidar, tsa xi xin nangire asa xi bi nda chutsejen'a, tsa chu'nda asa xuta ndai. Tu jngu sani Cristo xi kuendare 'ba kui xi tijñajin yejere xi tjín.

¹²'Ba 'batsa'en tsu'ba jun= kuon naxinanda xi Na'enchana kiskja'ajin 'ba xi kitsa'en xuta tsjere 'ba xi tsimején. Kui kjuat

chajañu joni najñu xatse ngayéje kibi. Ngatja'animanu xingiu 'ba ngatjas'enu kjuanda, 'naxjenimo yojonu, 'ba ngatjas'enu kjuant'ekjua ko kjuatsejnda. ¹³Ngatakakonu xingiu, 'ba tichat'a_ru xingiu tsa tjin ngajinnu kjuasti. Jotsa'en nga Na'enna Jesús kitsichat'anu, 'ba nde tsa'en tichat'a_ru xingiu. ¹⁴'Ba nga simijón xingiu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare ngayéje tsajmi xi yak'a, ngat'a kjuanimejen kui xi 'bestinkjinnu. ¹⁵'Ba kjuaxiu xi tsja Cristo ngatatexuma ngajin inimanu. Ngat'a kui= kjua kinchjaninu Na'enchana, nga tu jngu yojo kuon. 'Ba ngantsjai ta'e_ru kjuanda kui.

¹⁶Nga en ndare Cristo ngat'ejnajinntsjuinu 'ba sa'en nga nda kuankjinnu. 'Ba takuya_ru 'ba chukoyakaño xingiu. Ta'e_ru kjuanda Na'enchana ngajin inimanu nga kuijndo salmo ko son xi tsichjire kui 'ba ko son xi Isennixtjintsjere kuaku ndiyanu nga kuijndo. ¹⁷'Ba nituñare tsajmi xi si'on, tsa xubanijmui asa tume xa xi si'on, nga koni nga ja'enre Na'enna Jesús 'ba ti'on 'ba ta'ekoni_ru kjuanda Na'enchana ngat'are Jesús.

¹⁸Jun xi yanchjin kuon, ngisa ngi'nde teko yojonu ngixkun xi'innu, ngat'a 'ba=tsa'en tjindu xuta xi tu jngu ma ko Na'enna Jesús. ¹⁹'Ba jun xi xi'in kuon, timijon chjunnu 'ba bi ch'o niko.

²⁰'Ba jun xi ki'ndi kuon, tik'etjusunntsjo enre xichanu. Ngat'a kui kibi xi matsjare Na'enna Jesús. ²¹'Ba jun xi na'en kuon, bi nistjindakontsjo ki'ndinu, tuxi bi kjuenire kakun.

²²'Ba jun xi chu'nda kuon, tik'etjusunntsjo enre xi nainu mani

nga'e ngasun'ndio. Bi tu kio sa nga tikutsejen'anu 'ba si'on, tsa tuxi nda skueninu. Tusa ngayéje inimanu 'ba ti'on, ngat'a kuncha=ñu Na'enna Jesús. ²³'Ba tume xa xi si'on ngayéje inimanu tik'etjusun, joni tsa Na'enna Jesús teña'axat'a_ru 'ba bi xuta. ²⁴Ngat'a 'yañu nga 'ba nde sakut'anu xi je tjindare Na'enna Jesús nga sjare xuta xi tse'e. Ngat'a Cristo xi teña'axat'a_ru 'ba kui xi Na'ennu fa. ²⁵Tunga xi titsa'en mé= xi bi 'batjin, kui xi sakure chjire ngat'are mé= xi titsa'en. Ngat'a bi kabi tsa'en Na'enchana ngajinre xuta.

4 'Ba jun xi nai kuon, nda ko kixi tiko chu'ndanu. Ngat'a 'yañu nga jun 'ba nde tjinnu jngu Na'en ngank'aa.

²'Ba chukontsjo Na'enchana. Bi nikjejndo nga kua'e_ru kjuanda. ³'Ba nde chuko Na'enchana ngat'ani tuxi kui nda skjex'andeninj ña sikja'axtiuyee enre, tuxi k'ueyaniij nijmi xi 'mo kis'ejña ngat'are Cristo nixtjin kuatse jan tsakaiñu. Ngat'a kui= kjua kjiyaña nduya nganda'e. ⁴'Ba chuko Na'enchana ngat'ana tuxi nda kuan kuakutsejenña tsajmibiu, jotsa'en tjinnere nga kuinchjaa.

⁵Nda tikja'etsjion jótsa'en mangiko yojonu ngajinre xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana, 'ba nga saku'ndenu nga si'on xi nda ngat'are xutabiu, 'ba ti'anntsjo. ⁶'Ba ngantsjai tsja tsa'en chubo 'ba ngatjas'ere xi nda ennu, 'ba tjinne=re xio jótsa'en singojo_ru nga jngu jngu xuta ngayeje.

⁷'Ba Tíquico, nts'ia xi 'ñu tsimijaan xi nda tsik'etjusun xare,

xi 'ba nde titsa'exat'are Na'enna Jesús joni an, kui xi kue'enu nijmi ngat'a tsa'an jótsa'en tejñaá nga'e. ⁸Tetsikaskenku_n nuu_u kui tuxi xiañu jótsa'en tetsubai_i nga'e, 'ba tuxi kui si'ñuni_i kakun. ⁹'Ba tetsikaskenu_a Onésimo, nts'ia xi 'ñu tsimijaan xi 'ba nde nda sik'etjusun xare 'ba xi tu jngu nangu. Kue'e yejenu nijmi xi tjima nga'e.

¹⁰'Ba Aristarco tsikasennu kjuate'nda, xi ñatjen tetsjuyee nduya nga'e, ko Marcos xi fonts'e mani Bernabé. Je kitsa'enu en ngat'are Marcos. Nda chjubetjo tsa kjuechukunnu. ¹¹'Ba nde titsikasennu kjuate'nda Jesús xi 'ba nde Justo 'mi. Ngajinre xuta judío tu kui sani nchjabiu xi inyatsikja'axtiuyakona_a en ngat'are Na'enchana 'ba jótsa'en batexumare xuta xi tse'e. 'Ba kui nchjabiu xi tsjana_a kjuañu kakun.

¹²'Ba nde titsikasennu kjuate'nda Epafras, xi tu jngu nangu. Xi 'ba nde titsa'exat'are Cristo Jesús 'ba ngantsjai ko inimare mi'are Na'enchana ngat'anu kionga fako, tuxi kixi kuinyañu 'ba

kuatsjekjinniñu 'ba singantsjakjinni_u ru yojonu Na'enchana nga sik'etjusun jotsa'en mejénre kui.

¹³An= ña_a xi te'biá nga Epafras 'ñu titsja xare yojore nga tu kjuanda tsojon 'ba nga tu kjuanda tse'e xuta xi tjindu naxinanda Laodicea ko xi tjindu naxinanda Hierápolis.

¹⁴'Ba Lucas, chjineki xi 'ñu tsimijaan, ko Demas 'ba nde inyatsikasennu kjuate'nda.

¹⁵Ta'echi_u kjuate'ndana_a nts'ia xi tjindu naxinanda Laodicea 'ba ko chjun xi Ninfas 'mi ko xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi mañajan ndaba. ¹⁶'Ba nga je kik'exkiyajin_u xujunbi xingiu, 'ba nde tikasen_u nga ngat'exkiya nts'ia xi tjindu naxinanda Laodicea. 'Ba 'ba nde t'exkiyo xujun xi kitsikasen_u nts'ia xi tjindu Laodicea ngayeje. ¹⁷'Ba 'ba t'in_u Arquivo: “Bi nichiyajin nga sik'etjusin xa xi kitsjari Na'enna Jesús.”

¹⁸An Pablo ko ndsaa_a tetsi'induña kjuate'ndana_a. Tikja'etsjion nga nduya kjiya. Ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesús.

Xujun xi tjun kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Tesalónica

1 TESALONICENSES

1 An, Pablo, ko Silvano 'ba ko Timoteo tenikasenri xujunbi jun xi makjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tetsubo naxinanda Tesalónica, xi tu jngu mo ko Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu.

²Ngantsjai ba'e_{ri} kjuanda Na'enchana ngat'anu ngatsi'u, 'ba 'ba nde nikja'etsjen ngat'anu nga chukue Na'enchana ngayeje. ³Bi nikjejdaj nga fa'etsjenni ngat'anu ngixkun Na'enchana, jotsa'en teño'on xa xi nda ngat'a makjainnu ngat'are kui, 'ba jotsa'en temiseko xuta ngat'a tjinnu kjuanimejen, 'ba jotsa'en tikakonu xi temato'on ngat'a techuya_{ru} nga kjuae ngani Na'enna Jesucristo.

⁴Nts'ia xi tsimejénnu Na'enchana, 'ya=ni nga kui ja'ajinnu. ⁵Ngat'a nga kjinikja'axtiuyee en ndare Jesucristo ngajinnu, bi tu en sa xi kjinukjuai. Tusa kis'ere kjuañu enni, 'ba Isennixtjintsjere Na'enchana kitsa'exajinni, 'ba bi jó ján kikjai inimaní nga kjinukjuai. 'Yañu jótsa'en tsiketsubai ngajinnu nga tu kjuanda tsojon.

⁶Ba ngat'a tsojon, kichjunginii 'ba 'ba nde kichjungi_{ru} Na'enna Jesús ngayeje. Ngu nga kuakjainnu ngat'are en ndare Na'enchana, 'ba=nde kisakunu nkjin kuya kjuanima. Tunga ninga kjuanima tsitjaxtiu, Isennixtjintsjere Na'enchana kitsjanu kjuatsja.

⁷Ba 'batsa'en kuánñu jngu kusun ngat'are ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi tjindu jo kji'i nangi Macedonia ko nangi Acaya. ⁸Ngat'a 'nda ngajinnu 'etuts'innire nga kjinu'ya en ndare Na'enna nangi Macedonia ko nangi Acaya. 'Ba bi tu kui sa nangibiu, tusa kji'yare nitu ñañu jótsa'en makjainnu ngat'a tse'e Na'enchana, 'ba 'batsa'en bi nde machjenni tsa jó kuixun ngisai_{jín}.

⁹Ngat'a xuta xi yak'a inyanchja nijmi ngat'ani jótsa'en kichjubetjonii nga echuchunri 'ba jótsa'en kjinik'antjaiyo yojonu nga tsikinyat'axin_{ru} na'en xi kuandakoni ntsja xuta 'ba kichjubetjo Na'enchana. 'Ba jótsa'en nganda'e teña'axat'a_{ru} Na'enchana xi tijñakun 'ba xi kjuakixi ¹⁰'ba nga techuya_{ru} Ki'ndire Na'enchana xi

ndiba ngani ngank'aa. Xi Jesús, xi Na'enchana kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba xi sik'angina nixtjin nga s'ejñatsejen kjuastire Na'enchana.

2 Ngu 'yañu, nts'ia, nga bi tu kjuatjo nga echii ngajinnu. ²'Ba 'yañu ngayeje nga kje fechujin ngajinnu, tsitjaxtii kjuana'en 'ba ch'o kuata'en naxinanda Filipos, tunga Na'enchana kitsi'ñu kakuin nga kjinikja'axtiuyee en ndare kui ngajinnu, ninga 'ñu nkjin xi stikenj. ³'Ba nga kik'ene ri xuta nga kuakjainre ngat'are 'endare Na'enna, bi ko kjuamaña kjinikja'axtiuyee. Tusa enni jendibanire inima xi tsje, 'ba bi kik'eñu ri xuta. ⁴Ngu nga je kiskut'ayakoni, Na'enchana nda tsabeni 'ba kitsja xani nga sikja'axtiuyee en ndare Jesucristo. 'Ba 'ba= teñe'een. 'Ba bi xuta xi teba'e ri kjuatsja, tusa Na'enchana xi kut'ayako inimanj.

⁵'Ba jotsa'en je 'yo, niñajanni nichjeen en xi tsja tsu nga chukori 'ba ninga bi amigu ñe'een yojoni tsa tuxi 'batsa'en kua'enini me xi tjinnu. 'Ba Na'enchana be= kibiu. ⁶'Ba ninga bi teminyisjai tsa xuta sjani kjuaje, ninga tsojon jin 'ba ninga tse'e xuta xi kja'e= re jin ngayeje. ⁷Ningara jin xi apóstore Cristo kuán kuán= kjinichjeen kjuañure xani ngajinnu tsakaiñu, tusa inda= kikjai inimanj joni jngu chjun xi tsikuenda ki'ndire. ⁸Ne 'ñu nimejénri jun. Ka'nda kuamejen=ni nga bi tu en ndare Na'enchana kjingantsjari, tusa ka'nda yojoni ngayeje, ngat'a je kuon xuta xi 'ñu tjoni.

⁹Ngat'a fa'etsjennu, nts'ia, jót'sa'en kjiña'axai 'ba nga 'ñu jejdani

ngajinnu. Nga nixtjin nga nistjen kjiña'axai tuxi tu'yá kjinik'ena'enni ngajinnu nga kjinikja'axtiuyari en ndare Na'enchana. ¹⁰Ngu jun= xi kji'yo 'ba nde Na'enchana tsabe ngayeje jót'sa'en tsje 'ba kixi 'ba nda tsiketsubai ngajinnu xi makjainnu ngat'a tse'e Na'enchana. ¹¹'Ba 'yañu jo kjinikori nga jngu jnguu, jo tsiko xi na'en kuán ko ki'ndire. Kikaku ndiyari 'ba kika'erj kjuañukakun. ¹²'Ba kik'enerj nga kuetsubo jotsa'en tjinnere nga k'uendu xuta xi tse'e Na'enchana. Ngat'a kui= kinchjanu nga kuitjas'ion ña batexuma 'ba nga sakut'anu kjuajere.

¹³'Ba bi nikjejdai nga ba'e ri kjuanda Na'enchana ngat'are kibi. Nga jun kikasen ñojon enre kui xi jin kjinikja'axtiuyari, bi kichjubio joni tsa enre xuta, tusa joni enre Na'enchana. 'Ba kjuakixi= nga enre Na'enchana, 'ba titsa'exajinnu nganda'e jun xi makjainnu ngat'a tse'e kui. ¹⁴Ngu 'ba=nde kuato'on jun, nts'ia, jo kuata'en xuta xi tjinnangi Judea xi naxinandare Na'enchana kuán nga makjainre ngat'a tse'e Cristo Jesús. Ngat'a xuta xi tu jngu nanginu kitsikja'anu kjuanima, jotsa'en kjinikja'a kjuanima nts'iabiu ngat'are xuta judío xinkjin. ¹⁵'Ba kui= xutabiu xi kitsik'en Na'enna Jesús 'ba nixtjin kuatse jan 'ba nde kitsiko nchja chinga profeta ngayeje, 'ba nganda'e tso'oxjéjinni. Kui bi tsjare kjuatsja Na'enchana 'ba mastike ngats'i xuta ngayeje. ¹⁶'Bechja'ndeni nga nikja'axtiuya ri en ndare Na'enna xuta xi bi judío nga tuxi k'uangini tsakaiñu. Ngantsjai inyatsinkjinta'en je yojore nga

'ba inyatsa'en, tunga je ja'ene nde ngat'are xutabiu kjuastire Na'enchana.

¹⁷Nts'ia, kionga je tsikinyat'axinchiri tu chuba nixtjin (nisi bi nde kji'yaxkunña xingia, tunga 'ñu= kjinikja'etsjeen ngat'a tsojon), 'ñu kuamejenni 'ba tsinyisjai ndiya=nii nga kuangichu nganiri tsakaiñu. ¹⁸Ñu kuamejenni tsangichun nganiri tsakaiñu, 'ba an Pablo jó ján ndiya kuamejenna kikun ngani nuu tsakaiñu, tunga chanayiu 'echjani. ¹⁹Ngu, ¿yá= ngat'a tse'e s'eni kjuachuya ko kjuatsja? 'Ba ¿yá ngat'a tse'e kuan je sik'eñee yojoni ngixkun Na'enna Jesucristo kionga kju'e ngani? ¿A bi tu jún sa? ²⁰Ngu ngat'a tsojon je nik'eñee yojoni 'ba tjinni kjuatsja.

3 'Bamani, kionga bi nde kichukjuako ngisaní nga tenchat'axinri, kjinikja'etsjeen nga tusa nda tjín nga tu naxinanda Atenas 'nda kuetsubasubai ²'ba kjinikasen nts'ia Timoteo nga kui xi kuekunnu. Xi 'ba nde titsa'exat'are Na'enchana nga tibe'e nijmi en ndare Cristo. Kjinikasen=nii tuxi kuasekoninu nga 'ñu kuinyo 'ba nga sja ndiyanu ngat'are xi makjainnu, ³tuxi tu'yá xi tjín ngajinnu kjuenire kakun nga kju'a'axtiu kjuanima. Je 'yo nga tjinnere nga 'ba kuata'an. ⁴Ngat'a kionga tsiketsuba ngisai ngajinnu, ja'ba je kik'inri nga kuitjaxtia kjuanima, 'ba 'ba= kuán jotsa'en nga je 'yo. ⁵Kui= kjuañu, nga bi nde kiskako ngisanina, kitsikaskun_nuu Timoteo, tuxi skueña tsa tojo 'batsa'en 'ñu makjainnu. Kuakun=ná tsa chanayiu je kiskut'ayakonu 'ba

'batsa'en xa xi kjiñe'e'en ngajinnu tu kjuatjo=nini.

⁶Tunga nganda'e je ja'e ngani Timoteo nga kikunnu. 'Ba ja'ekoni en xi nda tsu ngat'anu, nga tojo 'batsa'en makjainnu ngat'a tse'e Na'enchana 'ba nga tojo 'batsa'en tjinnu kjuanimejen. 'Ba kitsuni nga matsjantsjainu nga nikja'etsjion ngat'ani 'ba nga 'ba nde tsa'en 'ñu mejennu xia nganinii jin, jotsa'en 'ba nde 'ñu mejenni xiari jun ngayeje.

⁷Kui kjuañu nts'ia, ngajinre kjuaba xi tjín=ní 'ba kjuanima xi temitjaxtii, kisakuni kjuañukakun ngat'anu, nga tojo 'batsa'en 'ñu makjainnu ngat'a tse'e Na'enchana. ⁸Ngat'a nga kjinu'yee nga kixi tetsubako enre Na'enna, ngajin inimani maxatseya. ⁹¿Jótsa'en kuan kua'e ri kjuanda Na'enchana ngat'a tsojon 'ba ngat'are ngayéje kjuatsja xi tjinni jin ngixkun kui ngat'anu? ¹⁰'Ba nga nixtjin nga nistjen 'ñu chja'a ri Na'enchana tuxi ngatatsja'ndenini nga xutsejen'a ngaña xingia 'ba nga sijngut'ai tsa mé= xi chaja ngisa ngat'are jótsa'en makjainnu.

¹¹'Ba nga Na'enchana ko Na'enna Jesús ngatatsja ndiyani ngayeje, tuxi kuan kuechun nganiri. ¹²'Ba nga Na'enna Jesús 'ñu ngatatsja ngisanu kjuanimejen, tuxi simejénkañañu xingiu ko xuta xi kja'ere jotsa'en nimejénri jin. ¹³'Ba 'batsa'en sja ngañure inimanu ngayeje, tuxi nimé je tjinninu 'ba tsje tenyañu ngixkun Na'enchana nixtjin nga kju'a'e ngani Na'enna Jesús ko ngatsi'i xuta tsjere. 'Ba ngatjama.

4 'Ba xi fet'ani, nts'ia, te'bets'ari 'ba te'beneri nga ko ja'enre Na'enna Jesús nga ti'on kibi. Je kuánnu ngat'ani jót'sa'en tjinnere nga kuangiko yojonu nga kua'e_ru kjuatsja Na'enchana. 'Bamani, jotsa'en kuánnu 'ba jo teño'on, janda 'ba ti'on. ²Ngat'a je 'yo kjuatexuma xi kikakuyari ngat'are Na'enna Jesús.

³Ngu xi mejénre Na'enchana, kui= nga tsje kuon. 'Ba 'batsa'en tik'ejnát'axin_ru yojonu kjuachajngi. ⁴Nga nga jngu jnguu ngatjamanu jót'sa'en tsje 'ba nga koni kjuaxuta tichjon yojonu. ⁵Bi kjuatsja xi tsu yojonu nisin_ru, jo tsa'en xuta xi tjin ngasun'ndio xi bi be Na'enchana. ⁶'Ba ngat'are kibi tu'yá ch'o ngatatsiko nts'e asa k'onachare. Ngat'a Na'enna Jesús sikja'a kjuanima xuta xi sa'en ngayéje tsajmibi, jotsa'en ja'ba je kik'inyare.

⁷Ngat'a bi kinchjana Na'enchana nga kuetsubajian xi jndi, tusa nga tsje kuetsuba. ⁸'Bamani, xi 'bejnát'axin kjuatexumabi, bi kuatexumare xuta 'bejnát'axin, tusa xi tse'e Na'enchana xi kitsjanu Isennixtjintsjere.

⁹'Ba ngat'are kjuanimejen xi tjinna xi nts'ia mani, bi machjen nga si'induri ngat'are kibi. Ngat'a Na'enchana suba je yakuyanu nga machjen= nga simejénkaño xingiu. ¹⁰'Ba 'ba=tsa'en tenimijon ngats'i'i nts'ia xi tjindu jo kji'i nangi Macedonia, tunga jin te'bets'ari nts'ia, nga ngisa 'ñu ngatjas'e ngisanu kjuanimejen. ¹¹Tinyisjo nga ngatjas'enu kjuaxiu nga tetsubo, 'ba ti'on xi tsojon, 'ba ko ndso ti'axañu jotsa'en ja'ba je kik'inri,

¹²tuxi skuexutaninu xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana 'ba tuxi tumé xajaninu.

¹³Nts'ia, mejénni nga xiakixiu jó kuanre xuta xi je jesun, tuxi bi kuabaninu jotsa'en mabare xuta xi kja'ere, xi tumé kuyare. ¹⁴Ngat'a jotsa'en makjainna nga Jesús k'en 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en, 'ba=nde tsa'en makjainna nga Na'enchana sikja'aya nganire ngats'i'i xuta xi jesun nga kuakjainre ngat'are Jesús.

¹⁵'Ba en xi temixiin ndibanire Na'enna Jesús. Ña xi tetsuba ngisa nixtjin nga kjuae ngani kui bi kuangititjun_ra xuta xi je jesun. ¹⁶Ngat'a kjuinu'ya=re jngu jnda xi batexuma, jndare ankje titjun, 'ba kjuane tjioire Na'enchana. Kio kjuendibajen Na'enna Jesús ngank'aa. 'Ba xuta xi je jesun xi kuakjainre ngat'are kui, kui xi tjun kjua'aya nganire ngajinre mik'en. ¹⁷'Ba jaskan ngani ña tsa tojo tetsubachan kui nixtjinbiu stunijinkua xutabiu ngajin yufi, ña skajian Na'enna Jesús ngajin isen. 'Ba 'batsa'en kuetsubakua kui ka'nda nixtjin xi bi fet'a. ¹⁸'Bamani tsu'ba, nga ko enbi ti'ñu kakun xingiu.

5 Nts'ia, bi machjen nga si'induri ngat'are nixtjin asa chubá nga k'uetjusun kibi. ²Ngat'a je nda 'yo ngat'are nixtjin nga kjuae ngani Na'enna Jesús. Kjuae= nga tu'yá tikuyare, jotsa'en fa'e jngu chacheje ngajñu. ³Kionga kuetsu xuta: "Je tjinna kjuaxiu, tsajainna kjuajín", kio= tukja'a kjuae'ene xi 'ñu sikja'a kjuanima, jotsa'en ndibane chajan jngu chjun xi tsinre ki'ndi. 'Ba tsajain ñá k'uangi xuta.

⁴Tunga jun, nts'ia, bi ña jñu tetsubo, tsa nixtjin nga kjua'e Na'enna 'batsa'en kjua'enenu joni jngu chacheje. ⁵Ngat'a ngatsi'u ña tsejen= 'ba ña nixtjin tetsubo. Bi ña jñu asa ña nistjen tse'era. ⁶Kui kjua bi sjujñafeña joni xuta xi yak'a. Tusa kuetsubachan 'ba sik'ejñandantsja yojona. ⁷Ngu xi fayufe, ngajñu fayufe. 'Ba xi mach'i, ngajñu mach'i. ⁸Tunga ña xi ña tsejen tse'era, tjinne=re nga nda sinkjin_ra takuan 'ba sik'ejñanda yojona joni chasoldadu xi kuekjan. Tuxi sikuendaña yojona kjua'ma nisinna ko kjuamakjain 'ba ko kjuanimejen, 'ba kjuachuyana nga k'uangia joni jngu casco k'ueya nindakua.

⁹Ngat'a Na'enchana bi ja'ajinna tuxi sikasennenina kjuastire, tusa tuxi sakunina kjua'bangi ngat'are Na'enna Jesucristo. ¹⁰Na'enna Jesucristo k'enntjaina tuxi kuetsubakunkoña, ninga tsa je 'eya asa tetsubakun ngisa nga'e ngasun'ndio. ¹¹Bamani tsu'ba, ti'ñu kakun xingiu 'ba ta'e nga'ñu_ru, jo teño'on ka'nda nganda'e.

¹²Nts'ia, te'bets'ari_ nga chaxuto xuta xi tsa'exajinnu, xi ngakunu ngat'are Na'enna Jesús 'ba fakoyanu. ¹³Tjo ti'on 'ba timijon xutabiu tu ngat'are xa xi inyatsa'en. 'Ba ngatjas'ekonu kjuaxiu xingiu.

¹⁴'Ba nde te'bets'ari_, nts'ia, nga chukoyo xi bi mejénre tsa'exa. Ta'e_ru kjua'ñu kakun xi tifere

kakun. Tiseko xuta xi inda tjinre. 'Ba ngatjas'enu kjuatsejnda ngat'are ngatsi'i. ¹⁵Tsa tjin xi ch'o kjiniko, chutsijon nga bi ch'otsa'en ngatatsingojo ngani. Tusa nda tikontsjo xingiu ko ngatsi'i xuta xi kja'ere.

¹⁶Tsja ngat'entsjainu. ¹⁷Bi nikje_ru kakún nga xuko Na'enchana. ¹⁸'Ba ta'e_ru kjuanda ngat'are tumeñu xi kuato'on, ngat'a kui=biu xi mejénre kui nga 'ba si'on jun xi makjainnu ngat'a tse'e Cristo Jesús.

¹⁹Bi 'bechja'nde_ru Isennixtjintsjere Na'enchana nga sa'exajinnu. ²⁰'Ba bi 'yaton en xi nchja nchja chinga profeta. ²¹Tusa nda= chut'o tume kjuañu, 'ba kui xi nda tjin te'ejñatjo. ²²'Ba tinyat'axin_ru tume kjua xi ch'o tjin.

²³'Ba Na'enchana suba xi tsjana kjuaxiu, kui ngatatsitsjekjinnu 'ba ngatatsikuendanu, tuxi bi s'eni je ngajin kjuafa'etsjennu asa ngajin inimanu asa ngajin yojonu ka'nda nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo. ²⁴Na'enchana xi nchjanu sik'etjusun= kibi, ngat'a kui= xi tsik'etjusunntsjai mé= xi tsu.

²⁵Nts'ia, 'ba nde chuko Na'enchana ngat'ani_.

²⁶'Ba ko kjuanimejen xi tsjana Na'enchana tite'nda_ru ngatsi'i nts'ia.

²⁷Nga ko ja'enre Na'enna Jesús te'bene_nuu nga ngat'exkiyo xujunbi ngixkun ngatsi'i nts'ia.

²⁸'Ba ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesucristo.

**Xujun xi majóni xi kitsikasenre San Pablo
xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo
xi tjindu naxinanda Tesalónica**

2 TESALONICENSES

1 An, Pablo, Silvano 'ba ko Timoteo tenikasenri xujunbi jun xi makjainnu ngat'are Na'enna xi tetsubo naxinanda Tesalónica, xi tu jngu mo ko Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

²Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

³Ngantsjai kua'e_{ri} kjuanda Na'enchana ngat'anu, nts'ia, jotsa'en tjinni nga si'een, ngat'a ngisa= 'ñu tjimajain ngisanu ngat'a tse'e enre Na'enchana 'ba ngisa= 'ñu tenimejen ngiso xingiu nga jngu jnguu. ⁴Kui kjua nda nik'enduniri ngajin ningure Na'enchana xi yak'a. Tenukjuanijmii jótsa'en tichukjuakonu xi temato'on 'ba jótsa'en tjimajainnu ngat'a tse'e Na'enchana, ninga tetsjengichanu 'ba tisakunu nkjin kuya kjuanima.

⁵Tunga Na'enchana tsikjen kjuanimabiu tuxi kuakutsejenni nga kixi tsa'en kjua. 'Ba 'bi=tsa'en bakuni nga jun xi bakinnu nga kuitjas'ion ña batexuma kui. Kui= kjua tisakuninu kjuanima. ⁶'Ba

ngat'a kixi= tsa'en Na'enchana, sja ngojo nganire kjuana'en xuta xi inyatsikja'anu kjuanima, ⁷'ba jun xi techjo'o kjuanima, sja'ndenu nga sikja'ayo ko jin. 'Ba= kuan nixtjin nga kuakutsejen ngani yojore Na'enna Jesús, nga kjua'ejenko ngank'aa ankjere xi 'ñu tjinre kjua'ñure ⁸nga tjenjin ndi'i. Kjua'etsikja'a kjuanima xuta xi bi bekun Na'enchana ko xi bi tsik'etjusun en ndare Na'enna Jesucristo. ⁹Kui xutabiu s'ere kjuanima ka'nda ngantsjai nixtjin. Kjuinik'endut'axin ngixkun Na'enna Jesús. 'Ba bi skue kjuajere ko kjua'ñure ¹⁰nixtjin nga Na'enna kjua'e nga sakure kjuaje ngajinre xuta tsjere 'ba nga kjuinichjire ngat'are ngats'i xi kuakjainre ngat'are kui. 'Ba jun 'ba=nde kuetsubo ngajinre xutabiu ngat'a kuakjainnu ngat'a tse'e enre Na'enchana xi kjinikixiyee ngajinnu.

¹¹Kui= kjua, ngantsjai chukonij Na'enchana ngat'anu, meni kui skjebeninu kuenda nga k'uakonu kjuabenichun xi kui kinchjanu

nga kuetsubo. 'Ba chja'a_ri ngayeje nga ngatatsik'etjusunko kjuañure ngayéje kuya xi nda xi mejénnu si'on 'ba ngayéje xa xi teño'on tu ngat'are nga makjainnu. ¹²'Ba 'batsa'en sakure kjuaje Na'enna Jesús ngat'anu 'ba jun 'ba nde sakunu kjuaje ngat'are kui. 'Ba= kuan ngat'a 'ba= tjin kjuandare Na'enchana ko tse'e Na'enna Jesucristo.

2 Nts'ia, ngat'are nga kjuae ngani Na'enna Jesucristo 'ba nga kuañajant'a_ri, te'bets'ari ²nga bi ta'a nik'antjaiyo jotsa'en nikja'etsjion. 'Ba bi nikjo_ru yojonu tsa tjin xi kuetsu nga je ja'e nixtjin nga kjuae ngani Na'enna Jesús. Ninga tsa kuetsu nga Isennixtjintsjere Na'enchana titsja ndiyare nga 'ba titsu asa kuetsu nga enre Na'enchana tibe'e nijmi, asa kuetsu nga kixuntsja jngu xujun xi 'batsa'en xiare joni xi jin kjinikasen, bi ngatjamakjainnu ngat'are kibiu.

³Niñajanni ba'e'ndio tsa tjin xi k'uejñunu. Ngat'a nga kje fa'ejín nixtjinbiu, titjun sik'ejñat'axin xuta enre Na'enchana, 'ba kuakutsejen yojore xuta xi ch'okun xi tse'e je, xi je 'ba tjinni nga chaja. ⁴'Ba kui xi je sik'ejña yojore 'ba xi ch'o kuetsu ngat'are ngayéje xi tsu xuta nga na'en kuán ko ngayéje xi xuta tsichjire. Ka'nda gaya ningure Na'enchana kjuas'en 'ba kio k'uejña 'ba Na'enchana kuetsure yojore.

⁵¿A bi fa'etsjennu nga jako_nuu ngat'are kibi nga tsakatejñajin_nuu? ⁶'Ba je 'yo mé= xi ti'bechja'ndere xutabiu xi tse'e je, ngu bi kuan kuakutsejen yojore kio= 'nda nga

kjuae nixtjinre. ⁷Ngu je titsa'exa'mo kjuañure xi ch'o. 'Ba k'uejña'mo ngisa ka'nda nga stjuxin xi ti'bechja'ndere nganda'e. ⁸'Ba kio= kuakutsejen yojore xuta ch'okunbiu, tunga ko ntjore ts'a Na'enna Jesús sik'enkoni 'ba nga kjuae ngani, ko ndi'ire isenre jngu ka'a fani sikjekjua.

⁹'Ba chanayiu sa'exajinre xuta ch'okunbiu nga kjuae. Ko kjuañu xi je kjuae, 'ba sa'en chuba xi kuakutsejen kjuañure, 'ba sa'en kjuakun xi bi kjuakixi. ¹⁰'Ba sikjen= ngayéje kuya xi bi nda nga k'onachare xuta xi inyafi ña xaja ngat'a 'ejñat'axin= xi kjuakixi 'ba bi kitsimején nga kuakjainre ngat'are kjuakixi xi sik'angi tsakaiñu. ¹¹Kui= kjuae Na'enchana titsikasennenire kjuañu xi 'bonachare, tuxi kuakjainnire ngat'are en ndesu. ¹²Meni skaneje 'ba s'ere kjuana'en ngats'i xi bi kuakjainre ngat'are xi kjuakixi, xi tusa kuatsjare nga ch'o tsa'en.

¹³Tunga ngat'a tsajain, ngantsjai tjinnere nga kua'e_ri kjuanda Na'enchana ngat'anu jun, nts'ia, xi 'ñu tsimejénnu Na'enna Jesús. Ngat'a 'ndani nga tuts'inre tsajmi, ja'ajinnu Na'enchana, tuxi k'uangi=ñu ngat'are Isennixtjintsjere xi tsitsjenu 'ba ngat'a kuakjainnu ngat'are xi kjuakixi. ¹⁴Kui= kjuae kinchjaninu Na'enchana nga k'uangiu ngat'are en ndare xi kjinikja'axtiyee ngajinnu, tuxi 'batsa'en sakut'aninu kjuajere Na'enna Jesucristo.

¹⁵'Bamani nts'ia, kixi tino 'ba t'ejñatjo xi jin fa kikakuyari ko xi tu xujun kjin'i'indut'ari. ¹⁶'Na'enchana kitsimejéna, 'ba kitsjana kjuaje

kakun ka'nda ngantsjai nixtjin, 'ba kitsja'ndena nga xuya xi nda ngat'are kjuandare. Nga Na'enna Jesucristo fa ko Na'enchana ¹⁷ngatatsjare kjuaje kakun inimanu 'ba ngatatsja nga'nunu nga si'anntsjo ngayéje kuya xa xi nda 'ba nga kjuinukjuantsjo en xi nda.

3 'Ba xi fet'ani, nts'ia, chja'ari nga chuko Na'enchana ngat'ani. Chja'a_ru nga kitsa ngatafisun enre Na'enna Jesús 'ba ngatja'yakun nituña nga'ndeñu ña kjuechu, jo kuán ngajinnu. ²'Ba nde chja'a_ru ngayeje nga Na'enchana k'uejñat'axinni ngat'are xuta xi ñu ch'okun, ngat'a bi ngats'i makjainre ngat'are kui. ³Tunga Na'enna Jesús tsik'etjusun xi tsu, 'ba kixi = sikinyanu 'ba 'ba = nde sikuendanu ngat'are xi ch'o. ⁴'Ba be = re takuïn ngat'are Na'enna Jesús nga tenik'etjusun = ñu 'ba janda sik'etjusun = ñu kjuatexuma xi jin kikakuyari. ⁵'Ba ngatabaku ndiyare inimanu Na'enna Jesús, tuxi ngisa ngatja'yañu kjuanimejenre Na'enchana ko kjuatsejndare Cristo.

⁶Ngu nganda'e, nts'ia, nga ko ja'enre Na'enna Jesucristo te'beneri nga tinyat'axin_ru ngats'i nts'ia xi bi mejénre sa'exa, xi bi 'ba inyatsa'en jotsa'en jin kikakuyari. ⁷Ngu je 'yo jótsa'en machjen nga kuetsubo nga xutsejen kusunni, ngat'a bi tsiketsuba tse'éé ngajinnu jin. ⁸'Ba bi tu tsechi kjuatjai nga bi kik'echji_ri xi naire. Tusa nga nixtjin nga nistjen ñu kjiña'axai,

tuxi tu'yá kjinik'ena'ennii ngajinnu. ⁹Kuáan kichja'aniri jun tsakaiñu mé = xi kuachjenni, ngat'a tjin = ni ndiyare. Tunga tusa kjiña'axai nga kik'ejñari kusun, tuxi 'ba nde si'anñu jo kjiñe'een. ¹⁰Ngat'a kionga tsiketsuba ngisai ngajinnu, kika'eri kjuatexumabi: "Tsa tjin xi bi mejénre sa'exa, 'ba nde bi ngatakjen."

¹¹Tunga tenu'ya = nii en nga tjin ngajinnu xi bi mejénre sa'exa, xi tumé tsa'en nga tusa tu chuba inyakanis'enjin yojore ña bi kui 'bakore. ¹²Nga koni nga ja'enre Na'enna Jesucristo te'bene_ri 'ba techja'a_ri xuta xi 'ba inyatsa'en nga tusa tsja tsa'en ngatatsa'exa 'ba 'batsa'en sakunire xi machjenre.

¹³Tunga jun nts'ia, bi nikjejnaru ru yojonu nga si'on xi nda. ¹⁴'Ba tsa tjin xi bi tsik'etjusun en xi teni'indut'aj xujunbi, chutsejen_ru 'yáñu xi 'ba tsa'en 'ba bi kio nijnguko yojonu, tuxi ngatjamasubanire. ¹⁵Tunga bi 'batsa'en ngatja'yo kui joni tsa kui xi stikenu. Tusa taku ndiya_ru, ngat'a nts'io mani.

¹⁶Na'enna Jesús xi tsjana kjuaxiu 'ba nga kui fa ngatatsjantsjainu kjuaxiu nitume kjua xi mato'on. Nga kui ngat'ejñajinnu ngatsi'u.

¹⁷An Pablo ko ndsaa tetsi'induña kjuate'ndana. Kui xi bakutsejen ngayéje xujun xi tsikasen_ra xuta. 'Ba = tsa'en tsi'inda.

¹⁸Ngatjas'enu ngatsi'u kjuandare Na'enna Jesucristo.

Xujun xi tjun kitsikasenre San Pablo Timoteo

1 TIMOTEO

1 An, Pablo, tetsikasiḡ xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo kuáḡn jotsa'en 'exa Na'enchana xi tsik'angina ko Jesucristo xi kjuachuyana. ²Tetsikasenra xujunbi, Timoteo, xi joni ki'ndina fa kuáin tu ngat'are kjuamakjainna.

Ngatjas'eri kjuanda ko kjuanima kakun ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Cristo Jesús.

³Jotsa'en 'enera nga kijiḡ nangi Macedonia, teni naxinanda Éfeso kixintsera, tuxi k'uechja'ndeni_ri yak'a xuta xi tjin kionga bi ngatakuya en xi bi ngusun ko xi yakuya. ⁴Ninga bi ngatatesinre en chingare xuta ko xujun xi bi fet'a ña ndiba ja'en 'ba ña kua'indut'a jótsa'en 'etuts'innire ntje chingare. Ngat'a kio= ndibanire nga 'bet'asire xinkjin xuta. 'Ba kibiú bi basekore nga kuakjainre ngat'are Na'enchana meni nga kuan sik'etjusunni jotsa'en mejénre kui.

⁵Ngat'are nga 'batsa'en te'benera, kui= nga xuta ngatjas'ere kjuanimejen xi ndibanire inima tsje, kjuafa'etsjen xi tsje, 'ba ko kjuamakjain xi kjuakixi. ⁶Ngu tjin= xi je kit'axinre kibiu. Kichajin en si

xi tumé chjire. ⁷Chamaestru xi tse'e kjuatexumare Na'enchana mejénre sa'en yojore, ninga bi mankjínre xi nchja ninga mé= xi koni kjuakixi tsu tsakaiñu.

⁸Yaña nga nda= kjuatexumare Na'enchana tsa sichjian jotsa'en tjinnere nga kuachjen. ⁹Yaña ngayeje nga bi kitsja kjuatexumare Na'enchana ngat'are xuta xi tsa'en xi nda. Tusa kitsja ngat'are xi mangane kjuatexuma 'ba xi bi nt'e en, xi bi bekun Na'enchana 'ba xi tsa'en je, xi bi tsa'en xi tsje tjin 'ba xi bi bekun xi tsje, xi tsik'en na'enre ko nare 'ba ko kja'e xuta, ¹⁰xi tsa'en kjuachajngi, xi xanda, xi bateña chu'nda, xi nchja en ndesu, xi tsichjen ja'enre Na'enna nga tsu nga kjuakixi= tsakaiñu, 'ba xi tsa'en tumeñu xi mangane kjuakixi xi kisakuyaa. ¹¹Xi kjuakixi, kui xi bakuyana en nda xi ñu je 'ba xi tse'e Na'enchana xi bakinre nga kjuinichjire. Xi 'exana nga kui'aa nijimi.

¹²Tsja_ra kjuanda Na'enna Jesucristo, xi kitsja nga'ñuna, ngat'a kiskunna 'ba kitsjana xabi, ¹³ninga ch'otsa'en kinchjaa ngat'a tse'e

nganda'eñu. Kitsjengikia 'ba kixin_ra en xi ch'o tsu. Tunga ja'anima_ra ngat'a bi 'biā mé= xi tetsa'aan 'ba kje makjainjinnā ngat'are kui. ¹⁴iÁ tuku kji'ini kjuandare Na'enna ngat'ana! Kitsitsejin inimana ko kjuamakjain 'ba ko kjuanimejen xi ndibani Cristo Jesús.

¹⁵Kjuakixi= enbi 'ba tjinne=re nga kuakjainre ngatsi'i xuta. Cristo Jesús ja'e ngasun'ndio tuxi sik'angini xuta xi tjinre je. 'Ba an xi ngisa ch'o ngisaa ngajinre xutabiu. ¹⁶Tunga kui= kjuaja'anima_ra Na'enchana, tuxi Jesucristo kuán kitsa'ennina jngu kusun xi bakutsejen jó= kji'i tse kjuatsejndare ninga ka'nda xuta xi ngisa ch'o ngisa. 'Ba 'batsa'en xuta xi yak'a skueni nga kuan kuakjainre ngat'are Jesucristo ngayeje 'ba 'batsa'en sakunire kjuabenichun xi bi fet'a. ¹⁷Bamani, ingatja'yakun Na'enchana xi rey xi batexumantsjai, xi bi 'me, xi bi matsejen, xi jngututu Na'enna mani! iNgatja'yakun 'ba ngatjas'ere kjuaje ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

¹⁸Ji Timoteo, xi joni ki'ndina fa, te'benera xabi nga tixkiant'ai xi nda, jo nga kitsu nchja chinga profeta ngat'a tsiji. ¹⁹'Ba kixi tisen ngat'are xi makjainna 'ba tsje ngat'e kjuafa'etsjenri. Ngat'a tjin yak'a xi je 'ejñat'axin kibiu 'ba 'batsa'en kitsichajin yojore. Bi nde makjainnire ngat'are Na'enchana. ²⁰'Ba kuánre Himeneo ko Alejandro, nchjabiu xi je kitsingantsja_ra chanayiu, tuxi ngatjamanire nga bi ch'otsa'en kuinchja ngat'are Na'enchana.

2 Xi ngisa tjun, te'bene_nuu ji ko xi yak'a xi makjainnu ngat'are Na'enna nga chuko kui ngat'are ngatsi'i xuta xi tjin. Chja'a_ru nga sjare xi machjenre 'ba t'ets'a_ru nga ngatja'animare 'ba ta'eru kjuanda ngayeje. ²'Batsa'en ngatafako Na'enchana ngat'are xi rey 'ba ngat'are ngatsi'i xutaxa, ngat'a kio= kjuendibanire nga s'ena jngu kjuabenichun xi xiu 'ba xi jña, 'ba si'an xi tsje ngixkun Na'enchana 'ba xi bakutsejen nga kixi mekua yojona. ³Ngu kui=bi xi nda 'ba xi matsjare Na'enchana xi tsik'angina. ⁴Ngat'a mején=re kui nga k'uangi ngatsi'i xuta 'ba nga kuankjinre xi kjuakixi.

⁵Ngat'a tu jngu= mani Na'enchana, 'ba tu jngu= mani xi nchjntjai xuta ngixkun kui 'ba xi xuta, kui= xi Jesucristo. ⁶Xi kitsingantsja yojore nga 'echjintjai jere ngatsi'i xuta. 'Ba ngat'are kui kik'inyakixire xuta kionga je echu nixtjin xi 'enda Na'enchana. ⁷Kui= kjuaja'annina jngu xuta xi tsikja'axtiuya enre Na'enchana, jngu apóstol. ('Ba kjuakixi= xi texiañ. Bi te'bonachaa.) Kjiña'an=nā jngu xi bakuyare xuta xi bi tse'e Israel ngat'are kjuakixi ko en xi tjinnere nga kuakjainre.

⁸Bamani, nituña nga'ndeñu ña kuañajan xuta, mejénna nga ngatsi'i xuta xi xi'in kuejenk'a ntsja nga kjuako Na'enchana nga tsje kue'ekoni inimare, nga bi ngatjas'ere kjuasti 'ba nga bi ngatafosiko xinkjin. ⁹'Ba ngat'are xi yanchjin, mejénna nga bi 'ñu kun ngatabaja yojore. Tusa ngatjabekun 'ba nima ngatabaja yojore. Ninga

bi 'ñu kun tsa'en ngat'ejen, asa sichjen oro, asa ndiojo xi tsja= kun, asa najñu xi 'ñu chji tsa tuxi kun xianire. ¹⁰Tusa ngatabandakoni yojore nga ko tsajmi nda xi tsa'en, jotsa'en 'bakore yanchjin xi je kitsingantsjare yojore nga skuekun Na'enchana.

¹¹'Ba xiu ngatasen ñojon yanchjin mé= xi tisakuyare nga ngisa ngi'nde ngatjiko yojore. ¹²Ngu an bi tsja'ndia nga xi yanchjin kuakuyare asa kuatexumare xi xi'in. Tusa xiu ngat'eña nga kuañajan. ¹³Ngat'a Na'enchana tjun kitsa'en Adán 'ba jaskan Eva. ¹⁴'Ba bi Adán xi kich'onachare. Tusa xi chjun kich'onachare 'ba 'batsa'en kiskajinni je. ¹⁵Tunga k'uangi xi yanchjin nga tsinre ki'ndi, tsa kixi kuinya ngat'are xi makjainna, nga s'ere kjuanimejen ko kja'e xuta, nga s'ere kjuatsje, 'ba nga skuekun yojore.

3 Enbi, niki en kjuakixi fani. Tsa tjin xi mejénre kuasentitjunre xi makjainre ngat'are Na'enna, jngu xa xi nda tjimamejénre. ²Ngu xi kuasentitjunre xi makjainre ngat'are Na'enna tjinne=re nga nda sa'en tuxi tu'yá kuan skaninejeni. Jngu sani chjun s'ere. Machjen= nga kixi fiko yojore, nga nda tsikja'etsjen, nga tjinre kjuaxuta, nga tsjare xuta nga'nde ngaya ndaba, 'ba nga nda mare bakuya. ³Ninga bi xi ts'axtiu 'bi binu ngayeje, 'ba xi bi ta'a makjanre, tusa xi nda xuta xi matsjare kjuaxiu 'ba xi bi ton tsimején.

⁴'Ba tjinne=re nga nda kuatexumare xuta xi tjin ngaya ndaba 'ba sa'en nga ki'ndire kjuint'e

enre 'ba nga nda skuexuta. ⁵Ngat'a tsa jngu xuta bi mare batexumare xuta xi tjin ngaya ndaba, ójotsa'en kuanre sikuenda xi ñatjen mañajanko ningure Na'enchana? ⁶'Bamani tsu'ba, xi kuasentitjunre ngajinre xi makjainre ngat'are Na'enchana bi jngu xuta xi sa'e tiña kuakjainre, tuxi bi nk'a k'uaxjeni yojore 'ba kujejnin je xi tsejenjin chanayiu 'ba 'batsa'en si'anre kjua. ⁷'Ba=nde tjinnere nga nda kjuinukjua ngat'are kui ngajinre xuta xi bi makjainre ngat'are Na'enchana, tuxi tu'yá ch'o kuetsunire 'ba bi skani ña ma suba chanayiu.

⁸'Ba 'ba=nde tjin ngat'are xuta xi batesinre xi ñatjen mañajanko ningure Na'enna. Tjinne=re nga 'yaxuta, nga bi tsik'antjaiya enre, nga bi ts'axtiu 'bi binu, 'ba nga bi ton tsimején. ⁹'Ba tjinnere nga nda k'uejñatjo xi makjainna, xi kis'ejña'mo nixtjin kuatse jan, 'ba nga k'uejña ko kjuafa'etsjen xi tsje tjin. ¹⁰Titjun ngatachut'ayako xutabi. 'Ba tsa tumé saku ngat'are, kuan s'ere xa nga kuatesinre xi makjainre ngat'are Na'enna.

¹¹'Ba 'ba=nde tjin ngat'are yanchjinre. Tjinnere nga 'yaxuta, nga bi en ndesu nchja ngat'are xuta, nga kixi fiko yojore, 'ba nga nda tsik'etjusun ngayéje xi tjinnere nga sa'en.

¹²Jngu xuta xi mejénre xa nga kuatesinre xi ñatjen mañajanko ningure Na'enna, machjen= nga tu jngusa chjun s'ere. 'Ba tjinnere nga nda kuatexumare ki'ndire ko xi tjin ngaya ndaba. ¹³Ngat'a xi kixi fiko xabi, kui= xi ma jngu xuta

xi 'yakun ngajinre xuta xi yak'a 'ba bi jó ján kji'i inimare jotsa'en makjainre ngat'a tse'e Jesucristo.

¹⁴Ninga mejénna kjuikunxatira, tunga tetsi'indura kibi. ¹⁵Tsa 'bandayana nga kjuikunra, 'batsa'en je 'ye jótsa'en tjinnere nga k'uetsuba xuta xi makjainre ngat'are Na'enchana. Xi fi ningure Na'enchana xi tijñakun, xi tsubangi 'ba xi kjanntjai xi kjuakixi.

¹⁶Tijñatsejen nga 'ñu je mé= xi je 'yare ngat'are Na'enchana, xi kis'ejña'mo nixtjin kuatse jan. Kui yakutsejen yojore nga tsaka'a yojo, 'ba kis'ejñatsejen kjuakixire ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana. Kji'yare ngat'are ankje, 'ba kik'ere nijmi ngat'are kui naxinanda xi tjin. 'Ba xuta xi tjin ngasun'ndio kuakjainre ngat'are kui, 'ba kiji ngani ña tijña kjuajere.

4 Tsuyakixi fani Isennixtjintsjere Na'enchana nga nixtjin xi je kjuet'ani s'e= yak'a xi kuinyat'axin 'ba bi nde kuakjainnre Na'enchana. Tusa sisinre isennixtjin xi bi nda xi k'onachare xuta ko en xi kuakuya isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu. ²Enbiu xi kuakuya xuta jó nkjain xi ndesu xi bi nde tsisinnire tsa bi tsje tjin kjuafa'etsjenre.

³Xutabiu bakuya nga bi nda nga kuixan xuta 'ba nga tjin kuya xichine bi nda nga xine. Tunga Na'enchana je kitsa'en xichinebiu tuxi sakunire xuta xi koni nga kjuanda sja xi makjainre ngat'are Cristo 'ba xi mankjainre xi kjuakixi.

⁴Ngat'a ngayéje xi Na'enchana kitsa'en nda=. Tumé tjinnere nga k'uejñat'axian, tsa kua'era kjuanda kui nga tisakuna. ⁵Ngat'a enre Na'enchana tsitsje xi sakuna nga chukua kui.

⁶Nda= teña'axat'a_ri Jesucristo, tsa 'batsa'en kuakuya_ri nts'ia. 'Ba 'batsa'en 'yare nga teba'é nga'ñu_ri yojori ko en xi makjainna, en kixi xi kisakuyari 'ba kich'atjai. ⁷Bi nisin_ri en chinga xi tse'e ngasun'ndio xi tumé chjire. Tusa t'ene_ri yojori nga si'anntsjai mé= xi kuakutsejen nga 'yakuin Na'enchana. ⁸Ngat'a basekochina tsa sitjusjeyachi_ra yojona nga'e ngasun'ndio, tunga ngisa= chji ngisare nga k'uene_ra yojona nga 'yakuan Na'enchana. Ngu basekona nga tetsuba ngisa nga'e ngasun'ndio 'ba ko kjuabenichun xi sa'e ndiba.

⁹Kjuakixi= enbi 'ba tjinne=re nga ngatsi'i xuta kuakjainre. ¹⁰Kui= kjua 'ñu teña'axaña 'ba te'bene_ra yojona, ngat'a techuyaña mé= xi nda ngat'are Na'enchana xi tijñakun. Xi mare tsik'angi ngatsi'i xuta 'ba kjuakixi= nga sik'angi xi makjainre ngat'are kui.

¹¹'Batsa'en tatexuma_ri 'ba takuya_ri xuta. ¹²Tu'yá ton ngatjaberi tsa tu kui kjua nga sa'e ki'ndi. Tusa jngu kusun ti'an_ri yojori ngixkun xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana nga jótsa'en kjuinukjuai, nga jó si'en, nga jótsa'en simején xuta, nga jótsa'en mankjainri ngat'are Na'enchana, 'ba nga jótsa'en tsje kueni.

¹³Ka'nda nga kjuechaq kio, tu kui xa ti'en nga k'uexkiya_ri enre Na'enchana ngajinre xuta xi

makjainre ngat'are kui, nga k'uinya_ri ion 'ba nga kuakuya_ri ngayeje.

¹⁴Bi nicheje kjuanda xi kika'eri ngat'are en xi kinchja nchja chinga profeta ngat'a tsiji, nga yaneri ntsja xuta chinga xi makjainre ngat'are Na'enna. ¹⁵Tikja'etsjen kibi 'ba janda kio t'inye ndiyabiu, tuxi ngatsi'i xuta skueni nga nda te'mikue xari. ¹⁶Tikuendai yojori 'ba ko xi tebakuye. Kixi teni. Tsa 'batsa'en sik'etjusin, sik'angi=ni yojori ko xi inyabasen ñojonri.

5 Bi chjutikue xuta chinga, tusa chukoye ko kjuaxuta joni tsa na'enri kuán. Nda tikue nchja nistiu joni tsa nts'é, ²'ba xi yanchjin chinga joni tsa nari, 'ba xi sa'e nisti yanchjin joni tsa ndichjai nga ko inimari xi tsje tjín.

³Tatesin_ri yanchjin k'an xi tu'yá tjinkjinre. ⁴Tunga tsa jngu chjun k'an tjínre ki'ndi asa ki'ndindai, ngat'are kui ki'ndibiu, xi ngisa tjun tijña ngat'are kui, kui= nga kuatesinre xuta xi tjín ndaba. 'Ba 'batsa'en sja nganire xi kisakure ngat'are xichare. Ngu kui=biu xi matsjare Na'enchana.

⁵Tunga jngu chjun xi kjuakixi nga chjun k'an kuán, xi tu'yá tjinkjinre, kui xi kunre nga Na'enchana kuaseko. Nga nixtjin nga nistjen fakontsjai kui nga 'bets'are mé= xi machjenre. ⁶Tunga chjun k'an xi tsjare yojore kjuatsja xi tjín, kui= xi joni tsa je k'en, nisi tijñakun ngisa.

⁷'Bitsa'en tatexuma_ri xutabiu, tuxi tu'yá kuanejeni ngat'are mé= xi sa'en. ⁸Ngat'a xi bi tsikuenda xinkjin, ngisa= fani xi tjinduyako ndaba, kui xi 'bejñat'axin xi

makjainna 'ba ngisa= 'ñu ch'okun ngisa nga ko mare xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana.

⁹Ba yanchjin k'an xi s'et'a xujun xi tsu nga kuakuenda, tu kui sani ngatjas'et'a xi ts'axtiu yachute ko te nu tjínre 'ba xi tu jngusa xi'in kis'ere, ¹⁰xi 'yare nga nda kitsa'en, 'ba nga nda kitsicha ki'ndire, 'ba nga kitsjare nga'nde xuta xi fechukun ndaba, 'ba nga ngisa ngi'nde kiko yojore nga yatesinre xuta tsjere Na'enchana, 'ba nga tsakaseko xuta xi inyafa'a kjuanima, 'ba tsik'ejñandantsjai nga sa'en xi nda.

¹¹Tunga bi 'bet'ai xujun yanchjin k'an xi sa'e ki'ndi. Ngat'a kionga mejénre sa'en xi kuetsu yojore, k'uejñat'axin=ngani kjuafa'etsjenre ngat'are Cristo 'ba kuamejénre nga kuixan ngani. ¹²'Ba 'batsa'en s'eneje, ngat'a tsangane= mé= xi kitsu ngatitjunre. ¹³'Ba nde tse'é ma 'ba xki ni'ya 'betsuma. 'Ba bi tsa tu tse'é ma, 'ba nde ne 'beñajan en ngayeje, 'ba tu tsungijin yeje yojore, 'ba nchja en xi bi tjinni nga kuinchja. ¹⁴Kui kjua, xinñā nga ngisa nda tjín nga yanchjin k'an xi sa'e ki'ndi kuixan ngani, 'ba nga ngatjas'ere ki'ndi 'ba nga ngatatsikuenda ndaba, tuxi bi sja'ndeni nga ch'o kuetsure xi stikena. ¹⁵Ngat'a tjín= yak'a xi je sikinyat'axin ngat'are Cristo 'ba kit'are chanayi.

¹⁶Tsa jngu xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana tjín jngu xinkjin xi chjun k'an, ngatabaseko ngat'are mé= xi machjenre, tuxi bi sik'ena'enni nts'ia. 'Ba 'batsa'en kuan kuaseko nts'ia yanchjin k'an xi tu'yá tjinkjinre.

¹⁷'Ba ngat'are xuta chinga xi nda batexumare ngajinre xi fi ningu,

kui= xi 'ñu nda ngatja'yakun, 'ba ngisa fa nda xi tsikja'axtiuya 'ba bakuya enre Na'enchana.

¹⁸Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Bi 'bechja'nde_ri nga kuakjen tjiundijo yejerañu nga tibasenne trigo nga tibitjia." 'Ba 'ba nde tsu ngayeje: "Xi tsa'exa bakin=re nga kuachjire." ¹⁹Bi nisin_ri ngat'are xi kuaneje jngu xuta chinga ngajinre xi fi ningu, tsa tsajainre tsa jó asa ján xi ko tuxkun fa tsabeni mé xi kuán.

²⁰Tunga ngat'are xi tojo inyakjeje ngisa, chjutikue ngixkun ngats'i'i xi makjainre ngat'are Na'enna, tuxi 'ba nde sakjunni kui ngayeje.

²¹Te'benera ngixkun Na'enchana, Na'enna Jesucristo 'ba ko ankje xi je kitukja'ajin nga tik'etjusun mé= xi texinra. Bi kabi ñe'en, tusa ngusun= tikots'i'i. ²²Tu'yá tu chuba fane_ri ndsai nga kua'exa_ri ngajinre xi makjainre ngat'are Na'enna. Titjun nda tikja'etsjen, meni nga bi k'uakot'ari jere xuta xi yak'a. Tsje teni.

²³Bi tu suba nanda 'yi. Tusa t'iuchi ko binu, tuxi kuandani ngats'ai 'ba ko chi'in xi 'ñu kjit'a tesatet'ai.

²⁴Tjin je xi tsa'en xuta xi 'yare kionga kje ña'anre kjua 'ba tjin xi jaskan 'yare. ²⁵'Ba nde 'batsa'en 'yanire mé= xi nda tsa'en xuta ngayeje, 'ba xi bi tjindutsejen nganda'e bi kuan s'endu'montsjai.

6 Ngat'are ngats'i'i chu'nda xi tsindaq, nda ngatjabexuta naire meni ni'yá ch'otsa'en kjuinchjani ngat'are Na'enchana 'ba ko en xi tebakuya. ²'Ba xi tjinre nai xi makjainre ngat'are Na'enchana, 'ba=nde ngatjabexuta,

ninga tsa nts'e mani nga tu jngu kjuamakjain tjinre. Tusa ngisa nda ngatatsa'exat'are, ngat'a baseko xi nimején ngat'are Na'enchana xi 'ba nde makjainre ngat'are Na'enna Jesús.

Kui=bi xi takuya_ri xi makjainre ngat'are Na'enna 'ba t'ene_ri nga sik'etjusun. ³Tsa tjin xi bakuya kja'e tsajmi asa bi ngusun fiko en kixi xi tse'e Na'enna Jesucristo ko kjuatexuma xi bakuyana ngat'are jótsa'en xiakuan Na'enna, ⁴kui xutabiu xi nk'a ti'baxje yojore 'ba tumé bekjin. Je jekjua kjuafa'etsjenre 'ba tu chuba fosiko xuta 'ba tsa'en nga chubasire tume enñu. Kio ndibanire kjuaxin kakun, kjuasti, nga ch'o tsure xinkjin xuta, nga bi ma kunre xinkjin xuta, ⁵'ba nga kjankontsjai xinkjin xuta xi bi nda tsikja'etsjen ko xi je kitukja'axinre xi kjuakixi. Nchjabiu xi 'ba mare nga kuanyina tsa skuekun Na'enchana.

⁶Ninga nga bekun Na'enchana xuta, jngu kjuanyina je tsakaiñu tsa tjiingju kakun ngat'are mé= xi tjinre. ⁷Ngat'a tumé ja'ekua nga'e ngasun'ndio 'ba tumé kuego ngaña. ⁸'Bamani, k'uejngua kakuan tsa tisakuna xichine ko najñu xi techaja. ⁹Ngu xi mejénre kuanyina nga'e ngasun'ndebi, kui xi bi kakore nga chut'ayako 'ba kangji joni chen nga ko mé= xi tjin ngasun'ndio. Mejénre nkjin kuya tsajmi xi tumé chjire, xi ch'o tsikore xuta, 'ba xi tsungjijin xuta ña sikjesun 'ba ña sichaja. ¹⁰Ngat'a nga 'ñu mejénre ton xuta, kio ndibanire ngayéje kuya tsajmi xi bi nda. Tjin xi 'ñu kuatsjake ton, 'ba 'batsa'en

kit'axinre ngat'are xi makjainna 'ba kitsitsejin kjuanima yojore.

¹¹Tunga ji xi Na'enchana tse'eri, tisent'axin_ri ngayéje tsajmibiu. T'itjengi xi kjuakixi, chakuin Na'enchana, 'ba janda ngatjamakjainri enre kui. Ngatjas'eri kjuanimejen, kjuatsejnda ko kjuanima kakun.

¹²Tixkjant'antsjai xi makjainna. Ch'antsjai xi sjana kjuabenichun xi bi fet'a, ngat'a kui xa kinchjaniri Na'enna. Kui= kju kika'eni enri nga nda kjinikixiye ngat'are xi makjainna ngixkun nkjin testigo.

¹³Ba te'benera ngixkun Na'enchana xi tsjare kjuabenichun ngayéje xi tjin 'ba ngixkun Jesucristo xi 'ba nde nda kitsikixiya ngixkun Poncio Pilato ¹⁴nga tik'etjusun tsje tsje kjuatexuma xi kika'eri, tuxi tumé s'eni xi kuan ch'otsa'en kjuinukjua ngat'ari ka'nda nga kuakutsejen ngani yojore Na'enna Jesucristo. ¹⁵Nga kjuae nixtjinbiu, sik'etjusun yeje kibiu jotsa'en mejénre Na'enchana xi bakinre nga kjuinichjire, xi batexuma tajngu, 'ba xi Reyre rey ko Na'enre na'en. ¹⁶Xi tu kui jngututu xi bi 'me 'ba xi tijñajin ndi'i xi tu'yá ma tsitiñat'are. Nisa 'yá= be 'ba ni'yá ma kutsejen'a.

iNgatja'yakun 'ba ngatjas'ere kjuañu ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

¹⁷Ngat'are xuta xi tjinre kjuanyina nga'e ngasun'ndio, t'ene_ri nga bi nk'a ngata'baxje yojore 'ba nga bi ngatakunre kjuanyina xi tjinre, ngat'a fe kibiu. Tusa ngatakunre Na'enchana xi niki tsjafanina= ngayéje xi machjenna tuxi sitsjaña.

¹⁸Ba 'ba nde t'e_ri nijmi xi tjinre kjuanyina nga ngatatsichjen tonre nga sa'en xi nda. Nga sa'en kibiu, kui= xi sinyinakjin. 'Ba nga ko ngayéje inimare ngatatsjare xuta xi yak'a mé= xi machjenre 'ba ngatatsja'ndere xuta nga sichjen xi tjinre. ¹⁹Ba 'batsa'en ti'bejñatjo xi kjuanyina fa xi kuasekore nixtjin xi sa'e ndiba. 'Ba 'batsa'en k'uendukun kjuakixi jotsa'en je kitsja ts'a Na'enchana.

²⁰Ji Timoteo, nda tikuendai xi kjiningantsjari. Bi basen ñejen en xi tumé chjire xi tse'e ngasun'ndio ninga en xi fosire xuta ndesu xi tsu nga tjinre kjuankjin kakun. ²¹Ngu tjin xi kuakjainre ngat'are kjuankjin kakun ndesubiu 'ba 'batsa'en tsikinyat'axinre ngat'are xi makjainna.

Ngatjas'enu kjuandare Na'enchana.

Xujun xi majóni xi kitsikasenre San Pablo Timoteo

2 TIMOTEO

1 An, Pablo, tetsikasiã xujunbi, xi kichja'ajinna ngat'are Na'enchana nga jngu apóstore Jesucristo kuáan. Kjinikasenna tuxi kue'eña nijmi ngat'are kjuabenichun xi sakure xuta xi tu jngu mako Cristo Jesús jotsa'en je kitsja ts'a Na'enchana. ²Tetsikasenra xujunbi, Timoteo, xi 'ñu tsimejénra joni tsa ki'ndina fa.

Ngatjas'eri kjuanda ko kjuanima kakun 'ba ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

³Tsja ra kjuanda Na'enchana, 'ba tsje tjin kjuafa'etsjenna nga tsa'exat'a ra kui, jo kitsa'en xuta chingana. 'Ba nga nixtjin nga nistjen nga fakua kui, ngantsjai fa'etsjenna ngat'a tsiji. ⁴Fa'etsjenna jotsa'en kichi'ndai kionga kitsikixant'ara 'ba 'ñu mejénna skue nganira, tuxi sitsejinni kjuatsja inimana. ⁵'Ba 'ba=nde tsikja'etsjia jotsa'en ngayéje inimari mankjainri ngat'are Na'enchana. Titjun naxk'enri xi Loida 'mi kuakjainre 'ba jaskan ngani Eunice xi nari. 'Ba be=re takuaan nga ko ji 'ba nde tsa'en mankjainri.

⁶Bamani, tetsikja'etsjenyanira nga titseya ngani kjuanda xi

kitsjari Na'enchana nga yanera ndsaa. ⁷Ngu Isennixtjintsje xi kitsjana Na'enchana bi tsa'en nga kjuikuan. Tusa tsjana kjuañu ko kjuanimejen 'ba ko kjuafa'etsjen xi tsja ndiyana jótsa'en kixi kuekua yojona. ⁸Bamani tsu'ba, bi nisuba ri yojori nga sikixiye ngat'are Na'enna Jesús 'ba ninga ngat'ana, nisi nduya tekjiya ngat'are kui. Tusa ko kjuañu xi tsjari Na'enchana, ngatakakori kjuanima xi kuitjaxtiukona ngat'are en ndare kui.

⁹Na'enchana xi kitsik'angina 'ba kinchjana nga kuan xuta tsje xi tse'e. Tunga bi tsa kinchjana tu ngat'are mé= xi kjiña'an, tusa jotsa'en je 'endatitjun 'ba jotjin kjuanda xi kika'ena ngat'are Cristo Jesús nga kje tsa'enjin ngasun'ndio. ¹⁰Kui kjuandabiu xi tijñatsejen nganda'e ngat'are Cristo Jesús xi ja'ekakutsejen vojore nga kitsik'angina. Ja'ekjaxin kjuañure kjuabeyo 'ba 'ejñatsejen nga kuan k'uendukun xuta 'ba bi nde kueyani tu ngat'are en ndare Na'enchana.

¹¹'Ba Na'enchana kitsa'enna jngu xi tsikja'axtiuya enre, jngu

apóstol 'ba maestru. ¹²Kui= kjuua tefa'axtiuñā kui kjuana'enbi. Tunga bi masubana, ngat'a 'be=ñā 'yá= ngat'are kuakjainna 'ba be=re takuaan nga tjinre kjua'ñu nga k'uejñatjo xi kitsingantsja ra ka'nda nga kjuae kui nixtjinbiu. ¹³Tenijin kakuin en nda xi yakuyara, 'ba kio tenijin kjuamakjain ko kjuanimejen xi tjinna nga tu jngu makua Cristo Jesús. ¹⁴'Ba ko kjua'ñu xi ba'ena ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana xi tijña ngajinna t'ejñatjai xi nda xi kjiningantsjari.

¹⁵Ngu jotsa'en je 'ye nga je kitsikumana mején ngats'i xuta xi tjin jo kji'i nangi Asia, ka'nda ko Figelo 'ba ko Hermógenes. ¹⁶Nga Na'enchana ngatja'animare xinkjin Onesíforo, ngat'a nkjin= ndiya kitsjana kjua'ñukakun 'ba bi kuasubare nga nduya tekjiyaa. ¹⁷Tusa nga ja'e naxinanda Roma, bi kitsikja'ejnda ka'nda nga kuasjai ra. ¹⁸Nga Na'enna Jesús ngatja'animare Onesíforo nixtjin nga kjuechu ngixkun kui. Ngu ji je nda 'ye jót'sa'en tsakasekona naxinanda Éfeso.

2 'Bamani ki'ndina, ta'e nga'ñu ri yojori ko kjuanda xi tjinna ngat'are Cristo Jesús. ²'Ba xi kjinu'ye xi kixiān ngixkun nkjin testigo, tingantsja ngani ri xuta xi ma chun ra ngat'are, xuta xi kuan kuakuya nganire xuta xi kja'ere.

³Ngatakakori kjuanima xi kuitjaxtiukonaā joni jngu chasoldadu xi nda xi tsa'exat'are Cristo Jesús. ⁴Nijnguú chasoldadu xi tikjan tsikjore yojore ngat'are xi tjin ngasun'ndio, ngat'a mején=re nga nda skue xi kitsja xare. ⁵'Ba

nde 'batsa'enni xuta xi tsa'en chuya, tsa bi nda sik'etjusun kjuatexumare chuyo, bi kuan xuntsja tsajmi xi ba'ere xi tsa'en. ⁶'Ba nde xuta xi 'ñu tsa'exa nga 'bentje tsajmi tjin=re ndiyare nga kui tjun sakure chan xi 'bakore. ⁷T'ejinkakuin mé= xi texinra, ngu Na'enna Jesús sa'en nga kuan kjinri ngayéje kibiu.

⁸Tikja'etsjenye ngat'are Jesucristo xi ja'aya nganire ngajinre mik'en, xi jendibani ntjere David. Kui en ndabi xi tetsikja'axtiuyaa. ⁹'Ba ngat'are en ndabiu nga tefa'aa kjuanima 'ba ka'nda tjita'ñaā ko na'ñu kicha joni tsa jngu xuta xi ch'okun kuāan. Tunga enre Na'enchana, bi tji'ñu. ¹⁰Kui= kjuua tichukjuakonina ngayéje xi temata'aan nga tu kjuanda tse'e xuta xi Na'enchana je ja'ajin, tuxi ko kui sakut'anire nga k'uangi ngat'are Cristo Jesús 'ba sakut'are kjuaje xi bi fe.

¹¹Enbi kjuakixi=:

Tsa eyakua Cristo,
'ba=nde kuetsubakunko ngaña.

¹²Tsa kakona nga temitjaxtia
kjuanima,

'ba=nde kjuatexumakua.
Tsa kuixan nga bi 'yaxkuan kui,
'ba=nde kui kuetsu nga bi
bexkunna.

¹³Tsa ña bi sik'etjusun ra kui,
tojo sik'etjusun= jotsa'en kitsja
ts'a,
ngat'a bi jó tsa'en enre.

¹⁴Tikja'etsjenya ri nts'ia kibiu
'ba t'ene ri ngixkun Na'enchana
nga bi ngatafosiyare tuxkia en.
Kibiu tumé chjire, tusa tsiskayare
kjuafa'etsjenre xuta xi nt'e.

¹⁵Ngayéje inimari ti'en mé= xi

nda ngixkun Na'enchana, tuxi nda skueni mé= xi teñe'en, joni jngu chu'nda xi bi masubare ngat'are xare, xi nda bakuya ngat'are en xi kjuakixi.

¹⁶Tisent'axin_ri en si xi tumé chjire xi tse'e ngasun'ndio. Ngu xi nchja nijmi enbiu ngisa minyat'axin ngisare Na'enchana. ¹⁷'Ba enre xutabiu jo=ni jngu chi'in fe'ndu xi tsikje 'ba bi nde mandani. 'Ba= inyatsa'en Himeneo ko Fileto. ¹⁸Kui xi je kit'axinre en xi kjuakixi. Inyatsu nga je= ja'a nixtjin nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en. 'Ba 'batsa'en inyatsiskayare kjuafa'etsjenre yak'a xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. ¹⁹Tunga enre Na'enchana jo=ni jngu tuts'in xjo xi 'ñu seña, ña 'bitsa'en kua'indut'a: "Na'enna Jesús be= xuta xi tse'e." 'Ba 'ba nde kua'indut'a ngayeje: "Ngats'i' xi tsu nga tse'e Na'enna Jesús tjinne=re nga kuinyat'axinre xi ch'otjin."

²⁰Joni ngaya jngu ni'ya je, bi tu suba tsajmi xi oro ko plata tjin. Tusa 'ba nde tjin tsajmi xi kuandakoni ya ko nangikiti. Tjin xi machjen ngajin s'i 'ba tjin xi tu machjenntsai. ²¹'Ba nde 'ba= tjinni ngajinna. Tsa tjin xi je kitsitsje yojore, kui jo=ni tsajmi xi machjen ngajin jngu s'i. Je tsje ya'a 'ba kuan sichjen Na'enchana. Je tijñandare yojore nga kuan sa'en ngayéje xa xi nda.

²²Tisent'axin_ri xi tsu inimare nchja nisti xi yak'a. 'Ba ñatjen ko xuta xi tsje tjindu inimare nga tsichjire Na'enna Jesús tangitjenggiu xi sa'en nga kixi kueko yojonu, kjuamakjain ngat'are

enre Na'enchana, kjuanimejen 'ba ko kjuaxiu. ²³Bi nisin_ri en si xi tsajainre ndiyare 'ba xi tumé chjire, ngat'a 'yani nga kio ndibanire kjuasi.

²⁴Xi tsa'exat'are Na'enna Jesús bi kjuasi skungajin, tusa nda ngatatsiko ngats'i xuta. Tjinnere nga nda kuanre kuakuyare xuta 'ba kuatsejndako mé= xi kuata'en. ²⁵Tjinnere nga k'uaxjenima yojore nga sja ndiyare xi stike xi kjuakixi. Ngu 'ba kuan tsa Na'enchana sa'en nga xutabiu sik'antjaiya inimare 'ba skue xi kjuakixi ²⁶'ba 'batsa'en nda sikja'etsjen ngani 'ba kuangare chen ña chanayiu titsu'ñure nga tsa'enko chanayiu xi mejénre.

3 'Ba nde ngatja'ye nga nixtjin xi sa'e ndiba s'e= kjuana'en. ²Ngu xuta 'ñu sisinre yojore 'ba 'ñu kuamejénre ton. Nk'a kakun kuan 'ba nk'a k'uaxje yojore ngayeje. Ch'otsa'en kuinchja ngat'are Na'enchana 'ba bi sik'etjusun enre xichare. Bi sja kjuanda ngat'are mé= xi sakure 'ba bi skuekun Na'enchana. ³Bi s'ere kjuanimejen 'ba bi kjua'animare xuta xi kja'ere. En ndesu kuinchja ngat'are xuta 'ba bi k'uechja'ndere mé= xi kuetsu yojore. Ts'en kuan 'ba kuastike ngayéje xi nda. ⁴Amigu xi ndesu sa'en yojore, bi tjun sikja'etsjen mé= xi sa'en, 'ba tse ngajinre kjuank'a kakun. Bi kuangisjai Na'enchana, tusa kuangisjai xi kuetsu yojore. ⁵'Ba sa'en joni tsa bekun Na'enchana, tunga k'uejñat'axin= kui fa kjua'ñu xi tsa'exajinre xuta xi tse'e Na'enchana.

Tisent'axin_ri xutabiu. ⁶Ngu xi 'ba kun, kui xi ko kjuamaña

fa'as'en ndaba xuta 'ba 'bonachare yanchjin xi inda tjinre, xi ya'anijin je 'ba kjefe nkjin kuya mé= xi tsu yojore. ⁷Yanchjinbiu ngantsjai inyasakuyare, tunga niñajanni nda mankjjinre xi kjuakixi.

⁸Jotsa'en nchja mago Janes ko Jambre 'echja'ndere Moisés nixtjin kuatse jan, 'ba nde tsa'en nchjabiu inya'bechja'ndere xi kjuakixi. Je ch'otjin kjuafa'etsjenre 'ba kitsichajin yojore ngat'are xi makjainna. ⁹Tunga bi kjin kjuachu nchjabiu, ngat'a s'ejñatsejen kjuachikunre ngixkun ngats'i xuta, jofa tsa'en kis'ejñatsejen ngat'are Janes ko Jambre.

¹⁰Tunga ji je nda 'ye mé= xi yakuya, 'ba jót'sa'en fikuā yojona, 'ba mé= xi mejénnā sa'aan, 'ba jót'sa'en tjinna kjuamakjain, kjuatsejnda, kjuanimejen, 'ba jót'sa'en tichukjuakonā xi temata'aan. ¹¹'Ya=ni nga kitsjengikenā xuta, 'ba ko ngat'are kjuanima xi ja'axtia, ko mé= xi kuata'aan naxinanda Antioquía ko naxinanda Ikonio 'ba ko naxinanda Litra. 'Ñu kitsjengikenā xuta, tunga Na'enna Jesús kitsik'angina ngajinre ngayéje kibiu.

¹²'Ba kjuakixi= nga ngats'i xi mejénre skuekun Na'enchana ngat'are Cristo Jesús, kui= xi 'ba nde sjenngicha ngat'are xuta.

¹³Tunga ngat'are xuta ch'okun ko xi 'beñu, tusa ngisa ch'okun kuan ngisa nga k'onacha 'ba nga 'ba nde x'onachare.

¹⁴Tunga ji, janda kixi t'ikue xi kisakuyari, xi ñu nda bere takuin, ngat'a 'yani 'yá= xi yakuyari kibiu.

¹⁵'Ba 'ba=nde 'ye nga 'ndani nga

sa'e ki'ndi kisakuyari ngat'are xujun ña kua'indut'a en tsjere Na'enchana. Enbiu xi tjinre kjua'ñu nga sjari kjuankjin kakun, tuxi k'uangini tu ngat'are nga mankjainri ngat'a tse'e Cristo Jesús. ¹⁶Isennixtjintsjere Na'enchana 'ejñajinre xuta xi kitsi'indu ngayéje xujun xi tse'e enre Na'enchana, 'ba kui= xujunbiu xi basekona nga bakuya_ra xuta, nga fakoyana, nga tsikasenga ndiyana, 'ba nga tsja ndiyana jót'sa'en kixi kuekua yojona, ¹⁷meni nga xuta xi tse'e Na'enchana nda k'uejñandani 'ba s'ere ngayéje xi machjenre nga sik'etjusun tume xa xi nda.

4 Te'benerā ngixkun Na'enchana 'ba ngixkun Cristo Jesús, xi jngu nixtjin sa'enre kjua xuta xi tjindukun ko xi je jesun, nga kuakutsejen yojore nga kuatexuma. ²Tikja'axtiuye en ndare Na'enchana. Tik'ejñandai yojori nga 'ba si'en tume nixtjinñu 'ba tume chubañu. Taku ndiya_ri xuta tsa bi nda tjin xi inyatsa'en, 'ba chukoye, 'ba ti'ñi kakun. Ngatjas'entsjairi kjuatsejnda nga kuakuye.

³Ngu kjua'e= nixtjin nga bi nde xukjuakonire xuta en xi kjuakixi xi sakuyare. Tusa sa'en jotsa'en kuetsu inimare 'ba kuangisjai nkjin maestru xi kuakuyare mé= xi kuatsjare nga kjuint'e.

⁴'Ba kuinyat'axinre 'ba k'uechjare ñojon ngat'are xi kjuakixiu. Tusa kuatesinre en chinga xi tsuya xuta.

⁵Tunga ji, nda tikja'etsjenntsjai 'ba ngatakakori kjuana'enbiu. Tu kui xa ti'anntsjai nga sikja'axtiuye en ndare Na'enchana. Nda tik'etjusun xari.

⁶Ngu ngat'a tsa'an, je mején kuan joni jngu chje xi kua'ere

Na'enchana. Je mején kjuae chuba nga kueya. ⁷Je nda kitsinchjat'aa ndiya xi Na'enchana 'ejñana 'ba je jechukjet'a chuya xi tetsa'aan. 'Ñu= tsakasejān kjuamakjainna. ⁸'Ba nganda'e tu tekuya ngisa_řa chji xi sakure xuta xi je kixi ngixkun Na'enchana. Xi sjana Na'enna Cristo Jesús xi kixi tsa'en kjuā, nga kjuā'e nixtjinbiu. 'Ba bi tu an tajngu sjana chjibiū, 'ba=nde ko ngatsi'i xuta xi 'ñu inyakyuare nga kjuā'e ngani.

⁹Tixatiyachi_ri yojori nga ta'a ndibachunna. ¹⁰Ngu Demas ngisa kitsimején xi tjin ngasun'ndio 'ba je kitsikumana nga kiji naxinanda Tesalónica. Crescente je kiji nangi Galacia, 'ba Tito je kiji nangi Dalmacia. ¹¹Tu Lucas sani tijñakona nga'e. Tinyisjai Marcos 'ba ndekue, ngat'a kui xi kuan kuasekona nga sa'en xa xi tetsa'aan. ¹²Tíquico kitsikasiān naxinanda Éfeso. ¹³'Ba kionga kjuendibai, ndekochi najñu ndujunā xi 'ejñaā naxinanda Troas, ndaba Carpo. 'Ba nde ndekochi xujunā ngayeje, 'ba xi ngisa 'ñu mejēnā nga kjuendekue kui xi kuandakoni tjiuxin.

¹⁴'Ñu ch'o kitsikona Alejandro, chinga xi tsinda tsajmi xi kicha ni. Na'enna Jesús xi be= jót'sa'en sik'echji ngat'are xi kitsa'en. ¹⁵'Ba

nde ji tikuendai yojori ngat'are kui ngayeje, ngat'a 'ñu= tjimastike ngat'are en xi tenikja'axtiuya.

¹⁶Nga titjun kitsikjantjaa yojonā ngixkun xuta xo, tu'yá tsakasekona. Ngatsi'i kitsikumana. Bi ngatakjebere kuenda Na'enchana mé= xi kitsa'en. ¹⁷Tunga Na'enna Jesús tsakaseko=na 'ba kitsjana kjuā'ñu, tuxi nda kuán kitsikja'axtiuyaña enre. Meni kjint'eni ngatsi'i xuta xi bi judío. 'Ba 'batsa'en kitsik'angina Na'enna nga'a ts'a tjiuxo. ¹⁸'Ba sik'angina ngajinre ngayéje kjuā xi ch'o tjin 'ba kueko=na ña batexuma ngank'aa. iNgatjas'ere kjuaje ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

¹⁹Ta'e_ri kjuate'ndana Prisca ko Aquila 'ba ko xi tjinduya ndaba Onesíforo. ²⁰Erasto tsik'ejña naxinanda Corinto. Trófimo kisatechi'in naxinanda Mileto 'ba kio kitsik'ejña. ²¹Tixatiyachi_ri yojori nga ndibachunna nga kje ba'ejín nixtjinre nch'an. Inyatsikasenri kjuate'nda Eubulo, Pudente, Lino, Claudia 'ba ko ngatsi'i nts'ia xi tjin nga'e.

²²Na'enna Jesucristo ngat'ejñakori. Ngatjas'e tsi'inu kjuandare Na'enchana.

Xujun xi San Pablo kitsikasenre

TITO

1 An, Pablo, tetsikasiā xujunbi, xi jngu chu'ndare Na'enchana 'ba apóstore Jesucristo. Kitsa'e xana nga be'ia nijmi ngat'a tse'e enre, tuxi ngisa nda kuakjainnire xuta xi kiskja'ajin Na'enchana 'ba nga ngisa nda kuankjinre kjuakixi xi sakuyare ngat'are jótša'en tsje k'uendu ngat'are Na'enchana. ²Ba 'batsa'en skunre nga sakure kjuabenichun xi bi fet'a. Na'enchana kitsuyatitjun kibiū nga kje tsa'enjīn ngasun'ndio, 'ba kui niñajanni 'bonacha. ³Ba 'ejñatsejen enbi nixtjin xi kui je 'ejñaā, en nda xi an tetsikja'axtiuyaa nganda'e, xi kuangantsja nga 'exana Na'enchana xi tsik'angina. ⁴Tetsikasenra xujunbi Tito, xi joni ki'ndina fa kuāin tu ngat'are mé= xi tu jngu makjainna.

Ngatjas'eri kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Jesucristo xi tsik'angina.

⁵Ngā kitsik'ejñara isla Creta kui= nga tuxi k'uendani xi kis'ejñat'ia kio 'ba nga xki naxinanda xi tjin kio kua'exa_ri nchja chinga xi tjin ngaya ningu, jotsa'en nga kixinra. ⁶Kuan kua'e xare xuta xi nda titsa'en tuxi tu'yá kuanejeni,

xi jngusa chjun tjinre, xi ki'ndire makjainre ngat'are Na'enchana 'ba xi bi tsure xuta nga tu kjuaska kjiya nindaku asa nga bi tsik'etjusun.

⁷Ngu jngu xi kuasentitjunre xi makjainre ngat'are Na'enchana, xare kui nga sikuenda xi tse'e Na'enna. Kui= kjua ngatjas'e xanire jngu xuta xi nda titsa'en tuxi tu'yá kuan kuanejeni, xi bi nk'a kakun, xi bi stijnda, xi bi xuta ch'i, xi bi xuta kjanko, 'ba xi bi ton tsimején, ⁸tusa xi tsjare nga'nde xuta ngaya ndaba, xi matsjare tsa'en xi nda, xi nda tsikja'etsjen, xi kixi fiko yojore, xi bekun Na'enchana, 'ba xi mare 'bechja'ndere yojore ngat'are xi bi nda. ⁹Tjinne=re nga nda k'uejñatjo en xi tjinre kjuakixi xi kisakuyare, tuxi 'ba nde kuan kuaku ndiyanire xuta xi kja'ere nga kuakuyare xi kjuakixi, 'ba tuxi kuan si'indani kakun xuta xi stike xi kjuakixi.

¹⁰Ngu ne nkjin tjin xi bi mejénre tsik'etjusun, xi nchja nijmi ngat'are en xi tumé chjire 'ba 'bonachare xuta. Kui fa xuta xi tsu ngayeje nga machjen nga xuta kuan circuncidar. ¹¹Kui xutabiu tjinnere nga s'echja ts'a, ngat'a inyabakuya= mé=

xi bi tjinni nga kuakuya, tuxi ton inyatsikejenni. 'Ba 'batsa'en inya'beñure jo kji'i xuta xi tjin गया ni'ya.

¹²Ka'nda jngu profeta xi ndekuini tse'e nchjabiu 'ba kitsu: "Xuta xi tse'e Creta en ndesu xi nchjantsjai. Jo=ni tjiuba ts'en, xuta xi bi tseré 'ba xi tse'é." ¹³'Ba kjuakixi= xi kitsu profetabiu. Kui= kjuamachjenni nga 'ñu xukoye, tuxi kixi kuekoni kjuamakjainna ¹⁴'ba tuxi bi kuinya ñojonni en chingare xuta judío xi tumé chjire 'ba ninga kjuatexuma xi tsja xuta xi minyat'axinre xi kjuakixi.

¹⁵Xuta xi tsje tjin kjuafa'etsjenre tsje yeje mare tumeñu. Tunga jndi yeje= mare nitumeñu xuta xi bi tsje tjin kjuafa'etsjenre 'ba bi makjainre ngat'are Na'enchana, ngat'a inimare ko kjuafa'etsjenre jndi. ¹⁶Kui xi tsu nga be Na'enchana, tunga mé= xi tsa'en bakutsejen nga bi kjuakixi nga makjainre ngat'are kui. Xutabiu ch'okun, bi tsik'etjusun, 'ba bi mare ña'an xi nda.

2 Tunga ji, tjinne=re nga kuakuye jofa tjin en nda xi bakuya. ²'Ba t'in_ri nchja chinga nga kixi= ngatjiko yojore, nga nda ngatja'yaxuta, nga nda ngatatsikja'etsjen, nga nda ngatjamakjainre ngat'are xi makjainna, 'ba nga ngatjas'ere kjuanimejen ko kjuatsejnda. ³'Ba yanchjin chinga 'ba nde tsa'en ngatjabekunntsjai Na'enchana. Bi ch'otsa'en ngatinchja ngat'are xuta 'ba bi yanchjin ch'i ngatjama. Tusa ngatakuya xi nda, ⁴ngatatsikinyanga ndiya yanchjin xi sa'e nisti yanchjin ngisa nga

simején xi'inre 'ba ko ki'ndire, ⁵nga nda ngatatsikja'etsjen 'ba nga tsje ngat'endu, nga ngatatsikuenda ndaba, nga nda xuta ngatjama, 'ba nga ngisa ngi'nde ngatjiko yojore ngat'are xi'inre. 'Ba 'batsa'en bi ch'otsa'en kuinchjani xuta ngat'are enre Na'enchana.

⁶'Ba nde 'batsa'enni, 'ba t'in_ri nchja nistiu nga nda ngatatsikja'etsjen. ⁷'Ba ngayéje mé= xi si'en, nda ti'en, tuxi k'uejña kusunni_ri. Nga kuakuye, ngatja'yare nga kixi tjin kjuafa'etsjenri 'ba nga te'yakuin yojori. ⁸En xi nda ngat'etju ndsu'bai xi bi kuanre kuaneje xuta, tuxi kuasubanire xuta xi mastikena ngat'a bi saku ndiyare jót'sa'en ch'otsa'en kuinchja ngat'ana.

⁹'Ba 'ba t'in_ri chu'nda xi tsindaa nga ngantsjai ngisa ngi'nde ngatjiko yojore ngat'are naire, nga ngatatsik'etjusunre, nga bi nga'a ngatjama ¹⁰'ba nga bi cheje ngatatsa'en. Tusa ngatakutsejen nga ma chunre ngat'are kui, tuxi ngayéje xi sa'en xianire nga nda tjin mé= xi kisakuyare ngat'are Na'enchana xi tsik'angina.

¹¹Ngu Na'enchana je 'ejñatsejen kjuanda xi ma tsik'angi ngatsi'i xuta. ¹²'Ba kui xi bakuyana nga k'uechja'nde_ra yojona xi bi tsje ngixkun Na'enchana 'ba xi tsu yojona nga'e ngasun'ndio. 'Ba bakuyana ngayeje nga nda nikja'etsjian, nga kixi ña'an, 'ba nga 'yakuan Na'enchana nga tetsuba ngisa nga'e ngasun'ndio. ¹³Ngu techuyaña nixtjin nga sichikunta'enna Na'enchana, nixtjin nga s'ejñatsejen kjuajere Jesucristo,

Na'enna xi 'ñu je 'ba xi tsik'angina.

¹⁴Kui xi kitsja vojore nga kjinik'en ngat'ana, tuxi 'echjintjai yejen jena 'ba kitsitsjena nga kitsa'enna jngu naxinanda xi tse'e, xi ngayéje inimare mejénre sa'en xi nda.

¹⁵Kui= kibi xi tjinnere nga kuakuya_ri xuta nga kuaku ndiya_ri 'ba xukoye. Ngatjabe xuta nga ji tjinri kjuañu. Tu'yá ngatjabetonri.

3 Tikja'etsjenya_ri xuta nga ngisa ngi'nde ngatjiko vojore ngat'are chikun 'ba ngat'are xutaxa. Ngatatsik'etjusun enre 'ba ngatja'betsubandantsjai nga sa'en xi nda. ²'Ba bi ch'otsa'en ngatinchja ngat'are tu'ya xutañu 'ba tu'yá ngatafosiko. Tusa nda xuta ngatjama 'ba nimakjua ngat'axje vojore ngajinre ngatsi'i xuta.

³Ngu nganda'eñu 'ba=nde jñu kis'e kjuafa'etsjenna. Bi nda kjinikja'etsjian, bi kjinik'etjusan, 'ba kis'ejñuna nga kuakjainna xi bi kjuakixi. Tu kui kjiña'an nkjin kuya tsajmi xi tsu inimana 'ba xi mejénre yojona. Tsiketsubajian kjuach'o ko kjuaxin kakun. Kuastikena xuta 'ba kuastichakaña xingia gayeye.

⁴Tunga Na'enchana xi tsik'angina kis'ejñatsejen kjuandare ko kjuanimejen xi tjinre ngat'are xuta. ⁵Kui kitsik'angina. 'Ba bi ngat'a tsa kjiña'an xi nda tsa kui kjuakitsik'anginina, tusa ngat'a ja'anima_řa. Kitsitsje nganina nga kitsitsin nganina. Ngat'are Isennixtjintsjere kitsixatseya nganina. ⁶'Ba niki kitsjafanina= Na'enchana Isennixtjintsjere ngat'are Jesucristo xi tsik'angina. ⁷'Ba kitsikixiyana tu ngat'are kjuandare, 'ba 'batsa'en 'yaña nga

sakuna xi techuya_řa, nga s'ena kjuabenichun xi bi fet'a.

⁸Kjuakixi= enbiu 'ba mején=na nga 'ñu k'uene_ri xuta ngat'are xi xian, tuxi xuta xi je makjainre ngat'are Na'enchana tu kui sa sa'en xi nda. Ki=bi xi nda 'ba baseko ngatsi'i xuta. ⁹Tunga bi nisin_ri en si xi nchja nijmiko xinkjin xuta ngat'are xujun ña kua'indut'a ja'enre ntjere xuta chingare ña kui jendibani, ninga ngat'are en xi fosiyako xinkjin, ninga ngat'are xi fosiyare ngat'are kjuatexumo. Ngu kibi bi basekona 'ba tsajain ndiyare.

¹⁰Tsa tjin xi kuakjanya xuta xi makjainre ngat'are Na'enna, chukue jngu asa jó ndiya. Tunga tsa bi tsisinri, tichuxjejin ngajinre xi makjainre ngat'are Na'enna. ¹¹Ngu je 'ye nga xi 'ba titsa'en, kui xi je kjinikjetsun kjuafa'etsjenre 'ba ndiyare je tsu'baya. Nde kui tifiko tajnguni vojore ña chajaa.

¹²Nga sikasenřa Artemas asa Tíquico, tixatiyachiri yojori nga ndibachunnağ naxinanda Nicópolis. Ngu je 'batsa'en tejñandağ nga kio kjua'ana nixtjinre nch'an.

¹³'Ba tisekoyeje Zenas, xuta xi nchjantjai xuta, ko Apolos, tuxi janda kuajendujuni ndiyare 'ba tumé chajare. ¹⁴'Ba nga xuta xi tsajan ngatjamare nga tu kui sa'en xi nda 'ba ngatatsjare xuta mé= xi machjenre, tuxi bi tu kjuatjo k'uenduni.

¹⁵Inyatsikasenri kjuate'nda ngatsi'i xuta xi tjindakona nga'e. Ta'echi_ri kjuate'ndana xuta xi 'ñu tsimejénna tu ngat'are kjuamakjain xi tjinna.

Ngatjas'e tsi'inu kjuandare Na'enchana.

Xujun xi San Pablo kitsikasenre

FILEMÓN

¹An, Pablo, tetsikasiaṅ xujunbi, xi tekjiyaa nduya tu kjuare nga tetsikja'axtiuyaa en ndare Jesucristo, 'ba ko nts'ia Timoteo xi tijñakona nga'e. Tetsikasenra xujunbi Filemón, ji xi nimejénri xi ndekui xa teña'anni joni jin, ²ko Apia xi ndichja mani, ko Arquipo xi 'ba nde tikjanntjai enre Na'enchana joni ña, 'ba ko xi makjainre ngat'are Jesús xi mañajan ni'yari.

³Ngatas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

⁴Nga fakuṅ Na'enchana, ji tenijinntsjai kjuafa'etsjenna 'ba tsja ra kjuanda kui ngat'a tsiji. ⁵Ngat'a tji'be=na nijmi jótsa'en makjainri ngat'are Na'enna Jesús 'ba jótsa'en nimején kui 'ba ko ngats'i xuta tsjere Na'enchana. ⁶'Ba mi'a ra Na'enchana nga kjuamakjainna xi tujngu ngatabasekori nga ngisa nda kuankjinri ngayéje xi nda xi Na'enchana je kitsjana ngat'are Cristo Jesús. ⁷Ne tsja tjinna 'ba tisaku=na kjuañukakun ngat'are kjuanimejen xi tijñajinri. Ngat'a ngat'ari ji, nts'ia, xuta xi makjainre ngat'are Na'enna Jesús kisaku ngañure inimare.

⁸Bamani, ninga tjinna kjuañu ngixkun Cristo nga kuan k'uenera mé= xi tjinnere nga si'en, ⁹tunga tusa te'bets'ara jngu kjuanda ngat'a nimején=ña xingia. An Pablo xi je kuachingaa 'ba kjiyaa nduya tu ngat'are Cristo Jesús, ¹⁰temi'ara jngu kjuanda ngat'are Onésimo. Kui xi je joni tsa ki'ndina fa kuán nga'e ngaya nduyo ngat'a kuakjainre enre Na'enna nga jakuaa. ¹¹Kui xi nixtjin kuatse jan kuán ngat'ari joni xuta xi tumé chjire, tunga nganda'e je chjire ngat'ari 'ba ngat'ana.

¹²'Ba tetsikasen nganira. Chjubetjai jo fani tsa an. ¹³An mejénna nga k'uejñako ngisana tsakaiñu, tuxi kui kuasekonina xa xi ji mejénri si'en ngat'ana nganda'e nga tejñaa nduya tu ngat'are nga tetsikja'axtiuyaa en ndare Na'enna. ¹⁴Tunga bi mejénna tu chuba tsa'agan, tsa bi tjiingu takuin, tuxi ngajin inimari kjuendibani kjuanda xi si'en 'ba bi an k'uenera.

¹⁵Ngü tsa kui= kjuañu nixtjin tsakasant'axinniri Onésimo, tuxi ngat'ari k'uejñantsjaini nganda'e. ¹⁶Tunga nganda'e bi nde tsa joni jngu chu'nda xi tsindai. Tusa joni

jngu xuta xi ngisa 'ñu chji ngisare nga ko mare jngu chu'nda. Ngat'a je kuán jngu nts'ia xi nimijáan. An 'ñu tsimijaan, tunga ngisa 'ñu timején ngisai ji. Ngat'a xingia mani nga'e ngasun'ndio 'ba nts'ia mani ngat'are Cristo.

¹⁷Bamani, tsa mara ji joni jngu xuta xi ñatjen ña'axai, chjubetjai Onésimo jofatsa'en chjubetjonaa an. ¹⁸Tsa tjin me=ñu xi ch'o kitsa'en asa tjin tsajmi xi tjenje tsiji, an tik'echjina tsajmibiu. ¹⁹An Pablo ko ndsaá tetsi'induñá xujunbi. An k'uechjaa xi Onésimo tjenje tsiji, ninga bi sikja'etsjenyara nga 'ba nde tjenri tsa'an ka'nda inimari. ²⁰Jun nts'ia, ti'en kjuandabi ngat'are Na'enna. Ta'e nga'ñuri inimana ngat'are Cristo.

²¹'Ba=tsa'en tetsi'indaa, ngat'a bere takuaan nga kjuinu'ye enna 'ba ngisa= nda si'an ngisai nga kuanre xi temi'ara. ²²'Ba kja'e tsajmi temi'a ngisara. 'Ba nde t'endai jngu nga'nde ni'yari ña kuan kuatejñaa, ngat'a bere takuaan nga Na'enchana sjanu mé= xi techjo'o, nga kuan kjuikun_nuu.

²³Tetsikasenra kjuate'ndare Epafra, xi 'ba nde tijñakona nduya nga'e ngat'are en ndare Cristo Jesús. ²⁴'Ba nde tetsikasenra kjuate'ndare Marcos ko Aristarco ko Demas 'ba ko Lucas, nchja xi ndekui xa inyatsa'enni joni an.

²⁵Nga Na'enna Jesucristo ngatatsi chikunta'ennu.

Xujun xi kjinikasenre xuta hebreo

HEBREOS

1 A tu nkjin ka'a 'ba kja'e kjuanga tsa'en jako Na'enchana xuta chingana nga kitsikinchja nchja chinga profeta nixtjin kuatse jan. ²Tunga nixtjin fet'a xi tetsuba nganda'e Na'enchana kitsikasen Ki'ndire nga kjuakona ngojore kui. Na'enchana ja'ba kitsu nga Ki'ndire tse'e kuan ngayéje xi tjin, 'ba kui= ngat'are nga kitsinda ngasun'ndio. ³Ki'ndiu xi 'bejñatsejen yeje kjuajere Na'enchana, 'ba kui= xi isenre fa xi bakutsejen 'yá=ñu fani Na'enchana, 'ba kui xi tsa'en nga s'e ngayéje xi tjin tu ngat'are kjuañure enre. Kionga je 'echjintjai jena tuxi kuatsjeña, ngank'aa kik'eña ngate kixire Na'enchana.

⁴Ki'ndiu xi ngisa je kuán ngisa nga ko mare ankje, jotsa'en ngisa je ngisa ja'en xi kika'ere. ⁵Ngat'a Na'enchana 'bi kitsure: "Ji xi Ki'ndina, an= ña xi Na'enri mani nganda'e." Tunga nijnguú ankje 'ba kik'inre. 'Ba ninga bi ngat'are jngu ankje kinchja Na'enchana nga 'ba kitsu: "An kuan Na'enre, 'ba kui kuan Ki'ndina." ⁶'Ba nga tsikasen masenre Ki'ndi titjunre ngasun'ndio, 'ba tsu:

"Ngatsi'i ankjelere Na'enchana ngatatsichjire."

⁷Ngat'are ankjele= 'ba kitsu Na'enchana nga kinchja: "Na'enchana tsa'en ankjelere joni ntjo, 'ba joni najenre ndi'i tsa'en xi tsa'exat'are." ⁸Tunga ngat'are Ki'ndiu 'ba kitsu nga kinchja:

Ji Na'en, ji xi kuatexumantsjai ka'nda nixtjin xi bi fet'a, 'ba si'ankixikixi=ni kjuua nga kuatexumai.

⁹Kjinimején mé= xi kixi tjin, 'ba kuastiche mé= xi bi nda. Kui= kjuañu kiskja'ajinniri Na'enchana xi Na'enri mani, 'ba ngisa kitsja ngisari kjuatsja nga ko mare xi tjindujinri.

¹⁰'Ba 'ba nde kitsu ngisa: Ji Na'en, 'ndani ngatuts'inre tsajmi kjiñ'en ngasun'ndio, 'ba ko ndsai kjiña'anni ngank'aa.

¹¹Kjue ngayéje tsajmibiu, tunga ji kuenintsjaini. Kuachinga= ngayéje tsajmibiu joni tsa najñu.

¹²Kjuakuye joni tsa chinga, 'ba sik'antjaiye joni najñu xi baja xuta.

Tunga ngat'ari ji, bi k'uantjaiye,

'ba bi kjue nuri.

¹³Ba kitsu Na'enchana: "Teni ngate kixina ka'nda nga xi stikeri ngi ndsakui k'uendaa." Tunga nijnguú ankje 'ba kik'inre.

¹⁴Ngat'a ngats'i ankje isennixtjin nini xi tsa'exat'are Na'enchana 'ba nikasen tuxi kuasekoni xuta xi sakure nga k'uangi.

2 Kui kjuañu tjinnere nga nda kuatesinni ra kjuakixi xi kjinu'ya, tuxi bi xin kjuiniña. ²Ngat'a ka'nda en xi kitsikja'axtiuya ankje nixtjin kuatse jan kis'ere kjuañu, 'ba kisakure chji xi 'bakore ngats'i xuta xi kiskjeje nga bi kitsik'etjusun ion. ³Kui= kjuañu nganda'e, çjót'sa'en kuan k'uangiña tsa bi nda kuatesin ra en nda xi tsik'angina? Na'enna Jesucristo fa tjun kitsuya jót'sa'en kuan k'uangiña, 'ba 'batsa'en kitsuyakixi nganina xi kjint'ere nga 'ba kitsu. ⁴Ba Na'enchana 'ba nde yakutsejen nga kui enbi xi kjuakixi, nga kitsa'en chubā xi bakutsejen kjuajere ko kjuañure nga ko nkjin kuya kjuakun, 'ba nga kitsitsojosunna jotsa'en nga kui mejénre kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere.

⁵Bi ngi kjuañure ankje 'ejña Na'enchana ngasun'nde xi 'batsa'en s'e, ngasun'nde xi techubani ra nganda'e. ⁶Tunga kua'indut'a xujun enre Na'enchana ña 'ba kitsu jngu xi kinchja:

¿'Yá=ñuni xuta nga ji tifa'etsjenri ngat'are?

¿'Yá=ñuni ki'ndire xuta nga ji tjimafori ngat'are?

⁷Kui ngutjunchi ngisa ngi'nde kjiñe'en nga ko mare ankjelebiu,

'ba kjiñe'en rey xi tjinre kjuaje 'ba xi xiakun,

⁸'ba ngi ndsakui kik'ejña ngayéje xi tjin.

Nga 'endungi Na'enchana ngi kjuañure xuta ngayéje xi tjin, nijnguú tsajmi xi tjin 'ejñat'axin. Tunga nganda'e kje 'yajían tsa je tjindungi ngi kjuañure xuta ngayéje xi tjin. ⁹Tunga te'yaña Jesús xi ngutjunchi ngisa ngi'nde kuán nga ko mare ankjelebiu. 'Ba te'yaña nga je kuán rey xi tjinre kjuaje 'ba xi 'yakun, ngat'a ja'a kjuabeya nga k'enntjai ngat'are ngats'i xuta. 'Ba kuán jo tjin kjuandare Na'enchana.

¹⁰Na'enchana kitsa'en ngayéje xi tjin 'ba ngat'are Na'enchana tjindu tsajmibiu, 'ba kui kuamejénre nga nkjin ki'ndi sakure kjuaje xi tse'e. 'Bamani, nda= kitsa'en Na'enchana nga kis'ejñandakjin Jesucristo ngat'are kjuanima xi kisakure, ngat'a kui xi sik'angi ki'ndibiu. ¹¹Ngat'a xi tsitsje xuta ko ngats'i xuta xi matsje, tu jngu mani Na'enre ngayeje. Kui kjuaja masubanire Ki'ndire Na'enchana nga nts'e tsure xutabiu. ¹²Nga tsu ña kua'indut'a enre Na'enchana:

Kue'e ra nijmi nts'ia ngat'ari, 'ba sichjira ngajinre xuta xi mañajan ngat'ari.

¹³Ba kitsu ngisa:

Makjainna ngat'are Na'enchana. 'Ba 'ba nde kitsu ngisa ngijngu ka'a: An nga'e, tesenkuā ki'ndi xi kitsjana Na'enchana.

¹⁴Ngat'a ki'ndibi jngu yojo xi ya'a, kui kjuaja Jesús ndekui yojo tsaka'ani ngayeje, tuxi kueyani 'ba 'batsa'en sikjekjuani xi tjinre kjuañure kjuabeyo, xi chanayiu. ¹⁵'Ba

'batsa'en Jesús kitsindaini ngats'i'i xuta xi tsakjunre kjuabeyo xi 'endu joni chu'nda nixtjin xi kitsa'ere tsakaiñu.

¹⁶Ngat'a 'yaña nga Jesús bi ankjele ja'ekaseko. Tusa ja'ekaseko xuta xi ntjere Abraham. ¹⁷Kui kjua 'ba fa kuánni joni nts'e, tuxi je kuánni ngixkun Na'enchana jngu na'mi titjun xi fa'animare xuta 'ba xi kixi fiko xare, tuxi kuán k'uechjintjaini jere xuta. ¹⁸'Ba ngat'a kui fa suba tsabe kjuanima 'ba kichut'ayako, 'ba nde tsa'en ma baseko nganda'e xi chut'ayako.

3 'Bamani, nts'ia xi tsjio xi 'ba nde kinchjanu Na'enchana, tsjatsa'en tikja'etsjion ngat'are Cristo Jesús. Nikixiya ngat'are kui nga kui xi kjinikasen 'ba xi na'mi titjunna.

²Xi kixi tsakasen ngixkun xi kitsja xare, jotsa'en Moisés 'ba nde kixi kiko xare ngajinre ngats'i'i xuta xi tse'e Na'enchana. Xuta xi tse'e Na'enchana, jo=ni jngu ni'ya. ³'Ba ngisa= je ngisa kjuaje xi 'bakore Jesús nga ko mare xi 'bakore Moisés, jotsa'en ngisa je kjuaje sakure xuta xi tsinda jngu ni'ya nga ko mare kjuaje xi sakure ni'yo.

⁴Niñare ni'ya xi tjin tjin= xi tsinda, tunga Na'enchana kitsinda ngayéje xi tjin. ⁵'Ba Moisés kuán jngu chu'nda xi kixi kiko xare ngajinre ngats'i'i xuta xi tse'e Na'enchana, xuta xi ndaba Na'enchana mani. Kui xi kitsuyakixi ngat'are xi jaskan kuetsu Na'enchana. ⁶Tunga ngat'are Cristo xi Ki'ndi kuán, kui xi kixi= fiko xare nga batexumare ndaba Na'enchana. 'Ba ni'yo, kuiña ña nganda'e, tsa tojo kixi kuinyajian

mé= xi chun_ra 'ba xi tsja mana, ngat'a techuya_ra mé= xi sjana Na'enchana.

⁷Kui kjuañu jotsa'en kua'indut'a xi tsu Isennixtjintsjere Na'enchana:

Tsa nganda'e kjuinu'yo jndare,

⁸bi taja ño'on inimanu, joni xuta xi 'ejñat'axin enna, nixtjin nga kiskut'ayakonā nangi t'axin.

⁹Kio kiskut'ayakonā xuta chinganu nga skue mé= xi sa'aan, nisi yachan nu tsabe mé= xi kitsa'aan.

¹⁰Kui kjua kuastikeña xutabiu, 'ba 'bi kixian: “Ngantsjai nixtjin bi kixi tjindu inimare, 'ba bi mejénre k'uetsumaya ndiya xi tsa'an.”

¹¹Ngajin kjuastina 'ba fa kixinkixia, nga niñajanni kjua's'en xutabiu nga'nde ña sikja'aya xuta xi tsa'an.

¹²Tikuendo yojonu nts'ia, nga tu'yá ngatjas'e ngajinnu xi bi kixi tjin inimare, xi bi makjainre 'ba sikasant'axinre Na'enchana xi tijñakun. ¹³Tusa nyujun nyujun ti'ñu kakun xingiu yejerañu “nganda'e” 'mi, tuxi tu'yá xi tjin ngajinnu k'onachanire je 'ba taja k'ueña inimare. ¹⁴Ngat'a tsa janda kixi kjuinyajian ka'nda nixtjin xi fet'a nga xun_ra jotsa'en 'nda ngatitjunre, sakuna mé= xi tse'e Cristo.

¹⁵Ngat'a fako ngisana enre Na'enchana ña 'batsa'en kua'indut'a: “Tsa nganda'e kjuinu'yo jndare, bi taja ño'on inimanu joni xuta xi 'ejñat'axin enna.” ¹⁶¿Yá= xuta xi

kjint'e enre Na'enchana, tunga 'ejñat'axin? ¿A bi ngatsi'i xuta xi 'etjuko Moisés nangi Egipto? ¹⁷ ¿'Ba 'yá= xuta xi Na'enchana kuastike yachan nu? ¿A bi xi kiskjeje, xi kis'endu mik'en yojore nangi t'axin? ¹⁸ 'Ba kionga 'ba fa kitsukixi Na'enchana nga: “Niñajanni kjua'as'en xutabiu nga'nde ña sikja'aya xuta xi tsa'an”, ¿'yá= xi 'ba kitsure nga 'ba kitsu? ¿A bi tu ngat'are xuta xi bi kitsik'etjusun enre? ¹⁹ 'Ba 'ba=tsa'en 'yaña nga bi kuán ja'as'en ngat'a bi kuakjainre.

4 Ngu, tijña=ngisa nganda'e enre Na'enchana xi titsuyatitjun nga kuitjas'ian nga'nde ña sikja'ayakua kui. Tunga tjinnere nga sikjo ra yojona, tuxi bi s'eni ngajinnu xi bi kjua'as'en nga'ndebiu. ² Ngat'a 'ba=nde kis'eya nijmina en ndare Na'enchana ngayeje, jotsa'en kis'eya nijmire xutabiu. Tunga ngat'are kui, bi tsakaseko en xi kik'inya, ngat'a bi kuakjainre ngat'are xi kjint'e.

³ Tunga ña xi je kuakjainna kuitjas'en=ña nga'nde ña sikja'aya xuta xi tse'e Na'enchana, nga'nde xi kitsu nga 'ba kitsu:

Ngajin kjuastina 'ba fa
kixinkixia,
nga niñajanni kjua'as'en xutabiu,
nga'nde ña sikja'ayakua xuta xi
tsa'an.

'Ba kitsu, nisi je kuajngure xare nixtjin nga kitsa'en ngasun'ndio.

⁴ Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ngat'are nixtjin xi mayatuni:

Xi mayatuni nixtjin kuajngure
ngayéje xare Na'enchana 'ba
kitsikja'aya.

⁵ 'Ba 'ba=nde tsu ngisa:

Niñajanni kjua'as'en xutabiu,
nga'nde ña sikja'ayakua xuta xi
tsa'an.

⁶ 'Bamani, chaja ngisa xuta xi kjua'as'en nga'ndebiu. Ngat'a xuta xi tjun kis'eya nijmire en ndare Na'enchana, bi kitsik'etjusun ion 'ba kui= kjua bi ja'as'enni nga'ndebiu. ⁷ Kui kjuañu 'ba nde 'endani Na'enchana kja'e nixtjin, jngu nixtjin xi “nganda'e” 'mire. 'Ba jaskan nga je ja'a nkjin nu, kitsikinchja David ngat'are nixtjinbiu, jotsa'en je kua'indut'a nga'e:

Tsa nganda'e kjuinu'yo jndare,
bi taja ño'on inimanu.

⁸ Ngat'a tsa Josué kiko xutabiu nga'nde nga sikja'aya, bi kuinchjare Na'enchana jaskan ngat'are kja'e nixtjin. ⁹ Kui= kjuañu chaja ngisanire nga sikja'aya xuta xi tse'e Na'enchana, jotsa'en kitsikja'aya Na'enchana xi mayatuni nixtjin. ¹⁰ Ngat'a xi kjua'as'en ña sikja'ayako Na'enchana, kui xi je kuajngure xare, jotsa'en Na'enchana kitsikja'aya nga je kuajngure xa xi kitsa'en. ¹¹ Kui kjua k'ueneni ra yojona nga kuitjas'ian ña sikja'ayakua Na'enchana, tuxi bi s'eni ngajinna jngu xi ska, nga kuajeya ndiyare xuta xi bi kitsik'etjusun ion.

¹² Ngat'a tijñakun 'ba tjin=re kjua'ñu enre Na'enchana. Ngisa yojó ngisa nga ko mare ngayéje kicha xi yojó ngojó ngatere. Fa'as'enjin ion nga fu'i ngamasenre inimana ko kjuafa'etsjenna, 'ba ngamasenre ña 'bongi nindana ko xine nindana. 'Bejñatsejen mé= xi nika'etsjian

ko mé= xi tjin ngajin inimana.

¹³Tsajain tsajmi xi kuanda xi bi tjibe Na'enchana. Tusa 'yare 'ba tjindu tsejen ngayéje tsajmibiu ngixkun xi tjinnere nga kua'era kuenda.

¹⁴Kui kjua tjinnenire nga janda kixi kuinyajian mé= xi nikixiya. Ngat'a tjin=na jngu na'mi titjun xi 'ñu je xi ja'as'en ngank'aa, xi Jesús Ki'ndire Na'enchana. ¹⁵'Ba na'mi titjunna, kui= xi mare fa'animara nga be kjua'indana. Ngat'a kui 'ba=nde kichut'ayako joni ña, tunga kui niñajanni kiskjeje. ¹⁶Kui kjua bi kjuikunniña nga sitiñat'a 'ba xukua Na'enchana xi batexumana 'ba tsjana kjuandare, tuxi sakunina kjuanima kakun ko kjuanda xi kuasekona nga kuitjaxtia kjuanima.

5 Ngat'a ngatsi'i xi na'mi titjun kuán chja'ajin ngajinre xuta xi yak'a 'ba ba'e xare nga kui sa'exantjaire xuta ngixkun Na'enchana, tuxi sjani chje 'ba sik'en tjiuba ngat'are jere. ²'Ba mare fa'animare xuta xi bi nda mankjinnere ko xi fi ndiya xi bi kjuakixi, ngat'a na'mi titjun, 'ba=nde inda titsubare ngayeje. ³'Ba ngat'a inda titsubare, kui= kjua machjenni nga 'ba nde tsja chje xi tse'e ngat'are jere, jotsa'en tsja chje ngat'are jere naxinando.

⁴'Ba ni'yá xi tu kuenda tse'e ma kjebe xa je xi tjinre jngu na'mi titjun. Tusa Na'enchana nchjare nga tsja xare, jotsa'en kinchjare Aarón nixtjin kuate se jan. ⁵'Bamani, ninga Cristo bi nk'a ts'axje yojore, tsa tu kuenda tse'e na'mi titjun kitsa'en tajngu yojore. Tusa Na'enchana kiskja'ajin 'ba kitsure:

Ji xi Ki'ndina,
an= ña Na'enri nganda'e.

⁶'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ngayeje:

Ji jngu na'mi kuáin ngantsjai nixtjin.

'Ba 'ba nde tjin xari joni xi tse'e Melquisedec.

⁷'Ba kionga Cristo tsik'ejña ngasun'ndio, jako Na'enchana nga 'ñu kinchja 'ba kiski'ndakoni, 'ba tsi'are nga k'uejñat'axinre kjuabeyo. 'Ba yasen ñojon Na'enchana mé= xi kitsu, ngat'a kji'yakun Na'enchana ngat'are kui. ⁸Ninga tsa kui xi Ki'ndire Na'enchana, ngajinre kjuanima xi kuata'en kuánre jotsa'en sik'etjusunre. ⁹'Ba nga je kis'ejñandakjin, kuán kjua'bangi xi bi fet'a ngat'are ngatsi'i xuta xi sik'etjusun enre. ¹⁰'Ba Na'enchana kitsa'en na'mi titjun nga kitsjare xa joni xare Melquisedec.

¹¹Ngat'are tsajmibi ne tjin ngisa mé= xi kuixiñ. Tunga ne na'en tjin nga k'uejñatsijian, ngat'a bi nde ta'a mankjinninu. ¹²Je nda'e kuakjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba 'ba= tjinni nga je maestru kuon tsakaiñu, tunga machjennu nga tjin xi kuakuya nganinu xi tjun kisakuyanu ngat'are enre Na'enchana. Ngu jun je kuán ngañu joni ki'ndi nisti xi machjenre ndachiki, 'ba bi xichine xi taja. ¹³Ngatsi'i xi baki, ki'ndi nisti ngisa 'ba kje bejín xi kixi tjin. ¹⁴Tunga xichine xi taja, kui xi kjine xi je chinga, xi tsichjenntsjai kjuafa'etsjenre, tuxi beni mé= xi nda 'ba xi bi nda.

6 'Bamani, bi kuinyajinña ngajinre mé= xi tjun

kisakuyana ngat'are Cristo, tusa tangin ndujukua xi tse'e Cristo xi sakuyare xuta chinga. Bi nde siku'bekun ngisaña xi tjun, xi tsu jó kji'i machjen nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenna 'ba nga k'uejñat'axian mé= xi ña'an xi fikona kjuabeya, 'ba nga kuakjainna ngat'a tse'e Na'enchana. ²Bi nde machjenninu nga sakuya ngisanu ngat'are kjuasatenda, 'ba nga nts'ia fane_ra ndsa, 'ba nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en nga kuanre kjua nixtjin xi fet'ani. ³K'uenda kibiu 'ba kuekondaja, tsa Na'enchana tsja'ndena.

⁴Ngat'a ngat'are xuta xi je kitsa'ere kjuanda nga kuankjinre xi tse'e Na'enchana, 'ba kitsitsjako xi tsjana Na'enchana, 'ba kisakut'are Isennixtjintsjere Na'enchana, ⁵'ba kitsitsjajin en ndare Na'enchana ko kjuañu xi s'e nixtjin xi sa'e ndiba, ⁶tunga tsa kja'e ndiya skja'ajin xi je kiskut'a ngayéje kibiu, bi nde s'eni jótsa'en nga kuan kuaxatse ngani tuxi sik'antjaiyani kjuafa'etsjenre 'ba kjuae ngani ngixkun Na'enchana. Ngat'a tu kuenda tse'e= tibat'a ngani kru Ki'ndire Na'enchana 'ba titsja'nde nga k'uejnucha ngani.

⁷Ngat'a xuta xi janda makjainre, jo=ni nangi xi 'bingi tsi xi kjit'a ba'anere 'ba tsjare chan xi machjenre xuta xi tsa'exasun nangiu, 'ba Na'enchana tsichikunta'en. ⁸Tunga ngat'are xuta xi kja'e ndiya kjebe, jo=ni nangi xi 'ba nde ba'anere tsi 'ba tusa na'ya ko na'yantsje tsja. Tumé chjire nangiu ya'a, 'ba tu je tsajmi xi bi nda ngixkun Na'enchana. 'Ba tu kuiti= ngisa.

⁹Tunga ngat'are jun nts'e xi nimejéen, ninga tsa 'batsa'en tenukjuai, tunga be=re takuin nga jun sakunu xi ngisa nda ngisa, xi tjenko kjuabangi. ¹⁰Ngat'a Na'enchana kixi= tsikona 'ba bi chiyajinre mé= xi kjiño'on 'ba jótsa'en kikakutsijion nga nimijíon kui, nga kjiña'axat'a_ru xuta tsje xi tse'e, jo teño'on ka'nda nganda'e. ¹¹Tunga mejénni nga nga jngu jnguu jun kuakutsejenntsjo nga teño'on xi nda nga ko fa inimanu ka'nda ngantsjai nixtjin, tuxi k'uetjusunkjinni xi techuya_ru. ¹²Bi mejénni tsa tse'é kuon. Tusa chjungu_ru xuta xi inyamakjainre 'ba xi inyas'ere kjuaje kakun 'ba kui= kjuae inyaxuntsjani xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare.

¹³Nga Na'enchana kitsuyatitjun ngat'are mé= xi sjare Abraham, ndekuini Na'enchana kitsika'anijin yojore ngat'are xi kitsu. Ngat'a tsajain xi ngisa je ngisa xi kuan sjare enre. ¹⁴'Ba kitsu Na'enchana: "Kjuakixi= nga sichikunta'enra 'ba 'ñu= nkjin sa'aan ki'ndiri." ¹⁵'Ba ko kjuatsejnda kiskuya Abraham 'ba kisakure xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare.

¹⁶Nga xuta 'benda jngu kjuae, tsja enre ngat'are xuta xi ngisa je ngisa nga ko mare kui. 'Ba tsa tjinkore kjuae xinkjin, tsja enre ngat'are xuta xi ngisa je ngisa nga ko mare kui 'ba 'batsa'en s'enda tume kjuañu. ¹⁷'Ba ngat'are Na'enchana, nga kitsuyatitjun mé= xi sja, kuamejénre nga k'uejñatsejenfare xuta xi xuntsja tsajmibu nga niñajanni jó sa'en enre. Kui kjuae 'ba nde kitsjani enre ngat'are kui

fa kionga kitsuyatitjun mé= xi sja.
¹⁸Ngójó en xi kitsu Na'enchana bi ma 'bantjaiya, 'ba bi ma 'bonacha Na'enchana nga nchja. 'Ba 'batsa'en ña xi temangint'ia tuxi kuasekonina nga sakuna kjuañu kakun nga xun_ ra ngat'are xi techuya nga sjana Na'enchana.

¹⁹Nga 'batsa'en techuya ngat'are Na'enchana, jo=ni kicha le'ba xi chanikja'ajin ngajin ndachikun, xi fajña'ñunire barku. Ngat'a nga techuya_ ra mé= xi xuntsja, kui xi tsa'en nga s'ejngu inimana 'ba 'ñu tsikinyana. 'Ba fikona ka'nda nga'nde xi 'ñu tsje, nga'nde xi tijña ngastun najñu xi tjenchja ngamasenre ningu xi kjiñña ngank'aa. ²⁰Ngat'a ja'as'en Jesús nga'ndebiu ngat'ana nga kijititjunna. Xi kuán na'mi titjun ka'nda ngantsjai nixtjin nga kitsa'ere xa joni xi tse'e Melquisedec.

7 Ngat'are Melquisedec, kui xi kuán rey nangi Salem 'ba 'ba nde na'mi xi tse'e Na'enchana xi tijña ngank'aa. Kionga ja'e ngani Abraham jaskan nga kitsa'enre nchja xi rey xi kiskjanko, Melquisedec kikja'aya ndiya 'ba kitsichikunta'en. ²'Ba Abraham kitsjare jngu yá xi te ya ka'a tjinre ngayéje xi kitsa'en. Ja'en Melquisedec, kui xi tsunire “rey xi tjinre kjuakixi.” 'Ba rey xi tse'e Salem, kui xi tsunire “rey xi tjinre kjuaxiu.” ³Tumé kua'indut'a ngat'are na'enre ko nare 'ba ko ntje xi jendibani Melquisedec, ninga nga kitsin 'ba ninga nga k'en. Jo=ni Ki'ndire Na'enchana 'ba tojo na'mi ka'nda ngantsjai nixtjin.

⁴Chutsijon á tsa'en jeni Melquisedec. Ka'nda xuta chingana

Abraham kitsjare jngu yá xi te ya ka'a tjinre ngayéje xi kitsa'en nga kiskjanko nchja xi rey. ⁵'Ba=tsa'en kua'indut'a kjuatexumare Na'enchana nga na'mi xi ndibanire ntjere na'mi Leví tjinnere nga skjebe chjire naxinando jngu yá xi te ya ka'a tjinre ngayéje xi sakure, ninga xinkjin mani 'ba tu jngu ntjere Abraham ndibanire ngayeje. ⁶Tunga Melquisedec xi bi ntjere na'mi Leví ndibanire, kui xi kisakure jngu yá xi te ya ka'a tjinre ngayéje xi kisakure Abraham 'ba kitsichikunta'en Abraham, xuta xi Na'enchana ja'ba je kitsuyatitjunre mé= xi sjare. ⁷'Ba 'ba= tjin nga ngisa je ngisa xi tsichikunta'en nga ko mare xi nichikunta'en.

⁸Ngat'are na'mi xi kjebechjire naxinando, 'ba=nde tu xuta xi 'me. Tunga enre Na'enchana be'ekixifani nijmi ngat'are Melquisedec nga jo=ni tsa tijñakun ngisa. ⁹'Ba ma mixan nga na'mi xi ndibanire ntjere Leví xi kjebechji nganda'e 'ba nde 'echjire jngu yá Melquisedec kionga Abraham kitsjare jngu yá. ¹⁰Ngat'a ninga kje tsiín Leví, jo=ni tsa tijñajin ngajin yojore Abraham nixtjin nga ja'ekja'aya ndiya Melquisedec.

¹¹'Ba xuta xi tse'e Israel kika'ere kjuatexumare Na'enchana nga tjinre xa Aarón, na'mi xi ndibanire ntjere Leví. Tunga bi kuajngunire xare na'mibi nga kitsitsjekjin xuta. Kui= kjua kuachjenni nga ja'eni kja'e na'mi xi kitsa'exare joni xi tse'e Melquisedec 'ba bi joni xi tse'e Aarón.

¹²Ngu, nga 'bantjaiya xare na'mi, 'ba=nde tjinnere nga nik'antjaiya

kjuatexumo ngayeje. ¹³Ngat'a xi nchjani enre Na'enchana, xi kua'ere xa joni xi tse'e Melquisedec, kui xi ndibanire kja'e ntjere xuta xi tse'e Israel, ña kje nisajnguú na'mi 'betukajin. ¹⁴Ngat'a 'yare nga Na'enna Jesucristo jendibani ntjere Judá, 'ba ngat'a tse'e ntjebiu tumé kitsu Moisés nga kinchja ngat'are na'miu.

¹⁵Ba ngisa= nda s'ejñatsejen nga kjuakixi= mé= xi temixan, ngat'a jngu na'mi xatse xi joni Melquisedec je ja'e. ¹⁶Bi kitsa'exare jotjin kjuatexuma xi tsuya nga ntje chinga kjuendibanire na'miu. Tusa kitsa'exare ngat'a tjinre kjuañu nga tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin. Ngat'a bi ma nikje. ¹⁷Ngu 'ba=tsa'en nikixiya ña kua'indut'a ngat'a tse'e:

Jngu= ni na'mi ka'nda ngantsjai nixtjin.

'Ba 'batjin xari joni xi tse'e Melquisedec.

¹⁸Bamani, kitukja'axin kjuatexuma chingó xi tse'e na'miu, ngat'a bi kis'ere kjuañu 'ba bi tsakasekona. ¹⁹Ngat'a nimé kitsitsjekjin kjuatexumo. Tunga nganda'e tjinna jngu kjuachuya xi ngisa= nda. Ngat'are kui tenitiñat'a ra Na'enchana.

²⁰Ba Na'enchana kitsika'anijin yojore nga k'uetjusun ion nga kitsja xare Jesucristo nga na'mi kuan. Bi 'ba kuán nga kika'e xare na'mi xi yak'a. ²¹Tunga ngat'are Jesucristo, Na'enchana kitsika'anijin yojore. Ngu 'ba=tsa'en kua'indut'a ña 'ba kik'inre:

Kitsika'anijin yojore Na'enchana 'ba bi jó sa'en enre.

Ji jngu na'mi kuáin ka'nda ngantsjai nixtjin.

²²'Ba 'batsa'en ngat'are Jesús Na'enchana 'endakokjua xuta xi tse'e, 'ba ngisa= nda kjuaxatsebi nga ko mare xi chingo.

²³'Ba ne nkjin kuán na'mi xi yak'a, ngat'a kjuabeyo bi kitsja'ndere nga kuendujuko xare. ²⁴Tunga kui, bi kjuet'a xare ngat'a tijñakunntsjai. ²⁵Kui kjuamanire tsik'angintsjai xuta xi tsitiñat'are Na'enchana tu ngat'are xare, ngat'a tijñakunntsjai ngantsjai nixtjin 'ba 'bets'antjaintsjai xuta xi tse'e.

²⁶Ngat'a jo=ni na'mi titjunbi xi machjenna, jngu xi tsje, xi bi tjinre kjuach'o, xi bi jndi, xi kji'naxjet'axin ngajinre xuta xi tjinre je 'ba kjinikijin ngank'aa. ²⁷Kui bi joni na'mi titjun xi yak'a. Bi tjinnere nga nyujun nyujun sja chje ngat'are jere 'ba jaskan ngat'are jere naxinando. Ngat'a jngu ka'a fani kitsja chje, nga kitsingantsja yojore. ²⁸Ngu kjuatexumo tsja xare joni na'mi titjun xuta xi indakjua. Tunga jaskan nga je kitsja Na'enchana kjuatexumo, 'ba=tsa'en kitsika'anijin yojore nga kitsja xare Ki'ndire xi tsjatsa'en kis'endakjin ka'nda ngantsjai nixtjin.

8 'Ba ngajinre ngayéje xi techuba nijmi ra, kui=bi xi ngisa chjire: Nga tjinna jngu na'mi titjun xi ñu je, xi kik'eña ngank'aa ña ngate kixire Na'enchana. ²Xi tjinre xa nga'nde ña ngisa tsje. Nga'ndebiu tijña ngaya ningu xi najñute ni xi kjuakixi. 'Ba bi kui xi xuta kitsinda, Na'enchana suba.

³Ngatsi'i na'mi titjun kitsa'exare tuxi sjani chje 'ba sik'enni tjiuba xi

fehuko xuta. Kui= kjuua na'mibi machjenni nga 'ba nde tsja chje. ⁴Tsa nga'era ngasun'ndio tijnā, bijín na'mi, ngat'a je tjin na'mi nga'e xi tsja chje jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo. ⁵Tunga na'mi xi tjin nga'e tsa'exaya nga'nde xi tu isenre ko nk'ianre xi tjin ngank'aa. 'Ba 'yaña kibi ngat'a kionga Moisés mején sinda ningu xi najñu teni, Na'enchana 'ba kitsure: “Nda chutsejen. 'Ba fa tjai ningu xi najñute jokji'i xi yakurā nga echuchunnaā ngijñacho.”

⁶Tunga nganda'e ngisa= nda ngisa xa xi kitsa'ere Jesucristo nga ko mare xare na'mi xi tjin ngasun'ndio, jotsa'en ngisa nda ngisa kjuua xatse xi Na'enchana 'endako xuta nganda'e. Ngat'are Jesucristo 'endakoni kjuua xatsebi ngat'a ja'ba je kitsuyatitjun nga sjare xuta tsajmi xi ngisa nda.

⁷Tsa tuméra kichajare kjuua xi tjun 'endako xuta Na'enchana, bijín kuachjen xi majóni. ⁸Tunga bi kuatsjare Na'enchana xi kitsa'en xuta xi tse'e 'ba kitsu:

Kjuua'e= nixtjin, tsu Na'enchana, nga k'uendako ngañaā kjuua xatse xuta xi tse'e Israel ko xuta xi tse'e Judá.

⁹'Ba kjuua xatse xi texin_ra, bi ngusun nga ko xi 'endakuā xuta chingare, nixtjin nga yafengia ntsja nga tso'oxjejian nangi Egipto. Ngat'a bi kixi tsikinyajin kjuua xi tjun 'endakuā, 'ba kui= kjuua kitsikumani_ra, tsu Na'enchana.

¹⁰Tunga kui kjuabi xi k'uendakuā xuta xi tse'e Israel

nixtjin xi sa'e ndiba, tsu Na'enchana.

K'uejñaa kjuatexumana ngajin kjuafa'etsjenre, 'ba nde si'indut'a ngajin inimare. An kuaan Na'enre, 'ba kui kuan naxinandana.

¹¹Bi nde 'batsa'en kuakuyanire xinkjin ninga nts'e, nga kuetsure nga ngatjabexkun Na'enchana. Ngat'a ngatsi'i skuexkunna, ka'nda xi ngisa ki'ndi ka'nda xi ngisa chinga.

¹²'Ba sichat'a_ra jere, 'ba bi nde sikja'etsjenyaña.

¹³Nga Na'enchana nchja ngat'are jngu kjuua xatse, tsu=nire nga je chinga xi tjun. 'Ba xi je chinga 'ba xi bi nde chjinire, kui xi bi nde tsé kuanire.

9 Ngu kjuua xi tjun 'enda Na'enchana kitsuya jotsa'en kjuinichjire, 'ba kis'ere nga'nde tsje xi kis'ejña nga'e ngasun'ndio. ²'Bitsa'en kuanda ningu xi najñute ni ko jó nga'nde. Nga'nde xi tjun, kui xi kik'in nga'nde tsje. Kio kis'ejña tsajmi ña tí ndi'i aseti 'ba kisasen yamixa xi s'endusun niñuxtla xi joni chje. ³'Ba ngamasenre ngojó nga'ndebiu, kis'etjenchja jngu najñu. 'Ba ngastun najñubiu kis'ejña nga'nde xi majóni xi nga'nde xi ngisa tsje kik'in. ⁴Kio kisasen altar xi oro ni ña tisun tjingusja. 'Ba nde kio kis'ejña kaxa xi oro yajun yejere, xi bakutsejen nga Na'enchana 'endako kjuua xuta xi tse'e. 'Ba ngaya kaxabiu kis'ejñaya jngu chutsin xi oro ni ña kixinya tsajmi xi mana 'mi. 'Ba nde kis'ejñaya yanisere Aarón xi

kuaxkjuenya ngani, 'ba ko ndiojote xi kua'indut'a kjuatexumo. ⁵Ba ngasun nk'are kaxabiu kixinyasun xi querubin 'mi xi yakutsejen kjuajere Na'enchana nga kitsja nk'ianre ko jngare nga'nde ña machat'a je. Tunga bi machjen nga ngisa tsé kjuinukjua ngat'are tsajmibiu nganda'e.

⁶Ba nga je 'batsa'en s'enda tsajmibiu, 'batsa'en fa'as'enntsjai na'miu nga'nde xi tijña titjun nga tsa'en xare. ⁷Tunga ngat'are nga'nde xi majóni, tu kui sani na'mi titjun fa'as'en kio, 'ba nga xki nu jngu ndiya fa'as'en sa. 'Ba tjinnere ba'a jin nga fa'as'en nga'ndebiu, tuxi sjani chje ngat'are jere 'ba ngat'are jere naxinando nga tsajngije 'ba ngat'are je xi tsixujin nga tjiññure. ⁸Ba 'batsa'en Isennixtjintsjere Na'enchana yakutsejen nga bi ma fa'as'en xuta nga'nde xi ngisa tsje, nga tojo sejña ngisa nga'nde xi titjun.

⁹Ngayéje tsajmibiu baku chuyana jó chun nixtjin xi tetsuba nganda'e. Ngat'a chje ko tjiuba xi nik'en bi mare tsitsjekjin kjuafa'etsjenre xuta xi 'batsa'en tsichjire Na'enchana. ¹⁰Kibiu tu ngat'are xichine sani 'ba ngat'are mé= xi 'yu 'ba ngat'are jótsa'en tsitsje vojore xuta ngixkun Na'enchana. Kui xi tu tsajmi sunnk'a xi tjinnere k'uetjusun ka'nda nga sixatseya Na'enchana xi tjin.

¹¹Tunga je= ja'e Cristo 'ba nganda'e kui= xi na'mi titjunre kjuanda xi sakuna ngat'a kui ja'as'en ningu xi najñute ni xi ngisa nda ngisa 'ba xi kjuakixikjin, xi bi xuta kitsinda, 'ba xi bi ngasun'ndio

tse'e. ¹²Ba jngu ndiya sani ja'as'en nga'nde xi ngisa tsje, 'ba bi ko jinre natendsu ninga tse'e ki'ndi ndija ja'as'enko. Niki jinre fani kiko 'ba 'batsa'en 'echjintjaini jena nga kitsindaina ka'nda ngantsjai nixtjin.

¹³Ba jinre tjiundija ko natendsu 'ba ko chojore ki'ndi ndija xi ti, kui xi s'etsojojunre xuta xi bi tsje ngixkun Na'enchana. 'Ba kjuakixi= nga matsje nga'e ngasun'ndio tsakaiñu. ¹⁴Tunga tsa 'batjin, ¿a bi ngisa tjinre kjuañu jinre Cristo? Ngat'are Isennixtjintsje xi tjiñakun nixtjin xi bi fet'a Cristo kitsingantsja vojore joni chje xi niki tsje ngixkun Na'enchana. Kui kjuaja jinre Cristo tsitsjeni kjuafa'etsjenna, tuxi bi nde si'anña xi fikona kjuabeya, tusa sichji_ra Na'enchana xi tjiñakun.

¹⁵Bamani, Cristo k'enntjai ngat'are xuta 'ba 'batsa'en kitsindaini ngat'are jere xi kitsa'en kionga chji ngisare kjuaja xi tjun 'enda Na'enchana. 'Ba ngat'are Cristo 'enda kjuaja xatse Na'enchana, tuxi kuan sakunire xuta xi nukjuare ngat'are kui kjuanda xi kitsuyatitjun nga sjantsjaire.

¹⁶Joni xuta, nga kje 'mejín, 'benda jngu xujun xi tsu mé= xi kuatse'e ki'ndire. Tunga bi kuan xuntsja ki'ndibiu tsajmibiu, tsa kje 'mejín xi 'ba 'batsa'en kitsi'indu. ¹⁷Ngat'a tu kio=nga chjire mé= xi 'enda xutabiu nixtjin nga kui kueya. Tunga tsa tjiña ngisa, kjeé chjiire xujunbiu.

¹⁸Ba 'ba nde kitsa'en Na'enchana. 'Ba nde ko jin 'endakoni kjuaja tjun 'enda. ¹⁹Ngat'a 'ba kitsa'en Moisés nga kitsuyare ngatsi'i xuta

naxinando nga jngu kjuatexuma xi kua'indut'a kjuatexumo. Kiskjebe jinre ki'ndi ndija ko tse'e natendsu nga kitsik'atjijinko nanda, 'ba kitsungijinkoni tsanga ini ko ya isopo. 'Ba kitsichjen nga 'etsojojunre xujun kjuatexumo ko ngatsi'i xuta naxinando. ²⁰'Ba 'bi kitsu Moisés: “Kui jin kibi xi titsa'en nga chjire kjua xi ti'bendakonu Na'enchana, xi kitsu nga si'on.” ²¹'Ba nde 'etsojojunre jinbiu Moisés ningu xi najñute ni 'ba ko ngayéje tsajmi xi machjen nga nichjire Na'enchana. ²²Jotsa'en kua'indut'a kjuatexuma, ngayéje xi tjin, ko jin tjinnere kuatsjeni. 'Ba bi machat'are jere xuta tsa bi k'uesten jin.

²³Batsa'en kuachjen nga kjinitsje tsajmibiu, xi tu kusunre sa xi tjin ngank'aa. Tunga ngat'are xi tjin ña ngank'aa fa, machjen=re chje xi ngisa nda ngisa nga ko mare jinre tjiuba. ²⁴Ngat'a Cristo bi ja'as'en nga'nde xi ngisa tsje xi ntsja xuta kuandakoni, xi tu kusunre sa xi kjuakixiu. Tusa ja'as'en ña ngank'aa fa 'ba tijña ngixkun Na'enchana nganda'e nga tinchjantjaina.

²⁵'Ba bi ja'as'en tuxi nkjin ndiya sjani chje yojore, jotsa'en fa'as'en na'miu nga'nde xi ngisa tsje nga xki nu fa'as'enko jinre tjiuba. ²⁶Tsa 'bara tjin, nkjinru ndiya k'en tsu'ba ka'nda nga kuanda ngasun'ndio 'ba ka'nda nganda'e. Tunga jngu ndiya sani yakutsejen yojore nixtjin xi fet'a xi tetsuba nganda'e, 'ba kitsingantsja yojore joni chje, tuxi 'ejñat'axinni jio. ²⁷'Ba jotjin nga ngatsi'i xuta tjinnere nga jngu ndiya kueya sa, 'ba jaskan kjua'e nixtjin nga kuanre kjua, ²⁸'ba=nde

Cristo jngu ndiya sa kuangantsja joni chje nga ja'axin jere nkjin xuta. 'Ba kjua'e=ngani xi majóni ndiya, tunga bi nde nga kua'anijinni jere xuta, tu kui sani nga sik'angi xi inyakuyare.

10 Ngat'a kjuatexumare Moisés, kui= xi tu nk'ianre tsajmi nda xi sa'e ndiba, 'ba bi fa kui tsajmi xi ndo. Kui kjua kjuatexumo niñajanni mare tsitsjekjin xuta xi xki nu tsitiñat'are Na'enchana nga tsjantsjai ndekuini chje. ²Ngat'a tsa jngu ndiyara matsje xuta xi 'batsa'en tsichjire Na'enchana, bi nde jndi s'eni kjuafa'etsjenre 'ba bi nde sjani chje. ³Tusa chje xi tsja, kui= xi tsikja'etsjenyare xki nu nga tjinre je. ⁴Ngat'a jinre tjiundija ko xi tse'e natendsu bi mare kja'axin je.

⁵Bamani, kionga Cristo ja'e ngasun'ndio, 'bi kitsu:

Bi kjinimején tjiuba xi nik'en ko chje.

Tusa kik'ejñandanaa jngu yojo.

⁶Bi kuatsjari tjiuba xi ti, ninga xi nik'en nga s'echjintjai ngat'are je.

⁷'Ba kio kixiän: “Nga'e tesiaän, ja'e=ñä tuxi sik'etjusunñä xi ji mejénri, Na'en, jotsa'en kua'indut'a enri ngat'ana.”

⁸'Bi kitsu titjun nga kinchja: “Bi kjinimején ninga bi kuatsjari tjiuba xi nik'en ko chje ko tjiuba xi ti 'ba ko xi nik'en nga machjintjai ngat'are je.” 'Ba kitsu, ninga tsa 'batsa'en kua'indut'a kjuatexumo nga tjinnere nga sja xuta tsajmibiu. ⁹'Ba jaskan kitsu ngisa: “Nga'e tesiaän. Ja'e=ñä tuxi sik'etjusunñä xi ji mejénri.” 'Ba 'batsa'en 'ejñat'axinni

xi tjun, tuxi 'ejñani xi majóni kjua.

¹⁰'Ba ngat'a kitsik'etjusun Jesucristo mé= xi mejénre Na'enchana, kui= kjua je matsjeña nga jngu ndiya sa kitsingantsja yojore joni chje.

¹¹'Ba ngatsi'i na'mi nyujun nyujun tsik'etjusun xare. Nkjin ndiya tu jngusa xa tsa'en nga tsja chje, chje xi niñajanni mare kja'axin je. ¹²Tunga Cristo jngu ndiya sani ka'nda ngantsjai nixtjin kitsja jngu sa chje ngat'are je, 'ba kio kik'ejña ngate kixire Na'enchana. ¹³'Ba kio tijña nga tikuya 'nda nga Na'enchana sik'endungi ndsaku xuta xi stike. ¹⁴Jngu sani chje kitsja tuxi kitsikixikjinni ka'nda ngantsjai nixtjin xuta xi kjinitsje.

¹⁵'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana tsuyakixina nga 'ba tsu:

¹⁶Kui= kjuabi xi k'uendakua
xutabiu,
nga kjuet'a nixtjinbiu, titsu
Na'enchana.
K'uejñaá kjuatexumanağ ngajin
inimare,
'ba nde si'indut'a ngajin
kjuafa'etsjenre.

¹⁷'Ba bi nde sikja'etsjenyaña
jere ko kjuach'ore.

¹⁸'Ba kionga nichat'a je, bi nde machjenni nga nik'en ngisa tjiuba ngat'are je.

¹⁹'Bamani nganda'e nts'ia, ngat'are jinre Jesús= tjinna kjuañukakun nga bitjas'ian nga'nde xi ngisa tsje.

²⁰Ngat'a Jesús kiskjex'ana jngu ndiya xatse xi fi ña kuetsubachan, ndiya xi fa'axtiumi najña xi tjenchja nga'nde xi ngisa tsje. Ngat'a kitsingantsja yojore, je kitju'i ndiyabiu. ²¹'Ba tjinn=na jngu na'mi je xi batexuma ni'yare Na'enchana.

²²Kui kjua sitiñat'ani_ra Na'enchana nga koni nga kixi tjinnimana 'ba nga bi jó kji'i kjuamakjainna. Ngat'a je kuatsje inimana 'ba bi nde jndi tjinni kjuafa'etsjenna, 'ba je kjinichunre yojona ko nanda tsje.

²³Bi jó ján kjua kakuan. Tusa kixi kuinyajian mé= xi nikixiya nga techuya_ra, ngat'a Na'enchana sik'etjusun mé= xi tsuyatitjun nga sa'en. ²⁴kuinyisjai ndiya_ra jótsa'en nga kuisekua xingia nga s'engisana kjuanimejen 'ba nga si'an ngisa xi nda. ²⁵Bi k'uejña kibiu nga janda kuañajankua= xingia, jo inyatsa'en yak'a. Tusa si'ñu kakunkaña xingia, 'ba ngisa 'ba si'an ngisa ngat'a te'yaña nga je tifechutiña nixtjin nga kjua'e Na'enna Jesús.

²⁶Ngat'a tsa 'ya nga je nini xi teña'an 'ba janda 'ba si'an ngisa, ninga tsa je kji'ya xi kjuakixi, bi nde tjinni sani chje xi kuan s'echjintjai jena. ²⁷Tu techuyakun ngisa_ra nixtjin kun nga kuan kjua, kionga ko ndi'i xi ñu sikjekoni Na'enchana xuta xi stike. ²⁸'Ba xi bi kuakjainre nga sik'etjusun kjuatexumare Moisés, kjinik'en nga ni'yá ja'animare ngat'are kui, koni enre tsa jó asa ján xuta xi kuetsuyakixi je xi kitsa'en. ²⁹'Ba tsa 'batsa'en ñu kun tjinni kjuatexumo, ¿jó= kuata'en xi tibasene Ki'ndire Na'enchana? ¿Jó= kuata'en xi tu kjuatjo tjimare jin xi 'endakoni Na'enchana kjua xatse xi 'enda, jin xi kitsitsjeni xuta xi 'ba tisa'en? ¿Jó= kuata'en xi ch'otsa'en nchja ngat'are Isennixtjintsje xi tsja kjuandare Na'enchana? 'Ñu= tse kjuanima xi sakure xi 'ba tisa'en. ³⁰Ngu 'yaña nga 'ba kitsu

Na'enchana: "An= ña xi singuajaa, an k'uechji_ra xuta mé= xi 'bakore."

'Ba 'ba nde kitsu: "Na'enchana sa'enre kjua naxinandare." ³¹ ¡Á tsa'en kunni nga ngaya ntsja Na'enchana xi tijnakun skaya xuta!

³² Tikja'etsjen_ru yojonu nixtjin kuatse jan, nga kuakjain titjunninu ngat'are Na'enna. 'Nu= kixi tsikinyo nga kichukjuakonu kjuanima xi tsitjaxtiu. ³³ Sa'ba ch'o kik'innu 'ba ch'o kjinikonu ngixkun naxinando, 'ba sa'ba tsikiseko xingiu kionga ndekuini tsajmi kuata'en. ³⁴ Ba nde ja'animanu xi kjiyuya nduya, 'ba kjinikjon nga kichja'anu xi tjinnu. Tsja kuánnu nga 'ba kuato'on, ngat'a 'yañu nga ngank'aa tjinnu xi ngisa nda ngisa xi bi fe.

³⁵ Bamani bi nikje_ru kakún, ngat'a tse chji xi sakunu tsa bi sichojo ngat'are mé= xi techuya_ru.

³⁶ Ba= tjinni nga skakonu xi temato'on, tuxi kuan si'anñu xi mejénre Na'enchana 'ba 'batsa'en sakunu xi kitsuyatitjun nga sja.

³⁷ Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Xi tjinni nga kjua'e ichi ichi chaja ngisare nga kjua'e, bi nde k'uandayanire.

³⁸ Xuta kixi xi tsa'an k'uejñakun tu ngat'are nga makjainre.

Tunga tsa siku'be ngani ngastun, bi nde tsja s'enina ngat'are kui.

³⁹ Tunga ña, bi xuta xi fini ngastun kuáan xi fi ña chajaa. Tusa makjainna ngat'a tse'e Na'enna 'ba 'batsa'en 'bangiña.

11 Nga makjainna ngat'a tse'e Na'enchana, 'yakixi=ña

nga sakuna xi techuya_ra 'ba be=re takuan nga kjuakixi= mé= xi bi te'ya. ² Ngat'a kuakjainre xuta xi kixi'e nixtjin kuatse jan, kui= kjua nda kjinukjuani ngat'are kui.

³ Ngat'a makjainna, kui kjua 'yaña nga en xi 'etjuni ts'a Na'enchana kitsa'enkoni ngasun'ndio 'ba mankjain=na nga tsajmi xi 'yare kuandani xi bi matsejen.

⁴ Ngat'a kuakjainre Abel, kui kjua kitsjanire Na'enchana chje xi ngisa nda ngisa nga ko mare xi kitsja Caín. Ngat'a kuakjainre, kui= kjua Na'enchana kitsuni nga kui jngu xuta kixi 'ba kiskjebetjo chjere. 'Ba ninga je k'en Abel, tibaku chuya ngisana jótsa'en kuakjainre.

⁵ Ba ngat'a Enoc kuakjainre, kui= kjua Na'enchana kiko tjikunni ngank'aa 'ba bi k'en. Bi nde kuasjaini, ngat'a Na'enchana kiko. 'Ba nga kje tjubejín, ja'ba nda kjinukjua ngat'are ngat'a kitsa'en xi kuatsjare Na'enchana. ⁶ Tunga tsa bi makjainre xuta, niñajanni sa'en xi matsjare Na'enchana. Ngat'a xi mejénre sitiñat'are Na'enchana, tjinnere nga kuakjainre nga kui tijña 'ba nga sjare chjire xuta xi mangisjai kui.

⁷ Ngat'a Noé kuakjainre, kui kjua kitsik'etjusunni ion nga Na'enchana kitsuyatitjunre ngat'are nga kuan tsajmi xi kje 'yaáre, 'ba kitsinda jngu barku nga kitsik'angi xinkjin. 'Ba ngat'are kjuamakjainbiu, jo=ni tsa yaneje xuta xi yak'a tuxi kuanire kjua. 'Ba ngat'a kuakjainre, kuakixi= ngixkun Na'enchana.

⁸ Ngat'a Abraham kuakjainre, kui= kjua kitsik'etjusunni ion nga kik'inre nga ngatji nangi xi

jaskan kua'ere, 'ba 'etju 'ba bi be ñá ñá kiji. ⁹Ngat'a kuakjainre, kui= kjua kuánni jngu xuta xi xin nangire nga tsik'ejña nangi xi ja'ba je kitsure Na'enchana nga sjare. Ni'ya xi najñute ni tsik'ejñaya, jotsa'en tsik'endu Isaac ko Jacob nga jaskanñu, xi 'ba nde kuatse'e ngayéje xi ja'ba je kitsure Na'enchana nga sjare. ¹⁰Ba kitsa'en Abraham, ngat'a kiskuyare nga k'uejña naxinanda xi 'ñu sejña xjo tuts'in, xi Na'enchana sa'en isenre 'ba sinda.

¹¹Ba ngat'a kuakjainre ngayeje, kui= kjua kitsa'e nire ngañu nga na'en kuan, ninga je 'ñu chinga 'ba 'ndikoni Sara, ngat'a kuakjainre nga Na'enchana sik'etjusun nga ko fani kjuakixi mé= xi kitsuyatitjunre.

¹²Ninga tsa bi nde tjinnire ngañu ngajin yojore, kis'ere ntje xi 'ñu nkjin kuán joni niñu xi tjin ngank'aa 'ba joni tsumi xi tjin ndai ndachikun xi bi ma s'exki.

¹³Ngatsi'i xutabiu jesun 'ba ka'nda kje sakuúre xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare. Tunga kuakjainre, 'ba tu kjin tsabe tsajmibiu 'ba kuatsjare ngat'are, 'ba tsabere yojore nga xuta xi xin nangire, xi tu tsik'etsumasun nga'e ngasun'ndio. ¹⁴Ba xi 'ba tsu, bakutsejen nga inyamangisjai xi nangire fa. ¹⁵Ngat'a tsa tojo kitsikja'etsjenra ngat'are nangi ña 'etjuni, kuán= kiji ngani nga'ndebiu tsakañu. ¹⁶Tunga kuamején=re jngu nangi xi ngisa nda ngisa, kui xi tsunire xi tjin ngank'aa. Kui kjua bi masubanire Na'enchana nga 'batsa'en 'yare nga kui xi Na'enre xutabiu, ngu kui je 'endare jngu naxinanda.

¹⁷Ngat'a kuakjainre Abraham, kui= kjua kitsjani Isaac joni chje, nga kiskut'ayako Na'enchana. Kuán kakun nga sja joni chje ki'ndire xi jngututu mani, ninga tsa ngat'are ki'ndiu kitsuyatitjunni Na'enchana ¹⁸nga 'ba kitsure: “Ngat'are Isaac ndibanire ntje xi s'eri.” ¹⁹Ba Abraham kitsikja'etsjen nga Na'enchana tjinre kjuañu nga sikja'aya nganire xuta ngajinre mik'en, 'ba kui= kjua kixuntsja ngani ki'ndire joni tsa ja'aya nganire.

²⁰Ba ngat'a Isaac kuakjainre, kui kjua kitsichikunta'enni Jacob ko Esau nga kitsuya xi jaskan s'ere.

²¹Ngat'a Jacob kuakjainre, kui kjua nga je mején kueya, kitsichikunta'enni nga jngu jngu ki'ndire Kuse 'ba kitsichjire Na'enchana nga kitsikindit'a yanisere.

²²Ngat'a Kuse kuakjainre, kui kjua nga je mején kueya, kitsuyani nga kjua'e nixtjin nga k'uetju xuta xi tse'e Israel nangi Egipto 'ba 'exa jó kjuiniko nindare.

²³Ngat'a xichare Moisés kuakjainre, kui kjua ján sa kitsik'ejña'moni ki'ndiu, ngat'a tsabe nga tsja kji'i ki'ndiu 'ba bi kitsakjunre kjuatexuma xi ts'axje reyre nangi Egipto.

²⁴Ngat'a Moisés kuakjainre, nga je chinga, bi nde kitsikjainni nga ki'ndire ki'ndi chjunre Faraón k'uinre. ²⁵Tusa kuamejénre nga 'ba nde kjua'ako kjuanima naxinandare Na'enchana 'ba bi nga sitsjajin ngutjun kjuatsja xi tsja je. ²⁶Ba kitsikja'etsjen nga ngisa chji ngisare kjuanima xi ja'axtiu ngat'are Cristo

nga ko mare kjuanyina xi tjin Egipto, ngat'a kiskuya=re chji xi jaskan sakure.

²⁷Ba ngat'a kuakjainre, kui= kjua 'etjuni nangi Egipto 'ba bi kitsakjunre kjuastire rey. 'Ba janda kitsi'ñu kakun, ngat'a jo fani tsa tsabe Na'enchana xi bi matsejen kuánre. ²⁸Ba ngat'a kuakjainre ngayeje, kui= kjua ts'axjeni s'i pascua 'ba 'exa nga jin s'etsojojunre xuntja ni'ya, tuxi ankje xi sik'en ki'ndi titjunre xuta xi tse'e Egipto bi sikoni ki'ndi titjunre xuta xi tse'e Israel.

²⁹Ngat'a xuta xi tse'e Israel kuakjainre, kui= kjua ja'axtiuni Ndachikun iniu joni tsa nangi kixi. Tunga xuta xi tse'e Egipto jesunjin nanda nga 'ba nde kuamejénre kjua'axtiu nga tjenngire. ³⁰Ba ngat'a kuakjainre ngayeje, kui= kjua tsixuyani xjore naxinanda Jericó, jaskan nga yatu nixtjin tsik'etsumandaire xuta xi tse'e Israel.

³¹Ngat'a kuakjainre chjun masen Rahab, kui= kjua bi ñatjen k'enkoni xi bi kuakjainre nga sik'etjusunre Na'enchana, ngat'a nda kiskjebetjo nchja xi tse'e Israel xi echukutsejen'ma nga'ndebiu.

³²Ba ímé= xi xin ngisaa? Bi kuannina chuba tsa kuinchjaa ngat'are Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David ko Samuel 'ba ko nchja chinga profeta. ³³Ngat'a kuakjainre xutabiu, kui= kjua kitsa'enni nga kiskjanko rey, 'ba kixi kitsa'en kjua, 'ba kisakure mé= xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare. 'Ba 'ba nde 'echja ts'a tjiuxa, ³⁴'ba kitsik'oya ndi'i xi 'ñu, 'ba kitsik'angi yojore

ngat'are kicha xi s'ere tsakaiñu, 'ba kitsja nga'ñure yojore ninga tsa je tsabere kakun nga je jejndare, 'ba 'ñu kakun kuán nga kiskjan, 'ba tsangatjenngi chasoldadu xi stike. ³⁵'Ba kis'e yanchjin xi kiskjebe tjikun ngani xinkjin xi je jesun tsakaiñu.

Tunga tjin yak'a xi jesun nga ja'a kjuanima, ngat'a bi kitsikjain nga kuanda, tuxi 'batsa'en sakunire nga'nde xi ngisa nda ngisa nga kjua'aya nganire. ³⁶Ba tjin xi tsejñucha 'ba kis'ere, 'ba ka'nda kis'e'ñukoni na'ñu kicha 'ba kis'eya nduya ngayeje. ³⁷Ba tjin xi ndiojo kjinik'enkoni, 'ba xi kicha 'nde'ñu kitiyani yojore, 'ba xi kicha kjinik'enkoni. 'Ba tjin xi tu nga i nga jaan tsik'etsuma nga tu tjiuxinre chutsanga= yaja ko xi tse'e natendsu. 'Ñu nima tsik'endu, 'ba kitsjenngicha, 'ba kjin'onre. ³⁸Xutabiu 'ñu nda kuán 'ba ngasun'ndio bi kui tsunire. Tu tsik'etsumasun= nangi t'axin 'ba ngajin ngijñacha, 'ba tsik'endungi ngi ngijo 'ba ña tixa ngi nanguu.

³⁹Nda kjinukjua ngat'are ngatsi'i xutabiu ngat'a kuakjainre, tunga bi kisakure xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare. ⁴⁰Ngat'a Na'enchana bajin kakun=na, kui= kjua ja'ba je tjindanire xi ngisa nda ngisa, tuxi bi kuakixikjinni xutabiu tsa bi ñatjen ko ña.

12 'Bamani, kitsendaina xuta xi baku chuyana jót'sa'en kuakjainre. Kui kjua k'uejñat'axinña tume xi tsina'enna ko je xi tsa'en nga skaa, 'ba kua'e nga'ñu_ra yojona nga kuiyutsanga ngisa ndiya xi fi ngisa. ²K'uet'antjsa tuxkuan

ngat'are Jesús, xi 'etuts'inre 'ba kitsijngukjin xi makjainna. Ja'ba je be kui kjuatsja xi sakure, kui kju kichukjuakonire nga k'en t'a kru 'ba bi kuenda kitsa'en kjuasuba xi kisakure nga 'batsa'en k'en. 'Ba jaskan tsik'ejña ngate kixire Na'enchana xi batexuma.

³Bamani tsu'ba, chutsejen kusun_ru Jesús xi kichukjuako yejere nga kitsujun kitsut'are xuta je, tuxi bi kjuejndaninu 'ba kjuere kakún. ⁴Ngu temixkjankoñu je, tunga kje sakunu kjuabeya nga 'ba teño'on. ⁵Ba je kjinichiyajiun en xi tsja ngañunu, xi tsuya nga jun xi ki'ndire Na'enchana. Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a:

Ji ki'ndina,
bi tu jan ngatjamari enre
Na'enchana xi baku ndiyari,
'ba bi ngatafere takuin nga
kjuatikori.

⁶Ngat'a Na'enchana baku ndiyare xi tsimején kui,
'ba 'ñu mejenre ngatsi'i xi
ki'ndire mani.

⁷Ngatachukjuakonu nga 'ñu kuejennu Na'enchana, ngat'a kui 'ba= tsikonu joni ki'ndire. Ngatsi'i xi na'en kuán 'ñu mejenre ki'ndire nga baku ndiyare. ⁸Tunga tsa bi 'ñu kuejennu Na'enchana josiko ngatsi'i ki'ndire, jun jo=ni ki'ndi xi tu 'batsa'en saku kuon 'ba bi xi ki'ndire fa.

⁹Nga sa'e ki'ndia, na'enna xi nga'e ngasun'ndio 'ñu mejenna 'ba 'yakun=ña ngat'are kibiu. ¿Jó fani kui bi ngisa kjuikuncha Na'enchana xi tiña ngank'aa, tuxi sakunina kjuabenichun? ¹⁰Tu chuba nixtjin 'ñu mejenna na'enna

nga'e ngasun'ndio nga baku ndiyana jotsa'en kui tsikja'etsjen, tunga Na'enchana 'ñu mejenna nga tu kjuanda tsajan, tuxi 'ba nde sakut'anina kjuatsjere. ¹¹'Ba kjuakixi= nga bi matsjana nga tjin xi 'ñu mejenna, tusa ma'onna. Tunga xi 'batsa'en baku ndiyare, kui= xi jaskan 'bejñajin kjuaxiu 'ba be jót'sa'en kixi fiko yojore.

¹²Bamani, ta'e nga'ñu ngani_ru ndso xi je tifejndare ko ndsakú xi bi nde tjinnire nga'ñu. ¹³Tjakixiu ndiya xi kuangiyo, tuxi kuandani ndsakú xi nimat'a 'ba bi nde kuatsitinni.

¹⁴Tinyisjo nga ngat'ekonu kjuaxiu ko ngatsi'i xuta 'ba nga ngatjas'enu kjuatsje. Ngat'a xi bi tjinre kjuatsje, bi skue Na'enchana. ¹⁵Nda chutsijon nga tu'yá ngatjas'e ngajinnu xi chajare kjuandare Na'enchana, tuxi bi s'eni xi sja s'e ngajin inimare 'ba 'batsa'en sja kjuana'en 'ba sa'en nga sijndi nkjin xuta. ¹⁶Ni'yá chajngi ngatjama, 'ba nde ninga ni'yá xi bi ngatjabekun Na'enchana joni Esau xi tu ngat'are jngusa xichine yateña xi sjare na'enre tsakaiñu joni ki'ndi titjun. ¹⁷'Ba 'yañu jotsa'en kjinik'ejñat'axín nga kuánñu, nga kuamejénre sakure kjuanichikunta'enre na'enre. Ninga tsa ko kjuachi'nda tsangisjai ndiyani, tunga bi nde kis'enire ki ngat'are mé= xi kitsa'en.

¹⁸Jun bi joni xuta xi tse'e Israel xi echu jngu ngijñacha xi tjin nga'e ngasun'ndio, xi kis'ejña ntsje ntsje nga titi, ña kuán nistjen nistjen 'ba kis'ejñu 'ba kuán ntjo, ¹⁹'ba kjinu'yare tjio ko jngu jnda xi kinchja. Xuta xi kjint'ere

jndo 'ets'a nga bi nde ngatjako ngisani. ²⁰Ngat'a bi kichukjuakore kjuatexuma xi 'bi kitsu: “Ka'nda tjiuba xi kuasensun ndsaku ngasun ngijñacho tjinnere nga ndiojo sãtere asa kicha kjuinuñare nga kjuinik'en.” ²¹Ne kun tjin tsajmi xi kuatsejen ka'nda Moisés kitsu: “Nase tefatsekun=ñã.”

²²Tunga ngat'are jun, echuñu ngijñacha Sión ko naxinanda xi tse'e Na'enchana xi tijñakun, naxinanda Jerusalén xi tijña ngank'aa, ñã ñu nkjin ankjele mañajan ko kjuatsja, ²³'ba ñã mañajan ki'ndire Na'enchana xi tjun xi kua'indut'a ja'enre ngank'aa. Echut'a ru Na'enchana xi sa'enre kjua ngats'i' xuta, 'ba ko ñã tjindu inimare xuta xi kixi kiko yojore, xi je kjinikixikjin. ²⁴Echut'a ru Jesús xi ngat'are kui 'endani kjua xatse Na'enchana 'ba ko jin xi kis'esten ngat'ana, xi ngisa nda nchja nga ko mare jinre Abel nixtjin kuatse jan.

²⁵Nda chutsijon 'ba bi nik'eññat'axiun xi fakona. Ngu bi kuán tsanga nixtjin kuatse jan xuta xi 'ejñat'axin xi kitsuya enre Na'enchana nga'e ngasun'ndio. Kui kjuañu, ¿jót'sa'en kuiyaña tsa bi kuatesin_ ra xi tijña ngank'aa, xi titsuyana enre Na'enchana?

²⁶Nixtjin kuatse jan jndare Na'enchana kitsikjatse t'anangiu, tunga nganda'e ts'a kitsja nga 'ba kitsu: “Ngijngu ndiya sikjatse ngisaa t'anangiu 'ba bi tu t'anangiu sa ko ngank'aa ngayeje.” ²⁷'Ba kionga tsu “ngijngu ndiya ngisa”, tsu=nire nga stjuxin tsajmi xi kjinindo xi ma teya, tuxi 'batsa'en s'enduni xi bi ma teya. ²⁸Bi ma teya ñã batexuma

Na'enchana, 'ba kui xi sakuna. Kui kjua kua'eni_ ra kjuanda Na'enchana 'ba sichji_ ra jotsa'en nga kui matsjare, nga 'ñu kuncha. ²⁹Ngat'a Na'enchana jo=ni jngu ndi'i xi tsikje tume yejeñu.

13 Janda timejénkaño nts'io xi tu jngu makjainnu. ²Bi nichiyajiun nga nda xjubetjo xi kjuechukunnu, ngat'a tjin= xi kiskjebetjo ankje ndaba ninga bi tsabe tsa ankje xi ja'ekun.

³Tikja'etsjion ngat'are xuta xi kjiyuya nduya, joni tsa ko jun tetsjuyako. 'Ba nde tikja'etsjion ngat'are xuta xi ch'o kjimata'en, joni tsa ko jun ndekui kjuana'en temitjaxtiu.

⁴Chakun tsi'u kjuabixon 'ba kixi tiko xingiu nga kuetsubako, ngat'a Na'enchana sa'enre kjua xi sa'en kjuachajngi ko xi sa'ent'are kjuachajngi xinkjin. ⁵Bi nimijíon ton, tusa t'ejngu kakún ngat'are xi je tjinnu. Ngat'a Na'enchana 'ba kitsu: “Niñajanni sik'eññara_ 'ba sikumarã.” ⁶Kui= kjua mani kakuan nga mixan:

Na'enchana basekonã;
bi sakjuã.

¿Mé= xi kuan sikonã xi tu xuta sa?

⁷Tikja'etsjion ngat'are xuta ngaku xi kis'enu, xi yakuyanú enre Na'enchana. Tikja'etsjion jót'sa'en tsik'endu, 'ba tsajmi nda xi kitsa'en ka'nda nga jet'a nixtjinre, 'ba 'batsa'en 'ba nde ngatjamakjainnu jotsa'en kuakjainre.

⁸Jesucristo tu kuintsjai, nixtjin xi ja'a, nganda'e 'ba ngantsjai nixtjin. ⁹Bi ba'e'ndio tsa tjin xi k'uejñunu nga kuakuyanú kja'e kjuanga en

xi bi kui. Ngisa= ndani nga saku ngañure inimana nga ko kjuandare Na'enchana 'ba bi ko kjuatexuma xi tsja xuta ngat'are xichine. Ngat'a xi tsik'etjusun xi bakuya xuta ngat'are xichine, kui= xi niñajanni basekore xuta.

¹⁰Tjin=na jngu altar, 'ba bi tixa'ndere na'mi xi tsa'exa ngaya ningu xi najñute ni nga skine chje xi s'endusun alto. ¹¹Ngat'a na'mi titjun fa'as'enko jinre tjiuba nga'nde xi ngisa tsje ngisa nga tsja chje ngat'are je, tunga yojore tjiubabiu tí t'axin ña tjindu xuta. ¹²'Ba 'ba nde tsa'en Jesús ja'a kjuanima ña t'axin ña tijña naxinando, tuxi ko jinre kitsitsjekoni naxinando. ¹³Bamani tsu'ba, tangitjenngia Jesús ña t'axin ña tjindu xuta, 'ba nde ngatasakuna kjuasuba xi kisakure. ¹⁴Ngat'a nga'e bi tjinna jngu naxinanda xi tijñantsjai, tusa teminyisja naxinanda xi jaskan s'e.

¹⁵Kui kjua sichjintsjaini_ra Na'enchana ngat'are Jesucristo 'ba 'batsa'en kua'eni_ra chje. Asa jo mixan, nga ngat'etju ndsu'ba en xi sikixiya nga kui tse'era. ¹⁶'Ba bi nichiyajiun nga nda siko xi yak'a 'ba nga kuisekokaño xingiu, ngat'a kui chjebiu xi matsjare Na'enchana.

¹⁷Tik'etjusun enre xi ngakunu 'ba ngisa ngi'nde teko yojonu, ngat'a kui xi inyatsikuendanu 'ba tjinnere sjare kuenda Na'enchana ngat'anu. 'Ba ti'on tuxi tsja s'enire nga

sa'exa 'ba bi iye kuanre xo, ngat'a 'ba=nde kjuanda tsojon tsa bi iye kuanre xo.

¹⁸Chuko Na'enchana ngat'ani. 'Ya=ni nga tsje tjin kjuafa'etsjenni 'ba mejénni nga janda kixi kuekue yojoni. ¹⁹Ñu temi'a_nuu nga chuko Na'enchana ngat'ana, tuxi sja'ndenina nga kjuikunxati ngani_nuu.

²⁰'Ba Na'enchana xi tsjana kjuaxiu 'ba xi kitsikja'aya nganire Na'enna Jesucristo ngajinre mik'en. Na'enna Jesucristo xi ngisa fa nda tsikuenda chutsanga, ngat'a ko jinre Na'enchana 'endakoni kjua xi bi fet'a. ²¹Kui ngatatsjanu ngayéje xi nda xi machjennu, tuxi kuan sik'etjusunñu xi kui mejénre, 'ba ngat'are Jesucristo ngatatsikona jotsa'en kui matsjare. Ngatjas'ere kjuaje Jesucristo ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

²²Jun nts'ia, te'bets'a_nuu nga ngatachukjuakonu en xi tetsi'indu_nuu nga'e nga tefakoya_nuu, ngat'a tu chuba kitsi'indu_nuu. ²³Mejénna nga xio nga je 'etju nduya nts'ia Timoteo. Tsa kjua'ekunxatina, kjuikuá ko kui nga kjuikun_nuu.

²⁴Ta'e_ru kjuate'nda ngats'i xi ngakunu ko ngats'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. Nts'ia xi tse'e Italia 'ba nde inyatsikasennu kjuate'nda.

²⁵Ngatjas'e tsi'inu kjuandare Na'enchana. 'Ba ngatjama.

Xujun xi kitsikasen

SANTIAGO

1 An, Santiago, xi tetsa'exat'a_ra Na'enchana ko Na'enna Jesucristo, tetsikasen_nuu kjuate'nda jun xi jendibañu nga tejó ntje xi xuta Israel, xi tetsubo ngajin nangi xi bi tse'e Israel.

²Jun nts'ia, 'ñu tsja t'e_ru kakún kionga chut'ayakonu nga ndibanio nkjin kuya kjuana'en. ³Ngu 'yañu kibi, nga manu bitjaxtiu nga chut'ayakonu ngat'are kjuamakjain xi tjinnu, 'ba=tsa'en ngisa manu nga chukjuanu tume xi mato'on.

⁴Tunga ta'e'nde_ru kjuachukjuabiu xi sakunu nga kui xi ngatatsijngukjin xa xi tsa'en ngajin inimanu, tuxi s'ejñandakjinñu, kuakixikjiun, 'ba tumé chat'anu.

⁵'Ba tsa tjin ngajinnu xi chajat'are kjuankjin kakun, ngatami'are Na'enchana. 'Ba kui sjare, ngat'a niki tsjafani=re xi machjenre ngatsi'i xuta 'ba bi jan be kakun. ⁶Tunga xi skui'are tsajmi Na'enchana tjinne=re nga kuakjainre 'ba bi jó ján kuaja inimare. Ngu xi jó ján baja inimare, jo=ni tsindiure ndachikun xi fiko i fiko jan ntjo. ⁷Xi 'ba sa'en, tumé ngatakuya nga sakure tsajmi

ngat'are Na'enchana, ⁸ngat'a jó=tsikja'etsjen 'ba niñajanni tsikjet'a xi kui 'betuts'inre.

⁹Nts'ia xi nima kuán, kui xi tsja ngatjas'ere, ngat'a Na'enchana nk'a ts'axje. ¹⁰'Ba tsja ngatjas'ere xi xuta nyina kuán, ngat'a Na'enchana ts'axjenima. Ngat'a xuta xi nyina chaja joni naxu xi tjin ngijña.

¹¹Kionga 'betju tsu'biu 'ba 'ñu sje ma ndabare, tsixi ngijño, 'ba jenngi naxure, 'ba chaja isenre xi tsja kji'i. 'Ba 'ba=nde tsa'en xaja xi xuta nyina kuán ngajinre xa xi titsa'en.

¹²Ndaxure xuta xi tichjukjuakore nga tichut'ayako, ngat'a nga je nda kjua'axtiu nga tichut'ayako, saku=re kjuabenichun. Kui chjibiu xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare xuta xi tsimején. ¹³Tsa tjin xi chut'ayako nga sa'en xi bi nda, bi ngatatsikja'etsjen tsa Na'enchana xi 'batsa'en tikut'ayako. Ngu niñajanni tsu inimare Na'enchana nga sa'en xi bi nda, tsa xi bi nda skut'ayako kui, ninga bi kut'ayako xuta tsa tuxi sa'enni xi bi nda ngayeje.

¹⁴Tusa chut'ayako nga jngu jngu xuta nga tsu inimare kjuach'o xi tjin, 'ba 'batsa'en xi mejénre

fiko 'ba 'bonachare. ¹⁵'Ba nga tojo mejénre mé= xi tsu inimare, kio= ndibanire je. 'Ba kionga je matse jio, kio= ndibanire kjuabeya.

¹⁶Nts'ia xi tsimijaan, bi ch'onacharu yojonu. ¹⁷Ngayéje kjuanda xi ba'ena 'ba nga jngu jngu kjuatjo xi tsjekjin xi sakuna, ngank'aa ndibanire. Xi tsjana Na'enchana xi kitsa'en ngayéje xi tsitsejen ngank'aa. Na'enchana bi 'bantjaiya, 'ba bi fa'a joni nk'ian. ¹⁸Kui xi 'batsa'en kuamejénre nga ki'ndire kitsa'enna nga kitsjana enre xi kjuakixi, tuxi kuanña xi ngisa tjun tijnã ngajinre ngayéje xi kui kitsa'en.

¹⁹T'ejin kakún kibi, nts'ia xi tsimején nuu. Nga jngu jngu xuta ngat'endundantsjai nga kuinya ñojon, nga bi kitsa ngatinchja 'ba nga bi ta'a ngatjamastire. ²⁰Ngat'a kjuastiu bi basekona nga ña'an xi kixi tjín ngixkun Na'enchana. ²¹'Bamani, t'ejno ngayéje xi jndi tjín ngixkun Na'enchana ko tsajmi ch'o xi 'ñu tjín. Ti'naxjenimo yojonu nga chjubio en xi kis'entjejin inimanu. Xi tjínre kjuañu nga sik'angu.

²²Tunga tik'etjusun=ñu ion, ngat'a tsa tu kuinya ñojonso 'ba bi sik'etjusun, ndejun tech'onacharu yojonu. ²³Xi tu minya ñojon sa ion 'ba bi tsik'etjusun, jo=ni jngu xuta xi kutsejenya jngu chutsin nga kutsejenre yojore. ²⁴'Ba kionga 'ba tita'en, tjibe= jó= kji'i yojore. Tunga nga siku'be, ta'a chiyajinre jó= kji'i. ²⁵Tunga xuta xi tu kui fa kutsejenre kjuatexuma xi niki kjuakixi, xi tsindaina, 'ba sik'etjusun xi tsu 'ba bi chiyajinre xi basen ñojon, kui= xi kuachikunta'en ngat'are xi tita'en.

²⁶Tsa tjín xi tsu nga bekun Na'enchana, tunga bi kunre ts'a jót'sa'en nchja, kui xi 'bejnure yojore 'ba bi chjire jotsa'en bekun Na'enchana. ²⁷Tunga nga bisekua ki'ndi xi x'an ko yanchjin k'an xi inyafa'a kjuanima, 'ba nga bi nijndikua yojona ko kjuach'o xi tjín ngasun'ndio, 'ba=tsa'en nga tsje 'ba nda 'yakuan Na'enchana xi Na'enna mani.

2 Jun nts'ia xi makjainnu ngat'are Na'enna Jesucristo xi 'ñu je, bi tjinni nga kabi siko xuta. ²Tu kuixunra, tsa kio ña mañojon kjuas'en jngu xuta xi tjiyare xtungu xi tse'e oro 'ba tsa tsja= kji'i najñu yaja, 'ba tsa 'ba nde kjuas'en jngu xuta nima xi yaja jngu najñu xi je kuacha, ³'ba 'batsa'en tsa nda xjubetjo xuta xi yaja najñu xi tsja kji'i 'ba k'uin ru: “Teni nga'ndebi xi nda”, 'ba k'uin ru xuta nimo: “Kio tisen ndiji asa ndekenit'ai ndsakua.” ⁴Tsa 'ba si'on, ¿a bi kabi teniko xuta xi tjindu ngajinnu? ¿A bi ch'otsa'en tenikja'etsjion nga te'bendo kjuas?

⁵Tasen ñojon kibi nts'ia xi tsimijaan. Na'enchana kiskja'ajin xuta xi nima nga'e ngasun'ndio, tuxi s'enire kjuanyina ngat'are kjuamakjainna 'ba tuxi kuats'e'eni ña batexuma Na'enchana. Kui=biu xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare xuta xi tsimején kui. ⁶Tunga jun, 'naxjengi=ñu xuta nima. ¿A bi nchja nyino xi tsikonu jotsa'en kui mejénre 'ba fiko kjuañunu ngixkun juez? ⁷'Ba ¿a bi kui nchjabiu xi ch'otsa'en nchja ngat'are ja'en ndare Jesucristo xi ja'axtiyuanu?

⁸Nda= si'on tsa sik'etjusunkjiun kjuatexuma xi kika'ena ngat'are

Na'enchana xi reyna, jotsa'en kua'indut'a enre: "Timején xingi jofatsa'en nimején yojori." ⁹Tunga tsa kabi niko xuta, techjujeñu 'ba ndekuini kjuatexumo kuanejenu nga tjinnu je. ¹⁰Ngu tsa jngu xuta k'uejñatjo yeje kjuatexumo, tunga tsa tu ichi sa ña bi sik'etjusun xi kio kua'indut'a, kui xi s'eneje ngat'are ngayéje xi kua'indut'a kjuatexumo. ¹¹Ngu ndekui Na'enchana xi kitsu: "Bi kjuachajngi ñe'en", 'ba 'ba nde kitsu: "Bi nik'en." 'Bamani, ninga tsa bi si'en kjuachajngi, tunga tsa sik'en, je kichjuje ngat'are kjuatexumare Na'enchana.

¹²'Ba kuanna kjuat'are kjuatexuma xi tsindaina, kui kjuat'are tinkjinni ru takún jó kuixun 'ba jótsa'en kueko yojonu.

¹³Ngat'a nixtjin nga sa'enna kjuat'are Na'enchana, bi kjuat'animare xuta xi bi ja'animare xuta xi yak'a. Tunga xi ja'animare xuta xi yak'a, kui xi nda k'uetju nixtjin nga kuatre kjuat'are.

¹⁴Jun nts'ia, ñmé= chjinire tsa tjinnu xi kuetsu nga makjainre, tunga tsa tsajainre xi baku nga titsik'etjusun kjuamajakjainre? ¿A kuatre k'uangi tu ngat'are nga 'batsa'en makjainre? ¹⁵Tu kuixunra tsa jngu nts'ia asa jngu ndichja chajare najñu asa xichine xi machjenre, ¹⁶'ba tsa jngu xi tjinnu ngajinnu kuetsure: "T'irandai, ngatjama'isuri 'ba ngatateri", tunga tsa bi basekoni nga tsjare xi machjenre nga'e ngasun'ndio, ñmé= chjinire kibiu? ¹⁷'Ba nde 'ba= mani ko kjuamajakjainna. Tsa tsajainre xi baku nga tenik'etjusan kjuamajakjainna, tu tjinnu k'en kjuamajakjainna.

¹⁸Ngu tsa tjinnu xi kuetsu: "Ji tjinnu=ri kjuamajakjain, 'ba an tetsa'enña xi nda." Tunga takunna kjuamajakjainri kionga tsajainre xi baku nga tenik'etjusan kjuamajakjainri, 'ba an ngat'are xi tetsa'aan kuakukonira kjuamajakjainna. ¹⁹Ji manjakjainri nga jngututu mani Na'enchana. Ne nda ñe'en. 'Ba=nde makjainre isennixtjin xi inyatsa'exat'are chanayiu 'ba fatsekun. ²⁰Ji xi tsajainri kjuafa'etsjen, ¿a bi manjakjainri nga bi chjire kjuamajakjain tsa tsajainre xi baku nga tjinnu'betjusun kjuamajakjain? ²¹Xuta chingana Abraham xuta kixi= kuatre ngixkun Na'enchana tu ngat'are mé= xi kitsa'en, nga kitsja Isaac xi ki'ndire mani nga kitsa'en joni chje ngasun altar. ²²'Ba te'yani jótsa'en ñatjen kitsa'exa kjuamajakjainre ko xi kitsa'en Abraham. Kuajngukjin kjuamajakjainre ngat'are xi kitsa'en. ²³'Ba 'batsa'en 'etjusunni xi kua'indut'a enre Na'enchana: "Abraham kiskunre Na'enchana, 'ba kui= kibiu xi kiskjebeya xkire Na'enchana nga kitsikixiya nga Abraham xuta kixi kuatre." 'Ba Abraham amigure Na'enchana kik'inre.

²⁴Je te'yo nga makixi= xuta ngixkun Na'enchana tu ngat'are mé= xi tsa'en 'ba bi tsa tu kui sa nga makjainre. ²⁵'Ba 'ba=nde kuatre ko chjun masen xi Rahab 'mi. Kuakixi= ngixkun Na'enchana tu ngat'are mé= xi kitsa'en, nga kiskjebetjo nchja xi tse'e Israel xi echukun'mo nangibiu 'ba kitsikasennga ndiya nga kja'e ndiya kitsikasen ngani. ²⁶Ngu jotsa'en bi

tijñakun yojore xuta nga je 'betju inimare, 'ba=nde tsa'en bi tijñakun kjuamakjainna tsa tsajainre xi baku nga tenik'etjusan kjuamakjainna.

3 Nts'ia, bi 'ñu nkjin ngatjas'e ngajinnu xi kuan maestru, ngat'a 'yañu nga jin xi maestru kuáin ngisa= 'ñu kuanni kjuua nga ko mare xuta xi yak'a. ²Ngat'a ngats'iña 'ñu nkjin ka'a ña'an xi bi tjinni nga si'an. Tunga tsa tjin xi bi 'betju ts'a en xi bi tjinni nga k'uetju, kui= xi xuta kixikjin 'ba ma=re 'bechja'ndere yojore tumeñu.

³Ma ña'an nga jngu chakabayu sik'etjusunna nga 'be'a na'ñu ts'a. 'Ba 'batsa'en ma ña'an nga tjiuba jebiu kuaje nituña ña mejénna. ⁴Ba nde chutsejen kusun ru barku. Xi tsa'exakore jngu barku je ma tsja ndiyakonire ko jngu yachi xi tijña tuts'in barku. 'Ba 'batsa'en ma fiko nituña ña mejénre kuaje, ninga jngu ntjo'ñu tsunginiña. ⁵Ba nde 'ba= mani ko najenna. Jngu= ka'a ichi xi tse'e yojona, tunga ma=re tsa'en kjuua xi ya'e. Chutsejen kusun ngayeje jotsa'en ninga tu ichi sa ndi'i kuan kuaka jngu ngijñacha xi tse. ⁶Ba najenna jo=ni jngu ndi'i. Jo=ni jngu ngasun'nde xi kitsejin kjuach'o xi tijñajin yojona 'ba tsikjetsun yejena. Kui= xi 'bet'a ndi'i xki nixtjin xi betsuba nga tsikjetsun kjuabenichunna, ngat'a ndi'iu ndiba=nire nga'nde ña kjuua' kjuanima xuta.

⁷Ngayéje kuya tjiuba ts'en xi tjin, tjiunise, tjiuye, ko tjiuba xi tjin ngajin ndachikun ma nint'e, 'ba tsint'e xuta. ⁸Tunga nisa'ya ma tsint'e najenna. Jngu tsajmi ch'o xi bi ma nik'ejñaxiu, xi kitsejinre xan xi tsik'enna.

⁹Ba najenna nichjen=ña nga je 'naxjia Na'enchana, 'ba=nde kui nichjan nga ch'o 'mi ra xuta xi kis'endakoni isenre Na'enchana.

¹⁰Tu jngu ndsu'ba 'betju en xi nda tsu ko en xi ch'o tsu. Jun nts'ia, bi 'batjinni nga 'ba si'an. ¹¹¿A ma nde kioni ña titju nanda ma 'betju nanda xi nda ko nanda xi sja?

¹²Nts'ia, ¿a ma bajare tu acetuna jngu ya higuera? ¿A ma bajare tu higo jngu na'ñure uva? 'Ba nde ninga ña titju nandaxtia bi ma 'betjure nanda xi nda.

¹³¿Yá= xi tjinre kjuankjin kakun ngajinnu 'ba mankjinnre jót'sa'en tsa'en Na'enchana? Kixi ngatjiko yojore 'ba ngatatsa'en xi nda. Tsa 'baxjenima yojore nga 'batsa'en, xia=re nga kui tjinre kjuankjin kakun. ¹⁴Tunga tsa kjuaxin kakun sisja inimanu 'ba mejénnu nga ngisa tjun kuetsubo nga ko mare xuta xi yak'a, bi nk'a 'naxjo yojonu nga mixun nga tjinnu kjuankjin kakun. Nga 'ba ño'on, te'bejña'moñu xi kjuakixi ko en ndesu. ¹⁵Ngat'a kjuankjin kakunbiu bi ngank'aa ndibanire, tse'e= ngasun'ndio, kjuafa'etsjenre xuta=, 'ba tse'e= chanayiu. ¹⁶Ngu nituña ña tjin kjuaxin kakun 'ba ña tjin xuta xi mejénre nga ngisa tjun tijña nga ko mare xuta xi yak'a, bi tsja tsa'en tjindu xi tjin 'ba xuta tsa'en ngayéje kuya kjuach'o.

¹⁷Tunga xuta xi tjinre kjuankjin kakun xi ndibanire ngank'aa, kui xi tjun mejénre nga tsje tjindu ngixkun Na'enchana, 'ba 'ba nde nga tjindujin kjuaxiu, kjuanda, 'ba ko kjuant'ekjua. Xi tjinre kjuanima kakun, tsa'en xi nda, bi kabi

tsa'en 'ba bi tjinre kjuajonkjain.
¹⁸Xi tsikejench'an kjuaja, jo=ni tsa
 kjuaxiu 'bentje. 'Ba xi kixi tjin
 jo=ni tu xi 'beku.

4 ¿Ñá= ndibanire kjuachan
 ko kjuasi xi s'e ngajinnu? ¿A
 bi ndibanire nga mejénnu si'on
 xi tsu yojonu xi ngantsjai kjanjin
 yojonu tuxi batesumanire? ²Ngu
 mejénnu tsajmi xi tsajainnu. 'Ba
 'batsa'en maxin kakun ka'nda nga
 nik'ion tuxi sakuni=nu kibiu, tunga
 bi ma fechutjenngiu xi mejénnu.
 'Ba 'batsa'en chubasiko xingiu 'ba
 mixkjon. Bi sakunu xi mejénnu,
 ngat'a bi Na'enchana xi chja'a_ru.
³'Ba ninga nga chjo'o, bi sakunu,
 ngat'a ko kjuafa'etsjen xi bi nda
 chjo'o. Ngu tu mejénsaninu nga
 satsjako_ru yojonu xi chjo'o.

⁴iJun xi bi kixi meko yojonu
 ngixkun Na'enchana! ¿A bi 'yo
 nga xi tsimején ngasun'ndio,
 kui xi tjimastike Na'enchana?
 Tu'yañu xi mejénre kuan amigure
 ngasun'ndio, kui xi tita'en yojore
 xi tjimastike Na'enchana. ⁵¿A
 manu jun nga tumé chjire xi tsu
 enre Na'enchana? Ngu 'batsa'en
 kua'indut'a: "Isennixtjintsje xi
 Na'enchana 'ejñajinna tjo= bena
 'ba ka'nda machinintjai_ra." ⁶Tunga
 Na'enchana= ngisa tsja ngisana
 kjuanda. Kui= kjuaja 'ba tsuni enre:
 "Na'enchana tsukine= xuta xi nk'a
 kakun, tunga tsjare kjuanda xi
 'baxjenima yojore."

⁷Kui kjuaja 'naxjenimañu yojonu
 ngixkun Na'enchana. 'Ñu tetsuba_ru
 mé= xi tse'e chanayiu, 'ba kui
 kuanga nga kuasent'axinnu ya'a.
⁸Titinaat'a_ru Na'enchana, 'ba
 'ba=nde Na'enchana sitiñat'anu

ngayeje. Jun xi chjujio, tsje tetsubo.
 'Ba jun xi jó kji'i kjuafa'etsjennu,
 titsjio inimanu. ⁹'Ba ta'e_ru
 kjuanima yojonu, ngatjamabanu
 'ba chi'ndo. Nga kjuabejnunu, tusa
 kjuachi'nda ngatjama 'ba nga'ndere
 nga tsja s'enu, tusa ch'o ngatjamare
 inimanu. ¹⁰'Naxjenimo yojonu
 ngixkun Na'enchana, 'ba kui nk'a
 sike'ejñanu.

¹¹Jun nts'ia, bi ch'otsa'en nukjuo
 ngat'are xingiu. Xi ch'otsa'en
 nchja ngat'are nts'e asa tsu nga
 tjinre je, kui xi ch'otsa'en tinchja
 ngat'are kjuatexumo 'ba titsu nga
 tjinre je. Tunga tsa tesji nga tjinre
 je kjuatexumo, tsu=nire nga bi
 tenik'etjusin kjuatexumo, tusa juez
 teñe'en yojori. ¹²Jngututu ma sani
 xi kitsja kjuatexumo 'ba kui xi juez
 ngayeje. Kui xi mare tsik'angi xuta
 asa tsa'en nga chaja xuta. Tunga
 ji, ¿'yá= nini nga ji teña'an_ri kjuaja
 xingii?

¹³Nganda'e tasen ñojon kibi jun
 xi mixun: "Nganda'e asa nyujunni
 kuangian naxinanda kibiu 'ba
 jngu nu kuanna kio. Kuinda 'ba
 kuateña tsajmi 'ba kuejenna
 ton." ¹⁴'Ba mixun, tunga bi 'yañu
 mé= xi kuannu nyujunni, tsa
 kuenichun ngiso asa bi kuenichun.
 Jun jo=ni ni'ndi xi ngutjun fani
 matsejen 'ba ngutjun fani chaja
 ngani. ¹⁵Nga'ndere kibiu, tusa 'bi=
 tjinni nga kuixun: "Tsa Na'enchana
 mejénre, kuetsuba ngisa 'ba si'an
 kibi asa kja'e tsajmi." ¹⁶Tunga
 nganda'e, jun tusa nk'a kakun
 ño'on 'ba 'ñu nk'a nukjuo. Ngatsi'i xi
 'batsa'en nk'a 'baxje yojore tsa'en xi
 bi nda tjin. ¹⁷Xi be= jótsa'en sa'en
 xi nda 'ba bi 'ba tsa'en, kui xi tikjeje.

5 Nganda'e tasen ñojon kibi jun xi xuta nyina tji'minu, chi'ndo 'ba titsinio ngat'are kjuanima xi kju'a'enio. ²Je je'ndu kjuanyinanu. Je kitsikje tjiuxabi najñunu ngayeje. ³Je kitjuxa oronu ko platanu, 'ba kui xābiu xi kuaku nga ch'o kjiño'on 'ba sikjekjua yojonu jotsa'en tsikje ndi'u mé= xi tjin. Te'bekuñu kjuanyina nixtjin nganda'e, nixtjin xi je tifet'a.

⁴Nda chutsijon kui chji xi bi kika'e_ru chu'nda xi kitsa'exa tsojon, kui= kibiu xi tibaneje ngat'anu. Si'are nga inyakji'ndaya chu'nda xi 'eku chanre tsujmi ntjenu, kui xi je echu ngixkun Na'enchana xi tjinre ngayéje kju'a'ñu. ⁵Ñu tenitsja_ru yojonu nga'e ngasun'ndio 'ba bi te'bechjon_ru yojonu ngat'are ngayéje xi mejénnu. Tenijio yojonu, tunga jun jo=ni tjiundija xi tjimaje tuxi kjuinik'enni. ⁶Jun je kikjanejio 'ba kjinik'ion xuta xi tsajainre je, 'ba kui bi kitsikjanntjai yojore.

⁷Bamani nts'ia, titsejndo yojonu ka'nda nga kju'a'e ngani Na'enna. Chutsejen kusun_ru xuta xi tsa'exa ngijñaa, jotsa'en kuyare chan xi nda xi tsja t'anangiu 'ba tsitsejnda yojore ka'nda nga ba'a tsi xi machjen nga kju'a'e. ⁸'Ba nde jun ngatjas'enu kjuatsejnda 'ba bi nikje_ru kakún, ngat'a je tjimatiña nixtjin nga kju'a'e ngani Na'enna.

⁹Bi tsujeto'on xingiu, nts'ia, tuxi bi si'anninu kju'a. Ngu xi sa'en kju'a je sejñaxtiu xuntjo. ¹⁰Nts'ia, chutsejen kusun_ru jótsa'en ja'a kjuanima 'ba kis'ere kjuatsejnda nchja chinga profeta xi Na'enchana kitsikinchja. ¹¹iNdaxure!, mixan ngat'are xi chukjuakore mé= xi mata'e'en. Je jjinu'yo jótsa'en kichukjuakore Job

mé xi kuánre, 'ba 'yañu jó kitsiko ngani Na'enchana nga jaskanñu. Ngu 'ñu= tjinre kjuanima kakun Na'enchana 'ba fa'anima=re xuta.

¹²Nts'ia, kibi= xi 'ñu temi'a_nuu. Nga kuo'o ennu bi nik'axkiu ngat'are ngank'aa asa t'anangiu, ninga ngat'are tume xi tjin. Tsa "jun" kuixun, 'ba ngatjama. 'Ba tsa "junjun" kuixun, ngu junjun. 'Ba ti'on tuxi bi s'enejeñu.

¹³Tsa tjin ngajinnu xi tifa'a kjuana'en, ngatafako Na'enchana. 'Ba tsa tjin xi tsja tjinre, ngatjasere Na'enchana nga sjare kjuaje. ¹⁴'Ba tsa tjin xi tji'me, ngatanchjare xuta chingare xi makjainre ngat'are Na'enna, tuxi ngatafakoni Na'enchana ngat'are kui 'ba nga koni ja'enre Na'enna ngatatsikajunre aseti. ¹⁵'Ba nga kjuako Na'enchana xi makjainre ngat'are kui, kuanda xi tji'mio 'ba Na'enna skjennitjen. 'Ba tsa kiskjeje, kuachat'are jere ngayeje. ¹⁶Kui kju'a t'eni_ru nijimi xingiu ngat'are je xi tjinnu, 'ba chuko Na'enchana ngat'are xingiu, meni kuandañu. Ngu kionga xuta xi kixi fako Na'enchana, xi tsu 'ñu= tjinre kju'a'ñu 'ba 'ñu= baseko. ¹⁷Joni xuta chinga profeta Elías 'ba=nde tu xuta ngasun'nde kuán joni ña. 'Ñu jako Na'enchana nga tsi'are nga bi nde ngata'ani tsi, 'ba bi tsa'a tsi ján nu masen ngasun t'anangiu. ¹⁸'Ba jaskan jako ngani Na'enchana, 'ba tsa'a ngani tsi 'ba t'anangiu kitsja ngani chan.

¹⁹Nts'ia, tsa tjin ngajinnu xi kuasent'axinre kjuakixiu 'ba kja'e xuta sa'en nga siku'be ngani ngat'are kjuakixiu, ²⁰tsa 'ba kuán, ngatja'yo nga tu'yañu xi sa'en nga k'uejña ngani ndiya xi ch'o jngu xuta je, kui xi ti'baxjejin kjuabeya 'ba tsa'en nga kuachat'are nkjin je.

Xujun xi tjun kitsikasen San Pedro

1 PEDRO

1 An, Pedro, xi apóstore Jesucristo kuáan, tetsikasen_nuu xujunbi jun xi kiskja'ajinnú Na'enchana, xi tetsubo ngajin nangi xi bi tse'e Israel nga tetsumasun nga'nde xi tjin Ponto, Galacia, Capadocia, Asia 'ba ko Bitinia.
²Na'enchana ja'ba tjun= tsabenu, kui= kjuua kiskja'ajinninu 'ba kitsitsjenu ngat'are Isennixtjintsjere, tuxi sik'etjusunñu enre 'ba tuxi tse'e kui kuanñu tu ngat'are jinre Jesucristo.

'Ñu ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu.

³Ngatjanichjire Na'enchana xi Naire 'ba ko Na'enre mani Na'enna Jesucristo. Ngat'are kjuanima kakunre xi 'ñu je kitsixatse nganina, nga kitsikja'aya nganire Jesucristo ngajinre mik'en. Kui= kjuua techuyaña nga kuetsubakuan ko ña
⁴'ba nga sakuna xi sjana, xi bi fekjua 'ba bi majndi 'ba bi xi'ñu, xi tjindare ngank'aa nga tu kjuanda tsojon.

⁵Ko kjuua'ñu xi tjinre Na'enchana titsikuendanu tu ngat'are nga makjainnu ngat'are kui, tuxi sakuninu kjuua'bangi xi tijñandare, xi kuakutsejen nixtjin xi fet'ani.

⁶Kui= kjuua 'ñu tsja tjinninu, ninga tsa nganda'e tu ngutjun sa tjinnere nga temitjaxtiu nkjin kuya kjuana'en nga chut'ayakonu.

⁷'Ba 'ba=tsa'en s'eññatsejenni nga makjain kjuakixinu ngat'are Na'enna. Ngu kjuamakjainnu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare oro xi fekjua 'ba xi ko ndi'i chut'ayakoni jó kji'i nda. 'Ba tis'eññatsejen nga makjain kjuakixinu ngat'are Na'enna, tuxi nda kjui'naxjeninu 'ba sakunu kjuaje 'ba nk'a kjuinik'eññanu, nga kuakutsejen ngani yojore Jesucristo.

⁸Nimején=ñu Jesucristo, ninga kje 'yajfun jó= kji'i. 'Ba ninga bi te'yo nganda'e, tunga makjainnu ngat'are kui 'ba 'ñu= tjinnu kjuatsja xi tjinre kjuaje, ka'nda bi 'ya jó kuixan ngat'are kjuatsjabiu. ⁹Ngu tisakunu xi ndibanire ngat'are kjuamakjainnu, xi tsunire nga te'bangiu.

¹⁰Nchja chinga profeta xi kis'e nixtjin kuatse jan, xi kitsuyatitjun ngat'are kjuanda xi sakunu, kui xi tsjatsa'en tsiningiya 'ba 'ñu kuamejénre tsabe jótsa'en k'uangini xuta. ¹¹Kuamejenre tsabe jó= kuan

'ba mé= nixtjinñu xi 'ejñatsejen Isennixtjintsjere Cristo, ngat'a Isennixtjintsjio xi tsik'ejñajinre nchja chinga profetabiu kitsuyatitjunre ngat'are kjuana'en xi tjinnere nga kjuaxtiu Cristo 'ba ko kjuaje xi sakure nga jaskanñu. ¹²Tunga Na'enchana yakutsejenre nchja chinga profetabiu nga en xi inyatsuya bi kjuanda tse'e, tusa 'ba kitsu nga tu kjuanda tsojon. 'Ba nganda'e kibiu= xi 'ba nde kitsuyan u xi kitsikja'axtiuyan u en ndare Na'enchana ko kjuañure Isennixtjintsje xi kjinikasenni ngank'aa. 'Ba ka'nda ankjele 'ñu mejénre skutsejen'a mé= xi tjima.

¹³Bamani, tik'ejñandañu kjuafa'etsjennu. Nda tikja'etsjion nga kje ña'anjiun tsajmi 'ba chuya_ru kjuanda xi sakunu nga kuakutsejen yojore Jesucristo. ¹⁴'Ba ti'on yojonu joni ki'ndi xi tsik'etjusun. Bi nde ña'anñu kjuach'o xi kuamejénre yojonu nganda'eñu, nga kje makjainjinnu ngat'are Na'enchana. ¹⁵Tusa 'ba nde jun tsje tetsubo nga si'on tume yejeñu, jotsa'en tsje kuán xi kinchjanu.

¹⁶Ngu 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Tsje ngatjamo, ngat'a tsjeña an."

¹⁷'Ba Na'enchana sa'enre kjuaxtu jotsa'en nga kitsa'en nga jngu jngu. Kui bi kabi tsiko xuta. 'Ba tsa kui xi "Na'en" mi_ru, chakun kui 'batsa'en tetsubako yojonu jotjin nixtjin xi kuetsumasun ngiso ngasun'ndebi. ¹⁸Ngu 'yañu mé= xi kuachjintjaiñu nga kuando, tuxi bi nde 'batsa'en kuetsubañu jotjin kjuachinga xi tsajain ndiyare xi 'ejñanu xuta chinganu. 'Ba bi

kis'echjintjaiñu ko oro asa plata xi fekjua, ¹⁹tusa ko fani jinre Cristo xi 'ñu chji, xi joni jinre chutsanga xi tsajainre xi ch'o 'ba xi niki tsje. ²⁰Nga kje majín ngasun'ndio, ja'ba je kis'endatitjun mé= xi sa'en Cristo, 'ba nixtjin fet'a xi tetsuba nganda'e je yakutsejen yojore nga tu kjuanda tsojon. ²¹Ngat'are Cristo chun_ru Na'enchana, xi kitsikja'aya nganire Cristo ngajinre mik'en 'ba kitsjare kjuaje. Kui= kjuaxtjinnu kjuamakjain 'ba chuya_ru xi nda ngat'are Na'enchana.

²²Nganda'e nga tenik'etjusun en xi kjuakixi, 'ba=tsa'en je kuatsjeni inimanu, tuxi simejenñu nts'io ko ngayéje inimanu. Kui kjuaxtimején kjuakixiñu xingiu ko ngayéje inimanu 'ba ko ngayéje ngañunu. ²³Ngu jun je kitsin xatse ngañu 'ba bi jotsa'en tsin xuta xi fesun. Tusa kitsin xatse ngañu ngat'are enre Na'enchana xi bi 'me, xi tijñakun 'ba xi k'uejña ka'nda ngantsjai nixtjin. ²⁴Ngu 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

Ngatsi'i xuta,
jo=ni xka ngijña xi tjín.
'Ba ngayéje kjuajere,
jo=ni naxure xka ngijño.
'Ba xka ngijño xí= 'ba jen
naxure,

²⁵tunga enre Na'enchana k'uejña ka'nda ngantsjai nixtjin.
'Ba kui enbiu, en nda xi je ja'axtiuyan u jun.

2 'Bamani, t'ejñat'axinñu ngayéje kjuajonkjin, kjuaxin kakun 'ba ko kjuanik'axki. ²Ngatjamo joni ki'ndixu xi 'ñu mejénre ndachiki. 'Ñu ngatatsu inimanu ndachiki

xi 'ñu tsje kjin, xi tsja nga'ñure
kjuafa'etsjennu, tuxi kuachañu
ka'nda nga k'uanguu ya'a. ³Ngat'a je
kichut'o jó tjin kjuandare Na'enna.

⁴Titiñat'a_ru Na'enna xi joni jngu
ndiojo xi tjiñakun xi xuta 'ejñat'axin.
Tunga Na'enchana kiskja'ajin
ndiojobiu 'ba 'ñu= chjire ngixkun
kui. ⁵Ba jun jo=ni ndiojo xi
tjindukun ngayeje, xi tjimandakoni
jngu ningu ña tjiña Isennixtjintsjere
Na'enchana. Kitsa'ennu na'mi
tsjere Na'enchana, tuxi ngat'are
Jesuscristo kua'eñu chje xi kuetsunu
Isennixtjintsjio, chje xi kuatsjare
Na'enchana. ⁶Ngu 'ba=tsa'en
kua'indut'a enre Na'enchana:

An k'uejñaa nangi Sión jngu
ndiojo xi s'engi xjo,
xi kichja'ajin 'ba xi 'ñu chji.
Xuta xi kuakjainre ngat'are
ndiojobiu,
niñajanni sakure kjuasuba.

⁷'Ba 'ñu= chjire ndiojobiu
ngat'are jun xi makjainnu. Tunga
ngat'are xi bi makjainre, 'betjusun
ña 'bitsa'en kua'indut'a:

Ndiojo xi 'ejñat'axin nchja
chjinexjo,
kui xi je kuánni ndiojo xi s'engi
xjo.

⁸'Ba 'ba=nde 'betjusun kibi ngayeje:
Jngu ndiojo xi satengi xuta,
jngu naxi xi tsa'en nga xuta ká.
Satengi= xutabiu ngat'a bi
tsik'etjusun ion. 'Ba 'ba=tsa'en ja'ba
je kis'enda ngat'are xutabiu.

⁹Tunga jun bi kuon joni xutabiu.
Tusa xuta xi kichja'ajin kuon,
na'mire rey, jngu naxinanda tsje,
xuta xi je kuate'e Na'enchana. 'Ba=
kjinikonu, tuxi k'ueyañu nijmi
ngat'are kjuandare xi kinchjanu.

Ngat'a Na'enchana kinchjanu tuxi
k'uetukajinñu ña jñu 'ba kuitjas'ion
ña kui tsjatsa'en tsitsejen. ¹⁰Jun
ninga bi naxinanda kik'innu
nixtjin kuatse jan, tunga nganda'e
je kuon naxinandare Na'enchana.
Bi ja'anima_ru nixtjin kuatse jan,
tunga nganda'e je fa'anima_ru.

¹¹Jun nts'ia xi 'ñu tsimején_nuu
xi xin nanginu 'ba xi tetsumasun
nga'e ngasun'ndio, 'bets'a_nuu nga
t'echja'nde_ru yojonu ngat'are
kjuach'o xi nimijón nga'e
ngasun'ndio, xi kjanko inimanu.
¹²Nda tangiko yojonu ngajinre xuta
xi bi makjainre ngat'are Na'enchana.
Ninga ch'otsa'en inyanchja ngat'anu
nga tsu nga ch'o teño'on, tunga nga
skue tsajmi nda xi teño'on, sikixiya
nga Na'enchana tjinre kjuaje nixtjin
nga kui skui'a kuenda.

¹³Ngat'a tse'eru Na'enna, kui
kjua ngisa ngi'nde tekoñu yojonu
ngixkun ngats'i'i xutaxa xi tjin
nga'e ngasun'ndio. 'Ba 'ba nde ti'on
ngixkun rey xi ngaku ngayeje, ¹⁴'ba
'ba nde ti'on ngixkun chikun xi
rey tsikasen nga tsikja'a kjuanima
xi majngikjua 'ba nga nk'a 'baxje
xi nda tsa'en. ¹⁵Ngat'a xi mejénre
Na'enchana, kui= nga si'on xi nda
meni k'uechjañu ts'a xuta chikun xi
bi mankjainre ngat'are Na'enchana xi
inyatsu nga ch'o teño'on. ¹⁶Ndainu
yojonu ngixkun Na'enchana,
tunga bi nichjon kjuandaibiu nga
kua'e'nde_ru yojonu nga si'on xi bi
nda. Tusa tetsubo joni chu'ndare
Na'enchana. ¹⁷Chaxuto ngats'i'i xuta.
Timijón xi nts'ia mani. Ngatja'yakun
Na'enchana. Chaxuto xi rey ngayeje.
¹⁸'Ba jun chu'nda xi tsa'exa ngaya
ndaba kja'e xuta, ngisa ngi'nde teko

yojonu nga te'yaxuto xi nainu, 'ba bi tsa tu kui sa ngixkun xi nda xuta 'ba xi nda tsikonu, 'ba=nde ngixkun xi 'ñu mejennu ngayeje. ¹⁹Ngu Na'enchana nda= nchja ngat'are jngu xuta xi tsajainre je, tunga tichukjuakore nga tifa'a kjuanima ngat'a ngajin kjuafa'etsjenre tijnajin Na'enchana. ²⁰Ngu, tsa tsinyijio 'ba nganda'e techjo'o kjuana'en, ¿mé= xi tjjennu nga tichukjuakonu? Tunga tsa techjo'o kjuana'en ninga nda kjiño'on 'ba tichukjuakonu, kui=bi xi nda tjin ngixkun Na'enchana.

²¹Ngat'a kjinukjuanu nga si'on kibi, ngat'a Cristo ja'a= kjuanima nga tu kjuanda tsojon. 'Ejña kusunnu, tuxi kuangitjengñu chuba ndsaku. ²²Kui niñajanni kiskjeje 'ba tu'yá tsak'onachare. ²³Nga ch'o kik'inre, bi ch'otsa'en kitsingojo ngayeje. Nga ja'a kjuanima, bi kitsu nga singojo ngani. Tusa kitsingantsjare yojore Na'enchana xi kixi tsa'en kjua. ²⁴Kui fa tsaka'anijin jena nga kis'et'a kru yojore, tuxi eyaña ngat'are jio 'ba kuetsubakuan ngat'are xi kixi tjin. Kjini'on=re Cristo, tuxi kuandañu. ²⁵Ngat'a jun jo=ni chutsanga xi kit'axin nixtjin kuatse jan. Tunga nganda'e je tso'bekun ngañu Cristo xi tsikuendanu joni jngu pastor 'ba xi nda kutsejenre inimanu.

3 'Ba nde tsa'en jun xi yanchjin kuon. Ngisa ngi'nde teko yojonu ngixkun xi'innu, tuxi ngat'anu sik'antjaiyani yojore xi'innu xi bi makjainre enre Na'enchana, ninga nijnguú en xuko xi ngat'a tse'e Na'enchana. Sik'antjaiya inimare tu ngat'are

jó teño'on, ²nga skue jótsa'en tsje temeko yojonu nga te'yakun Na'enchana.

³Bi tu ngasunnk'a yojonu tsjatsa'en fando nga 'ñu kuntsa'en k'uejion 'ba nga sichjion tsajmi xi oro ni asa najñu xi tsjakun. ⁴Tusa ngatjas'e ngajin inimanu xi tsjakun xi bi fekjua. Xi ndibanire jngu inima xi nt'ekjua 'ba xi xiu. 'Ba kui=biu xi 'ñu chjire ngixkun Na'enchana. ⁵'Ba 'ba=nde tsa'en kitsikun yojore yanchjin tsje xi kis'e nixtjin kuatse jan. Kiskunre Na'enchana 'ba ngisa ngi'nde kiko yojore ngixkun xi'inre ngayeje.

⁶Joni Sara. Xi kitsik'etjusunre Abraham 'ba "naina" kitsure. 'Ba ki'ndire Sara= kuon, tsa nda si'on 'ba bi kjuikun_ru tumeñu xi kuato'on.

⁷'Ba 'ba nde tsa'en jun xi xi'in kuon. Nda tikja'etsjion ngat'are mé= xi machjenre yanchjinnu nga tetsubako. Chakun, ngat'a kui= xi ngisa nimakjua nga ko mare jun 'ba ngat'a jun ko kui ñatjen sākunu kjuandare Na'enchana nga kuetsubakun. 'Batsa'en tetsubako tuxi tumé k'uechja'ndenire nga xuko Na'enchana.

⁸Ngu xi fet'ani, tu jngu ti'on kjuafa'etsjennu ngatsi'u. Ngatjas'enu kjuanima kakun ngat'are xingiu 'ba timejénkaño xingiu joni tsa nts'io= mañu. Nda tiko xingiu 'ba nima ti'on yojonu. ⁹Tsa 'yá xi ch'o sikonu, bi ch'o niko jun ngayeje. 'Ba tsa 'yá xi ch'o kuetsunu, bi ch'otsa'en ningojo_ru ngayeje. Tusa tichikunto'on. Ngat'a kui xa kjinukjuaninu, tuxi sākununu kjuachikunta'en.

¹⁰Ngu 'bi=tsa'en kua'indut'a:
 Xi mejénre sítsja nga k'uejñakun,
 'ba mejénre nga nda k'jua'are
 nixtjin,
 ngat'echja'ndere najenre nga
 kuinchja en xi ch'o tsu,
 'ba ko tjiuxints'a nga kuinchja en
 ndesu.

¹¹Ngatasent'axinre xi ch'o,
 'ba ngatatsa'en xi nda.
 Ngatangisjai k'jua'xi 'ba
 ngatitjenngi.

¹²Ngu tuxkun Na'enchana
 kutsejenre xuta xi kixi tsa'en,
 'ba basen ñojonre nga fako,
 tunga bi nda kutsejen'a xi ch'o
 tsa'en.

¹³¿Yá= xi kuan ch'o sikonu,
 tsa ko ngayéje inimanu tu xinda
 kuamejénsanu si'on? ¹⁴Tunga ninga
 tsa k'juinikja'anu k'juanima nga
 teño'on xi kixi tjin, indaxunu! Tu'yá
 kun_ru 'ba bi fatsekun ngayeje.

¹⁵Tusa chakun Cristo ngajin
 inimanu nga kui xi Na'enna, 'ba
 t'ejñandantsjo yojonu nga singojo_
 ru ngatsi'i xi skuiningiyanu ngat'are
 xi techuya_ru xi sjana Na'enchana.

¹⁶Tunga nima 'naxjo yojonu 'ba
 ngatjas'enu k'juaxuta nga 'ba si'on.
 'Ba tsje ngat'e k'juafa'etsjennu, tuxi
 nde enre sa'enni nga kuasubare xi
 ch'o tsik'axkinu ngat'are jót'sa'en
 kixi temeko yojonu ngat'are Cristo.

¹⁷Ngat'a ngisa= ndani nga
 xja'a k'juanima tu ngat'are nga
 teña'an xi nda, tsa 'batsa'en
 mejénre Na'enchana, tu 'bani
 nga xja'a k'juanima nga si'an xi
 ch'o. ¹⁸Ngat'a Cristo ja'a k'juanima
 ngayeje nga jngu ka'a fani k'en tu
 ngat'are jena. Xi kixi ja'a k'juanima
 ngat'are xi bi kixi, tuxi kikonina

ngixkun Na'enchana. Kui k'en nga
 tsaka'a yojo, tunga k'jinikja'aya
 nganire ngat'are Isennixtjintsjere
 Na'enchana.

¹⁹'Ba ngat'are Isennixtjintsjio
 kike'ere nijmi isennixtjijn xi
 tjindu'ñu. ²⁰Xi bi kitsik'etjusun
 enre Na'enchana nixtjin kuatse jan
 nga tsik'ejña Noé, nga Na'enchana
 yakure k'juatsejndare nga kiskuya
 nga ti'benda barku Noé. Ngat'are
 barkubiu chuba xuta ts'angi. Jin
 sani ts'angi ngajin nando.

²¹Kui nandabiu 'bejñatsejen nga
 kui kusunre nanda xi satendakoña.
 Ngat'a nga satenda, 'bangi=ña.
 Tunga bi tsunire nga t'juxin
 k'juajndire yojona. Tsu=nire
 nga teminyisja nga tsje ngat'e
 k'juafa'etsjenna ngixkun Na'enchana.
 'Bangi=ña nga satenda tu ngat'are
 nga ja'aya nganire Jesucristo. ²²Xi
 tsijin ngank'aa 'ba tijña ngate kixire
 Na'enchana, ña tibatexumare
 ankjele, xi tjinre xa 'ba ko xi tjinre
 k'jua'ñu.

4 'Bamani, t'éjin kakun nga
 ja'a k'juanima Cristo ngajin
 yojore 'ba=tsa'en ta'e_ru k'jua'ñu
 yojonu nga kuetsubando nga xjo'o
 k'juanima ngayeje. Ngu xi je ja'a
 k'juanima ngajin yojore ngat'are
 Cristo, je 'ejñat'axin jio ngayeje.
²'Ba nixtjijn xi k'uejñakun ngisa bi
 nde sik'etjusunni jo tsu yojore xuta,
 tusa jotsa'en mejénre Na'enchana.
³Je= ja'a jotsa'en tsiketsubo
 nixtjijn kuatse jan, nga tsiketsubo
 jotsa'en matsjare 'bendu xuta xi bi
 be Na'enchana, nga kitsa'e'nde_ru
 yojonu nga k'jiño'on tumeñu,
 k'jinik'etjusun_ru k'juach'o xi kitsu
 yojonu, kuach'iu, kika'e_ru k'juatsja

yojonu, 'ñu kji'yu ngajin jngu s'i, 'ba kji'yakun na'en ch'okun xi ntsja xuta kuandakoni.

⁴'Ba tu 'ba=mare xutabiu nga bi nde tu jngu ndiya mangikoñu nga inyatsa'en kjuach'o xi kitsingantsjare yojore. 'Ba nganda'e ch'otsa'en inyachjani ngat'anu.

⁵Tunga tjinne=re nga sja kuenda ngixkun Na'enchana. Xi je tijñanda nga sa'enre kjua xi tjindukun ko xi je jesun. ⁶Ngat'a kui= kjua 'ba nde kis'eyanire nijmi en ndare Na'enchana xi je jesun, tuxi ninga je kjiña'anre kjua joni xuta ngat'are mé= xi kitsa'en nga tsaka'a yojo, kuan k'uendukunni joni isennixtjin jotsa'en tijñakun Na'enchana.

⁷Je tjima tiña nixtjin nga kjue ngayéje xi tjin. Kui kjua nda tinkjinni ru kakún 'ba bi nikja'ayo nga xuko Na'enchana. ⁸'Ba kibi= xi ngisa chjire. Nga ko ngayéje inimanu timejénkaño xingiu, ngat'a kjuanimejen 'ñu= tse je tsichajun. ⁹Tsja ngat'enu nga kua'e ru nga'nde ngaya ni'yanu xi fechukunu.

¹⁰Jotjin kjuanda xi kisakunu ngat'are Na'enchana nga jngu jnguu, 'batsa'en tichjon nga kuiseko xuta xi kja'ere. Ngat'a tjinne=re nga nda sichjon nga jngu jngu kuya kjuanda xi kika'enu. ¹¹Tsa tjin xi sikja'axtiuya, ngatatsikja'axtiuya jo tsu enre Na'enchana. Tsa tjin xi mejénre kuatesinre kja'e xuta, ngatatesinre jotjin nga'ñu xi tsjare Na'enchana. 'Ba 'batsa'en ngat'are ngayéje xi si'on sakure kjuaje Na'enchana ngat'are Jesucristo. Xi 'bakore ngayéje kjuaje ko kjua'ñu ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

¹²Jun nts'ia xi tsimijaan, bi ngatjamakunnu mé= xi temato'on nga 'ñu tichut'ayakonu, tsa tjimanu xi bi tjinni nga kuannu tsakaiñu. ¹³Tusa tsja ngatjas'enu nga tisakut'anu kjuana'enre Cristo, tuxi 'ba nde 'ñu tsja s'eninu nixtjin nga s'ejñatsejen kjuajere ngayeje. ¹⁴Tsa ch'o 'minu ngat'a makjainnu ngat'are Cristo, indaxunu! Ngat'a ngajinnu tijña Isennixtjintsjere Na'enchana, Isennixtjintsje xi tjinre kjuaje. ¹⁵Bi 'ba ngatjama ngajinnu joni xi tifa'a kjuanima ngat'a kitsik'en asa cheje kitsa'en asa ch'o kitsa'en asa kitsungijin yojore kjua xi bi kui 'bakore. ¹⁶Tunga tsa tifa'a kjuanima ngat'a makjainre ngat'are Cristo, bi ngatjamasubare. Tusa ngatatsichjire Na'enchana ngat'a xutare Cristo 'mire.

¹⁷Je tjimatiña nixtjin nga sa'en kjua Na'enchana, 'ba k'uetuts'inre ngajinre xutare. 'Ba tsa 'batsa'en je tjis'etuts'inre ngajinna, ¿jó ngisa bi 'ba kuata'en xi bi inyamakjainre en ndare Na'enchana? ¹⁸'Ba tsa xuta xi kixi na'en 'bangi, ¿jó fa ngisa bi kuata'en xi bi bekun Na'enchana ko xi inyakjeje? ¹⁹Bamani, xi inyafa'a kjuanima jotsa'en mejénre Na'enchana, janda ngatatsa'en xi nda 'ba ngatatsingantsja yojore Na'enchana xi kitsa'en tsi'i xuta. Ngu kui xi ma chunre.

5 Te'bene ra nchja chingare xi makjainre ngat'are Na'enchana xi tjin ngajinnu, an xi 'ba nde xuta chinga kuáan ngajinre xi makjainre ngat'are Na'enchana, xi ko tuxkun tsabeni kjuana'enre Cristo 'ba xi 'ba nde sakut'are kjuaje xi s'ejñatsejen.

²Tikuendo chutsangare Na'enchana xi kjingantsjanu. Tunga bi joni tsa tji's'enu nga 'ba si'on, tusa ko kakún nini nga sikuendo jotsa'en mejénre Na'enchana. Tik'etjusun xanu bi ngat'are tsa kuejennu ton, tusa ngat'a 'ñu mejénnu si'on xi matsjare Na'enchana. ³Bi 'ñu jme_ru xuta xi tenikuendo. Tusa t'ejña_ru kusun jótsa'en kueko yojore chutsangare Na'enchana. ⁴Meni nga kuakutsejen yojore xi ngakure fa xi tsikuenda chutsanga, sakunu chji xi kjuajeni xi bi fe.

⁵'Ba 'ba nde jun xi nchja nisti kuon. Ngisa ngi'nde teko yojonu ngixkun nchja chingare xi makjainre ngat'are Na'enchana. 'Ba ngatsi'u ngi'nde tekokaña_ru yojonu xingiu, ngat'a: "Na'enchana tsukine= xi nk'a kakun, tunga tsjare kjuanda xi nima 'baxje yojore."

⁶Kui kjuā nima 'naxjeñu yojonu ngi kjuāñure Na'enchana xi 'ñu je, tuxi kui nk'a sik'ejñaninu nga kjuā'e nixtjin nga sikja'etsjen nga nda tjin. ⁷Tingantsja yeje_ru Na'enchana ngat'are xi tjimafonu, ngat'a kui= xi tsikuendanu.

⁸Nda tikja'etsjion nga kje ña'anjfun tsajmi 'ba tetsubakunntsjo. Ngat'a chanayiu xi stikenu tsuba joni tjiuxa xi tjixuyare nga

timangisjai xuta xi skine. ⁹Ñu tetsuba_ru chanayiu, 'ba nde 'ñu tino ngat'are kjuamakjainna. Ngat'a 'yañu nga ndekuini kjuana'en xi inyakakore nts'io xi tjin jo kji'i ngasun'ndio.

¹⁰Na'enchana xi tsjana ngayéje kuya kjuanda kinchja=na ngat'are Jesucristo tuxi sakunina kjuajere xi bi fet'a. 'Ba jaskan nga je chuba nixtjin kichjo'o kjuanima, kui fani suba sitsjekjinnu, kixi sik'endunu, sja ngañunu 'ba 'ñu sikinyanu. ¹¹Ngatjas'ere kjuāñu ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

¹²Silvano xi joni nts'ia, xi mana nga ngu xi kixi fiko xare, kui tsakasekona nga kitsi'indaa xujun chibi. 'Ba 'batsa'en tefakoya_nuu 'ba xinyakixi_nuu nga xi kua'indut'a nga'e, kjuandare Na'enchana xi kjuakixi=. Ngu kixi tinyajiun kjuandabiu tsu'ba.

¹³Inyatsikasennu kjuate'nda xi makjainre ngat'are Na'enchana xi tjin naxinanda Babilonia, xi Na'enchana kiskja'ajin joni jun. 'Ba Marcos xi joni ki'ndina fa mani ngat'are kjuamakjainna, 'ba nde titsikasennu kjuate'nda ngayeje. ¹⁴Tite'nda_ru xingiu ko kjuanimejen xi ndibanire Cristo.

Ngatjas'enu kjuaxiu ngatsi'u xi tu jngu mako Cristo.

Xujun xi majóni xi kitsikasen San Pedro

2 PEDRO

1 An, Simón Pedro, xi tetsa'exat'a_rá 'ba xi apóstore Jesucristo, tetsikasen_nuu xujunbi jun xi je tjinnu kjuamakjain xi tsjatsa'en xi joni tsajain. Kisakunnu kibiu ngat'are Jesucristo xi tsik'angina 'ba xi Na'enchana= mani. Xi tsikixina ngixkun Na'enchana.

²Ñu ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu ngat'are nga nda 'yo ngat'a tse'e Na'enchana ko Jesucristo xi Na'enna mani.

³Ba Na'enchana kinchjana ngat'are kjuajere ko kjuandare. 'Ba tu ngat'are= nga nda 'ya xi kinchjana, 'batsa'en ko kjuañure kitsja yejena xi machjenna, tuxi kuetsubakunña 'ba tuxi xiakunña Na'enchana. ⁴'Ba 'batsa'en kitsjanina mé= xi kitsja en nga sja, xi 'ñu chjire 'ba xi 'ñu je, tuxi 'batsa'en kuisent'axinni_ru kjuach'o xi tsu inimare xuta, mé= xi titsikjetsun ngasun'ndio, tuxi səkut'aninu nga kuetsubakun jotsa'en tijñakun Na'enchana.

⁵Kui kjuja t'enen_i_ru yojonu nga 'bitsa'en kuetsubo. Nga makjainnu t'esun_ru nga kixi kueko yojonu. 'Ba

nga kixi kueko yojonu t'esun_ru nga nda xio xi tse'e Na'enchana. ⁶'Ba nga nda xio xi tse'e Na'enchana t'esun_ru nga kuannu k'uechjon_ru yojonu xi tjin ngasun'ndio. 'Ba nga kuannu k'uechjon_ru yojonu t'esun_ru nga s'enu kjuatsejnda. 'Ba kjuatsejndanu t'esun_ru nga te'yakun Na'enchana. ⁷'Ba nga te'yakun Na'enchana t'esun_ru nga simijíon xi nts'io mani. 'Ba nga simijíon xi nts'io mani t'esun_ru nga s'enu kjuanimejen.

⁸Ngat'a tsa 'bitsa'en kuetsubo 'ba 'ba si'anntsjo, ngisa= tse xia ngiso mé= xi 'yo ngat'are Na'enna Jesucristo 'ba si'on xi nda. 'Ba bi tuxkia kuetsubo ya'a. ⁹Tunga xi bi 'batsa'en tjindu, kui xi bi nda matsejenre 'ba xi ka. Je= kitsichiyajin nga kuatsje ngat'are je xi kis'ere nga nda'eñu.

¹⁰Bamani nts'ia, ngisa ta'e ngañu_ru yojonu nga kuakutsijion nga kjuakixi= nga Na'enchana je kinchjanu 'ba kiskja'ajinnú. Ngu tsa 'batsa'en kuetsubo, niñajanni sko. ¹¹'Ba 'batsa'en 'ñu tsjatsa'en kua'e'ndenu nga kuitjas'ion ña batexumantsjai Na'enna Jesucristo xi tsik'angina.

¹²Kui= kjuā teĵñandantsjaiña nga sikja'etsjenyanu kibi, ninga tsa je 'yo asa je kixi tenyajiun kjuakixi xi je kisakuyānu. ¹³An kĵinenā nga sikja'etsjenyanu kibiu 'ba nga 'batsa'en si'ñaā takún, yejerañu teĵñakun ngisaa. ¹⁴Ngat'a je 'biā nga je mején k'ueĵñaā yojobi, jotsa'en 'ejñatsejennā Na'enna Jesucristo. ¹⁵Ba nde k'uene_rā yojonā nga nda sa'aan kibiu, meni kuan sikja'etsjenyantsjaiñu nga bi nde teĵñaña.

¹⁶Ngat'a bi tsangitjengi_ri en chinga xi 'baxjenikuni xuta, nga kik'ee nijmi ngajinnu ngat'are kjuāñure Na'enna Jesucristo= 'ba nga jotsa'en kjuā'e ngani. Tusa ko tuxkuiin kĵi'yanĵi kjuajere. ¹⁷Ngat'a Na'enchana kitsa'en nga Jesucristo kjuikuncha 'ba nga s'ere kjuaje, nga kĵinu'yare jndare Na'enchana xi niki tĵinre kjuaje xi kitsu: "Kui=bi Ki'ndina xi 'ñu tsmijaan xi 'ñu tsja manā ngat'are." ¹⁸Jin fani suba kĵinu'ya_ri jndabiu xi jenndeĵenni ngank'aa, kionga tsiketsubako ngisai Jesucristo ña tijña tĵenngi xi tsje.

¹⁹Ba 'batsa'en ngisa ma chun_ra en xi kinchja nchja chinga profeta. 'Ba nda= ño'on nga nik'etjusun ion. Jo=ni ndi'i xi tibanā ña jñu, 'nda nga s'e isen nixtĵin nga manyujun 'ba niñu xi matsejen nga tajñu nga sitsejen ngajin inimanu. ²⁰Kibi= xi ngisa k'uejin kakun. Nimé xi kitsu nchja chinga profeta, xi kua'indut'a enre Na'enchana, ndibanire kjuafa'etsjenre xuta. ²¹Ngu niñajanni jotsa'en mejénre tsu xuta jendibani en xi kinchja nchja chinga profeta. Tusa xuta tsjere

Na'enchana kitsuya enre, jotsa'en kitsikinchja Isennixtĵintsjere Na'enchana.

2 Tunga 'ba nde kis'e ngajinre naxinando profeta xi ndesu, jotsa'en 'ba nde tsa'en s'e ngajinnu chamaestru ndesu. Ko kjuamaña kuakuya xi bi kjuakixi, 'ba enre kuan sikjetsunnu. Bi tsikixiya ngat'are Na'enna xi 'echjintĵai. 'Ba 'batsa'en Na'enchana ta'a sikjekjua. ²Ba nkĵin= kuan xi kuetĵenngi kusunre nchjabiu, 'ba sa'en jotsa'en tsja'ndere yojore nga tsa'en tume xi ch'o tĵin. 'Ba tu ngat'are nchjabiu= ch'otsa'en kjuinukjua ngat'are ndiya xi kjuakixi. ³'Ba ngat'a 'ñu mejénre ton, kui kjuā k'ueĵñuninu nga k'uaxjet'anu ton nga ko en ndesu xi tu kui 'baxjenikunii. Tunga je nda'e tijñandani xi skanineje nchjabiu. 'Ba xi sikjekjua bi kĵijñafe.

⁴Ngat'a Na'enchana bi kitsichat'are ankjele xi kiskjeje. Tusa 'etsoĵojin nga'nde ña fa'a kjuanima xuta. Kio kitsik'endu'ñu ña jñu chun, tuxi tĵindutĵoni ka'nda nga kjuā'e nixtĵin nga sa'en kjuā Na'enchana. ⁵Ninga bi kitsichat'are xuta xi kis'e nixtĵin xi 'ñu kuate jan ngayeje. Tusa ko nanda kitsikjekoni xuta xi bi tsabekun. Tunga Noé xi kitsikja'axtiuya ngat'are xi kixi tĵin, kitsik'angi= 'ba ngiyatu ngisa xuta xi kja'ere.

⁶Ba nde Na'enchana kitsa'enre kjuā nga kitsikje naxinanda Sodoma ko Gomorra ka'nda nga chojo kitsa'en. 'Ba 'ba=tsa'en 'ejña kusunre mé= xi kuata'en xuta xi bi skuekun kui. ⁷Tunga kitsik'angi Lot, xi jngu xuta kixi xi on kuánre ngat'are jotsa'en tsik'endu xuta

ch'okun xi kitsja'ndere yojore nga kitsa'en tumeñu. ⁸Ngu xuta kixibiu xi tsik'ejñajinre xutabiu, nyujun nyujun ñu on kuánre inima kixire nga tsabe 'ba nga kjint'e kjuach'o xi kitsa'en xutabiu.

⁹Bamani, be= Na'enchana jót'sa'en sik'angi ngajinre kjuachut'ayako xuta xi bekun kui. 'Ba be= jót'sa'en sik'endutjo xuta ch'okun xi tjinnere nga kjua'a kjuanima ka'nda nga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua. ¹⁰'Ba kui fa xi ñu kjua'a kjuanima xi tjindujin kjuach'o xi tsu yojore nga'e ngasun'ndio 'ba xi 'bejñat'axin kjuañure Na'enchana. Xtankoni 'ba ma kakun nga tsa'en tumeñu xi ch'o tjin. Bi tsakjun nga ch'otsa'en nchja ngat'are kjuañu xi tjin. ¹¹Tunga ngat'are ankjele, ninga tsa ngisa tjin ngisare ngañu ko kjuañu nga ko mare xutabiu, bi ch'otsa'en nchja ngat'are kjuañubiu 'ba bi baneje ngixkun Na'enchana.

¹²Tunga ngat'are xutabiu, jo=ni tjiuba. Tsajain kjuafa'etsjeénre. Tu chubatsa'en tjindu nga tsa'en mé= xi ndiba subare kakun. Kitsin tuxi kjuindubani 'ba kjuinik'en. Kui tu chubá ch'otsa'en nchja ngat'are mé= xi bi mankjinre. Kui kjua kjuinikjeni joni tjiuba. ¹³Kua'e ngojore chjire kjuach'okun xi kitsa'en. Tsikja'etsjen nga tsja s'ere nga tsitsjajin kjuatsja xi tsa'enjun tsa'ent'a ka'nda nga nixtjin. Xutabiu jo=ni jndi 'ba ko xá nga tjindu ngajinnu. Ka'nda tsitsjajin kjuamañare nga kjenkonu.

¹⁴Bi ma be jngu chjun tu je ch'otsa'en inyatsikja'etsjen. Bi fejdare nga tsa'en je. 'Bonachare xuta xi bi kixi inya. Kitsikut'aya

yojore jót'sa'en kuan s'e yejere. Kjua'a= kjuanima xutabiu. ¹⁵Je kit'axinre ndiya xi kixi 'ba kichaja nga kitjenngi ndiya xi kijiya profeta Balaam ki'ndire Beor. Balaam kitsimején= nga kuejenre ton nga sa'en xi bi nda. ¹⁶Tunga kichjutiko ngat'are jere kionga jngu chaburru xi bi mare nchja kinchja nga tsaka'a jndare xuta 'ba 'echja'ndere Balaam nga janda sa'en kjuaska xi tita'sa'en.

¹⁷Kui xutabiu jo=ni nga'nde ña tju nanda tunga tsajainre nanda asa yufi xi fiko ntjoñu. 'Ba 'batsa'en Na'enchana je 'endare jngu nga'nde ña ñu jñu chun, ña tjinnere nga k'uendu ka'nda ngantsjai nixtjin. ¹⁸Ngu nchja= en nk'a kakun xi tsajainre ndiyare. Bakuya nga ma ña'an kjuach'o xi tsu yojore xuta 'ba nga ma ña'an tumeñu. 'Ba=tsa'en 'bonachare xi sa'e ts'axjexinre yojore ngajinre xuta xi kit'axin ndiya xi tse'e kjuakixi. ¹⁹'Ba tsu nga sindai xuta, ninga kui fa tjindujinñu jere xi sikjetsun. Ngat'a tsa jngu xuta tsja'nde nga nitumeñu kjua batexumare, je tsik'ejñajinñu kjuabiu.

²⁰Ngu xuta xi je becxun Jesucristo xi Na'enna mani 'ba tsik'angina, 'ba=tsa'en je ts'axjexinre yojore kjuach'o xi tjin ngasun'ndio. Tunga tsa k'uatjijinñu ngani kjuach'obiu 'ba 'ba=tsa'en kuatexumare, 'ba=tsa'en ngisa ch'o kuan ngisa nga ko mare nga titjunre. ²¹Tusa ngisa nda tjin ngat'are kui tsa bira tsabe ndiya xi tse'e kjuakixi, ngat'a nga je tsabe, tusa kit'axin=ngare kjuatexuma tsje xi kika'ere. ²²'Ba ngat'are xutabiu 'betjusun en kjuakixi xi

tsu: “Tjiunaña nde kjineya ngani ndafesure, 'ba tjiuchinga xi je kamindu nde fik'etjikjajin ngani ndasijiu.”

3 Jun xi tsimején_nuu, kui xujunbi xi majóni xi tetsikasen_nuu. Ngojó xujun xi kitsi'indu_nuu tsikja'etsjenyanu ngat'are kibi, tuxi si'ñuña kakun nga kixi sikja'etsjion. ²Tikja'etsjenyo ngat'are en xi kinchja nchja chinga profeta tsje xi kis'e nixtjin kuatse jan ko kjuatexuma xi yakuyan nchja chinga apóstol, kjuatexuma xi tse'e Jesucristo xi Na'enna mani 'ba xi tsik'angina.

³Kibi= xi ngisa k'uejin kakun. Nga nixtjin xi je fet'ani s'e= xi k'uendujin kjuach'o xi tsu yojore nga kuejnuke tumeñu. ⁴Ba kuetsu: “¿Ná kijini en xi kitsu nga kitsja ts'a, nga Cristo kju'a'e ngani? 'Nda nixtjin nga je jesun xuta chingani 'ba ka'nda nganda'e, tojo 'ba=chun ngasun'ndio 'nda nga kjis'etuts'inre.” ⁵Xutabiu bi mejénre sikja'etsjenya nga nixtjin kuatse jan nga ko en xi 'etjuni ts'a Na'enchana 'endakoni ngank'aa ko t'anangiu. Nangibiu 'etjujin nando 'ba ngat'are nando= kis'eña. ⁶'Ba ngat'are nandare tsi'ñu xi tsa'a kitsikjekjua nangi xi kis'e nixtjin kuatse jan. ⁷Tunga ngat'are ngank'aa 'ba ko t'anangi xi tjin nganda'e, kui= xi ndekuini enre Na'enchana tijñatjore, tuxi kuitini. Tis'eñatjo= 'nda nga kju'a'e nixtjin nga kuanre kju'a 'ba nga sikje xuta xi bi bekun kui.

⁸Tunga bi nichiyajiun kibi, jun xi tsimején_nuu. Ngat'are Na'enchana jngu nixtjin jo=ni jngu mi nu 'ba jngu mi nu jo=ni jngu nixtjin. ⁹Bi

tsa titsik'andaya Na'enchana nga sik'etjusun mé= xi kitsu nga kitsja ts'a, jotsa'en tsikja'etsjen yak'a xuta. Tusa tjis'ere kjuatsejnda ngat'anu, ngat'a bi mejénre nga tjin xi chaja. Tusa mejénre nga ngats'i xuta ngatatsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ngatja'e ngani ngixkun kui.

¹⁰'Ba jotsa'en fa'e jngu chacheje, 'ba=tsa'en kju'a'e nixtjinre Na'enna Jesús. Kui nixtjinbiu jngu ka'a fani chajajin isen ngank'aa nga je kjuane si'a xi 'ñu kun kjuane. 'Ba kuiti= nga sikjelaya xi kuandakoni xi tjin. T'anangiu ko ngayéje xi tjinre kuiti=.

¹¹'Bamani tsa 'batsa'en sikje ngayéje xi tjin, ¿jót'sa'en tjinnere nga kuangiko yojonu jun? Tjinne=re nga tsje kuetsubo 'ba xiakun Na'enchana ngayeje. ¹²Chuya_ru 'ba tixatiya_ru nixtjinre Na'enchana kionga kuiti 'ba sikje ngank'aa nga ko ndi'i 'ba sikjelaya xi kuandakoni xi tjin. ¹³Tunga ña, techuya_ra jngu ngank'a xatse 'ba jngu t'anangi xatse, jotsa'en je kitsja ts'a Na'enchana ña ngats'i tsje k'uendu ngixkun kui.

¹⁴'Bamani yejerañu techuya_ru kibi, jun xi tsimején_nuu, t'ene_ru yojonu nga ko kjuaxiu kuetsubo ngixkun Na'enchana. Bi ngatjas'e ngajinnu xi jndi asa xi ma s'eneje. ¹⁵'Ba t'ejin takún nga Na'enchana titsitsejnda yojore ngat'ana, tuxi titsja'ndenina nga k'uangia. Ngat'are kibi je 'ba nde kitsi'indunu nts'ia Pablo xi nimijáan, jotjin kjuafa'etsjen xi kitsjare Na'enchana. ¹⁶Nga jngu jngu xujun xi kitsi'indunu jakonu ngat'are kibi. Tjin ka'a xi kitsi'indu na'en mankjinnre xuta. 'Ba xuta xi bi mare xujun 'ba xi bi

kixi minyajin kjuamakjainna ngakja fiko enbiu jotsa'en 'ba nde ngakja fiko enre Na'enchana xi yak'a, 'ba 'batsa'en inyatsikje suba yojore.

¹⁷Bamani jun xi tsimején_nuu, ja'ba je 'yo kibi. Kui kjua tikuendañu yojonu, tuxi bi skjefeninu kjuamañare nchja

ch'okun, tuxi bi kuintjaingiñu ña je kixi tenyo. ¹⁸Tusa ngisa ngatjamachajinnu kjuandare Jesucristo 'ba ngisa nda ngatja'yaxkun kui, ngat'a kui= xi Na'enna mani 'ba xi tsik'angina. iNgatjas'ere kjuaje nganda'e 'ba ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

Xujun xi tjun kitsikasen San Juan

1 JUAN

1 Teni'indu=ri jun ngat'are en xi tsjare kjuabenichun xuta, xi je tijña 'nda ngatuts'inre, xi kjinu'ya jndari, xi ko tuxkuin kji'yanii, xi je kichutsejen'ai 'ba xi ko ndsai kjinikoni. ²Ba kis'ejñatsejen kjuabenichunbi, 'ba jin kji'yanii. 'Ba nganda'e tenikixiyanii 'ba te'beri nijmi ngat'are kjuabenichunbi xi bi fet'a, xi tsik'ejñajinre Na'enchana 'ba xi jin jaskan kis'ejñatsejenni. ³Ngat'are xi kji'yee 'ba kjinu'yee, kui xi 'ba nde te'beri nijmi, tuxi 'batsa'en tu jngu kuanñu ko jin jotsa'en jin jngu= mai ko Na'enchana ko Jesucristo xi Ki'ndire. ⁴Ba 'batsa'en teni'indu=ri kibi tuxi kuajnguni kjuatsjana.

⁵Kui enbi xi kitsuni Jesucristo, 'ba kui xi te'beri nijmi jun nganda'e nga Na'enchana kui xi ndi'i 'ba nimekjiin xi jñu tjin ngajinre. ⁶Tsa kuixan nga tu jngu makua Na'enchana 'ba tusa ña jñu tetsubanga, tech'onacha=ña 'ba bi teña'an xi kjuakixi. ⁷Tunga tsa tetsuba ña tsejen chun jotsa'en Na'enchana tijña ña tsejen, tu jngu makua xingia ya'a 'ba jinre Jesucristo, Ki'ndire Na'enchana, tsitsjena nga kja'axin yeje jena.

⁸Tsa kuixan nga tsajainna je, nde ña= tech'onachanira yojona 'ba tsajain ngajin inimana xi kjuakixi. ⁹Tunga tsa kuixan ngat'are je xi tjinna, Na'enchana sik'etjusun= xi kitsu 'ba sa'en= xi kixi tjin. Sichat'ana jena 'ba sitsjena nga skja'axin yeje kjuach'o xi tjin ngajinna. ¹⁰Tsa kuixan nga kje chjujejian, 'ba=tsa'en teña'anña nga tji'ya ndesu Na'enchana 'ba tsajain ngajin inimana enre.

2 Jun xi ki'ndina, tetsi'indunuu kibi tuxi bi xjujeñu. Tunga tsa tjin xi skjeje, tjin=jnguna xi kuinchjantjaina ngixkun Na'enchana, xi Jesucristo xi kixi tsa'en. ²Kui xi kitsja yojore joni chje nga 'echjintjai jena. 'Ba bi tsa tu je xi tsajan 'echjintjai, tusa ko xi tse'e ngatsi'i xuta xi tjin jo kji'i ngasun'ndio.

³Tsa tenik'etjusan kjuatexumare Jesucristo, 'ba=tsa'en 'yaña nga je 'ya ngat'are kui. ⁴Tsa tjin xi tsu: "Be=ña ngat'are kui", tunga tsa bi tsik'etjusunni kjuatexumare, jngu=nini xuta ndesu 'ba tsajain xi kjuakixi ngajin inimare. ⁵Tunga xi titsik'etjusun enre, kjuakixi=

nga kjuanimejenre Na'enchana tis'ejn̄atsejenkjin ngajinre xutabiu. 'Ba 'ba=tsa'en 'yaña nga tu jngu=ma= ko Jesucristo. ⁶'Ba xi tsu nga tu jngu makontsjai, kui xi tjinnere nga 'batsa'en kueko yojore jotsa'en kiko yojore Jesucristo.

⁷Jun xi tsimején_nuu, bi kjuatexuma xatse xi tetsi'indu_nuu nga'e, tusa ndekuini kjuatexuma chinga xi kisakuyanu 'ndani ngatuts'inre. Kui kjuatexuma chingabi, ndekuini en xi ja'ba je kjinu'yo. ⁸Tunga nganda'e tetsi'indu ngani_nuu nga'e jngu kjuatexuma xatse xi kjis'ejn̄atsejen nga tjinre kjuakixi ngat'are Jesucristo, 'ba 'ba nde tjimatsejen ngani ngat'a tsojon, ngat'a je tifa'a xi jñu 'ba je titsitsejen ndi'i xi kjuakixi.

⁹Tsa tjín xi tsu nga sejña ña tsejen, tunga tusa mastike=nga xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, tojo sejña=ngisa ña jñu. ¹⁰'Ba xi tsimején xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui xi sejñantsjai ña tsejen, 'ba tumé tjín xi sa'en nga satengi. ¹¹Tunga xi mastike xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui xi sejña 'ba tsu'ba ña jñu, 'ba bi be ñá tifi, ngat'a ña jñu je= kitsikare.

¹²Ki'ndina, tetsi'indu_nuu ngat'a kuachat'anu jenu ngat'are mé= xi kitsa'en Jesucristo. ¹³Jun xi xuta chinga kuon, tetsi'indu_nuu ngat'a je 'yo ngat'are 'yá= xi ja'ba je tijña 'ndani ngatuts'inre. 'Ba jun xi nchja nisti kuon, tetsi'indu_nuu ngat'a je kjiña'an_ru chanayiu.

¹⁴Ki'ndina, je kitsi'indu_nuu ngat'a je 'yo Na'enchana. 'Ba jun xi xuta chinga kuon, je kitsi'indu_nuu ngat'a je 'yo ngat'are 'yá= xi ja'ba

je tijña 'ndani ngatuts'inre. 'Ba jun xi nchja nisti kuon, je kitsi'indu_nuu ngat'a tjinnu nga'ñu 'ba ngat'a tijñajinntsjai ngajin inimanu enre Na'enchana 'ba ngat'a je kjiña'an_ru chanayiu.

¹⁵Bi nimijón ngasun'ndio ninga xi tsja ngasun'ndio. Tsa tjín xi tsimején ngasun'ndio, tsajain ngajin inimare kjuanimejenre Na'enchana. ¹⁶Ngat'a ngayéje xi tsja ngasun'ndio bi Na'enchana ndibanire, tusa ndekuini ngasun'ndio ndibanire. Kio= ndibanire nga mejénre xi tsu yojore xuta, 'ba nga mejénre sitse'e mé= xi tjibe 'ba nga nk'a 'baxje yojore ngat'are mé= xi tjínre ko mé= xi tsa'en. ¹⁷Ngu je tife ngasun'ndio 'ba ko ngayéje xi tsja xi tsu yojore xuta, tunga ngat'are xi tita'en jotsa'en mejénre Na'enchana, kui xi k'uejn̄antsjai ka'nda ngantsjai nixtjín.

¹⁸Ki'ndina, je tetsuba nganda'e nixtjín xi je fet'ani. Je kik'inyanu nga tjinnere nga kju'a'e jngu xi stike Jesucristo, 'ba jotsa'en kik'innu 'batsa'en nganda'e je inyafa'e nkjin xuta xi stike Jesucristo. Kui kju'a 'batsa'en 'yaña nga je tetsuba nixtjín xi fet'ani. ¹⁹Kui xi ngajinna 'etjuni, tunga bi tsajan fa. Ngat'a tsa xuta xi tsajanra, bi kijit'axinna. Tunga 'etju=, tuxi 'batsa'en kjil'yatsejennire nga nijnguú makona.

²⁰Tunga ngat'are jun, Jesucristo kitsjanu Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ngatsi'u mankjinnu xi tjín. ²¹Ngu tetsi'indu_nuu ngat'a mankjinnu xi kjuakixi. Bi ngat'a tsa bi mankjinnu, tusa ngat'a mankjinnu, kui kju'a tetsi'induni_nuu. 'Ba 'yaña nga nijnguú en ndesu ndibanire xi kjuakixi.

²²¿'Yá= xi xuta ndesu? Kui xi bi tsikixiya nga Jesús kui xi Cristo. Xi bi tsikixiya ngat'are Na'enchana 'ba ngat'are Ki'ndiu, kui xi stike Jesucristo. ²³Tu'yañu xi bi tsikixiya ngat'are Ki'ndiu, kui xi 'ba nde ninga bi tijñajinre Na'enchana. Tunga xi tsikixiya ngat'are Ki'ndiu, kui xi 'ba nde tijñajinre Na'enchana.

²⁴Bamani, t'ejñajinntsjo inimanu en xi kjinu'yo 'ndani ngatuts'inre. Tsa en xi kjinu'yo 'nda ngatuts'inre k'uejñajinntsjo inimanu, jun ngayeje 'ba=nde kuetsubajinntsjai_ru Ki'ndiu ko Na'enchana. ²⁵'Ba kuifa ni kibi xi Jesucristo kitsutitjun nga kitsjana enre: nga tsjana kjuabenichun xi bi fet'a.

²⁶Tetsi'indu_nuu kibi ngat'are xuta xi mejénre k'onachanu. ²⁷Tunga jun, tijñajin tsi'inu Isennixtjintsjere Na'enchana xi Jesucristo kitsjanu. 'Bamani bi machjen tsa tjin xi kuakuyan, ngat'a ndekuini Isennixtjintsjio bakuyan ngat'are ngayéje xi tjin. Xi bakuyan kjuakixi=, bi kjuandesu. Kui kjuañu jotsa'en yakuyan Isennixtjintsjio, 'ba=tsa'en tetsubajinntsjai_ru Jesucristo.

²⁸'Ba nganda'e ki'ndina, tetsubajinntsjai_ru Jesucristo, tuxi kuan kjuenk'anira nkjan nga kuakutsejen yojore 'ba bi kuasubana ngixkun kionga kjua'e. ²⁹'Yañu nga kixi kiko yojore Jesucristo. Kui kjua tjinnenire nga xio ngayeje nga ngatsi'i xuta xi tsa'en xi kixi tjin, kui xi 'ba nde ki'ndire Na'enchana.

3 Chutsijon á tuku kji'i jeni kjuanimejen xi kitsjana Na'enchana ka'nda ki'ndire kui

'mina. 'Ba kjuakixi= nga ki'ndire Na'enchana kuánña. Kui= kjua bi benina xuta xi tse'e ngasun'ndio, ngat'a bi be Na'enchana kui. ²Jun xi tsimején_nuu, nganda'e je ki'ndire Na'enchana kuáan. Ninga kje 'yaján jó kuakuan jaskanñu, tunga 'yaña nga 'ba kuakuan joni Jesucristo nga kuakutsejen yojore, ngat'a xiaña jó fa kji'i kui. ³'Ba tu'yañu xi 'batsa'en kuyare Jesucristo, kui xi titsitsje tajngu yojore jotsa'en tsje Jesucristo.

⁴Tu'yañu xi kjeje, tjimangane= kjuatexumare Na'enchana. Ngat'a je, kui xi mangane kjuatexumare Na'enchana. ⁵Ngu je 'yo nga yakutsejen yojore Jesucristo kui= nga ja'ekja'axin jena, 'ba kui nimé je kis'ere. ⁶Bamani, tu'yañu xi tijñajinntsjaire Jesucristo, bi nde kjejeni. Tunga tu'yañu xi tikjeje, kje bejín Jesucristo ninga kje mankjínjínre 'yá= ni kui.

⁷Ki'ndina, ni'yá ngatja'bonachanu. Xi titsa'en xi kixi tjin ngixkun Na'enchana, kui xi kixi jotsa'en kixi Jesucristo. ⁸Tunga xi tikjeje, tse'e= chanayiu, ngat'a chanayiu tikjeje 'ndani ngatuts'inre. 'Ba kui= kjuañu yakutsejenni yojore Ki'ndire Na'enchana, tuxi ja'etsikjeni xare chanayiu.

⁹Tu'yañu xi je kuán ki'ndire Na'enchana bi nde kjejeni, ngat'a ntjere Na'enchana tijñajinntsjaire. Bi nde ma kjeje ngisani, ngat'a je kuán ki'ndire Na'enchana. ¹⁰'Ba 'batsa'en 'yare 'yá= xi kuán ki'ndire Na'enchana 'ba 'yá= xi kuán ki'ndire chanayiu. Ngat'a tu'yañu xi bi tsa'en xi kixi tjin asa xi bi tsimején xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui xi bi tse'e Na'enchana.

¹¹Ngu kui enbi xi kjinu'yo 'ndani ngatuts'inre, nga 'ba=tjinni nga simejénkaña xingia. ¹²Bi 'ba ngatjama joni Caín xi tse'e chanayiu 'ba kitsik'en nts'e. ¿Ánñu kitsik'enni? Kitsik'en ngat'a kixi= tjin ngixkun Na'enchana xi kitsa'en nts'e, 'ba ch'o tjin xi kitsa'en kui.

¹³Jun nts'ia, bi tu 'ba= ngatamanu tsa mastikenu xuta xi tse'e ngasun'ndio. ¹⁴Yaña nga je tsitjaxtia ngajinre kjuabeya 'ba nga kuetsubakuan ngixkun Na'enchana. 'Yaña kibi ngat'a nimején=ñā xi nts'ia mani ngat'are kjuamakjainna. Xi tsajainre kjuanimejen, kui xi tijñangi ngisa ngi kjuañure kjuabeya. ¹⁵Tu'yañu xi mastike xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui jo=ni xuta xi tsik'en. 'Ba je 'yo nga kjuabenichun xi bi fet'a bi tijñajinre jngu xi tsik'en. ¹⁶Yaña mé= xi kjuanimejen 'mi ngat'a Jesucristo kitsingantsja yojore nga tu kjuanda tsajan. 'Ba 'ba=nde tsa'en 'batjinni nga singantsja yojona nga tu kjuanda tse'e xi nts'ia mani ngat'are kjuamakjainna.

¹⁷Ngu tsa jngu xuta tjin yejere tsajmi xi machjenre 'ba tjibe nga na'en tjimare nts'e ngat'are xi machjenre tunga bi baseko, ¿jót'sa'en s'ejñajinni inimare kjuanimejenre Na'enchana? ¹⁸Ki'ndina, bi kjuanimejen xi tu en sa ngatjas'enu, tusa ko xi si'on ngatja'yare nga tjinnu kjuanimejen xi kjuakixi.

¹⁹'Ba 'ba=tsa'en xiaña nga tetsubajian ngajinre xi kjuakixi 'ba s'ejnguni kakuñ ngixkun Na'enchana. ²⁰Ninga tsa inimana banejena, ngisa= je ngisa

Na'enchana nga ko mare inimana 'ba kui be yeje xi tjima. ²¹Jun xi tsimején_nuu, tsa tumé banejena inimana, kuñ kjuenk'a nkjan ngixkun Na'enchana, ²²'ba kui sja yejena xi xja'a_ra, ngat'a tenik'etjusun=ñā kjuatexumare 'ba teña'an=ñā xi matsjare.

²³Kibi= xi kjuatexumare Na'enchana, nga kuakjainna ngat'are Jesucristo xi Ki'ndire 'ba nga simejénkaña xingia, jotsa'en 'enena. ²⁴Xi titsik'etjusun kjuatexumare, kui xi tijñajintsjaire Na'enchana 'ba Na'enchana tijñajintsjaire xutabiu ngayeje. 'Ba ngat'are Isennixtjintsje xi kitsjana, 'ba=tsa'en 'yaña nga kui tijñajintsjaina.

4 Jun xi tsimején_nuu, bi tuchuba ngatjamakjainnu ngat'are ngats'i xi kuetsunu nga Isennixtjintsjere Na'enchana tsikinjhare. Tusa tjun chut'ayako, tuxi 'batsa'en xiañu tsa kjuakixi nga Isennixtjintsjere Na'enchana tijña ngajinre asa bi kjuakixi. Ngat'a nkjin profeta xi ndesu kitsejin ngasun'ndio. ²'Bi=tsa'en xiañu 'yá= xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana. Xi tsikixiya nga Jesucristo ja'e joni jngu xuta nga tsaka'a yojo, kui xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana. ³'Ba xi bi tsikixiya nga 'batsa'en ja'e Jesucristo, kui xi bi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana. Tusa isennixtjin xi bi nda tijñajinre xi tse'e xutabiu xi stike Cristo. Je kjinu'yo nga tjinnere nga kjuae isennixtjinre xutabiu xi stike Cristo. Ngu, kui je tijña ngasun'ndio nganda'e.

⁴Tunga Na'enchana tse'e_ru, ki'ndina, 'ba je kjiña'an_ru nchja profeta ndesubiu, ngat'a xi tijnā ngajinnu ngisa= tjinre kjua'ñu nga ko mare xi tijnā ngajinre xuta xi tse'e ngasun'ndio. ⁵Kui xutabiu ngasun'ndio= tse'e. Kui= kjua nchjani ngat'are xi tjin ngasun'ndio 'ba xuta xi tse'e ngasun'ndio basen ñojonre mé= xi tsu. ⁶Tunga jin, Na'enchana tse'e_ri. Xuta xi je be Na'enchana, kui xi basen ñojonni. Xuta xi bi tse'e Na'enchana, kui xi bi basen ñojonni. Ngu, 'ba=tsa'en 'yanii 'yá= xi tijnājinre Isennixtjintsjere Na'enchana xi tsuya xi kjuakixi 'ba 'yá= xi tijnājinre isennixtjin xi ch'o xi 'bonacha.

⁷Jun xi tsimején_nuu, janda ngatjanimejénkaña xingia, ngat'a kjuanimejen ndiba=nire Na'enchana 'ba tu'yañu xi tjinre kjuanimejen, kui xi je ki'ndire Na'enchana 'ba be= Na'enchana. ⁸Xi tsajainre kjuanimejen, kje bejín Na'enchana, ngat'a Na'enchana kui= xi kjuanimejen. ⁹'Bi=tsa'en yakutsejenna kjuanimejenre Na'enchana, nga kitsikasen Ki'ndi jngututture ngasun'ndebi, meni nga ngat'are mé= xi kitsa'en kui s'énina kjuabenichun. ¹⁰'Bi=tsa'en kis'ejñatsejenni xi kjuanimejen fa, bi tsa ña kjinimijáan Na'enchana, tusa kui kitsimejénna 'ba kitsikasen Ki'ndire tuxi 'echjintjaini jena nga kitsja vojore joni chje.

¹¹Jun xi tsimején_nuu, tsa Na'enchana 'batsa'en kitsimejénna, ña 'ba=nde tjinni nga simejénkaña xingia. ¹²Kje nisa'yajín be jó kji'i Na'enchana, tunga tsa nimejénkaña xingia, tijnājinntsjaína Na'enchana

'ba kjuanimejenre s'ejñatsejenkjin ngajinna. ¹³'Ba 'yaña nga tetsubajinntsjaí_ra Na'enchana 'ba nga kui tijnājinntsjaína, ngat'a kitsjana Isennixtjintsjere. ¹⁴'Ba jin kji'ya fanií 'ba tenikixiyanií nga Na'enchana kitsikasen Ki'ndire tuxi sik'angini xuta xi tse'e ngasun'ndio. ¹⁵Tu'yañu xi tsikixiya nga Jesús xi Ki'ndire Na'enchana, kui xi tijnājinntsjaire Na'enchana 'ba Na'enchana tijnājinntsjaire xutabiu ngayeje.

¹⁶'Ba 'ba=tsa'en je 'ya nga Na'enchana 'ñu tsimejénna 'ba chun_ra kjuanimejenre kui. Na'enchana kui= xi kjuanimejen, 'ba xi tijnājinntsjaí kjuanimejen, kui= xi tijnājinntsjaire Na'enchana 'ba Na'enchana tijnājinntsjaire xutabiu ngayeje. ¹⁷'Ba 'ba=tsa'en s'ejñatsejenkjinni kjuanimejen ngajinna, tuxi kuan kjuen'aniña nkjan nixtjin nga kuanre kjua xuta. Ngat'a ngasun'ndio= tetsuba ña jotsa'en Jesucristo tsik'ejña ngayeje. ¹⁸Ña tjin kjuanimejen tsajain kjuakunjín. Tusa kjuanimejen xi niki kjuakixi, kui xi mo'oxje kjuakun. Ngu xi tsakjun be= kjuana'en xi sakure. 'Bamani xi tsakjun, kje tijnājinre kjuanimejen xi niki kjuakixi.

¹⁹Ña nimején=ña ngat'a Na'enchana tjun kitsimejénna. ²⁰Tsa tjin xi tsu: "Tsimején=ñā Na'enchana", tunga tusa mastike=nga xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui xi jngu xuta ndesu. Ngat'a xi bi tsimején nts'e xi ma kutsejen'a, ¿jót'sa'en kuan simejénni Na'enchana xi bi ma ku'a? ²¹Kui kjuatexumabi xi kika'ena:

xi tsimején Na'enchana 'ba=nde tjinnere nga simején xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna ngayeje.

5 Tu'yañu xi makjainre nga Jesús xi Cristo, kui xi je kuán ki'ndire Na'enchana. 'Ba tu'yañu xi tsimején Na'enchana, kui xi 'ba nde tsimején ki'ndire Na'enchana ngayeje. ²Kionga nimijáan Na'enchana 'ba nik'etjusan kjuatexumare, 'ba=tsa'en 'yaña nga 'ba nde nimijáan ki'ndire Na'enchana ngayeje. ³Ngu, nga simijáan Na'enchana, tsu=nire nga sik'etjusan kjuatexumare. 'Ba bi ch'a xi iye kjuatexumare Na'enchana, ⁴ngat'a tu'yañu xi kuán ki'ndire Na'enchana tsa'en=re ngasun'ndio. 'Ba ngat'are nga makjainna ngat'are Jesucristo, 'ba=tsa'en je kjiña'anni_ ra ngasun'ndio. ⁵'Ba xi makjainre nga Jesús Ki'ndire Na'enchana, kui xi tsa'enre ngasun'ndio.

⁶Ko nanda 'ba ko jin ja'es'eñjatsejenni Jesucristo. Bi tu nanda sa, tusa ko nanda 'ba ko jin. 'Ba 'ba=nde Isennixtjintsjere Na'enchana tsuyakixi ngayeje, ngat'a Isennixtjintsjio kui= xi kjuakixi. ⁷'Ba 'batsa'en ján= mani xi tsuyakixi ngat'are Jesucristo: ⁸Isennixtjintsjere Na'enchana, nando 'ba ko jiun. 'Ba ngaján ngusun= ma. ⁹'Ba=tsa'en kitsuyakixi Na'enchana nga kinchja ngat'are Ki'ndire. Tsa makjainna en xi tsuyakixi xuta nga nchja, ngisa=ñu kuakjain ngisana en xi tsuyakixi Na'enchana ngat'a ngisa= chji ngisare.

¹⁰'Ba xi makjainre ngat'are Ki'ndire Na'enchana, kui xi tijñajin inimare en xi kitsuyakixi

Na'enchana. Tunga xi bi makjainre ngat'are Na'enchana, kui xi titsa'en nga tji'betju ndesu kui, ngat'a bi makjainre en xi kitsuyakixi ngat'are Ki'ndire. ¹¹Kui enbi xi kitsuyakixi Na'enchana, nga kitsjana kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba kisakuna kjuabenichunbi ña xi tu jngu makua Ki'ndire. ¹²'Ba xi tijñajinre Ki'ndire Na'enchana, kui xi tjinnre kjuabenichunbi. Tunga xi bi tijñajinre Ki'ndire Na'enchana, kui xi tsajainre kjuabenichunbi.

¹³Kitsi'indu_nuu kibi jun xi makjainnu ngat'are Ki'ndire Na'enchana, tuxi xiañu nga tjinnu kjuabenichun xi bi fet'a. ¹⁴'Ba bi jó ján fa inimana ngat'are Na'enchana, ngat'a 'yaña nga basen ñojonna tsa xja'a_ra jotsa'en mejénre nga xja'a_ra. ¹⁵'Ba jotsa'en nga 'ya nga Na'enchana basen ñojonna nga chja'a_ra tumeñu, 'ba=nde tsa'en 'ya nga je sakuna xi techja'a_ra.

¹⁶Tsa tjinn xi tjibe nga tikjeje xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, 'ba tsa je xi titsa'en bi fikore kjuabeya, ngatafako Na'enchana ngat'are kui 'ba Na'enchana sja=nganire kjuabenichun. TENCHJA=ÑA ngat'are je xi bi fikore kjuabeya, ngat'a tjinn= je xi fikore kjuabeya, 'ba bi temi'a_nuu nga xuko Na'enchana ngat'are xi tsa'en jebiu. ¹⁷Ngayéje kjuach'o xi tsa'en xuta, kui xi je. Tunga tjinn= je xi bi kjuabeya fikore.

¹⁸'Yaña nga xi je kuán ki'ndire Na'enchana bi nde kjejeni, ngat'a Ki'ndire Na'enchana tsikuenda 'ba bi ma tsiko chanayiu. ¹⁹'Ba 'yaña nga Na'enchana tse'era 'ba nga chanayiu batexuma yejere

ngasun'ndio xi tjindundaina.
²⁰Ba 'ba=nde 'ya nga je ja'e
 Ki'ndire Na'enchana 'ba kitsjana
 kjuankjin kakun, tuxi xiaña Na'en
 xi kjuakixikjin. 'Ba tetsubajin_ra
 xi kjuakixikjin, nga tetsubajin_ra

Jesucristo xi Ki'ndire. Kui xi
 Na'en xi kjuakixikjin 'ba xi
 tsjana kjuabenichun xi bi fet'a.
²¹Ki'ndina, tikuendo yojonu
 ngat'are na'en xi bekun xuta xi bi
 kjuakixi.

Xujun xi majóni xi kitsikasen San Juan

2 JUAN

¹An, xi xuta chinga 'mina गया ningu, tetsikasen_nuu xujunbi chjun xi kiskja'ajin Na'enchana 'ba ko ki'ndiri. Tsimején kjuakixi_nuu. 'Ba bi tu an sa xi tsimejénnu, 'ba=nde tsimejénnu ngats'i xuta xi je be kjuakixire Na'enchana. ²Tsimején_nuu tu ngat'are kjuakixibi xi tijñajinntsjai inimana 'ba xi s'ejñajinntsjai ka'nda ngantsjai nixtjin. ³Na'enchana ko Jesucristo, Ki'ndire Na'enchana, sjana kjuanda, kjuanima kakun 'ba ko kjuaxiu nga kuetsuba ngajin kjuanimejen 'ba ko xi kjuakixi.

⁴Ñu tsja kuánna nga tsa'bia yak'a ki'ndiri nga semaya ndiya xi kjuakixi, jotsa'en 'enena Na'enchana. ⁵'Ba nganda'e, na, te'bits'ara nga simejénkaña xingia. Xi tetsi'indura nga'e bi kjuatexuma xatse, tusa ndekuini kjuatexuma xi kisakuyana 'ndani ngatuts'inre.

⁶Kui kjuanimejen tsu=nire nga kuetsuba jotsa'en batexuma kjuatexumare Na'enchana. 'Ba kui mé= xi kjinu'yo 'ndani ngatuts'inre, nga tjinnere nga kuetsubajiu kjuanimejen.

⁷Ngat'a 'ñu nkjin xuta ndesu sema ngasun'ndio xi bi tsikixiya

nga Jesucristo ja'e joni jngu xuta nga tsaka'a yojo. Xi 'ba tsa'en, kui xi tji'bonachare xuta 'ba kui jngu xi stike Cristo. ⁸'Ba 'batsa'en nda tikuendo yojonu, tuxi bi sichajañu chji xi sakunu ngat'are xani. Tusa ngatasaku yejekjinfanu chjire kjuanimani.

⁹Tu'yañu xi k'uet'a k'uejunre nga bi tu kio fa kuasenjinnstsjai en xi yakuya Cristo, kui xi bi tijñajinre Na'enchana. Tunga xi tu kio fa 'bejñajinnstsjai nga jotjin xi yakuya Cristo, kui xi tijñajinre Na'enchana ko Ki'ndiu. ¹⁰Tsa tjin xi kjuuchukunnu 'ba bi kuakuyanu jotjin xi yakuya Cristo, bi chjubetjo ni'yanu ninga bi nite'nda ru ngayeje. ¹¹Ngat'a xi site'ndare, kui xi tibaseko xutabiu nga tifi ndujuko xa ch'o xi titsa'en.

¹²Ne tse tjin ngisana xi xin_nuu tsakaiñu, tunga bi mejéna xujun si'indut'a_nuu. Mején=na kjuikun_nuu 'ba jun fa suba kjuako_nuu, tuxi 'batsa'en kuajngukjinni kjuatsjana.

¹³Inyatsikasennu kjuate'nda ki'ndire ndichjai, jngu xi Na'enchana kiskja'ajin ngayeje.

Xujun xi majánni xi kitsikasen San Juan

3 JUAN

¹An, xi xuta chinga 'minā ngaya ningu, tetsikasen_rā xujunbi amiguna Gayo xi tsimején kjuakixia.

²Ji xi tsimejénra, mi'a_rā Na'enchana nga jotsa'en nda tjimacha xi tse'e kui ngajin inimari, 'ba nde tsa'en nda ngatasaku ndiyari ngayéje xi si'en 'ba nga nda ngatja'ari nixtjin xi kueni ngayeje.

³Nu tsja kuánna nga ja'ekunna yak'a nts'ia 'ba ye'enā nijmi nga ndaxu tech'atjai xi kjuakixi 'ba nga kixixu tesenjin xi kjuakixi ngayeje.

⁴Tsajain ngisa xi tsjana kjuatsja xi ngisa je nga ko mare kibi, nga nt'ia nga xi ki'ndina mani ngat'are kjuamakjainna nda inyajin xi kjuakixi.

⁵Ji xi tsimejénra, teña'an=ni xi 'batjin nga misekue xi nts'ia mani ngat'are kjuamakjainna 'ba kio fa nga xin nangi ndibani.

⁶Kui nts'iabi tsuya kixi= ngixkun xuta xi mañajan ningunĭ ngat'are kjuanimejenri. Ne nda si'en tsa kuisekue xuta xi tsa'exat'are Na'enchana nga janda sa'en ndiyare, ngat'a 'ba=tsa'en tenikue jotsa'en matsjare Na'enchana. ⁷Ngat'a nts'iabiu tsimején= Jesucristo,

kui= kjua 'etjuni nangire, 'ba bi kuakjainre kiskjebe tsajmire xuta xi bi makjainre ngat'are Na'enna. ⁸Bamani, ña= tjinnere nga kua'era nga'nde ngaya ni'yana nts'ia joni kibi, tuxi ko kui ñatjen si'axaña nga sikja'axtiuya kjuakixire Na'enchana.

⁹Kitsi'indu_rā jngu xujun xi mañajan ningure Diótfrefes. Tunga Diótfrefes, matsja=re nga tu kui tajngu kuatexumare xuta xi mañajan kio 'ba bi kuakjainre ngat'are kjua'ñuna. ¹⁰Kui kjuañu, kionga an kjuechaa, sitsejen_rā ngat'are xi titsa'en ngat'a tikjenijinta'enni en ndesu nga ch'otsa'en tinchja ngat'a tsajain. 'Ba bi tu kibiu xi titsa'en. 'Ba nde bi kjebetjo nts'ia xi fechukun 'ba 'bechja'ndere xi mejénre skjebetjo nts'ia 'ba mo'oxjejin ngajinre xi mañajan ningu.

¹¹Ji xi tsimejénra, bi chjungĭ_ri kusunre xuta xi tsa'en xi ch'o, tusa xi tsa'en xi nda. Xi tsa'en xi nda, kui= xi tse'e Na'enchana. Tunga xi tsa'en xi ch'o, kui xi kje bejĭn Na'enchana.

¹²Ngats'i'i xuta tsuyakixi nga Demetrio nda xuta. 'Ba ka'nda xi

kjuakixi fa baku nga kjuakixi=
xi inyatsu. 'Ba 'ba nde jin nda=
nukjuai ngat'are kui, 'ba ji 'ya=ni
nga kjuakixi= xi mixiin.

¹³Ne tse tjin ngisana xi xinra
tsakaiñu, tunga bi mejenna xujun
si'indut'a, ¹⁴ngat'a kuya=ña nga

kjuikunxatira 'ba ji fa suba
kjuakora.

¹⁵Ngatjas'eri kjuaxiu. Xuta xi nda
kich'a xi tjin nga'e inyatsikasenri
kjuate'nda. Ta'echi_ri kjuate'ndani
nga jngu jngu xi nda kich'a xi tjin
kio.

Xujun xi kitsikasen

SAN JUDAS

¹An, Judas, xi tetsa'exat'a_{ra} Jesucristo 'ba nts'ia_{mani} Santiago, tetsikasen_{nuu} xujunbi. Na'enchana tsimejénnu 'ba kinchjanu 'ba titsikuendanu ngat'are Jesucristo.

²Ngisa ngatjas'e ngisanu kjuanima kakun, kjuaxiu 'ba ko kjuanimejen.

³Jun xi tsimején_{nuu}, 'ñu kuamejénna tsakaiñu nga si'indu_{nuu} ngat'are kjua'bangina. Tunga nganda'e tjinnere nga si'indu_{nuu} 'ba 'bene_{nuu} nga 'ñu tixkjanntjo kjuamakjainna, xi jngu ka'a fani kika'ere xuta tsje xi tse'e Na'enchana. ⁴Texin_{nuu} kibi ngat'a ko kjuamaña ja'as'enjinnu yak'a xuta xi ka'nda nixtjin kuatse jan ja'ba je kua'indut'a enre Na'enchana nga kjuinikja'a kjuanima. Xutabiu bi bekun Na'enchana 'ba inyatsa'en kjuandare Na'enchana jngu kjuaxi xi tsja'nde tuxi tsa'enni tume xi mejénre. 'Ba bi makjainre nga Jesucristo xi Nai jngututuna xi batexumana.

⁵Je 'yo kibi, tunga mején=na sikja'etsjenyanu. Ninga Na'enchana kitsik'angi naxinandare nga ts'axjejin nangi Egipto, tunga jaskan kitsikje xi bi kuakjainre ngat'are

kui. ⁶Ba ngat'are ankjele xi bi kixi kitsik'etjusun xa xi kitsa'ere nga tusa kitsikumare nga'ndere, kui xi Na'enchana tjindu'ñuntsjaire ña jñu chun ka'nda nga kjuaxi'e nixtjin xi 'ñu je kionga si'anre kjuaxi. ⁷Ba ngusun kitsa'en ngayeje xuta xi kis'e nangi Sodoma, nangi Gomorra 'ba ko nga'nde xi kis'e ngandaire. Kitsingantsjare yojore kjuachajngi 'ba kitsa'en nkjin kuya kjuach'o xi tsu yojore ka'nda xi bi ba'a ko xuta. Kui kjuaxi ja'ani kjuana'en nga ko ndi'i xi bi 'boya ka'nda ngantsjai nixtjin, 'ba jo=ni kusun kis'ejñana nganda'e.

⁸Ninga kjuakusunbiu kis'ejñana, tunga 'ba=nde inyatsa'en ngani xutabiu. Ngat'are chini xi ba'ere inyatsijndi yojore ngixkun Na'enchana nga bi bekun xi tjinre kjuaxi 'ba nga ch'otsa'en nchja ngat'are kjuaxi xi tjin ngank'aa. ⁹Nisi Miguel xi ngakure ankjele bi 'ba kitsa'en. Ngat'a nga tifosiko chanayiu nga inyakjayani yojore Moisés, bi kuan kakun nga yaneje ko en xi ch'otsu. Tusa tu 'ba kitsure: "iNa'enchana ngatatsikja'ari kjuanima!" ¹⁰Tunga xutabiu,

tuchuba ch'otsa'en nchja ngat'are xi bi mankjínre. 'Ba, tsik'etjusun xi mankjinsubare, xi tuchuba tsa'en mankjínre, joni tjiuba xi tsajain kjuafa'etsjeénre, 'ba 'ba=tsa'en sikje yojore.

¹¹ iNimaxuni xutabiu!, ngat'a tjénngi kusunre Caín. Inyatsichajajin yojore ngajin jere Balaam, ngat'a 'ñu=mejénre ton. 'Ba inyafesun= joni Coré, ngat'a bi inyatsik'etjusun. ¹² 'Ba kionga 'naxjio s'i ngat'are Na'enchana, 'ba xutabiu makukonu nga chino niñu, kui jo=ni xa xi kuan sijndinu ngixkun Na'enchana. Tu chubatsa'en kjine 'ba 'bi 'ba nimé bexutakjin. Tjin=ni nga sikjen chutsangare Na'enchana tsakaiñu, tunga tusa mafore nga sitse ngats'a. Kui jo=ni yufi xi tsajainre tsi, xi tuchu=ña fiko ntjo. Jo=ni yatuntje xi bi bajare tu nga nixtjinre chan 'ba xi kjil'naxjenijin jamare, joni tsa jó ndiya k'en.

¹³ Jotsa'en tsindiu ts'enre ndachikun 'betsojo jndire nando, 'ba=tsa'en bakutsejen kjuach'o xi tsa'en xi tjinni nga sisubare tsakaiñu. 'Ba nde joni niñu xi kitsichaja ndiyare, xi tjen ña 'ñu jñu chun ka'nda ngantsjai nixtjin.

¹⁴ Ngat'are xutabiu= nga Na'enchana kitsikinchja Enoc, xi ntje xi mayatuni xi ndibanire Adán, nga 'batsa'en kitsu: "Chutsijon nga ndeko Na'enchana 'ñu nkjin mi ankje tsjere, ¹⁵ tuxi sa'enire kjuua ngats'i xuta 'ba tuxi kuanejeni ngats'i xi bi bekun kui. Kuaneje ngat'are ngayéje kjuach'o xi kitsa'en nga bi tsabekun kui 'ba ngat'are ngayéje en nga'a xi kitsure Na'enchana xuta je xi bi tsabekun kui." ¹⁶ Kui xutabiu tu fajeta'en xuta 'ba ch'otsa'en nchja ngat'are xi tsa'en xuta. Nitume kjuach'o xi tsu inimare,

kui= xi mangisjai. Nk'a 'baxje yojore nga nchja, 'ba yak'a xuta ko en xi tsja tsu fako, tuxi 'batsa'en sakunire xi mejénre.

¹⁷ Tunga jun xi tsimején_nuu, tikja'etsjenyo en xi ja'ba kitsunu nchja chinga apóstore Na'enna Jesucristo. ¹⁸ 'Bi= tsé kitsunu: "Nixtjin xi je tifet'ani s'e= xuta xi tu kuejnuke= xi tse'e Na'enchana 'ba k'uendujin kjuach'o xi mejénre." ¹⁹ Kui= xutabiu xi bakjanya xuta xi makjainre ngat'are Na'enna, xi tjindu ngi kjuañure xi mejénre inimare 'ba xi tsajain ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana.

²⁰ Tunga jun xi tsimején_nuu, kixi tinyajiun ngajin kjuamakjainnu xi 'ñu tsje 'ba chuko Na'enchana jotsa'en sja ndiyanu Isennixtjintsjere. ²¹ Janda kixi tinyajiun kjuanimejenre Na'enchana nga chuya_ru nixtjin nga Na'enna Jesucristo kjua'anima_ra 'ba sjana kjuabenichun xi bi fet'a.

²² Ngatja'animanu xi jó ján baja inimare ngat'are kjuamakjainna. ²³ 'Ba yak'a tik'angiu nga kjui'naxjejiun ndi'i. 'Ba tikuendo yojonu kionga kja'animanu yak'a nga ngatjamasticho ka'nda najñu jndi xi yaja, xi tsunire kjuach'o xi inyatsa'en.

²⁴ Na'enchana tjínre kjuañu nga k'uejñatjonu, tuxi bi skañu. 'Ba kuanre sitsjenu 'ba sjanu kjuatsja xi 'ñu je, nga sikinyanu ngixkun nixtjin nga kuakutsejen kjuajere. ²⁵ Kui xi Na'en jngututuna xi tsik'angina. Kui kjuañu ngat'are Na'enna Jesucristo ngatja'yakun Na'enchana, 'ba ngatjas'ere kjuaje ko kjuañu 'ba ngatatexuma tume nixtjinñu, nixtjin kuatse jan ko nganda'e 'ba ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

Xi Jesucristo yakutsejen nga kuan

APOCALIPSIS

1 Jesucristo yakutsejen xi kua'indut'a xujunbi. Na'enchana kitsingantsjare, tuxi kuakutsejennire xuta xi tse'e me xi tjinnere nga je kuan xati. 'Ba kui kitsikasen ankjere tuxi kuakutsejennire Juan kibi, ngat'a= jngu= xuta xi tse'e. ²'Ba Juan kitsuyakixi= ngat'are ngayéje xi tsabe. Kui= xi kitsikixiya ngat'are enre Na'enchana ko mé= xi kitsuyakixi Jesucristo.

³iNdaxure xi 'bexkiyare xujunbi xuta 'ba xi basen ñojon xi kitsuya Na'enchana! 'Ba indaxure xi 'bejñatjo xi kua'indut'a nga'e, ngat'a je tijña tiña nixtjiun nga 'ba kuan!

Kjuate'nda xi Juan kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are Jesús

⁴An, Juan, tetsikasen ra xujunbi xuta xi makjainre ngat'are Na'enna xi yatu ka'a mani xi tjin nangi Asia. Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsja_nuu Na'enchana. Kui xi tijña xi tsik'ejña 'ba xi kju'a'e. 'Ba nde ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsja_nuu isennixtjin xi yatu mani xi tjin ngixkun yaxile ña tibatexuma Na'enchana. ⁵'Ba nde ngatjas'enu

kjuanda ko kjuaxiu xi tsja_nuu Jesucristo ngayeje.

Jesucristo, kui xi kixi tsikixiya ngat'are xi kjuakixire Na'enchana, 'ba kui xi tjun ja'ayare ngajinre mik'en 'ba xi batexuma tsi'ire rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio. Kui= xi tsimejénna 'ba kitsindaina ngat'are jena nga 'esten jinre. ⁶Je kitsa'enna xuta xi tse'e, tuxi kuatexumanina. 'Ba kitsa'enna joni na'mi, tuxi si'axat'ani_ra Na'enchana xi Na'enre. iNgatjas'ere kjuaje ko kju'añu ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

⁷Chutsijon, iCristo ndiba= ngajin yufi!

Ngatsi'i xuta skue=, ka'nda nchja xi juñare lanza.

'Ba ngatsi'i naxinanda xi tjin ngasun'ndio ski'nda= nga on kuanre ngat'are kui.

Kjuakixi= nga 'ba kuan, 'ba ngatjama.

⁸“An= ña xi alfa ko omega, xi titjun 'ba xi fet'ani”, tsu Na'enchana xi tjinre ngayéje kju'añu. Kui xi tijña xi tsik'ejña 'ba xi kju'a'e.

Jotsa'en yakutsejen yojore Cristo

⁹An, Juan, xi nts'io mañaa tu ngat'are kjuamakjainna, xi

temato'on ndekuini xi temata'aan. Tu jngu kjuanima tebitjaxtia, tu jngu xi batexumana, 'ba tu jngu kjuatsejnda tjis'ena, ngat'a tu jngu makua Jesús. Ngat'a kitsikja'axtiuyaa enre Na'enchana ko en xi kitsuya Jesucristo, kui= kjuua kjinik'ejnānina isla xi Patmos 'mi. ¹⁰'Ba jngu tamingu ja'e ngajinna Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba ngastaan kjint'ia jngu jnda xi 'ñu, joni jngu tjio xi 'ñu fane. ¹¹'Ba kitsuna:

—Ti'indut'ai xujun mé= xi xie 'ba tikasen_ri xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi yatu stin mani, xi tjin nangi Asia. Xi Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, 'ba ko Laodicea.

¹²'Ba meni kitsiku'bia ngastaan, tuxi skueña 'yá= xi tifakona. 'Ba nga kitsiku'bia, tsa'bia yatu tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara xi oro kuandakoni. ¹³'Ba ngajinre tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara tsa'bia jngu xi tijña kio xi 'ba kji'i joni jngu xuta. Xi yaja jngu najñu nduju xi fechu ka'nda tesun ndsaku, 'ba tikjare nisinre jngu tjiuxin xi oro ni. ¹⁴'Ba ntsja ku 'batsa'en tiba joni ntsjare chutsanga asa joni nch'an. 'Ba tuxkun, 'batsa'en tí joni ndi'i. ¹⁵'Ba ndsaku, 'batsa'en tiba'na joni kicha xi bronze ni xi kjini'na joni bronze xi sa'e kjinaxjejin ndi'i nga kuatsje. 'Ba ne 'ñu jndare, jotsa'en fane kioña ntjai nanda. ¹⁶'Ba ntsja kixi tjiyare yatu niñu, 'ba ts'a 'etjuni jngu kicha xi 'ñu yojoxxun kji'i xi yojó ngojó ngatere. 'Ba nkjain 'batsa'en ba'na joni nga 'ñu ma ndaba.

¹⁷'Ba kionga tsa'bia, kiskaa ngi ndsaku joni tsa je tseyaa. Tunga yanena ntsja kixi nga kitsuna:

—Bi kuin. An= ña xi titjun 'ba xi fet'ani ¹⁸'ba xi tijñakun. Tseyaa=ña, tunga nganda'e tejñakunña ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba an ya'aa llavere kjuabeya ko nga'ndere mik'en. ¹⁹'Bamani tsu'ba, ti'indi mé= xi kji'ye ko mé= xi tjima nganda'e 'ba ko mé= xi kuan jaskanre kibi. ²⁰'Ba 'bi= tsunire mé= xi tji'mo ngat'are niñu xi yatu kji'ye nga tjiya ndsaa kixi ko yatu tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara xi suba oro ni. Niñu xi yatu, tsu=nire ankjelere xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi yatu stin mani. 'Ba tsajmi xi yatu mani ña s'endusun ndi'i lámpara, tsu=nire xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi yatu stin mani.

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Éfeso

2 Ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Éfeso: “'Bi tsu xi ya'a yatu niñu ntsja kixi, xi tsu'bajin yatu tsajmi xi oro ni ña s'endusun ndi'i lámpara: ²'Be=ña xi teñe'en, 'ba jótsa'en teningantsja_ri yojori xa xi teñe'en, 'ba jótsa'en tikakori. 'Ba 'be=ña nga bi tikakori xuta xi tsa'en kjuach'o. Je= kichut'ayakue xuta xi apóstol tsure yojore tunga bi kui ni, 'ba je= kji'ye nga ndesu=nini. ³'Ba 'be=ña nga ko kjuatsejnda tichukjuakori kjuanima xi tisakuri ngat'ana, 'ba bi tifere takuin. ⁴Tunga kui=bi xi bi tisasenna ngat'ari: nga bi nde tjinniri kjuanimejen xi kis'eri ngatuts'inre kionga tjun kuakjainri ngat'ana. ⁵Kui kjuua tikja'etsjenni jó kji'i

kjin je k'int'axin 'ba tik'antjaiyani kjuafa'etsjenri 'ba ndiba ngani ngixkun Na'enchana, 'ba ti'an ngani xi kjiñe'en ngatuts'inre. Tsa bi sik'antjaiyani kjuafa'etsjenri 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana, kjua'ekunra 'ba kjua'axin=ñā tsajmiri ña s'endusun ndi'i lámpara ña tijña. ⁶Tunga ngat'are kibi= xi nda nchja ngat'ari: nga mastiche mé= xi tsa'en xuta xi tjenngire xuta xi Nicolaus 'mi. 'Ba=nde ko an mastike=ñā mé= xi tsa'en. ⁷iXi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana! Xi sa'en, kui= xi sja'nde_{ra} nga skine ture ya xi tsik'endukunre xuta, xi sejña ña paraiso 'mi, nga'nde xi tse'e Na'enchana.”

**En xi Jesucristo kitsikasenre
xuta xi makjainre ngat'are kui
xi tjindu naxinanda Esmirna**

⁸'Ba ti'indu_{ri} ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Esmirna: “Bi tsu xi Titjun 'ba xi Fet'ani, xi k'en 'ba xi tijñakun ngani: ⁹'Be=ñā kjuanima xi techja'ai 'ba kjuanimari, ninga kjuakixi= nga nyinai. 'Ba 'be=ñā jo ch'otsa'en nchja ngat'ari xuta judío xi kitjujin ngat'are Na'enchana tsure yojore tunga bi kui ni. Tusa xuta xi tse'e ni'ya sinagogare chanayiu=nini. ¹⁰Bi kun_{ri} ngat'are kjuanima xi kuitjaxti. Ngu chanayiu skanis'en nduya yak'a xuta xi tu jngujún, tuxi xut'ayakoninú, 'ba kuitjaxtiu kjuana'en te nixtjin. Kixi tisen, ninga tsa tjinnere nga kjuinik'enri, 'ba an sjara kjuabenichun xi bi fet'a joni chji

xi kua'ere xuta xi sa'en. ¹¹iXi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana! Xi sa'en, kui xi niñajanni siko kjuabeya xi majóni.”

**En xi Jesucristo kitsikasenre
xuta xi makjainre ngat'are kui
xi tjindu naxinanda Pérgamo**

¹²'Ba ti'indu_{ri} ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Pérgamo: “Bi tsu xi ya'a kicha xi 'ñu yojoxkun kji'i xi yojó ngojó ngatere: ¹³'Be=ñā nga teni nga'nde ña tijña chanayiu nga tibatexuma. Tunga ji janda= kixi tesen ngat'ana 'ba bi kjinicheje kjuamakjainri ngat'ana, nisi nixtjin nga kjinik'en xi Antipas 'mi. Xi xuta kixi xi kitsikixiya ngat'ana 'ba xi kjinik'en nanguinu, ña tijña chanayiu. ¹⁴Tunga tjin= masen tsajmi xi bi tisasenna ngat'ari. Ngat'a teba'endeni nga tjindujin yak'ari xi inya'bejñatjo xi yakuya Balaam. Xi inya'a Balac jotsa'en sa'en nga kuan k'uejña kjuana'en ngat'are kjuamakjainre naxinanda Israel nga skine chje xi kitsa'ere na'en xi ntsja xuta kuandani 'ba nga sa'en kjuachajngi ngayeje. ¹⁵'Ba nde teba'ende nga tjindujin yak'ari xi inya'bejñatjo xi bakuya xi tjenngire xuta xi Nicolaus 'mi. ¹⁶Bamani, tik'antjaiye kjuafa'etsjenri 'ba ndiba ngani ngixkun Na'enchana. Tsa bi 'ba si'en, kjua'ekunxatira 'ba ko kicha xi ti'betjuni ndsu'baa skjankoña xuta xi 'ba inyatsa'en. ¹⁷iXi tjin ñojon ngatasen ñojon xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana! Xi sa'en,

kui= xi sja'nde_ri nga skine mana xi kis'ejña'mo, 'ba nde sja_ri jngu ndiojo tiba ña kua'indut'a jngu ja'en xatse xi tu'yá be. Tu kui sani xi xuntsja, kui= xi skue.”

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Tiatira

¹⁸'Ba nde ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Tiatira: “Bi tsu Ki'ndire Na'enchana, xi 'ba kun tuxkun joni ndi'i 'ba ndsaku joni bronce xi kua'na nga kjinitsje: ¹⁹'Be=ña mé= xi tu ñe'en. 'Be=ña ngat'are kjuanimejenri 'ba ngat'are kjuamakjainri ngat'ana. 'Be=ña jót'sa'en teña'axat'ana 'ba jót'sa'en ko kjuatsejnda tichukjuakori. 'Ba=nde 'biá nga ngisa 'ñu teña'axai nganda'e nga ko mare ngatuts'inre kionga tjun kuakjainri ngat'ana. ²⁰Tunga kibi= xi bi tisasenna ngat'ari, nga teba'e'nde_ri chjun xi Jezabel 'mi xi jngu profeta tsure yojore nga ti'bonachare xutana ko xi tibakuya nga sa'en kjuachajngi 'ba nga skine chje xi kitsa'ere na'en xi ntsja xuta kuandani. ²¹Je= kitsja'nde_ri chjunbiu nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjuae ngani ngixkun Na'enchana, tunga bi mejénre k'uejña kjuachajngire. ²²Kui kjuae sikajña'onña chjunbiu, 'ba 'ñu tse kjuana'en xi sja_ri nchja xi tsa'enko kjuachajngi ngayeje, tsa bi sik'antjaiya kjuafa'etsjenre nga k'uendu xi kuánre ngat'are chjunbiu. ²³'Ba sik'en=ña xi tjenggire chjunbiu, 'ba 'batsa'en skueni ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'ana nga an xi 'biá jó fa tjín

kjuafa'etsjenre ko inimare xuta. 'Ba nga jngu jnguu sjanu chjinu jo nga kjiño'on. ²⁴'Ba ngat'anu jun xi tetsubo Tiatira xi bi te'bejñatjo en xi tibakuya chjunbiu 'ba xi bi tjimanu ngat'are xi kjuatjimore chanayiu 'mi, xin_nuu nga bi nde sja ngisani_nuu kja'e ch'a. ²⁵Tunga t'ejñatjo=ñu mé= xi je tjinnu 'nda nga an kjuae ngaña. ²⁶Xi sa'en 'ba xi janda kuendujuko xa xi mejéna nga sa'en, kui= xi sja_ri kjuañu nga kuatexumare naxinanda xi tjín ngasun'ndio. ²⁷Kuatexuma ko jngu yanise xi kicha kuandakoni. 'Ba 'ñu kujejenre xuta, 'ba 'ba= kuanre xuta joni jngu tiji nangi xi maxkua nga bichune kicha. Sja_ri kjuañu jotsa'en kitsjana kjuañu Na'enna. ²⁸'Ba nde sja_ri niñu xi ngisa tí nga je tjis'e isen. ²⁹iXi tjín ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana!”

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Sardis

3 'Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Sardis: “Bi tsu xi tjínre isennixtjin xi yatu xi tse'e Na'enchana ko niñu xi yatu mani: 'Be=ña xi teñe'en. 'Bi inyatsu xuta nga tenichunni, tunga ngat'ana je= tseye. ²Tikja'a_ri 'ba ta'e nga'nuri yojori nga kje beyajín, ngu te'beña nga bi kixi te'mikue xari ngixkun Na'enchana. ³Bamani tsuba, tikja'etsjenya_ri yojori 'ba t'ejñatjai xi kika'eri ko xi kjinu'ye, 'ba tik'antjaiye kjuafa'etsjenri 'ba ndetjenggi ngani Na'enchana. Tsa

bi sikja'a_ri yojori, kju'a'ekunra joni jngu chacheje 'ba bi xie mé= chuba kju'a'ekunra. ⁴Tunga ngajin naxinanda Sardis tjindujin yak'ari xuta xi bi inyatsijndi najñure. Kui xi k'uetsumakona nga kuaja najñu tiba, ngat'a bakin=re. ⁵Xi sa'en, kui xi kjuinikaja najñu tiba 'ba bi sichajaan ja'enre xujun ña kua'indut'a ja'enre xuta xi k'uendukun. Tusa xian nga xutana kuán ngixkun Na'enna 'ba ngixkun ankjelere. ⁶iXi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana!"

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Filadelfia

⁷'Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Filadelfia: "Bi titsu xi tsje 'ba xi kjuakixi, xi ya' llavere rey David, xi kje'i xuntja, 'ba tu'yá mare 'bechjaa; 'ba xi 'bechja xuntja, 'ba ni'yá mare chju'i: ⁸'Be=ñā xi teñe'en 'ba 'be=ñā nga tsajainri nga'ñuú. Tunga tenik'etjusun=ni enna 'ba bi tesji nga bi xutana kuáin. Chutsejen. Ngixkuin kiskjex'aa jngu xuntja xi tu'yá mare 'bechjaa. ⁹Chutsejen jó sikua xuta xi tse'e ni'ya sinagogare chanayiu, xuta judío xi Na'enchana kiskja'ajin tsure yojore tunga tu en ndesu=nini. An=ñā xi 'ba sa'aan nga kju'a'ekinyakunch'int'a ngi ndsakui, tuxi 'batsa'en skueni nga an tsimejéna. ¹⁰Kjinik'etjusun=ni enna nga kiskakori ko kjuatsejnda. Kui kju'a k'uejñat'axinnira ngat'are kjuanima xi kju'a'e nixtjin nga

xut'ayako ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio, kjuanima xi kju'a'ene jo kji'i ngasun'ndio. ¹¹Kju'a'exati=ñā. Nda t'ejñatjai xi tjinri, tuxi tu'yá skja'aniri chji xi kua'eri xi tsunire nga kjiñe'en. ¹²Xi sa'en, kui xi sa'aan joni xjo xi sasengire ningure Na'enna, 'ba bi nde stjuxinni nga'ndebiu. 'Ba k'uet'a_ra ja'enre Na'enna ko ja'enre naxinandare Na'enna, xi Jerusalén xatse 'mi xi Na'enna sikasenjenni ngank'aa. 'Ba 'ba nde k'uet'a_ra ja'en xatsena ngayeje. ¹³iXi tjin ñojon ngatasen ñojon xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana!"

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Laodicea

¹⁴'Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Laodicea: "Bi titsu xi kjuakixikjin, xi kixi tsikixiya ngat'are kjuakixire Na'enchana, 'ba ngat'are kui Na'enchana kitsa'en yeje xi tjin: ¹⁵'Be=ñā xi teñe'en. Ji jo=ni nanda xi bi nch'an 'ba ninga bi sje. iTsa tu nch'anri asa sjeri tsakaiñu! ¹⁶Tunga tu isunt'ai=ni. Bi nch'en ninga bi sje. Kui kju'a sikjesunnira. ¹⁷Ngu ji sjini: Nyina=ñā, tjin yeje=nā xi mejéna 'ba tumé chajana. Tunga bi 'yani nga tsajainri kjuatsja, nga tumé chji=ri, nga nimai, nga kai 'ba nga tetsjusti. ¹⁸'Bamani an tsjara jngu en nga tindai xi tjinna. Tindai oro xi niki nda=kjin ngat'a sa'e fa kuatsje nga kjinaxjejin ndi'i, tuxi kuanyinani ngixkun Na'enchana. 'Ba nde tindai najñu tiba xi kuan xeje ngayeje,

tuxi kue'moni yojo kjistiri xi titsjari kjuasuba. 'Ba 'ba nde tindai ndaki xi kuinyangi tuxkun ngayeje, tuxi nda kuatsejenniri. ¹⁹An xi fatikua 'ba tsja ndiya_{ra} ngatsi'i xi tsmijaan. 'Bamani tsu'ba, ta'e nga'ñuri yojori 'ba tik'antjaiye kjuafa'etsjenri 'ba ndiba ngani ngixkun Na'enchana. ²⁰Chutsejen, an tesenxtiu=ña xuntjo nga tetsikjanía. Tsa tjin xi kjuint'e jdana 'ba skje'i xuntjo, kjuas'as'enjin_{ra} 'ba skineko=ña niñu, 'ba kui skineko=na ngayeje. ²¹Xi sa'en, kui xi sja'nde_{ra} nga k'uejñat'ana yaxile ña kuatexumaa, jotsa'en je kitsa'aa an ngayeje 'ba tejñat'a_{ra} yaxilere Na'enna. ²²iXi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana!"

**Jotsa'en nichjire
Na'enchana ngank'aa**

4 Jaskan nga je tsa'biã kibiú, kiskutsejian 'ba tsa'biã jngu xuntja xi kichjux'a ngank'aa. 'Ba jnda xi tjun kjint'e_{ra}, xi 'batsa'en nu'yare joni nga fane tjio 'bi kitsuna: "Tijñe nga'e 'ba kuakutsejenra mé= xi tjinnere kuan jaskanñu."

²'Ba ndekuini chubabiu ja'e ngajinna Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba tsa'biã nga sejña ngank'aa jngu yaxile je joni xi 'bendusun rey, 'ba tjin= xi tijñasun yaxilebiu. ³'Ba isenre xi tijñasun yaxilebiu 'ba=tsa'en matsejen joni ndiojo xi tsjakun xi jaspe ko cornalina 'mi. 'Ba ngandaire yaxilebiu se'jñandai jngu cha'ya xi matsejen joni ndiojo xi esmeralda 'mi. ⁴'Ba ngandaire yaxilebiu tsa'be

ngisaa kañujun yaxile ña tjindusun kañujun nchja chinga xi yaja najñu tiba, 'ba ngasun nindaku titsusunre corona xi oro ni.

⁵'Ba ña sejña yaxile jebiu 'betju ndi'i cho'on, si'a 'ba ko si'are cho'on. 'Ba ngankjain yaxilebiu inyati yatu ndi'i xi ya s'eku, xi isennixtjinre Na'enchana xi yatu mani. ⁶'Ba 'ba nde ngankjain yaxilebiu kjijña jngu tsajmi xi 'batsa'en matsejen joni jngu ndachikun xi chutsin nini xi 'ñu matsejenya.

'Ba ngandaire yaxile jebiu tjindu ñujun xi tjindukun jngu nga jngu jngu ngatere xi kitsejunre tuxkun ngankjain ko ngastun. ⁷Xi titjun, 'batsa'en matsejen joni tjiuxa. Xi majóni, 'batsa'en matsejen joni tjiundija chi. 'Ba xi majánni, 'batsa'en chutsejen'a joni nkjain xuta. 'Ba xi mañujunni, 'batsa'en matsejen joni tjiuja xi titutjen.

⁸'Ba nga ñujun xi tjindukun, nga jngu jngu jon jnga ya'a. 'Ba kitsejunre xkun ngi'ndere 'ba ngasunnk'are. 'Ba nga nixtjin nga nistjen bi tsikjejnada nga tsu:

Na'enchana= xi tsje,

Na'enchana= xi tsje,

Na'enchana= xi tsje.

Kui= tse'e ngayéje kjuañu xi tjin.

Kui xi tsik'ejña, xi tijña 'ba xi kjuae.

⁹Nga ñujun xi tjindukun, kui xi be'e nijmi nga tjinre kjuaje xi tijñasun yaxilebiu, xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba bekun 'ba tsjare kjuanda. 'Ba nga 'ba tsa'en xi ñujun, ¹⁰nchja chinga xi kañujun mani minyakunch'int'are nga tsichjire xi tijñasun yaxile, xi

tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin.
'Ba 'bendu corona xi titsusunre
ngixkun yaxilebiu nga 'bi tsu:

¹¹ Ji Na'en xi Na'enni, ji xi bakinri
nga chakunri, nga sakuri kjuaje
'ba nga kjuinichjire ngat'are
kjuañuri.

Ngat'a ji kjiñe'en ngayéje xi tjin,
'ba ngat'a ji 'batsa'en kuamejénri
kui = kjuat tjinni 'ba kuandani.

**Ki'ndi borrego ko xujun xi
kjiya ntsja xi tijñasun yaxile**

5 'Ba tsa'biá jngu xujun ngaya
ntsja xixi xi tijñasun yaxilebiu.
'Ba kui xujunbiu kua'indu ngastun
ko ngankjain, 'ba yatu ka'a tjiñuni
nga inyanere sello. ²'Ba tsa'biá jngu
ankje xi 'ñu tjinre kjuañu, xi 'ñu
tinchja nga titsu: "¿Yá= xi bakinre
nga sijoya sellore 'ba skanite
xujunbiu?"

³Tunga ni'yá xi tjin ngank'aa
ninga xi tjin ngasun'ndio 'ba
ninga xi tjin ngi t'anangiu kuánre
kiskanite xujunbiu, nga tuxi
k'uexkiyani. ⁴'Ba an 'ñu kiski'ndaá,
nga tu'yá kuasjai xi bakinre
nga kiskanite xujunbiu ninga tu
skutsejensare.

⁵'Ba meni kitsuna jngu xuta
chinga xi kañujun: "Bi nde
chi'ndani. Chutsejen. Xi 'etjunnire
xuta xi ja'enire ntjere Judá, xi
'ba nguyare joni tjiuxa, 'ba xi
jamare David, kui xi je kitsa'en 'ba
bakin=re nga skanite xujunbiu 'ba
sijoya sello xi yatu."

⁶'Ba tiñare yaxilio ko nga ñujun
xi tjindukun 'ba ngamasenre nchja
chinga xi kañujun tsa'biá jngu
Ki'ndi borrego xi sejña nga'ndebiu,
xi 'batsa'en matsejen joni tsa je

kjinik'en. Tjinre yatu turu ko yatu
tuxkun xi isennixtjinre Na'enchana
xi yatu mani xi nikasen jo kji'i
ngasun'ndio. ⁷'Ba Ki'ndi borrego
kitsitiñat'are xi tijñasun yaxile 'ba
kiskjebe xujun xi kjiya ntsja xixi.

⁸'Ba nga kiskjebe xujunbiu Ki'ndi
borregobiu, nga ñujun xi tjindukun
ko nchja chinga xi kañujun mani
tsikinyakunch'int'are. Nga jngu jngu
ya'a najni arpa 'ba ko nisu xi oro ni
xi kitse tsajmi xi nda jen kanijnda,
xi tsunire xi nchja xuta xi tse'e
Na'enchana nga fako. ⁹'Ba kise son
xatsebi:

Ji xi bakinri nga xjube xujun 'ba
sijoye sellore,
ngat'a ji xi kjinik'enri 'ba xi
kik'esten jinri,
'ba 'ba=tsa'en kik'echjintjaini
tuxi kuatse'eni Na'enchana
yak'a ngajinre ngatsi'i ntjere
xuta xi tjin ngasun'nde,
ko xi nchja kja'e kjuanga en,
ko naxinanda xi tjin,
'ba ko xutare nangi xi tjin.

¹⁰ Kui xi kjiñe'en jngu naxinanda
xi batexuma,

'ba kui xi kjiñe'en na'mi xi
sa'exat'are Na'enchana.

'Ba kuatexumare ngasun'ndio.

¹¹'Ba sa'e kiskutsejen ngañaá 'ba
kjint'e jnda ra 'ñu nkjin ankje xi
tsikinyat'a ngandaire yaxilio ko
nga ñujun xi tjindukun 'ba ko
nchja chinga xi kañujun. Tunga 'ñu
nkjinnkjin= mani. ¹²'Ba ko jngu
jnda xi 'ñu inyatsu:

Ki'ndi borrego xi kjinik'en,
Kui= xi bakinre nga kjuinichjire
ngat'are kjuañure, kjuanyinare,
kjuankjin kakunre, 'ba ko
ngañure.

Ngatja'yakun kui, ngatjanichjire,
'ba ngatasakure kjuaje.

¹³'Ba nde kjint'e jnda_řa ngayéje
xi kitsa'en Na'enchana ngank'aa,
ngasun'ndio, ngi'ndere t'anangiu 'ba
ko ngajin ndachikun, nga 'bi inyatsu:

Ki'ndi borrego ko xi tijñasun
yaxilio,
kui xi ngatjanichjire 'ba
ngatja'yakun,
'ba kui xi ngatasakure kjuaje
ko kjuañu ka'nda ngantsjai
nixtjin.

¹⁴'Ba nga ñujun xi tjindukun
kitsu: "i'Ba ngatjama!" 'Ba nchja
chinga xi kañujun tsinyakunch'in
'ba kitsichjire Ki'ndi borrego ko xi
tijñasun yaxilio.

Sello xi yatu mani

6 'Ba tsa'biã nga kitsijoya Ki'ndi
borrego sello xi titjun, 'ba
kjint'ia nga kinchja jngu xi ñujun
tjindukun. 'Ba jndare, 'batsa'en
nu'yare joni nga fane cho'on. 'Ba
kitsu: "iJabi!" ²'Ba 'batsa'en
kiskutsijian 'ba tsa'biã jngu
chakabayu tiba. 'Ba xi tijñakjare
tjiubabiu ya'a jngu arco. Kika'ere
jngu corona 'ba 'etju nga titsa'en 'ba
tuxi sa'en ngisani.

³'Ba kionga kitsijoya ngani Ki'ndi
borrego sello xi majóni, kjint'ia nga
kinchja xi majóni xi tjindukun 'ba
kitsu: "iJabi!" ⁴'Ba 'batsa'en 'etju
ngani kja'e chakabayu, jngu xi
ini kji'i. 'Ba xi tijñakjare tjiubabiu,
kika'ere jngu espada je. 'Ba nde
kika'ere kjuañu nga kjuaxin
kjuaxiu xi tjin ngasun'ndio, tuxi
sik'enkañani xinkjin xuta.

⁵'Ba kionga kitsijoya ngani
Ki'ndi borrego sello xi majóni,

kjint'e ngañaã nga kinchja ngani
xi majóni xi tjindukun 'ba kitsu:
"iJabi!" 'Ba 'batsa'en kiskutsijian 'ba
tsa'biã jngu chakabayu jma. 'Ba xi
tijñakjare tjiubabiu ya'a jngu nisu
chuba. ⁶'Ba ngajinre nga ñujun
xi tjindukun kjint'ia jngu jnda xi
kitsu: "Jngu kilo trigo asa ján kilo
tu cebada 'batjin chjire jotjin jenre
xuta nga jngu nixtjin tsa'exa. Tunga
bi nikjetsin tsujmi ntje uva ninga
olivo."

⁷'Ba kionga kitsijoya Ki'ndi borrego
sello xi mañujunni, kjint'ia jndare xi
mañujunni xi tjindukun nga kitsu:
"iJabi!" ⁸'Ba 'batsa'en kiskutsijian 'ba
tsa'biã jngu chakabayu xi sinenda
kji'i. 'Ba xi tijñakjare tjiubabiu, kui
xi Kjuabeya 'mi, 'ba ngastun tjen xi
Nga'ndere mik'en 'mi. 'Ba kika'ere
kjuañu nga kuatexumare jngu yá xi
ñujun ya ka'a xuta xi tjin ngasun'ndio,
tuxi sikjesunni ko kjuachan, kjindia,
chi'in 'ba ko tjiuba ts'en xi tjin
ngasun'ndio.

⁹'Ba kionga kitsijoya Ki'ndi
borrego sello xi ma'ónni, tsa'biã
ngi'ndere altar isennixtjinre
xuta xi kjinikjesun ngat'are nga
kitsikja'axtiuya enre Na'enchana 'ba
ngat'are nga kitsuyakixi ngat'are
kui. ¹⁰'Ba ko jngu jnda xi ñu
kinchja nga kitsu: "Ji Na'en xi tsje
'ba xi kjuakixi=, ðkjia'a=ñu 'nda
si'an_ri kjuaxuta xi tjin ngasun'ndio
'ba singojo_ri kjuabeyani?" ¹¹'Ba
sa'e 'batsa'en nga jngu jngu kika'ere
najñu tiba. 'Ba kik'inre nga tu chuba
nixtjin sika'aya ngisa, ka'nda nga
kjuechu xkire xuta xi nts'e mani, xi
'ba nde tsa'exat'are Cristo 'ba xi 'ba
nde 'batsa'en tjinnere nga kjuinik'en
joni kui.

¹²'Ba kionga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi majonni, kiskutsijian 'ba kuán jngu chon xi 'ñukjin. Kuajma tsu'biu joni najñu xi jma nistjen nistjen. 'Ba kua'ini na'enso joni jin. ¹³'Ba sa'e niñu xi tjin ngank'aa tsixungi t'anangiu jo ma nga bixungi tu chi'ndere ya higuera kionga tsiteya jngu ntjo xi 'ñu. ¹⁴'Ba ngank'aa kichaja joni jngu xujun xi s'ekuya. 'Ba ngayéje nindu ko isla kiteya nga'ndere nga kitjuxin ña tjindu tsakaiñu.

¹⁵'Ba sa'e rey xi tjin ngasun'ndio ko xuta titjun, xi ngakure chasoldadu, xuta nyina, nchja xi tjinre kjua'ñu 'ba ko ngatsi'i xuta ninga chu'nda xi tsindaá ninga xi bi chu'nda kik'endu'mo kioña tixa ngi ngijo 'ba ngajin naxire nindu.

¹⁶'Ba 'bi kitsure nindu ko naxiu: "Tixuneni 'ba tik'endu'monij, tuxi bi skueninj xi tijñasun yaxilio 'ba tuxi bi xianij kjuastire Ki'ndi borrego. ¹⁷Ngat'a je= ja'e nixtjin nga kuakutsejen kjuastire xi niki 'ñu=, ¿'ba 'yá= xi kuan xukjuakore?"

Xuta xi tse'e Israel xi kis'et'are chubare Na'enchana

7 'Ba nga je kuánni kibi, tsa'biañujun ankje xi inyanduju nga ñujun ngatere ngasun'ndio. Xi inya'bechjare ntjo xi ndibani nga ñujun ngatere ngasun'ndio, tuxi bi nde kuisetjenni ntjo ngasun t'anangiu ninga ngajin ndachikun ninga nga'a ya xi tjin ngasun'ndio. ²'Ba tsa'be ngañaá kja'e ankje xi tjindibani ngituts'ian. Xi ya'a sellore Na'enchana xi tijñakun. 'Ba ankjebiu 'ñu kiski'ndayare ankje xi ñujun xi kika'ere kjua'ñu nga

sikjetsun t'anangiu ko ndachikun tsakaiñu. ³'Ba 'bi kitsure: "Bi ba'e'ndio nga ntjo sikjetsun t'anangiu ko ndachikun 'ba ko ya xi tjin, yejerañu kje s'et'aáre chubare Na'enchana stjen xuta xi tse'e kui."

⁴'Ba kjint'ia jó tjin kuán xi kis'et'a chuba, jngu sientu ko yachan ñujun mi kuán ngajinre ngatsi'i ntjere Israel xi tejó ka'a mani. ⁵Kis'et'a chuba tejó mi xi ja'eni ntjere Judá, tejó mi xi tse'e Rubén, tejó mi xi tse'e Gad, ⁶tejó mi xi tse'e Aser, tejó mi xi tse'e Neftalí, tejó mi xi tse'e Manasés, ⁷tejó mi xi tse'e Simeón, tejó mi xi tse'e Leví, tejó mi xi tse'e Isacar, ⁸tejó mi xi tse'e Zabulón, tejó mi xi tse'e Kuse, 'ba tejó mi xi tse'e Benjamín.

Xutankjin xi yaja najñu tiba

⁹Nga je kuán kibi, kiskutsijian 'ba tsa'be ngañaá 'ñu nkjin xuta xi ni'yá ma 'bexki. Kui xi ndibanire ngayéje nangi xi tjin, ngayéje ntjere xuta xi tjin, ngayéje naxinanda xi tjin, ko xuta xi kja'e kjuanga en nchja. Xi inya ngankjain yaxilio 'ba ngixkun Ki'ndi borrego. Yaja najñu tiba 'ba ya'a xkajen ngayeje. ¹⁰'Ba ko jngu jnda xi 'ñu inyakji'ndaya nga inyatsu:

iKi'ndi borrego ko Na'enchana xi tijñasun yaxile, kui xi tsik'angina!

¹¹'Ba ngatsi'i ankje inyanduju ngandaire yaxilio, nchja chinga xi kañujun 'ba ko nga ñujun xi tjindukun. 'Ba kitsikindi nkjain ankjebiu ngankjain yaxilio nga kitsichjire Na'enchana. ¹²'Ba kitsu: i'Ba ngatjama!

Nikixiyaña nga Na'enchana tjinre kjuaje, kjua'ñu, nga'ñu 'ba ko kjuankjin kakun.

Ngatjanichjire, ngatja'yakun 'ba ngataba'ere kjuanda ka'nda ngantsjai nixtjin.

i'Ba ngatjama!

¹³Ba sa'e jngu nchja chinga xi kañujun tsiningiyana:

—¿'Yá= xuta xi yaja najñu tiba?

'Ba žibá= jendibani?

¹⁴—Ji= xi 'ye, na'en —kixin_řa.

'Ba kui kitsuná ya'a:

—Kui= xi je ja'axtiu kjuanima xi 'ñu. Xi je yane 'ba kitsitiba najñure nga ko jinre Ki'ndi borrego.

¹⁵Kui= kjua inyani ngankjain yaxilere Na'enchana 'ba nga nixtjin nga nistjen inyatsa'exat'are Na'enchana ngaya ningure. 'Ba xi tijñasun yaxilio, kui= xi k'uejñajinre 'ba sikuenda xutabiu.

¹⁶Bi nde kuabojonire, ninga bi nde kuaxindanire, ninga bi nde kuakanire tsu'biu, ninga bi nde sistinire ndabo ngayeje. ¹⁷Ngat'a Ki'ndi borrego xi seña tiñare yaxilio, kui= xi sikuenda joni chutsanga 'ba kuego ña tjin nanda xi tsjare kjuabenichun xuta. 'Ba Na'enchana sixijun yeje ndaxkun nga jngu jngu.

Sello xi mayatuni

8 Kionga kitsijoya ngani Ki'ndi borrego sello xi mayatuni, masenru hora jña kuachun ngank'aa. ²'Ba tsa'biá yatu ankje xi inya ngixkun Na'enchana. Xi kika'ere yatu tjio.

³'Ba sa'e ja'e kja'e ankje xi ja'ekasen ngankjain altar. Ya'a jngu nisu xi oro ni ña tiya tsajmi xi nda jen kanijnda. 'Ba tse tsajmi xi nda jen kanijnda kika'ere, tuxi sik'atjijinkonire xi nchja ngats'i

xuta xi tse'e Na'enchana nga fako, nga sjare chje Na'enchana ngasun altar xi oro ni xi kjiñña ngankjain yaxilio. ⁴'Ba ni'ndire tsajmi xi nda jen kanijnda xi ts'atjijinkoni xi nchja xuta xi tse'e Na'enchana nga fako 'etjuni nisu xi tjiya ntsja ankje 'ba echu ña tijña Na'enchana. ⁵'Ba sa'e ankje kiskjebe nisubiu 'ba kitsitse ndi'i x'i xi tjindusun altar 'ba 'etsojo ngasun t'anangiu. 'Ba jane cho'on, kjinu'yare si'a, tsa'na ndi'i cho'on 'ba kuán chon ngayeje.

Tjio

⁶'Ba tsik'endunda ankje xi yatu nga sikjane tjio. ⁷'Ba ankje xi titjun kitsikjane tjio, 'ba kikitsojo ngasun t'anangiu tsindijo ko ndi'i xi ts'atjijinkoni jin. 'Ba kití jngu yá xi ján ya ka'a t'anangiu, jngu yá xi ján ya ka'a ya xi tjin 'ba ko ngayéje xka xkjuen xi tjin.

⁸'Ba ankje xi majóni kitsikjane tjio, 'ba kichanikja'ajin ndachikun tsajmi xi 'bakji'i joni jngu ngijñacha xi 'ñu je xi tití, 'ba jin kuán jngu yá xi ján ya ka'a ndachikun. ⁹'Ba jngu yá xi ján ya ka'a xi tjindukun ngajin ndachikun jesun, 'ba kjinikjekjua jngu yá xi ján ya ka'a barku xi kio tjin ngayeje.

¹⁰'Ba ankje xi majánni kitsikjane tjio, 'ba jngu niñu xi 'ñu je xi 'batsa'en titi joni ndi'i xi s'ekuya jendibani ngank'aa 'ba ja'ekujenjin jngu yá xi ján ya ka'a ndajio 'ba ngajinre ña titju nanda. ¹¹'Ba niñubiu Sja 'mi, 'ba kuasja jngu yá xi ján ya ka'a nando. 'Ba nkjin xuta jesun ngat'a kjinisja nando.

¹²'Ba ankje xi mañujunni kitsikjane tjio, 'ba kjinikjetsun

jngu yá xi ján ya ka'a tsu'biu, jngu yá xi ján ya ka'a na'enso 'ba jngu yá xi ján ya ka'a niñu xi tjin. 'Ba 'batsa'en kisejñu jngu ka'a tsu'biu, na'enso ko niñu. Bi nde kitsitsejenni jngu yá xi ján ya ka'a nga nixtjin 'ba jngu yá xi ján ya ka'a nga nistjen.

¹³'Ba sa'e kiskutsijian 'ba kjint'e jnda_řa jngu tjiuja xi titutjen ngank'aa. 'Ñu kiski'ndaya nga 'bi titsu: “iNimaxuni, nimaxuni, nimaxuni xuta xi tjin ngasun'ndio, nga kjuane tjio xi yak'a, xi je mején sikjane ankje xi ngiján kichojo!”

Tjio xi ma'ónni

9 'Ba ankje xi ma'ónni kitsikjane tjio, 'ba tsa'biā jngu niñu xi jendibajenni ngank'aa nga ja'ekajensun t'angangu. Xi kika'ere llavere nga'nde ña 'ñu nanga tixa. ²'Ba kionga kiskjex'a nga'nde ña 'ñu nanga tixa, 'etjunijin ni'ndi joni ni'ndi xi 'betjure jngu horno xi 'ñu je. 'Ba ni'ndi xi 'etjuni nga'nde ña 'ñu nanga tixa, kui xi 'echjare ndabare tsu'biu 'ba kitsijñu ntjo.

³'Ba ngajin ni'ndibiu 'etjugini naxkajndi xi ja'etsejin t'angangu. 'Ba kika'ere kjua'ñu joni kjua'ñu xi tjinre chanuya xi tjin ngasun'ndio. ⁴'Ba kis'enere nga bi sikjetsun ngijña xi tjin t'angangu nanga tsajmi xi xkjuen kun nanga ya xi tjin. Tu kui sani si'onre xuta xi bi kis'et'a stjen chubare Na'enchana. ⁵Tunga bi kika'e'ndere nga sik'en xuta, tu kui sani nga ón sa sjare chajan. 'Ba chajan xi sjare, jo=ni chajan xi tsja chanuya kionga kjinere xuta. ⁶'Ba kui nixtjinbiu xuta kuangisjai kjuabeya, tunga bi kuasjaire. Kuamejénre kueya, tunga kjuabeyo kuasent'axinre.

⁷'Ba naxkajndibiu 'batsa'en matsejen joni chakabayu xi je kis'enda nga kuaje kjuachan. 'Ba nindaku titsusunre joni corona xi oro ni, 'ba nkjain 'batsa'en matsejen joni nkjain xuta. ⁸'Ba ntsja ku, jo=ni ntsjare yanchjin. 'Ba nde'ñu jo=ni nde'ñu tjiuxa. ⁹'Ba tsajmi xi tji'more nisinre jo=ni kicha. 'Ba nga tutjen 'batsa'en fane jngare jotsa'en fane nga 'ñu nkjin chakabayu ko carreta inyamangatsanga nga inyafi kjuachan. ¹⁰'Ba ndets'in tjinre nindu joni xi tse'e chanuya 'ba tjin=re kjua'ñu nga ón sa sjare chajan xuta. ¹¹'Ba xi batexumare naxkajndibiu, kui= ankje xi tijña nga'nde ña 'ñu nanga tixa. Xi Abadón 'mi nga en hebreo, 'ba nga en griego Apolión 'mi.

¹²Je= ja'a kjuana'en xi titjun, tunga ngijó chaja ngisa.

Tjio xi majonni

¹³'Ba ankje xi majonni kitsikjane tjio, 'ba kjint'e_řa jngu jnda xi kinchja ngamasenre turú xi ñujun mani xi tjindusun nga'nyure altar xi oro ni xi kjijña ngixkun Na'enchana. ¹⁴'Ba jndabiu 'bi kitsure ankje xi majonni xi ya'a tjio: “Chjundai nga ñujun ankje xi tjitsut'a'ñu ngandaire ndaje xi 'ñu je xi Eufrates 'mi.”

¹⁵'Ba meni kichjunda ankje xi ñujun, tuxi sik'enni jngu yá xi ján ya ka'a xuta xi tjin. Ngu tu kui xa kis'endani nga 'ba sa'en kui chubabiu, nixtjinbiu, sa 'ba ko nu. ¹⁶'Ba kjint'ia jó tjin kuán chasoldadu xi tjenngire xi tjindukjare chakabayu: jó sientu millón kuán. ¹⁷'Ba joni tsa ngaya chini 'batsa'en tsa'biā chakabayu

ko xi tjindukjare. 'Ba 'bi kun xi tjindukjare: nisinre kji'more ko kicha xi 'batsa'en ini kji'i joni ndi'i, 'ba asu joni jacinto, 'ba sine joni asufre. 'Ba nindaku chakabayu 'ba kun joni ku tjiuxa. 'Ba ts'a inya'betju ndi'i, ni'ndi ko asufre. ¹⁸'Ba jngu yá xi ján ya ka'a xuta jesun ngat'are nga ján kjuana'enbi xi 'etju ts'a chakabayu, xi ndi'u, ni'ndiu ko asufre. ¹⁹Ngat'a kjuañure chakabayu kis'e nga'a ts'a, tunga ndets'in kis'ere kjuañu ngayeje. Ngu ndets'in jo kun tjiuye, 'ba ko nindaku ts'onnire xuta.

²⁰Tunga xuta xi ts'angu, xi bi kjinik'en ngat'are kjuana'enbi, bi kuamejénre kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre nga tsikinyat'axinre na'en xi 'endakoni ntsja. Tusa janda kitsichjire isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu ko na'en xi kuandakoni oro, plata, bronce, ndiojo 'ba ko ya xi bi matsejenre ninga bi nt'e 'ba ninga bi ma fi. ²¹'Ba ninga bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre ngat'are nga tsik'en xuta, nga tsa'en kjuacha, kjuachajngi 'ba nga tsa'en cheje.

Ankje xi ya'a xujun chi xi ts'atjijunni

10 'Ba tsa'be ngañaa kja'e ankje xi 'ñu tjinre kjuañu, xi jendibajenni ngank'aa. Xi ts'atjijunre yufi 'ba jngu cha'ya tijñasun nindaku. 'Ba nkjain titsitsejen joni tsu'biu, 'ba ndsaku matsejen joni xjo xi xinyangire ni'ya xi tití. ²'Ba gaya ntsja kjiya jngu xuju chi xi je kjitjundaya. 'Ba yasensun ndsaku kixi ndachikun 'ba ndsaku skjun yasensun t'anangiu. ³'Ba 'ñu kiski'ndaya jotsa'en nu'yare

jndare tjiuxo nga xuyare. 'Ba nga kiski'ndaya, yatu cho'on jane.

⁴'Ba kionga je jane cho'on xi yatu, je si'indaq tsakaiñu, tunga kjint'ia jngu jnda xi jendibani ngank'aa xi kitsuna: "T'ejña'mai xi kitsu cho'on xi yatu 'ba bi ni'indi enre."

⁵'Ba jaskan ankje xi jngu ndsaku sejñasun ndachikun 'ba xi jngu sejñasun t'anangiu yejennk'a ntsja kixi. ⁶'Ba kitsja'enre nga ko ja'enre xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin, xi kitsa'en ngank'aa ko mé= xi tjin kio, t'anangiu ko mé= xi tjin kio, 'ba ko ndachikun ko mé= xi tjin kio. 'Ba kitsu: "Je bi nde k'uandaya ngisanire Na'enchana. ⁷Ngat'a nga je kju'e nixtjin nga sikjane tjioje ankje xi mayatuni, kio= kuajngukjin xi 'ejña'mo Na'enchana. 'Ba kuan jotsa'en ja'ba je ye'ere nijmi nchja chinga profetare."

⁸'Ba jnda xi ja'ba kjint'e_{ra}, xi jendibani ngank'aa, jako nganina 'ba kitsuna: "T'in 'ba chjube xujun xi kjitjundaya, xi kjiya ntsja ankje xi jngu ndsaku sejñasunre ndachikun 'ba xi jngu sejñasunre t'anangiu." ⁹Kui kju'a kitsitiñat'ani_{ra} ankjebiu 'ba tsi'a_{ra} nga sjana_{ra} xujun chibiu. 'Ba kitsuna: "Chjube 'ba chine. Nga'andsu'bai kuan joni ntsjen, tunga gaya ngats'ai sja kuan."

¹⁰'Ba 'batsa'en kiskjebiā xujun chibiu xi kjiya ntsja ankje 'ba kiskinia. Nga'a ndsu'baā joni ntsjen kuán, tunga nga je kitjujān, sja kuán gaya ngands'aā. ¹¹'Ba jaskan kik'innaā: "Tjinne=re nga 'ba nde sikja'axtiuya ngani mé= xi 'enda Na'enchana ngat'are nkjin ntjere xuta, naxinanda, xuta xi nchja kja'e kjuanga en 'ba ko reyre."

**Xuta xi jó xi sikixiya
ngat'are Na'enchana**

11 'Ba kika'enā jngu ya chubā xi 'ba kji'i joni yanaxu, 'ba 'bi kik'innaā: “T'in 'ba t'echubai ningure Na'enchana ko altare. 'Ba t'exki jó tjin mani xi kio inyatsichjire Na'enchana ngayeje. ²Tunga bi 'bechubai nga'nde xi tijña ngandetsinre ningu, ngat'a kui= nga'ndebiu xi kitsa'ere naxinanda xi bi makjainre ngat'are Na'enchana. Xi yachan jó sa kuinyane naxinanda tsje. ³'Ba an sikasiān jó xi sikixiya ngat'anā. Xi kuaja najñu kjuē 'ba sikja'axtiuya ennā nde 'batjinni jngu mi ko jó sientu yachute ko te nixtjin.”

⁴Ngojó xutabiu, kui ngojó ya olivo 'ba ngojó tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara xi inya ngixkun Na'enre ngasun'ndio. ⁵'Ba tsa tjin xi mejénre si'onre xutabiu xi jó, ndi'i= k'uetju ts'a xi kuaka xi mastike. 'Ba=tsa'en kjuinik'en tu'yañu xi mejénre si'onre. ⁶Kui= xi kika'ere kjuañu nga k'uechja ngank'aa, tuxi bi nde kua'ani tsi jotjin nixtjin kua'ndayare nga sikja'axtiuya enre Na'enchana. 'Ba=nde kika'ere kjuañu nga sa'en nga nando kuan jin 'ba nga sikasenre ngasun'ndio ngayéje kuya kjuanima. Kuan 'ba sa'en jotjin ndiya mejénre.

⁷'Ba kionga je kuajngu xare ngojó xi tsikixiya ngat'anā, kui tjiuba xi ndibanijin nga'nde ña 'ñu nanga tixa, kui= xi skjanko, sa'enre 'ba sik'en. ⁸'Ba s'endu yojore mik'ion ngaya ndiya tere naxinanda jio, ña 'ba nde kis'et'a kru Na'enre. Xi tsure xuta naxinanda “Sodoma” 'ba ko

nangi “Egipto” joni kusun. ⁹'Ba ján nixtjin masen kuekutsejen'a yojore mik'ion ngatsi'i xutare naxinanda xi tjin, ntjere xuta xi tjin, xi nchja kja'e kjuanga en, 'ba ko xutare nangi xi tjin. 'Ba bi sja'nde nga s'eyanijin yojore ngayeje. ¹⁰'Ba ngatsi'i xuta xi tse'e ngasun'ndio tsja kuanre ngat'are kjuabeyare. S'ere kjuatsja 'ba sjakañare kjuatjo xinkjin, ngat'a je jesun nchja chinga profeta xi jó xi kitsjare kjuasti.

¹¹Tunga nga je ja'a ján nixtjin masen, Na'enchana kitsja nga'ñu nganire xutabiu 'ba kitsik'endukun ngani. 'Ba tsisetjen ngani, 'ba ngatsi'i xi tsabe 'ñu kitsakjun. ¹²'Ba 'batsa'en ngojó xi tsikixiya ngat'are Na'enchana kjint'e jngu jnda xi 'ñu tinchja, xi jendibajenni ngank'aa xi kitsure: “iNdibanijiun nga'e!” 'Ba jngu yufi tjenjin nga kinijinko ngank'aa yejerañu xi mastike kiskutsejen'a. ¹³'Ba ndekuini chubabiu ja'a jngu chon xi 'ñu, 'ba jekjua jngu yá ya xi mateni naxinando. 'Ba yatu mi xuta jesun. 'Ba xuta xi ts'angi 'ñu kitsakjun 'ba kitsikixiya nga tjinre kjuaje Na'enchana xi tijña ngank'aa.

¹⁴Je ja'a kjuanima xi majóni, tunga je matiña xi majánni.

Tjio xi mayatuni

¹⁵'Ba ankje xi mayatuni kitsikjane tjio, 'ba kjinu'yare ngank'aa nkjin jnda xi 'ñu kinchja nga kitsu:

Ngasun'nde ña yatexuma xuta,
je kuán nga'nde ña batexuma
Na'enchana ko Cristore,
'ba kuatexuma ka'nda ngantsjai
nixtjin.

¹⁶'Ba nchja chinga xi kañujun xi tjindusun yaxilere ngixkun

Na'enchana kitsikindi nindaku 'nda t'anangiu 'ba kitsichjire Na'enchana

¹⁷'ba 'bi kitsu:

Teba'e=r_i kjuanda, ji Naini,
Na'en xi tijña 'ba tsik'ejña,
xi tse'e ngayéje kjuañu xi tjin.
Ngat'a je tenichjen kjuañuri xi
je,

'ba je te'betuts'in_{ri} nga
tebatexumai.

¹⁸'Ba je= kuastire naxinanda xi
tse'e ngasun'ndio,

tunga je= ja'e nixtjin nga
kuakui kjuastiri xi je,
chubā nga kuanre kjuā xuta xi
je jesun,

'ba kua'eri chjire xi 'bakore xuta
xi tsiji,

nchja chinga profeta ko xuta
tsje xi tsiji

'ba ko ngatsi'i xi bekun ja'enri,
ninga xi tjinre kjuañu ninga xi
nīmā.

'Ba sikjeni xi inyatsikjetsun
ngasun'ndio.

¹⁹'Ba 'batsa'en kitju'i ningure
Na'enchana xi kjijña ngank'aa,
'ba गया ningu kji'yare kaxa xi
bakutsejen nga Na'enchana 'endako
kjua xuta xi tse'e. 'Ba tsa'na ndi'i
cho'on, 'ba kis'e si'a, jane cho'on,
kuán jngu chon, 'ba 'ñu tsa'a tsindijo.

Chjun ko tjiuye xi yatu ku

12 'Ba jaskan kuatsejen
ngank'aa jngu chuba je xi
yakutsejen mé= xi kuan. Kji'yare
jngu chjun xi ts'atjijunre tsu'biu
joni najñu, 'ba na'enso kis'ejña
ngi ndsaku, 'ba tejó niñu tjisunre
nindaku joni corona. ²'Ba tji'yamore
'ba chajanre ki'ndiu tikji'ndayako.
Tifa'a kjuanima nga s'ere ki'ndi.

³'Ba jaskan kuatsejen ngani
ngank'aa kja'e chuba xi yakutsejen
mé= xi kuan. Kji'yare jngu tjiuye
je xi ini kji'i. Xi tjinre yatu nindaku
'ba te turu, 'ba jngu corona tjisunre
nga jngu jngu nindaku. ⁴'Ba ko
ndets'in kiskjefejenya jngu yá xi
ján ya ka'a niñu xi tjin ngank'aa
'ba kiskanikja'a ngasun t'anangiu.
'Ba tjiuyebiu xi yatu ku tsakasen
ngixkun chjunbiu xi je mején s'ere
ki'ndi, tuxi skineni ki'ndiu kionga
je tsin.

⁵'Ba chjunbiu kis'ere jngu
ki'ndi xi'in. Xi je 'batjinni nga
kuatexumare ngayéje naxinanda
xi tjin ngasun'ndio ko jngu
yaníse xi kicha kuandani. Tunga
ki'ndiu kitukja'axin 'ba kichanire
Na'enchana ña nga tijña yaxilare.
⁶'Ba chjunbiu tsanga 'ba kiji nangi
t'axin ña Na'enchana 'endare jngu
nga'nde, tuxi kio satesinnire jngu
mi ko jó sientu yachute ko te
nixtjin.

⁷'Ba jaskan kis'e jngu kjuachan
ngank'aa, ña ankje xi Miguel 'mi
ko ankje xi tjenko kiskjanko tjiuye
xi yatu ku. 'Ba kiskjan tjiuyebiu ko
ankje xi tjenko, ⁸tunga kitsichaja
tjiuyebiu 'ba bi nde kuán tsik'endu
ngisani ngank'aa. ⁹Ngusichuxje
tjiuye jebiu, tjiuye chingo xi
chanayi 'mi, xi 'ba nde Satanás
'mi ngayeje, xi 'bonachare ngatsi'i
xuta xi tjin ngasun'ndio. Kui 'ba ko
ankjere tsichujenngi ngasun'ndio.

¹⁰'Ba 'batsa'en kjint'e_{rā} jngu jnda
xi 'ñu kinchja ngank'aa xi 'bi kitsu:
Nganda'e sik'angi= Na'enchana
xuta xi tse'e,
kuakutsejen kjuañure 'ba
kuatexuma,

'ba Cristore sikjen kjuañure.
 Ngat'a je= tsichuxjejin xi baneje
 nts'ia,
 xi nga nixtjin nga nistjen baneje
 ngixkun Na'enchana.
¹¹Ngat'are jinre xi 'esten Ki'ndi
 borrego kitsa'en nts'ia,
 'ba ngat'are en xi kui kitsuyakixi,
 ngat'a bi kitsakjun nga kueya.
¹²Bamani titsja_ru yojonu xi
 tetsubo ngank'aa.
 Tunga nimaxunu jun xi tetsubo
 t'anangiu
 'ba ngajin ndachikun,
 ngat'a je ja'ejenkunnu chanayiu,
 'ba 'ñu kuastire,
 ngat'a be= nga chuba nixtjin
 tijña ngisare.
¹³'Ba nga je tsabe tjiuye jebiu nga
 je kichanikja'ajen ngasun t'anangiu,
 kitjenngi chjun xi kis'ere ki'ndi
 xi'in. ¹⁴Tunga kika'ere chjunbiu
 jó nga joni xi tse'e tjiuja tse, tuxi
 kuan kuasent'axin kjinnire tjiuye
 jebiu nga stutjen nga'nde xi je
 kis'endare nangi t'axin ña satesinre
 ján nu masen. ¹⁵'Ba sa'e ts'a tjiuye
 jebiu ts'axje nanda joni jngu ndaje,
 tuxi nandabiu skjefeni chjunbiu.
¹⁶Tunga t'anangiu tsakaseko
 chjunbiu. Ngu kitju'i jngu ngojo
 nangiu ña ja'as'en ndaje xi ts'axje
 ts'a tjiuye jebiu. ¹⁷'Ba meni 'ñu
 kuastike tjiuye jebiu chjunbiu 'ba
 kiskjanko ntjere xi yak'a, xuta
 xi tsik'etjusun kjuatexumare
 Na'enchana 'ba xi kixi 'bejñatjo xi
 kitsuya Jesucristo. ¹⁸'Ba tjiuye jebiu
 tsik'ejña ndai ndachikun.

Tjiuba xi jó

13 'Ba tsa'biã jngu tjiuba xi
 ti'betukajin ndachikun

xi yatu mani nindaku 'ba te mani
 turúre. 'Ba nga jngu jngu turúre
 titsusunre corona. 'Ba nde nga
 jngu jngu nindaku tjitsut'a ja'en xi
 ch'o tsure Na'enchana. ²'Ba tjiuba
 xi tsa'biã 'ba= kji'i joni tjiuxa. 'Ba
 ndsaku 'ba= kun jo=ni ndsaku
 oso, 'ba ts'a jo=ni ts'a tjiuxa. 'Ba
 tjiuye jio kitsjare tjiubabiu kjuañure
 ko yaxilere 'ba ko xare, tuxi
 kuatexumani. ³'Ba tsa'biã nga
 kjini'onre jngu nindaku tjiubabiu
 'ba 'batsa'en 'yare joni tsa sik'enre
 tsakaiñu, tunga je kuanda ña
 onre. 'Ba meni ngatsi'i xuta xi tse'e
 ngasun'ndio kuakunre 'ba kitjenngi
 tjiubabiu. ⁴'Ba kitsichjire tjiuye
 jebiu, ngat'a je kitsjare kjuañure
 tjiubabiu nga kui kuatexuma. 'Ba
 'ba nde kitsichjire tjiubabiu nga
 'bi kitsu: "Ni'yá tjinre kjuañu xi
 'batsa'en je joni xi tse'e tjiubabiu.
 Ni'yá kuan skjanko 'ba sa'enre."
⁵'Ba kika'e'ndere tjiubabiu nga
 kuan nk'a k'uaxje yojore ngat'are
 kjuañure 'ba nga kuinchja en
 xi ch'o tsure Na'enchana. 'Ba
 kitsa'ere kjuañu nga yachan jó
 sa kuatexuma. ⁶'Ba meni kinchja
 en xi tsi'onre Na'enchana. Ch'o
 kitsure ja'enre Na'enchana ko
 nga'nde ña tijña 'ba ko ngat'are
 ngatsi'i xi tjin ngank'aa. ⁷'Ba nde
 kika'e'ndere nga skjanko xuta
 tsje xi tse'e Na'enchana 'ba nga
 sa'enre. 'Ba kika'ere kjuañu nga
 kuatexumare ngatsi'i ntjere xuta xi
 tjin, naxinanda xi tjin, xutare nangi
 xi tjin 'ba ko xuta xi nchja kja'e
 kjuanga en. ⁸'Ba ngatsi'i xuta xi
 tse'e ngasun'ndio, xi bi kua'indut'a
 ja'enre xujunre Ki'ndi borrego
 xi kjinik'en, kitsichjire tjiubabiu.

Ngat'a nga kje majín ngasun'ndio, ngatsi'i xi k'uendukunntsjai kua'indut'a ja'enre xujunre Ki'ndi borrego.

⁹Xi tjin ñojon ngatasen ñojon.

¹⁰Xi je 'batjinni nga nduya kuaje, kui= xi kuaje nduya.

'Ba xi je 'batjinni nga kicha kjuinik'enkoni,

kui= xi kicha kueya=ni.

Kio= machjen nga xukjuakore xuta tsjere Na'enchana 'ba nga kixi inya ngat'are kjuamakjainre.

¹¹'Ba jaskan tsa'be ngañaq kja'e tjiuba xi ti'betukanijin nangui. Tjinre jó turu joni tse'e ki'ndi borrego, tunga 'batsa'en nchja joni tjiuye jio. ¹²'Ba tjinre ngayéje kjuañure tjiuba xi titjun 'ba tibatexuma ngixkun. Titsa'en nga xuta xi tse'e ngasun'ndio sichjire tjiuba xi titjun, xi kuanda ña onre xi 'batsa'en 'yare joni tsa sik'enre tsakaiñu. ¹³'Ba nde titsa'en kjuakun ya'e, ka'nda ngixkun xuta titsikasenjen ndi'i ngank'aa 'nda t'anangui. ¹⁴'Ba ngat'are nga kika'e'ndere nga sa'en kjuakun ngixkun tjiuba xi titjun, ti'bonachare xuta xi tse'e ngasun'ndio. 'Ba 'enere xuta nga sinda jngu isenre tjiuba xi tijñakun nisi tsa je kjini'onkonire kicha.

¹⁵'Ba kika'e'ndere tjiuba xi majóni nga sik'eñakun isenre tjiuba xi titjun, tuxi kuan kuinchjani 'ba 'batsa'en kuan k'uexa nga kjuinik'en ngatsi'i xi bi sichjire kui. ¹⁶'Ba kitsa'en nga set'are chubā ntsja kixi asa stjen ngatsi'i xuta, xi tjinre kjuañu asa xi nima, xi nyina asa xi tsajainre tsajmi, xi xuta ndai asa chu'nda xi tsindaq. ¹⁷'Ba ni'yá

kuán tsatse tsajmi asa yateña tsa tsajainre chubabiu, xi ja'enre tjiubabiu asa numerore ja'enre.

¹⁸Kibi kjuankjin kakun machjenre.

Xi mankjainre ngat'axje numerore tjiubabiu, ngat'a kui= xi numerore ja'enre jngu xuta. Kui= xi jon sientu masen ko tjio'on jngu.

Ki'ndi borrego ko xi jngu sientu ko yachan ñujun mi

14 'Ba jaskan kiskutsijaan 'ba tsa'biq Ki'ndi borrego nga sejñasun tjengi xi Sión 'mi. 'Ba kio inyat'are jngu sientu ko yachan ñujun mi xuta xi kua'indut'a stjen ja'enre Ki'ndi borrego ko ja'enre Na'enre Ki'ndi borrego. ²'Ba kjint'e_ rā jngu jnda xi jendibani ngank'aa, xi 'batsa'en jane jotsa'en fane ña ntjai nanda asa jotsa'en fane nga ñu fane cho'on. Jndabiu jo=ni tsa 'ñu nkjin xuta inyatsikjane najni arpa.

³'Ba inyase jngu son xatse ngankjain yaxilio, nga ñujun xi tjindukun 'ba ko nchja chinga xi kañujun. Tu'yá kuán kise ngisa sonbiu, tu kui sani xuta xi jngu sientu ko yachan ñujun mi xi ts'angi ngajinre xuta xi tjin ngasun'ndio. ⁴Kui xutabiu kui xi bi kitsijndiko yojore yanchjin nga nisa jngu ndiyajín tsik'enduko chjun, xi fitjenngi Ki'ndi borrego tuña ña kui fi. Kui xi ts'angi ngajinre xuta 'ba 'ba= nguyare joni tu xi tjun macha, chje xi ba'ere Na'enchana ko Ki'ndi borrego. ⁵Nimé en ndesu kinchja, ngu tsje ngixkun Na'enchana.

En xi kitsu ankje xi ján

⁶'Ba jaskan tsa'be ngañaq kja'e ankje xi titutjen ngank'aa nga

ndibako jngu en xatse xi bi fet'a. Xi sikja'axtiuyare xuta xi tjin ngasun'ndio, ngayéje naxinanda xi tjin, ngayéje ntjere xuta xi tjin, xutare nangi xi tjin 'ba ko xuta xi nchja kja'e kjuanga en. ⁷Nu kinchja ankjebiu nga 'bi kitsu: “Chakun Na'enchana 'ba tikixiyo nga kui tjinre kjuaje, ngat'a je= ja'e chubā nga sa'en kjuā. Tichji ru xi kitsa'en ngank'aa, t'anangiu, ndachikun ko ngānde ña tju nanda.”

⁸Ba jaskan kuatsejen kja'e ankje, xi majóni, xi 'bi kitsu: “Je= kjinikjekjua, je= kjinikjekjua naxinanda je xi Babilonia 'mi, ngat'a kitsa'en kjuachajngi nga mejénre tsitsjare yojore. 'Ba kitsa'en nga naxinanda xi yak'a kjuitjenngi kusunre. 'Ba 'batsa'en kitsich'i ngats'i' xutare nangi xi tjin ko xanre kjuachajngire.”

⁹Ba jaskan kuatsejen ngani kja'e ankje. Xi majánni xi 'ñu kinchja nga 'bi kitsu: “Tsa tjin xi sichjire tjiubabiu ko isenre, asa sja'nde nga s'et'are chubare stjen asa ntsja, ¹⁰kui xi tjinnere nga saku yejere kjuasti jere Na'enchana. 'Ba 'ba kuanre jo mare xi 'bi yeje xan xi bi kichjujen ngañure. 'Ba ndi'i ko asufre kju'ajin kjuanima ngixkun ankje tsjere Na'enchana 'ba ngixkun Ki'ndi borrego. ¹¹Ba ni'ndire ndi'i xi tsikja'a kjuanima timijin ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba nga nixtjin nga nistjen tsajain kjuanikja'ayare xi tsichjire tjiubabiu ko isenre 'ba xi sakure chubare ja'enre.”

¹²Kio= machjen nga bi sikjere kakun xuta tsjere Na'enchana, xi tsik'etjusun kjuatexumare 'ba xi kixi fitjenngi Jesús.

¹³Ba kjint'e_rā jngu jnda xi jendibani ngank'aa xi 'bi kitsuna: “Ti'indi kibi: iNdaxure xuta xi kueya nga tujngu mako Na'enna ba'anire 'nda nganda'e!”

'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana tsu: “Jun. Kui xi sikja'aya ngat'are kjuanima xi kisakure nga 'ñu kitsa'exa. Ngat'a xa xi kitsa'en kuakutsejen 'yá= kuán kui nga kjuechu jan.”

Nixtjin nga kuacha xi tjintje ngasun'ndio

¹⁴Ba jaskan kiskutsijaan 'ba tsa'bia jngu yufi tiba. 'Ba ngasun yufiu tijñasun jngu xi 'batsa'en matsejen joni xuta, 'ba tjsunre jngu corona xi oro ni. 'Ba ngaya ntsja kjiya jngu kicha yojó joni xi machjen nga ti trigo. ¹⁵Ba ningu xi kjijña ngank'aa 'etjuni kja'e ankje xi 'ñu kinchja nga 'bi kitsure xi tijñasun yufiu: “Je kuacha xi tjintje ngasun'ndio. Tichakuai kichari chon 'ba t'ekui, ngat'a je= ja'e chubā nga s'ejñatjo chon.” ¹⁶Ba 'batsa'en xi tijñasun yufiu tsateko kichare mé= xi tjintje ngasun'ndio, 'ba kis'eku chanre ngasun'ndio.

¹⁷Ba jaskan 'etju ngani kja'e ankje ningu xi kjijña ngank'aa xi 'ba nde ya'a jngu kicha yojó ngayeje. ¹⁸Ba ña kjijña altar 'etju kja'e ankje, xi batexumare ndi'u. Xi 'ñu kinchja nga 'bi kitsure xi ya'a kicha yojó: “Kicha yojóri tichakoni enre uva xi tjin ngasun'ndio, ngat'a je= ja'e chubā nga sti uva.” ¹⁹Ba 'batsa'en ankjebiu tsatekoni kicha yojóre uva xi tjin ngasun'ndio, 'eku 'ba 'etsojaya nga'nde ña nits'iungi, xi tsunire nga'nde ña kuakutsejen kjuasti

jere Na'enchana. ²⁰Ba kjinits'iungi uvabiu ngandaire naxinando. 'Ba nga'nde ña kjinits'iungi, jin 'etjuni. 'Ba jiun tsijin jo kji'i nk'a ka'nda ngi'ba chakabayu, 'ba jánru sientu kilómetro nga teya.

Ankje xi ya'a kjuana'en xi fet'ani

15 'Ba jaskan tsa'be ngañaag ngank'aa kja'e chubá je xi makunna, xi yaku mé= xi kuan. Tsa'biá yatu ankje xi ya'a yatu kjuana'en xi fet'ani, 'ba kionga je kuan kibiu, je kjuet'a kjuasti jere Na'enchana.

²'Ba nde tsa'biá tsajmi xi matsejen joni jngu ndachikun xi chutsin ni xi ts'atjijinkoni ndi'i. 'Ba ngandaire ndachikun chutsiun inyanduju xuta xi kiskjanko tjiubabiu 'ba kitsa'enre. Ngat'a bi kitsichjire isenre tjiubabiu ninga bi kitsja'nde nga kis'et'are numerore ja'enre. Kui xutabiu ya'a najni arpa xi Na'enchana kitsjare.

³'Ba inyase sonre Moisés, jngu xi kitsa'exangire Na'enchana, 'ba inyase sonre Ki'ndi borrego. 'Ba inyatsu:

Ji Naini, Na'en xi tse'e ngayéje kjuañu xi tjin,
ñu= ya'e xi kjiñe'en 'ba makun=ni.

Kixi 'ba kjuakixi= ndiya xi tsiji.
Ji=ni reyre nangi xi tjin.

⁴Ngatsi'i xuta tjinne=re nga sakjunkeru, Naini.

Ngatsi'i xuta tjinne=re nga sikixiya nga je ja'enri.

Ngat'a tu ji sani xi tsjekjin.

Ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio kjuae= ngixkuin nga sichjiri,

ngat'a je= kji'yare nga kixi ñe'en kju.

⁵'Ba nga je kuán kibiu, tsa'biá nga kichju'i ningu xi kjiñña ngank'aa, xi bakutsejen nga Na'enchana 'endako kjuaxuta xi tse'e. ⁶'Ba ningu 'etjuni ankje xi yatu xi ya'a kjuana'en xi yatu. Yaja najñu tiba xi tsje xi tiba'na, 'ba nisinre titsukjare tjiuxinjnde xi oro ni.

⁷'Ba jngu xi ñujun xi tjindukun kitsjare nga jngu jngu ankje xi yatu jngu nisu xi oro ni xi kitse kjuasti jere Na'enchana xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin. ⁸'Ba kitse ningu ni'ndi xi jendibanire kjuajere ko kjuañure Na'enchana, 'ba ni'yá kuán ja'as'en ningu 'nda nga jet'a kjuana'en xi yatu xi ya'a ankje xi yatu.

Nisu xi inya kjuana'en xi yatu

16 'Ba jaskan kjint'e rá jngu jnda xi 'ñu kinchja, xi jendibani ningu. 'Ba kitsure ankje xi yatu mani: “Tangik'estenjiun ngasun'ndio xi inya nisu xi yatu, xi kjuasti jere Na'enchana.”

²'Ba meni ankje xi titjun kik'estensun t'anangiu xi inya nisure. 'Ba xuta xi kis'et'are chubare tjiubabiu 'ba xi kitsichjire isenre, kuatsejenne tse xi ch'o xi tsikja'a 'ñu tse kjuanima.

³'Ba jaskan ankje xi majóni 'estejin ndachikun xi inya nisure. 'Ba ndachikun jin kuánni joni jinre xuta mik'en. 'Ba jesun ngayéje xi tjindukunjin ndachikun.

⁴'Ba jaskan ankje xi majánni 'estejin ndajio ko nga'nde ña tju nanda xi inya nisure. 'Ba jin kuán.

⁵'Ba kjint'ia nga 'bi kitsu ankje xi batexumare nando: “Ji, Na'en, xi tsjekjin xi tijña 'ba tsik'ejña, kixi=

teñe'en nga 'bitsa'en teñe'en kjuua.

⁶Ngat'a kui xutabiu 'esten jinre xuta tsjeri 'ba ko tse'e profeta. 'Ba nganda'e, ji kjiñe'en nga tjinnere k'ui jin. 'Ba=tsa'en machjenre.”

⁷'Ba nde kjint'e_{ra} ngijngu jnda xi jendibani ña tijña altar xi 'bi kitsu: “Jun, Na'en, xi tse'e ngayéje kjuañu xi tjin, ji xi kixi ñe'en kjuua nga ko fani kjuakixi.”

⁸'Ba jaskan ankje xi mañujunni 'esten ngasun tsu'biu xi inya nisure. 'Ba kitsa'en nga tsu'biu nga ko ndi'i kuakakoni xuta. ⁹'Ba 'ñu kití xuta ngat'are ndi'u, tunga ninga 'ba kuánre, bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba bi kitsikixiya nga Na'enchana tjinre kjuaje. Tusa ch'o kitsure ja'enre Na'enchana xi tjinre kjuañu nga sja asa skja'axin kjuana'enbiu.

¹⁰'Ba jaskan ankje xi ma'ónni 'esten xi inya nisure ngasun yaxile ña batexuma tjiubabiu. 'Ba kuajñu yeje ña batexuma tjiubabiu. Kiskineya najenre xuta ngat'are kjuanima xi inyafa'a. ¹¹Tunga tojo bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre ngat'are kjuach'o xi inyatsa'en. Tusa ch'o kitsure Na'enchana xi tijña ngank'aa ngat'are kjuanima xi inyafa'a 'ba ngat'are tse xi yajun yojore.

¹²'Ba jaskan ankje xi majonni 'estejin ndaje je xi Eufrates 'mi xi inya nisure. 'Ba ndajio kixi, tuxi skjex'a'ndenire nga kjuua'e nchja rey xi ndibani ngituts'ian.

¹³'Ba tsa'biá ján isennixtjin ch'o xi matsejen joni naxkje xi ti'betjuni ts'a tjiuye jio, ts'a tjiuba xi majóni 'ba ko tse'e profeta ndesu. ¹⁴Kui isennixtjin ch'obiu tsa'exat'a=

chanayiu nga tsa'en kjuakun 'ba inya'betju nga k'ueku rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio, tuxi k'uendundani nga skjanko Na'enchana. Ngat'a s'e= kjuachan nixtjin je nga kuakutsejen yojore Na'enchana xi tse'e ngayéje kjuañu xi tjin.

¹⁵“Chutsijon, an kjuua'e=ñá joni chacheje. iNdaxure xi tijñakun xi tijñanda najñure, tuxi bi k'uajme kjistini 'ba bi kuasubare nga xiare!”

¹⁶'Ba nga ján isennixtjin ch'o 'eku reybiu nga'nde xi Armagedón 'mi nga en hebreo.

¹⁷'Ba jaskan ankje xi mayatuni 'esten ngajin isen xi inya nisure. 'Ba kjinu'yare jngu jnda xi ne 'ñu kinchja, xi jendibani ningu ña sejña yaxilere Na'enchana nga batexuma. “Je kuajngu”, kitsu jndabiu. ¹⁸'Ba 'batsa'en tsa'na ndi'i cho'on, kis'e si'a, jane cho'on, 'ba kuán jngu chon xi niki 'ñu=. Xi nisañajanni ma 'ndani nga xuta tjin ngasun'ndio, ngat'a niki 'ñu kuán chonbiu. ¹⁹'Ba ján ya 'etju naxinanda jio nga tsakjanya, 'ba kjinikjekjua naxinanda xi tjin ngasun'ndio. 'Ba Na'enchana ja'etsjen yejere kjuach'o xi kitsa'en naxinanda je xi Babilonia 'mi 'ba kitsa'en nga k'ui xi kitse chutsin, xi kjuasti jere. ²⁰'Ba kichajajin isen ngayéje isla xi tjin, 'ba ngayéje nindu bi nde kji'yanire. ²¹'Ba ngank'aa jendibani tsindijo ya'e xi tsixunere xuta, xi iyeru ts'axtiu yachan kilo. 'Ba xuta ch'o kitsure Na'enchana ngat'are kjuana'en xi tse'e tsindijo, ngat'a kjuana'en jebiu kitsikja'a 'ñu tse kjuanima.

Kjuanima xi kisakure chjun masion

17 'Ba kitsitiñat'aná jngu ankje xi s'eññajinre ankje

xi yatu, ankje xi ya'a jngu nisu xi yatu tsakaiñu. 'Ba 'bi kitsuna: "Jabi. Kuakura jótša'en si'anre kjuachjun masen xi nda 'yare, xi tijnat'are nkjin ndaje ya'e. ²Rey xi tjin ngasun'ndio kitsa'enko kjuachajngi chjunbiu, 'ba xuta xi tse'e ngasun'ndio kuach'i ko xanre kjuachajngire."

³'Ba jaskan ja'ejin nganina Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba kikonā ankje nangi t'axiun. 'Ba kio tsa'biā jngu chjun xi tijnākjare jngu tjiuba xi ini kji'i xi kitsejunre ja'en xi ch'o tsure Na'enchana. Yatu= mani nindaku 'ba te mani turúre. ⁴'Ba chjunbiu yaja najñu xi kuán kji'i 'ba ini koni, 'ba kitsejunre oro 'ba nkjin kuya ndiojo xi tsjakun. 'Ba ngaya ntsja ya'a jngu chutsin xi oro ni xi kitse kjuanayi ko xi jndi ngixkun Na'enchana, xi tsunire kjuachajngire chjunbiu. ⁵'Ba stjen kua'indut'a jngu ja'en xi tu'yá mankjire. 'Bi tsa'en kua'indut'a: "Naxinanda je xi Babilonia 'mi, nare yanchjin masen 'ba nare ngayéje kjuanayi xi tjin ngasun'ndio." ⁶'Ba tsa'biā nga chjunbiu ch'i nga kits'i jinre xuta tsjere Na'enchana ko xi tse'e xuta xi kitsuyakixi ngat'are Jesucristo. Kionga tsa'biā, 'ñu kuakunḡa.

⁷"¿Áññu makunniri?", tsiningiyana ankjebiu. "Xinyara jó tsunire ngat'are chjunbiu ko tjiuba xi tijnākjare, xi yatu mani nindaku 'ba xi te mani turúre. ⁸Tjiuba xi kji'ye, kui xi tsik'ejña tsakaiñu tunga bi nde tijnakunni nganda'e. Tunga je mején k'uetukanijin=ni nga'nde ña 'ñu nanga tixa 'ba kuaje ña niki chajakjin. 'Ba xuta xi tse'e

ngasun'ndio, xi bi kua'indut'a ja'enre xujun xi tsu 'yá= xi k'uendukunntsjai xi kua'indu nga kje majín ngasun'ndio, kuakun=re nga skue tjiuba xi tsik'ejña tsakaiñu tunga bi nde tijnakunni nganda'e 'ba xi kjuae ngani.

⁹Kibi= xi kjuankjin kakun machjenre. Nindaku xi yatu, kui xi tsunire nga yatu tjengi xi tijnasun chjunbiu 'ba 'ba=nde tsunire yatu rey ngayeje. ¹⁰Ón reybi je jesun, jngu xi tjin ngisare xa nganda'e, 'ba jngu xi kje fa'ejín, tunga bi tse kuanre xare nga kjuae. ¹¹'Ba tjiuba ini xi tsik'ejña tsakaiñu tunga bi nde tijnakunni, kui rey xi majinni, tunga 'ba nde tse'e xi yatu ngayeje. 'Ba kuaje ña chajakjin.

¹²'Ba turú xi te mani xi kji'ye, kui xi tsunire nga te rey xi kje ba'e xajínre. Tunga kua'exa=re nga kuatexuma jngu hora sa joni rey 'ba ñatjen kuatexumako tjiubabiu. ¹³Kui xi tujngu kuan 'ba sjare tjiubabiu kjuañure ko xa xi tjinre. ¹⁴'Ba ñatjen skjanko Ki'ndi borrego, tunga Ki'ndi borrego sa'enre, ngat'a kui= xi Naire nai 'ba Reyre rey. 'Ba xuta xi tujngu ma Ki'ndi borrego, kui= xi kjinukjuare, xi kichja'ajin 'ba xi kixi tjenngire."

¹⁵'Ba ankje 'ba nde kitsuyana ngayeje: "Ndaje xi nkjin mani xi kji'ye, ña tijnat'are chjun masenbiu, kui xi tsunire xutare nangi xi tjin, xutankjin, xuta xi nchja kja'e kjuanga en, 'ba ko naxinanda xi tjin. ¹⁶'Ba turú xi te mani 'ba ko tjiuba inibi xi kji'ye kuastike chjun masenbiu. Skja'axin yejere xi tjinre, sikasti, skine yojore chjunbiu, 'ba ko ndi'i kuakani xi 'bangi. ¹⁷Ngat'a

Na'enchana je 'ejñajin inimare turú xi te nga sa'en xi mejénre. Kui kjua tu jngu kuanni 'ba sja'ndere tjiuba inibiú nga kui xi kuatexuma 'nda nga k'uetjusun en xi kitsu Na'enchana. ¹⁸'Ba chjunbiu xi kji'ye, kui xi tsunire naxinanda je xi batexumare rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio."

Jotsa'en kjinikjekjua naxinanda je xi Babilonia 'mi

18 Nga je kuán kibiú, tsa'be ngañaá kja'e ankje xi jendibajenni ngank'aa. Kui xi 'ñu tse kjua'ñu tjinre, 'ba ngasun'ndio kua'isen ngat'are kjuajere ankjebiu. ²'Ba 'ñu kinchja nga kitsu: "Je= kjinikjekjua, je= kjinikjekjua naxinanda je xi Babilonia 'mi. Je kuán ndaba isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu 'ba nga'nde ña tjinu ngayéje isennixtjin ch'o xi tjin. Je kuán ndaba ngats'i tjiunise xi jndi ngixkun Na'enchana ko tjiunise xi masticha. ³Ngu xuta xi tse'e ngayéje nangi xi tjin ngasun'ndio je kuach'i ko xanre kjuachajngire. 'Ba rey xi tjin ngasun'ndio kitsa'enko kjuachajngi. 'Ba jo kji'i ngasun'ndio xuta xi bateñaya 'ba batseya kuanyina ngat'are nkjin tsajmi xi tsatse nga tsangisjaintsjai xi sitsjare yojore."

⁴'Ba jaskan kjint'e_rá kja'e jnda xi jendibani ngank'aa. 'Bi kitsu: "T'etukajiun naxinandabiu jun xi xutana, tuxi bi skajinñu jere 'ba bi kuitjaxtiu kjuana'en xi sakure. ⁵Ngat'a je tifechu jere 'nda ngank'aa, 'ba tjiin kakun=re Na'enchana je xi inyatsa'en.

⁶Nde 'batsa'en tingojoni_ru jo kitsiko xuta xi kja'ere. Ka'nda

jó ndiya tingojo_ru xi kitsa'en. Tinyajiun chutsinre mé= xi k'ui, jó ndiya ngisa 'ñu kjan ngisa nga ko mare xi kitsjare xuta xi kja'ere. ⁷Jotsa'en 'ñu nk'a ts'axje yojore 'ba nda tsik'ejña nga tsangisjaintsjai xi sitsjare yojore, 'ba nde tsa'en 'ñu ta'e_ru kjuanima ko kjuaba nganda'e. Ngat'a tsikja'etsjen nga 'bi tsu: An=ñá jngu reina 'ba tejñasaan yaxile nga tebatexumaá. Bi chjun k'an kuáan. Bi s'ená kjuaba. ⁸Kui= kjua nga jngu ka'a fani kjua'ene yejenu kjuana'en xi sikja'are kjuanima: kjuabeya, kjuaba 'ba ko kjindia. 'Ba ko ndi'i kuitini, ngat'a tjinre kjua'ñu Na'enchana xi tita'enre kjua."

⁹'Ba rey xi tjin ngasun'ndio xi kitsa'enko kjuachajngi chjunbiu, xi tsangisjaintsjai ko xi sitsjare yojore, kui xi ski'nda 'ba kuabare nga skue ni'ndi xi ti'betju ña titf. ¹⁰'Ba kjin kuinya, ngat'a sakjunre kjuana'en xi tifa'axtiu chjunbiu, 'ba kuetsu: "iNimaxuni, nimaxuni naxinanda je, naxinanda xi Babilonia 'mi xi tjinre kjua'ñu! Ngat'a ngutjun fani kjiña'anre kjua."

¹¹'Ba xuta xi tjin ngasun'ndio xi bateñaya 'ba batseya 'ba nde ski'nda 'ba kuabare ngat'are kui, ngat'a nde tsajainni xi kuatse ch'a xi kjua'eko. ¹²Kui= xi ja'eko nga yateña oro, plata, nkjin kuya ndiojo xi tsjakun, nkjin kuya najñu xi chji, najñu xi kuán kun ko xi ini, nkjin kuya ya xi nda jen, nkjin kuya tsajmi xi kis'endakoni nindare tjiuniña, ya xi 'ñu chji, bronce, kicha, ndiojo, ¹³canela, tjiuxin xi nda jen, tjingusja, nanda xi nda jen, chojo xi nda jen, binu, aseti, harina, trigo,

tjiundija, chutsanga, chakabayu, carreta xi kjepe chakabayu, 'ba ka'nda chu'nda xi sateña.

¹⁴'Ba nchja xi bateñaya 'ba batseya 'bi kuetsure naxinando: “iNde tsajainniri tsajmi xi tsjakun xi 'ñu kuamejénri! iJe= kjinichajakjin tsajmiri xi tsjakun ko kjuanyinari! iNiñajan nde sakuniri!”

¹⁵'Ba kjin kuinya nchja xi bateñaya 'ba batseya, xi kuanyina ngat'are naxinando, ngat'a sakjunre kjuana'en xi tifa'axtiu naxinando. Ski'nda 'ba siba ¹⁶nga 'bi kuetsu: “iNimaxuni, nimaxuni naxinanda jio! Xi yaja najñu chji xi kuán kji'i ko xi ini kji'i, xi yajunre oro ko nkjin kuya ndiojo xi tsjakun. ¹⁷Ngu ngutjun fani je yeje kjuanyina jebiu.”

'Ba kjin tsikinya ngatsi'i nchja xi batexuma ngaya barku, ngatsi'i xi 'betsumajin ndachikun, ngatsi'i xi tsa'exako barku, ko ngatsi'i xi jenre ton nga tsa'exa ngaya barku. ¹⁸'Ba nga tsabe ni'ndi xi ti'betju ña titi naxinando, 'ñu kinchja nga 'bi kitsu: “¿Ñá=re naxinanda xi 'ba kji'i joni naxinanda jio?” ¹⁹'Ba 'etsojo'a chojo nindaku, kiski'nda, 'ba kitsiba nga 'bi kitsu: “iNimaxuni, nimaxuni naxinanda jio! Ñu= tsatse tsajmi xi chji, 'ba kuanyina ngatsi'i xi tjinre barku ngajin ndachikun. Tunga ngutjun fani kjinikjekjua ngayéje.”

²⁰Titsja_ru yojonu jun xi tetsubo ngank'aa, jun xi xuta tsjere Na'enchana kuon, nchja chinga apóstol 'ba ko jun xi profeta kuon ngat'are mé= xi tjimata'en naxinando. Ngat'a Na'enchana je= kitsa'enre kjua naxinando ngat'are xi kitsikonu.

²¹'Ba jaskan jngu ankje xi 'ñu tjinre kjua'ñu kiskjenitjen jngu ndiojo xi 'ñu tse 'ba kiskanikja'ajin ndachikun nga 'bi kitsu: “Bi= tsa'en 'ñu xanikja'ari ngi'ndio naxinanda je xi Babilonia 'miri, 'ba tu'yá nde skueniri. ²²Bi nde kjuinu'yanire ngaya ndiya teri nga kjuane najni arpa, flauta ko tjio. Bi nde s'eni kio nchja xi mare ninda nkjin kuya tsajmi. Bi nde kjuinu'yanire nga s'iu trigo ngayeje. ²³Niñajan nde sitsejenni ndi'ire lámpara ngaya ndiya teri 'ba bi nde kjuinu'yanire s'ire kjuabixan, ngat'a xutari xi yateñaya 'ba tsatseya kuán xi nda 'yare jo kji'i ngasun'ndio, 'ba ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio kich'onacha=re ngat'are kjuacha xi ñe'en.”

²⁴Ngu kui naxinandabiu ya'anijin jinre nchja chinga profeta, xuta tsjere Na'enchana ko ngatsi'i xi kjinikjesun ngasun'ndio.

19 Nga je kuán kibiú, kjint'e_ra xi 'batsa'en kjinu'yare joni jndare 'ñu nkjin xuta xi 'ñu kinchja ngank'aa nga 'bi kitsu: “iNgatjanichjire Na'enchana! Kui= xi tsik'angina 'ba xi tu kui tajngu tse'e yeje kjuaje ko kjua'ñu. ²Ngat'a kixi= tsa'en kjua nga ko fani kjuakixi, 'ba kitsa'enre kjua chjun masen xi nda 'yare, xi kitsijndi xuta xi tse'e ngasun'ndio ko kjuachajngire. 'Ba Na'enchana je= kitsingojore jinre xutare.”

³'Ba nde 'ba= kitsu ngani: “iNgatjanichjire Na'enchana! Ni'ndi xi ti'betukajin naxinando, kuijinntsjai ka'nda ngantsjai nixtjin.”

⁴'Ba jaskan kitsikindi yojore 'nda t'anangiu nchja chinga xi kañujun ko

nga ñujun xi tjindukun nga kitsichjire Na'enchana xi tijñasun yaxile ña tibatexuma. 'Ba 'bi kitsu: "i'Ba ngatjama! iNgatjanichjire Na'enchana!"

⁵'Ba kjinu'yare jngu jnda xi jendibani ña sejña yaxilio xi 'bi kitsu: "Tichji ru Na'enchana ngatsi'u xi ña'axat'a ru kui 'ba 'yakun, ninga xi nima 'ba ninga xi tjinre kjua'ñu."

S'ire kjuabixanre Ki'ndi borrego

⁶'Ba jaskan kjint'e ngañaq xi 'batsa'en kjinu'yare joni jndare 'ñu nkjin xuta. Kjinu'yare jotsa'en fane ña ntjai nanda 'ba joni nga 'ñu fane cho'on. Xi kitsu: "iNgatjanichjire Na'enchana! Ngat'a je tibatexuma Na'enchana, Na'en xi tjin yejere kjua'ñu xi tjin. ⁷Sitsja ra yojona 'ba 'ñu ngatjas'ena kjuatsja 'ba sikixiya nga kui tjinre kjuaje, ngat'a je ja'e chubare kjuabixanre Ki'ndi borrego, 'ba chjunre je tijñandare yojore. ⁸Je kitsa'e'ndere nga kuaja najñu tiba xi chji, xi tsje, 'ba xi tiba'na, xi tsunire mé= xi kitsa'en xuta tsjere Na'enchana nga kixi fiko yojore."

⁹'Ba ankje kitsuna: "Ti'indi kibi: iNdaxure xi kjinikjint'e s'ire kjuabixanre Ki'ndi borrego!" 'Ba nde kitsu ngisana: "Kui=bi xi en kjuakixire Na'enchana."

¹⁰'Ba jaskan tsakaskunch'int'a ra ankje nga sichji ra tsakaiñu, tunga 'bi kitsuna: "Bi 'ba ñe'en. An= xi 'ba nde tetsa'exang ra Na'enchana joni ji ko nts'é xi kixi 'bejñatjo en xi kitsuyakixi Jesús. Na'enchana xi tjinnere nga sichji ri."

Ngu en xi kitsuyakixi Jesús, enbi xi tsikinckjare nchja chinga profeta.

Xi tijñakjare chakabayu tibo

¹¹'Ba jaskan tsa'bia nga kichjux'a ngank'aa. 'Ba kji'yare jngu

chakabayu tiba. 'Ba xi tijñakjare, kui= xi Kixi 'ba Kjuakixi 'mi ngat'a kixi= tsa'en nga tsa'en kjua 'ba nga kjan. ¹²'Ba 'ba kun tuxkun joni ndi'i, 'ba nkjin corona tjisunre, 'ba tjit'are jngu ja'en xi tu kui tajngu be. ¹³'Ba yaja jngu najñu xi 'yajunre jin. 'Ba ja'enre, kui xi Enre Na'enchana. ¹⁴'Ba tjenngire chasoldadu xi tjin ngank'aa. Tjindukjare chakabayu tiba nga yaja najñu xi chji, xi tiba 'ba xi tsje.

¹⁵'Ba nga'a ts'a ti'betjuni jngu kicha xi 'ñu yojoxkun kji'i, tuxi sikja'ani kjuanima nangi xi tjin ngasun'ndio. 'Ba kuatexumakonire yanise xi kicha kuandani. Sa'enre kjua joni xi basenne uva nga tsits'iungi, 'ba sikasennere kjuasti jere Na'enchana xi tjin yejere kjua'ñu xi tjin. ¹⁶Najñu nduju xi yaja ko ngasure kua'indut'a ja'enbi: "Reyre rey 'ba Naire nai."

¹⁷'Ba tsa'bia jngu ankje xi sejñajin ndi'ire tsu'biu. Xi 'ñu kinckja nga 'bi kitsu tsi'ire tjiunike xi inyatutjen ngank'aa: "Jabi'u 'ba ngatamaku nga xino xichine xi 'ñu tse xi tsja Na'enchana. ¹⁸Ndeninchjo yojore mik'en xi tse'e rey, xi tse'e ngakure chasoldadu, xi tse'e nchja xi 'ñu kakun, xi tse'e chakabayu ko xi 'bendukjare, ko xi tse'e ngatsi'i xuta, ninga xi ndai asa chu'nda xi tsindaq, 'ba ninga xi tjinre kjua'ñu asa xi nima."

¹⁹'Ba jaskan tsa'bia tjiubabiu ko rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio nga tjenko chasoldadure. Xi kuañajan, tuxi skjankoni xi tijñakjare chakabayu ko chasoldadure. ²⁰'Ba tjiubabiu kjinduba'ñu ñatjen ko profeta ndesu xi ja'ba je kitsa'en

kjuakun ngixkun. Ngat'are kjuakunbiu tsak'onachakonire xuta xi kitsja'nde nga kis'et'are chubare tjiubabiu 'ba xi kitsichjire isenre. Ngu kichanikja'ajin tjikun tjiubabiu ko profeta ndesu ngajin nga'nde xi kitse ndi'i xi titikoni asufre. ²¹'Ba ngatsi'i chasoldadure kjinikjesunkoni kicha xi ti'betjuni ts'a xi tijñakjare chakabayu. 'Ba ngatsi'i tjiunike kiskine yojore nchjabiu 'ba 'ñu kitsere.

Jngu mi nu

20 'Ba jaskan tsa'biã jngu ankje xi jendibajenni ngank'aa xi ya'a llavere nga'nde ña 'ñu nanga tixa. 'Ba nde ngaya tsja kji'ya jngu na'ñu kicha xi 'ñu je ngayeje. ²'Ba ankjebiu kitsuba 'ba 'eta'ñu tjiuye jio, kui= xi tjiuye chinga, chanayi ko Satanás, 'ba jngu mi nu kis'eta'ñu. ³'Ba kiskanikja'aya nga'nde ña 'ñu nanga tixa 'ba ko llavebiu 'echjakoni. 'Ba 'enere jngu sello xuntjare, tuxi bi nde k'onachanire nangi xi tjin ngasun'ndio 'nda nga kjua'a jngu mi nu. 'Ba nga je kjua'a jngu mi nu, tjinnere nga stjunda ngutjunchi. ⁴'Ba jaskan tsa'biã nkjin yaxile. 'Ba xi tjindusun yaxilio, kui xi kitsa'ere kjua'ñu nga sa'enre kjua xuta. 'Ba nde tsa'biã isennixtjinre xuta xi kitisin ngat'a kitsikja'axtiuya en xi kitsuyakixi Jesús ko enre Na'enchana, xi bi kitsichjire tjiubabiu ninga isenre 'ba xi bi kitsja'nde nga kis'et'are chubare tjiubabiu stjen asa ntsja. Ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba ñatjen yatexumako Cristo jngu mi nu. ⁵Tunga ngat'are mik'en xi

yak'a, bi ja'ayare ngajinre mik'en 'nda nga je ja'a jngu mi nu. Xi kuatexumako Cristo, kui xi tjun ja'ayare. ⁶iNdaxure xuta xi 'batsa'en k'uakot'are nga tjun kjua'ayare! Ngu xuta tsjere Na'enchana kuan 'ba kjuabeya xi majóni tsajainre kjua'ñu= tsa jó siko kui. Tusa na'mi kuan ngixkun Na'enchana 'ba ngixkun Cristo, 'ba jngu mi nu ñatjen kuatexumako.

Jótsa'en kitsichaja chanayiu

⁷Nga je kjua'a jngu mi nu, kjuinuntjin chanayiu nga'nde ña kjiya'ñu. ⁸'Ba k'uetju nga k'onachare nangi xi tjindu nga ñujun ngatere ngasun'ndio. K'onachare nangi Gog ko nangi Magog 'ba k'ueku chasoldadure nga skjan xi 'batsa'en 'ñu nkjin mani joni tsumi xi tjin ndai ndachikun xi bi ma s'exki.

⁹'Ba tsik'etsumasun jokji'i nga teya ngasun'ndio 'ba 'echjanga'ya naxinanda xi Na'enchana tsimején ña tjindu xuta tsjere. Tunga ngank'aa jendibajenni ndi'i xi niki yakakjin chasoldadubiu. ¹⁰'Ba chanayi xi tsak'onachare nchjabiu, kichanikja'ajin nga'nde xi kitse ndi'i xi titikoni asufre, ña 'ba nde ja'ba je kichanikja'ajin tjiubabiu ko profeta ndesubiu. Kio kjua'a kjuanima nga nixtjin nga nistjen ka'nda ngantsjai nixtjin.

Jótsa'en kjiña'anre kjua xi jesun

¹¹'Ba tsa'biã jngu yaxile je xi tiba kji'i ko xi tijñasun. 'Ba ngixkun kui t'anangu ko ngank'aa kitsichajakjin 'ba niñajan nde kji'yanire. ¹²'Ba tsa'biã xuta xi jesun, xi tjinre kjua'ñu ko xi nima, xi inya ngixkun

yaxilio. 'Ba kichju'i nkjin xujun, 'ba nde kichju'i kja'e xujun xi tsu 'yá xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba kjiña'anre kjuaxi jesun jotsa'en kua'indut'a xujun xi tsu mé= xi kitsa'en. ¹³'Ba xuta xi jesunjin ndachikun 'etukajin 'ba kiji ngixkun xi tjijñasun yaxilio nga kuanre kjuaxi. 'Ba tsisetjen xi tjindunijin t'anangiu ko xi tjindu nga'ndere mik'en. 'Ba kjiña'an tsi'ire kjuaxi jo nga kitsa'en nga jngu jngu. ¹⁴'Ba jaskan kjuabeyo ko nga'ndere mik'en kichanikja'ajin nga'ndebiu xi kitse ndi'i xi titikoni asufre. Nga'ndebiu xi kitse ndi'i, kui= xi kjuabeya xi majóni. ¹⁵'Ba xi bi kua'indut'a ja'enre xujun xi tsu 'yá xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a, kui= xi 'ba nde kichanikja'ajin nga'ndebiu xi kitse ndi'i ngayeje.

Ngank'a xatse ko t'anangi xatse

21 'Ba jaskan tsa'biá jngu ngank'a xatse ko jngu t'anangi xatse, ngat'a je kichajakjin ngank'a xi tjun ko t'anangi xi tjun. 'Ba bi nde kis'eni ndachikun. ²'Ba tsa'biá naxinanda tsjere Na'enchana, xi Jerusalén xatse, nga tjindibajenni ngank'aa. Xi kjinikasen ngat'are Na'enchana 'ba xi 'batsa'en kis'enda joni jngu chjun xi tibixan xi kjinikaja jngu xutji xi tsja=kji'i nga tikuyare xi xi'iun. ³'Ba kjint'e_rá jngu jnda xi 'ñu kinchja, xi jendibani ña sejña yaxilio nga 'bi kitsu: "Na'enchana je tijña ngajinre xuta nganda'e. Kui k'uejñajinre xuta, 'ba xutabiu naxinandare kuan. Na'enchana suba k'uejñajinre 'ba kuan Na'enre. ⁴Kui sixijun yeje ndaxkun, 'ba bi nde kueyani ninga

bi nde sibani. Bi nde ski'ndani ninga bi nde kjuaxi kjuanima, ngat'a ngasun'nde xi tjun je bi nde tjinni."

⁵'Ba xi tijñasun yaxilio 'bi kitsu: "An tetsixatse=ñá ngayéje xi tjin." 'Ba nde kitsu ngayeje: "Ti'indi kibi, ngat'a kjuakixi= enbi 'ba ma chun_ra."

⁶'Ba nde kitsu ngisana: "Je kuajngu. An= ñá xi alfa ko omega, xi titjun 'ba xi fet'ani. Xi xindare an sjakjuatjo_rá nga'nde ña tju nanda xi tsjare kjuabenichun xuta. ⁷Xi sa'en, kui xi sakure kjuandabiu. 'Ba an kuaan Na'enre 'ba kui kuan ki'ndina. ⁸Tunga kui xi tsakjun, xi bi makjainre, xi tsa'en kjuanayi, xi tsik'en xuta, xi tsa'en kjuachajngi, xi tsa'en kjuacha, xi bekun na'en xi ntsja xuta tsindani, ko ngatsi'i xi tsu en ndesu, kui xi 'ba tjinni nga kjuinikja'a kjuanima nga xanikja'ajin nga'nde xi kitse ndi'i xi ko asufre titfikoni. Kui xi kjuabeya xi majóni."

Jerusalén xatse

⁹'Ba kitsitiñat'aná jngu ankje xi s'ejñajinre ankje xi yatu, ankje xi ya'a jngu nisu xi yatu tsakañu xi inya kjuana'en xi yatu xi fet'ani. 'Ba kitsuna: "Jabi. Kuakura_chjun xi kuixan xi kuan chjunre Ki'ndi borrego." ¹⁰'Ba meni ja'e ngajinna Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ankje kiconá jngu nindu je xi 'ñu nk'a. 'Ba kio yakuná naxinanda tsjere Na'enchana, xi naxinanda Jerusalén, nga tjindibajenni ngank'aa. Xi kjinikasen ngat'are Na'enchana. ¹¹'Ba ndi'ire kjuajere Na'enchana titsika'na naxinando joni ndiojo xi tsja kji'i xi 'ñu chji.

Jo=ni ndiojo xi jaspe 'mi, xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin. ¹²'Ba naxinando tjinch'andaire jngu xjo je 'ba nk'akoni, xi tejó mani xuntjare. 'Ba nga jngu jngu xuntjo jngu ankje inyaxtiu. 'Ba xuntjabiu kua'indut'a ja'enre ntjere Israel xi tejó ka'a mani. ¹³'Ba ján mani xuntja xi tixa ña tjenni ngituts'ian 'ba ján ña ntjai tsu'biu 'ba ján ngate skjun 'ba ján ngakixi. ¹⁴'Ba tejó mani tuts'in xjore naxinando. Nga jngu jngu kua'indut'a ja'enre apóstore Ki'ndi borrego.

¹⁵'Ba ankje xi tifaƙoṅa ya'a jngu ya chuba xi oro ni tuxi k'uechubakoni naxinando, xuntjare ko xjore. ¹⁶'Ba naxinando ngusun=tsa'en teya. Nga nduju 'ba nga teya tu jngu= chuba. 'Ba ankje 'echubakoni yachubare naxinando, 'ba jó mi ko jó sientu kilómetro tjindre. Nga nduju 'ba nga teya 'ba nga nk'a tu jngu chuba. ¹⁷'Ba jaskan 'echuba xjo xi tjinch'andaire ngayeje. 'Ba yachute ko tjio'on metro tjindre. Chuba xi tsichjen xuta, ndekui xi kitsichjenni ankje.

¹⁸'Ba xjo xi tjinch'andaire kuánni ndiojo xi tsjakun xi jaspe 'mi, 'ba naxinando kuandakoni suba oro xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin. ¹⁹'Ba tuts'in xjore naxinando yajunre ngayéje kuya ndiojo xi tsja kun xi chji. Xi titjun, jaspe. Xi majóni, zafiro. Xi majánni, ágata. Xi mañujunni, esmeralda. ²⁰Xi ma'ónni, ónice. Xi majonni, cornalina. Xi mayatuni, crisólito. Xi majinni, berilo. Xi mañajanni, topacio. Xi mateni, crisoprasa. Xi matejnguni, jacinto. 'Ba xi matejóni, amatista. ²¹'Ba xuntja xi tejó, kui

xi tejó ndiojo xi tsakjun xi perla 'mi. Nga jngu jngu xuntjo tu jngu perla kuandakoni. 'Ba ndiya te xi ngisa bitjajmeya, kui xi kuánkoni suba oro xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin.

²²'Ba nijnguú ningu tsa'bia ngajinre naxinando. Ngat'a ningure naxinando, kui xi Ki'ndi borrego ko Na'enchana, Na'en xi tjin yeje kjuañu xi tjin. ²³'Ba naxinando bi machjenre nga tsu'biu asa na'enso sitsejenre, ngat'a ndi'ire kjuajere Na'enchana tsitsejenre, 'ba Ki'ndi borrego kui xi ndi'ire naxinando.

²⁴'Ba ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio k'uetsumajin ndi'i xi ndibani naxinando, 'ba kio kjuae'eko kjuanyinare rey xi tjin ngasun'ndio. ²⁵Bi s'echja xuntjare naxinando nga nixtjin 'ba bi kuajñu kio. ²⁶'Ba ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio kio kjuae'eko kjuanyinare ko tsajmire xi tsjakun. ²⁷Nimé xi jndi tjin ngixkun Na'enchana kuan kjuas'en kio, ninga xuta xi tsa'en kjuanayi, ninga xi tsu en ndesu. Tu kui sani kjuas'en kio xi kua'indut'a ja'enre xujunre Ki'ndi borrego ña tsu 'yá xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a.

22 'Ba jaskan ankje yakuna jngu ndaje xi tjindre nanda xi tsjare kjuabenichun xuta. Xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin. 'Ba kio ti'betjuni ña sejña yaxile ña tibatexuma Na'enchana ko Ki'ndi borrego. ²'Ba ngamasenre ndiya tere naxinando xi ngisa bitjajmeya 'ba nga jngu jngu ngatere ndajio inya yatuntje xi tsjare kjuabenichun xuta. Xi bajare tejó ka'a tu nga jngu nu. Jngu jngu ndiya bajare tu xki sa. 'Ba xkare yabiu nichjen=

tuxi sindani ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio. ³Tume nde s'eni xi ch'o kik'inre ngat'are Na'enchana. 'Ba ngajinre naxinando sasen yaxile ña batexuma Na'enchana ko Ki'ndi borrego, 'ba xuta xi tse'e sichjire. ⁴'Ba skuекjin fa nkjain 'ba stjen kua'indut'a ja'enre. ⁵'Ba kio bi nde s'eni nistjen 'ba bi nde kuachjennire ndi'i lámpara ninga ndi'ire tsu'biu, ngat'a Na'enchana sitsejenre xuta xi kio k'uendu. 'Ba xutabiu kuatexuma ka'nda ngantsjai nixtjin.

Nixtjin nga kjuae Jesucristo

⁶'Ba jaskan ankje kitsuna: "Kui enbi xi kjuakixi 'ba ma chun_ra. Na'enchana, Na'en xi tsikinchja nchja chinga profeta, kui xi je kitsikasen ankjere, tuxi kuakutsejennire xutare mé= xi tjinnere kuan xati."

⁷"Chutsijon. iJe mején kjuaa! iNdaxure xi kixi 'bejñatjo en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuyatitjun xi tjinnere kuan!"

⁸An, Juan, kjint'e=ñā 'ba tsa'be=ñā kibi. 'Ba jaskan nga je kjint'ia 'ba tsa'bia, tsakaskunch'int'a_řa ankje xi yakunā kibiu nga sichji_řa tsakaiñu. ⁹Tunga 'bi kitsuna: "Bi 'ba ñe'en. An= xi 'ba nde tetsa'exang_řa Na'enchana joni ji ko nts'é xi profeta 'ba joni ngatsi'i xi kixi 'bejñatjo en xi kua'indut'a xujunbi. Na'enchana xi tjinnere nga sichji_ri." ¹⁰'Ba nde kitsuna: "Bi 'bejña'mai en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuyatitjun mé= xi tjinnere kuan, ngat'a je tifechu tiña nixtjin nga k'uetjusun kibiu. ¹¹Xi ch'okun, janda ngatatsa'en xi ch'o tjin. Xi

jndi, janda ngatatsa'en xi jndi tjin. Xi nda, janda ngatatsa'en xi nda tjin. 'Ba xi tsje, ngisa ngatjamatsje ngisa."

¹²"Chutsijon, je kjuixatia. 'Ba kjuae'eko=ñā chji xi sja_řa nga jngu jngu xuta jo nga kitsa'en. ¹³An= ñā xi alfa ko omega, xi titjun 'ba xi jaskanni, xi tuts'in 'ba xi fet'ani."

¹⁴iNdaxure xuta xi tibane najñure, tuxi kua'e'ndenire nga kjuas'as'en xuntjare naxinando 'ba skine ture ya xi tsjare kjuabenichun xuta! ¹⁵Tunga ngandetsian xinyandu xuta ch'okun, xi tsa'en kjuacha, xi tsa'en kjuachajngi, xi tsik'en xuta, xi bekun na'en xi ntsja xuta kuandani, ko ngatsi'i xi matsjare tsu en ndesu nga nchja.

¹⁶"An, Jesús, je kitsikasiañ ankjena, tuxi kuetsuyakixinire kibi xuta xi makjainre ngat'ana. An= ñā ntjere David, nts'en xi ndibanire jamare kui, 'ba an= ñā niñu xi ngisa 'ñu tsitsejen nga je tjis'e isen."

¹⁷"iJabi!", titsu Isennixtjintsjere Na'enchana ko chjunre Ki'ndi borrego. 'Ba xi tibasen ñojon ngatatsu: "iJabi!" 'Ba xi xindare ngatjendiba, 'ba tu'yañu xi mejénre ngat'ikjuatjo nanda xi tsjare kjuabenichun xuta.

En xi fet'ani xujunbi

¹⁸An xinyakixi titjun_řa ngatsi'i xuta xi inyabasen ñojonre en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuya mé= xi tjinnere kuan: Tu'yañu xi k'uesunre en xi kua'indut'a nga'e, Na'enchana k'uesunre kjuana'en xi kjinukjua ngat'are xujunbi. ¹⁹'Ba tu'yañu xi skja'axinre en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuya mé= xi tjinnere kuan, Na'enchana

skja'axinre tu xi kua'ere tsakaiñu,
xi bajare yatuntje xi tsjare
kjuabenichun xuta. 'Ba Na'enchana
skja'axinre nga'nde xi kua'ere
tsakaiñu ngajin naxinanda tsjere xi
kjinukjua ngat'are xujunbi.

²⁰Xi titsuyakixi kibi, kui= xi
titsu: “Jun, je kja'exatia.”

i'Ba ngatjama! iJabi, Na'en
Jesús!

²¹Ngatjas'enu ngatsi'u kjuandare
Na'enna Jesucristo. 'Ba ngatjama.